

Кафедра комп'ютерної інженерії та програмування

Спеціальність – F7 Комп'ютерна інженерія

Освітня програма – Сучасне програмування, мобільні пристрої та комп'ютерні ігри

Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

АПАРАТНІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ

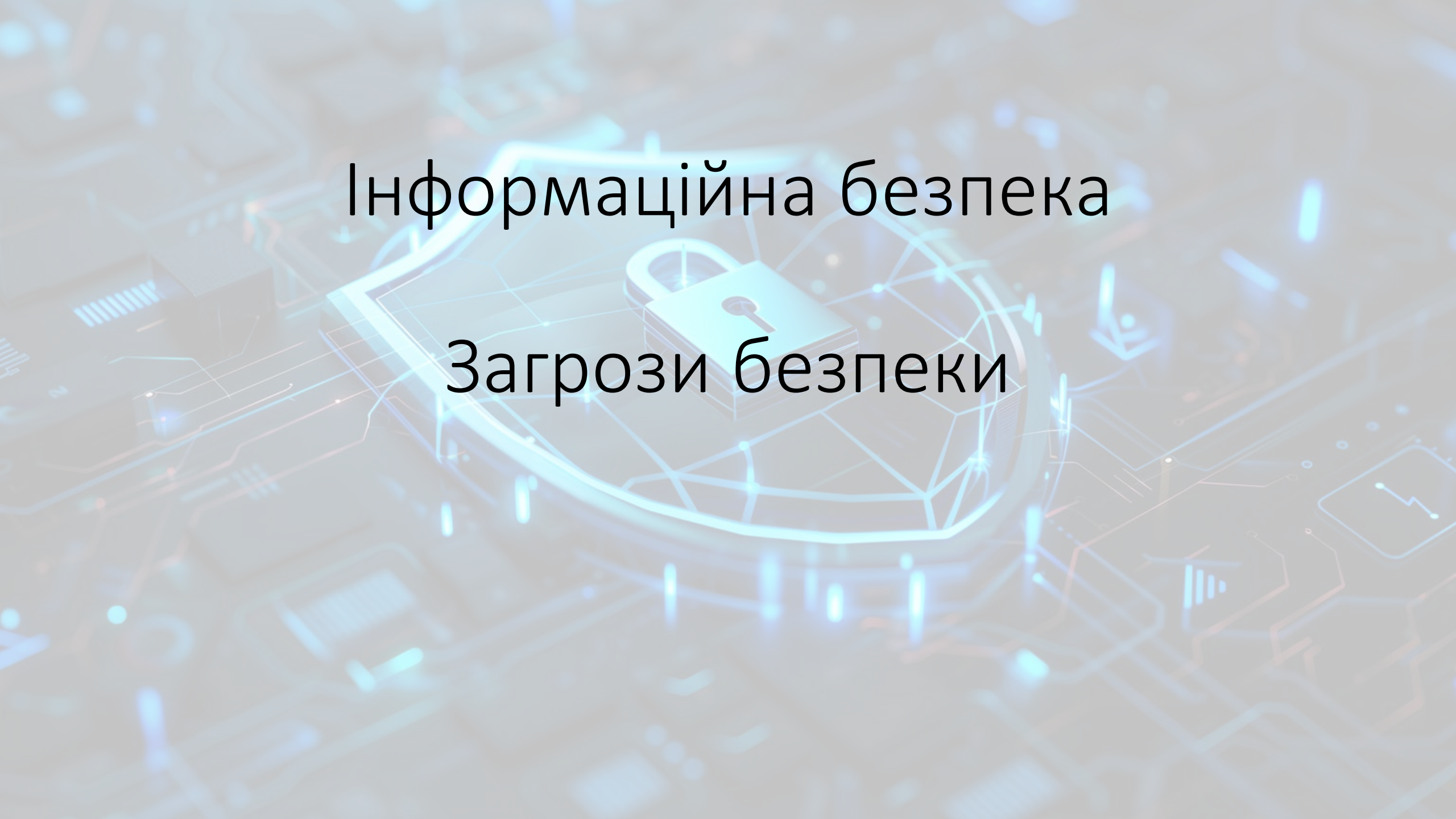
лекційний курс

Розробник Главчев Максим Ігорович

Затверджено протокол засідання кафедри КІП №1 від 03.09.2025 р.

Зміст

1. Основні поняття, концепції і принципи інформаційної безпеки
2. Основні загрози інформаційної безпеки
3. Система безпеки та сертифікація
4. Технології автентифікації, авторизації і управління доступом
5. Захист комп'ютерних систем. Комп'ютерна вірусологія
6. Захист інсталяцій. Протектори. Ідентифікація розробки
7. Захист інсталяцій. Протидія відлагодникам та дізасемблюванню.
8. Апаратні ключі безпеки. Знищення інформації
9. Криптографія. Основні поняття. Симетричні системи
10. Криптографія. Системи з відкритими ключима
11. Криптографія. Управління ключами та проблеми криптографії
12. Комп'ютерні атаки й технології їх виявлення
13. Виявлення вторгнень та протидія вторгненням
14. Протоколи захищених каналів
15. Міжмережеві екрани (фаєрволи, брандмауери)
16. Безпека мобільних та бездротових мереж Віртуальні безпечні технології VPN

The background is a complex, abstract digital illustration. It features a network of glowing blue and orange lines that resemble circuit traces or data paths. In the center, there is a faint, glowing shield shape. Overlaid on this shield is a 3D padlock icon, which is also glowing. The overall color palette is dominated by light blues and oranges, creating a high-tech, futuristic feel.

Інформаційна безпека

Загрози безпеки

Основи відомостей про безпеку

- Причини необхідності захисту
 - Стрімкий розвиток комп'ютерних технологій
 - Відкритість та обмеженість інформації
 - Безпека суб'єктів інформації та захист їх законних інтересів
 - Розширення сфери обчислювальних інструментів і підвищений рівень довіри до автоматизованих систем управління та обробки інформації
 - Швидкий розвиток і поширення так званих комп'ютерних вірусів
 - Дії зловмисників, помилкові дії військовослужбовців і користувачів системи, прояви помилок в її програмному забезпеченні, збої і збої обладнання, нещасні випадки і стихійні лиха

Основні напрямки захисту

- створення перешкод для будь-якого несанкціонованого втручання
- захист інформації від несанкціонованого доступу (НСД)
- Основними завданнями захисту інформації, відповідно до Закону, є:
 - запобігання витоку, крадіжки, спотворення, фальсифікації інформації;
 - Забезпечення безпеки особистості, суспільства, держави; Запобігання несанкціонованим діям зі знищення, спотворення, блокування інформації;
 - Захист конституційних прав громадян на збереження особистої конфіденційності та конфіденційності; збереження державної таємниці, конфіденційність задокументованої інформації.

Категорії інформації для захисту

- Інформація, що становить державну таємницю;
- Персональні дані Інформації
- Компонент комерційної таємниці
 - Науково-технічна і технологічна інформація
 - Ділова інформація про діяльність установи

Інформаційна безпека

- Інформаційна безпека гарантує досягнення наступних цілей
 - Критична конфіденційність
 - цілісність інформації та пов'язаних з нею процесів (створення, введення, обробка та виведення)
 - наявність інформації в разі потреби
 - Облік всіх процесів, пов'язаних з інформацією
- Чотири рівні захисту
 - Профілактика
 - Виявлення
 - Обмеження
 - Відновлення

Необхідність захисту інформації обумовлена

- високі темпи зростання парку обчислювальної техніки та зв'язку
- збільшення частки автоматизованих процедур
- зростаюча важливість і відповідальність рішень
- великий територіальний розподіл компонентів
- накопичення величезних обсягів інформації на технічних носіях
- підвищення довіри до автоматизованих систем управління
- збільшення кількості кваліфікованих користувачів
- тощо

Терміни та визначення

- Об'єкт є пасивним компонентом системи, одиницею ресурсу автоматизованої системи (пристрій, диск, каталог, файл і т.д.), доступ до якого регулюється правилами роз'єднання доступу.
- Тема є активним компонентом системи (користувача, процесу, програми), дії якої регулюються правилами розмежування доступу.
- Доступ до інформації - ознайомлення з інформацією, (копіювання, тиражування), її модифікація (коригування) або знищення (видалення).
- Доступ до ресурсу - можливість суб'єкта маніпулювати (використання, управління, зміна характеристик і т.д.) з цим ресурсом.
- Правила роз'ємації доступу - це набір правил, що регулюють права суб'єктів на доступ до об'єктів в певній системі.
- Окреслення доступу до ресурсів АС - це автоматизована система, в якій суб'єкти мають доступ до об'єктів в суворій відповідності до встановлених правил.
- Несанкціонований доступ (НСД) - доступ суб'єкта до об'єкта з порушенням встановлених в системі правил розмежування доступу.

Зацікавленість у інформації

- Своєчасний доступ (у прийнятний час) до необхідної їм інформації;
- Конфіденційність (збереження таємниці) певної частини інформації;
- Надійність (повнота, точність, адекватність, цілісність) інформації;
- Захист від накладення неправдивої (неточної, спотвореної) інформації (тобто від дезінформації);
- Захист деякої інформації від незаконної реплікації (захист авторських прав, права власника інформації тощо);
- Роз'єднання відповідальності за порушення законних прав (інтересів) інших суб'єктів інформаційних відносин та встановлених правил поведінки з інформацією;
- Можливість безперервного моніторингу та управління обробкою та передачею інформації.

Визначення порядку вимог до інформаційної безпеки

1. Складається загальний перелік типів інформаційних пакетів, що циркулюють в системі
2. Потім для кожного типу пакету, виділеного в першому пункті, і кожна критична властивість інформації
3. Для кожного виду інформаційних пакетів з урахуванням важливості суб'єктів і рівнів шкоди, яку вони завдають, встановлюється ступінь необхідної безпеки для кожного з властивостей інформації

Загрози безпеці

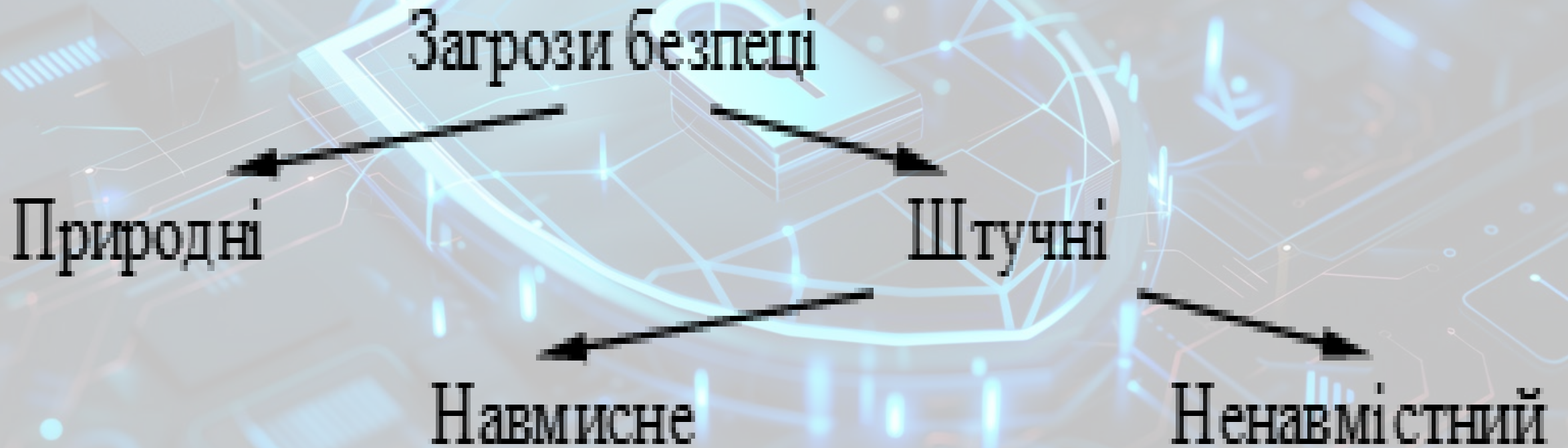
Функціональних елементів захисту

- робочі станції - окремі комп'ютери або віддалені мережеві термінали, які продають автоматизовані робочі місця користувачів (абонентів, операторів);
- сервери або хост-машини (файл, друк, бази даних і т.д.) не виділені (або виділені, тобто не поєднуються з робочими станціями) високоекономіні комп'ютери, призначені для реалізації зберігання, друку, обслуговування мережі тощо.
- фаєрволи (шлюзи, центри комутації пакетів, комп'ютери зв'язку) - елементи, що з'єднують кілька мереж передачі даних, або кілька сегментів одного і того ж мережі, що мають різні протоколи зв'язку;
- канали зв'язку (локальні, телефонні, комутаційні вузли і т.д.).

Основні загрози безпеці

- Стихійні лиха і нещасні випадки (повені, урагани, землетруси, пожежі і т.д.);
- Несправності та несправності обладнання (технічних засобів) АС;
- Наслідки помилок проектування та розробки в компонентах АС (апаратне забезпечення, технологія обробки інформації, програмне забезпечення, структури даних тощо);
- Експлуатація помилок (користувачів, операторів та іншого персоналу);
- Умисні дії порушників та зловмисників (ображені особи з боку персоналу, злочинці, шпигуни, диверсанти тощо).

Класифікація загроз безпеці

Основні ненавмисні штучні загрози

1. Ненавмисні дії, що призводять до часткового або повного збою системи або руйнування апаратного, програмного забезпечення, інформаційних ресурсів системи (ненавмисне пошкодження обладнання, видалення, спотворення файлів важливою інформацією або програмами, в тому числі системою і т.д.);
2. Неналежне включення обладнання або зміна режимів пристрою та програми
3. Ненавмисне дефектування носія;
4. Запуск технологічних програм, які можуть, в некомпетентному використанні, призвести до втрати справного здоров'я системи (зависання або циклічного циклу) або внести незворотні зміни в систему (форматування або перебудова носіїв, видалення даних і т.д.);
5. Тощо.....

Основні навмисні штучні загрози

1. фізичне руйнування системи (вибухом, підпалом і т.д.) або відключенням всіх або деяких найважливіших компонентів комп'ютерної системи (пристроїв, носіїв важливої системної інформації, персоналу і т.д.);
2. відключення або відключення підсистем для роботи обчислювальних систем (потужність, охолодження і вентиляція, лінії зв'язку і т.д.);
3. дії з порушення функціонування системи (зміна режимів підпорядкованими пристроями або програмами, страйк, саботаж персоналу, постановка потужних активних радіоприймачів на частотах ротової порожнини системи і т.д.);
4. введення агентів в якості персоналу системи (в тому числі, можливо, команди адміністративної безпеки);
5. Підбір персоналу (шляхом підкупу, шантажу тощо) персоналу або окремих користувачів з певними повноваженнями;
6. тощо

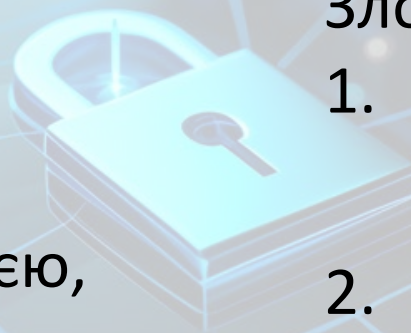
Технологія, що використовується в комп'ютерних злочинах

Шахрайство

1. Введення неавторизованої інформації
2. Маніпулювання інформацією, яку дозволено вводити
3. Маніпулювання або неправильне використання інформаційних файлів
4. Створення неавторизованих файлів з інформацією
5. Обхід внутрішнього захисту

Зловживання

1. Крадіжка комп'ютерного часу, програмного забезпечення, інформації та обладнання
2. Введення неавторизованої інформації
3. Створення неавторизованих файлів з інформацією
4. Розробка комп'ютерних програм для не офіційного використання
5. Маніпулювання або неправильне керування роботою комп'ютера

Класифікація каналів проникнення та витоку інформації

- Фізичний;
- електромагнітний (перехоплення випромінювання);
- інформаційний (програмно-математична)

Як завдати шкоди	Об'єкти впливу			
	Обладнання	Програма	Даних	Персонал
Розголошення (витік) інформації	Крадіжка медіа, підключення до лінії зв'язку, несанкціоноване використання ресурсів	Несанкціоноване копіювання, перехоплення	Крадіжка, копіювання, перехоплення	Передача інформації про захист, розголошення, недбалість
Втрата цілісності інформації	Підключення, модифікація, спеціальні інвестиції, зміна режимів роботи, несанкціоноване використання ресурсів	Введення троянських коней і жуків	Спотворення, зміна	Підбір персоналу, маскарад
Порушення здоров'я АС	Зміна режимів роботи, зняття з експлуатації, крадіжки, руйнування	Спотворення, видалення, підміна	Спотворення, видалення, накладення хибних даних	Догляд, фізичне усунення
Неприпустима реплікація (відтворення) інформації	Виготовлення аналогів без ліцензії	Використання незаконних копій	Публікація без відома авторів	

Порушники безпеки

Однією з двох найпоширеніших загроз безпеки є порушники (другою загрозою є віруси), яких називають хакерами (hacker) або зломщиками (cracker). Дамо класифікацію порушників.

- Імітатор (masquerader) – це особа, що не має права користуватися комп'ютером, але подолала механізм керування доступом і використовує права доступу деякого легального користувача.
- Правопорушник (misfeasor) – це легальний користувач, що намагається дістати доступ до даних, програм або ресурсів, до яких він не має відповідних прав доступу, або користувач, який має в своєму розпорядженні відповідні права доступу, але використовує їх в зловмисних цілях.
- Таємний користувач (clandestine user) – це особа, що заволоділа правами керування системою і використовує ці права для обходу засобів аудиту і керування доступом або для створення перешкод у реєстрації системних подій.

Неформальна модель зловмисника

- Припущення про категорії осіб, до яких може належати правопорушник;
- Припущення про мотиви правопорушника (переслідуваний кривдником);
- Припущення про кваліфікацію та технічне оснащення правопорушника (методів і засобів, що використовуються для порушення);
- Обмеження та припущення щодо характеру можливих дій порушників.

Класифікація порушників

- За рівнем знань
- За часом
- На місці події
- Можуть бути враховані наступні обмеження і припущення про характер можливих дій правопорушників

Методика вторгнення порушників

Метою порушника є отримання доступу до системи або розширення прав, наданих йому системою на законній підставі. Для цього порушнику потрібно дістати інформацію, яка підлягає захисту. В більшості випадків вона подана у формі пароля користувача. Можливі такі методи отримання паролів.

1. Перевірка паролів за умовчанням для стандартних облікових записів, що постачаються з системою. Більшість адміністраторів не обтяжують себе роботою зі зміни встановлених за умовчанням значень.
2. Перебирання усіх коротких паролів (від одного до трьох символів).
3. Перевірка слів з системного словника або із списку найбільш ймовірних паролів. Список останніх завжди можна знайти на електронних дошках оголошень хакерів.
4. Збирання інформації про користувачів, включаючи їх повні імена, імена їх дружин, чоловіків, дітей, назви картин і фотографій на робочих місцях і навіть назви їх улюблених книг, за якими можна судити про їх захоплення.
5. Перевірка паролів телефонних номерів, номерів соціальної страховки і номерів кімнат користувачів.
6. Перевірка паролів усіх можливих для даного регіону номерних знаків автомобілів.
7. Використання "троянського коня" для обходу обмежень доступу.
8. Підключення до лінії зв'язку між користувачем і головним вузлом.

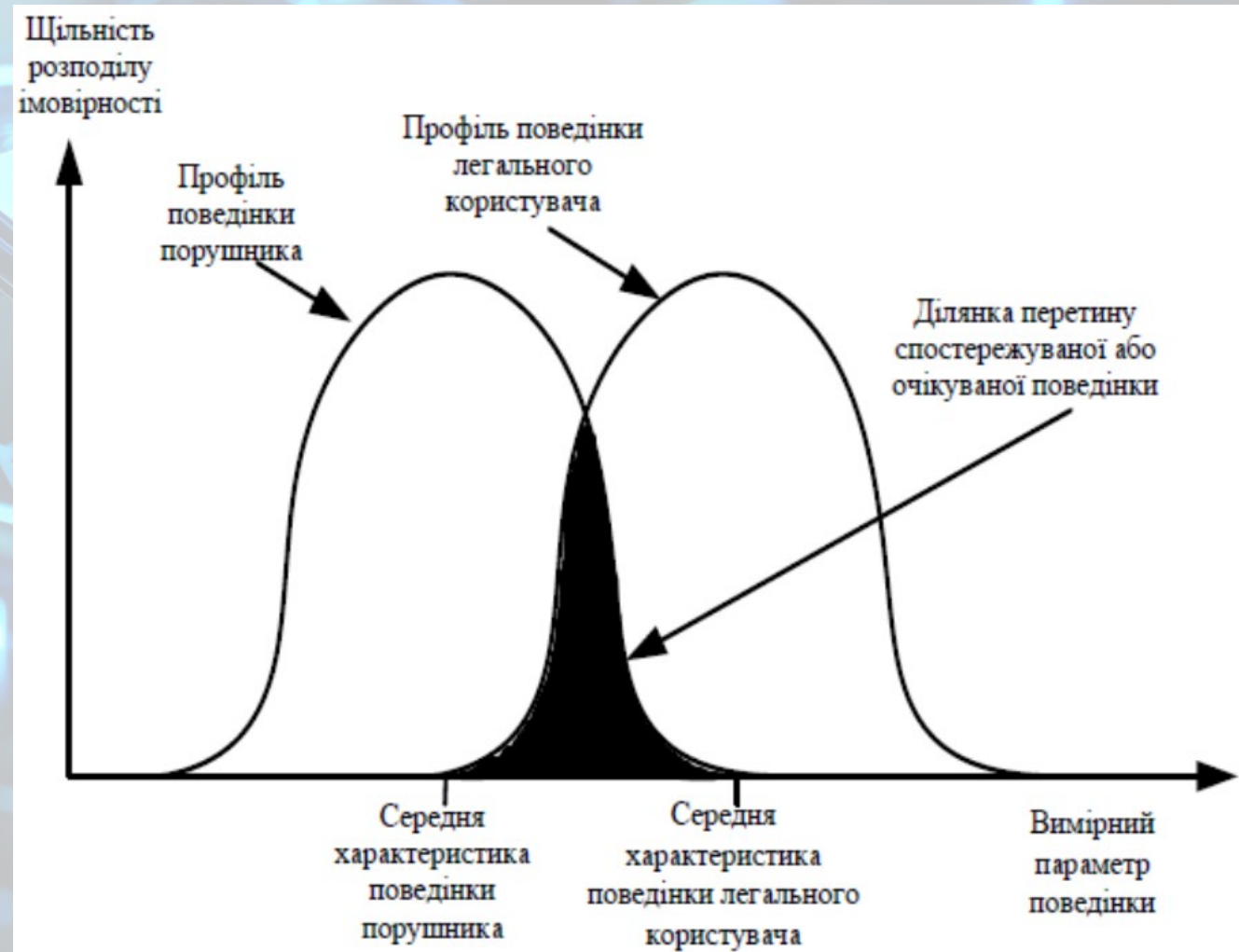
Методи протидії порушенням

1. Попередження порушень є незмінною метою системи захисту і, в якомусь сенсі, нескінченною битвою з невидимим супротивником.
2. Мета виявлення порушень полягає у вивченні типу використаної атаки до її успішного завершення або після.
 - Першою лінією захисту від порушників є система паролів. Пароль виконує функції автентифікації користувача, що входить до системи.
 - Ідентифікатори користувачів відіграють важливу роль при використанні так званого розмежувального контролю доступу (discretionary access control).

Виявлення порушників (1)

Виявлення порушень ґрунтується на припущенні, що поведінка порушника відрізняється від поведінки легального користувача і відповідні відмінності можна подати в кількісному виразі. Звичайно ж, не можна чекати, що ми зможемо спостерігати абсолютно різне використання ресурсів порушником порівняно з легальним користувачем. Правильніше припустити, що в поведінці того й іншого будуть загальні риси.

На рис в дуже абстрактному вигляді ілюструється природа завдання, що стоїть перед розробником системи виявлення порушень. Хоча типова поведінка порушника й відрізняється від типової поведінки легального користувача, сфери, які характеризують їхню поведінку, все ж таки, перетинаються.

Виявлення порушників (2)

Пропонуються такі підходи до розв'язання проблеми виявлення порушень.

1. Виявлення на базі статистичних відхилень передбачає збирання даних, що характеризують поведінку легальних користувачів, протягом певного часу. Потім ці дані аналізуються із застосуванням статистичних методів, щоб з високим ступенем точності визначити, відповідає поведінка певного користувача поведінці легального користувача чи ні. Найбільш поширеними є:

- використання порогових значень. Даний підхід припускає визначення незалежних від конкретного користувача порогових значень, що характеризують частоту виникнення різних подій.
- використання профілю поведінки. Створюється профіль активності користувача і за допомогою цього профілю виявляються відхилення в поведінці користувача, що реєструється в системі під даним ім'ям.

2. Виявлення на базі правил. Припускає розробку набору правил, на основі яких ухвалюється рішення про те, що даний тип поведінки є поведінкою порушника. Найбільш поширеними є:

- виявлення аномалій. Розробляються правила, що дозволяють виявити відхилення від поведінки, які спостерігались раніше .
- ідентифікація вторгнення. Підхід на основі використання експертної системи, що виявляє підозрілу поведінку.

Виявлення порушників (3)

Основним засобом виявлення порушень є контрольний запис (audit record), який передбачає виконання запису деяких операцій, що здійснюються користувачами для подальшого застосування цих записів як початкових даних системи виявлення порушень. Найчастіше застосовують такі дві стратегії.

- Системні контрольні записи (native audit records). Практично всі операційні системи, розраховані на велику кількість користувачів, містять програми для збору інформації про дії, що виконуються користувачами. Перевага використання цієї інформації полягає у відсутності додаткового програмного забезпечення. Недолік пов'язаний з тим, що системні контрольні записи можуть не містити необхідної інформації або можуть містити її в невідповідній формі.
- Спеціальні контрольні записи (detection-specific audit records). Можуть бути розроблені і застосовані спеціальні засоби збору інформації, які генерують записи, що містять дані, необхідні тільки для роботи системи виявлення порушень. Перевагою такого підходу є незалежність від постачальника системи і здатність до перенесення на різні платформи. Як недолік слід зазначити додаткове навантаження на систему у зв'язку з необхідністю виконання двох програм ведення контрольних записів.

Виявлення порушників (4)

Виявлення за профілем поведінки будується на вивченні попередньої поведінки користувача або групи користувачів і порівнянні цієї поведінки з поточною поведінкою на предмет виявлення значних відхилень.

Даний підхід спирається на аналіз вмісту контрольних записів. Контрольні записи забезпечують введення для функції виявлення порушень таким чином.

Параметри, які виявляються корисними при виявленні порушень за профілем поведінки, є такі.

- Лічильник (counter).
- Датчик (gauge)
- Інтервальний таймер (interval timer)
- Показник використання ресурсу (resource utilization)

З цими кількісними показниками можна використовувати різні тести для з'ясування правомірності поточної діяльності користувача. При цьому можна використовувати такі методи:

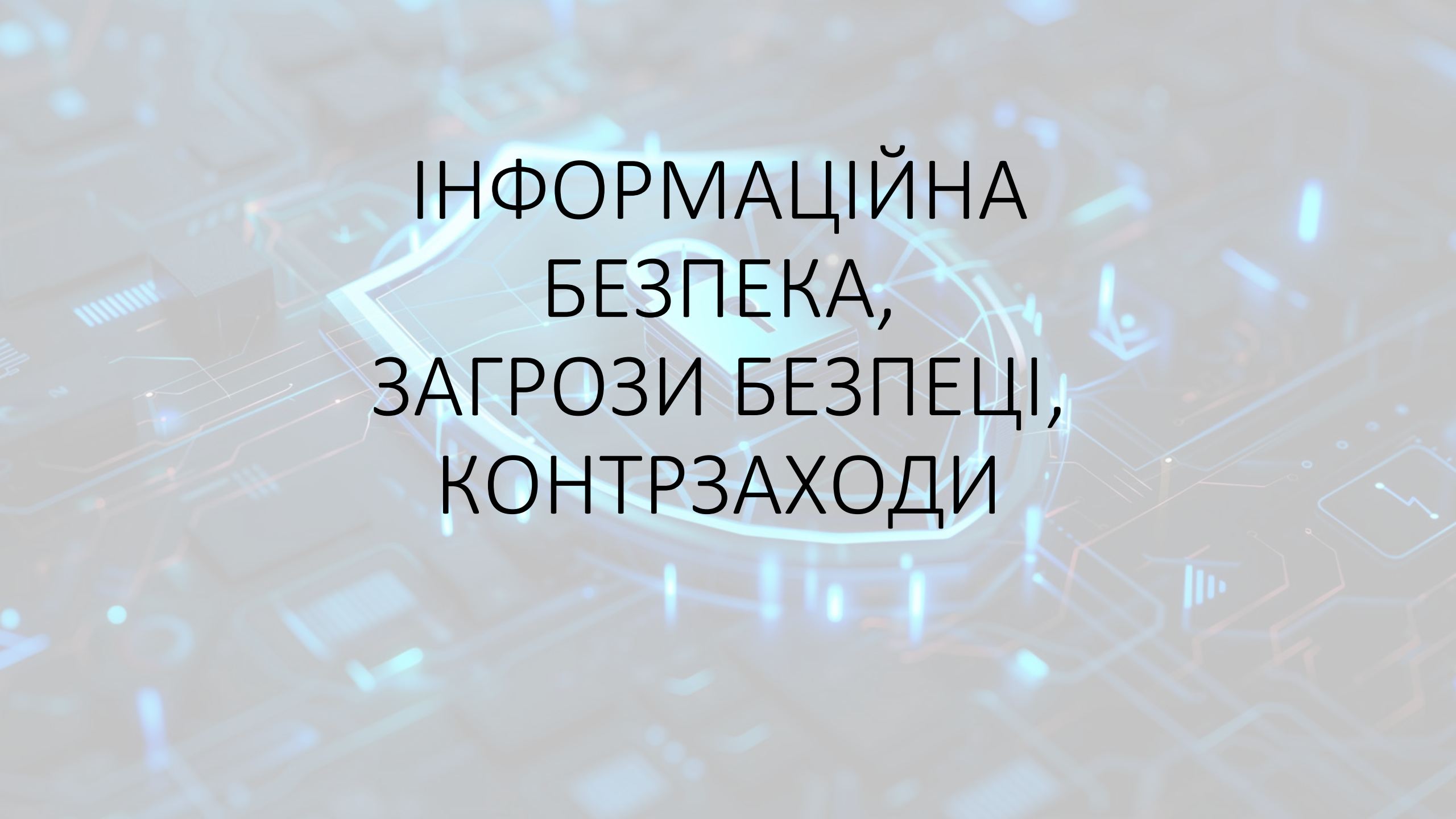
- метод середніх значень і середньоквадратичних відхилень;
- метод багатовимірної моделі;
- метод марківських процесів;
- метод часових рядів;
- операторний метод.

Виявлення порушників (5)

Критерії, використовувані для виявлення порушень

Критерій	Модель	Тип порушень
Вхід до системи і сеанс роботи користувача		
Частота входів до системи по днях і годинах	Середні значення і середньоквадратичні відхилення	Порушники, найімовірніше, намагаються увійти до системи в неробочий час
Час, що пройшов з моменту останнього входу до системи	Операторна модель	Спроба вторгнення до системи за "нічийним" обліковим записом
Тривалість сеансів роботи	Середні значення і середньоквадратичне відхилення	Значні відхилення можуть означати роботу імітатора
Обсяг даних, що пересилаються в певне місце	Середні значення і середньоквадратичне відхилення	Дуже великі обсяги даних, передані на видалені вузли, можуть означати просочування важливої інформації
Показник використання ресурсів під час сеансу	Середні значення і середньоквадратичне відхилення	Показники завантаження процесора або пристроїв введення-виведення, що виходять за рамки звичайних, можуть означати роботу порушника
Число введень неправильних значень пароля при реєстрації	Операторна модель	Спроби проникнення до системи за допомогою вгадування пароля
Невдалі спроби входу до системи з певних терміналів	Операторна модель	Спроби вторгнення до системи

Виконання команд або програм		
Частота запуску програм	Середні значення і середньоквадратичне відхилення	Може вказувати на присутність порушника, який пробує доступні йому команди, чи на легального користувача, що дістав доступ до привілейованих команд
Використання ресурсів програмами	Середні значення і середньоквадратичне відхилення	Значення, що виходить за рамки звичайного, може означати впровадження вірусу або троянського коня, які у фоновому режимі виконують операції, які збільшують завантаження системи введення-виведення або процесора
Число відмов виконання	Операторна модель	Може означати спроби легального користувача одержати привілеї вищого рівня
Доступ до файлів		
Частота виконання операцій читання, запису, створення, видалення	Середні значення і середньоквадратичне відхилення	Частота, що виходить за рамки звичайної, операцій доступу до файлів для читання і запису може означати присутність імітатора або перегляд ресурсів
Підрахунок невдалих спроб читання, запису, створення	Операторна модель	Можуть виявляти користувачів, які постійно намагаються дістати несанкціонований доступ до файлів

The background is a complex, abstract digital illustration. It features a network of glowing blue and orange lines that resemble circuit traces or data pathways. In the center, there is a faint, stylized shield shape, suggesting protection or defense. The overall color palette is dominated by light blues, oranges, and greys, creating a high-tech, futuristic atmosphere.

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА, ЗАГРОЗИ БЕЗПЕЦІ, КОНТРЗАХОДИ

Тріада «конфіденційність, доступність, цілісність»

Відповідно інформаційна система знаходиться в стані безпеки, якщо вона захищена від порушень конфіденційності, цілісності і доступності, де:

- конфіденційність (Confidentiality) – це стан ІС, при якому інформаційні ресурси доступні тільки тим користувачам, яким цей доступ дозволений;
- цілісність (Integrity) – це стан системи, при якому інформація, що зберігається і обробляється цією ІС, а також процедури обробки інформації не можуть бути змінені, видалені або доповнені неавторизованим чином;
- доступність (Availability) – це стан системи, при якому послуги, що надаються системою, можуть гарантовано і з прийнятною затримкою бути надані користувачам, які мають на це право.

Гексада Паркера

Однією з найбільш популярних альтернатив тріаді КЦД є так звана гексада Паркера (Parkerian Hexad), яка була запропонована Паркером в 1998 році в роботі

- «Боротьба з комп'ютерною злочинністю». В гексаді Паркера визначено шість базових видів порушень, в число яких, крім порушень конфіденційності, доступності та цілісності, входять ще три види порушень: автентичності, володіння і корисності (рис.).
- Автентичність (Authenticity) – це стан системи, при якому користувач не може видати себе за іншого, а документ завжди має достовірну інформацію про його автора. З цього визначення видно, що автентичність є аналогом неспростовності.
- Володіння (Possession) – це стан системи, при якому фізичний контроль над пристроєм або іншим середовищем зберігання інформації надається тільки тим, хто має на це право.
- Корисність (Utility) – це такий стан ІС, при якому забезпечується зручність практичного використання як власне інформації, так і пов'язаних з її обробкою і підтримкою процедур. В безпечній системі заходи, що вживаються для захисту системи, не повинні неприйнятно ускладнювати роботу співробітників, інакше вони будуть сприймати їх як перешкоду і намагатися при всякій нагоді їх обійти.

Модель STRIDE

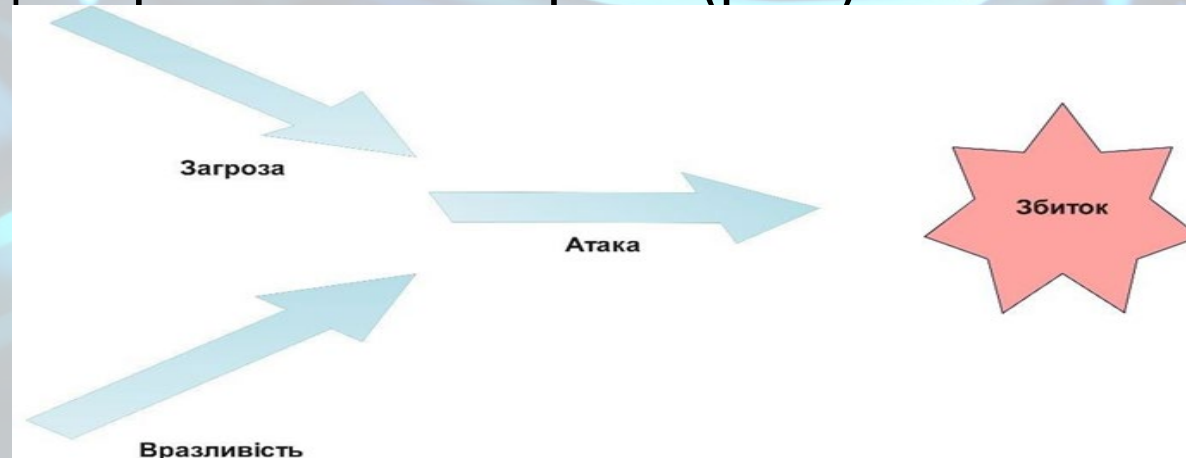
Модель STRIDE використовується компанією Microsoft при розробці безпечного програмного забезпечення. Відповідно до цієї моделі ІС знаходиться в безпеці, якщо вона захищена від наступних типів порушень: підміни даних, зміни, відмови від відповідальності, розголошення відомостей, відмови в обслуговуванні, захоплення привілеїв (рис 1.4.).

- Підміна даних (Spoofing) – це таке порушення, при якому користувач або інший суб'єкт ІС шляхом підміни даних, наприклад IP-адреси відправника, успішно видає себе за іншого, отримуючи таким чином можливість нанесення шкоди системі.
- Зміна даних (фальсифікації) (Tampering) означає порушення цілісності.
- Відмова від відповідальності (Repudiation) являє собою негативну форму вже розглянутої властивості неможливості відмови від авторства (non-repudiation).
- Розголошення інформації (Information Disclosure) – це порушення конфіденційності.
- Відмова в обслуговуванні (Denial of Service) стосується порушення доступності.
- Захоплення привілеїв (Elevation of Privilege) полягає в тому, що користувач або інший суб'єкт ІС несанкціонованим чином підвищує свої повноваження в системі, зокрема незаконне привласнення зловмисником прав мережевого адміністратора

Spoofing	Підміна даних
Tampering	Зміна даних (фальсифікації)
Repudiation	Відмова від відповідальності
Information Disclosure	Розголошення інформації
Denial of Service	Відмова в обслуговуванні
Elevation of Privilege	Захоплення привілеїв

Вразливість, загроза, атака

- Вразливість (Vulnerability) – це слабка ланка інформаційної системи, яка, ставши відомою зловмисникові, може дозволити йому порушити її безпеку.
- Загроза (Threat) – набір обставин і дій, які потенційно можуть призвести до порушення безпеки системи (тобто до порушення її конфіденційності, цілісності і доступності, якщо користуватися моделлю КЦД).
- Атака (Attack) – це реалізована загроза. Атака може відбутися тільки тоді, коли одночасно існують вразливість і спрямована на використання цієї вразливості загроза (рис.).

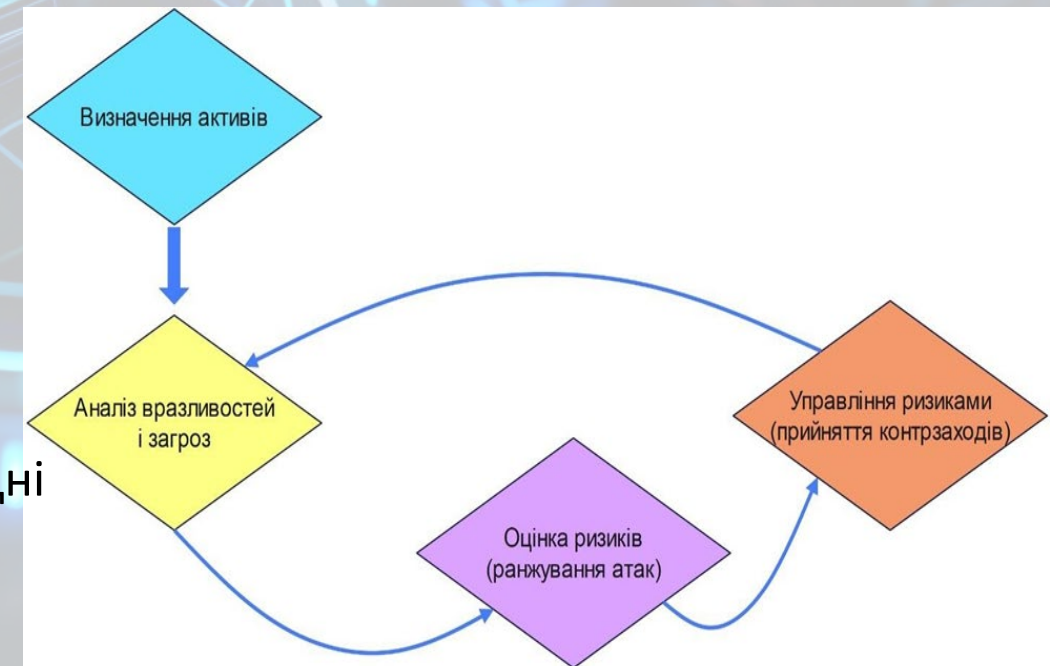
Збиток та ризик. Управління ризиками

Збиток (Loss, Impact) – це негативний вплив на систему, який чиниться проведеною атакою.

Управління ризиками – це системний аналіз загроз, прогнозування та оцінка їх наслідків для підприємства, ранжування загроз за ступенем їх ймовірного здійснення і небезпеки наслідків і, нарешті, вибір на пріоритетній основі контрзаходів, спрямованих на пом'якшення або виключення можливого негативного впливу цих порушень на діяльність підприємства.

Аналіз вразливостей – об'єктивне обстеження реально існуючих комп'ютерної мережі, адміністративних процедур і персоналу. Загрози визначаються по відношенню до активів підприємства, тобто ресурсів підприємства, які представляють для нього цінність і є об'єктом захисту (обладнання, нерухомість, транспортні засоби, обчислювальні пристрої, ПЗ, документація та ін.).

Оцінка ризиків – ранжування можливих атак за ступенем небезпеки. Для цього обчислюються відповідні ризики – ймовірнісні оцінки збитку, який може бути нанесений підприємству кожної з атак протягом деякого періоду часу. Ризик атаки тим вищий, чим більше шкоди від неї і чим вище її ймовірність.

Ієрархія засобів захисту від інформаційних загроз

Законодавчий рівень
Адміністративний рівень
Процедурний рівень
Технічний рівень

Багаторівнева модель засобів захисту від інформаційних загроз Інформаційні технології пронизують наше життя, тому цілком природним шляхом

- Загальновизнаним є представлення різних засобів захисту у вигляді чотирьох ієрархічно організованих рівнів, засоби кожного з яких можуть бути використані на різних етапах життєвого циклу системи забезпечення інформаційної безпеки
- До цього рівня засобів безпеки відносяться правове регулювання, стандартизація, ліцензування та морально-етичні норми, прийняті в суспільстві. Законодавство може прямо впливати на концепцію побудови захисту.
- Законодавство включає заходи обмежувально-репресивного характеру, спрямовані на запобігання порушень, в тому числі шляхом застосування покарань (наприклад, кримінальний кодекс), і заходи творчого характеру, спрямовані на координацію робіт у сфері ІБ, навчання і допомогу в створенні і використанні засобів забезпечення інформаційної безпеки (наприклад, стандарти).

Зв'язок заходів комп'ютерної безпеки

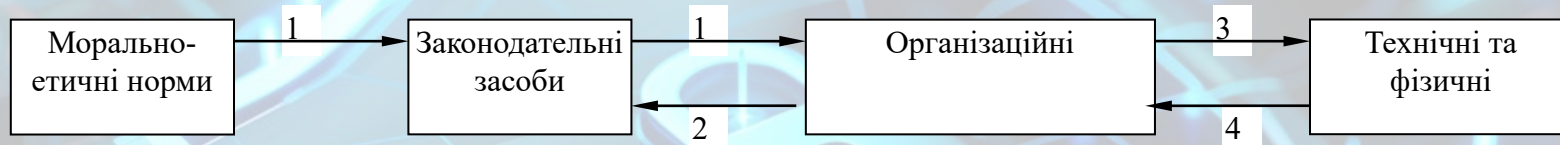
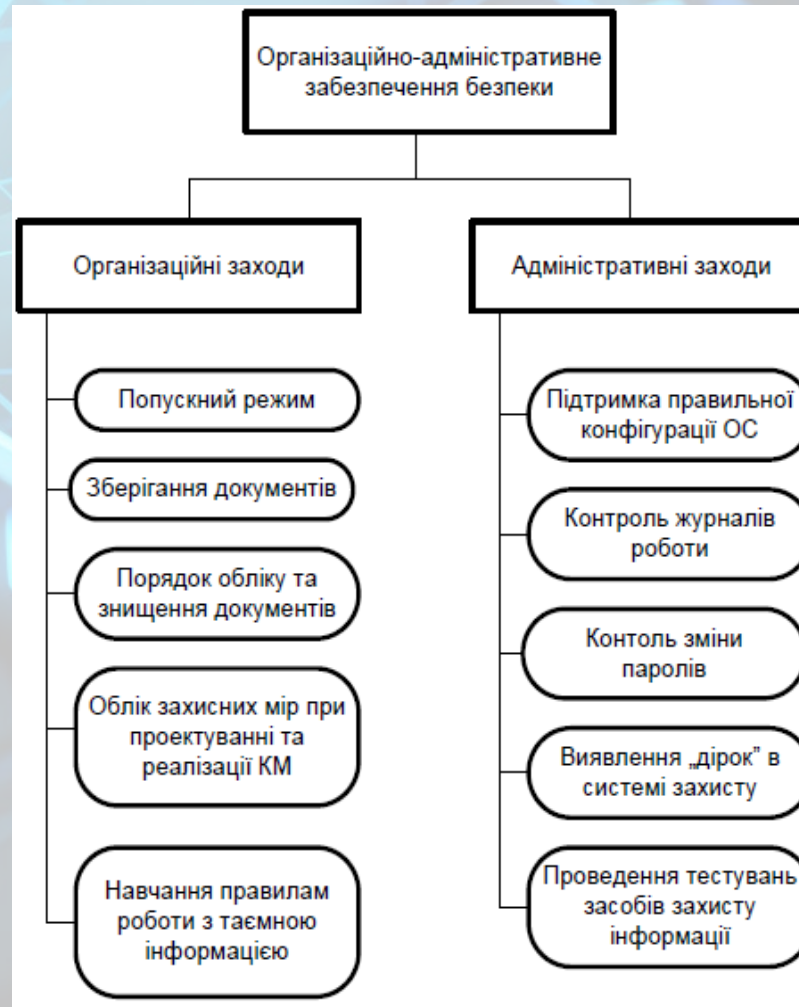

Рис. Заходів комп'ютерної безпеки

- 1 - Організаційні заходи забезпечують дотримання існуючих правил і базуються на існуючих правилах поведінки, прийнятих в країні та/або організації
- 2 - Здійснення організаційних заходів вимагає створення нормативних документів
- 3 - Для ефективного застосування організаційні заходи повинні підтримуватися фізичними та технічними засобами
- 4 - Використання та використання технічних засобів вимагає відповідної організаційної підтримки.

Класифікація заходів безпеки

Морально-етичні та Законодавчі заходи

- Морально-етичні заходи протидії включають норми поведінки, які традиційно розроблені або формуються у міру поширення комп'ютерів в країні або суспільстві. В більшості випадків ці правила не є обов'язковими, як і законодавчі норми, але їх недотримання зазвичай призводить до зниження довіри, престижу фізичної особи, групи або організації. Морально-етичні норми є як неписаними (наприклад, загальновизнаними нормами чесності, патріотизму тощо), так і написаними, тобто написаними в деяких встановлених (статутних) правилах або приписах.
- Правовий захист включає існуючі закони, укази та нормативно-правові акти країни, що регулюють правила інформаційного обігу, закріплення прав та обов'язків учасників процесу обробки та використання інформації, а також встановлення відповідальності за порушення цих правил, тим самим запобігаючи неправомірному використанню інформації та діючи як стримуючий фактор для потенційних порушників.

Кримінальний кодекс України

- Стаття 361. Несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж
- Стаття 362. Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї
- Стаття 363. Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється

Організаційні заходи

Організаційний (адміністративний) захист – це організаційні заходи, які регулюють функціонування системи обробки даних, використання її ресурсів, діяльність персоналу, а також взаємодіють з системою таким чином, що ускладнює або унеможлиблює реалізацію загроз безпеці. До них відносяться:

- Діяльність, що здійснюється в проектуванні, будівництві та обладнанні обчислювальних центрів та інших об'єктів обробки даних;
- Заходи з розробки правил доступу користувачів до системних ресурсів (розробка політики безпеки);
- Діяльність з підбору та навчання персоналу системи;
- Організація безпеки і надійний прохідний режим;
- Організація обліку, зберігання, використання та знищення документів і носіїв інформації;
- Розподіл реквізитів для розмежування доступу (паролі, ключі шифрування тощо);
- Організація явного і прихованого контролю за роботою користувачів;
- Діяльність, що здійснюється при проектуванні, розробці, ремонті та модифікації обладнання та програмного забезпечення тощо.

Адміністративний рівень. Політика безпеки

- Основу адміністративного рівня засобів безпеки становить політика безпеки, яка визначає стратегічні напрями інформаційної захисту підприємства, а саме окреслює коло критично важливих інформаційних ресурсів підприємства, захист яких представляє найвищий пріоритет, пропонує можливі заходи усунення або зменшення пов'язаних з цими ресурсами ризиків. На основі знайденої стратегії розробляється програма забезпечення безпеки ІС, планується сукупний бюджет, необхідний для виконання програми, призначаються керівники і обмежується зона їх відповідальності.
- Політика безпеки – це сукупність документованих правил, процедур, практичних прийомів або керівних принципів в області безпеки інформації, якими керується організація у своїй діяльності.

Політика безпеки (1)

З практичної точки зору доцільно розділити політику безпеки на три рівні. Рішення, що впливають на організацію в цілому, знаходяться на вищому рівні.

- Рішення про формування або перегляд комплексної програми інформаційної безпеки, визначення відповідальних за просування програми.
- Формулювання цілей інформаційної безпеки організації полягає у визначенні спільної основи у досягненні цих цілей.
- Забезпечення основи для дотримання законів і нормативно-правових актів.
- Формулювання управлінських рішень щодо реалізації програми безпеки, які слід враховувати на рівні організації в цілому.

Політика безпеки (2)

Політики середнього рівня мають охоплювати такі теми для кожного аспекту:

- Опис аспекту. Наприклад, якщо розглядати використання користувачами неофіційного програмного забезпечення, останнє може бути визначено як програмне забезпечення, яке не було схвалено та/або придбано на рівні організації.
- Застосування. Має бути конкретно, де, коли, як, до кого і до чого застосовується ця політика безпеки. Наприклад, чи застосовується політика щодо неформального програмного забезпечення до організацій субпідрядних організацій? Чи впливає це на працівників, які користуються ноутбуком і домашніми комп'ютерами і повинні передавати інформацію на виробничі машини?
- Позиція організації з цього питання. Продовжуючи приклад з неофіційним програмним забезпеченням, можна уявити позиції тотальної заборони, розробки процедури прийняття такої безпеки і т.д. В цілому, стиль документів з політики безпеки (а також перелік цих документів) може істотно відрізнятися для різних організацій.
- Ролі та обов'язки. "Політичний" документ повинен містити інформацію про посадових осіб, відповідальних за реалізацію політики безпеки. Наприклад, якщо працівнику потрібен формальний дозвіл на використання неофіційного постачальника програмного забезпечення, ви повинні знати, хто повинен його мати і як його отримувати.
- Законоучий. Політика повинна містити загальний опис заборонених дій і покарань за них.
- Точка контакту. Слід знати, куди піти на роз'яснення, допомогу і більше інформації.

Політика безпеки (3)

Політика безпеки нижчого рівня стосується певних служб.

Кілька прикладів запитань, на які потрібно відповісти в політиці безпеки нижчого рівня.

- Хто має право на доступ до об'єктів, що підтримуються службою?
- За яких умов можна читати та змінювати дані?
- Як організовано віддалений доступ до послуги?

Програма безпеки - аспект управління

Реалізація політики безпеки вимагає використання трьох типів регуляторів - управлінських, експлуатаційних і програмно-технічних. У найпростішому і поширеному випадку достатньо двох рівнів програми - верхній, або центральний, який охоплює всю організацію, і нижній, або сервіс, який відноситься до окремих послуг або групам однорідних послуг

- Управління ризиками (оцінка ризиків, вибір ефективних засобів правового захисту, див. наступний розділ).
- Координація заходів з інформаційної безпеки, поповнення та розподіл ресурсів.
- Стратегічне планування.
- Контроль діяльності з інформаційної безпеки.

Управління ризиками

Процес управління ризиками можна розділити на наступні етапи:

1. Вибір проаналізованих об'єктів і ступінь деталізації їх розгляду;
2. Вибір методології оцінки ризиків;
3. Ідентифікація активів;
4. Аналіз загроз та їх наслідків, виявлення слабких місць в обороні;
5. Оцінка ризиків;
6. Вибір захисних заходів;
7. Впровадження та верифікація обраних заходів;
8. Оцінка залишкового ризику.

Безпека в життєвому циклі системи

- Початок. На даному етапі розкривається необхідність придбання нової послуги, її цільове призначення задокументовано.
- Покупки. На цьому етапі складаються технічні умови, відпрацьовується варіанти закупівлі, а сама закупівля зроблена.
- Установки. Сервіс встановлюється, налаштовується, тестується і вручується в експлуатацію.
- Операції. На даному етапі сервіс не тільки працює і адмініструє, але і зазнає модифікацій.
- Виведення з експлуатації. Відбувається перехід на нову послугу.

Діючі регулятори

- Управління персоналом,
- Фізичний захист,
- Підтримання здоров'я
- Реагуючи на порушення безпеки,
- планування реконструкції.

Управління персоналом

- Принцип розподілу обов'язків вимагає, щоб ролі та обов'язки були спільними, щоб одна людина не зірвала критичний процес для організації. Наприклад, небажано, що одна людина здійснює платежі від імені організації. Надійніше доручити одному співробітнику робити заяви на виплати, а іншому - сертифікувати ці заявки.
- Принцип мінімізації привілеїв вимагає від користувачів розподілу лише прав доступу, необхідних для виконання своїх обов'язків. Мета цього принципу очевидна - зменшити збиток від випадкових або навмисних неправильних дій користувачів.

Фізичний захист

Безпека комп'ютерної системи залежить від середовища, в якому вона працює. Тому необхідно вжити заходів для захисту будівель і прилеглої території, яка підтримує інфраструктуру і самі комп'ютери.

- управління фізичним доступом,
- протипожежні заходи,
- Захист підтримуючої інфраструктури,
- Захист перехоплення даних
- захист мобільних системи.
- тощо

Підтримання працездатності

Рутинні заходи, спрямовані на підтримку здоров'я комп'ютерних систем і пов'язані з інформаційною безпекою

- Підтримка користувачів
- Підтримка програмного забезпечення
- управління конфігурацією,
- Резервне копіювання
- Медіа-менеджмент,
- Документа
- Регуляторна робота.

Реакція на порушення безпеки

Програма безпеки, прийнята організацією, повинна включати набір оперативних заходів, спрямованих на виявлення і нейтралізацію вторгнень хакерів і шкідливого коду. Важливо, щоб в таких випадках заздалегідь планувалася послідовність дій, так як заходи повинні бути вжиті терміново і скоординовано.

Відповідь на порушення безпеки має дві основні цілі:

- блокування зловмисника та зменшення заподіяної шкоди,
- уникнення повторних порушень.

Планування реконструкції

Процес планування реставраційних робіт можна розділити на наступні етапи:

- Визначення критичних функцій, їх пріоритезація;
- Визначення ресурсів, необхідних для виконання критичних функцій
- Визначення переліку можливих нещасних випадків;
- Розробити стратегію відновлення;
- Підготовка до реалізації обраної стратегії
- перевірки стратегії.

Організаційна структура, основні функції служби комп'ютерної безпеки

Основними функціями сервісу є:

- Створення вимог до системи захисту в процесі створення АС;
- Участь у проектуванні системи захисту, її випробуваннях та введення в експлуатацію;
- планування, організація та забезпечення роботи системи захисту інформації під час роботи АС
- Розподіл необхідних деталей безпеки між користувачами
- Моніторинг функціонування системи захисту та її елементів;
- Організація перевірок на надійність системи захисту;
- Навчання користувачів та персоналу АС з правилами безпечної обробки інформації;
- Контроль за дотриманням користувачами та персоналом АС встановлених правил поведінки з захищеною інформацією під час її автоматизованої обробки;
- вжиття заходів при спробі РНБО надати інформацію та порушення правил системи захисту.

Правовий статус служби охорони визначається наступним чином:

- Розмір служби безпеки повинен бути достатнім для виконання всіх перерахованих вище функцій.
- Служба захисту повинна підлягати особі, про яку йде мова, в установі, яка несе персональну відповідальність за дотримання правил поведінки з захищеною інформацією;
- Співробітники служби охорони не повинні мати інших обов'язків, пов'язаних з функціонуванням АС;
- Співробітники служби охорони повинні мати право доступу до всіх приміщень, де встановлено обладнання, і право припинити автоматизовану обробку інформації при наявності безпосередньої загрози охоронюваній інформації;
- Керівнику служби охорони має бути надано право заборонити включення нових елементів АС в існуючі елементи, якщо вони не відповідають вимогам захисту інформації;
- послуги з захисту інформації повинні бути забезпечені всіма умовами, необхідними для виконання своїх функцій.

Основні організаційні та технічні заходи зі створення та підтримки функціонування систем

До них відносяться:

- одноразові заходи (після того, як вони будуть проведені і повторюються тільки тоді, коли рішення будуть повністю розглянуті)
- заходи, що відбуваються при впровадженні або виникненні певних змін в охоронюваному АС або зовнішньому середовищі (в міру необхідності);
- періодичні (через певний час) види діяльності;
- постійно (безперервно або дискретно у випадкові моменти часу) проводяться заходи.
- постійні дії.

Одноразові події

- системні заходи зі створення наукових, технічних та методологічних рамок (концепцій та інших керівних принципів) для захисту АС;
- заходи, що здійснюються при проектуванні, будівництві та обладнанні переробних центрів та інших об'єктів АС (виключення можливості під'їзду в приміщення, виключення можливості встановлення аудіовного обладнання тощо);
- Діяльність, що здійснюється при проектуванні, розробці та введення в експлуатацію технічних засобів і програмного забезпечення (перевірка і сертифікація використовуваних технічних і програмних засобів, документування і т.д.);
- проведення спеціальних перевірок всього комп'ютерного обладнання, що використовується в АС, і заходів щодо захисту інформації від витоку через бічне електромагнітне випромінювання і затоплення;
- розробляти та затверджувати функціональні обов'язки посадових осіб комп'ютерної безпеки;
- внесення необхідних змін та доповнень до всіх організаційно-розпорядних документів (положення про підрозділи, функціональні обов'язки посадових осіб, інструкції користувачам системи тощо) щодо безпеки програмного забезпечення та інформаційних ресурсів АС та дій у разі виникнення кризи;
- Тощо.....

Періодичні події

- розподіл реквізитів для роз'ємзування доступу (паролі, ключі шифрування тощо);
- аналіз системних журналів, вжиття заходів щодо забезпечення виявлення порушень правил роботи;
- заходи щодо перегляду правил розрізнення доступу користувачів до інформації в організації;
- періодично із залученням зовнішніх експертів, державою та оцінкою ефективності заходів та засобів правового захисту. На підставі інформації, отриманої в результаті даного аналізу, вживіть необхідних заходів для поліпшення системи захисту;
- заходів щодо перегляду складу та побудови системи захисту.

Заходи, що проводяться в міру необхідності

- Діяльність, що проводиться в разі кадрових змін у складі персоналу системи;
- Заходи, що здійснюються при ремонті та модифікації обладнання та програмного забезпечення (сувора авторизація, перегляд та погодження всіх змін, їх перевірка на відповідність вимогам захисту, документальне відображення змін тощо);
- рекрутингова та працевлаштування (перевірка підбору персоналу, вивчення правил надання інформації, ознайомлення з заходами відповідальності за порушення правил охорони, навчання, створення умов, за яких персоналу було б не вигідно порушувати свої обов'язки тощо)

Поточні події

- заходи щодо забезпечення достатнього рівня фізичного захисту для всіх складових АС (протипожежний захист, охорона приміщень, контрольно-пропускний пункт, забезпечення безпеки та фізичної цілісності SVT, носії інформації тощо);
- Постійне забезпечення та управління використовуваними засобами захисту;
- Явний і прихований контроль за роботою персоналу системи;
- Контроль за виконанням обраних заходів зашивається при проектуванні, розробці, введення в експлуатацію та експлуатації АС;
- постійно (департаментом безпеки) і періодично (із залученням сторонніх фахівців) стан і оцінка ефективності заходів і засобів захисту, що використовуються.

Запобіжні заходи на роботі

- вимкнути невиліковні термінали
- Закрийте номери, де розташовані термінали
- Розквийте екрани комп'ютерів так, щоб їх не було видно з боку дверей, вікон і місць в кімнатах, які не контролюються
- встановити спеціальне обладнання, наприклад пристрої, які обмежують кількість невдалих спроб доступу, або зробити зворотний дзвінок для перевірки особи користувачів, які використовують телефони для доступу до комп'ютера
- запрограмувати завершення роботи терміналу після певного періоду
- Якщо можливо, вимкніть систему в неробочій час

Перелік основних документів, необхідних для організації комплексної системи захисту інформації від НСД

- План захисту інформації
- План безперервної роботи та відновлення інформації
- Договір електронного обміну документами

Засоби безпеки процедурного рівня

Засоби безпеки процедурного рівня вирішують завдання, поставлені адміністративним рівнем, з використанням технічних засобів, що надаються технічним рівнем. В якості основного засобу процедурного рівня виступає людина, яка виконує взаємопов'язану послідовність дій, спрямовану на вирішення певної задачі забезпечення безпеки.

При управлінні персоналом слід дотримуватися кількох загальновизнаних принципів.

- Розмежування обов'язків переслідує кілька цілей: по-перше, це сприяє підвищенню продуктивності за рахунок спеціалізації, по-друге, усуває непотрібне дублювання, а по-третє (що важливо для безпеки), не дає концентрувати занадто багато повноважень в одних руках. У деяких, особливо критичних випадках, таке розмежування вводиться для того, щоб якась дія могла бути виконана лише за участю двох (або більше) осіб.
- Принцип мінімально необхідного рівня привілеїв означає, що кожен співробітник повинен мати тільки той тип доступу і тільки до тих ресурсів, які йому необхідні для виконання його службових обов'язків.
- Принцип безперервного навчання правилам безпеки. Ознайомлення з політикою безпеки підприємства при поступленні на роботу повинно доповнюватися регулярними роз'ясненнями всіх внесених до неї змін; необхідно донести до співробітників важливість забезпечення безпеки і пояснити, що в зв'язку з цим очікується від них.

Як підвищити захищеність системи

- Зробити чіткий розподіл обов'язків між працівниками, пов'язаними з обробкою інформації в системах.
- Обмежити доступ до комп'ютерів, дискових і стрічкових репозиторіїв, документації та інших важливих друкованих форм (чеків, форм і т.д.).
- Впровадження вбудованих систем управління.
- Уважно стежити за змінами, внесеними в системні файли і програми.
- Ввести фахівця з комп'ютерної безпеки в управління систем.
- Приділяти значну увагу питанням аутентифікації об'єктів і суб'єктів системи (це питання буде детально розглянуто).
- Підходити до відомих випадків порушень безпеки системи наступним чином: "Це може статися в нашій організації, але цього не повинно статися".

СИСТЕМА БЕЗПЕКИ ТА СЕРТИФІКАЦІЯ

Питання надійності систем захисту

- Основними універсальними механізмами протидії загрозам безпеці, що впроваджуються в конкретний захист, є:
 - Стрімкий розвиток комп'ютерних технологій
 - Ідентифікація (найменування та ідентифікація), аутентифікація (аутентифікація) та авторизація (привласнення повноважень) суб'єктів;
 - Моніторинг (роз'єднання) доступу до ресурсів системи;
 - Реєстрація та аналіз подій, що відбуваються в системі
 - контролювати цілісність ресурсів системи

Завдання комп'ютерної безпеки

- Управління доступом користувачів до ресурсів АС з метою захисту його від надмірного випадкового або вольного втручання в систему і несанкціонованого (перевищення повноважень) доступу сторонніх осіб до її інформації, програмних і апаратних ресурсів, а також осіб з персоналу і користувачів організації;
- Захист даних, що передаються через канали зв'язку
- Реєстрація, збір, зберігання, обробка і видача інформації про всі події, що відбуваються в системі і пов'язані з її безпекою;
- Контроль користувачів системи адміністрацією і оперативне повідомлення адміністратора безпеки про спроби несанкціонованого доступу до ресурсів системи;
- Моніторинг та підтримка цілісності критично важливих ресурсів у середовищі захисту та примусового виконання заявок;
- Забезпечення замкнутого середовища перевіреного програмного забезпечення для захисту від неконтрольованого впровадження потенційно небезпечного програмного забезпечення (яке може містити шкідливі закладки або небезпечні помилки) і засобів подолання системи захисту, а також від введення і поширення комп'ютерних вірусів;
- Управління системою захисту.
- іноді легше зареєструвати порушення, ніж захистити себе

Принципи побудови систем захисту

- Систематизація
- Складності
- Безперервність захисту
- Розумна достатність;
- Гнучкість управління та застосування:
- Відкритість алгоритмів і механізмів захисту;
- Легкість застосування захисних заходів і засобів.

Стандарти та рекомендації інформаційної безпеки

- знання критеріїв оцінки інформаційної безпеки може допомогти у виборі та заповненні апаратних і програмних конфігурацій
- адміністратор безпеки змушений хоча б до певної міри повторити дії органів сертифікації
- відповідним чином коригувати практику використання і адміністрування

Приклад стандартизації критеріїв безпеки

До числа найвідоміших сертифікаційних стандартів відносять Помаранчеву книгу (формальна назва цього стандарту: «Міністерство оборони США. Критерії оцінки довірених комп'ютерних систем»). , ця розробка стала класичною і загальноприйнятою в усьому світі для класифікації ступеня захищеності системи, згідно наступних рівнів:

- D - рівень мінімального захисту (Minimal Protection). Зарезервовано для систем, які одержали попередню оцінку, однак для класифікації за іншими рівнями не гарантують потрібного рівня безпеки;
- C1 - рівень вибіркового захисту (Discretionary Protection). Дає змогу користувачам застосовувати обмеження доступу для захисту приватної інформації;
- C2 - рівень керованого доступу (Controlled Access Protection). Містить вимоги рівня C1, а також захист процесу реєстрації у системі, облік подій захисту, ізоляцію ресурсів різних процесів;
- B1 — рівень захисту за категоріями (Labeled Protection). До вимог рівня C2 додається можливість захисту окремих файлів, записів у файлах, інших об'єктів системи. Вважають, що подолати такий захист може добре підготовлений хакер, а звичайний користувач - ні;
- B2 - рівень структурованого захисту (Structured Protection). До вимог рівня B1 додається повний захист усіх ресурсів системи прямо чи посередньо доступних користувачу. Вважають, що хакери не зможуть проникнути у систему з таким захистом;
- B3 - рівень доменів безпеки (Security Domains). До вимог рівня B2 додається явна специфікація користувачів, яким заборонено доступ до певних ресурсів, повніша реєстрація потенційно небезпечних подій. Вважають, що навіть досвідчені програмісти не в стані подолати систему з таким рівнем безпеки;
- A1 - рівень верифікованої (випробуваної) розробки (Verified Design). Повний захист інформації. Специфіковані та верифіковані механізми захисту. Вважають, що у систему з таким рівнем захисту без дозволу не може проникнути ніхто (навіть спеціалісти спецслужб).

Помаранчева книга Міністерства оборони США

визначає два типи підходів до оцінки безпеки.

- Оцінка проводиться на комп'ютерному продукті за відсутності впливу на навколишнє середовище.
- Оцінка, проведена на функціонуючій комп'ютерній системі в реальному середовищі (або змодельована), щоб визначити, чи відповідає система (дійсним або сприймається) вимогам безпеки організації, в якій вона встановлена. Цей процес іноді називають сертифікацією

Концепції

Надійна система визначається, як система, яка використовує достатнє апаратне та програмне забезпечення для забезпечення обробки інформації різного ступеня секретності одночасно без порушення прав доступу.

Ступінь довіри, або надійність систем, оцінюється за двома основними критеріями:

- Політика безпеки - це набір законів, правил і кодексів поведінки, які визначають, як організація обробляє, захищає і поширює інформацію.
- Гарантія – це міра довіри, яка може бути надана архітектурі та впровадженню системи.

Ключові елементи політики безпеки

- Довільне управління доступом - це метод обмеження доступу до об'єктів на основі ідентичності суб'єкта або групи, до якої суб'єкт є членом
- Безпека повторного використання об'єктів - запобігає випадковому або навмисному вивезенню секретної інформації зі «сміття».
- Мітки (теги) безпеки - зв'язані з сутностями та об'єктами для забезпечення керування доступом
 - Таємниця,
 - Секретний
 - Конфіденційної
 - некласифіковані.
- Примусове управління доступом базується на порівнянні тегів безпеки об'єкта та суб'єкта

Інструменти підзвітності

- Ідентифікація та автентифікація. Кожен користувач повинен ідентифікувати себе, перш ніж мати право вжити будь-яких дій у системі
- Забезпечення безпечного шляху. Надійний шлях з'єднує користувача безпосередньо з надійною обчислювальною базою, минаючи інші потенційно небезпечні компоненти системи
- Аналіз реєстраційної інформації стосується дій (подій), що впливають на безпеку системи

Гарантія

- це міра довіри, за допомогою якої можна стверджувати, що був обраний відповідний набір інструментів для реалізації сформульованої політики безпеки, і що кожен з цих інструментів належним чином знаходиться в призначеній йому ролі

Експлуатаційна гарантія перевіряє:

- Архітектура системи.
- Цілісність системи.
- Аналіз секретних каналів передачі інформації.
- Надійне адміністрування.
- Надійне відновлення від збоїв.

Технологічна гарантія - покриває весь життєвий цикл системи

Документація

- є необхідною умовою гарантованої надійності системи і, в той же час, інструменту політики безпеки

- Посібник користувача з безпеки.
- Посібник адміністратора з безпеки.
- Тестова документація.
- Опис архітектури.

Класи та рівні безпеки

- Рівень А означає гарантований захист. Це тільки для деяких військових комп'ютерів.
- Рівень В означає повний контроль доступу (Обов'язковий контроль доступу).
- Рівень С означає дискреційне керування доступом. DAC дозволяє користувачам ділитися своїми особистими файлами з іншими користувачами. Якщо оцінювати комерційні системи, то можна присвоїти майже всі атрибути рівню С. "
- Рівень D пропонує мінімальну безпеку, але те, що вже згадувалося тут (рівень безпеки медуз), чесно кажучи, це навіть не рівень D, а рівень D. Група D містить тільки один клас - клас D. Він зарезервований для систем, які були оцінені, але не відповідають вимогам вищих класів.
- Класи безпеки - C1, C2, B1, B2, B3, A1 (по зростанню)

Вимоги до класів

- Група С: Захист виборів
 - Клас С1: Вибірковий захист безпеки
 - Клас С2: Захист через керований доступ
- Група В: Повний захист
 - Клас В1: Захист безпеки за допомогою грифів
 - Клас В2: Структурований захист
 - Клас В3: Домени безпеки
- Група А: Гарантований захист
 - Клас А1, клас гарантованого захисту

Критерії оцінки	C1	C2	B1	B2	B3	A1
Правила безпеки						
Контроль доступу до виборів		X	X			X
Повторне використання об'єкта				X	X	
Стерв'ятники					X	X
Цілісність грифів				X		
Експорт секретної інформації			X			
Експорт на багаторівневий пристрій			X			
Експорт на одновигневий пристрій			X			
Висновок, який сприймається людиною			X			
Контроль доступу			X	X		
Грифи секретності по відношенню до суб'єктів				X		
Пристрій грифів				X		
Облік використання продукту						
Ідентифікація та автентифікація	X	X	X			
Аудит					X	X
Надійний маршрут				X	X	
Гарантія						
Архітектура системи			X	X	X	X
Цілісність системи			X			
Тестування безпеки			X	X	X	X
Специфікація та перевірка проекту			X	X	X	X
Аналіз прихованих каналів				X	X	X
Керування довірчими довірчими об'яв				X	X	
Керування конфігурацією				X		X
Гарантоване відновлення					X	
Гарантована доставка						X
Документації						
Посібник користувача з безпеки	X					
Посібник з надійних фондів		X	X	X	X	X
Випробувальна документація			X			X
Проектна документація		X		X	X	X

Гармонізовані критерії європейських країн (ITSEC)

Концепції

- Конфіденційність, тобто захист від несанкціонованої інформації;
- Доброчесність, тобто захист від несанкціонованої зміни інформації;
- Доступність, тобто захист від несанкціонованого зберігання інформації та ресурсів.

Визначають сім можливих рівнів гарантії правильності - від E0 до E6 (за зростанням). Рівень E0 вказує на відсутність гарантії (подібно до рівня D Помаранчевої книги)

Функції безпеки

- Ідентифікація та автентифікація.
- Управління доступом.
- Звітності.
- Аудит.
- Повторне використання об'єктів.
- Точність інформації.
- Надійність сервісу.
- Надійність зв'язку.

Класи Критеріїв

- П'ять з них (F-C1, F-C2, F-B1, F-B2, F-B3) відповідають класам безпеки Orange Book
- Клас F-IN призначений для оціночних об'єктів з високими вимогами до цілісності даних і програм, що характерно для систем управління базами даних.
- Клас F-AV характеризується підвищеними вимогами до доступності.
- Клас F-DI характеризується підвищеними вимогами до цілісності переданих даних.
- Клас F-DC характеризується підвищеними вимогами до конфіденційності.
- Клас F-DX характеризується підвищеними вимогами як до цілісності, так і до конфіденційності.

Гарантія ефективності

- Відповідність набору функцій безпеки заявленим цілям, тобто їх придатності для протидії загрозам, зазначеним в описі об'єкта оцінки;
- Взаємна узгодженість між різними функціями і механізмами безпеки;
- Здатність механізмів безпеки витримувати прямі атаки;
- Здатність фактично використовувати слабкі місця в архітектурі об'єкта оцінки, тобто мати способи відключити, обійти, пошкодити та обдурити функції безпеки;
- Можливість небезпечної конфігурації або використання об'єкта оцінки за умови, що адміністратори та /або користувачі мають підстави вважати ситуацію безпечною;
- Можливість використання слабких місць у функціонуванні об'єкта оцінки на практиці

Ефективність захисту вважається незадовільною, якщо виявлено слабкі місця, які дозволяють практичне застосування, і ці слабкі сторони не виправляється до завершення процесу оцінки. У цьому випадку об'єкту присвоюється гарантійний рівень E0.

Гарантія правильності

Для перевірки правильності об'єкта оцінювання використовуються дві групи критеріїв. Перша група відноситься до проектування і розробки системи або виробу, друга - до експлуатації

Рівні правильності від E1 до E6 побудовані на зростаючих вимогах до ретельної оцінки. Таким чином, на рівні E1 аналізується тільки загальна архітектура об'єкта - вся інша впевненість може бути наслідком функціонального тестування. На рівні E3 до аналізу залучені вихідний код програмно-апаратних схем. На E6 потрібен офіційний опис функцій безпеки, загальної архітектури та моделей політики безпеки. В цілому, поширення гарантійних вимог в Європейських критеріях відповідає аналогічному розподілу для класів безпеки C1 - A1 з Помаранчевої книги.

Послуги і механізми захисту інформації (1)

Методологічною основою розробки системи захисту інформації є стандарт ISO/IEC 15408, згідно з яким основними нормативними документами, що характеризують інформаційну систему з точки зору безпеки, є профіль захисту (protection profile) і проект забезпечення безпеки (security target).

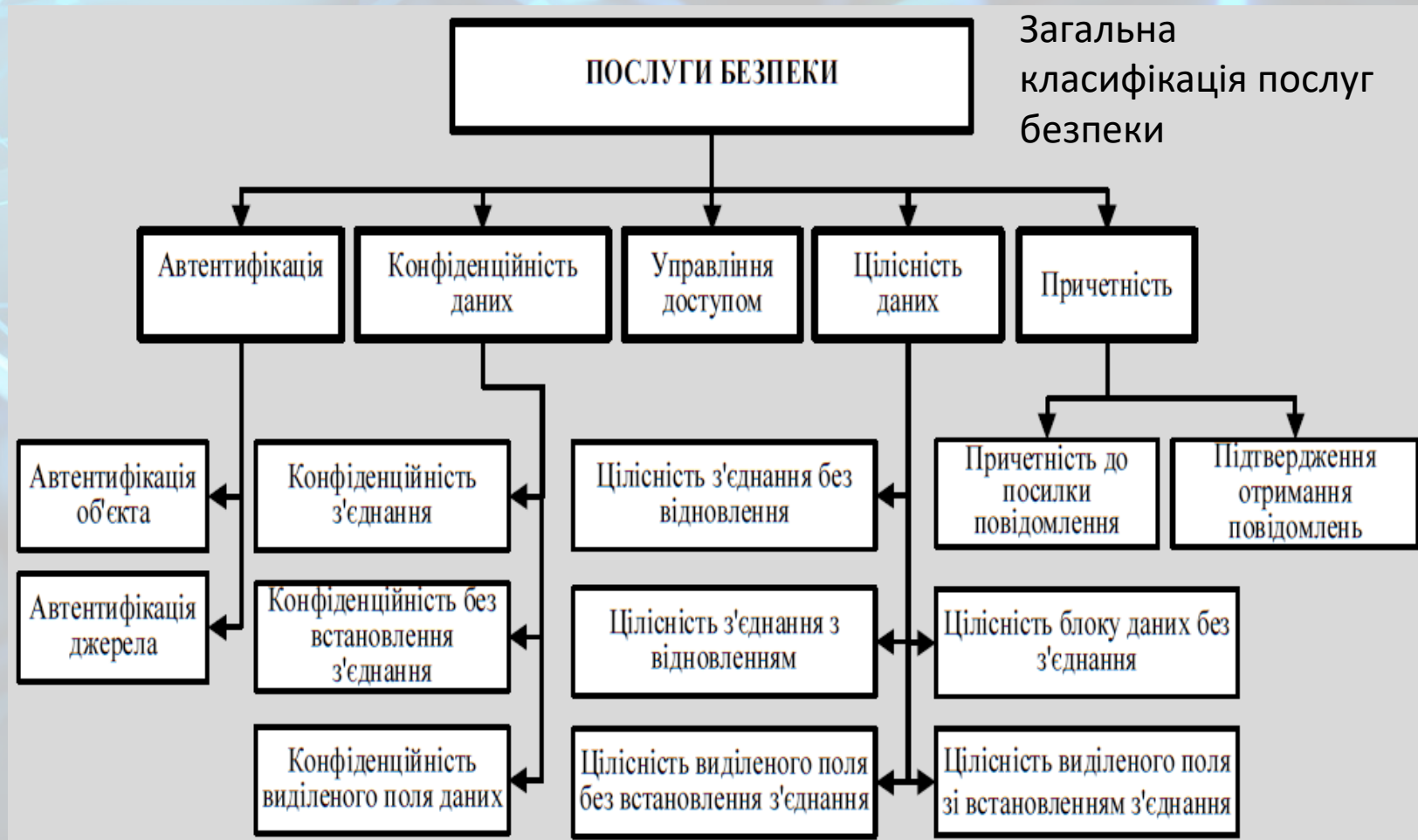
Відповідно до основних положень міжнародних стандартів життєвий цикл системи захисту інформації складається з п'яти етапів:

1. Визначення політики безпеки, яка містить абстрактний ряд вимог до безпеки системи.
2. Аналіз вимог безпеки, включаючи аналіз ризиків, аналіз урядових, правових і стандартних вимог.
3. Визначення послуг безпеки, необхідних для задоволення поставлених вимог.
4. Побудова і впровадження системи безпеки, включаючи вибір механізмів безпеки, що забезпечують конкретні вибрані послуги безпеки.
5. Безперервне управління безпекою.

Послуги і механізми захисту інформації (1)

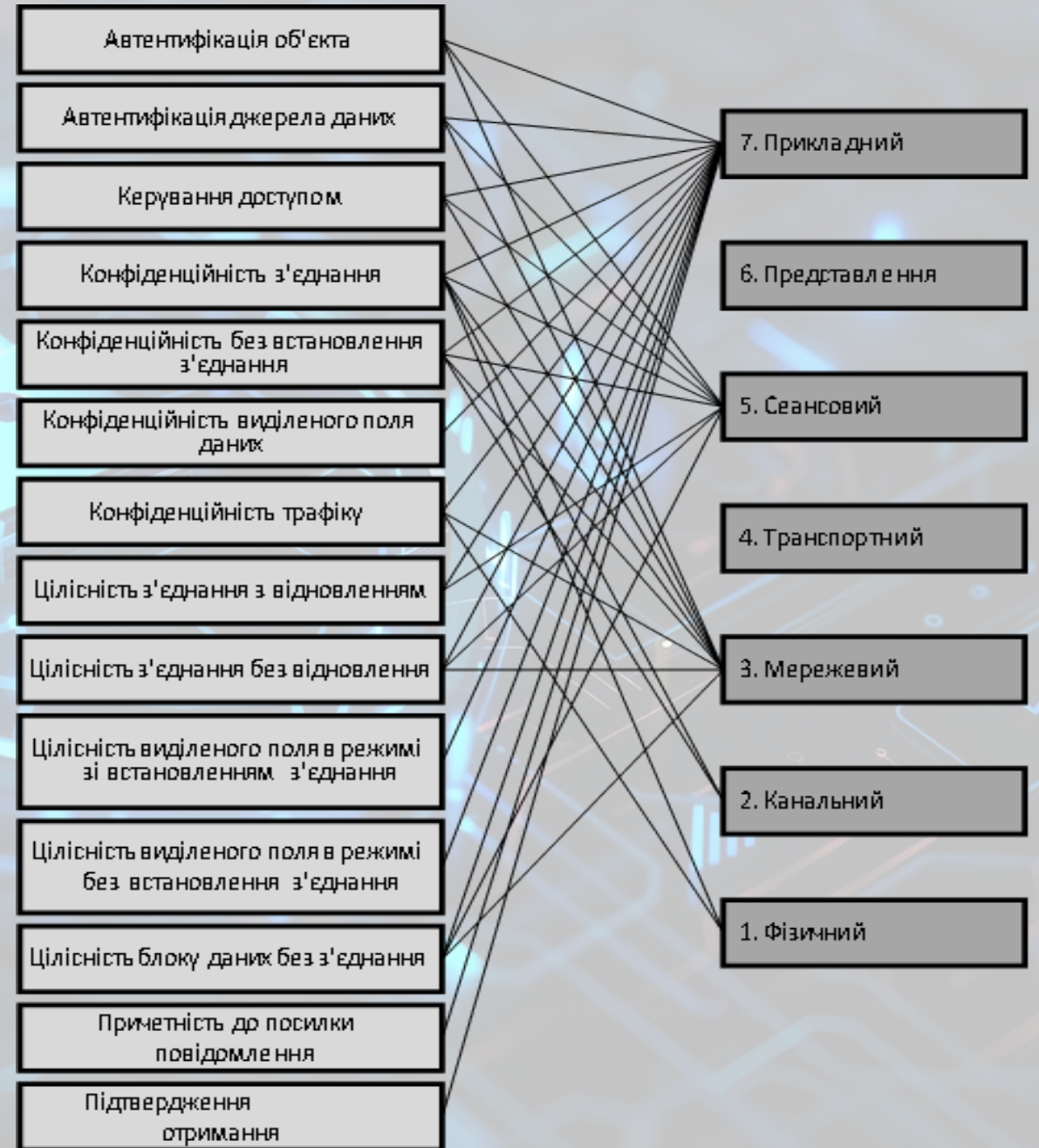
Стандарти ISO 7498, ISO/IEC 10181 визначають п'ять базових загальноприйнятих послуг безпеки (рис.):

- автентифікація (authentication);
- керування доступом (access control);
- конфіденційність даних (data confidentiality);
- цілісність даних (data integrity);
- невідмова (причетність) (non-repudiation).

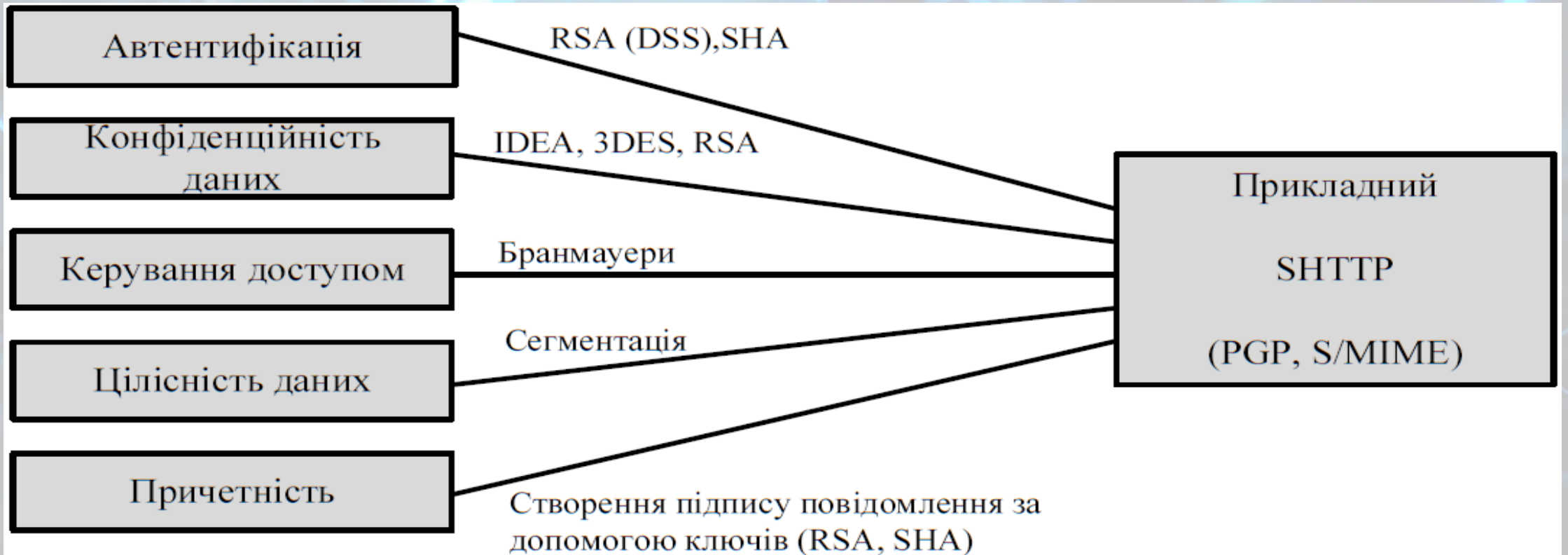

Послуги і механізми захисту інформації (2)

- На рис. подано розподіл послуг безпеки по рівнях моделі взаємодії відкритих систем (VBS). Як видно з наведеного рисунка, велика частина послуг безпеки доводиться на верхні рівні моделі VBS, переважно, на рівень прикладного процесу. Розглянемо основні системи забезпечують захист інформації на різних рівнях моделі VBS.

Послуги і механізми захисту інформації (3)

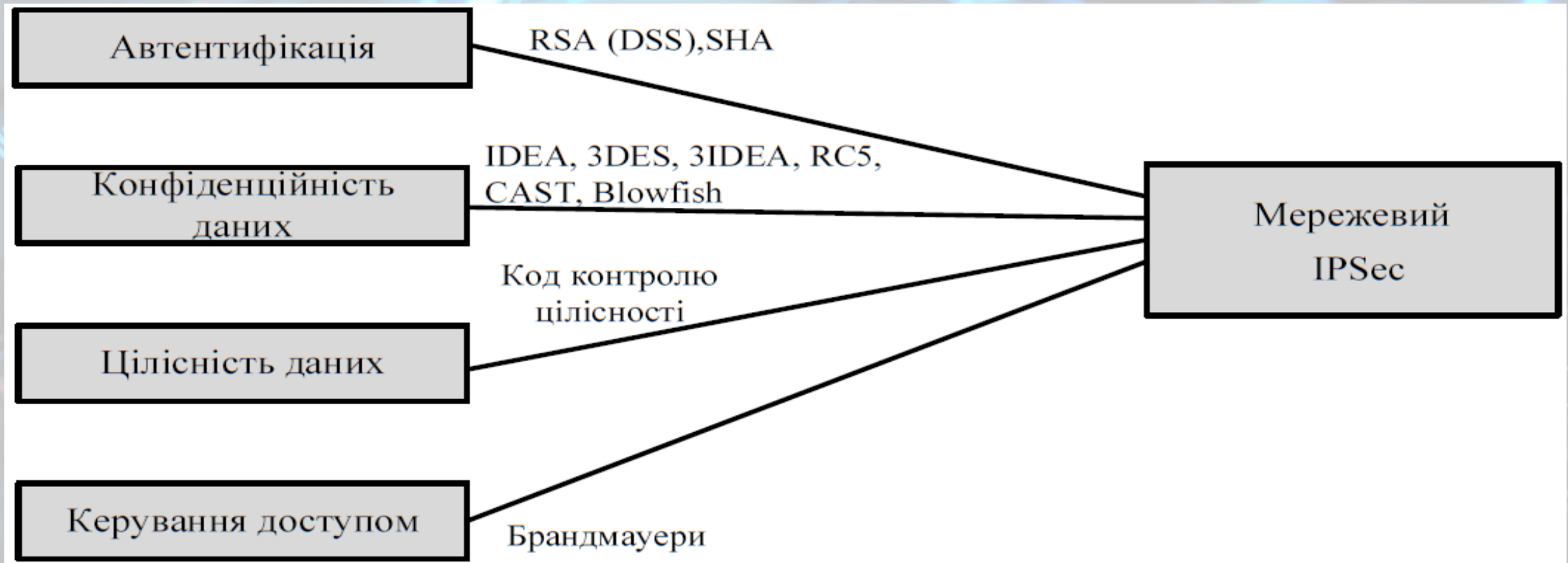
- Системи, що забезпечують захист інформації на прикладному рівні

Послуги і механізми захисту інформації (4)

Системи, що забезпечують захист інформації на сеансовому рівні

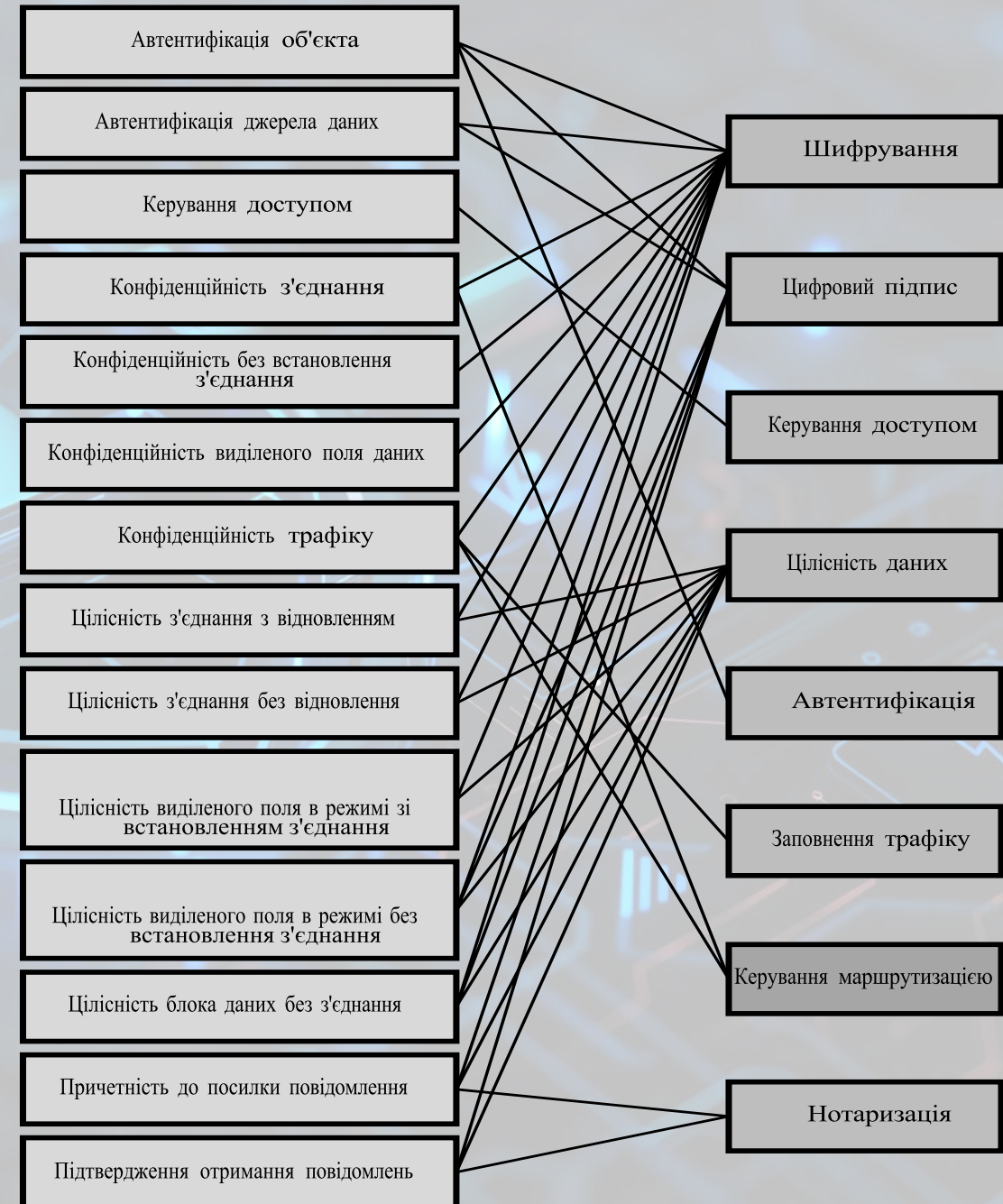
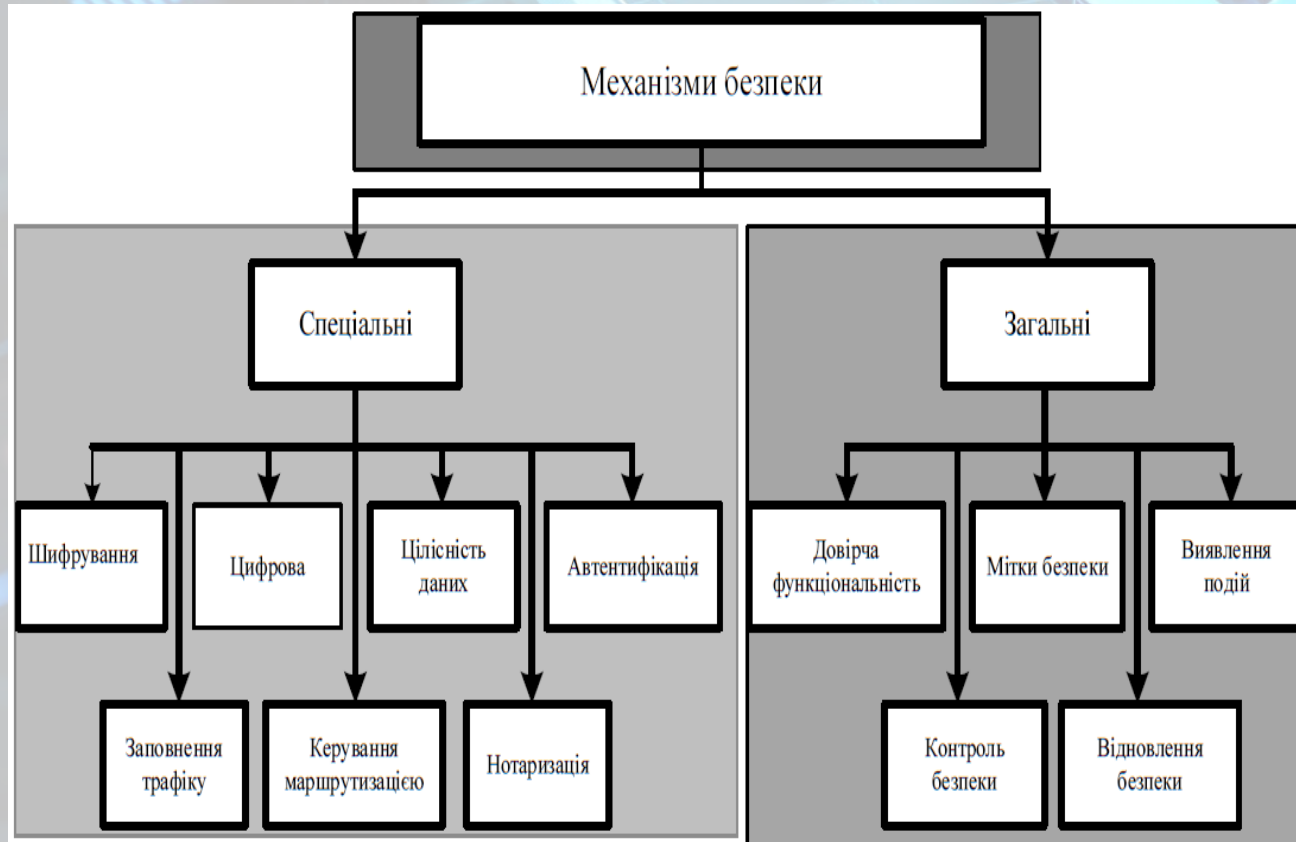
Послуги і механізми захисту інформації (5)

Системи, що забезпечують захист інформації на мережевому рівні

Послуги і механізми захисту інформації (6)

Механізми безпеки є конкретними заходами для реалізації послуг безпеки (рис. праворуч). Взаємозв'язок послуг і механізмів безпеки подано на рис. ліворуч

Послуги і механізми захисту інформації (7)

- Механізми шифрування припускають використання криптографічних перетворень даних для того, щоб зробити їх нечитабельними або неосмисленими. Шифрування застосовується спільно зі зворотною функцією – розшифрування.
- Цифровий підпис є цифровим еквівалентом підпису (друку, штампа та ін.), наявність якого в повідомленні дозволяє з високою точністю визначити джерело повідомлення (документа) і юридично довести, що, з певною ймовірністю, тільки він міг створити і підписати цей документ.
- Механізми керування доступом використовуються для забезпечення послуг керування доступом і реалізують політику керування доступом.
- Механізми другого типу, які зазвичай застосовуються спільно з механізмами захисту цілісності окремого пакета даних, можуть використовуватися для забезпечення послуг цілісності при організації зв'язку в режимі зі встановленням з'єднання.
- Автентифікація джерела даних часто забезпечується шляхом використання механізму захисту цілісності даних спільно з шифруванням або цифрового підпису.
- Механізм заповнення трафіку застосовується для забезпечення конфіденційності трафіку.
- Механізми керування маршрутизацією застосовуються для забезпечення конфіденційності з метою запобігання контролю за шляхом проходження даних від відправника до одержувача.

Послуги і механізми захисту інформації (8)

До загальних механізмів забезпечення безпеки належать:

- довірча функціональність (trusted functionality). Довірча функціональність припускає широке використання нормативної документації при розробленні програмних або апаратних засобів, що реалізують механізми безпеки. ;
- позначки безпеки (security labels). Зазвичай позначки безпеки використовуються для реалізації методики керування доступом на основі встановлених правил, а також для керування маршрутизацією. ;
- виявлення подій (event detection) в системах захисту інформації служать для виявлення як спроб порушення безпеки, так і для реєстрації легітимної активності користувачів
- контроль безпеки (security audit trail) - незалежний розгляд і аналіз записів безпеки з метою перевірки достатності керування системою, гарантувати відповідність функціонування системи політиці безпеки і рекомендувати необхідні зміни в управлінні, політиці і процесах безпеки;
- відновлення безпеки (security recovery) - виконують функцію реакції системи на порушення безпеки. .

Програмні засоби забезпечення захисту інформації в мережі

Програмні засоби захисту інформації призначені для виконання логічних та інтелектуальних функцій захисту і включаються або у склад програмного забезпечення автоматизованих інформаційних систем, або до складу засобів, комплексів та систем апаратури контролю.

- Firewall здатні забезпечити захист окремих протоколів і програмних продуктів. Вони здійснюють контроль доступу ззовні до внутрішньої мережі, і окремих сегментів на основі вмісту пакетів даних, що передаються між двома сторонами, або пристроями мережею.
- Віртуальні приватні мережі (virtual private networks, VPN) – територіально розподілені корпоративні мережі, які використовують для зв'язку між окремими сегментами інтернету.
- Використання антивірусних засобів вважається необхідною умовою при підключенні до інтернету, дозволяє значно знизити втрати інформації в наслідок зараження шкідливими програмами.

Технічні (апаратні) засоби забезпечення захисту інформації

- До технічних заходів можна віднести захист від несанкціонованого доступу до системи, резервування особливо важливих комп'ютерних підсистем, організацію обчислювальних мереж з можливістю перерозподілу ресурсів у випадку порушення працездатності окремих ланок, установку устаткування виявлення і гасіння пожежі, вживання конструкційних заходів захисту від розкрадань, саботажу, диверсій, вибухів, установлення резервних систем електроживлення, оснащення приміщень замками, установку сигналізації і багато чого іншого.
- Вся сукупність технічних засобів захисту підрозділяється на апаратні і фізичні.
- Апаратні засоби – пристрої, що вбудовуються безпосередньо в обчислювальну техніку, чи пристрою, що сполучаються з нею по стандартному інтерфейсу.

Програмно-апаратні засоби забезпечення безпеки мережі

Виходячи із викладеного, програмно-апаратні засоби мають наступну класифікацію:

- апаратно-незалежні – працюючі без участі апаратних засобів захисту інформації – пароль, програми шифрування, антивіруси;
- апаратно-залежні – забезпечення сполучених апаратних засобів захисту інформації з інших програм або ОС – драйвера, вільне ПЗ;
- автономні – частина систем захисту функціонує;
- комплексні – кілька частин системного захисту використовують загальний елемент і базу ідентифікації або використовують інформацію, отриману від інших частин системи захисту – ключ, використовується і при завантаженні комп'ютера, параметри користувача ігноруються, якщо він не прийшов на роботу, тобто не пройшов контроль;
- інтелектуальні засоби – усі системи безпеки, системи керування безпекою об'єднані в єдине ціле.

Фізичний, технічний та програмний захист

Парольний захист та організація доступу

Засоби безпеки технічного рівня

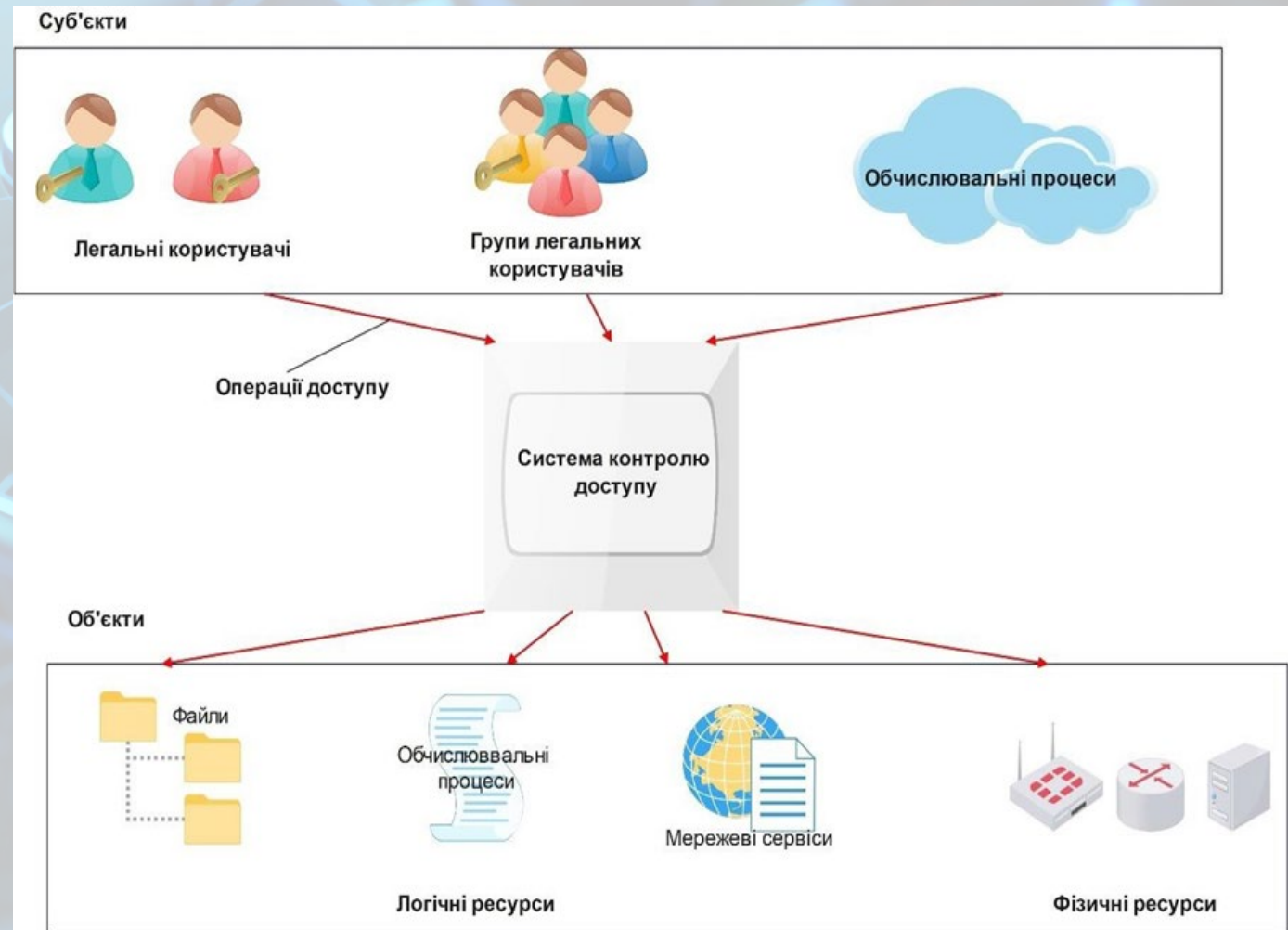
Технічні засоби і методи можна розділити на програмні, апаратні та програмно-апаратні. Програмні засоби включають захисні інструменти операційних систем (підсистеми автентифікації та авторизації користувачів, засоби управління доступом, аудит та ін.) і прикладні програми, призначені для вирішення завдань безпеки (системи виявлення та запобігання вторгнень, антивірусні засоби, проксі-сервери). Прикладом апаратних засобів, що спеціалізуються на інформаційному захисті, є джерела безперебійного живлення, генератори напруги, засоби контролю доступу в приміщення і ін. До апаратно-програмних засобів відносяться, наприклад, деякі аналізатори мережевого трафіку і міжмережеві екрани. І хоча даний рівень засобів називається технічним, до нього також відносять математичні методи (методи криптографії), алгоритми (евристичний алгоритм розрахунку часу обороту в протоколі TCP), абстрактні моделі (моделі контролю доступу) і т. п.

Ключові механізми безпеки:

- Ідентифікація та аутентифікація (і авторизація);
- Керування доступом
- Ведення журналу та аудит (і контроль доброчесності);
- Криптографії
- Захисні.

Ідентифікація, автентифікація і авторизація

- Ідентифікація – це присвоєння об'єктам і суб'єктам інформаційної системи унікальних імен – ідентифікаторів.
- Автентифікація – це процедура підтвердження суб'єктом/об'єктом того, що він є те (тим), за що (кого) він себе видає.
- Авторизація – це процедура контролю доступу суб'єктів (користувачів, обчислювальних процесів, пристроїв) до об'єктів (файлів, додатків, сервісів, пристроїв) і надання кожному із них саме тих прав, які для них визначені правилами доступу.

Ідентифікація та аутентифікація

Аспекти проблеми аутентифікації.

- Завдання аутентифікації користувача - це користувач, який має доступ до певних ресурсів системи, яким він стверджує?
- Завдання справжності станції полягає в тому, чи є станція, яка відповіла на запит користувача, саме такою, як вона називається?
- Завдання аутентифікувати повідомлення - чи відповідає повідомлення, відправлене через канали, його початковому вигляду?

Напрямки ідентифікації

- те, що він знає (пароль, особистий ідентифікаційний номер, криптографічний ключ і т.д.)
- те, чим він володіє (особиста картка або інший пристрій аналогічного призначення)
- те, що є його частиною (голос, відбитки пальців і т.д., тобто його біометричні характеристики).

Захист паролем

Переваги

- Найпоширенішим методом аутентифікації
- Головна перевага аутентифікації пароля - простота і звичність.
- Надійність пароля заснована на здатності запам'ятовувати їх і тримати в таємниці.

Типи паролів

- Простий пароль.
- Одноразовий пароль.
- Пароль на основі зразка символів.
- Метод запиту-відповіді
- Пароль на основі алгоритму

При роботі з паролями рекомендуються наступні правила створення:

- Не друкуйте паролі та не відображайте їх на екрані.
- Кожен користувач повинен зберігати свій пароль і не дозволяти незнайомцям про це знати.
- Завжди шифруйте паролі та захищайте їх недорогими та ефективними інструментами.
- Переконайтеся, що в роздруківці немає паролів
- Не записувати паролі на столі, стіні або терміналі. Зберігайте його в пам'яті
- виберіть пароль, який важко вгадати: спробуйте використовувати малі і великі літери, цифри, або виберіть знамениту приказку і візьміть звідти кожен четверту букву. Ще краще, нехай ваш комп'ютер сам згенерує ваш пароль; Не використовуйте пароль, який є вашою адресою, псевдонімом, ім'ям дружини, номером телефону або чимось очевидним
- правильно вибрати довжину пароля - чим він довший, тим вище ступінь безпеки забезпечить система, так як важче буде вгадати пароль.

Правила адміністрування паролів

- періодично змінювати паролі та не робити цього за розкладом
- зашифрувати або виконати інші дії з файлами паролів, які зберігаються на комп'ютері, щоб захистити їх від несанкціонованого доступу.
- обмеження кількості невдалих спроб входу (це ускладнить використання методу грубої сили);
- Призначення лише найнадійнішої особи адміністратором паролів
- Обмеження доступу до файлу паролів
- Не використовувати однаковий пароль для всіх працівників групи
- Змінення паролів під час виходу користувача з програми
- змусити користувачів підписувати паролі
- встановити і впровадити правила паролів і переконатися, що всі знають їх

Стратегії вибору пароля

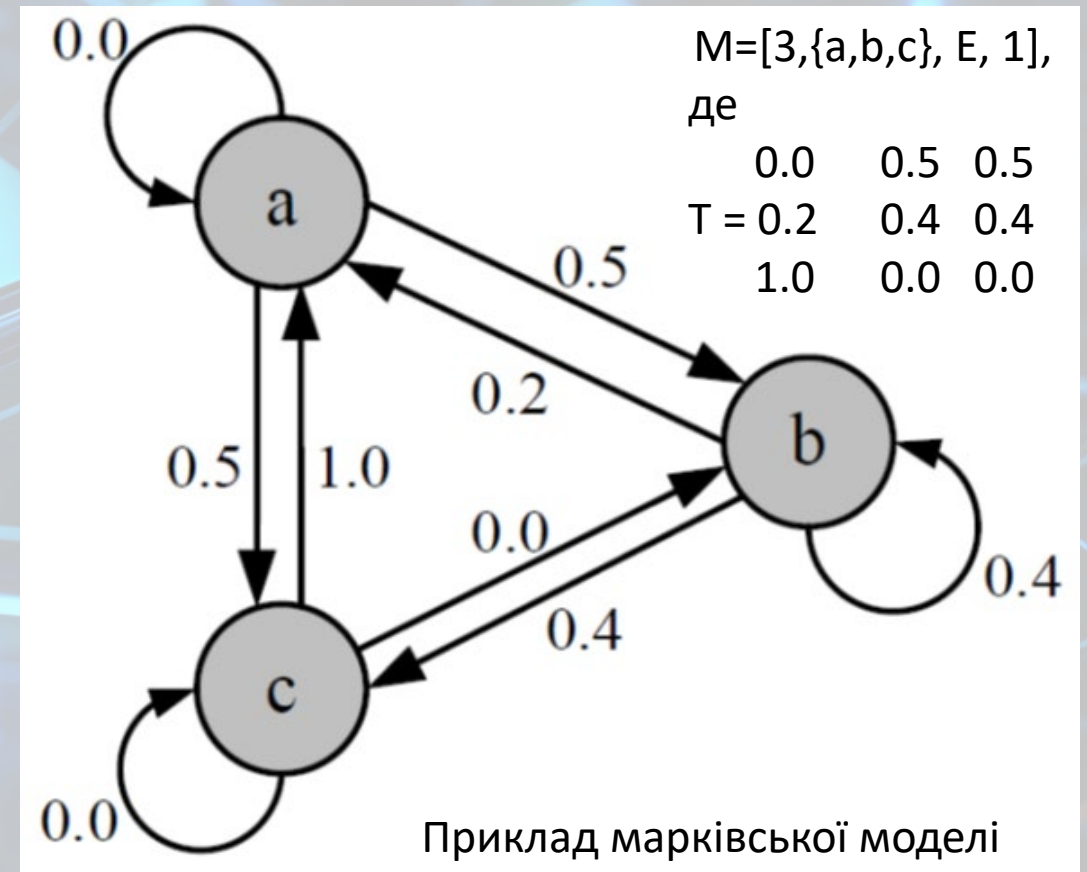
Мета полягає у створенні умов, які виключають вибір користувачем легко вгадуваного пароля і в той же час зберігають можливість вибору пароля, що легко запам'ятовується. Рішення цієї задачі досягається за рахунок таких засобів:

- навчання користувачів;
- генерування паролів комп'ютером;
- реактивна перевірка пароля полягає в тому, що система періодично запускає власну програму підбору паролів, яка виявляє легко паролі, що вгадуються. ;
- попереджувальна перевірка пароля, дозволяє вибирати пароль на свій розсуд, але в процесі вибору система перевіряє пароль на відповідність встановленим вимогам і, якщо необхідно, відкидає його.

.

Попереджувальна перевірка пароля

- Перспективний метод будується на основі використання марківської моделі генерування паролів, що вгадуються. На рис. показана спрощена версія такої моделі. Ця модель задає мову, алфавіт якої складається з трьох символів. Стан системи у будь-який момент ідентифікується останнім вибраним символом. Коефіцієнти переходів з одного стану в інший задаються ймовірністю проходження одних символів за іншими. Наприклад, ймовірність того, що наступною буквою буде *b* за умови, що поточною є буква *a*, в даній ситуації дорівнює 0,5.
- У загальному випадку марківська модель задається чотирма значеннями $[t, A, T, k]$, де t – позначає число станів моделі, A – простір станів, T – матрицю ймовірності переходів, а k – порядок моделі. Для моделі порядку k ймовірність переходу до того або іншого символу алфавіту залежить від значень k попередніх символів. На рис. показано схему простої моделі першого порядку.

Стійкість захисту паролем

- Середній час безпеки

$$T_b = (d * C / R) * S^{L/2}$$

- Кількість спроб пароля в часі T , $N_2 = T / (d * C / R) = (T * R) / (d * C)$.

- Нижня межа для ймовірності P

$$P_o = N_2 / S^L = (T * R) / (d * C * S^L)$$

- Ймовірність порушення безпеки

$$P \geq (T * R) / (d * C * S^L)$$

- Оскільки $S^L = (T * R) / (P_o * d * C)$, то Довжина паролю

$$L = [\log(T * R) - \log(P_o * d * C)] / \log(S)$$

- взаємозв'язок між часом, доступним потенційному «зломщику», і іншими параметрами системи захисту

$$T = P * S^L * d * (C / R)$$

Порівняння стійкості паролів

Множина символів	Кількість комбінацій		Час підбору паролю	
	6 знаків	8 знаків	6 знаків	8 знаків
Цифри від 1 до 9	1 мільйон комбінацій	100 мільйонів комбінацій	Практично миттєво	10 секунд
26 лише великих або лише малих літер латинського алфавіту	309 мільйонів комбінацій	200 мільярдів комбінацій	30 секунд	Менше 6 год. (в 720 разів довше, ніж для 6 знаків)
Поєднання 52 великих і малих літер латинського алфавіту	19 мільярдів комбінацій	53 трильйона комбінацій	Півгодини	Два місяці (майже в 3000 раз довше, ніж для 6 знаків)
Великі і малі літери, цифри і всі символи	782 мільярди комбінацій	7,2 квадрильйона комбінацій	22 години	57 років (приблизно в 22700 раз довше, ніж для 6 знаків)

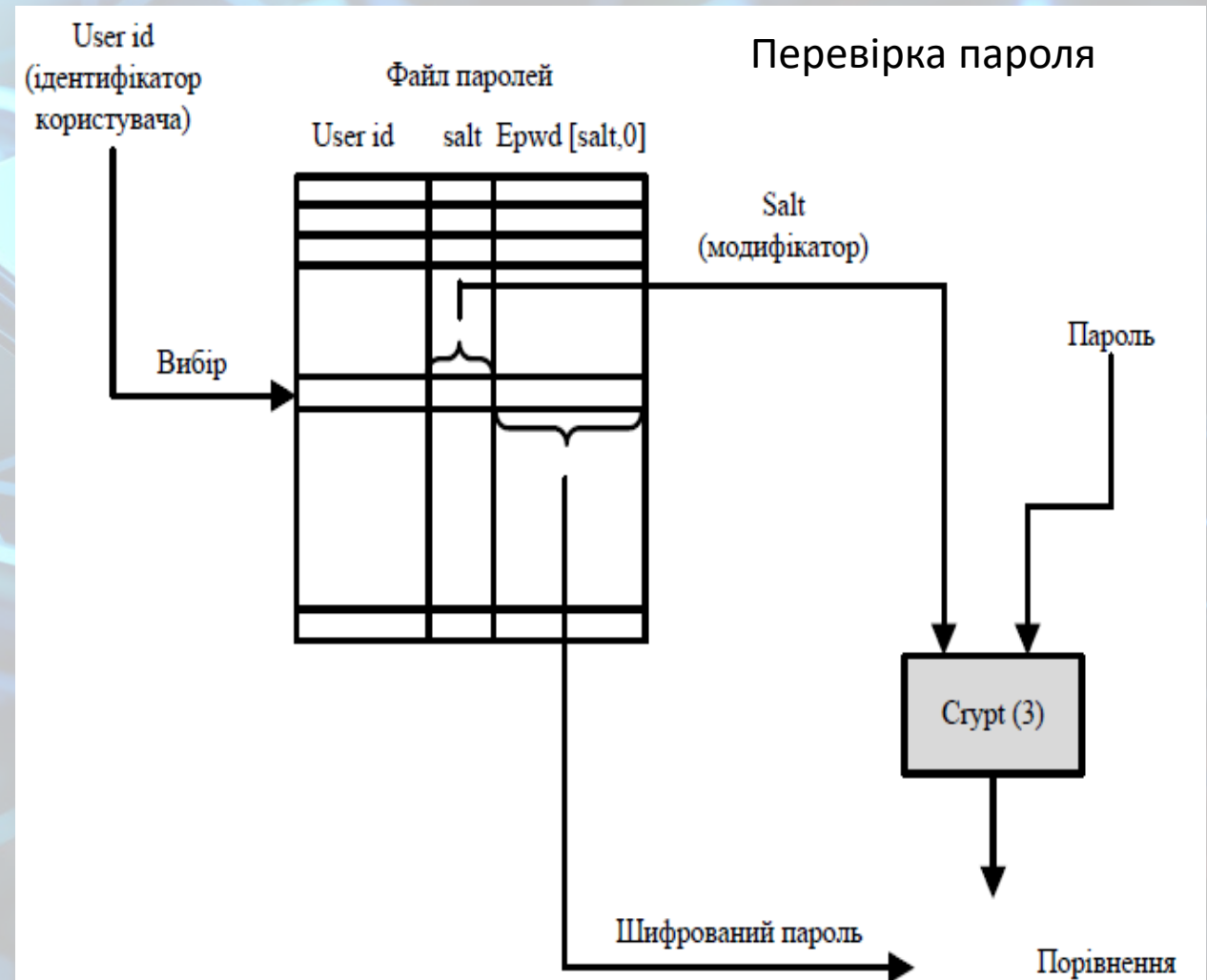
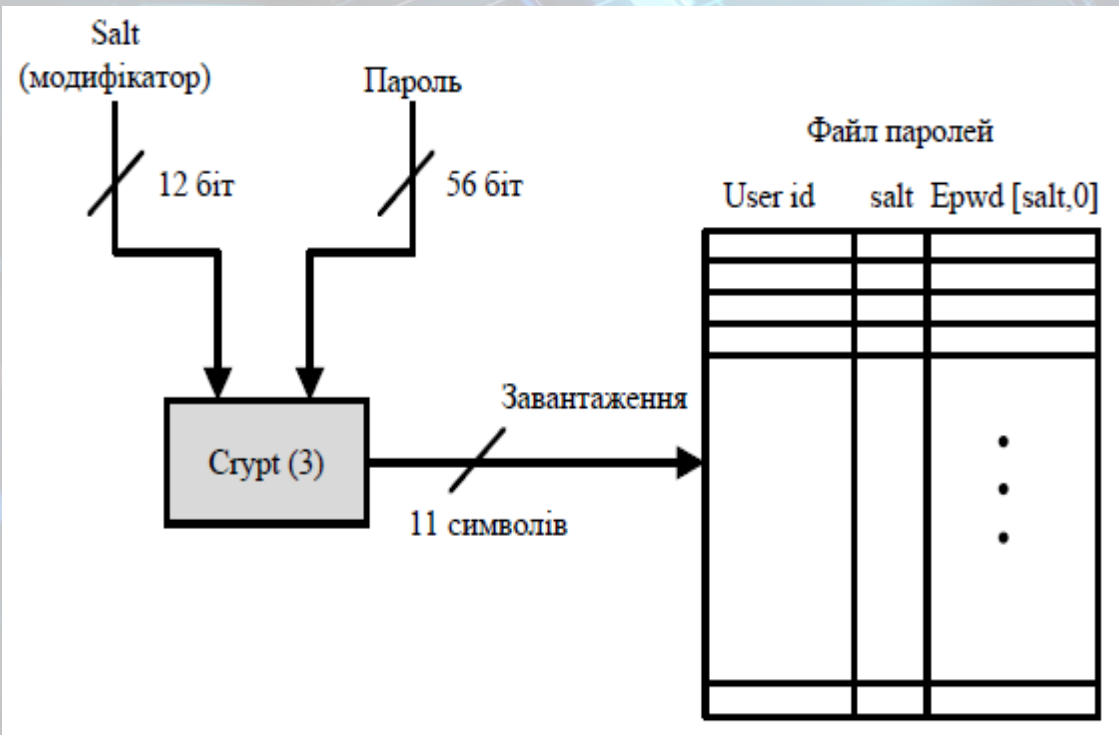
Способи захисту паролів

- Найпростіший спосіб - зашифрувати таблицю паролів
- Використовувати "одноразові" паролі
- Кодування паролів, заснований на ідеї «особистого фізичного ключа»
- Використання систем з відкритими ключами

Критерії	Метод не потребує запам'ятовування	Перешкоджає виділеному фрагменту	Легко піддається обробці	Запобігає перехопленню та копіюванню	Не становить загрози злому шифрування	Запобігає обману	Можливість реалізації негайно	Відносна вартість реалізації
Шифрування паролів			+				+	Низьким
Одноразові паролі				+		+	+	Середній
Магнітні карти	+	+	+		+		+	Середній
Особисті ключі			+		+		+	Низьким
Відкрити ключі з динамічним паролем	+	+	+	+	+	+		Висока

Схема використання системи паролів в UNIX

Завантаження нового пароля

«Природні» характеристики

Біометричний параметр	Біологічне повторення об'єкта	Функції	
		Позитивний фактор	Негативний фактор
Долоня	<2%	• Стійкість параметру • Простота алгоритму • Малий ідентифікаційного коду	• Громіздкий зчитувач розраховується для прайвї руці • Використовується тільки з PIN-кодом • Прямий контакт з обладнанням
Відбитків пальців	<10 ⁻⁵ %	• Стійкий варіант • Компактний зчитувач • Малий ідентифікаційний код • Складність підроблення • Можливість пошуку за масивом даних • Привичне використання	• Складність алгоритмів ідентифікації • Прямий контакт з обладнанням
Сітківка ока	<10 ⁻¹⁰ %	• Надзвичайна складність підробки • Відсутність прямого контакту з обладнанням • Можливість пошуку по базі даних	• Складність читання • Мінливість фактичного ідентифікаційного параметра • Складність алгоритмів ідентифікації • Дискомфорт від думки про шкідливий вплив на зір

Відбитків пальців

Ознаки помітності відбитків пальців:

- Перший - це тип візерунка, що визначається розташуванням папілярних ліній. Це найпоширеніша характеристика принта.
- Другий - макроелетери відбитка: центри і дельти. Їх типи (дельти ліві і праві, центри з напрямком і без), взаємозв'язку і напрямку більш конкретно характеризують відбиток в порівнянні з типом візерунка.
- Третій - елементи відбитка: характерні риси, які представляють початок / кінці папілярних ліній і злиття / розгалуження.
- Четвертий рівень став доступний для вивчення тільки з появою скануювального обладнання з високою роздільною здатністю. Йдеться про мікроскопічні пори на папілярних лініях - виходи потових залоз.

Підходи до ідентифікації	Позитивні сторони	Негативні аспекти
Криміналістичний	• Висока швидкість ідентифікації • інваріантність для повороту відбитку • Стійкість до деформації відбитку • Збереження відбитку в компактному коді	• Складність реалізації алгоритмів • Високий рівень похибки та відмова ідентифікації
Математичний	• Простий у реалізації алгоритми	• Високий рівень відмови ідентифікації через нестабільність алгоритмів деформації повороту відбитку • Тривалий час ідентифікації • Великий обсяг коду відбитку

Токен

- це об'єкт (пристрій), який підтверджує справжність користувача.

Види токенів

- Картки з магнітною смугою
- Інтелектуальні токени
 - Статичний обмін паролями
 - Динамічне створення пароля
 - Системи запиту-відповіді

Поряд з безсумнівними перевагами, токени пам'яті мають певні недоліки. Перш за все, вони значно дорожчі за паролі. Вони повинні бути зроблені, розподілені для користувачів, що об'ївться випадками втрати. Їм потрібні спеціальні пристрої для читання. Вони не дуже зручні у використанні, особливо якщо організація створила інтегровану систему безпеки.

Автентифікація на основі апаратних автентифікаторів (токенів)

Види апаратних автентифікаторів

- Ідентифікатори IButton мають ПЗП, що містить 64-розрядний код, однопровідний порт і схему, яка реалізує логіку управління.
- USB-ключі, або USB-токени, підключаються безпосередньо до USB- порту комп'ютера, виключаючи необхідність використання дорогих зчитувальних пристроїв.
- Смарт-карти (Smart Card – інтелектуальна карта) можуть бути як контактними, так і безконтактними.
- Радіочастотні ідентифікатори, або RFID-ідентифікатори (Radio- Frequency Identification, RFID), виготовляються у вигляді пластикового брелка, що не має ніяких зовнішніх інформаційних входів-виходів, а також ніяких дисплеїв і інших видимих засобів відображення інформації.

IButton

Смарт-карта

USB-ключ

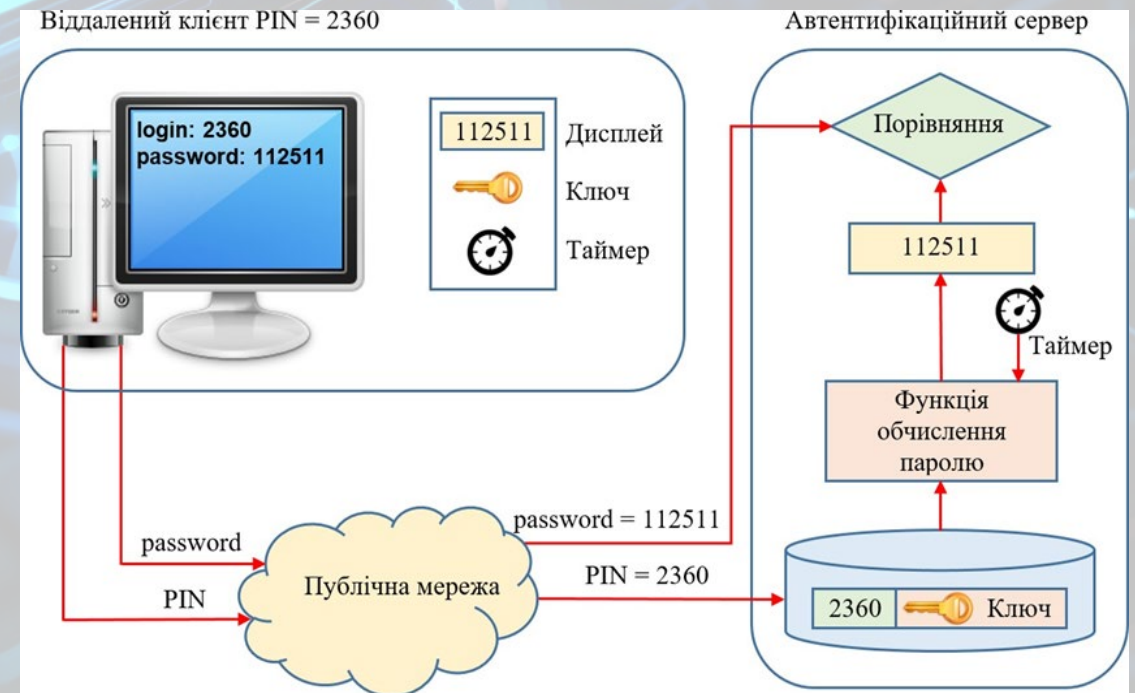

RFID-ідентифікатори

Автентифікація на основі апаратного генератора одноразових паролів

- Алгоритми автентифікації, що базуються на багаторазових паролях, не надто надійні. Паролі можна підглянути, розгадати або просто вкрати. Більш надійними виявляються схеми на основі програмних або апаратних генераторів одноразових паролів

Автентифікація на основі часової синхронізації

Автентифікація інформації. Цифровий підпис

Автентифікація даних може бути вирішена за рахунок електронно-цифрового підпису, а саме:

- підтвердження цілісності даних та програм, що зберігаються і передаються по мережі, тобто встановлення факту того, що вони не піддавалися модифікації;
- доказ авторства повідомлення (документа, програми), в тому числі і для недопущення відмови від авторства;
- доказ легальності придбання програмного забезпечення.

Цифровий підпис S обчислюється за допомогою закритого ключа (D, n) за формулою: $S = T^D \bmod n$

Повідомлення надсилається у вигляді пари (T, S) . Кожен користувач, який має відповідний відкритий ключ (E, n) , отримавши повідомлення, відокремлює відкриту частину T , розшифровує цифровий підпис S і перевіряє рівність: $T = S^E \bmod n$

Для зменшення «довжини» цифрового підпису замість $S = T^D \bmod n$ використовується формула: $S = (H(T))^D \bmod n$. Тут $H(T)$ – хеш-функція, яка перетворює вихідне повідомлення в короткий дайджест.

Автентифікація на основі цифрових сертифікатів (1)

Автентифікація з застосуванням цифрових сертифікатів є альтернативою застосуванню паролів і видається природним рішенням в умовах, коли число користувачів мережі (нехай і потенційних) вимірюється мільйонами. Сертифікати видаються спеціальними уповноваженими сертифікуючими організаціями (CO) – центрами сертифікації (Certificate Authority, CA).

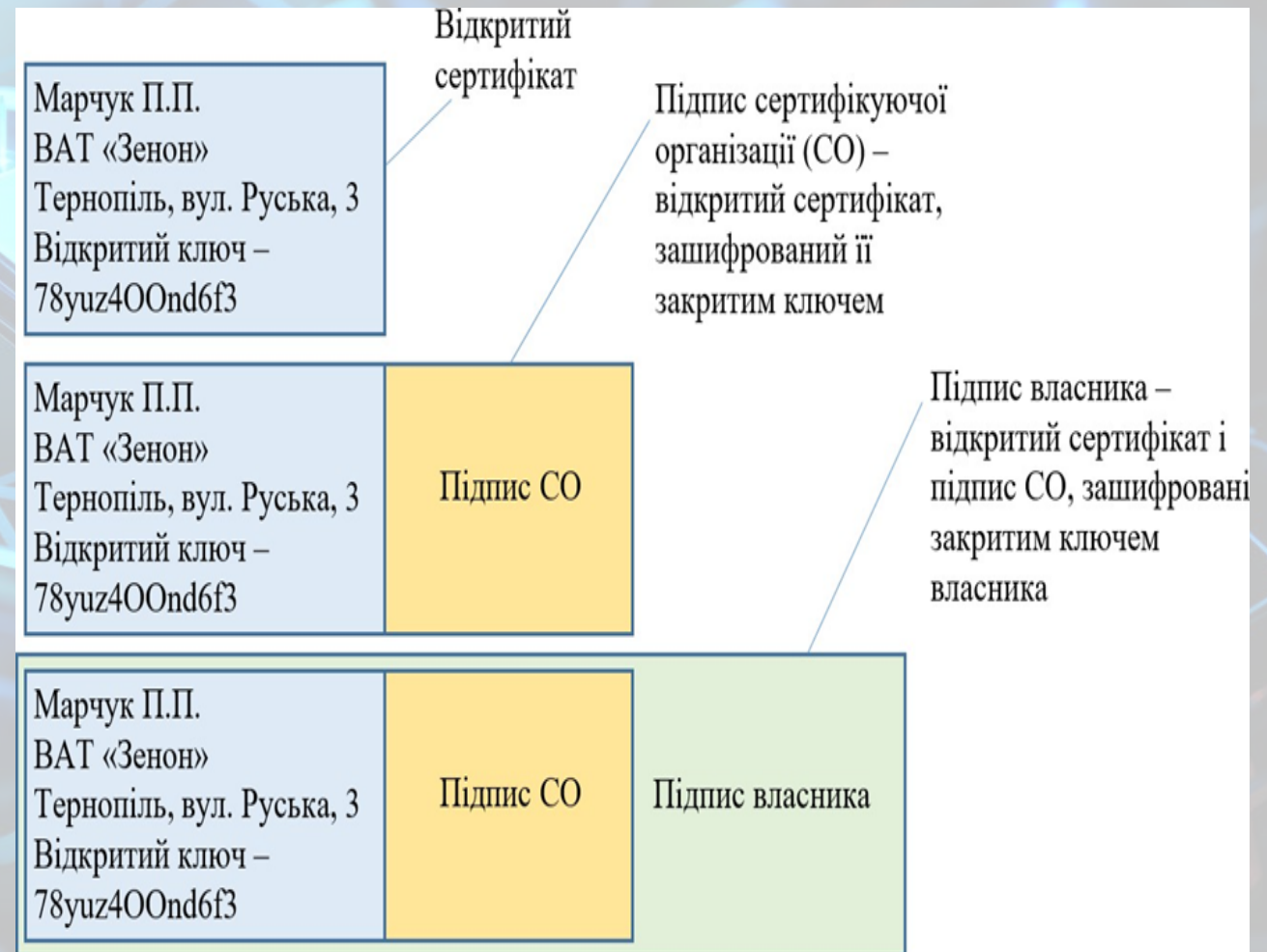
Сертифікат являє собою електронну форму, в якій міститься наступна інформація:

- відкритий ключ власника даного сертифікату;
- відомості про власника сертифіката, такі, наприклад, як ім'я, адреса електронної пошти, найменування організації, в якій він працює, і т. п.;
- назва сертифікуючої організації, що видала цей сертифікат;
- електронний підпис сертифікуючої організації, тобто зашифровані закритим ключем цієї організації дані, що містяться в сертифікаті.

Автентифікація на основі цифрових сертифікатів (2)

Сертифікати можуть бути представлені в трьох формах (рис):

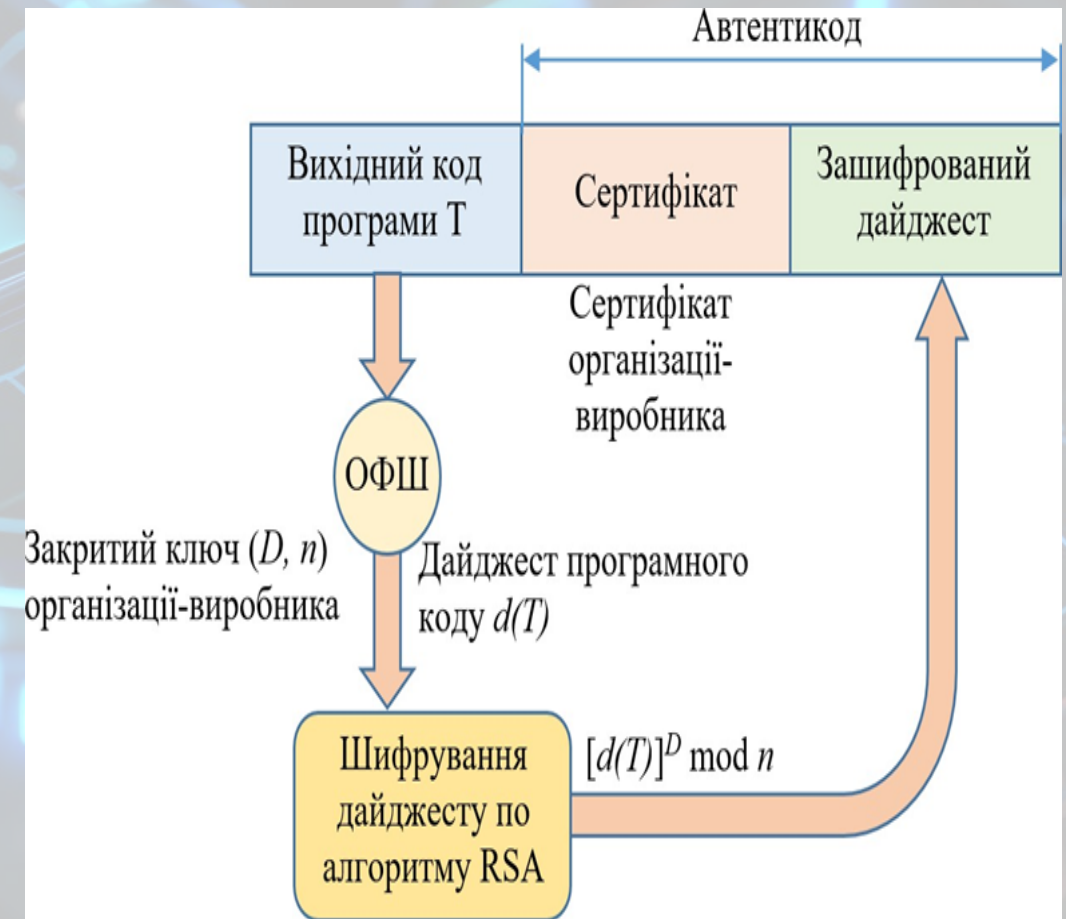
- у відкритій формі сертифікат містить всю інформацію в незашифрованому вигляді;
- в формі з двох частин – відкритій, що містить всю інформацію в незашифрованому вигляді, і закритій, що являє собою відкриту частину, зашифровану закритим ключем сертифікуючої організації;
- в формі з трьох частин – по-перше, відкритій, по-друге, відкритій, але зашифрованій закритим ключем сертифікуючої організації, по- третє, частини, що являє собою перші дві частини, зашифровані закритим ключем власника.

Автентифікація програмних кодів

Цифровий підпис і сертифікати можуть застосовуватися для доказу автентичності (достовірності) програм. Користувачу важливо бути впевненим, що програма, яку він завантажив з будь-якого сервера Інтернету, дійсно містить коди, розроблені певною компанією. Компанія Microsoft запропонувала для цих цілей технологію автентикоду (Authenticode).

Організація, яка бажає підтвердити своє авторство на програму, повинна вбудувати в розповсюджуваний код так званий підписуючий блок – автентикод (рис. 4.7). Цей блок складається з двох частин. Перша частина – це сертифікат організації-розробника даної програми, отриманий звичайним чином від будь-якого центру сертифікації. Другу частину утворює зашифрований дайджест, отриманий в результаті застосування хеш-функції до розповсюджуваного коду. Шифрування дайджесту виконується за допомогою закритого ключа організації.

Керування доступом

- Фізичні - суб'єкти звертаються до фізично різних об'єктів (схожі пристрої, набори даних на різних носіях і т.д.).
- Тимчасові - об'єкти з різним доступом до об'єкта отримують його через різні проміжки часу.
- Логічно - суб'єкти отримують доступ до спільного об'єкта в межах одного операційного середовища, але під контролем інструментів розмежування доступу, що імітують віртуальне операційне середовище "один об'єкт - всі об'єкти", в цьому випадку поділ може бути реалізований різними способами: розділення оригінального об'єкта, поділ з копіюванням об'єкта і т.д.
- Криптографічні - всі об'єкти зберігаються в зашифрованому вигляді, права доступу визначаються наявністю ключа для розшифровки об'єкта.

Аналітична інформація доступу

- Ідентифікатор теми (ідентифікатор користувача, мережева адреса комп'ютера тощо). Такі ідентифікатори є основою довільного управління доступом.
- Атрибути теми (мітка безпеки, група користувачів тощо). Мітки безпеки є основою примусового управління доступом. В останні роки поняття ролі стало більш поширеним в системах управління базами даних. У своїй найбільш загальній формі роль можна інтерпретувати як атрибут, який суб'єкт може отримати за допомогою додаткової процедури аутентифікації.
- Розташування (системна консоль, надійний вузол мережі і т.д.).
- Тривалість (більшість дій слід допускати тільки в робочий час).
- Обмеження внутрішнього сервісу (кількість користувачів, зафіксована в ліцензії на програмне забезпечення, сума, яку дозволено видавати готівкою і т.д.).

Подання обмежень доступу

При вирішенні задачі управління доступом необхідно керуватися принципом мінімальних привілеїв. Відповідно до нього, кожному суб'єкту в системі повинен бути призначений мінімально можливий набір прав, достатній для вирішення лише тих завдань, на які він уповноважений.

- Обмеження доступу може задаватись у формі правил.
- Для обмеження доступу використовуються також контентно- і контекстно- залежні правила.
- Ефективним засобом обмеження доступу є конфігурація користувацького інтерфейсу.

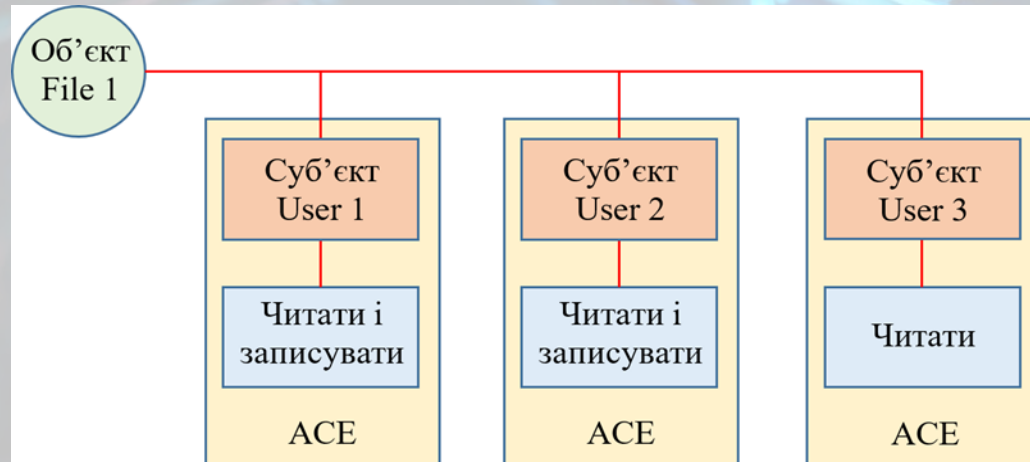
Організація доступу

- Матриця доступу
 - Лінії об'єктів та суб'єктів
 - Групові ім'я
- Списки доступу
- Довільне управління доступом
 - Головна перевага - Гнучкість
 - Недоліки
 - Розосередженість управління
 - права доступу існують окремо від даних
 - розрахування вмісту відповідних клітинок

Форми подання обмежень доступу(1)

- Матриця прав доступу
- Список управління доступом до об'єкту
- Список дозволів користувача

Суб'єкти Об'єкти	User 1	User 2	User 3
File 1	Читати і записувати	Читати і записувати	Читати
File 2	Читати і записувати	Немає доступу	Читати
File 3	Записувати	Немає доступу	Читати

Форми подання обмежень доступу (2)

Спосіб призначення прав – авторизація – істотно впливає на спосіб управління доступом.

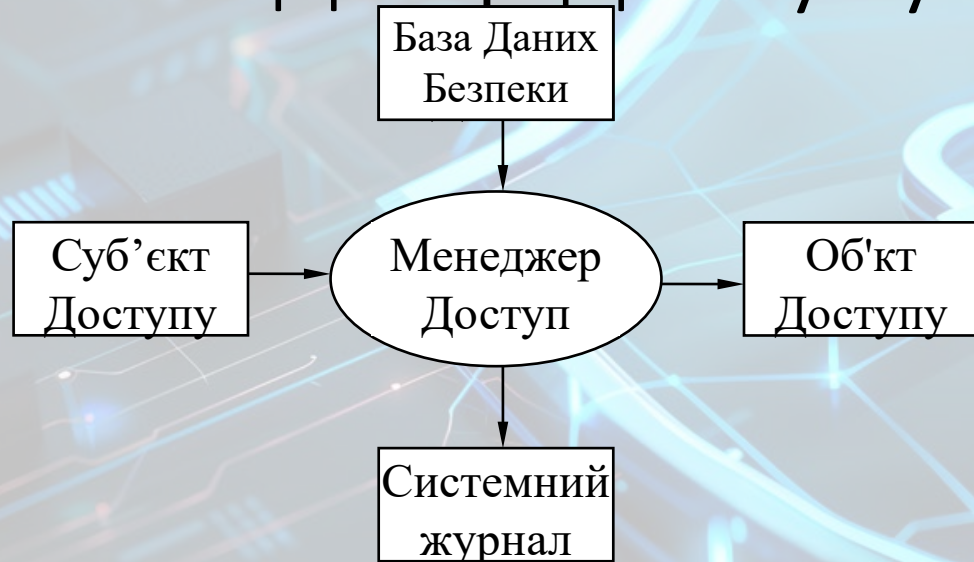
Існує два основні підходи до авторизації:

- для авторизації виділяється особливий повноважний орган (Authority), який приймає всі рішення про наділення користувачів правами щодо всіх об'єктів;
- функції прийняття рішень по авторизації делегуються деяким суб'єктам. Таким чином, управління доступом може бути реалізовано множиною різних способів, що відображають різні підходи до задання і приведення у виконання обмежень, проте більшість реалізованих на практиці способів може бути віднесено до однієї з наступних категорій:
 - дискреційний метод доступу (Discretionary Access Control, DAC), званий також вибіркоким, або довільним;
 - мандатний метод доступу (Mandatory Access Control, MAC), званий також примусовим;
 - рольовий доступ (Role-based Access Control, RBAC), званий також недискреційним методом доступу (Nondiscretionary Access Control).

Крім цих методів, взятих «в чистому вигляді», система управління доступом може базуватися на їх комбінації.

Системи розмежування доступу.

Менеджер доступу

Диспетчер доступу повинен виконувати такі функції:

- Перевірте доступ кожної сутності до будь-якого об'єкта на основі інформації, що міститься в базі даних захисту (правила делінії доступу);
- При необхідності зареєструйте факт доступу і його параметри в системному журналі.

Основними вимогами до впровадження менеджера доступу є:

- вимога повноти контрольованих операцій, згідно з якою всі операції всіх суб'єктів по всіх об'єктах системи повинні бути піддані перевірці. Обхід диспетчера має бути неможливим;
- Вимога ізоляції, тобто захист диспетчера від можливих змін суб'єктами доступу з метою впливу на процес його функціонування;
- Вимагаємо формальної перевірки правильності експлуатації;
- мінімізація ресурсів, які використовує керівник

Менеджер доступу (прод.)

Основними критеріями оцінки ефективності різних способів неявне присвоєння є:

- витрати на зберігання пам'яті матричному зображенні доступу,
- Час до зразка (розрахунку) значень авторитету (мотокаданих елементів);
- зручність запуску матриці при наявності обмежень і залежностей між значеннями її мотокадів (простота і, видимість, кількість необхідних операцій при додаванні/видаленні об'єкта або об'єкта, присвоєння/модифікація сил і т.д.).

Журнали керування

- Мають бути контрольні списки для моніторингу користувачів, які оновили файли критичної інформації
- Якщо критична інформація, що зберігається в комп'ютерах, вимагає журналів керування, важливі як заходи фізичного захисту, так і заходи керування доступом.
- У комп'ютерній мережі журнали повинні зберігатися на хості, а не на робочій станції.
- Журнали керування не слід вимикати для прискорення.
- Контрольні списки слід переглядати часто та регулярно

Списки керування доступом до об'єктів

Доступ до об'єкта представлений як списки (ланцюги) кортежів для всіх суб'єктів.

Переваги:

- економія пам'яті, оскільки матриця доступу, як правило, сильно розріджена
- легко отримати інформацію про сутності, які мають певний доступ до даного об'єкта.

Недоліки:

- незручності відслідковування обмежень та залежностей від спадкових повноважень суб'єктів
- незручності отримання інформації про об'єкти, до яких суб'єкт господарювання має будь-який доступ;
- оскільки списки керування доступом пов'язані з об'єктом, може виникнути ситуація, коли тема видаляється, в якій об'єкт може бути доступний неіснуючій сутності.

Переліки повноважень суб'єктів

Доступ суб'єкта представлений як списки (ланцюги) кортежів для всіх об'єктів

Переваги:

- Економія пам'яті, оскільки матриця доступу, як правило, сильно розріджена.
- Легко отримати інформацію про об'єкти, до яких суб'єкт має будь-який доступ.

Недоліки:

- Незручність відстеження обмежень та залежностей від спадкових повноважень доступу до об'єктів;
- Незручності отримання інформації про суб'єктів господарювання, які мають певний доступ до даного об'єкта;
- оскільки списки керування доступом пов'язані з темою, під час видалення об'єкта може виникнути ситуація, коли суб'єкт може мати доступ до неіснуючого об'єкта.

Схеми атрибутів

Доступ базуються на присвоєнні суб'єктам та/або об'єктам певних міток, що містять атрибути

Переваги:

- Збереження пам'яті, оскільки елементи матриці не зберігаються, а динамічно обчислюються при спробі отримати доступ до певної пари суб'єктних об'єктів на основі їх підписів або атрибутів;
- Зручність налаштування бази даних безпеки, тобто зміна етикеток і атрибутів;
- Зручність відстеження обмежень і залежностей від успадкування повноважень суб'єктів, оскільки вони явно не зберігаються, а формуються динамічно;
- Відсутність потенційних суперечок.

Недоліки:

- Витрачайте час на динамічне обчислення значень матричних елементів щоразу, коли будь-який об'єкт застосовується до будь-якого об'єкта.
- В схемі атрибутів складно знайти права доступу конкретного суб'єкта до конкретного об'єкта.

Мандатний метод управління доступом

Мандатний доступ дозволяє реалізувати системи, що відповідають найсуворішим вимогам безпеки, як правило, вони використовуються в урядових і військових установах або в інших організаціях, для яких надзвичайно важливий високий рівень захисту даних. До основних рис мандатного методу управління доступом можна віднести наступні:

- авторизацію і управління доступом здійснює центральний повноважний орган, який відповідає за безпеку (зазвичай, в ролі такого органу виступає операційна система);
- рішення про надання права доступу приймається операційною системою динамічно на основі простого правила, яке розробляється уповноваженими на те особами на основі політики безпеки.

Правило, що визначає право доступу, будується на аналізі обох частин міток безпеки об'єкта і суб'єкта. Доступ дозволяється, якщо виконуються наступні дві умови:

- класифікація суб'єкта рівна або вище класифікації об'єкта;
- щонайменше одна з категорій об'єкта, до якого намагається отримати доступ суб'єкт, збігається хоча б з однією з категорій даного суб'єкта.

Рівень допуску суб'єктів Рівень секретності об'єктів	Рівень від цілком таємно і нижче	Рівень від таємного і нижче	Рівень даних для службового використання
Цілком таємно	Доступ дозволений	0	0
Таємно	Доступ дозволений	Доступ дозволений	0
Дані для службового користування	Доступ дозволений	Доступ дозволений	Доступ дозволений

Рольовий метод управління доступом

- Метод управління доступом RBAC, базується на ролях, в порівнянні з методами DAC і MAC більш наближений до реального життя. Ролі встановлюються для цілей авторизації. Набір ролей в системі RBAC повинен певним чином (не однозначно) відповідати переліку різних посад, що існують на підприємстві, до якого ця система відноситься.
- Кожному користувачу може бути призначено кілька ролей (з деякими обмеженнями). Всі користувачі, які відіграють одну і ту ж роль, мають ідентичні права.
- Ієрархія ролей створюється визначенням для них відносин, званих успадкуванням: відповідно до цього визначення якщо роль R2 є спадкоємицею R1, то всі права ролі R1 приписуються до прав ролі R2, а всі користувачі ролі R2 приписуються до користувачів ролі R1
- До характерних особливостей рольового управління доступом можна віднести наступне:
 - RBAC поєднує в собі риси мандатного і дискреційного способів управління доступом.
 - Рольову систему управління доступом легше адмініструвати і контролювати, ніж дискреційну.
 - RBAC є централізованим методом управління доступом – так само, як і в мандатному методі, користувач позбавлений можливості керувати призначенням прав.

Моделі керування доступом

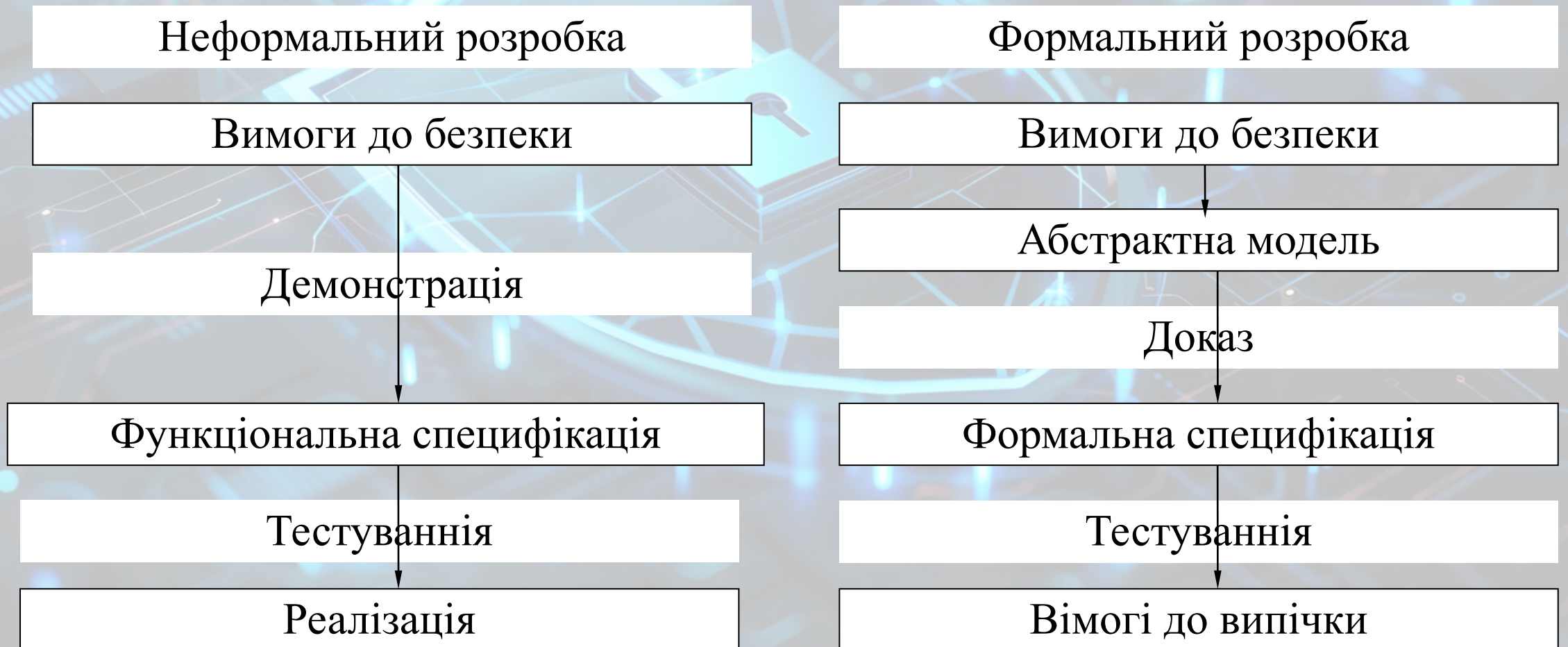
система може бути небезпечною з однієї з двох причин:

- Є помилки в реалізації механізмів захисту або механізмів їх управління;
- Помилково, недостатньо, або неправильно зрозуміли саме визначення того, що означає вираз "бути безпечним" по відношенню до системи.

Методи використані при розробці систем безпеки

- Метод спадання
- Метод за зростанням

Метод розробки системи безпеки

Типи моделей керування доступом

Модель матриці доступу

Суб'єкти	Об'єкти взаємодії			Суб'єкти		
	1	2	3	1	2	3
1	читання запису	Читання	-	-	Запис	Пересилання
2	Читання	читання виконання	читання запису	Пересилання	-	-
3	-	читання запису	Виконання	Пересилання	Запис	-

При розробці моделі управління доступом можна виділити наступні кроки

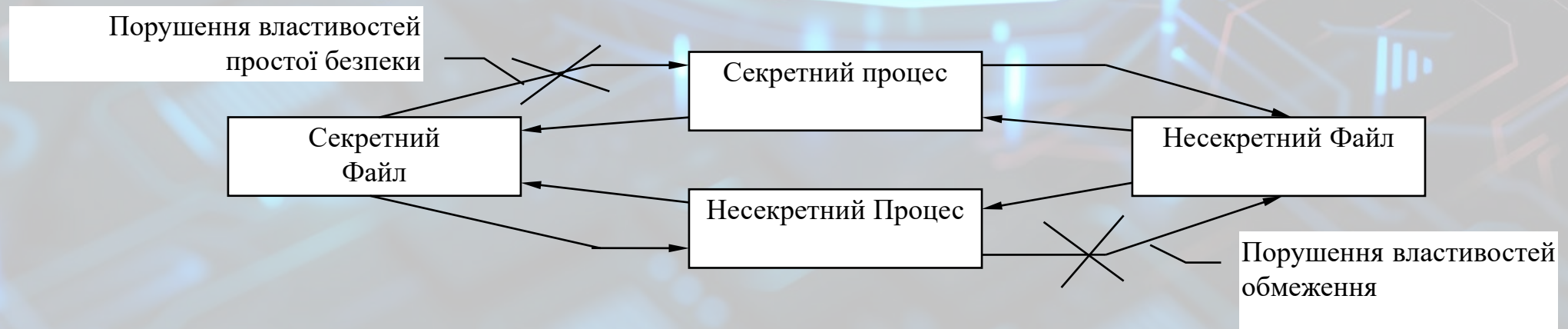
1. Визначте змінні стану, пов'язаного з безпекою
2. Визначення умов безпечного стану
3. Визначення функції переходів від стану до стану
4. Доведення, що функції гарантують безпеку стану
5. Визначення початкового стану
6. Доведення, що початковий стан безпечний за визначенням

Модель безопасности Белл-ЛаПадула

- систему з двох файлів і двох процесів

Процес не може ані зчитувати об'єкт із вищим класом доступу (проста властивість безпеки), ані записувати об'єкт із нижчим класом доступу (властивість q-властивість або властивість обмеження)

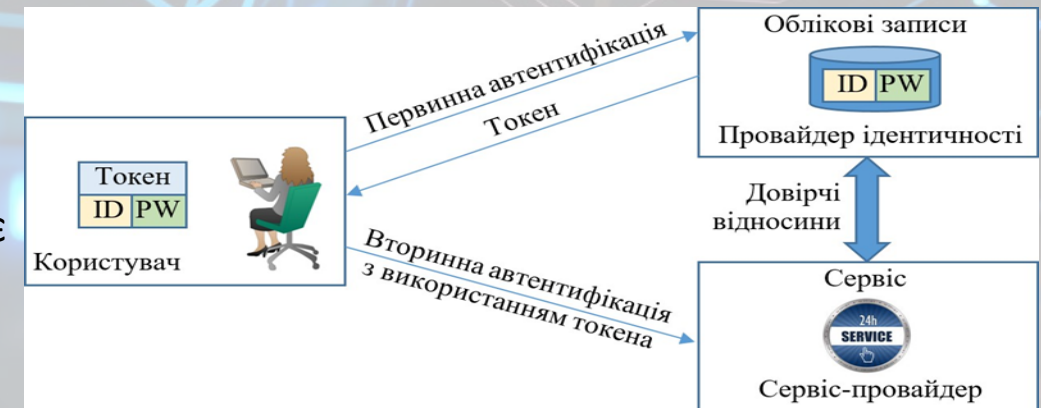
Формальні моделі безпеки

- Модель Діона - пов'язує три мітки конфіденційності і три теги цілісності інформації з кожним об'єктом. Модель Діона передбачає можливість передачі інформації шляхом організації однонаправлених каналів між об'єктами.
- Аналіз інформаційного потоку - дає можливість виявити та усунути небажані приховані канали, перш ніж розробники зуміє наступні кроки формального методу розробки системи, перевіряється кожне посилання на кожну змінну в моделі. Аналіз потоку не може вважатися повним без розгляду кожної змінної, оскільки дуже легко пропустити прихований канал через змінну, яка випала з розгляду. Правила визначення можливості інформаційного потоку складні і складні у використанні вручну.

Централізовані системи автентифікації та авторизації

Метою єдиного логічного входу (Single Sign On, SSO) є створення такого порядку автентифікації, при якому користувач виконує вхід в мережу тільки один раз, доводячи свою автентичність за допомогою будь-якого способу автентифікації, а потім результат цієї автентифікації прозорим для користувача способом застосовується кожен раз, коли йому потрібно доводити свою автентичність якому-небудь серверу або додатку.

- У цій схемі є три елементи:
- Користувач володіє деякою інформацією, достатньою для його автентифікації. Це може бути інформація будь-якого типу зі згаданих раніше – багаторазовий пароль, одноразовий пароль, цифровий сертифікат, біометричні дані та т. п. На рисунку показаний варіант автентифікації на основі багаторазового паролю, тут ID – ідентифікатор, PW – багаторазовий пароль.
- Провайдер ідентичності (Identity Provider) – це система, яка може автентифікувати користувача на основі бази даних облікових записів користувачів. Цей елемент може мати й інші назви, наприклад сервер автентифікації.
- Сервіс-провайдер (Service Provider) – це система, що надає послуги користувачам. Такими сервісами можуть бути файловий сервіс, поштовий сервіс, веб-сервіс, сервіс баз даних і т. п. Передбачається, що сервіс надається тільки автентифікованим користувачам.

Система Kerberos

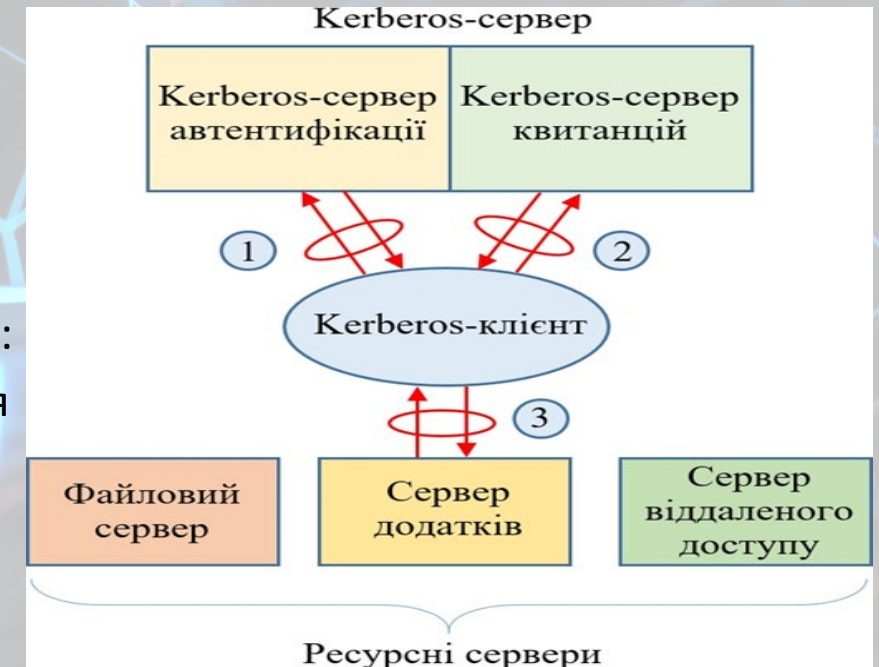
Kerberos – це мережева служба, яка призначена для централізованого вирішення завдань автентифікації в великих мережах. Kerberos реалізує процедуру єдиного логічного входу в межах домену, де клієнти і сервери підтримують цей протокол.

В основі функціонування цієї досить громіздкої системи лежить кілька простих принципів:

- в мережах, що використовують систему безпеки Kerberos, всі процедури автентифікації між клієнтами і серверами мережі виконуються через посередника, якому довіряють обидві сторони процесу автентифікації, причому таким авторитетним арбітром є сама система Kerberos;
- в системі Kerberos клієнт повинен доводити свою автентичність для доступу до кожної служби, послуги якої він запитує;
- усі обміни даними в мережі виконуються в захищеному вигляді із застосуванням симетричного алгоритму шифрування AES (або DES в ранніх реалізаціях Kerberos).

Шлях клієнта до ресурсу в системі Kerberos складається з трьох етапів:

1. Визначення легальності клієнта, логічний вхід в мережу, отримання дозволу на продовження процесу отримання доступу до ресурсу.
2. Отримання дозволу на звернення до ресурсного сервера.
3. Отримання дозволу на доступ до ресурсу.

Централізований контроль віддаленого доступу (1)

Для управління віддаленими з'єднаннями невеликої локальної мережі цілком достатньо одного сервера віддаленого доступу.

При використанні в одній локальній мережі декількох серверів віддаленого доступу вимагається централізований контроль доступу до комп'ютерних ресурсів.

Розглянемо особливості централізованого контролю віддаленого доступу на прикладі протоколу TACACS (рис.)

Визначено три типи з'єднань:

1. AUTH – виконується тільки автентифікація;
2. LOGIN – виконується автентифікація і фіксується логічне з'єднання з користувачем;
3. SLIP – виконується автентифікація, фіксується логічне з'єднання, підтверджується IP-адрес клієнта.

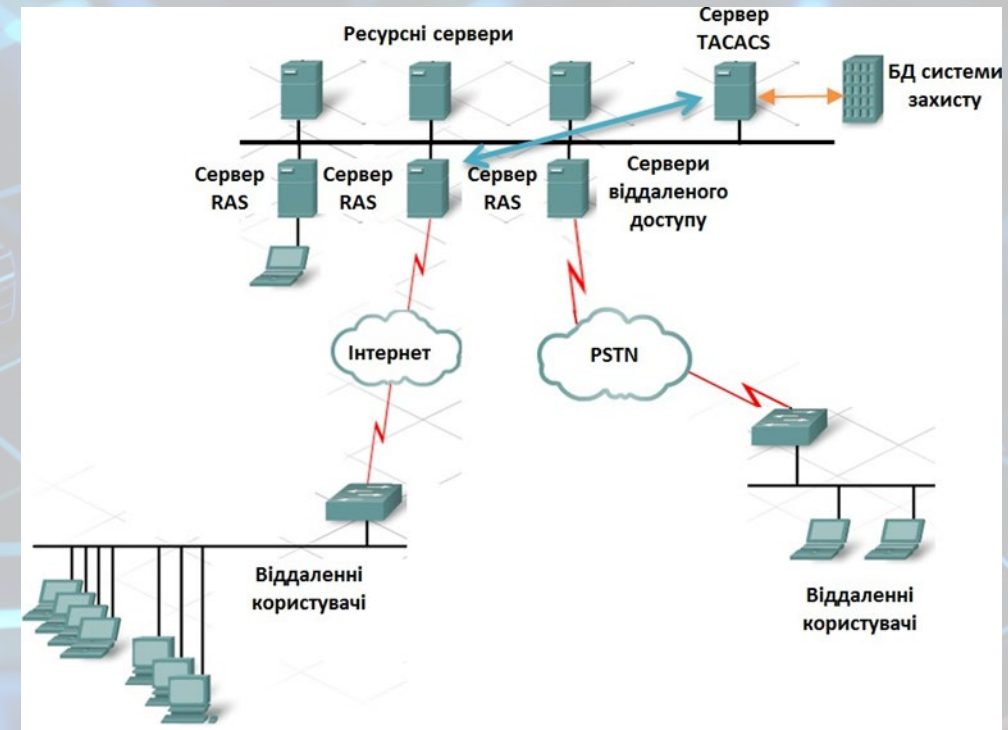

Схема централізованого контролю віддаленого доступу з використанням протоколу TACACS

Централізований контроль віддаленого доступу (2)

Сервер TACACS може виконувати автентифікацію і авторизацію віддалених користувачів різними способами:

- використовувати вбудований механізм автентифікації тієї ОС, під управлінням якої працює сервер;
- використовувати централізовані довідкові системи ОС;
- використовувати системи автентифікації, побудовані на одноразових паролях, наприклад систему SecurID;
- передавати запити іншим системам автентифікації, наприклад, системі Kerberos.

RADIUS - Повний опис цього протоколу міститься в RFC-2138 і RFC-2139, він використовує у своїй основі протокол UDP (а тому відносно швидкий), процес авторизації відбувається в контексті процесу автентифікації (тобто авторизація як така відсутня), реалізація RADIUS-сервера орієнтована на одно процесне обслуговування клієнтів (хоча можливо і багатопроцесне – питання досі відкрите), підтримує досить обмежене число типів автентифікації (PAP, CHAP), має середній рівень захищеності

TACACS+ - базується на використанні протоколу TCP, тому потенційно повільніше RADIUS, але зате дозволяє вести мультипроцесну обробку запитів (у кожен момент часу можуть обслуговуватися декілька користувачів). Рівень захищеності – високий (зашифровано усе тіло пакету).

Характеристики	RADIUS	TACACS+
Базовий протокол	UDP	TCP
Підтримувані сервіси	Автентифікація, авторизація	Автентифікація, авторизація, аудит
Безпека	Шифрується пароль	Шифрується усе тіло пакету
Підтримувані типи автентифікації	(ASCII, PAP) CHAP	(ASCII, PAP) CHAP ARAP
Можливість перенаправлення запиту	+	-

Протоколювання та аудит

Протоколювання стосується збору та накопичення інформації про події, що відбуваються в інформаційній системі компанії

Аудит - це аналіз накопиченої інформації, проведений оперативно, (майже) в режимі реального часу, або періодично (наприклад, один раз на день).

Здійснення протоколювання та аудиту має такі основні завдання:

- Забезпечення підзвітності користувачів та адміністраторів
- Забезпечення того, щоб послідовність подій була реконструйована;
- Виявлення спроб порушення інформаційної безпеки;
- надання інформації для виявлення та аналізу проблем.

Криптографія

- Криптографія є одним з найпотужніших інструментів забезпечення конфіденційності та цілісності інформації
- Існує два основних методи шифрування, які називаються симетричними та асиметричними. У першому, один і той же ключ (зберігається в таємниці) використовується як для шифрування, так і для розшифровки повідомлень. Існують дуже ефективні (швидкі і надійні) методи симетричного шифрування
- Криптографічні методи дозволяють надійно контролювати цілісність інформації.

Екранування

- У найпростішому випадку екран складається з двох механізмів, один з яких обмежує рух даних, а другий, навпаки, сприяє йому (тобто переміщує дані)
- Екранування (скринінг):
 - дозволяє підтримувати доступність внутрішніх послуг за рахунок зменшення або усунення навантаження, викликаного зовнішньою активністю
 - дозволяє контролювати інформаційні потоки на зовнішню територію, що допомагає підтримувати режим конфіденційності
 - використовується як мережевий сервіс на третьому (мережевому), четвертому (транспортному) або сьомому (прикладному) рівнях семирівневої еталонної моделі OSI.

Функції управління механізмами захисту

- вибіркове підключення існуючих механізмів безпеки, що дає можливість реалізувати режим поступового поетапного зміцнення ступеня захисту АС
- так званий «м'який» режим захисту, при якому несанкціоновані дії користувачів (дії з надмірними повноваженнями) фіксуються в системному журналі звичайним порядком, але не пригнічуються (тобто не заборонені системою захисту). Цей режим дозволяє виявити неправильні налаштування захисту (а потім внести відповідні корективи) без порушення здоров'я АС і існуючої технології обробки інформації;
- можливість автоматично змінювати повноваження користувача для врахування інформації, накопиченої в системних журналах (при роботі як в «м'якому», так і в звичайному режимах).

Можливості адміністратора системи по роботі з системними журналами

- підсистема реалізації запитів, що дозволяє вибирати дані про певні події з зібраних системних журналів (за іменем користувача, датою, часом події, категорією події тощо;
- можливість автоматичного зламу та зберігання системних журналів за місяцями та днями протягом певної кількості останніх днів.;
- система захисту повинна мати механізми стиснення семантичних даних в реєстраційних журналах для посилення записаних подій без істотної втрати їх інформативності.
- мати в системі засоби автоматичної підготовки звітних документів

Ознаки вразливостей в інформаційній безпеці

- Немає положень про захист інформації або вони не виконуються. Не призначено відповідального за інформаційну безпеку.
- Паролі записуються на комп'ютерних терміналах, розміщуються в громадських місцях, спільно даються іншим користувачам або з'являються на екрані комп'ютера під час введення
- Віддалені термінали і мікрокомп'ютери залишаються без нагляду в робочий і непрацю. Дані відображаються на екранах комп'ютерів, залишених без нагляду.
- Тощо.....

Захист комп'ютерних систем

комп'ютерні системи, операційні системи, бази даних

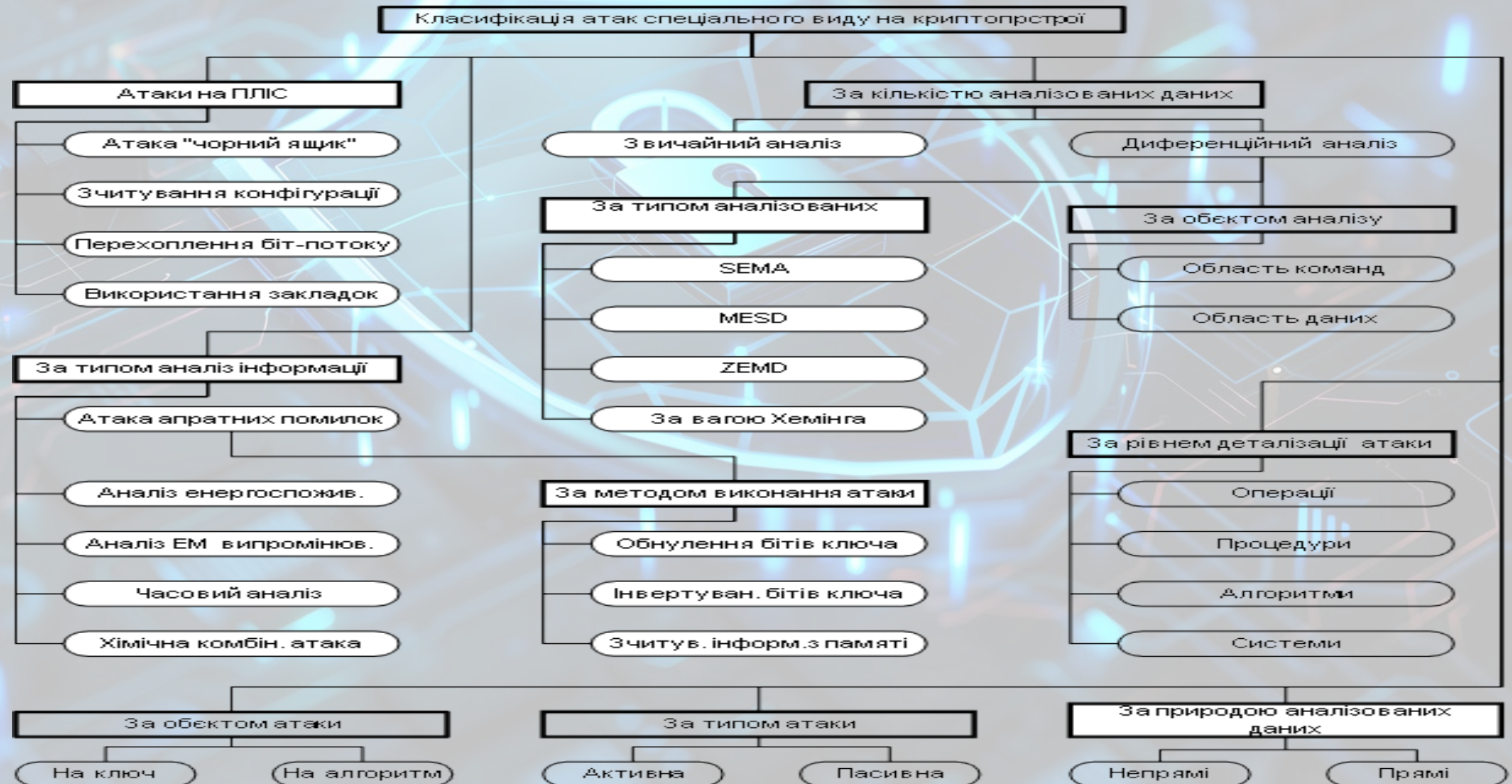
Основні вимоги

- Конфіденційність. Згідно цієї вимозі, інформацію від комп'ютерних систем (КС) можуть отримувати тільки авторизовані особи. Це включає в себе виведення на друк або на екран та інші форми подання інформації, в тому числі і саме виявлення існування об'єкту.
- Цілісність. Передбачається, що характеристики КС можуть змінювати лише авторизовані особи. Під змінами тут маються на увазі за-пис, редагування, зміна статусу, видалення і створення нових об'єктів.
- Доступність. Необхідно, щоб характеристики КС були доступ-ними авторизованим особам.
- Аутентичність. Комп'ютерна система повинна мати можливість перевіряти ідентичність користувача

Класифікація каналів витоку та перехвату інформації

Узагальнена класифікація атак спеціального виду на криптопристрої

Класифікація загроз безпеці комп'ютерних систем

За метою реалізації

- порушення конфіденційності інформації;
- порушення цілісності інформації;
- порушення працездатності КС.

За принципом впливу на КС

- з використанням доступу суб'єкта до об'єкта;
- з використанням прихованих каналів (з пам'яттю і тимчасових).

За характером впливу на КС

- активний;
- пасивний.

За причинами появи помилок в захисті КС

- неадекватність політики безпеки реальної КС;
- помилки адміністрування;
- помилки в алгоритмах програм захисту;
- помилки в реалізації алгоритмів програмою.

За способом впливу на об'єкт атаки

- активний вплив (безпосередній вплив на об'єкт, вплив на систему дозволів);
- опосередкований ("маскарад", "використання навімання").

За способом впливу на комп'ютерну систему

- вплив в інтерактивному режимі;
- у пакетному режимі.

За об'єктом атаки

- комп'ютерна система в цілому;
- об'єкти КС (дані, програми, пристрої,...);
- суб'єкти КС (процеси, під процеси);
- канали передачі даних.

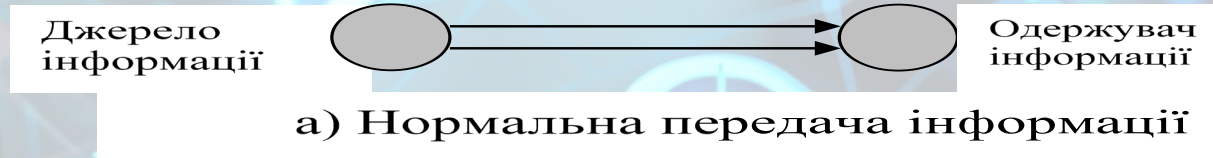
За засобами, які для атаки використовуються

- стандартне програмне забезпечення;
- спеціально розроблені програми.

За станом об'єкта атаки

- зберігання;
- передача;
- обробка.

Загрози безпеці КС за метою реалізації

Загроза за об'єктом атаки

- Комп'ютерна система в цілому
- Об'єкти комп'ютерної системи
 - апаратне забезпечення
 - програмне забезпечення
 - дані
 - лінії зв'язку та канали передач
- Суб'єкти комп'ютерної системи

Загроза за принципом впливу на КС

- Загрози з використанням доступу суб'єкта КС
- Загрози з використанням прихованих каналів
 - канали з пам'яттю (convert storage channel)
 - тимчасові канали (convert timing channel)

Взаємодія, яка базується на першому принципі, простіша, більш інформативна, тут відбувається взаємодія суб'єкта і об'єкта, що змінює стан КС. Від загрози такого роду легше захиститися, оскільки її легше виявити.

Взаємодія на основі другого принципу менш інформативна, використовуються лише побічні ефекти, що не впливає на стан КС, і тому така загроза більш складна для її виявлення та усунення.

Загроза за характером впливу

- Активний вплив
 - безпосереднього впливу
 - імітація
 - відтворення
 - зміна повідомлень
 - відмова від обслуговування
 - вплив на систему дозволів
- Опосередкований вплив
 - “маскарад”
 - “використання навімання”
- Пасивний вплив
 - добування вмісту повідомлень
 - аналіз трафіка (traffic analysis).

Загроза через появи помилок захисту

- Помилки адміністративного керування
- Помилки в алгоритмах програм
- Помилки реалізації алгоритмів програм

Загроза за способом впливу на КС

- в інтерактивному режимі
- у пакетному режимі

Загроза за станом об'єкта атаки

- зберігання
- передачі
- обробки

Методи захисту інформації в КС

Завдання захисту від загроз кожного з цих типів однакові і полягають в наступному:

- унеможливлення несанкціонованого доступу до ресурсів комп'ютерних систем;
- унеможливлення несанкціонованого використання комп'ютерних ресурсів, якщо доступ до них все-таки здійснений;
- своєчасно виявити факт несанкціонованих дій і усунути причини, а також наслідки їх реалізації.

Методи захисту інформації в КС (ІС)

Підвищення рівня достовірності інформації

Контроль доступу до внутрішнього монтажу апаратури, ліній зв'язку, та технологічних органів керування

Захист від побічного випромінювання та наводок

Захист інформації при аварійних ситуаціях

Розмежування і контроль доступу до інформації

Методи ідентифікації і аутентифікації

Криптографічне перетворення інформації

Контроль та облік доступу

Законодавчі міри

Обмеження доступу

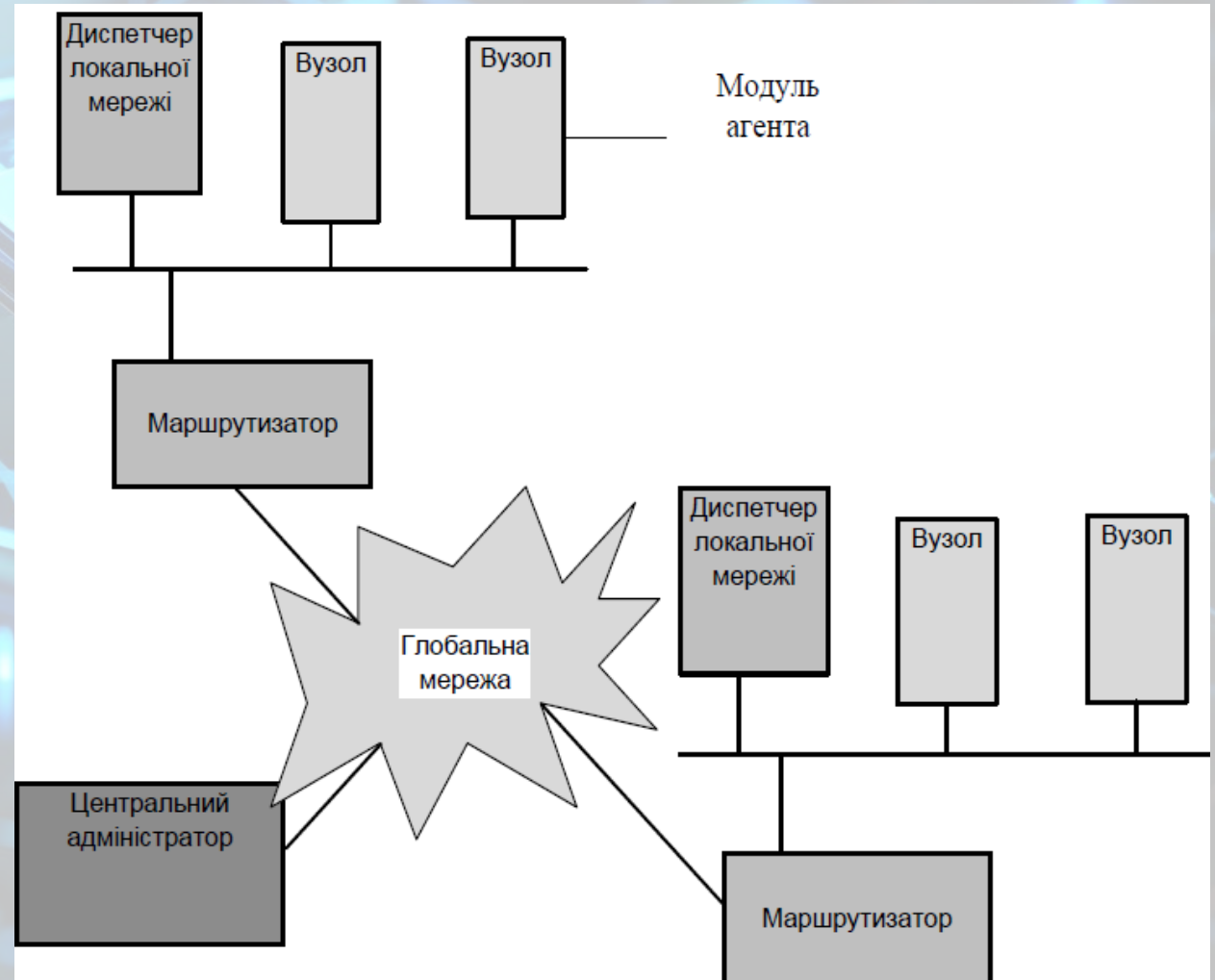
Розмежування доступу

Розділення доступу (привілеї)

Розподілені системи виявлення порушень (1)

На рисунку показана загальна архітектура розподіленої системи виявлення порушень, що складається з таких трьох основних компонентів:

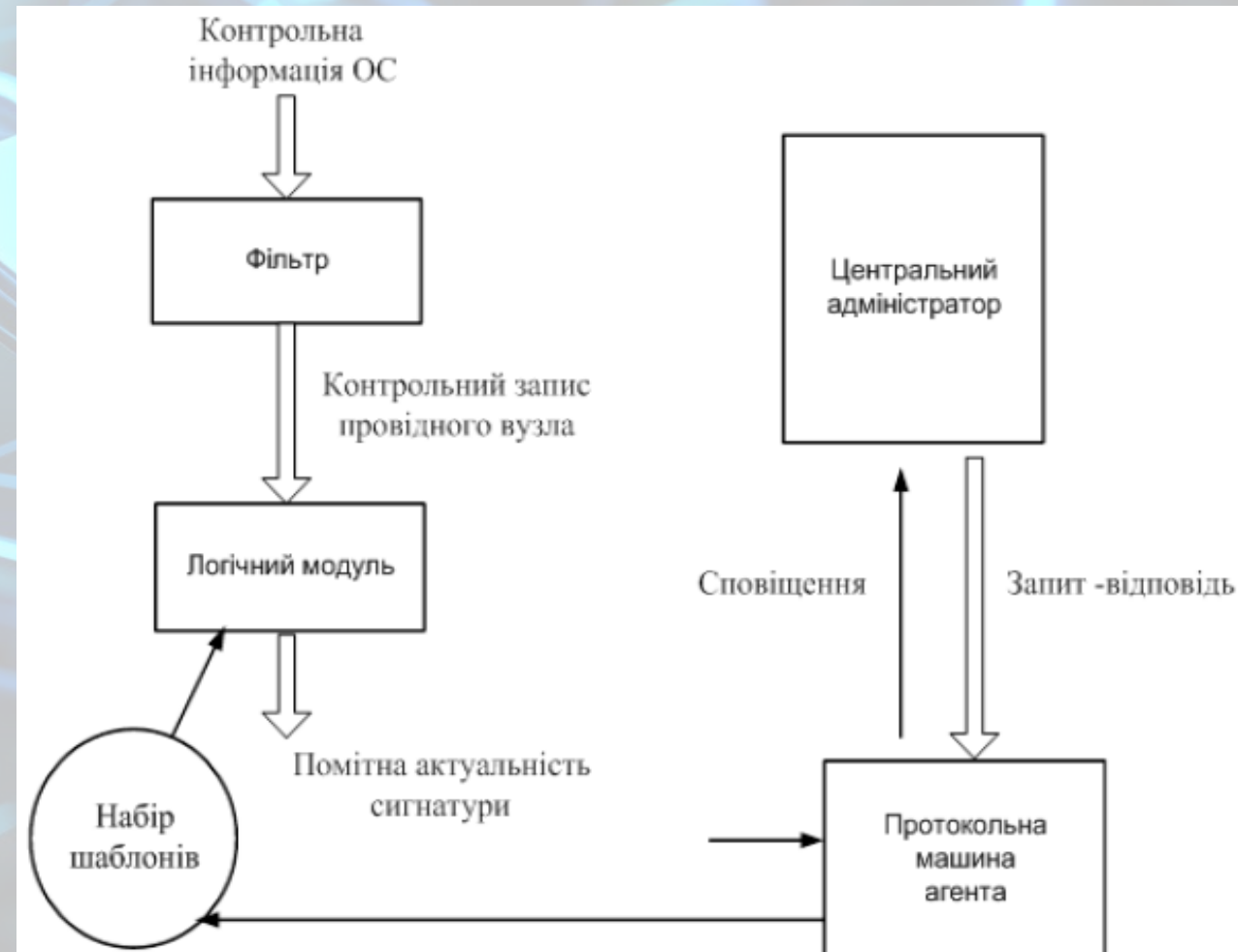
- Модуль агента вузла – це модуль збирання контрольної інформації, що виконується у фоновому режимі в системі, за якою ведеться спостереження.
- Робота модуля агента диспетчера локальної мережі аналогічна роботі модуля агента вузла, але даний модуль аналізує потік даних локальної мережі, теж передаючи одержані дані модулю центрального адміністратора.
- Модуль центрального адміністратора приймає повідомлення, що надходять від агентів вузлів і агента диспетчера локальної мережі, обробляє ці повідомлення, з'ясовуючи їх кореляцію і намагаючись виявити порушення.

Розподілені системи виявлення порушень (2)

На рис. показана схема загального підходу, що застосовувався в випадку незалежною від операційної системи і конкретних реалізацій системи контролю.

- Агент переглядає кожен контрольний запис, породжений системою реєстрації контрольних параметрів відповідної системи. Записи, що не мають інтересу з погляду захисту, фільтруються. Записи, що залишилися, перетворюються в стандартний формат контрольного запису головного вузла
- Модуль агента диспетчера локальної мережі теж надає зібрані їм дані модулю центрального адміністратора

Рівні (варіанти) захисту операційних систем

- Відсутність захисту
- Ізоляція
- Повний розподіл або повна його відсутність
- Спільне використання з обмеженням доступу
- Спільне використання за допомогою динамічних можливостей
- Обмеження на використання об'єкта

Об'єкти захисту в операційних системах

- пам'ять;
- пристрої введення-виведення (наприклад, диски, принтери);
- програми;
- дані.

Категорії зламщиків

- удавальник
- правопорушник ;
- таємний користувач .

Атаки на рівні операційних систем

- Крадіжка пароля:
 - підглядання за користувачем
 - отримання пароля з файла
 - пошук пароля
 - крадіжка зовнішнього носія пароліної інформації
 - повний перебір всіх можливих варіантів паролю;
 - підбір пароля за частотою зустрічаємих символів та біграм
- Сканування жорстких дисків
- Збирання “сміття”
- Перевищення повноважень
 - запуск програм від імені користувача
 - підміна динамічно завантажуваної бібліотеки
 - модифікація коду або даних підсистеми захисту ОС
- Відмова в обслуговуванні
 - захоплення ресурсів
 - бомбардування запитами
 - використання помилок в програмному забезпеченні або адмініст-руванні.

Автентифікація користувачів ОС

- Існує дві принципово відмінні схеми автентифікації, що реалізуються операційними системами і спеціальними мережевими службами. В одній з них, яку називають локальною системою автентифікації, операційна система працює в межах одного комп'ютера: вона використовує базу автентифікаційних даних користувачів комп'ютера з цієї ОС, і результати автентифікації можуть застосовуватися тільки для доступу до ресурсів цього комп'ютера.
- За іншою схемою працює так звана система автентифікації домену: вона базується на центральній базі автентифікаційних даних користувачів групи комп'ютерів (доменна автентифікація), що зберігається на одному з серверів мережі, і результати автентифікації служать для доступу до ресурсів даного домену.
- Локальна система автентифікації ОС працює при логічному вході користувача як з терміналу комп'ютера, так і через мережу. Перший варіант називають інтерактивним логічним входом, другий – віддаленим (мережовим, або неінтерактивним).

Управління доступом в операційних системах

В універсальних ОС – Unix/Linux, Mac OS X, MS Windows – домінує дискреційна модель управління доступом; згідно цієї моделі, власник ресурсу (користувач, який його створив або якому передано володіння) самостійно визначає, хто має доступ до цього ресурсу і які операції з ним він може виконувати.

Мандатна модель – це особливість спеціалізованих ОС, розрахованих на застосування в середовищі з підвищеними вимогами до безпеки. Проте існує набір модулів ядра Linux під назвою SELinux (Security Enhanced Linux), який реалізує багато властивостей мандатної моделі в середовищі Linux.

Модель рольового управління доступом застосовується в універсальних ОС частково у вигляді механізму вбудованих груп з наперед визначеними правами, співіснуючи з моделлю дискреційного доступу для індивідуальних користувачів і груп.

ОС сімейства Windows підтримує три класи операцій доступу, які відрізняються типом суб'єктів і об'єктів, що беруть участь в цих операціях.

- Дозволи (Permissions) – це множина операцій, які можуть бути визначені для суб'єктів усіх типів по відношенню до об'єктів будь-якого типу: файлів, каталогів, принтерів, секцій пам'яті і т. д. Дозволи за своїм призначенням відповідають правам доступу до файлів і каталогів в ОС Unix.
- Права користувачів (User Rights) визначаються для суб'єктів типу група на виконання деяких системних операцій: установку системного часу, архівування файлів, виключення комп'ютера і т. п. У цих операціях бере участь особливий об'єкт доступу – операційна система в цілому.
- Можливості користувачів (User Abilities) визначаються для окремих користувачів на виконання дій, пов'язаних з формуванням їх операційного середовища: наприклад, зміна складу головного меню програм, можливість користуватися пунктом меню Run (Виконати) і т. п.

До основних засобів захисту БД можна віднести:

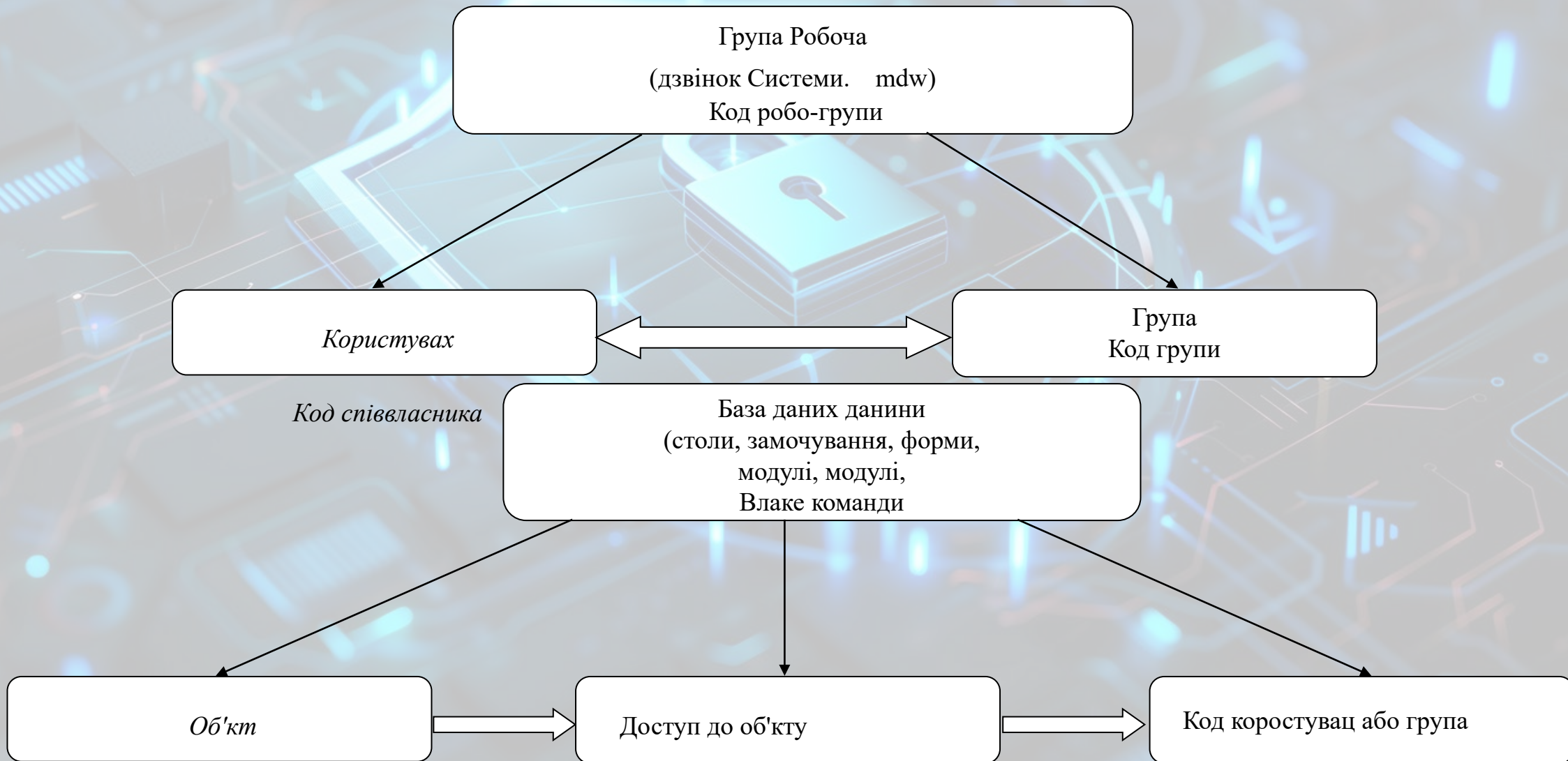
- Захист паролем
- Шифрування даних та програмного забезпечення
- Делініяція прав доступу до об'єктів бази даних
- Захист полів і записів таблиць бази даних.
- Для таблиць можуть бути надані такі права доступу
 - Перегляд (читання) даних
 - Змінення (редагування) даних
 - Додавання нових записів
 - Додавання та видалення даних
 - Зміна структури таблиці.

Захист інформації в базах даних

два найпоширеніших підхода до безпеки даних: вибір і обов'язковий підхід

- У випадку вибіркового управління, деякі користувачі мають різні права (привілеї або повноваження) при роботі з цими об'єктами. Різні користувачі можуть мати різні права доступу до одного об'єкта. Вибірчі права дуже гнучкі.
- У випадку невибіркового управління, навпаки, кожному об'єкту даних присвоюється певний рівень класифікації, і кожен користувач має певний рівень толерантності. При такому підході доступ до певного об'єкта даних мають лише користувачі з відповідним рівнем безпеки.
- Для реалізації виборчого принципу передбачені наступні методи. У базу даних вводиться новий тип бази даних - це користувачі.
- Користувачів можна групувати за спеціальними групами користувачів. Один користувач може ввести кілька груп. Стандарт вводить поняття ПУБЛІЧНОЇ групи, для якої необхідно визначити мінімальний стандартний набір прав.
- Права або повноваження користувачів або груп – це набір дій (операцій), які вони можуть виконувати над об'єктами бази даних.
- В останніх версіях ряду комерційних баз даних з'явилося поняття "роль". Роль є іменований набір повноважень. Існує ряд стандартних ролей, які визначаються під час встановлення сервера бази даних.
- Користувачу можна призначити одну або кілька ролей.
- Захищені об'єкти бази даних – це всі об'єкти, які зберігаються в базі даних: таблиці, подання, збережені процедури та тригери. Кожен тип об'єкта має свої власні дії, тому для кожного типу об'єкта можуть бути визначені різні права доступу.

Загальна структура безпеки доступу БД

Організація захисту MS SQL Сервер

- Проблеми безпеки доступу
- Керування доступом
- Тип підключення до сервера
 - Користувачі бази даних
 - Дозволи
- Ролі
 - Ролі на рівні сервера
 - Ролі рівня бази даних

Безпека даних в Oracle 7

- Обмеження доступу
- Використання пакунків

За даними Асоціації виробників комп'ютерів, рівень комп'ютерного піратства в країні становить 94%.

Рівень піратства в західних країнах значно нижчий:
в Німеччині - 50%, в США - 35%.

The background is a light blue and white abstract design. It features a complex network of thin, glowing lines that resemble a circuit board or a data network. In the center, there is a prominent shield-shaped icon composed of interconnected nodes and lines, symbolizing protection or security. The overall aesthetic is futuristic and technological.

Шкідливе програмне забезпечення та комп'ютерні віруси

Шкідливе (зловмисне)
програмне забезпечення

Потребує
програму-
носія

Незалежні
програми

Люки

Логічні бомби

Троянські коні

Віруси

Утиліти прихованого
адміністрування

Програми-крадії паролів

“Intended”-віруси

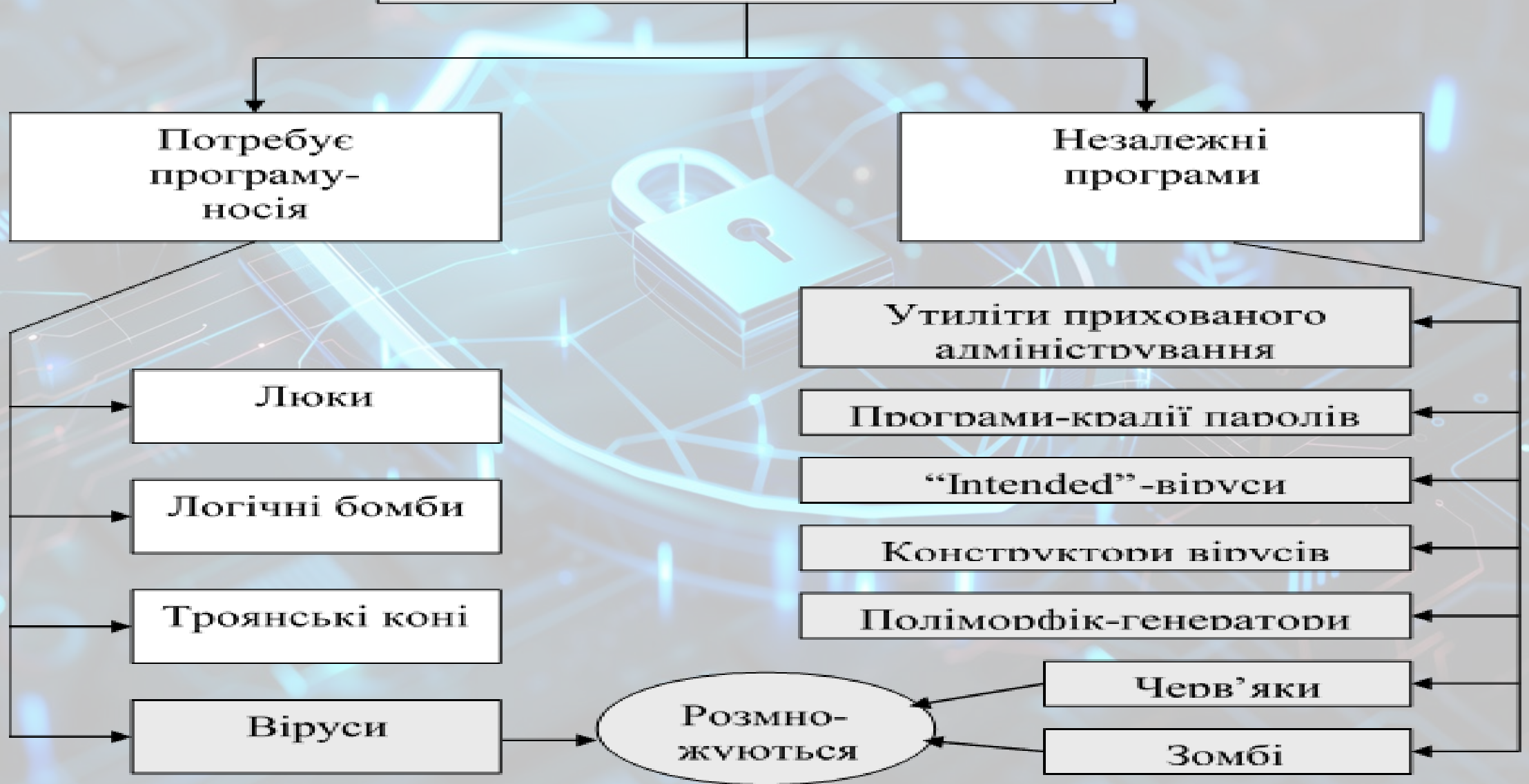
Конструктори вірусів

Поліморфік-генератори

Черв'яки

Зомбі

Розмно-
жуються

Найпоширеніші загрози безпеці комп'ютерних систем та ПЗ

- Несанкціонований доступ (unauthorized access) – НСД
- Незаконне використання привілеїв
- Атаки “саямі” (salami attack)
- Приховані канали (convert channels)
- “Маскарад” (masquerade)
- “Збір сміття”
- “Зламування системи” (break-in)

Троянські програми

- Backdoor – троянські утиліти видаленого адміністрування.
- Trojan-PSW – це програма, яка викрадає паролі.
- Trojan-AOL – родина троянських програм, що “крадуть” коди доступу до мережі AOL (America Online). Виділені в особливу групу внаслідок своєї чисельності.
- Trojan-Clicker (інтернет-клікери) – родина троянських програм, основна функція яких – організація несанкціонованих звернень до інтернет-ресурсів (зазвичай до веб-сторінок).
- Trojan-Downloader – троянські програми, призначені для завантаження і установки на комп'ютер-жертву нових версій шкідливих програм, установки “трояна” або рекламних систем.
- Trojan-Dropper – це інсталятори інших шкідливих програм.
- Trojan-Proxy (троянські проксі-сервери) – це родина троянських програм, що приховано здійснюють анонімний доступ до різних інтернет-ресурсів. Зазвичай використовуються для розсилки спаму.
- Trojan-Spy – це шпигунські програми.

Ознаки комп'ютерних вірусів

Типи комп'ютерних вірусів розрізняються за такими основними ознаками:

- середовище проживання, можна розділити:
 - на файлові;
 - на завантажувальні;
 - на макровіруси;
 - на скриптові.
- спосіб зараження, поділяються:
 - на ті, що перезаписують (overwriting);
 - на паразитичні (parasitic);
 - на віруси-компаньйони (companion);
 - на віруси-посилання (link);
 - на віруси, що заражають об'єктні модулі (OBJ);
 - на віруси, що заражають бібліотеки компіляторів (LIB);
 - на віруси, що заражають початкові тексти програм.

ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ ТИПОВОГО ВІРУСУ

1. Інкубаційний період. Вірус ніяк не виявляється. Врешті-решт вірус буде активізовано певною подією, наприклад, настанням певної дати, присутністю іншої програми або файлу, появою достатнього місця на диску. Інкубаційний період мають не всі віруси.
2. Фаза розповсюдження. Вірус поміщає свою копію до інших програм або в певні системні ділянки на диску. Тепер усі інфіковані програми міститимуть копію вірусу, кожна з яких теж повинна буде коли-небудь пройти свою фазу розповсюдження.
3. Фаза активізації. Вірус активізується для виконання функції, заради якої він створювався. Фаза активізації може бути ініційована самими різними системними подіями, наприклад, наявністю певного числа копій даного вірусу в системі.
4. Фаза виконання. Виконується функція, що міститься у вірусі. Ця функція може бути як цілком нешкідливою (наприклад, виведення повідомлення на екран), так і деструктивною (наприклад, знищення програм і файлів з даними).

Структура вірусу (1)

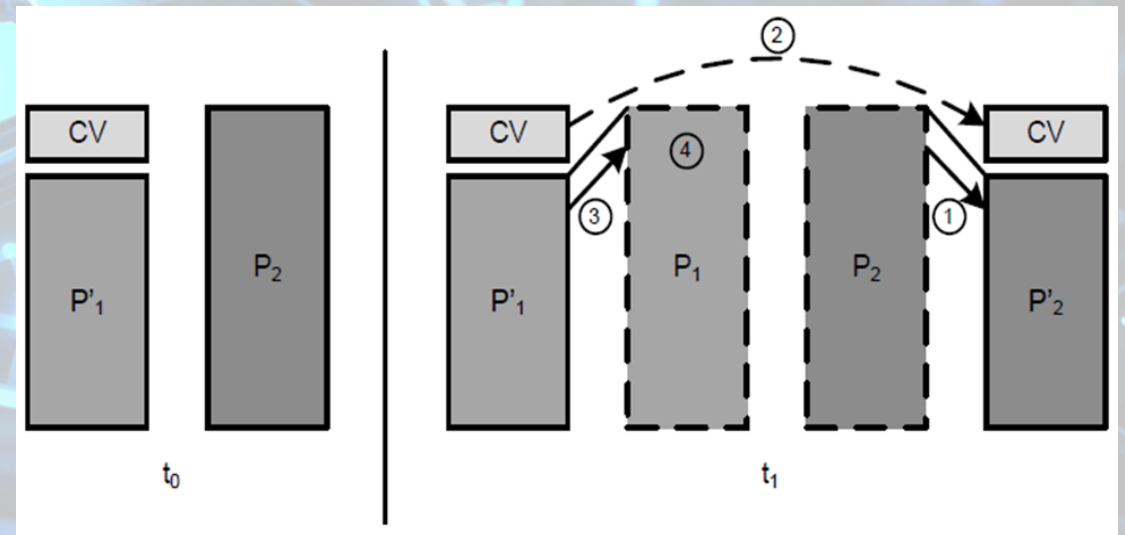
Вірус може бути розміщений на початку або в кінці виконуваної програми, а також вбудовуватися іншим чином. Головна ідея роботи вірусу полягає в тому, щоб при запуску програми-носія спочатку виконався код вірусу і лише потім – код самої програми. У найзагальніших рисах структуру вірусу показано на рис.

```
program V :=  
{goto main; 1234567;  
subroutine infect-executable :=  
{loop:  
file :5 get-random-executable-file;  
if (first-line-of-file 5 1231567) then goto loop  
else prepend V to File;} subroutine do-damage :=  
{whatever damage is to be done} subroutine trigger-pulled :=  
{return true if some condition holds} main; main-program :=  
{infect-executable;  
if trigger-pulled then do-damage; goto next;}  
next:  
}
```


Структура вірусу (2)

Щоб обійти такі прості методи виявлення, вірус повинен стиснути виконуваний файл, аби інфікована та неінфікована версії файлу були однакової довжини. На рис. показана загальна логіка роботи такого вірусу.

```
program CV :=  
  {goto main; 01234567;  
  subroutine infect-executable :=  
    {loop:  
    file := get-random-executable-file;  
    if (first-line-of-file = 01234567) then  
      goto loop; compress file;  
    prepend CV to file;  
    }  
  main: main-program :=  
    {if ask-permission then infect-executable;  
    uncompress rest-of-file;  
    run uncompressed file;)  
    }
```


Класифікація комп'ютерних вірусів

Комп'ютерний вірус – це програма, що викликає порушення роботи інших програм, псування інформації, неможливість прочитати файли, уповільнення або нестабільність роботи комп'ютера.

Віруси можна розділити на класи за такими ознаками:

- за середовищем існування;
- за способом зараження;
- за особливостями використовуваних алгоритмів;
- за деструктивними можливостями.

Віруси за середовищем їх існування

- Файлові віруси
 - впроваджуються в основному у виконувані файли
 - створюють файли-двійники
 - використовують особливості організації файлової системи
- Бутовські (завантажувальні) віруси
 - впроваджуються в завантажувальний сектор диска
 - впроваджуються в сектор, що містить програму завантаження системного диска (Master Boot Record);
 - змінюють покажчик на активний boot-сектор.
- Макро-віруси
- Мережні віруси

Віруси за способом зараження

- Резидентні віруси
- Нерезидентні віруси

Віруси за особливостями використовуваних алгоритмів

- Прості віруси
- Стелс-віруси (або віруси-невидимки)
- Віруси-мутанти

Віруси за деструктивними можливостями

- нешкідливі віруси
- безпечні віруси
- небезпечні віруси
- дуже небезпечні віруси

Систематизація комп'ютерних вірусів

- класифікаційний код вірусу
 - Літерний префікс
 - Характеристика вірусу
 - Суфікс
- дескриптор вірусу (формалізований список основних властивостей);
- сигнатура вірусу (рядок для контекстного пошуку даного вірусу в зараженій програмі)
 - текстові рядки
 - ділянці з командами

Файлові віруси

- Класифікаційний код файлового вірусу
 - Префікс файлового вірусу (R, можливі C і E)
 - Кількісна характеристика
 - нормований приріст або інфективну довжину (infective length);
 - довжину кода вірусу;
 - приріст довжини будь-якого зараженого файла.
 - Дескриптор файлового вірусу (DM; DP; DR; DH).
 - Сигнатура файлового вірусу (M, V, E, J)
- Види файлових вірусів
 - overwriting-віруси;
 - паразитичні ("parasitic");
 - компаньйони-віруси ("companion");
 - link-віруси;
 - віруси-хробаки;
 - віруси, що заражають об'єктні модулі (OBJ), бібліотеки компіляторів (LIB) і вихідні тексти програм.

Алгоритм роботи файлового вірусу

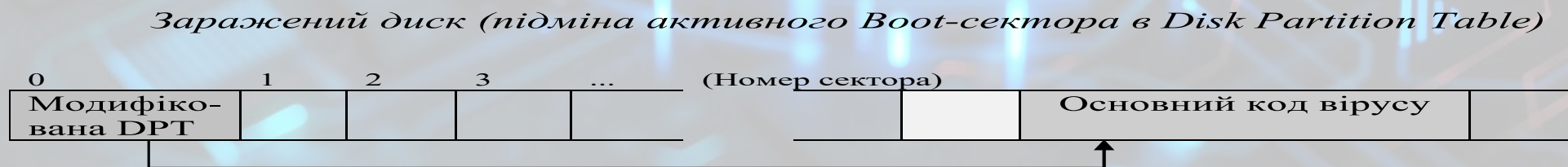
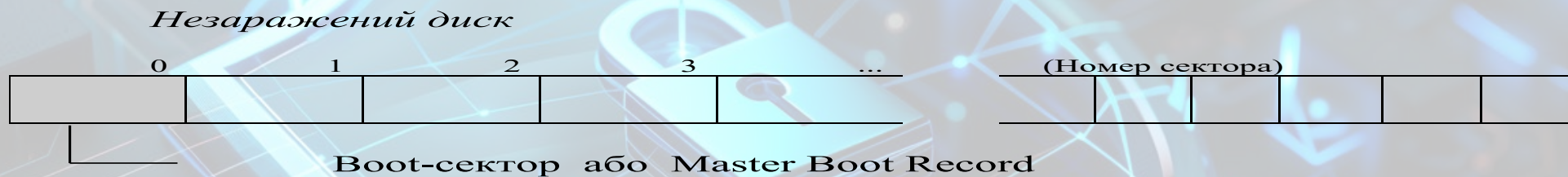
- резидентний вірус перевіряє оперативну пам'ять на наявність своєї копії і інфікує пам'ять комп'ютера
- виконує, якщо вони є, додаткові функції, деструктивні дії, графічні чи звукові ефекти і т.д.
- повертає керування основній програмі

Метод відновлення програми у первісному вигляді залежить від способу зараження файлу.

Завантажувальні (бутові) віруси

- Класифікаційний код файлового вірусу
 - Префікс файлового вірусу (М, В)
 - Кількісна характеристика (Кількість блоків пам'яті).
 - Дескриптор файлового вірусу (А, В, L, М, N, S, R, Z).
 - Сигнатура файлового вірусу (М-, I-, В-)
- Розташування завантажувального вірусу
 - позначення кластерів як збійні
 - між MBR і першим boot-сектором
 - останні сектори вінчестера
 - за межами диска
 - зменшення розмірів логічних дисків
 - запис даних за межами фізичної розбивки диска

Розміщення завантажувального вірусу

Алгоритм роботи завантажувального вірусу

- завантажувальні віруси впроваджуються в пам'ять комп'ютера при завантаженні з інфікованого диска
- Після цього починають виконуватися інструкції вірусу
 - зменшує обсяг вільної пам'яті, копіює у місце, що звільнилося, свій код і зчитує з диска своє продо-вження
 - перехоплює необхідні вектори переривань (зазвичай INT 13H), зчи-тує в пам'ять оригінальний boot-сектор і передає на нього керування
- Надалі завантажувальний вірус поводитьься так само, як резидентний файловий

Макро-віруси (1)

- системи, у яких виявлені макро-віруси
 - редактор MS Word – мова WordBasic у MS Word 6/7 і VBA (Visual Basic for Applications), починаючи з MS Word 8;
 - редактор таблиць MS Excel – мова VBA;
 - редактор баз даних MS Access – мова VBA;
 - редактор презентацій MS PowerPoint – мова VBA;
 - менеджер проектів MS Project – мова VBA
 - редактор AmiPro – спеціальна скрипт-мова.
- Причини зараження макро-вірусами
 - програми на макромові прив'язані до документів (AmiPro) чи зберігаються в них (додатки MS Office);
 - у макро-мові присутні команди копіювання макропрограм з одного файлу в інший (AmiPro) або переміщати макро-програми у службові файли системи і файли, що редагуються (MS Office);
 - - є можливість одержання керування макропрограмою без втручання користувача (автоматичні чи стандартні макроси), тобто при роботі з файлом за певних умов (відкриття, закриття і т.д.) викликаються макро-програми (якщо такі є), що визначені спеціальним чином (AmiPro) чи мають стандартні імена (MS Office).

Макро-віруси (2). Загальні відомості

- Фізичне розташування вірусу всередині файлу залежить від його формату
- Віруси присутні в заражених документах у зашифрованому виді
- Більшість відомих вірусів для Word несумісні з національними версіями Word, чи навпаки - розраховані тільки на локалізовані версії
- При зараженні файлу його розмір може зменшитися, збільшитися чи залишитися незмінним
- Після лікування заражених документів активний код вірусу видаляється з файлу, але в блоках "сміття" можуть залишитися частина його команд.

Мережні віруси

- IRC-хробаки – основані на спеціальному протоколі, розробленому для комунікації користувачів Інтернет у реальному часі.
- За допомогою IRC-команд файл сценарію роботи (скрипт) чи реакції на IRC-події автоматично посилається з зараженого комп'ютера кожному користувачу, що під'єднується до каналу. Надісланий файл-сценарій заміщає стандартний і при наступному сеансі роботи вже знову заражений клієнт буде розсилати хробака. Хробаки при цьому використовують особливості конфігурації клієнта, завдяки якій прийняті файли всіх типів розміщуються в кореневий каталог клієнта.
- Деякі IRC-хробаки також містять троянський компонент – по заданих ключових словах здійснюють руйнівні дії на уражених комп'ютерах.

Стелс-віруси

Стелс-віруси тими чи іншими способами приховують факт своєї присутності в системі, підставляючи замість себе незаражені ділянки інформації.

- Завантажувальні стелс-віруси для приховання свого коду використовують два основних способи
 - перехоплює команди читання зараженого сектора (INT 13h) і підставляє замість нього незаражений оригінал
 - спрямований проти антивірусів, що підтримують команди прямого читання секторів через порти контролера диска
- Файлові стелс-віруси
 - перехоплюють OS-виклики звертання до файлів (INT 21h), або тимчасово лікують файл при його відкритті і заражають при закритті
- Макро-стелс-віруси
 - Є найбільш простою задачею – досить усього лише заборонити виклик меню File/ Templates або Tools/Macro

Поліморфік-віруси

- Кожна нова копія вірусу містить новий розшифровувач, кожен біт якого може відрізнятися від бітів розшифровувача копії, що породила її. Досягається це двома основними способами:
 - шифруванням основного коду вірусу з непостійним ключем і випадковим набором команд розшифровувача;
 - зміною самого виконуваного коду вірусу
- Рівні поліморфізму
 - Рівень 1: віруси, що мають деякий набір розшифровувачів з постійним кодом і при зараженні вибирають один з них.
 - Рівень 2: розшифровувач вірусу містить одну чи кілька постійних ін-струкцій, основна ж його частина непостійна.
 - Рівень 3: розшифровувач містить невикористовувані інструкції – "сміт-тя" типу NOP, CLI, STI і т.д.
 - Рівень 4: у розшифровувачі використовуються взаємозамінні інструкції і зміна порядку проходження (перемішування) інструкцій.
 - Рівень 5: використовуються всі перераховані вище прийоми, алгоритм розшифрування не постійний, можливе повторне зашифрування коду вірусу і навіть часткове зашифрування самого коду розшифровувача.
 - Рівень 6: permutating-віруси. Зміні підлягає основний код вірусу – він поділяється на блоки, що при зараженні переставляються в до-вільному порядку. Вірус при цьому залишається працездатним. Подібні віруси можуть бути незашифрованими.

Інші шкідливі програми

- DoS, DDoS мережеві атаки – це програми, які реалізують віддалені атаки на сервери, посилаючи на них численні запити, що призводить до відмови в обслуговуванні, якщо ресурси сервера, що атакується, недостатні для обробки всіх запитів, що надходять (DoS = Denial of Service).
- Flooder (“засмічення” мережі) – це утиліти хакерів, які використовуються для “забивання сміттям” (непотрібними повідомленнями) каналів Інтернету – IRC-каналів, комп'ютерних пейджингових мереж, електронної пошти і та ін.
- Nuker фатальні мережеві атаки – це утиліти, що відправляють у мережі спеціально оформлені запити на комп'ютери, що атакуються, внаслідок чого система, яка атакується, припиняє роботу.
- Bad-Joke, Hoax (злі жарти, введення користувача в оману) – це програми, які не завдають комп'ютеру жодної прямої шкоди, однак виводять повідомлення про те, що таку шкоду вже завдано або буде завдано за певних умов, або попереджають користувача про неіснуючу небезпеку.
- FileCryptor, PolyCryptor (приховання від антивірусних програм) – це утиліти хакерів, що використовуються для шифрування інших шкідливих програм з метою приховання їх вмісту від антивірусної перевірки.
- PolyEngine (поліморфні генератори) не є вірусами у прямому розумінні цього слова, оскільки до їх алгоритму не закладаються функції розмноження, тобто відкриття, закриття і записи у файли, читання і записи секторів і та ін.

ПЗ для комп'ютерних вірусів

До категорії утиліт хакерів та інші шкідливі програми належать:

- утиліти автоматизації створення вірусів, черв'яків і троянських програм (конструктори);
- програмні бібліотеки, розроблені для створення шкідливого ПЗ;
- утиліти приховання коду заражених файлів від антивірусної перевірки (шифрувальники файлів);
- “злі жарти”, що ускладнюють роботу з комп'ютером;
- програми, що свідомо повідомляють користувачу помилкову інформацію про свої дії в системі;
- інші програми, які тим або іншим чином навмисно завдають прямого або непрямого збитку даному або віддаленим комп'ютерам.

Способи захисту від вірусів

- Систематичне архівування важливої інформації
- Обмеження ненадійних контактів
- Використання антивірусних програм

Види антивірусних програм

- Сканери (scanner)
- Монітори
- Фаги (поліфаги) (scanner/cleaner, scanner/remover)
- Ревізори
- Антивірусні блокувальники
- Імунізатори або вакцини

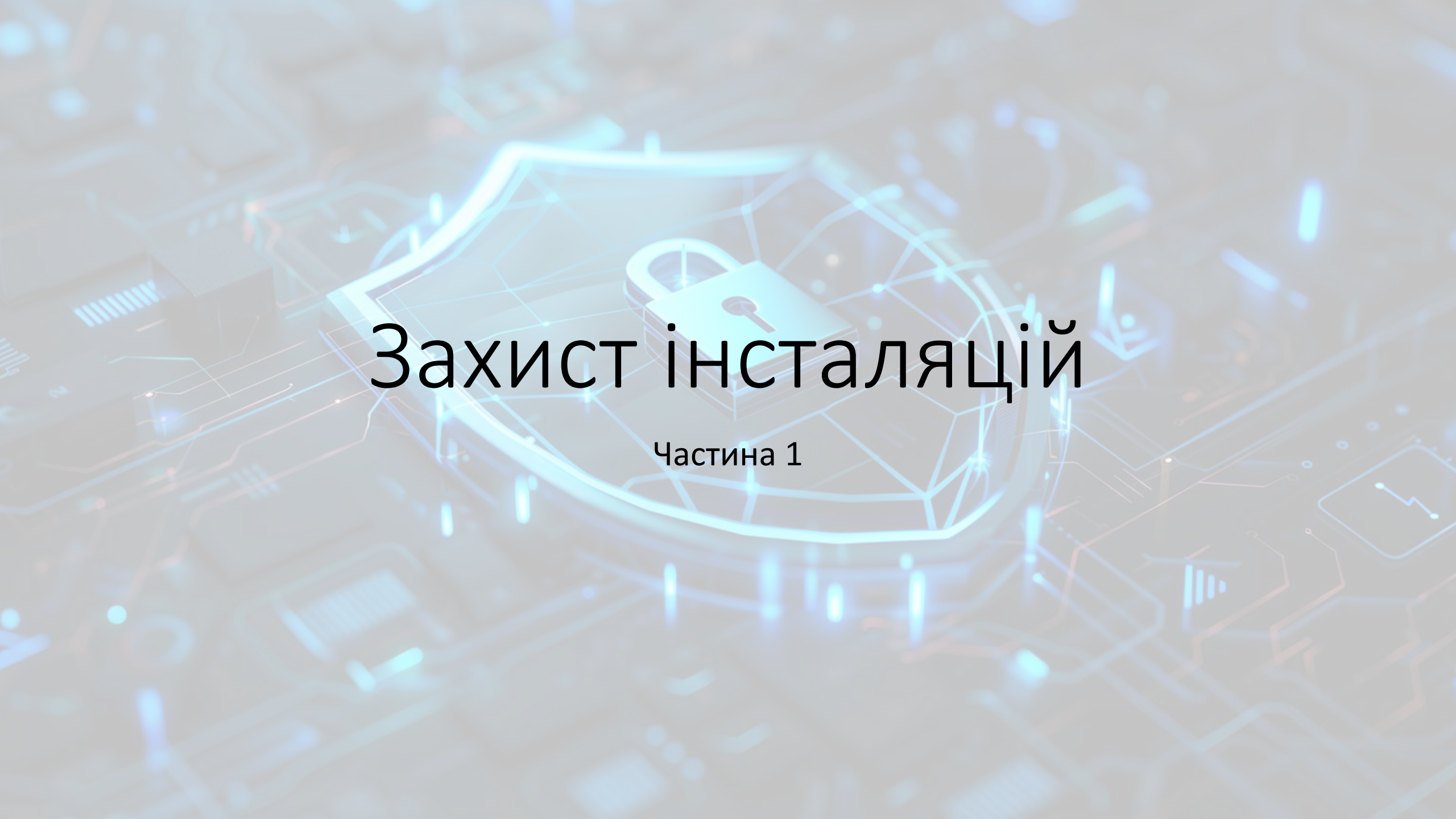
Антивірусний захист

Ідеальним розв'язанням проблеми вірусів є запобігання інфікуванню: не слід допускати початкового проникнення вірусу до комп'ютерної системи. Для цього потрібно виконати такі вимоги:

- Своєчасне виявлення. Якщо зараження відбулося, воно повинне бути негайно виявлене зі встановленням місцезнаходження вірусу.
- Ідентифікація. Як тільки зараження виявлене, необхідно ідентифікувати тип вірусу, що інфікував програму.
- Видалення. Як тільки вірус ідентифіковано, слід видалити всі сліди вірусу з інфікованих програм і відновити в їх початковому вигляді. Важливо видалити вірус з усіх інфікованих систем, щоб хвороба не розповсюджувалася далі.

Антивірусні програми розділяються на чотири покоління.

1. Перше покоління: звичайні сканери.
2. Друге покоління: евристичні аналізатори.
3. Третє покоління: монітори.
4. Четверте покоління: повнофункціональні системи захисту.

The background is a complex, abstract pattern of glowing blue and orange lines, resembling a circuit board or a network map. In the center, there is a faint, glowing shield icon with a padlock in the middle, symbolizing security and protection.

Захист інсталяцій

Частина 1

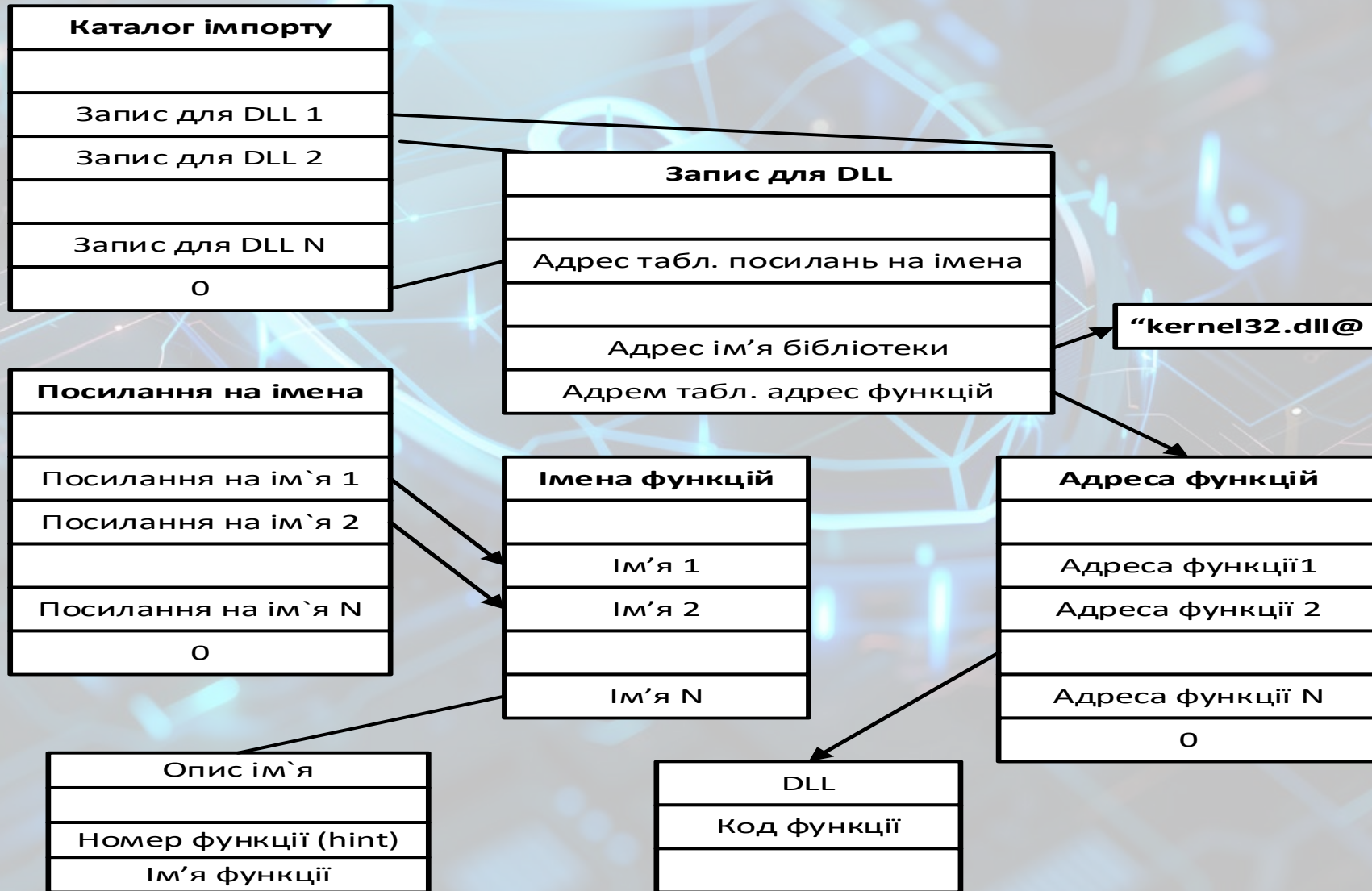
Моделі розповсюдження програмного забезпечення

- Безкоштовні програми
- Майже безкоштовні програми
 - Cardware
 - Mailware
 - Donationware
 - Giftware
 - Beerware
 - Vegeware
 - Memorialware
- Програми, що відображають рекламу (Adware)
- Комерційні програми (Commercial)
- Майже працездатні програми
 - Demoware
 - Crippleware
 - Trialware
 - HNagware
- Умовно-безкоштовне програмне забезпечення (Shareware)

Від чого захищають програми?

- Комерційні програми зазвичай захищають від несанкціонованого тиражування
- Також часто виникає необхідність обмежити кількість користувачів, що працюють з програмою одночасно
- Для деяких програмних продуктів (зокрема ігор) часто використовується прив'язка до носія інформації
- Для ознайомлювальних версій, які обмежені часом або кількістю запусків, лічильне сховище має бути реалізовано правильно, щоб зловмисник не міг змусити програму запуснитися

Особливості внутрішньої структури виконуваних файлів в Windows

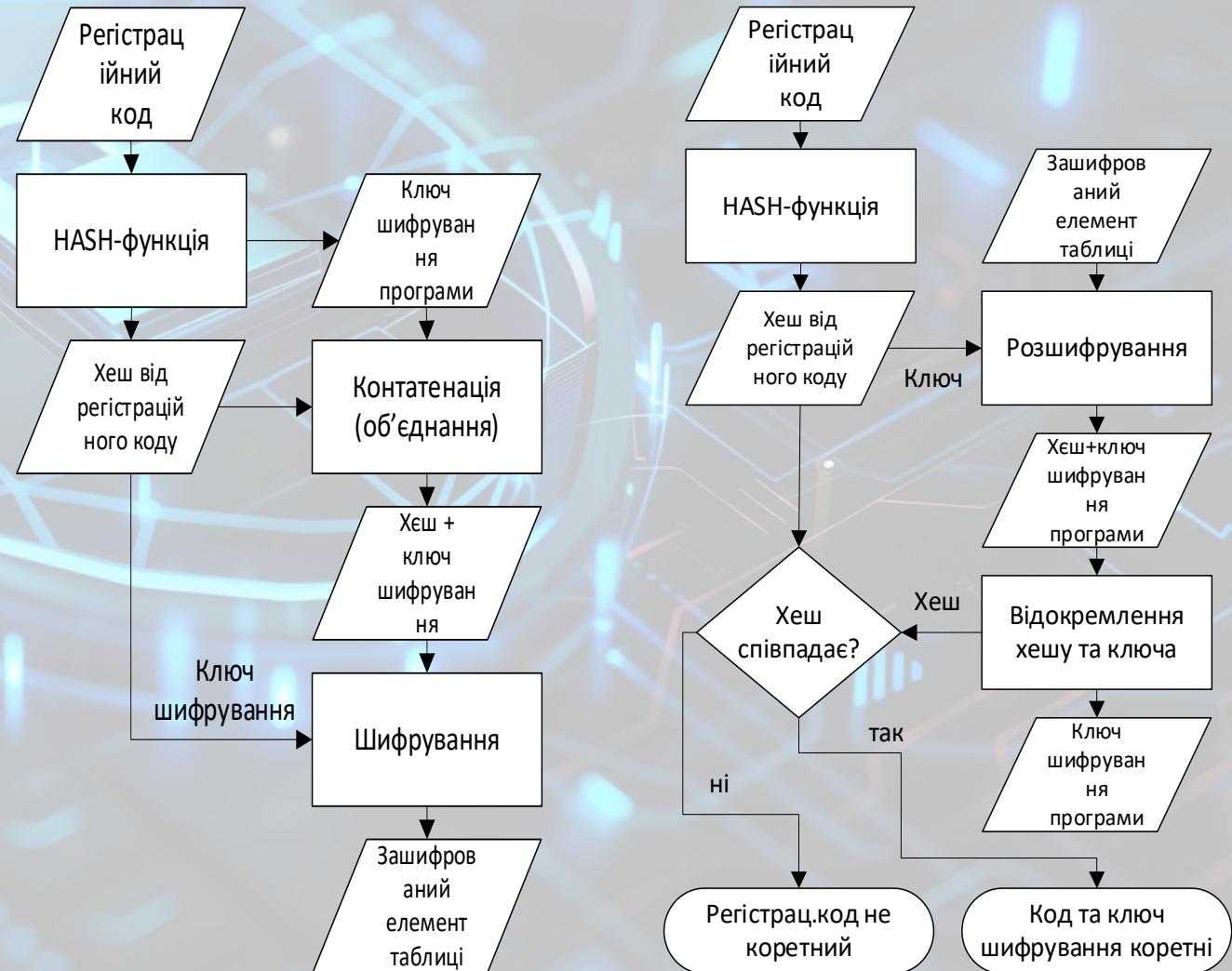
Коди реєстрації програм

Кілька критеріїв, за якими можна порівняти властивості різних способів генерації і перевірки кодів:

- Можливість пов'язувати код з іменем користувача або характеристиками комп'ютера.
- неможливість обчислити будь-який коректний код, маючи в своєму розпорядженні тільки алгоритм перевірки;
- невміння розрахувати код для конкретного користувача, знаючи алгоритм верифікації і правильний код іншого користувача;
- неможливість розшифрувати програму (отримати ключ шифрування) при наявності заблокованого (з чорного списку) реєстраційного коду;
- Довжина ключового рядка (зручність у використанні).

Методи перевірки реєстраційних кодів

- **Чорний ящик** - розробник намагається заплутати алгоритм перевірки, щоб ускладнити його розуміння і повернути назад
- **Складна математична задача** - для генерації коду і перевірки його правильності використовуються два різних алгоритму
- **Табличні методи** - генерується задану кількість реєстраційних кодів, а програма зберігає таблиці, побудовані на основі цих кодів

Прив'язання інформації до джерела

- Ключові дискети (Історичний відступ)
- Прив'язка до компакт-дисків
 - Найпростіші засоби захисту
 - Накопичувачі великої ємності
 - Відхилення від стандарту запису на диск
 - Фізичні помилки на диску
- Прив'язка до HDD
- Прив'язка до параметрів ПК
- Апаратні ключі

Система професійного захисту StarForce (оптичні диски)

Послідовність команд перевірки наступна

1. Читання вмісту диска (Table Of Content, TOC)..
2. Читання окремих секторів з цифрами 16, 17, 17 (17-й сектор читається двічі).
3. Читання окремих секторів з числами 173117, 173099, 173081, 173063, 173045, 173027, 173009, 172991, 172973.
4. Читання випадкових 17 блоків по 8 секторів з номерами першого сектора для читання в діапазоні приблизно від 168100 до 173200.
5. Команда SCSI з кодом OHBB, опис якої не вдалося знайти в документації, але яка, швидше за все, відповідає за управління швидкістю обертання накопичувача.
6. Читання одного сектора з числом 173117.

Більш того, якщо з першої спроби диск не ідентифікований як оригінальний, то кроки 3 і 4 повторюються циклічно. Це означає, що після виконання кроку 4 вся інформація, необхідна для аутентифікації диска, вже отримана.

Захист додатків при установці

Технічно «законний» комп'ютер «позначається» трьома основними способами:

- 1) пароль записаний на вільне місце в CMOS-пам'яті;
- 2) пароль записується на жорсткий диск комп'ютера або в системних областях, або в кластері, позначеному як несправний;
- 3) в комп'ютер поміщається додатковий блок ідентифікації обладнання.

Структура систем захисту від копіювання

- ідентифікація носія;
- шифрування вихідної програми;
- модифікація вихідної програми з метою додавання програмного коду, що виконує аутентифікацію і, можливо;
- установка захищеної програми на HDD (в цьому випадку можна додати код, який ідентифікує і аутентифікує ПК, на якому встановлена захищена програма);
- записи модифікованої програми.

Системи захисту від копіювання

При розгляді питання захисту авторських прав виділяють

- Розповсюдження (розповсюдження або передача) програмного продукту на носіях та встановлення–користувачем. Користувач може:
 - спроба копіювання дистрибутивів;
 - дослідити логіку захисту за допомогою відмінних–інструментів робочого столу і розбирання ;
 - спробувати перенести встановлений пакет на інший–комп'ютер;
 - Спроби змоделювати логіку роботи системи для–щитів для виготовлення ідентичного варіанту для–захищається виробу.
- Установка програмного продукту представником компанії.
- Використання програмного продукту особами, які незацікавлені в його подальшому поширенні.
- Нарешті, можна виділити ситуацію, коли система захисту купується тільки для «злому».

Надійність системи захисту від копіювання

Основні твердження.

- Твердження 1. Будь-яка система захисту від копіювання може бути розгорнута–в кінці часу.
- Твердження 2. Надійність системи захисту дорівнює надійності її найслабшої–ланки.

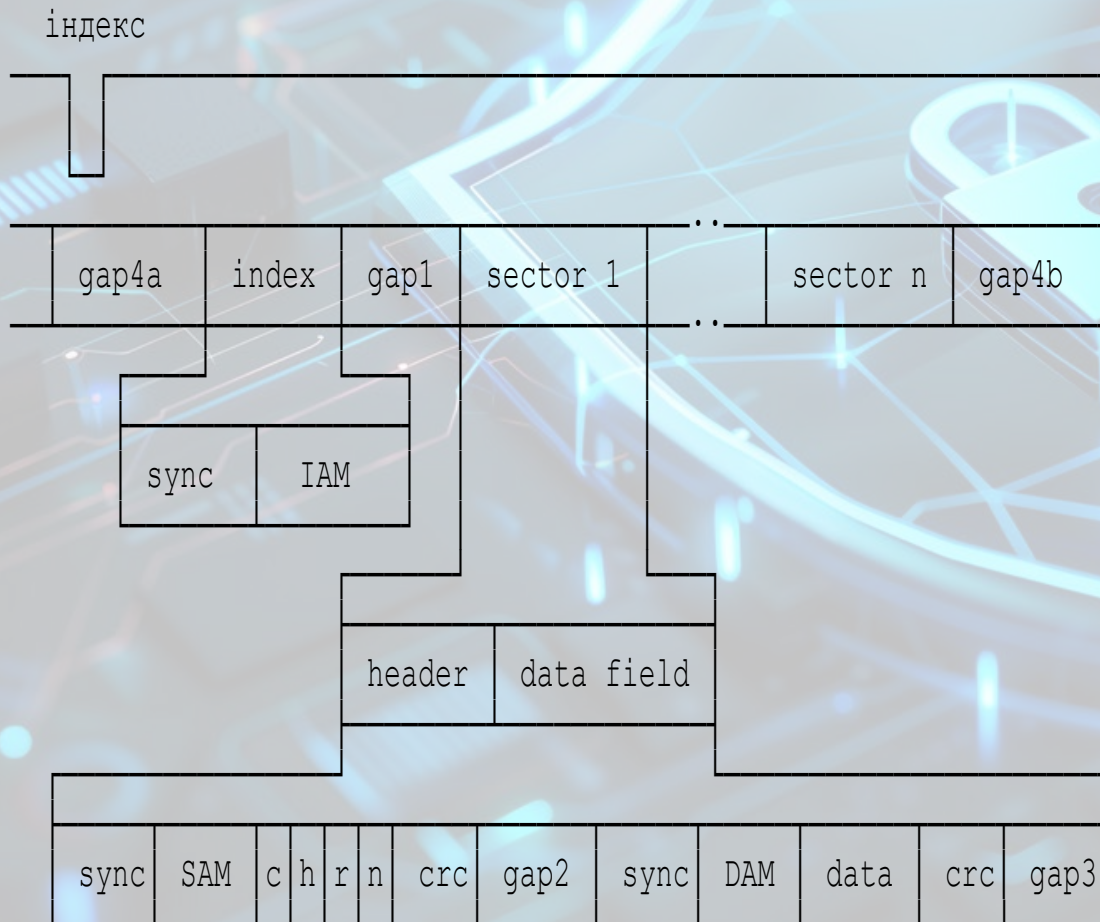
Необхідно керуватися створенням і використанням засобів захисту:

- По-перше, необхідно враховувати умови поширення захищених–програм і потенціал передбачуваного власника–зняти захист.
- По-друге, приблизно оцінити свої втрати від зняття захисту.
- По-третє, сплануйте систему заходів реагування на зняття–захисту і можливе незаконне дублювання або використання–вашої програми.

Структура захисту від копіювання

- Модуль перевірки недубльованої або оригінальної інформації - перевіряє наявність не копіюються функцій або вихідної інформації для даного ПК.
- За розміщенням даного модуля виділяють 3 основних типи-систем захисту:
 - системи з «навісним» тестовим модулем, створеним-за технологією файлових вірусів (;
 - системи з зовнішнім тестовим модулем, поміщені в окрему програму;
 - системи з функціями внутрішньої верифікації .
- Модуль захисту від перегляду та аналізу системної логіки.
- Модуль узгодження з захищеними структурами – забезпечує коректну роботу захищених програм і адекватне сприйняття захищених даних у разі наявності легальних копій

Загальний формат доріжки магнітного носія

Значення	Призначення поля	Зміст	Довжина
GAP4A	Передіндексний проміжок початка доріжки	4E	50
СИНХРОНІЗАЦІЯ	Поле синхронізації	00	0C
IAM	Адресний маркер початку доріжки	C2* FC	3 1
SAM	Маркер початку сектора	A1 FE	3 1
C	Номер циліндра	---	1
H	Номер напору	---	1
R	Номер сектора	---	1
N	Код розміру сектора	---	1
CRC	Контрольний код	---	2
GAP2	Проміжок заголовку сектора	4E	16
DAM	Маркер початку даних	A1 FB	3 1
GAP3	Проміжок області даних	4E	50
дані	дані	---	**
GAP4B	Проміжок доріжки	4E	***

Методи захисту від копіювання

Основні прийоми нанесенні магнітної мітки

- Мітка за межами стандартного поля копіювання;
- Нестандартна розмітка траку (тракув);
- Прив'язка до параметрів часу читання/запису;
- Комбіновані методи (поєднання).

Стандартний вміст таблиці дискової бази даних переривання 13h:

Зміщення:	0	1	2	3*	4	5	6**	7	8	9	10
Вміст:	DF	02	25	02	12	1B	FF	54	F6	01	08

З параметрів дискової бази даних найбільш цікавими є наступні:

- *Розмір сектора (від 0 до 128 байтів, від 1 до 256 байтів, від 2 до 512 байтів, від 3 до 1024 байтів....)
- **номер останнього сектора на доріжці;
- міжсекторний інтервал для операцій читання та запису;
- міжсекторний інтервал для операції форматування.

Методи захисту від копіювання...

- Незалежні від часу методи захисту від копіювання
 - Інженерні треки
 - Нестандартна довжина сектора
 - Зовнішній або пропущений сектор
 - Використання нестандартного символу заповнення під час форматування
 - Зміна міжсекторальної відстані.
 - Форматування з кодом довжини 0 або 1.
 - Контроль довжини треку.
 - Дані в розриві
 - Поле даних, яке перекриває підпис адреси індексу
- Захист на основі часу

Захист на основі жорсткого диска

- Захист на рівні чіпу (форматування WDC)
- Захист рівня BIOS
- Невикористовувані області диска
- Використання довгих операцій читання/запису
- Захист рівня ОС
- Невикористаний (через округлення кластера) дисковий простір
- Прив'язка до розташування BAD кластерів (позначення помилкових BAD кластерів)

Ідентифікація ПК

Зручніше прив'язати програму до наступних характеристик машини:

- конфігурація: тип мікропроцесора (МП) і розрядність шини даних; наявність і тип контролерів для зовнішніх пристроїв і самих пристроїв (жорсткі і гнучкі дискети, співпроцесор);
- особливості: контрольна сума BIOS; вміст CMOS-пам'яті; Довжина конвейера шини даних. аномальні явища в ході його роботи.
- швидкість: процесор, пам'ять, контролери і т.д.; швидкість обертання приводних електродвигунів; швидкість реакції на зовнішні впливи;

Засоби ідентифікації

- Захист материнської плати

- серійні номери процесора,

- • стандартна конфігурація обладнання ПК;

- • вміст ПЗУ;

- Засоби, які базуються на даних

- система BIOS

- CMOS-пам'ять

- Часові методи

```
Асемблер:
1 0000      code      segment para public
2                                assume cs:code,ds:code
3
4 0000      sample    proc
5
6 0000      FA          cli
7 0001      BA 0043     mov dx,43h      ; включити 0й канал
8 0004      B0 34      mov al,34h     ; таймеру
9 0006      EE          out dx,al
10 0007     B2 40      mov dl,40h     ; Встановити початкове
11 0009     8A C6      mov al,dh     ; значення лічильника
12 000B     EE          out dx,al
13 000C     EE          out dx,al
15          ;=====
16 000D     33 F6      xor si,si      ;
17 000F     8B FE      mov di,si      ; Здесь Може бути
18 0011     B9 8000     mov cx,8000h   ; Розташований будь-який
19 0014     FC          cld           ; Ваш текст
20 0015     F3> A5     rep movsw      ;
21          ;=====
23 0017     BA 0043     mov dx,43h     ; Зафіксувати поточне
24 001A     B0 04      mov al,4       ; значення лічильника
25 001C     EE          out dx,al
26 001D     B2 40      mov dl,40h     ; зчитувати значення лічильника
27 001F     EC          in al,dx      ; в AX
28 0020     8A E0      mov ah,al
29 0022     EC          in al,dx
30 0023     86 E0      xchg ah,al
31 0025     FB          sti
32
33          ; здесь Повинна бути перевірка прочитаного значення
34
35 0026     B8 4C00     mov ax,4c00h
36 0029     CD 21      int 21h
37
38 002B      sample    endp
39 002B      code      ends
40          end        sample

BASIC:
100      OUT      &H43, &H34
110      OUT      &H40, 0
120      OUT      &H40, 0
. . . . .
' Текст вимірюваного розділу програми
. . . . .
300      OUT      &H43, 4
310      X% = INP ( &H40 ) + INP ( &H40 ) * 256
```


1) читання:
Асемблер:

```
. . .  
mov al,номер байту CMOS  
out 70h,al  
jmp $+2  
in al,71h  
. . .
```

2 запись:
Асемблер:

```
. . .  
mov al,номер байту CMOS  
out 70h,al  
jmp $+2  
mov al,нове значення  
out 71h,al  
. . .
```

BASIC:

```
. . .  
300 OUT &H70, номер байту CMOS  
310 X% = INP ( &H71 )  
. . .
```

BASIC:

```
. . .  
300 OUT &H70, номер байту CMOS  
310 OUT &H71, нове значення  
. . .
```

Асемблер:

```
. . .  
mov ax,0f800h  
mov es,ax  
xor ax,ax  
mov bx,ax  
mov cx,4000h  
rpt:  
add ax,es:[bx]  
inc bx  
inc bx  
loop rpt  
. . .
```

BASIC:

```
. . .  
500 DEF SEG = &Hf800  
510 S = 0  
520 FOR I = 0 TO 32766 STEP 2  
530 S = S + PEEK(I) + PEEK(I+1)*256  
540 NEXT  
550 PRINT S  
. . .
```

алгоритм
читання/
запису
байтів в
CMOS

алгоритм, який
шифрує і одночасно
прив'язує програму
до конкретного
комп'ютера.

Ідентифікація користувача

При наборі ключової фрази комп'ютер дозволяє записувати безліч різних параметрів, але для ідентифікації найзручніше використовувати час, витрачений на введення окремих букв.

Унікальні особливості клавіатурного почерку розкриваються двома методами:

- набором ключової фрази
- «вільним» текстом

Обидва способи відрізняються лише вибором парольної фрази.

- У першому випадку він завжди однаковий,
- В другому - найрізноманітніший текст, який має свої переваги, дозволяючи отримати однакові характеристики непомітно, не акцентуючи увагу користувача на парольній фразі.

Налаштування ідентифікацію «почерку»

БЛОК-СХЕМА РЕЖИМУ «НАЛАШТУВАННЯ»
Вибрати ключеву фразу, букви якої рівномірно
"розбросані" по клавіатурі

набрати її n раз

визначити час, витрачений на ввід одної літери: $X = (t_{S@1 \leftarrow T}, t_{S@2 \leftarrow T}, \dots, t_{S@i \leftarrow T}, \dots, t_{S@n \leftarrow T})$, де X - множина, що визначає одну з літер $t_{S@i \leftarrow T}$ - час вводу цієї літери при i-том повторі

перетворити невпорядковану послідовність X в упорядковану Y, де $Y = (y_{S@1 \leftarrow T}, y_{S@2 \leftarrow T}, \dots, y_{S@i \leftarrow T}, \dots, y_{S@n \leftarrow T})$; $y_{S@i \leftarrow T} < y_{S@i+1 \leftarrow T}$, т.ч. Попереднє значення менше за попереднє.

приняти значення: $j = 1$, $\min = 2$, $\max = n$

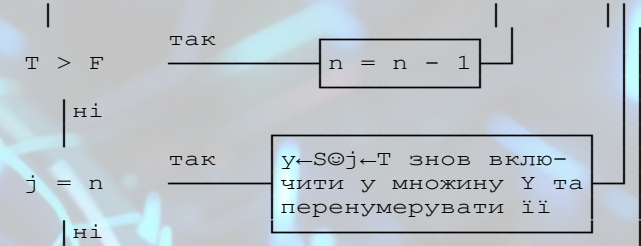
виключити з множини Y значення $y_{S@j \leftarrow T}$

$\leftarrow S@i = \min \leftarrow T$
 $M = (y_{S@i \leftarrow T}) / (n-1)$
 $\leftarrow S i = \max \leftarrow T$

$\leftarrow S@i = \min \leftarrow T$
 $S = y_{S@i \leftarrow T} - M \leftarrow S 2 \leftarrow T / (n-2)$
 $\leftarrow S i = \max \leftarrow T$

$T = (y_{S@j \leftarrow T} - M) / S$

з таблиці Стюдента (т. 1.2) для $p=0.95$ и $(n-2)$ визначити Z

запам'ятати отримані $M \leftarrow S@1 \leftarrow T$, $S \leftarrow S@1 \leftarrow T$, та $n \leftarrow S@1 \leftarrow T$ і потім перейти другої (наступної) літери

Це не
Остання літера
виразу?

ні

$\leftarrow S@i = 1 \leftarrow T$
 $M \leftarrow S@e \leftarrow T = (y_{S@i \leftarrow T}) / (n \leftarrow S@e \leftarrow T)$
 $\leftarrow S i = k \leftarrow T$

$\leftarrow S@i = 1 \leftarrow T$
 $S \leftarrow S@e \leftarrow T = (y_{S@e \leftarrow T} - M \leftarrow S@e \leftarrow T) \leftarrow S 2 \leftarrow T / (n \leftarrow S@e \leftarrow T - 1)$
 $\leftarrow S i = k \leftarrow T$

де k - кількість літер в ключевому виразі; e - індекс еталонних значень

Прийняти математичне очікувана ($M \leftarrow S@e \leftarrow T$), дисперсію ($S \leftarrow S@e \leftarrow T$) и та кількість спостережень (ne) за еталон певного користувача

Ідентифікація за декількома наборами ключових фраз

Вивести на екран ключеву фразу та запропонувати користувачу набрати її n разів

розрахувати математичне очікування ($M_{S_{li}-T}$) та дисперсію ($S_{S_{li}-T}$) по алгоритму "НАЛАГОДЖЕННЯ" (рис. 1.1)

розрахувати функцію F-розподілу $F = S_{S_{lj}-T} / S_{S_{li}-T}$, где $S_{S_{lj}-T}$ - еталона дисперсія, $S_{S_{li}-T}$ - дисперсія режиму ідентифікації

по таблиці F-розподілу (1.3) для $K_{S_{lj}-T} = K_{S_{li}-T} = k-1$ визначити Z, де k - довжина ключової фрази

так ЦЕ СТОРОННЯ ЛЮДИНА

ні END

визначення ступеня надійності

$S_{S_{lx}-T} = (S_{S_{lj}-T} + S_{S_{0j}-T} * (n_{S_{lj}-T} - 1) + S_{S_{li}-T} * S_{S_{0j}-T} * (n_{S_{li}-T} - 1)) / (n_{S_{lj}-T} + n_{S_{li}-T} - 2)$

$T_{S_{lx}-T} = |M_{S_{lj}-T} - M_{S_{li}-T}| / S_{S_{lx}-T} * 1 / (n_{S_{lj}-T} + 1 / n_{S_{li}-T})$

по т. 1.1 для $p=0.95$ и $(n-2)$ находим Z

так ЦЕ СТОРОННЯ ЛЮДИНА

ні END

$P = R/n$, де R - кількість вдалих фразових наборів,
n - загальна кількість ідентифікацій,
P - ймовірність того, що користувач є автором стандартів

Ідентифікація за єдиним наборами ключових фраз

Вивести на екран ключеву фразу та запропонувати користувачу набрати її

Визначте час, витрачений на введення однієї літери: $X = (t_{S_{11}-T}, t_{S_{12}-T}, \dots, t_{S_{1i}-T}, \dots, t_{S_{1k}-T})$, де X - множина, що визначає одну з літер $t_{S_{1i}-T}$ - час введення i-го символу фрази що складається з k букв

перетворити послідовність X зазростанням і розбити його на L рівний інтервалів (кожен повинен містити приблизно 5 значень) $Y_{S_{11}-T}, \dots, Y_{S_{1j}-T}, \dots, Y_{S_{1L}-T}$

Визначте кін-ть значень, які попали у кожний інтервал:
 $N_{S_{11}-T}, \dots, N_{S_{1j}-T}, \dots, N_{S_{1L}-T}$

так перерахувати розмір інтервалу (L - 1)

ні

Розрахуйте ймовірність того, що всі значення $t_{S_{1i}-T}$, що належать до j-го інтервалу, відносно до аналогічного інтервалу еталонної множини:
 $Y_{S_{1j}-T} - M_{S_{1j}-T} \quad Y_{S_{1j+1}-T} - M_{S_{1j+1}-T}$
 $P_{S_{1j}-T} = \Phi(\frac{Y_{S_{1j}-T} - M_{S_{1j}-T}}{S_{S_{1j}-T}}) / 2 - \Phi(\frac{Y_{S_{1j+1}-T} - M_{S_{1j+1}-T}}{S_{S_{1j+1}-T}}) / 2$
(значення функції F(X) знаходиться в т.1.4)

$T = \frac{S_{1j}=L-T (N_{S_{1j}-T} - k * P_{S_{1j}-T}) + S_{0j}-T}{S_{0j}=1-T k * P_{S_{1j}-T}}$

по табл.1.5 для $a=0.01$ и (L-3) находим V

так $T_{S_{1j}-T} > V$

ні

Цей символ попав у інтервал довіри

Цей символ не попав у інтервал довіри

це не остання літера фрази?

так

$P = R/k$, де R - кількість символів, що потрапили в довірчий інтервал;
P - ймовірність того, що користувач є автором кінцевих еталонів

Ідентифікація за «вільним» текстом

в якості базових наборів використовуються значення, які можуть бути виділені як в ключових, так і в випадкових фразах і порівняння математичного очікування і дисперсії з еталонним

Вихідні дані:

X_i - елемент множини; k - її розмір;

M, S - розрахункові математичні оцінки очікування і дисперсії

перетворити послідовність X
збільшити і розбити його на L рівних
інтервалів (кожен повинен містити
приблизно 5 значень):
 $Y \leftarrow S11 \leftarrow T, \dots, Y \leftarrow S1j \leftarrow T, \dots, Y \leftarrow S1L \leftarrow T$

Визначте кількість значень, що попали у кожний інтервал:
 $N \leftarrow S_{11} \leftarrow T, \dots, N \leftarrow S_{1j} \leftarrow T, \dots, N \leftarrow S_{1L} \leftarrow T$

$$N \leftarrow S1j \leftarrow T < 5 \text{ — так}$$

перерахувати розмір
інтервалу ($L - 1$)

| Hi

обчислити ймовірність того, що всі значення $X \leftarrow S1j \leftarrow T$, що належать j -тому інтервалу:

$$P \leftarrow S1j \leftarrow T = \Phi\left(\frac{Y \leftarrow S1j \leftarrow T - M}{S}\right) / 2 - \Phi\left(\frac{Y \leftarrow S1j+1 \leftarrow T - M}{S}\right) / 2$$

(значення функції $\Phi(X)$ знаходимо у табл.1.4)

$$T = \frac{\leftarrow S1j = L \leftarrow T \quad (N \leftarrow S1j \leftarrow T - k * P \leftarrow S1j \leftarrow T) \leftarrow S02 \leftarrow T}{\leftarrow S0j = 1 \leftarrow T \quad k * P \leftarrow S1j \leftarrow T}$$

по табл.1.5 для $\alpha=0.01$ и (L-3) находим V

$$T \leftarrow S1 \quad j \leftarrow T \quad > \quad v$$

| Hi

ГІПОТЕЗА
ВІРНА

Так

ГИПОТЕЗА НЕ ВІРНА

Відповідність клавіатури та рукописного тексту характеристика почерку

На клавіатурі	У рукописі	Риса характеру
Довгий пошук ключів -	Відсутність зв'язку між буквами слова.	Психічний розлад (якщо ви не новачок в ПК).
Однакові паузи між словами -	Рівномірний інтервал між словами -	Впевненість в собі, відсутність негативного досвіду
Тривалість пауз між словами варіюється в широких межах.	Нерівномірний інтервал між словами	Нестійкість характеру, суперечливість почуттів, активності проявляється тільки в результаті окремих спалахів вольової енергії.
Рівномірний темп набору кожного слова при введенні всього тестового матеріалу.	Однаковість написання як першого, так і останнього рядка рукописного тексту.	Можливість працювати регулярно і планомірно. Звички порядку, пунктуальності і акуратності.
Пауза між словами у багато разів більше, ніж паузи між окремими буквами.	Щільне написання слів із зайвим інтервалом між ними.	Істерія.
Високий темп на початку тесту, помітно знижується до його завершення.	Більш правильне і зрозуміле написання початку тексту в порівнянні з висновком	Втома.
Швидкість введення окремих слів набагато вище середньої.		Учасник тестування раніше неодноразово набирав їх на клавіатурі.
Окремі слова вводяться набагато повільніше інших.		Випробуваний ніколи не стикався з цими словами, можливо, він навіть не знає їх написання.

Захист інсталяцій

Частина 2

Організація захисту програм від досліджень

- Захист від відлагодників
 - Прапори процесору
 - Переривання
 - Структура процесору
- Захист від дізасемблювання
 - Заміна команд та даних
 - Динамічне перетворення програмного коду під час виконання

Використання протекторів

Загальний сценарій установки захисту наступний

- Розробник створює програмний продукт, використовуючи деякі програмні засоби: візуальні середовища, компілятори і т. д.
- Після отримання робочого виконуваного файлу цей файл обробляється за допомогою програми-захисника
- Створюється новий виконуваний файл, в якому реалізовані засоби захисного захисту.

Сценарії атаки на ПЗ

захищена програма відрізняється від незахищеної наступними параметрами:

- код самої програми зашифрований;
- адреса вихідної точки входу відома тільки захиснику;
- велика частина ресурсів зашифрована;
- велика частина даних зашифрована;
- таблиці імпорту Р недоступні (настройку імпорту виконує сам протектор, і тільки він знає, які функції слід імпортувати);
- є код протектора.

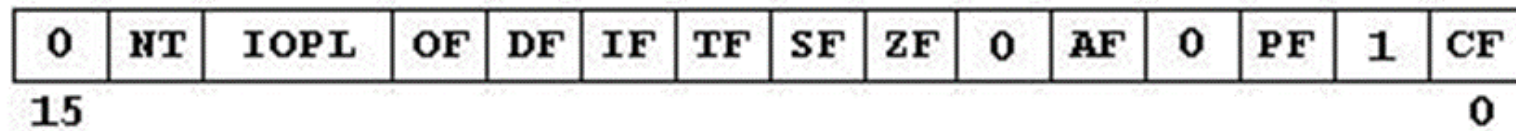
Для того щоб нейтралізувати (зняти) протектор

- отримати розшифрований програмний код;
- знайти адресу вихідної точки входу;
- отримати розшифровані ресурси;
- отримати розшифровані дані;
- визначте всі функції, імпортовані програмою, і відновіть таблиці імпорту.
- видаліть код протектора.

Методи налагоджувального захисту (Захист від відлагодників)

- Облік апаратних можливостей мікропроцесорів
 - Використання значень регістру прапорців процесору
 - блокування спеціальних «налагоджених» переривань процесора - INT 1 і INT 3 ;
 - Блокування переривань з клавіатури (INT 9):
 - Використання таймеру переривання (INT 8).
 - Перевірка та заміна переривань
 - Операційної системи
 - Роботи з дисками
- вимірювання часу виконання контрольних ділянок програми;

Регістр прапорців (IF, TF)

- IF (Interrupt enable Flag) – прапорець переривань CLI
- TF (Trap Flag) – прапорець пастки

```
mov    bx,offset xxx
pushf
pop     ax
and     ax,00010000b
add     bx,ax
jmp     bx
```

Переривання ONE STEP і BREAK POINT

- переривання 1 (ONE STEP) призводить до очищення черги команд, завантаження однієї команди в чергу та виконання;
- переривання 3 (ТОЧКА РОЗРИВУ) зупиняє мікропроцесор в заданій точці.

```
asm{  
    MOV AX,3503H; 35 - номер функції, 09 - число  
                ; Переривання  
    int 21h  
    mov ds:[0],bx  
    mov ds:[2],es  
    ; Setintvec - установка нового вектора для вашого обробника  
    mov ax,2503h  
    lea dx,i3; i3 - Процедура обробки  
    int 21h  
}
```


Протидії процесу комунікації з користувачем

Використання апаратного таймера (int 8) та клавіатури (int 9) переривань

```
org 0h
org 0h
start :
    push cs    ; DS = CS
    pop ds
    mov al , 00000010b; Блокування клавіатури
    out 21h , al    ; і виведення повідомлень
    mov ah , 009h
    mov dx , offset mes
    int 21h
    mov al , 0;      Розблокування клавіатури
    out 21h , al
    mov ax , 4C00h;  завершення програми
    int 21h
    mes db "Клавіатура блокування-розблокування Приклад
$ "
end start
```

Захист від трасування на заданому перериванні

- 1) Безпосереднє програмування контролера;
- 2) Визначення одного з невикористовуваних переривань для роботи з диском (якщо в пам'яті відсутні засоби налагодження) INT 13h;
- 3) Прямий виклик функцій BIOS;
- 4) Визначення факту переписування адреси переривання в іншу програму і невиконання необхідних операцій в цьому випадку (наприклад INT 21h).

Захист від трасування переривань ОС (int 21h)

Можно виділити наступні дії:

- визначення факту заміни векторів переривань власними функціями (зокрема, для захисту від відладчиків);
- операції з файлами, пов'язані зі зчитуванням різних лічильників або паролів;
- Операції з файлами, пов'язані з читанням заголовків виконуваних файлів.

Для захисту використовується:

- визначення факту перехоплення переривання і заборони роботи в даному випадку;
- використання функції непрямого виклику ОС (функція переривання 5Dh переривання 21h);
- виклик прямої функції (шляхом прямої адресації до функцій, розташованих в ОП або через виклик до CP/M, адреса переходу в int 30h функції 31h).

Захист на основі конвеєру команд процесору

- Метод полягає в модифікації команд програми, у пам'яті, але не у кеші процесору.
- Очищення кешу командами переходів
- В залежності від наявності відлагодника виконуються різні фрагменти коду

```

. . . . .
cs:07FF      mov     cx,40Eh
cs:0802      mov     di,08A6h
cs:0805      call    subr
. . . . .
;=====
; Перезапис області пам'яті.
subr proc near
cs:0D63      pushf
cs:0D64      cld
cs:0D65      mov     ax,ds
cs:0D67      mov     es,ax
cs:0D69      rep     stosw
cs:0D6B      popf
cs:0D6C      retn
subr endp
```


Захист від трасування переривань при роботі з жорсткими дисками

- Використовуються переривання INT 13h та INT 40h.
- Напрямки протидії
 - Працювати напямую програмуючи контролер диска безпосередньо.
 - Переназначити одне з невикористаних переривань для роботи з диском;
 - Виконувати безпосередній виклик відповідних функцій BIOS, в саме:
 - підготувати реєстри;
 - підготувати таблицю бази даних диска (якщо її потрібно змінити).
 - дати команду PUSHF, так як вихід з переривання буде здійснюватися командою iret;
 - викликати підпрограму командою CALL;
 - повернути старі значення в таблицю бази даних диска.
 - Визначити факт перезапису адреси переривання в іншу програму і що операції з диском в даному випадку не виконувалися.

Визначення режиму трасування

```
1 0000          code      segment para public
2              assume cs:code,ds:code
3
4 0000          sample1   proc
5
6 0000          0E                push cs
7 0001          1F                pop ds
8 0002          C6 06 0008r 00    mov byte ptr m+1,0 ; зміна
                                   ; зсуви в команді JMP
9 0007          EB 06              m: jmp short norm_ex
10 0009          BA 001Br         mov dx,offset trace ;Виконання с
                                   ;за допомогою трасування
11 000C          EB 04 90         jmp exit
12 000F          norm_ex:         ; Виконання без
                                   ; трасування
13 000F          BA 0026r         mov dx,offset norm
14 0012          exit:
15 0012          B4 09                mov ah,9
16 0014          CD 21                int 21h
17 0016          B8 4C00             mov ax,4C00h
18 0019          CD 21                int 21h
19
20 001B          trace      db 'Tracing! ',0Ah,0Dh,'$'
22 0026          norm      db 'Normal exit. ',0Ah,0Dh,'$'
23
25 0035          sample1   endp
26 0035          code      ends
27              end          sample
```


Приклади перевірки трасування

```
cseg      segment para public 'code'
          assume cs:cseg
exam      proc
start:
    jmp     frwd
del:
    pushf
    cld
    mov     ax,cs
    mov     es,ax
    rep     stosw
    popf
    ret
frwd:
    push    cs
    pop     ds
    mov     cx,12
    mov     di,offset start
    call    del
    mov     dx,offset msg
    mov     ah,9
    int     21h
    mov     ax,4c00h
    int     21h
msg        db 'Hello, boys!',0ah,0dh,'$'
exam      endp
cseg      ends
          end          start
```

```
TEXT:      segment byte public 'CODE'
          assume cs:TEXT
          org 100h

start:
    mov     dx,offset prv
    mov     ah,9
    int     21h
    db      2eh
    pushf
    pop     ax
    sah     ah,9
    jb      Glk
    mov     dx,offset mes1
    int     21h
    mov     ax,4c00h
    int     21h
Glk:
    mov     dx,offset mes2
    int     21h
    mov     ax,4c01h
    int     21h

prv        label byte
           db 'dbtest',0ah,0dh,024h
mes1       label byte
           db 'Ok',0ah,0dh,24h
mes2       label byte
           db 'Trace',0ah,0dh,24h
TEXT       ends
          end start
```

Захист від дизасемблювання

- Статичні методи
 - Приховування адрес
 - Модифікація
 - Заміна на аналоги
 - Проходження «своїм ходом» за даними
- Динамічне перетворення програмного коду
 - Заміна фрагмента коду функцією
 - Ідентифікуйте стек в області коду
 - Перетворення коду в залежності від змісту попереднього фрагмента коду
 - Перетворення коду в залежності від зовнішньої інформації
 - Перетворення коду, що поєднується з діями
 - Криптографічне перетворення фрагмента коду
 - Ускладнення структури програми
 - Заміна блоків
 - Самостійна модифікація програм

. . . .

ПРИХОВУВАННЯ АДРЕС

а) безумовний перехід

```
jmp m      mov ax,offset m ; занести у стек
. . .      push ax         ; адрес мітки.
. . .      ret             ; перейти на мітку.
```

```
m: . . .   m: . . .
. . .     . . .
```

б) виклик підпрограми

```
call subr   mov ax,offset m ; занести в стек
. . .       push ax         ; адресу возврату.
. . .       jmp subr        ; перейти на під-
. . .       m: . . .        ; програму.
```

```
subr:       subr: . . .
```

в) переривання

```
int 21h     pushf          ; занести в стек прапорці.
. . .       xor si,si
. . .       mov es,si
. . .       call dword ptr es:[21h*4]
```

. . . .

г) повернення з підпрограми

```
. . .       . . .         ; взяти зі стека
ret         pop bx        ; зворотна адреса та
. . .       jmp bx        ; перейти до него.
```

. . . .

д) вихід з переривання

```
iret        mov bp,sp      ; перехід до точки
. . .       jmp dword ptr [bp] ; повернення до
. . .       . . .         ; переривання.
. . .       add sp,4        ; точка повернення.
. . .       popf
. . .       . . .
```

МОДИФІКАЦІЯ

е) перехід

```
mov word ptr cs:m+1,1234h ; Адреса 1234h введіть замість
. . .                     ; 0000 у оператора
```

```
m: jmp 0000h ; безумовного переходу
```

. . . .

ж) викликаної підпрограми

```
mov word ptr cs:m+1,es ; зміна сегмент п/п
mov word ptr cs:m+3,5678h ; и адрес 0000 на 5678h
```

. . . .

```
m: call far 0000h
```

. . . .

з) непряний перехід

```
mov bx,1234h
jmp dword ptr cs:[bx]
```

. . . .

и) непряний виклик підпрограми

```
les si,dword ptr cs:subr
call word ptr es:[si]
```

. . . .

к) команди

```
and byte ptr cs:m,0EFh ; скидання 4-го біта за адресою m
```

. . . .

```
m: push ax ; команда перетворюється в INC AX
```

. . . .

Заміна на аналоги

Первинний код	Альтернативний код
Команди пересилання:	
mov op1,op2	push op2 pop op1
xchg op1,op2	push op1 push op2 pop op1 pop op2
lds r,dword ptr op	mov r,word ptr op mov ds,word ptr op+2
les r,dword ptr op	mov r,word ptr op mov es,word ptr op+2
Арифметичні команди:	
add op1,op2	xchg op2,ax add op1,ax xchg op2,ax
adc,sub,sbb і т.д.	Аналогічно add
inc op	add op,1
dec op	sub op,1
Логічні команди:	
and,or,xor і т.д.	Аналогічно add
not op	xor op,0ff(ff)h
Ланцюгові команди:	
rep movsb	push ax m: mov al,[si] mov es:[di],al inc si inc di loop m pop ax

repe(repne) cmpsb	push ax m: mov al,[si] cmp al,es:[di] jne(je) m1 inc si inc di loop m m1: pop ax
lodsb	mov al,[si] inc si
stosb	mov es:[di],al inc di
shift op,cnt	push cx mov cx,cnt m: shift op,1 loop m pop cx
Команди передачі управління	
j(условие) loc	jn(условие) loc1 jmp loc loc1: ...
loop loc	dec cx jne loc
jmp addr	push addr ret
jmp dword ptr addr	push addr+2 push addr retf
call addr	push m jmp addr m: ...

Приклади протекторів

- ASProtect
- Armadillo
- RACEInterLok
- HASP Envelope
- StarForce

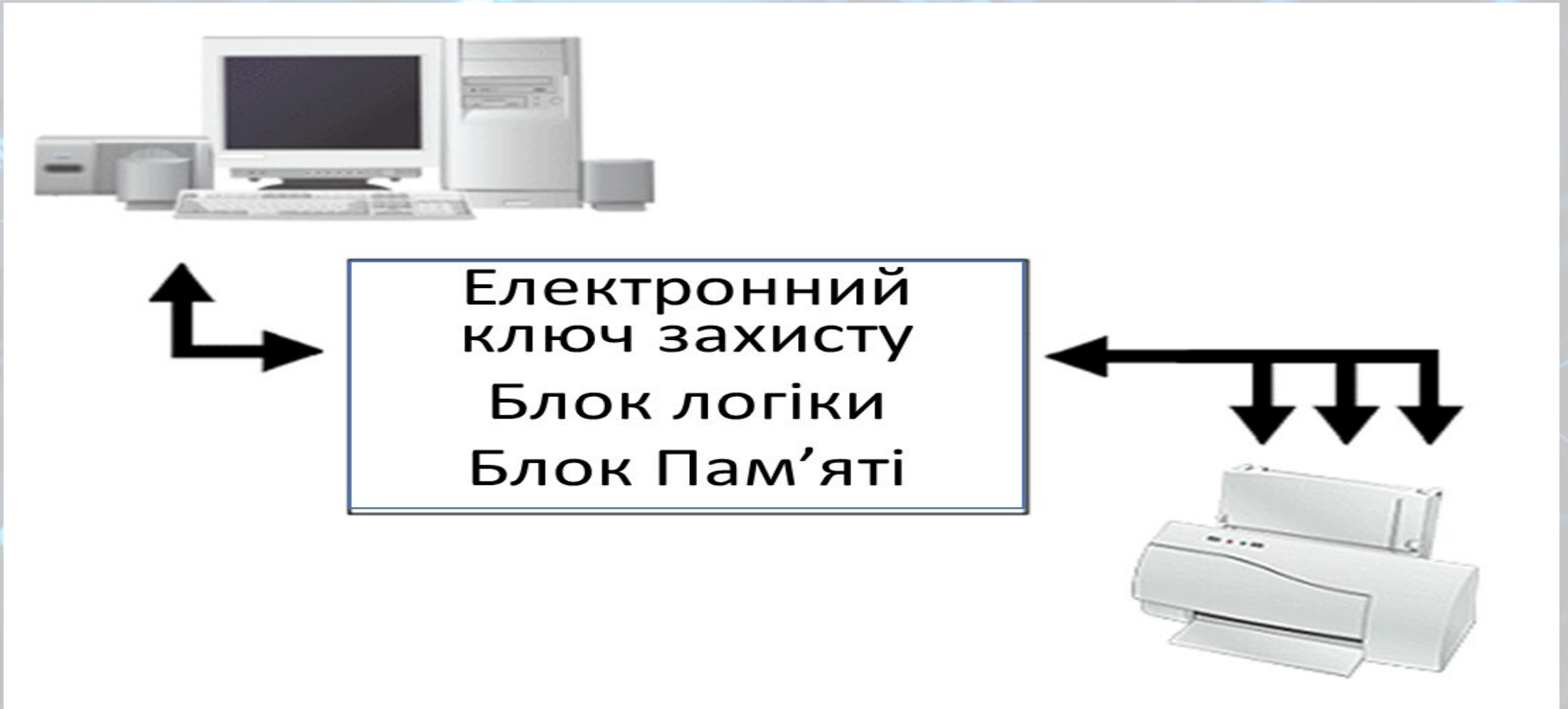
Що не так з протекторами

- Споживання пам'яті
- Безпека
- Нестабільності

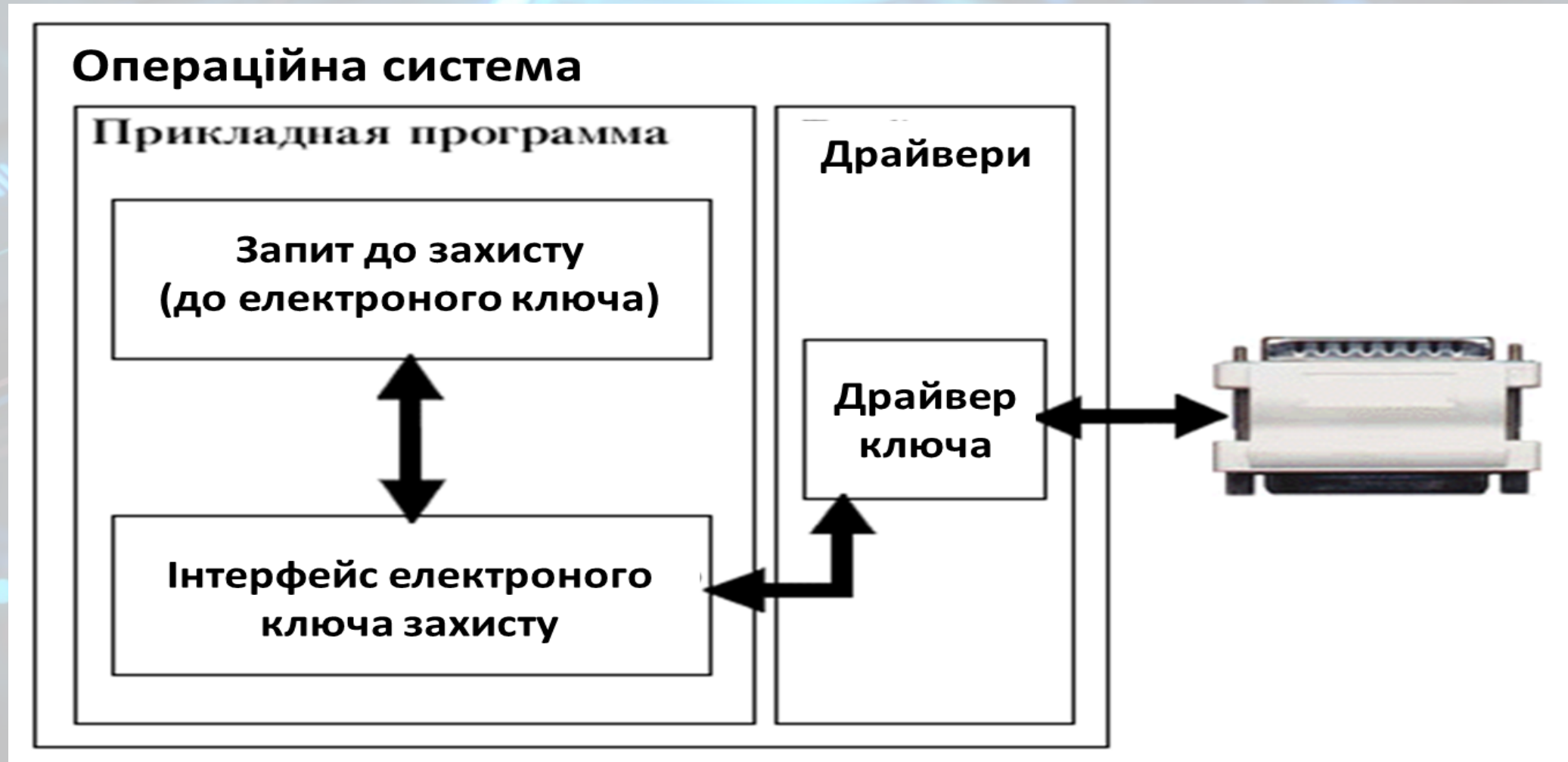

Додаткові засоби захисту

Апаратні ключі безпеки

Інтерфейс програмування ключів безпеки

Класифікація ключів

- Тип підключення
- Власні протектори
- Використані мови програмування та бібліотеки
- Функціонування ключа:
 - Ключі з пам'яттю
 - Ключі з невідомим алгоритмом
 - Атрибути алгоритмів
 - Ключі з відомим алгоритмом
 - Ключі з таймером
 - Ключі з програмованим алгоритмом

Апаратна класифікація електронних ключів

- Ключі на базі чіпа EEPROM
 - Плюси: Низька ціна, доступність.
 - Мінуси: необхідність попереднього форматування пам'яті; обмежена прозорість, несумісність з сучасними принтерами та іншою периферією; високі вимоги до якості порту
- Ключі на основі ASIC-чіпа
 - Плюси: оптимальна продуктивність, надійність роботи; прозорість, сумісність з сучасними принтерами та іншою периферією; унікальність чіпа ASIC, що не дозволяє відтворювати або емулювати ключ; складність функції, реалізованої ключем; Низьке енергоспоживання.
 - Мінуси: високий ланцюг постачальників; відносна недоступність деяких виробників на ринку у країні або відсутність технічної підтримки.
- Мікропроцесорні ключі
 - Плюси: незалежність платформи; Можливість апаратної реалізації функції шифрування: Відкритий інтерфейс.
 - Мінуси: дуже висока ціна; можливі проблеми, пов'язані з роботою периферійних пристроїв, підключених через ключ; високе енергоспоживання.

Приклади ключів на основі ASIC-чіпа

HardLock

HASP

Rainbow

[illegible]

Підвищення надійності використання захисту на базі ключів

- орієнтуйтеся в першу чергу на ключі з чіпом ASIC
- зробіть якомога більше звернень на ключ з різним набором вхідних параметрів
- Зробіть логічний поділ системи перевірки
- Приховання частин коду перевірки всередині вихідної програми
- Використовуйте складні математичні вирази
- Використовуйте затримку
- Використовуйте унікальні функції певного типу ключів
- Використовуйте професійні розширення
- Вибирайте ключі, які працюють в різних середовищах
- Пам'ятайте, що жоден єдиний метод не здатний зупинити зловмисника

Знищення інформації.

Шляхи витоку інформації

- Витік інформації при заміні справного HDD
 - Переміщення ПК в інше розташування
 - Продаж ПК в якості «секонд хенду»
 - Дарування ПК.
- Витік інформації при заміні несправного HDD

Процедура забезпечення захисту даних на HDD включає:

- Фізичний захист інформації, включаючи інвентар і обмеження доступу до HDD.
- Систематичний контроль над процесом заміни, передачі та знищення інформації на HDD.
- Використання стандартизованих додатків і методів знищення інформації на HDD.
- Систематична перевірка процесів руйнування інформації на HDD.
- Періодичний контроль достовірності знищення інформації з довільно обраних HDD.
- Вибір методів і способів знищення інформації на несправних HDD, шляхом аналізу категоризації інформації, що зберігається на них.
- Забезпечення процедури збору і знищення HDD.
- Ведення обліку кожного HDD знищено.

Схема методів знищення інформації на носіях

Механічні способи знищення інформації на HDD

Методи ліквідації інформації	Принцип дії	Основні особливості	Примітка
Фізичні впливу магнітним полем	Неруйнуюча перебудова структури намагніченості матеріалу робочої поверхні носія шляхом його розмагнічування або намагнічування до стану магнітного насичення	Використовується магнітне поле: • постійне; • змінне; • імпульсне	Носій інформації не руйнується. Є можливість термінового й гарантованого знищення інформації
Програмні (типу Wipeinfo, Dataeraser, Acronis Proof Eraser, Sanitizer та інші)	Реалізуються штатними засобами стирання записи в пристрої запису/ відтворення інформації. Як правило, ліквідація інформації — “віртуальна”	Метод простий, але вимагає значного часу, надійність знищення невелика, спецзасоби відновлюють багаторазовий перезапис (до 5 шарів). Низька ціна й вартість експлуатації	Носій інформації не руйнується. Не забезпечує термінового й гарантованого знищення інформації. Метод безпечний для оператора
Механічні	Здрібнювання носія, його руйнування механічним впливом	Використовуються засоби: • фізичного впливу; • піротехнічні; • вибухові речовини (ВВ)	Носій інформації руйнується. Можливо гарантоване знищення. Є проблеми із забезпеченням безпеки оператора при використанні ВВ. Висока вартість ТЕ
Термічні	Нагрівання носія до температури руйнування його основи	Використовуються засоби: • електродугові; • електроіндукційні; • біс кисневого горіння	Носій інформації руйнується. Гарантія знищення є. Перспективний метод безкисневого горіння
Хімічні	Руйнування магнітного шару або основних елементів носія хімічно агресивними середовищами	Наявність агресивних середовищ вимагає складних засобів контролю й забезпечення безпеки оператора	Носій інформації руйнується разом з інформацією. Складно забезпечити безпека
Радіаційні	Руйнування носія іонізуючими випромінюваннями	Розрахунки показують необхідність використання високих рівнів іонізації	Носій інформації руйнується. З більших доз опромінення ймовірність застосування малоюмовірна
Інші методи, у тому числі, комбіновані	Перебувають у процесі розробки, випробувань і впровадження	Досить перспективні комбіновані методи, наприклад, термічні й впливу магнітним полем	Забезпечують як руйнування, так і збереження носіїв

Програмні методи знищення інформації на HDD

Назва	Прохід	Опис алгоритму
Міноборони США	1	Pseudo-random character
DoD 5220.22-M (C) Standard		
Британський HMG Infosec Standard 5 (Базовий)	1	0x00
ГОСТ Р50739-95	1	0x00
	2	Pseudo-random character
Department Confidential	1	Pseudo Random 512 bytes
	2	0x00
Британський HMG Infosec Standard 5 (поширений)	1	0x00
	2	0xFF
	3	Pseudo-random character
Німецький стандарт VISR, 1999 р.	1	0x00
	2	0xFF
	3	Pseudo-random character
OPNAVIST 5239.1A	1	0xFF
	2	0x00
	3	Pseudo-random character
Міністерство енергетики США M205.1-2 Standard	1	Pseudo-random character
	2	Pseudo-random character
	3	0x00
Міноборони США Air Force System Security Instruction AF SSI 5020, 1995 р	1	Pseudo-random character
	2	Invert predcode
	3	Pseudo-random character
Міноборони США DoD 5220.22-M (E) Standard	1	0x00 (Fixed character)
	2	0xFF (Invert predcharacter)
	3	Pseudo-random character
ВМФ США Navy Staff Office Publication (NAVSO P-5239-26) for RLL	1	0xFFFFFFFF
	2	0x27FFFFFF
	3	Random
ВМФ США Navy Staff Office Publication (NAVSO P-5239-26) for MFM	1	0xFFFFFFFF
	2	0x7FFFFFFF
	3	Random
Австралійський стандарт ASCI 33	1	Pseudo-random character
	2	Invert predcode
	3	Pseudo-random character
Міноборони США Army Regulation AR380-19	1	Pseudo-random character
	2	0xAA
	3	0x55

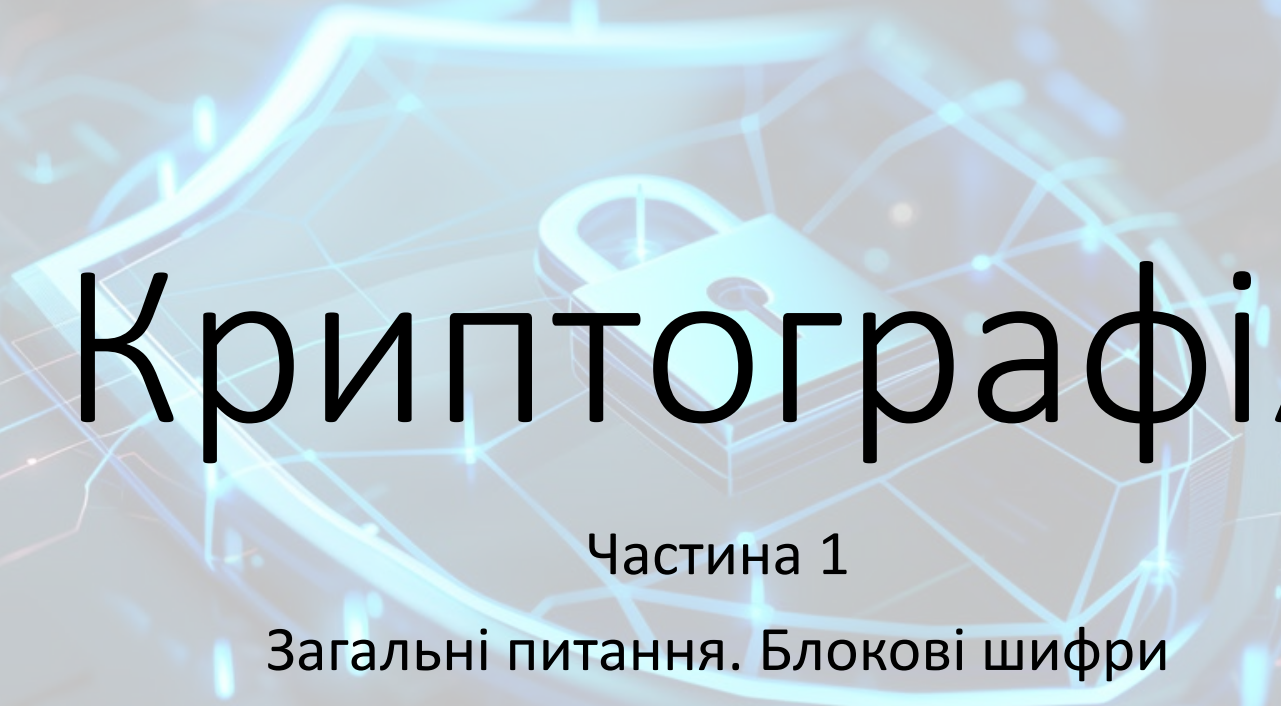
National Security Agency NSA/CSS 130-1	1	Pseudo Random 512 bytes
	2	Pseudo Random 512 bytes
	3	0x00
The National Computer Security Center NCSC-TG-025	1	0x35
	2	0xCA
	3	0x97
	4	Pseudo Random 512 bytes
State Confidential	1	Pseudo Random 512 bytes
	2	Pseudo Random 512 bytes
	3	Pseudo Random 512 bytes
	4	0x00
Алгоритм компанії Парагон	1	Pseudo-random character
	2	Invert predcode
	3	Pseudo-random character
	4	0xAA
Міноборони США DoD 5220.22-M (ECE) Standard	1	0x55 (Fixed character)
	2	0xAA (Invert predcharacter)
	3	Pseudo-random character
	4	Pseudo-Random 512 bytes
	5	0x55 (Fixed character)
	6	0xAA (Invert predcharacter)
	7	Pseudo-random character
Канадський RCMP TSSIT OPS-II	1	0x00
	2	0xFF
	3	0x00
	4	0xFF
	5	0x00
	6	0xFF
	7	Pseudo-random character
Німецький стандарт Germany BSI Verschlusssachen-IT-Richtlinien (VSITR)	1	0x00
	2	0xFF
	3	0x00
	4	0xFF
	5	0x00
	6	0xFF
	7	0xAA (0x55)
Алгоритм Брюса Шнайера	1	0xFF
	2	0x00
	3	Pseudo Random 512 bytes
	4	Pseudo Random 512 bytes
	5	Pseudo Random 512 bytes
	6	Pseudo Random 512 bytes
	7	Pseudo Random 512 bytes

State SECRET	1	Pseudo Random 512 bytes
	2	Pseudo Random 512 bytes
	3	Pseudo Random 512 bytes
	4	Pseudo Random 512 bytes
	5	Pseudo Random 512 bytes
	6	Pseudo Random 512 bytes
	7	Pseudo Random 512 bytes
	8	0x00
Алгоритм Пітера Гутмана	1	Pseudo Random 512 bytes
	2	Pseudo Random 512 bytes
	3	Pseudo Random 512 bytes
	4	Pseudo Random 512 bytes
	5	0x555555
	6	0xaaaaaa
	7	0x924924
	8	0x492492
	9	0x249249
	10	0x000000
	11	0x111111
	12	0x222222
	13	0x333333
	14	0x444444
	15	0x555555
	16	0x666666
	17	0x777777
	18	0x888888
	19	0x999999
	20	0xAAAAAA
	21	0xBBBBBB
	22	0xCCCCCC
	23	0xDDDDDD
	24	0xEEEEEE
	25	0xFFFFFF
	26	0x924924
	27	0x492492
	28	0x249249
	29	0x6DB6DB
	30	0xB6DB6D
	31	0xDB6DB6
	32	Pseudo Random 512 bytes
	33	Pseudo Random 512 bytes
	34	Pseudo Random 512 bytes
	35	Pseudo Random 512 bytes

Забезпечення секретності

- Зашифроване архівування
 - .ZIP
 - .arj
 - .RAR
- Microsoft
 - Word i Excel
 - Access
 - Microsoft Money
 - Encrypted File System
- PDF-документи
 - Password Security
 - SoftLock
 - Newsstand Crypto
 - Panasonic Crypto
 - KEY-LOKRot13
 - DocuRights
 - FileOpen Publisher
 - Liebherr

The background features a stylized, glowing blue shield with a padlock in the center. The shield is surrounded by a complex network of glowing blue lines and dots, resembling a digital circuit or a secure communication network. The overall color palette is light blue and white, giving it a high-tech, secure feel.

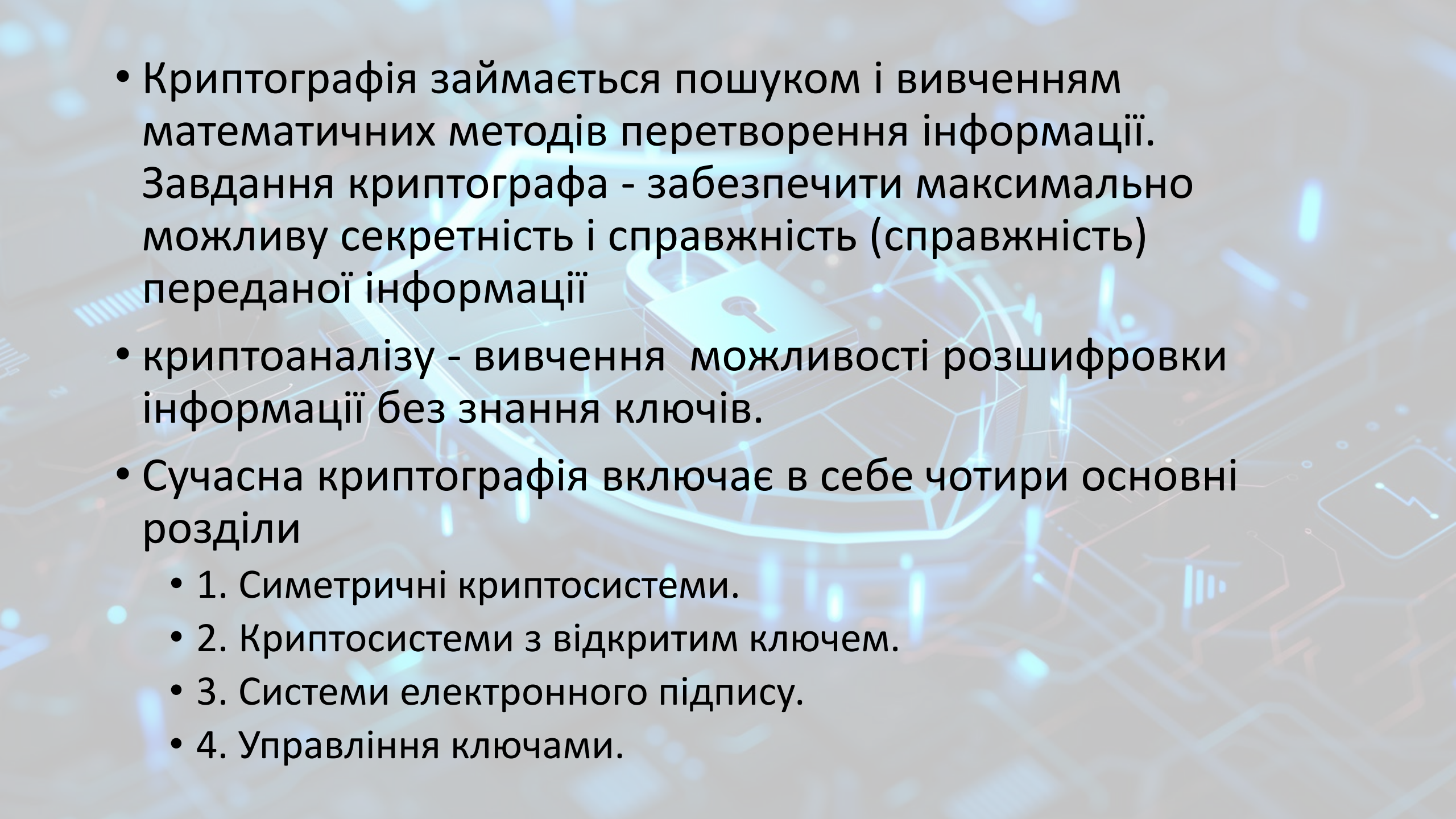
Криптографія

Частина 1

Загальні питання. Блокові шифри

Криптографічні методи захисту дозволяють вирішити наступні завдання

- для аутентифікації користувачів системи (особливо віддалених);
- закривати і контролювати цілісність інформації, що передається по каналах зв'язку;
- закривати конфіденційну інформацію в АС (на системному рівні для захисту критичної інформації операційної системи і самої системи безпеки, на прикладному рівні - закривати секретну і конфіденційну інформацію користувачів).
- моніторинг цілісності даних

-
- The background of the slide features a stylized, glowing blue padlock in the center, surrounded by intricate, glowing blue circuitry and network lines. The overall aesthetic is high-tech and digital.
- Криптографія займається пошуком і вивченням математичних методів перетворення інформації. Завдання криптографа - забезпечити максимально можливу секретність і справжність (справжність) переданої інформації
 - криптоаналізу - вивчення можливості розшифровки інформації без знання ключів.
 - Сучасна криптографія включає в себе чотири основні розділи
 - 1. Симетричні криптосистеми.
 - 2. Криптосистеми з відкритим ключем.
 - 3. Системи електронного підпису.
 - 4. Управління ключами.

Термінологія

- Алфавіт - це кінцевий набір символів, що використовується для кодування інформації.
- Текст - це впорядкований набір елементів алфавіту
- Шифрування є перетворюючим процесом: оригінальний текст, який ще називають відкритим текстом, замінюється зашифрованим текстом.
- Розшифровка - це протилежне шифруванню. Ключ - це інформація, необхідна для безперебійного шифрування і розшифровки текстів.
- Ключ - це інформація, необхідна для безперебійного шифрування і розшифровки текстів.
- Криптографічна система являє собою сімейство Т-перетворень відкритого тексту.

Термінологія

- У симетричних криптосистемах один і той же ключ використовується як для шифрування, так і для дешифрування
- Системи з відкритим ключем використовують два ключі, відкритий і закритий ключ, які математично пов'язані один з одним.
- Електронний (цифровий) підпис - це прикріплене до тексту криптографічне перетворення, що дозволяє при отриманні тексту іншим користувачем перевірити авторство і справжність повідомлення.
- Криптостійкість - це характеристика шифру, яка визначає його стійкість до розшифровки без знання ключа (тобто криптоаналізу).

Термінологія

- Захист від імітації - захист від нав'язування неправдивих даних.
- Криптографічний захист – це захист даних за допомогою криптографічного перетворення, під яким розуміється перетворення даних шляхом шифрування та/або імітації.
- Синхронпосилка - це початкові публічні параметри алгоритму криптографічного перетворення.
- Рівняння шифрування - це відношення, яке описує процес формування зашифрованих даних з відкритих даних в результаті перетворень, заданих алгоритмом криптографічного перетворення.
- Рівняння розшифровки - це відношення, яке описує процес формування відкритих даних із зашифрованих даних в результаті перетворень, заданих алгоритмом криптографічного перетворення.

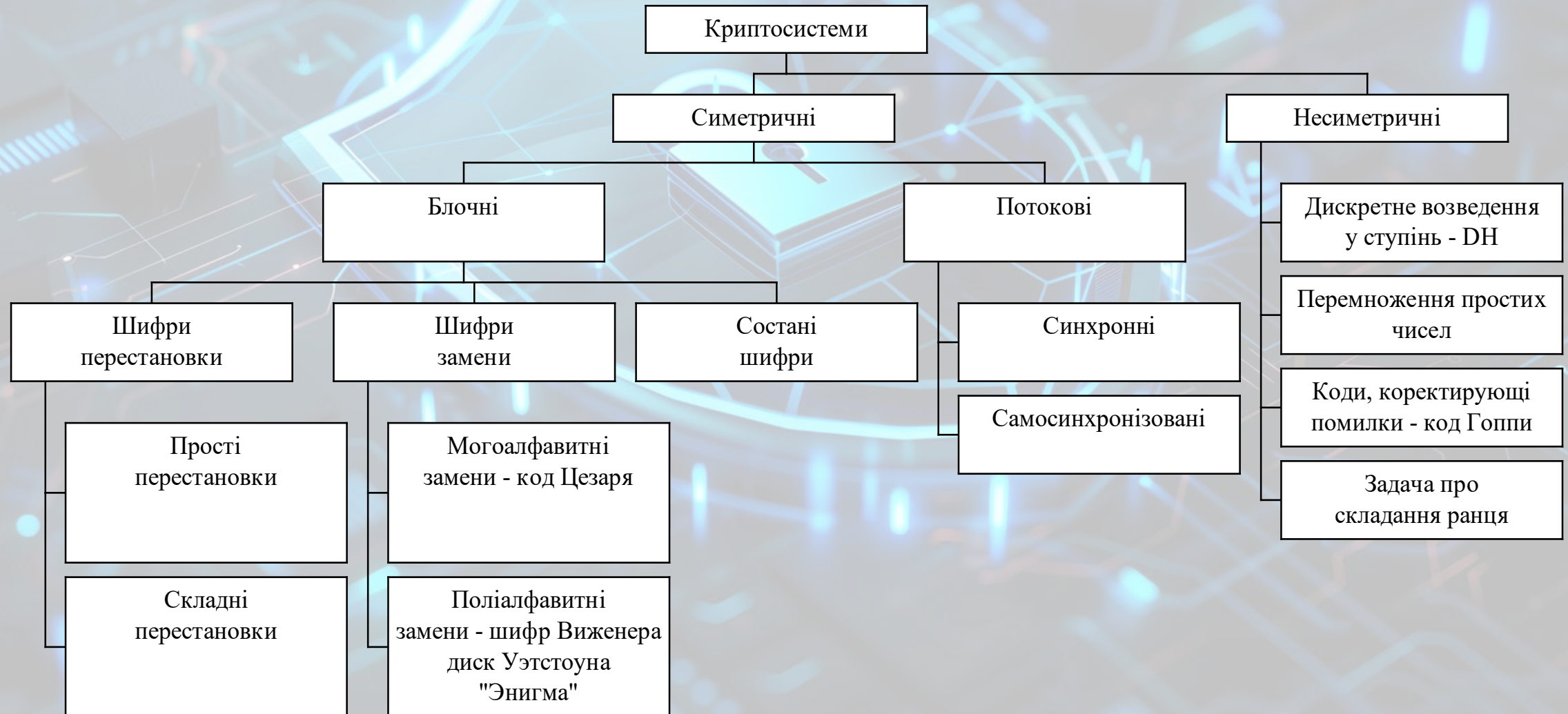
Вимоги до криптосистем

- Законний одержувач зможе скасувати перетворення та розшифрувати повідомлення.
- Криптоаналітик-противник, який перехоплює повідомлення, не зможе реконструювати з нього вихідне повідомлення без таких витрат часу і коштів, які зроблять цю роботу непрактичною.

Для сучасних криптографічних систем захисту інформації сформульовані наступні загальноприйняті вимоги:

- Зашифроване повідомлення має бути читабельним, лише якщо є ключ.
- Кількість операцій, необхідних для визначення використаного ключа шифрування за фрагментом зашифрованого повідомлення і відповідним йому відкритим текстом, не повинна бути менше загальної кількості можливих ключів;
- кількість операцій, необхідних для розшифровки інформації шляхом перерахування всіляких ключів, повинно мати суворо меншу оцінку і виходити за рамки можливостей сучасних комп'ютерів (з урахуванням можливості використання мережевих обчислень);
- знання алгоритму шифрування не повинно впливати на надійність захисту;
- Незначна зміна ключа має призвести до значної зміни зовнішнього вигляду зашифрованого повідомлення, навіть якщо використовується той самий ключ.
- Тощо.....

Загальна класифікація криптосистем

Шифрування

Шифрування забезпечуючи наступні властивості системи управління даними:

- Конфіденційність.
- Автентифікація
- Цілісність
- Контроль доступу

Як виконується шифрування (подвійне)

1. Отримання вихідного коду
2. Попереднє шифрування
3. Вторинне шифрування
4. Передача або запис даних
5. попередня розшифровка
6. остаточна розшифровка
7. Отримання вихідного коду

Класифікація симетричних криптосистем

Основні складові:

- Моно- і багатоалфавітні заміни.
- Перестановки
- Гамування
- Блокові шифри

Поєднання цих складових створює сучасні криптографічні системи

Перестановки

- Проста безключова перестановка
- Перестановка по ключу
- подвійна перестановка
- Rubicon

з н а к

3 4 2 1

\\//

//\\

1 2 3 4

к а з н

- Криптографічне перетворення T для алфавіту Z_m є послідовністю автоморфізмів: $T = \{T(n) : 1 \leq n < \Gamma\}^{**}$

$$T(n): Z_m, n \in Z_m, n \neq 0, n \in \Gamma^{**}$$

- К. Шеннон про те, що абсолютно міцний шифр можна отримати, тільки використовуючи «стрічку одноразового використання», тобто унікальні параметри для кожного шифрування.

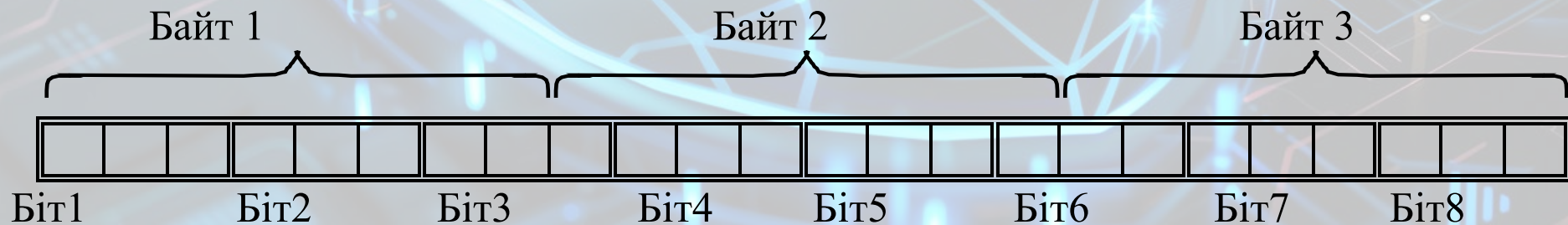
Перестановки

- Магічні квадрати

16	3	2	13
5	10	11	8
9	6	7	12
4	15	14	1

- Метод «заплутаної шини»

- Шифр збивання

Системи заміщення (підстановок)

Підстановка — це відображення скінченної множини M сам по собі.

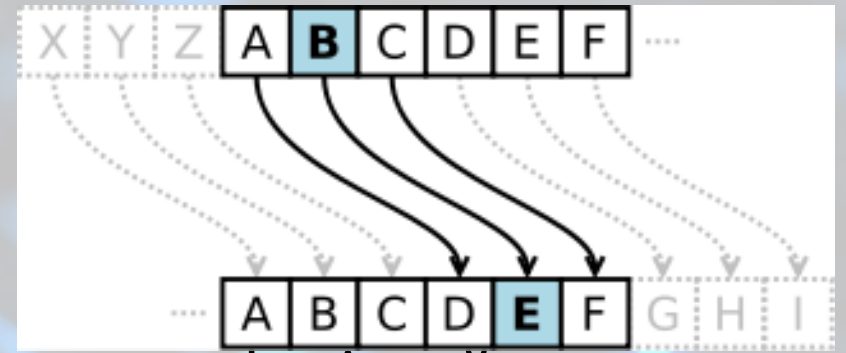
Якщо при цій підстановці S число j переходить в I_j , то підстановка позначається символом S :

$$S = \begin{bmatrix} 1 & 2 & \dots & n \\ I_1 & I_2 & \dots & I_n \end{bmatrix}$$

У цьому позначенні числа $1, 2, \dots, n$ можна довільно переставляти, відповідно переставляючи числа $I_1, I_2, \dots, I_n$.

Результатом послідовного виконання двох підстановок S_1 і S_2 однакового ступеня також є підстановка, яка називається добутком підстановок S_1 і S_2 і позначається $S_1 S_2$. Добуток замін має властивість асоціативності

Шифри підстановки

- **Шифр Цезаря** або шифр зсуву — симетричний моноалфавітний алгоритм шифрування, в якому кожна буква відкритого тексту замінюється на ту, що віддалена від неї в алфавіті на сталу кількість позицій. Римський імператор Юлій Цезар використовував для приватного листування шифр зсуву з ключем 3 — замість літери A підставляв D, замість B — E і так далі.
- Як і будь-який моноалфавітний шифр, Цезарів вразливий до частотного криптоаналізу. Навіть легше зламати його простим перебором, бо кількість можливих ключів зовсім невелика — для українського алфавіту 33 варіанти.
- Принцип дії полягає в тому, щоб циклічно зсунути алфавіт, а ключ — це кількість літер, на які робиться зсув.
- Якщо зіставити кожному символу алфавіту його порядковий номер (нумеруючи з 0), то шифрування і дешифрування можна виразити формулами:

$$y = (x + k) \bmod n \qquad x = (y - k) \bmod n,$$

Квадрат Полібія

- Квадрат Полібія. також відомий як шахова дошка Полібія — оригінальний код простої заміни, одна з найдавніших систем кодування, запропонована Полібієм (грецький історик, полководець, державний діяч, III століття до н. е.). Цей спосіб кодування спочатку застосовувався для грецької абетки, але потім поширився на інші мови. До кожної мови окремо складається таблиця шифрування з однаковою (не обов'язково) кількістю пронумерованих рядків та стовпців, параметри якої залежать від її потужності (кількості букв в абетці). Беруться два цілих числа, добуток яких найближче до кількості букв у мові — отримуємо потрібну кількість рядків і стовпців. Потім вписуємо в таблицю всі букви алфавіту поспіль — по одній на кожну клітину. При нестачі клітин можна вписати в одну дві букви (рідко вживані або схожі за вживанням).

Для шифрування на квадраті знаходили букву тексту і вставляли в шифровку нижню від неї в тому ж стовпці. Якщо буква була в нижньому рядку, то брали верхню з того ж стовпця.

	1	2	3	4	5
1	A	B	C	D	E
2	F	G	H	I/J	K
3	L	M	N	O	P
4	Q	R	S	T	U
5	V	W	X	Y	Z

Шифр Плейфера

Шифр Плейфера використовує матрицю 5x5 (для латинського алфавіту, для кириличного алфавіту можливо збільшити розмір матриці до 4x8), що містить ключове слово або фразу.

Для того щоб зашифрувати повідомлення, необхідно розбити його на біграми (групи з двох символів). Два символи біграми відповідають протилежним кутам прямокутника в ключовій матриці. Визначаємо положення кутів цього прямокутника відносно один одного. Потім, керуючись наступними 4 правилами, зашифруємо пари символів вихідного тексту:

1. Якщо два символи біграми збігаються (або якщо залишився один символ), додаємо після першого символу «X», зашифруємо нову пару символів і продовжуємо. У деяких варіантах шифру Плейфера замість «X» використовується «Q».
2. Якщо символи біграми вихідного тексту зустрічаються в одному рядку, то ці символи замінюються на символи, розташовані в найближчих стовпцях праворуч від відповідних символів. Якщо символ є останнім в рядку, то він замінюється на перший символ цього ж рядка.
3. Якщо символи біграми вихідного тексту зустрічаються в одному стовпці, то вони перетворюються в символи того ж стовпця, що знаходяться безпосередньо під ними. Якщо символ є нижнім в стовпці, то він замінюється на перший символ цього ж стовпця.
4. Якщо символи біграми вихідного тексту знаходяться в різних стовпчиках і різних рядках, то вони замінюються на символи, що знаходяться в тих же рядках, але відповідні іншим кутам прямокутника.

Для розшифровки необхідно використовувати інверсію цих чотирьох правил

Шифр Хілла

Кожній букві спершу зіставляється число. Для латинського алфавіту часто використовується найпростіша схема: A = 0, B = 1, ..., Z = 25, але це не є істотною властивістю шифру. Блок з n букв розглядається як n-мірний вектор і множиться на n × n матрицю по модулю 26. (Якщо як основа модуля використовується число більше ніж 26, то можна використовувати іншу числову схему для зіставлення букв чисел і додати прогалини і знаки пунктуації.) Матриця повністю є ключем шифру. Матриця повинна бути оборотною в $\mathbb{Z}_m^n$ щоб була можлива операція розшифрування.

$$\begin{pmatrix} 6 & 24 & 1 \\ 13 & 16 & 10 \\ 20 & 17 & 15 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 3 \\ 14 \\ 6 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 360 \\ 323 \\ 388 \end{pmatrix} \equiv \begin{pmatrix} 22 \\ 11 \\ 24 \end{pmatrix} \pmod{26}$$

Для того, щоб розшифрувати повідомлення, необхідно звернути шифротекст назад в вектор і потім просто помножити на зворотню матрицю ключа (IFKVIVVMІ в буквеному вигляді). (Існують стандартні методи обчислення зворотніх матриць, дивіться способи знаходження Оберненої матриці для подробиць.) В зворотна матриця до використаної в прикладі шифрування буде

$$\begin{pmatrix} 8 & 5 & 10 \\ 21 & 8 & 21 \\ 21 & 12 & 8 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 22 \\ 11 \\ 24 \end{pmatrix} \equiv \begin{pmatrix} 471 \\ 1054 \\ 786 \end{pmatrix} \equiv \begin{pmatrix} 3 \\ 14 \\ 6 \end{pmatrix} \pmod{26}$$

Приклади підстановок (ASCII-code)

- Шифр перейменування
 - Суть методу полягає в створенні таблиці з 256 елементів з неоднаковими значеннями (за випадковим законом). Кожен байт замінюється елементом цієї таблиці з індексом, рівним байту. Після цього таблиця вводиться в тіло файлу, а адреса таблиці у файлі є ключем. Таким чином, довжина файлу збільшується на 256 байт. Розшифровка проводиться в зворотному порядку.
- Метод псевдовипадкової інверсії
 - Суть методу полягає в тому, що ключ містить початкову адресу байта, який буде інвертуватися, а кількість таких байт поділити на 256. Після інвертування байта обчислюється наступна адреса за допомогою псевдовипадкового коду. Причому це відбувається до тих пір, поки не буде інвертовано потрібну кількість байт.

Багатоалфавітні системи

- **Шифр Віженера** - поліалфавітний шифр, який як ключ використовує слово.

Якщо пронумерувати літери алфавіту від 0 до 32 (а → 0, б → 1, в → 2, ...), то шифрування Віженера можна подати формулою:

$$C_i = (P_i + K_j) \bmod 33,$$

де K_j — j -та літера ключового слова, P_i — i -а літера вихідного слова.

Ключове слово повторюється, поки не отримано гаму, рівну довжині повідомлення.

Дешифрування відбувається за наступною формулою:

$$C_i = (P_i + 33 - K_j) \bmod 33$$

Табличне представлення

—	а	б	в	г	ґ	д	е	є	ж	з	и	і	ї	й	к	л	м	н	о	п	р	с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ъ	ю	я
а	а	б	в	г	ґ	д	е	є	ж	з	и	і	ї	й	к	л	м	н	о	п	р	с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ъ	ю	я
б	б	в	г	ґ	д	е	є	ж	з	и	і	ї	й	к	л	м	н	о	п	р	с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ъ	ю	я	а
в	в	г	ґ	д	е	є	ж	з	и	і	ї	й	к	л	м	н	о	п	р	с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ъ	ю	я	а	б
г	г	ґ	д	е	є	ж	з	и	і	ї	й	к	л	м	н	о	п	р	с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ъ	ю	я	а	б	в
ґ	ґ	д	е	є	ж	з	и	і	ї	й	к	л	м	н	о	п	р	с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ъ	ю	я	а	б	в	г

.....

Шифр Гронсфельда

- поліалфавітний підстановочний шифр створений графом Гронсфельдом (керівником першої дешифрувальної служби Німеччини) в XVII столітті. Шифр можна вважати удосконаленням шифру Цезаря (надійність) і Віженера / Бофора (швидкість).

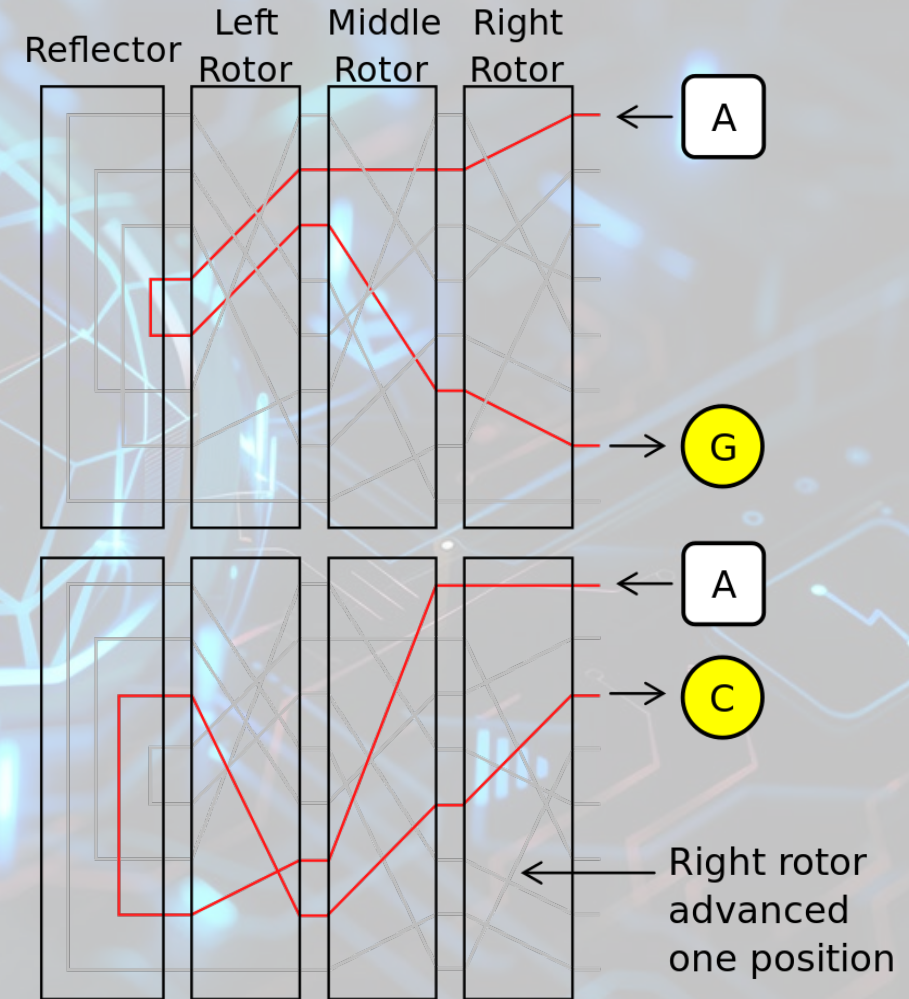
Шифрування. Кожен символ M_i відкритого тексту M потрібно змістити вправо на K_i (відповідний символ ключа K) кроків.

- Або користуючись таблицею Гронсфельда (T_{xy} , де x — номер рядка, а y — номер стовпця, відлік ведеться з нуля):

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
0	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
1	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A
2	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B
3	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C
4	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D
5	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E
6	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F
7	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G
8	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H
9	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I

Шифр машини Enigma

- «Енігма» (англ. Enigma) — шифрувальна машина часів Другої світової війни. оскільки основою її механізму є диски з 26-ма перепайками.
- постійна зміна електричного кола, через яке йшов струм, внаслідок обертання роторів дозволяла реалізувати багатоалфавітний шифр підстановки, що давало високу стійкість шифру для того часу.

Шифр Вернама

- (інша назва: англ. one-time pad - схема одноразових блокнотів) — у криптографії, система симетричного шифрування, винайдена в 1917 році співробітниками AT&T Мейджором Джозефом Моборном і Гільбертом Вернамом. Шифр Вернама є єдиною системою шифрування, для якої доведена абсолютна криптографічна стійкість.
- Для утворення шифротексту повідомлення об'єднується операцією XOR з ключем (названим одноразовим блокнотом або шифроблокнотом). При цьому ключ повинен мати чотири критично важливі властивості:
 - Бути справді випадковим;
 - Збігатися за розміром з заданим відкритим текстом;
 - Застосовуватися тільки один раз;
 - Повинен зберігатися в повній таємниці сторонами, що спілкуються.

Генерація ключа для
моделювання
системи Vernam

Криптографія

Частина 2

Потокові шифри. Режими шифрування.
Сучасні симетричні алгоритми

Гаммування

- Суть методу полягає в тому, що ключ до розшифровки байта розраховується на основі попереднього байта. При цьому сам ключ можна змінювати з байта на байт. Алгоритм кодування наступний:
 - 1) ввести ключ;
 - 2) виконати одну з дій з безлічі $\{+, -, \}$ з файловим байтом (ігноруючи перенесення);
 - 3) отриманий байт є ключем до наступного байту файлу;
 - 4) Поки ми не дійдемо до кінця файлу, повторюємо крок 3.
- Розшифровка виконується за аналогічним алгоритмом.

Датчики ПВЧ

- Принцип шифрування полягає в тому, щоб згенерувати шифр гами за допомогою датчика псевдовипадкових чисел (ПВЧ) і накладати отриману гаму на відкриті дані оборотним способом (наприклад, при використанні логічної операції «ексклюзивні АБО»).
- Процес розшифровки даних зводиться до повторної генерації шифру гами відомим ключем і накладення такої гами на зашифровані дані.
- основні вимоги до криптографічно сильної псевдовипадкової послідовності або гамма-генератору:
 - 1. Гамма-період повинен бути досить великим, щоб шифрувати повідомлення різної довжини.
 - 2. Гамма повинна бути важко передбачувана. Це означає, що якщо знати тип генератора і шматок гами, то неможливо передбачити наступний шматок гамма-біта з ймовірністю вище x . Якщо криптоаналітику стане відомо про якусь частину шкали, він все одно не зможе визначити біти, які передують або слідуєть за нею.
 - 3. Гамма-генерація не повинна бути пов'язана з великими технічними та організаційними труднощами.

Алгоритми генерації

- дробова частина многочлена першого ступеня:

$$Y_n = E_n t (a * n + b)$$

- Генератор Лемера $G_{n+1} = KG_n + C \bmod M$
- Лінійний конгруентний датчик

$$x_{n+1} = (ax_n + c) \bmod m$$

- Мультиплікативний конгруентний метод

$$x_i = (a_1 x_{i-1}) \bmod m$$

- Генератори типу «Xorshift» $x_n = x_{n-1} \text{ xor } (x_{n-1} \text{ shl } a)$

- Послідовність Фібоначчі $\{0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34...\}$.

Датчики послідовності M

$$a_k[n+1] = \begin{cases} a_0[n] + a_1[n], & k = 3 \\ a_{k+1}[n], & \text{otherwise} \end{cases}$$

- M-послідовності є періодичними з періодом $N=2^k-1$
- Протягом одного періоду M-послідовності кількість символів, які приймають значення одиниця, на одиницю більша, ніж кількість символів, які приймають значення нуль;
- Будь-які комбінації символів довжини n на довжині одного періоду M-послідовності за винятком комбінації з n нулів зустрічаються не більше одного разу. Комбінація з n нулів заборонена, оскільки на її основі може генеруватися лише послідовність з одних нулів;
- Сума по модулю 2 будь-якої M-послідовності з її довільним циклічним зсувом також є M-послідовністю;
- Періодична АКФ будь-якої M-послідовності має постійний рівень бічних пелюсток, що дорівнює $1/N$

Псевдовипадковий гамма-метод

$$K_i = ((K_{i-1} - 1) \times C - 1) \bmod N$$

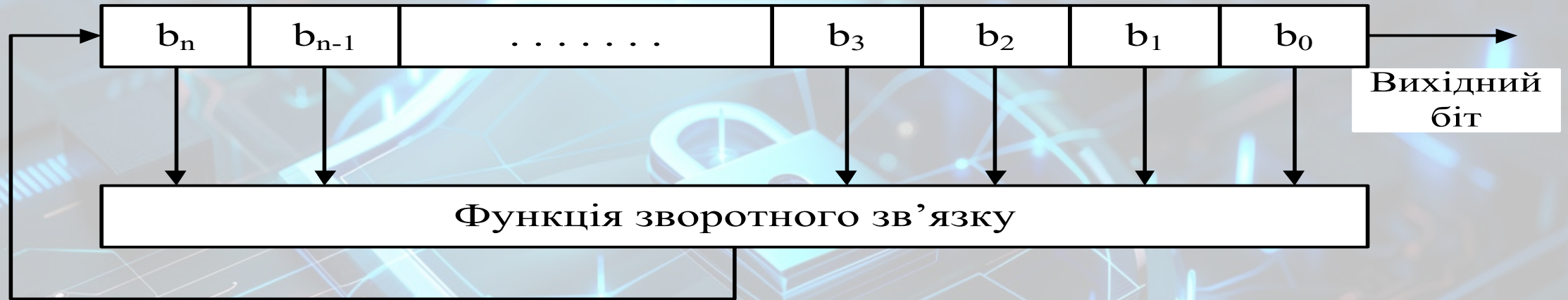
де $C \bmod 4 = 1$,

- $N+1$ — максимальне псевдовипадкове число цього ряду,
- K_{i-1} - ключ для попередньої ітерації;
- K_i є ключем до нової ітерації

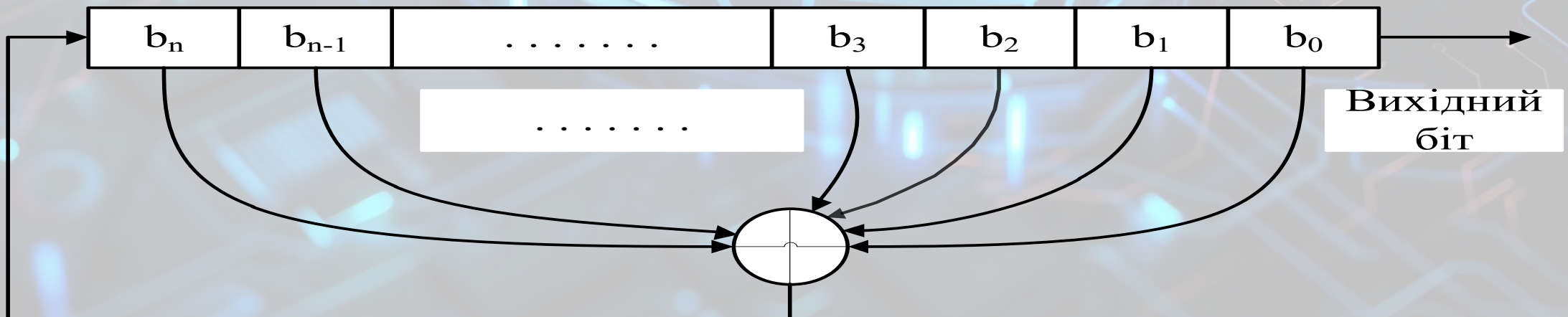
Ланцюговий гамма-метод

- . Суть методу: існує послідовність ключів (наприклад, 16). Кожен ключ містить 12 цифр номера ключа для кодування і 4 біти для вказівки наступного ключа в ланцюжку. Після використання ключа візьміть новий за адресою, вказаною в поточному ключі.

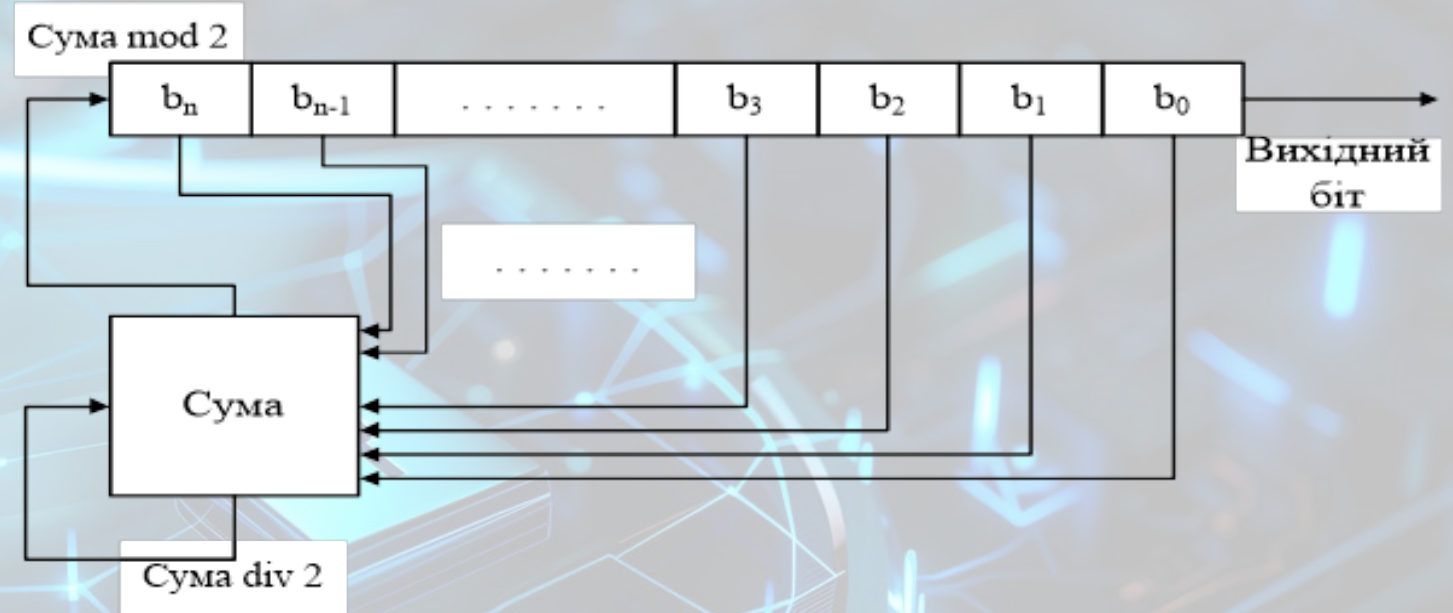
Регістри зсуву з зворотним зв'язком

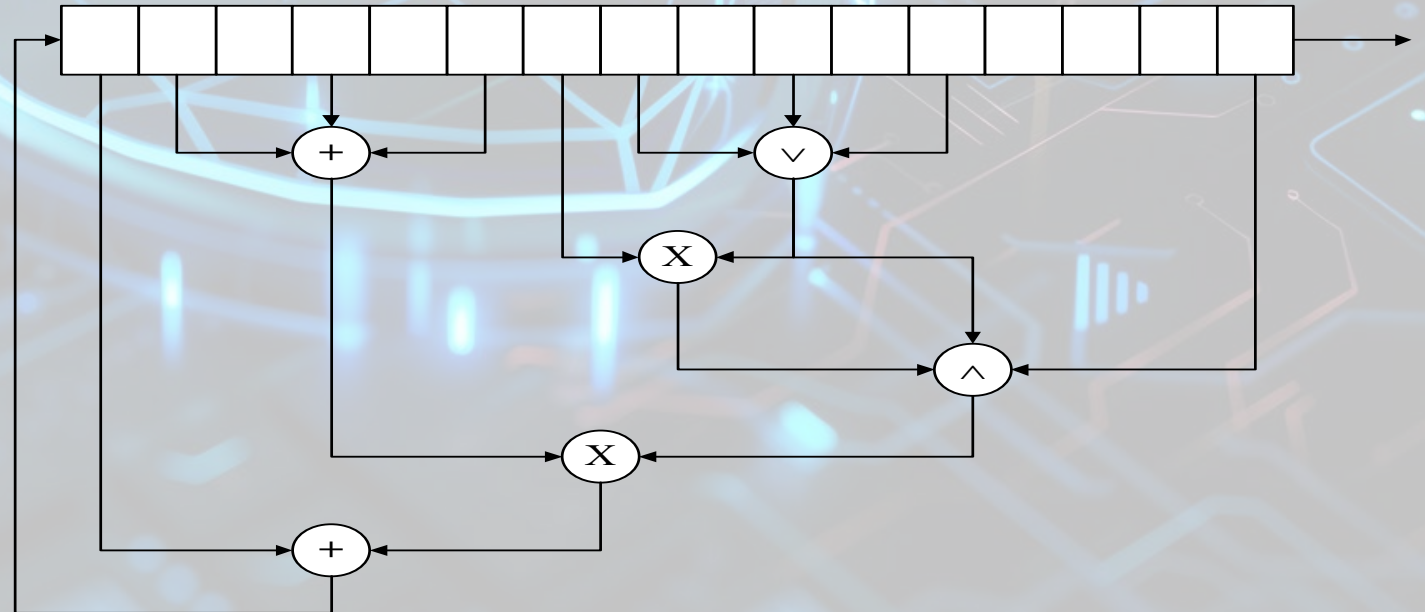
- Регістри зсуву з лінійним зворотним зв'язком

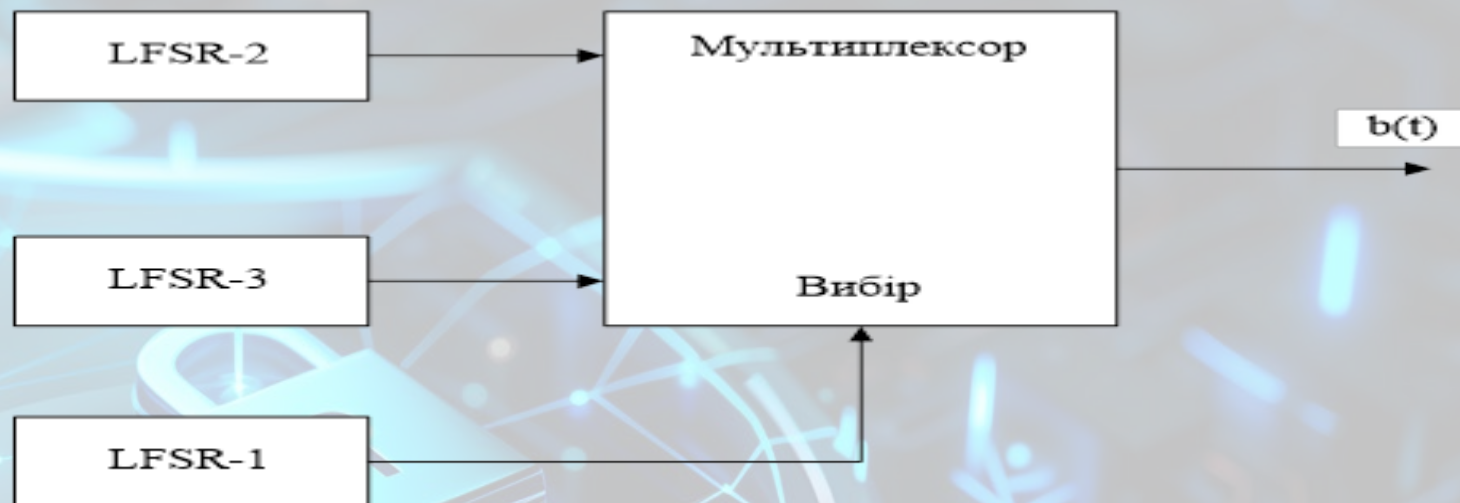
- Регістри зсуву з зворотним зв'язком по входу

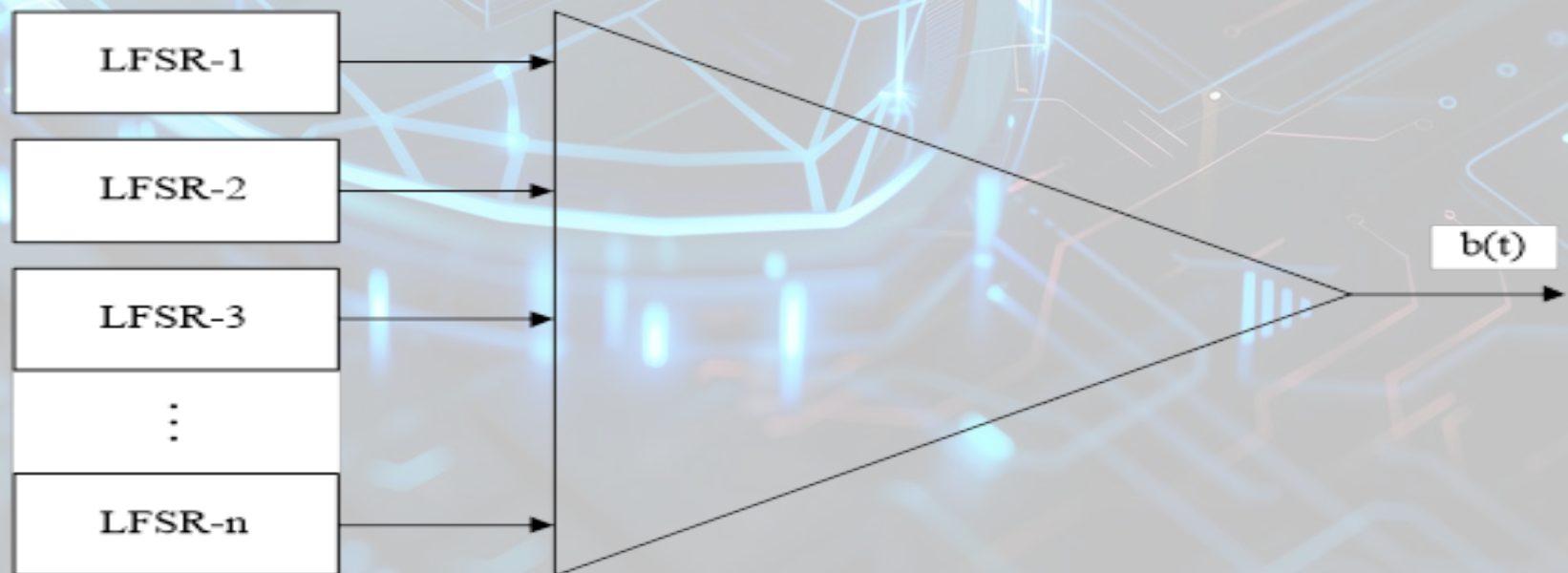
- Регістри зсуву з нелінійним зворотним зв'язком

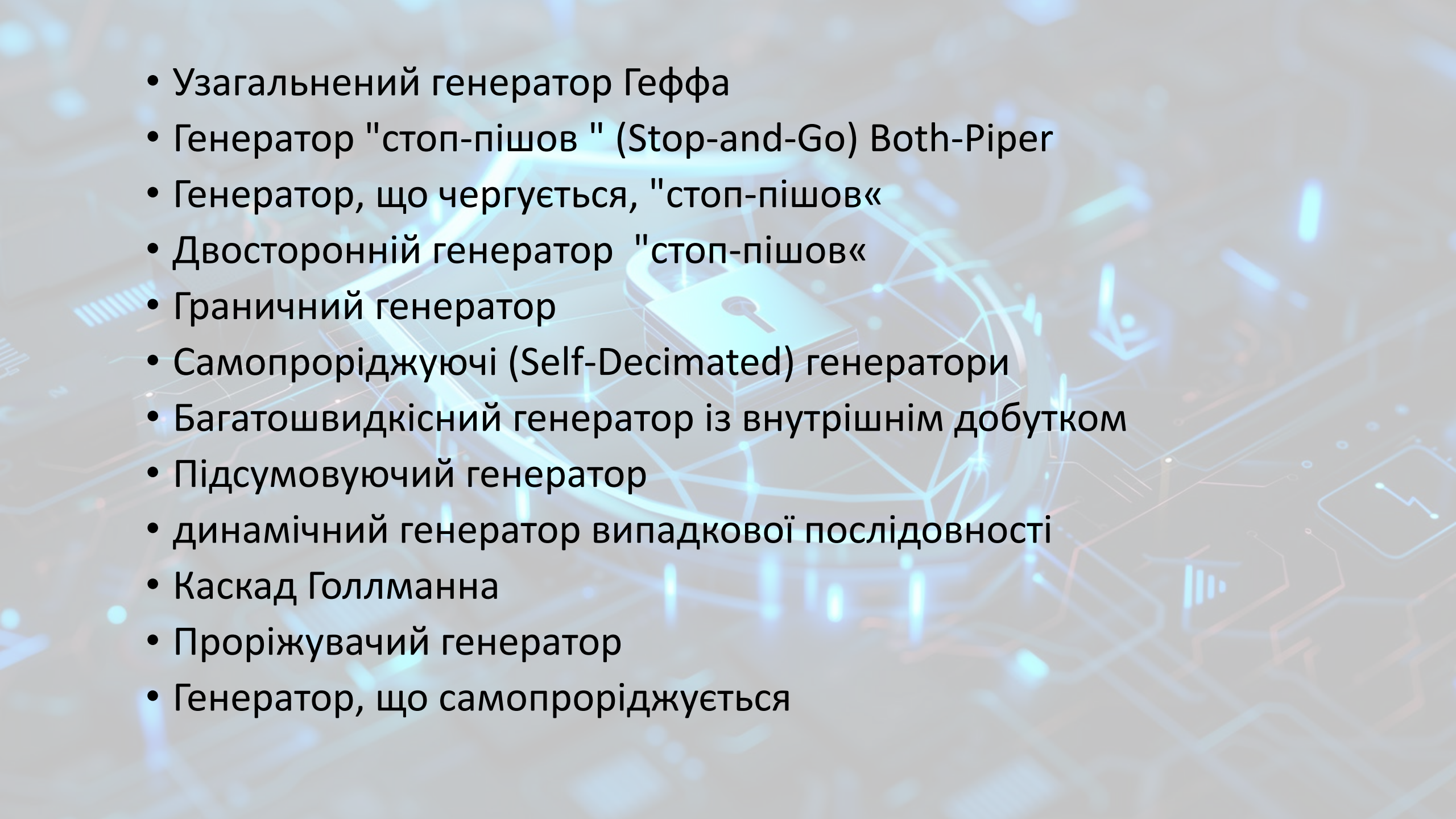

Генератор
Геффа

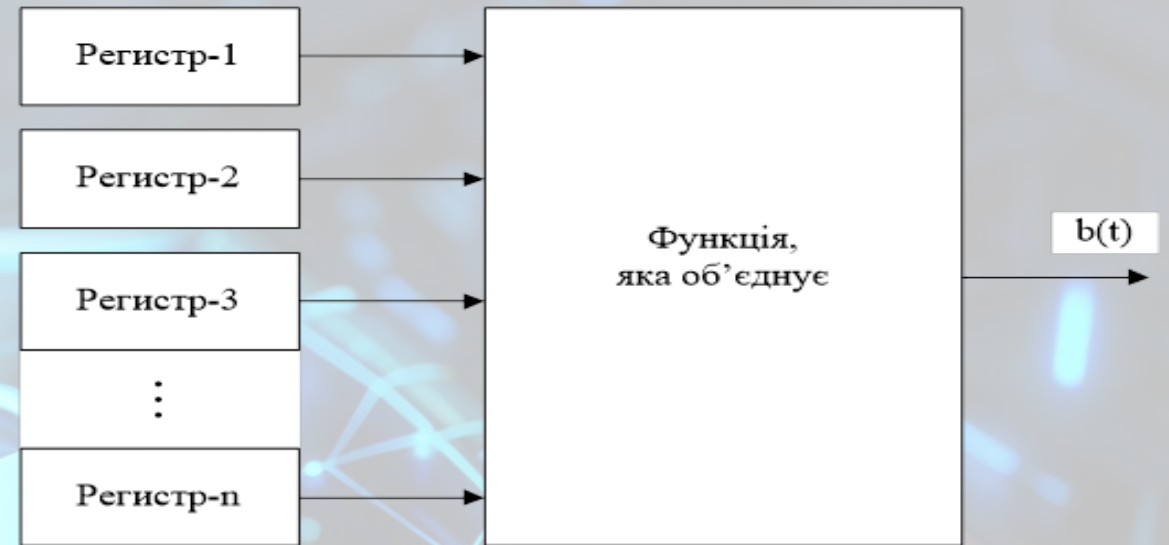

Граничний
генератор

-
- The background features a stylized illustration of a blue padlock with a keyhole, positioned centrally. Overlaid on and around the padlock are intricate, glowing blue and white lines that resemble a complex circuit board or a network diagram. The overall aesthetic is high-tech and digital.
- Узагальнений генератор Геффа
 - Генератор "стоп-пішов " (Stop-and-Go) Both-Piper
 - Генератор, що чергується, "стоп-пішов«
 - Двосторонній генератор "стоп-пішов«
 - Граничний генератор
 - Самопроріджуючі (Self-Decimated) генератори
 - Багатошвидкісний генератор із внутрішнім добутком
 - Підсумовуючий генератор
 - динамічний генератор випадкової послідовності
 - Каскад Голлманна
 - Проріжувачий генератор
 - Генератор, що самопроріджується

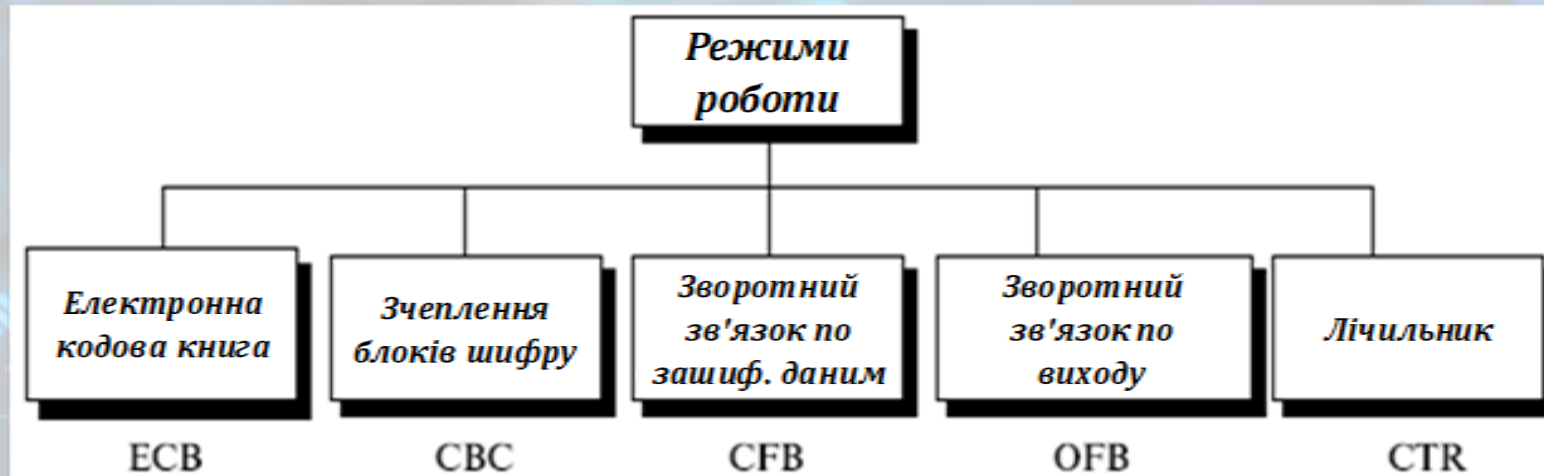
Комбінований генератор

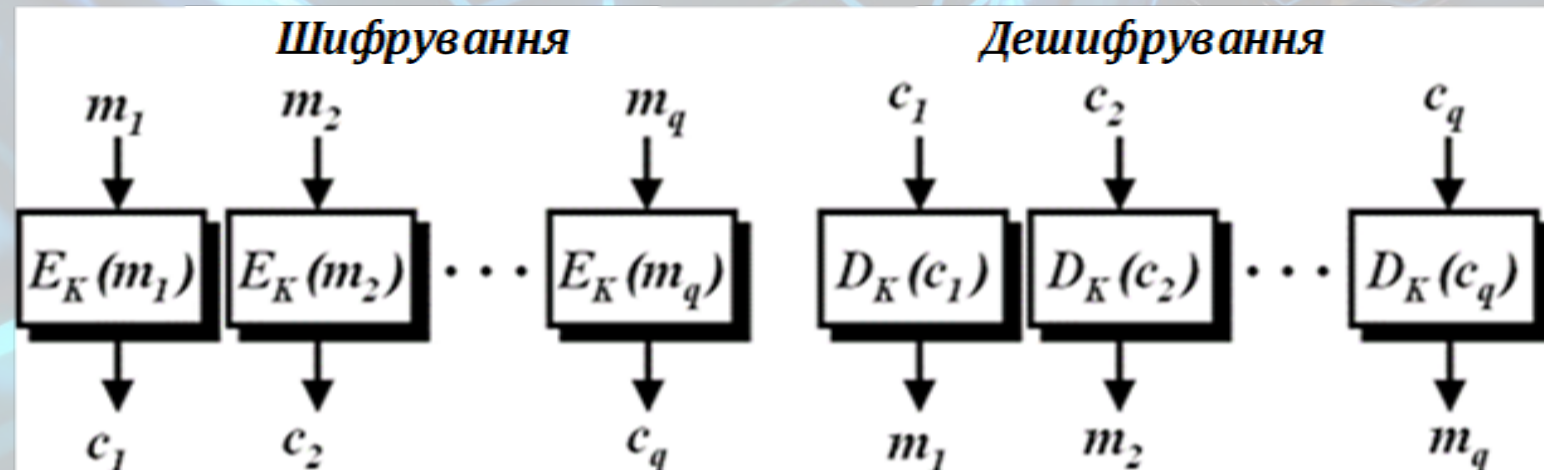
Іншими генераторами, що є розвитком аналогічних ліній, є :

- Генератор парності FCSR. Всі регістри - FCSR, а об'єднуюча функція - XOR.
- Генератор парності LFSR/FCSR. Використається суміш LFSR й FCSR, поєднаних за допомогою XOR.
- Граничний генератор FCSR. Всі регістри - FCSR, а об'єднуючою функцією є мажорювання.
- Граничний генератор LFSR/FCSR. Використається суміш LFSR й FCSR, поєднаних за допомогою мажорювання.
- Підсумовуючий генератор FCSR. Всі регістри - FCSR, а об'єднуюча функція - додавання з переносом.
- Підсумовуючий генератор LFSR/FCSR. Використається суміш LFSR й FCSR, поєднаних за допомогою додавання з переносом.

Криптографічні режими

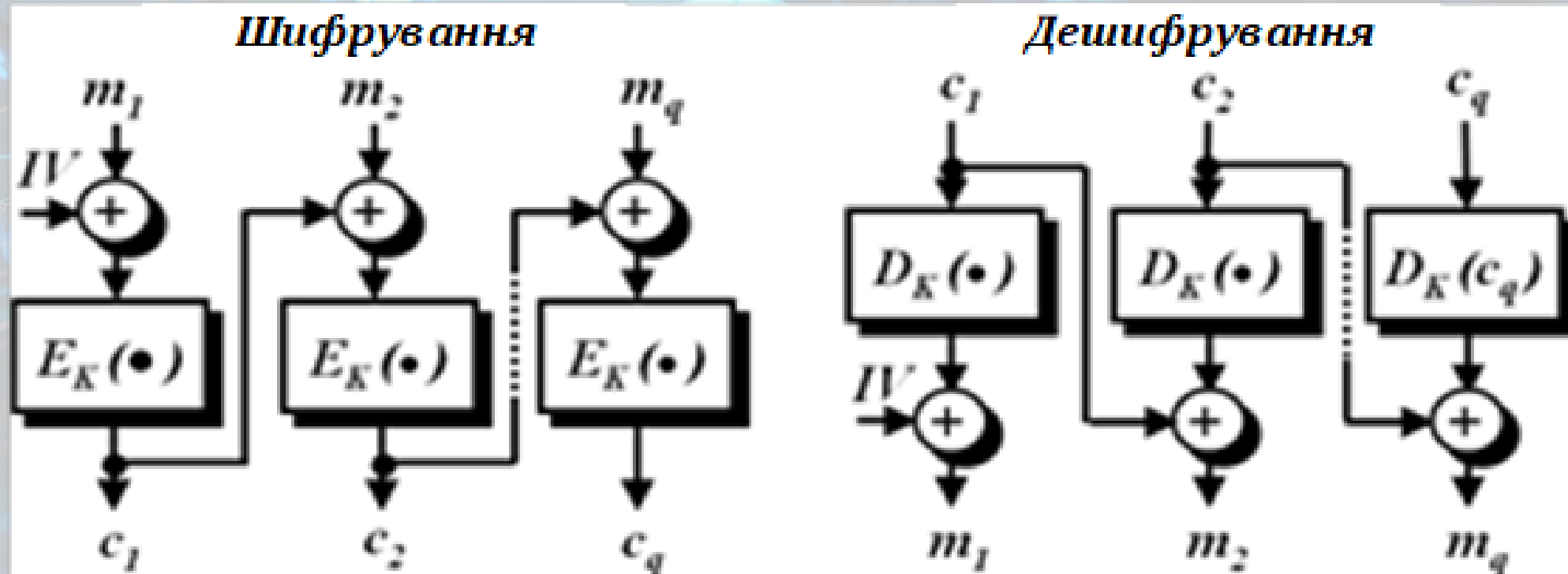
- Режим електронної книги шифрів ECB

Шифрування: $C_i = E_K(M_i)$

Розшифровка: $M_i = D_K(C_i)$

Режим конкатенації (зчеплення) блоків шифру СВС

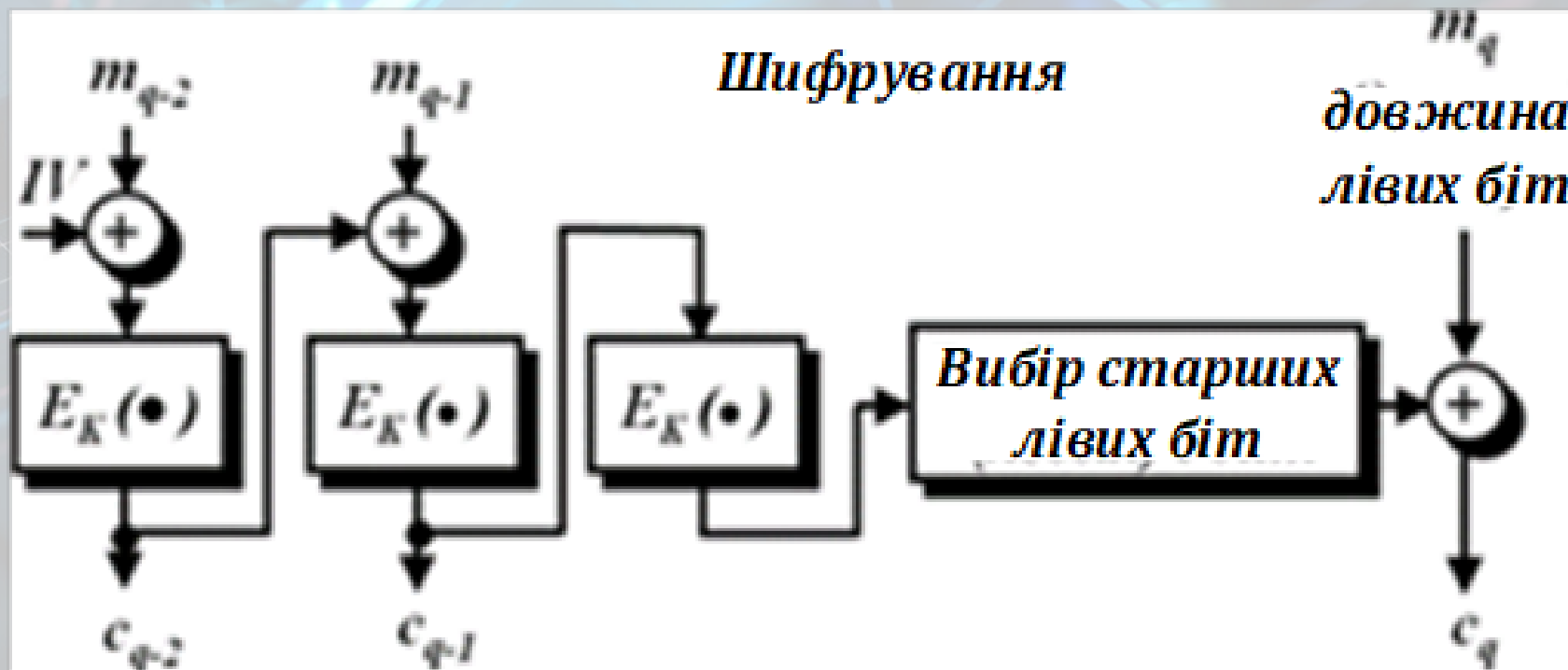
Шифрування: $C_0 = IV$

$$C_i = E_K(M_i \oplus C_{i-1})$$

Дешифрування: $M_0 = IV$

$$M_i = D_K(C_i) \oplus C_{i-1}$$

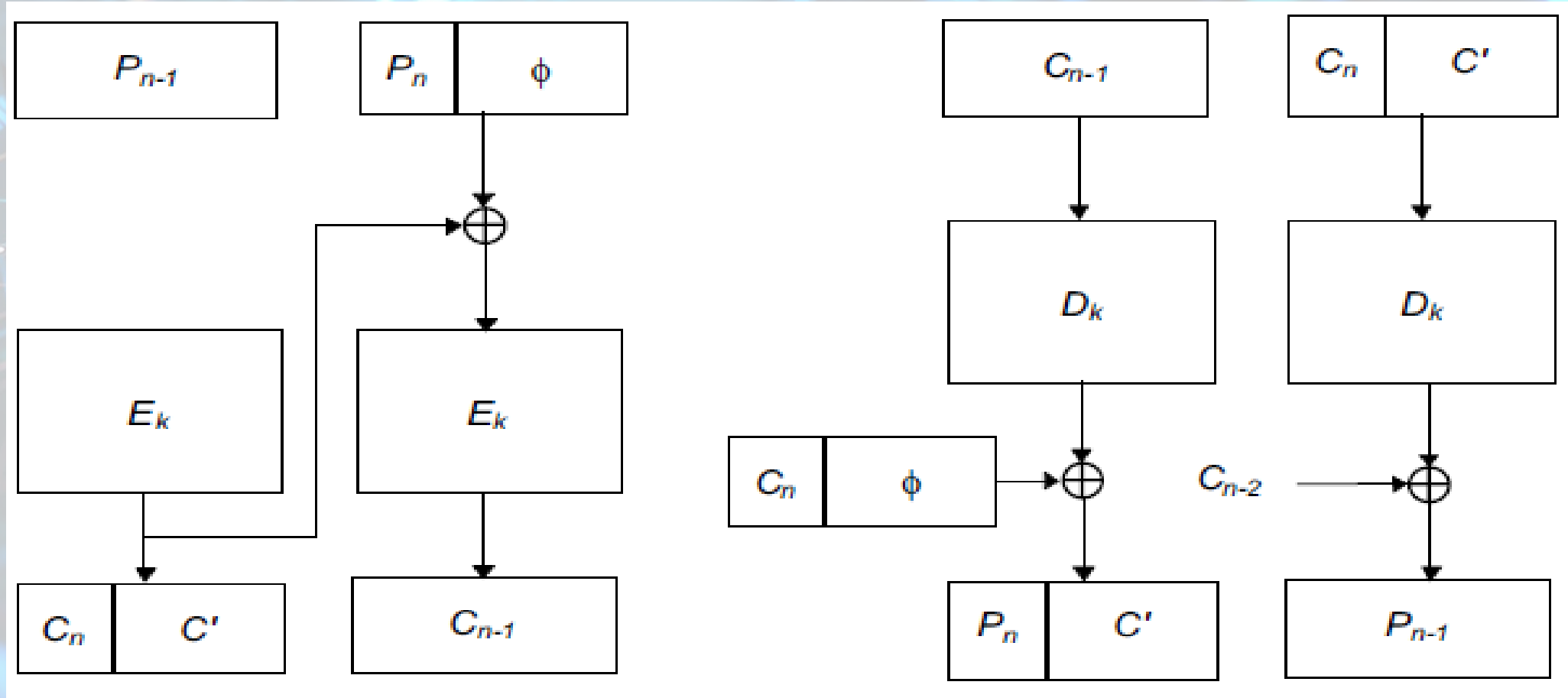
Шифрування короткого останнього блоку в режимі CBC

шифрування і дешифрування обернені один до одного.

$$M_i = D_K(C_i) \oplus C_{i-1} = D_K(E_K(M_i \oplus C_{i-1})) = M_i \oplus C_{i-1} \oplus C_{i-1} = M_i$$

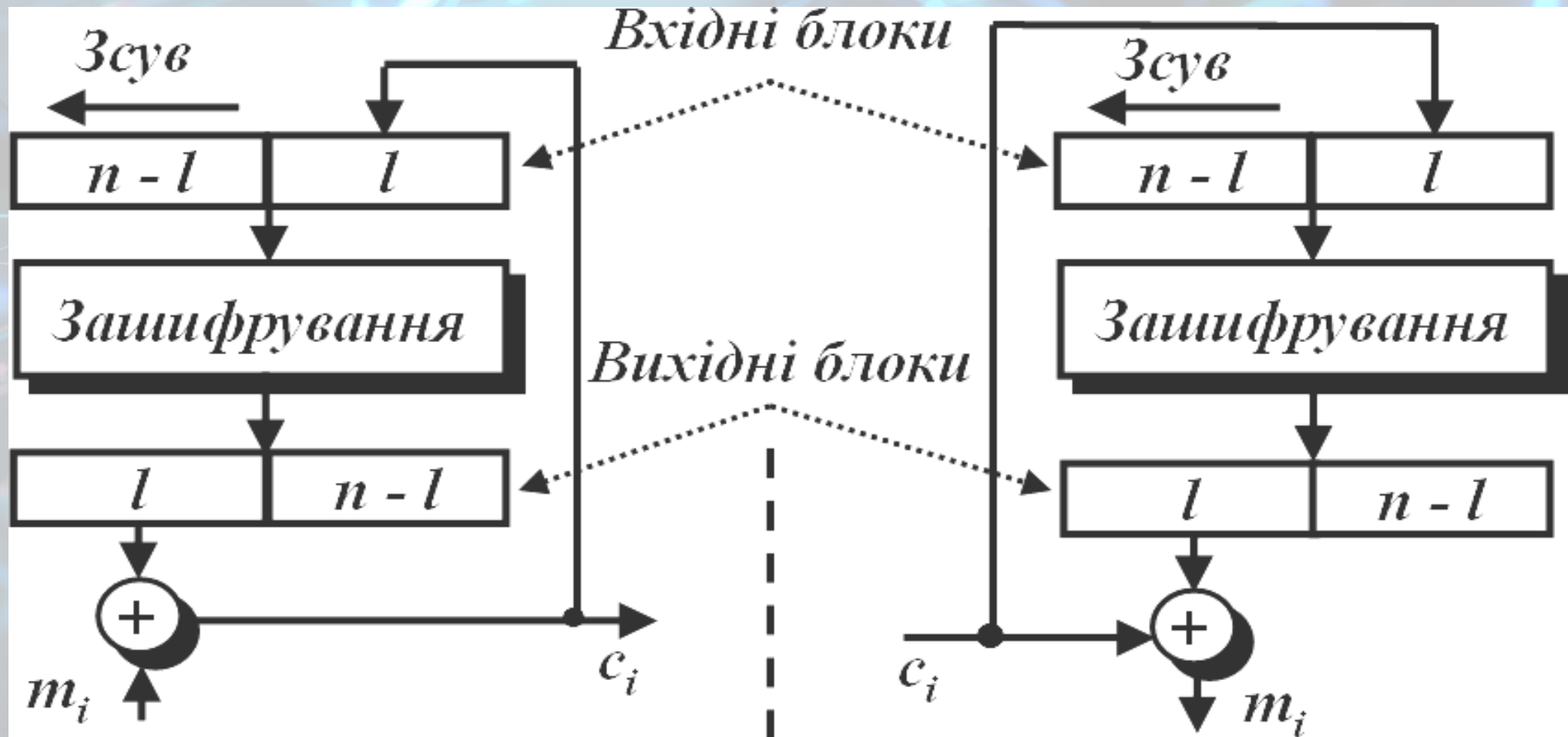
Захоплення шифротексту в режимі CBC

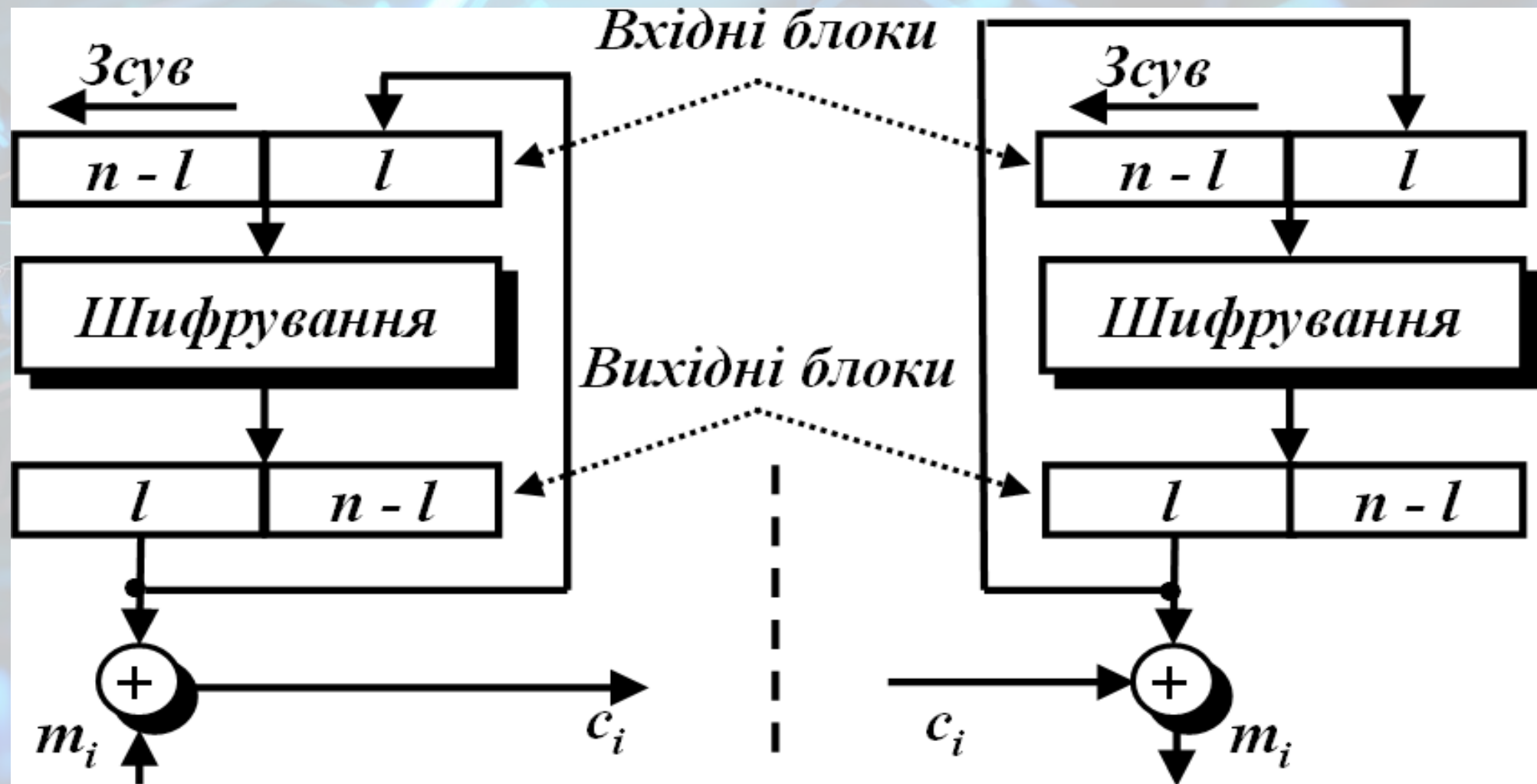
Шифрування

Дешифрування

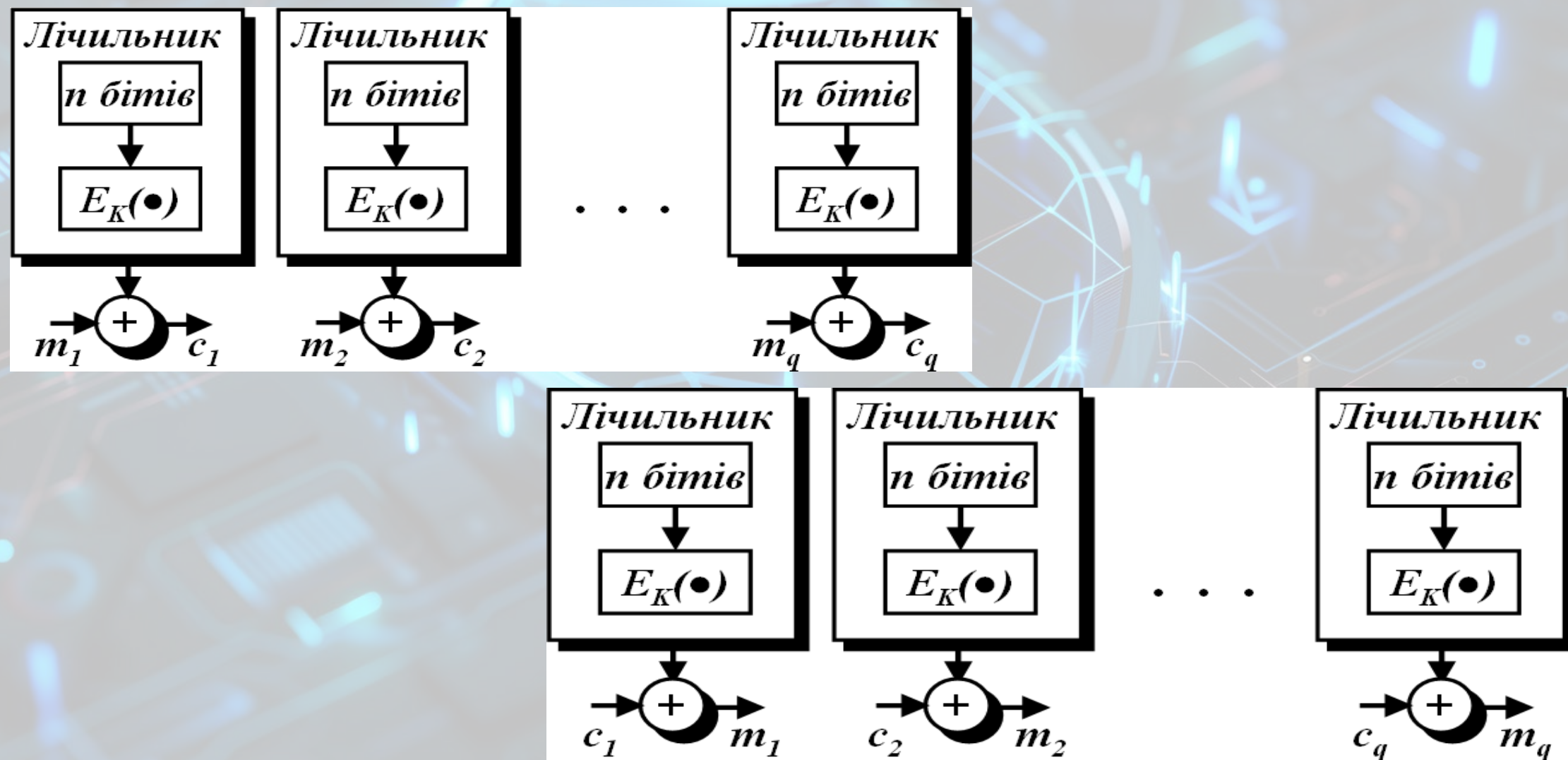
Зворотній зв'язок шифру (CFB)

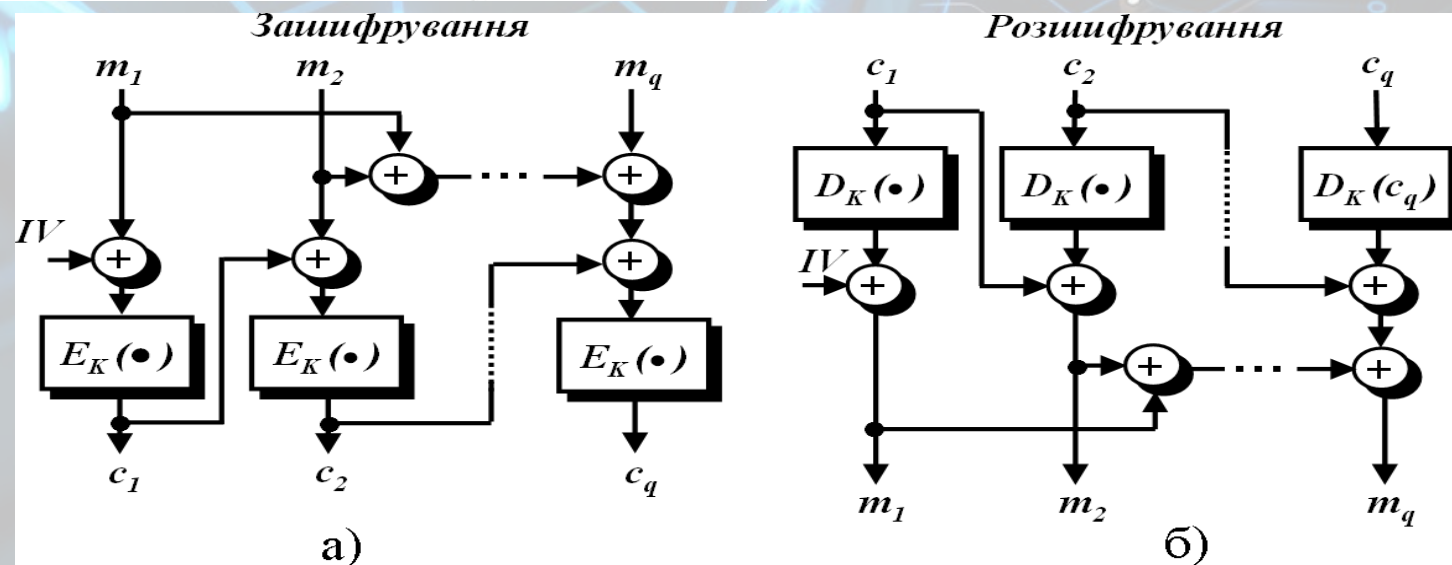
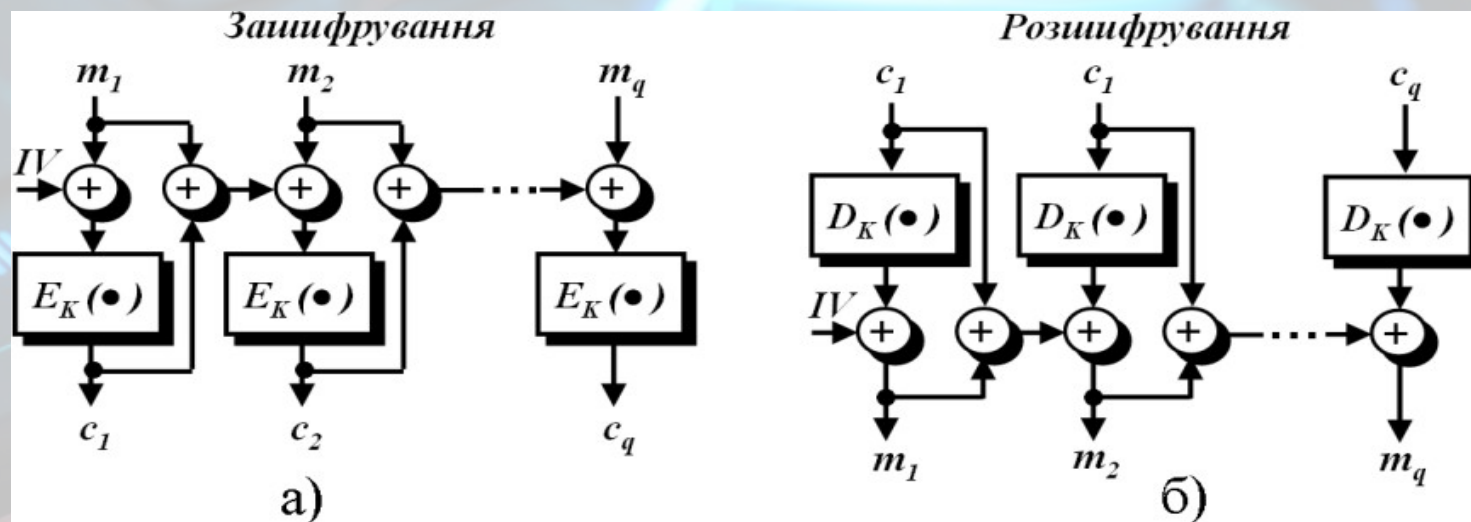
Вихідний зворотний зв'язок (OFB)

Режим лічильника (CTR)

Інші режими шифрування

Мережа Фейстеля

- блок відкритого тексту ділиться на 2 рівні частини (L та R)

- в кожному раунді вираховується ($i=1, 2, n$ — номер раунду)

$$L_i = R_{i-1} \oplus f(L_{i-1}, K_{i-1})$$

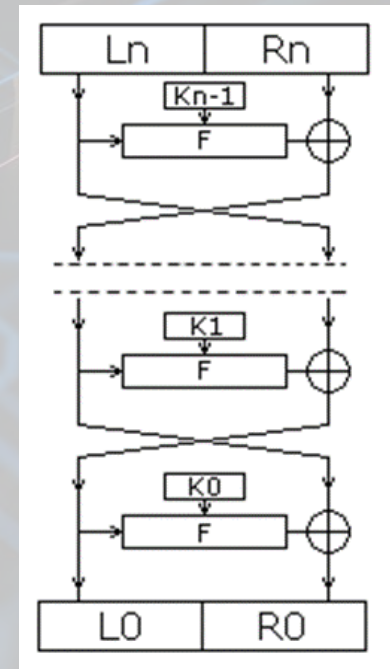
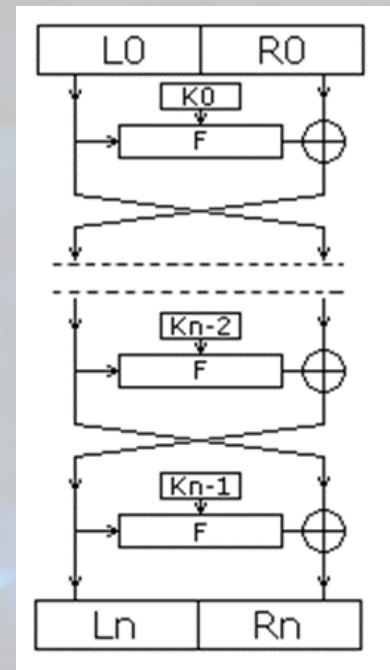
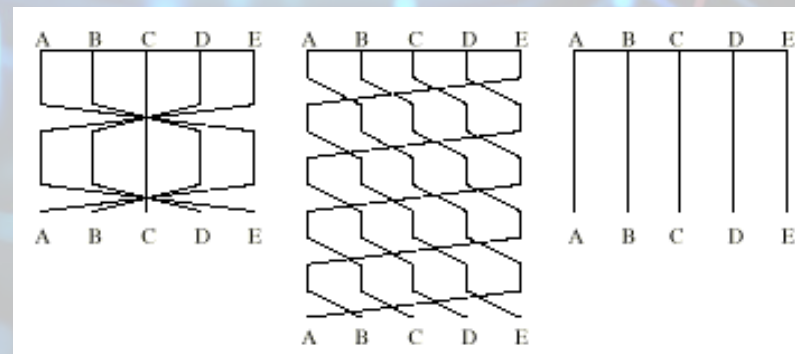
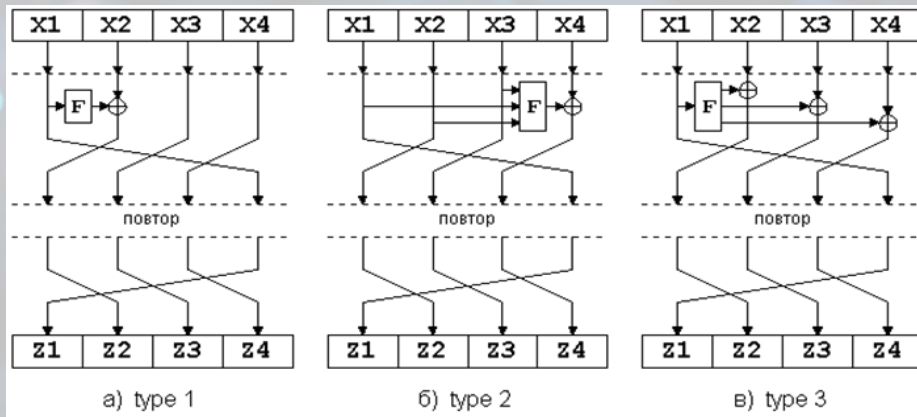
$$R_i = L_{i-1}$$

$$L_{i-1} = R_i \oplus f(L_i, K_{i-1})$$

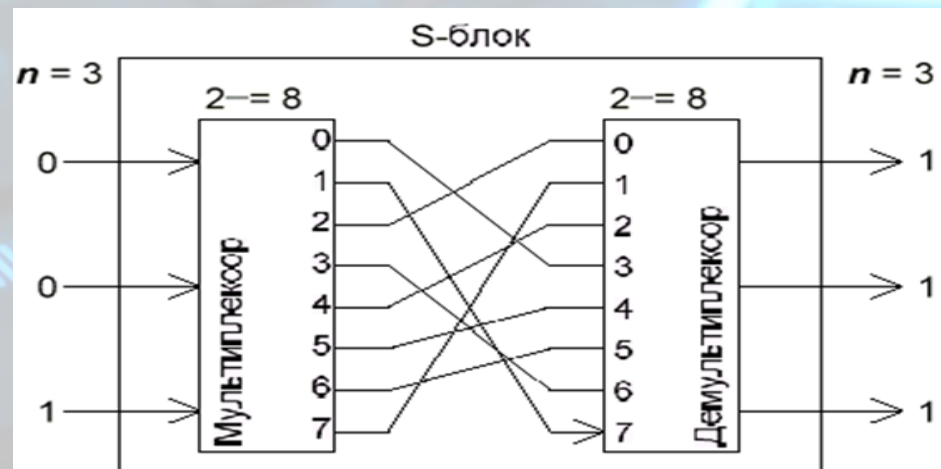
$$R_{i-1} = L_i$$

- розшифрування

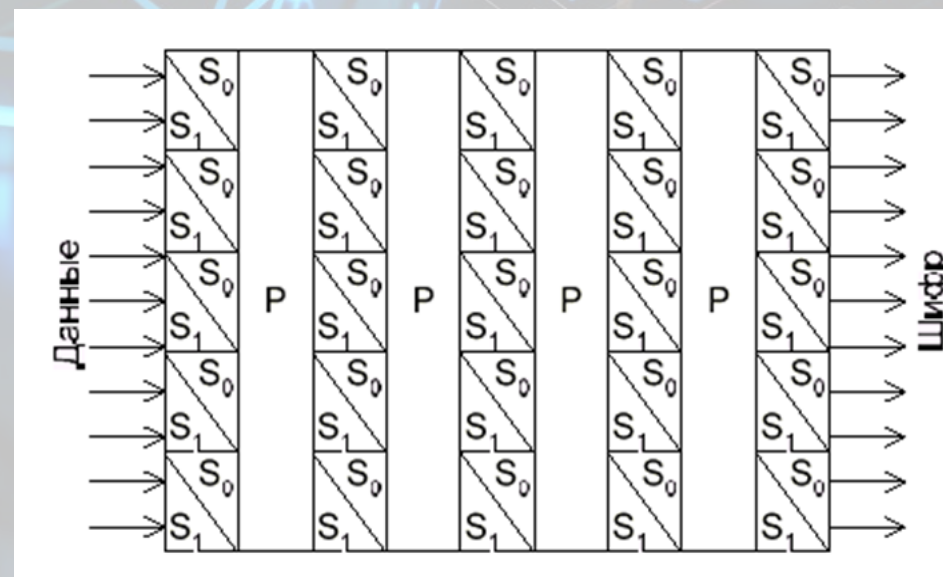
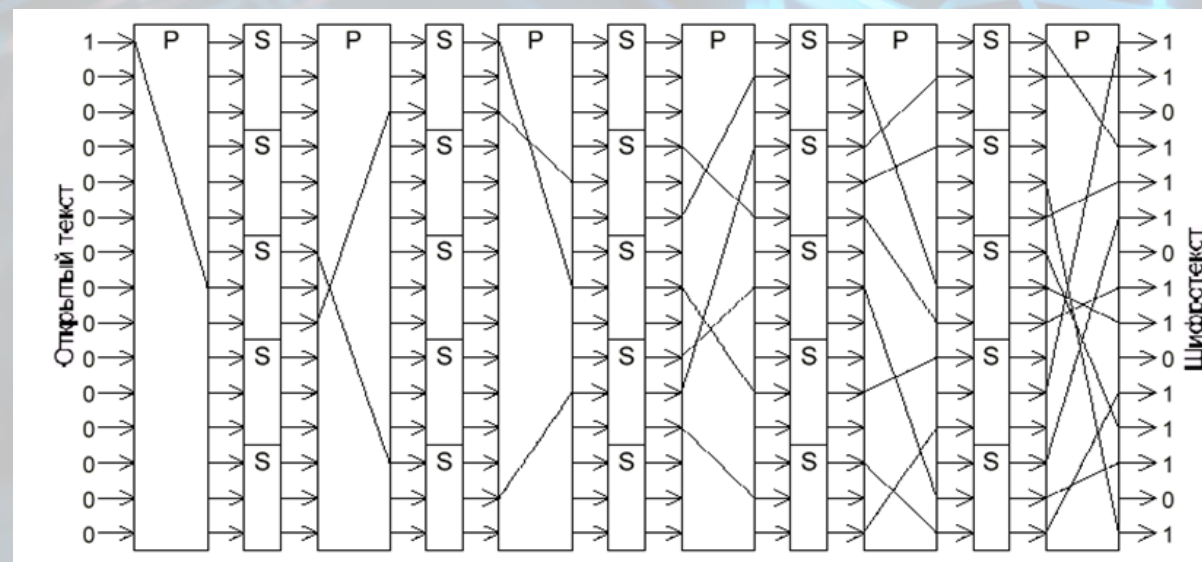
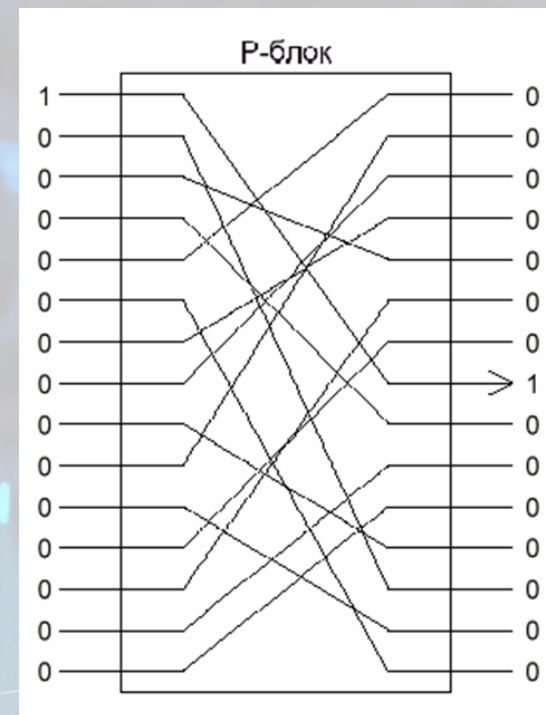
- мережі Фейстеля з великою кількістю потоків

Шифр Lucifer фирмы IBM

Вход	Выход
000	011
001	111
010	000
011	110
100	010
101	100
110	101
111	001

DES є американським стандартом шифрування даних

- Він використовує єдиний 56-бітний секретний ключ.
- Являє собою суперпозицію елементарних шифрів, що складається з 16 послідовних циклів шифрування
- У кожному проході використовується лише 48 біт ключа, але вони вибираються випадковим чином з повного 56-бітного ключа.
- використовується як для шифрування, так і для встановлення автентичності (аутентифікації) даних

Алгоритм DES

початкова перестановка

58	50	42	34	26	18	10
60	52	44	36	28	20	12
62	54	46	38	30	22	14
64	56	48	40	32	24	16
57	49	41	33	25	17	9
59	51	43	35	27	19	11
61	53	45	37	29	21	13
63	55	47	39	31	23	15

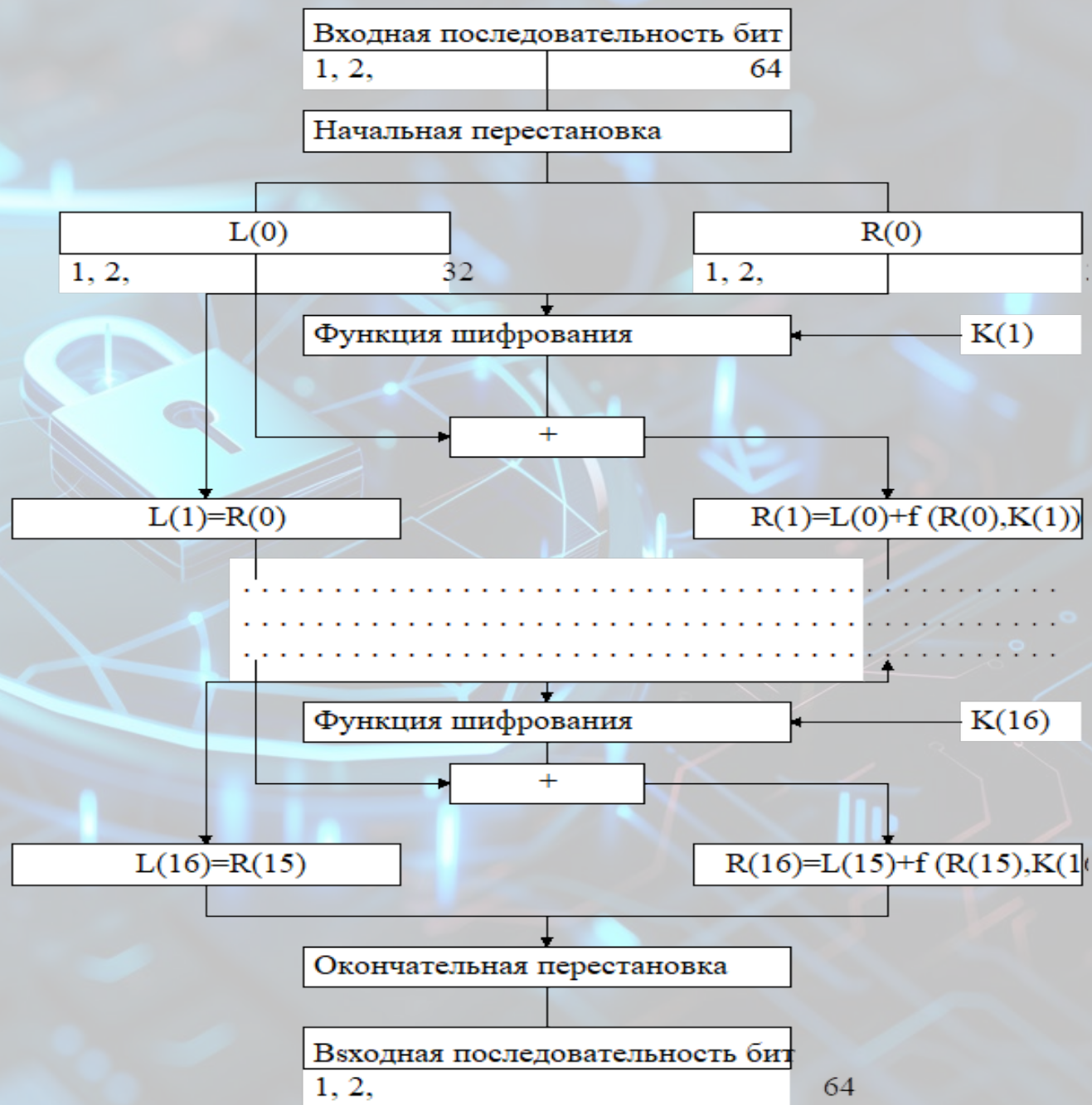
ітеративний процес шифрування

$$L(i) = R(i-1), i = 1, 2, \dots, 16;$$

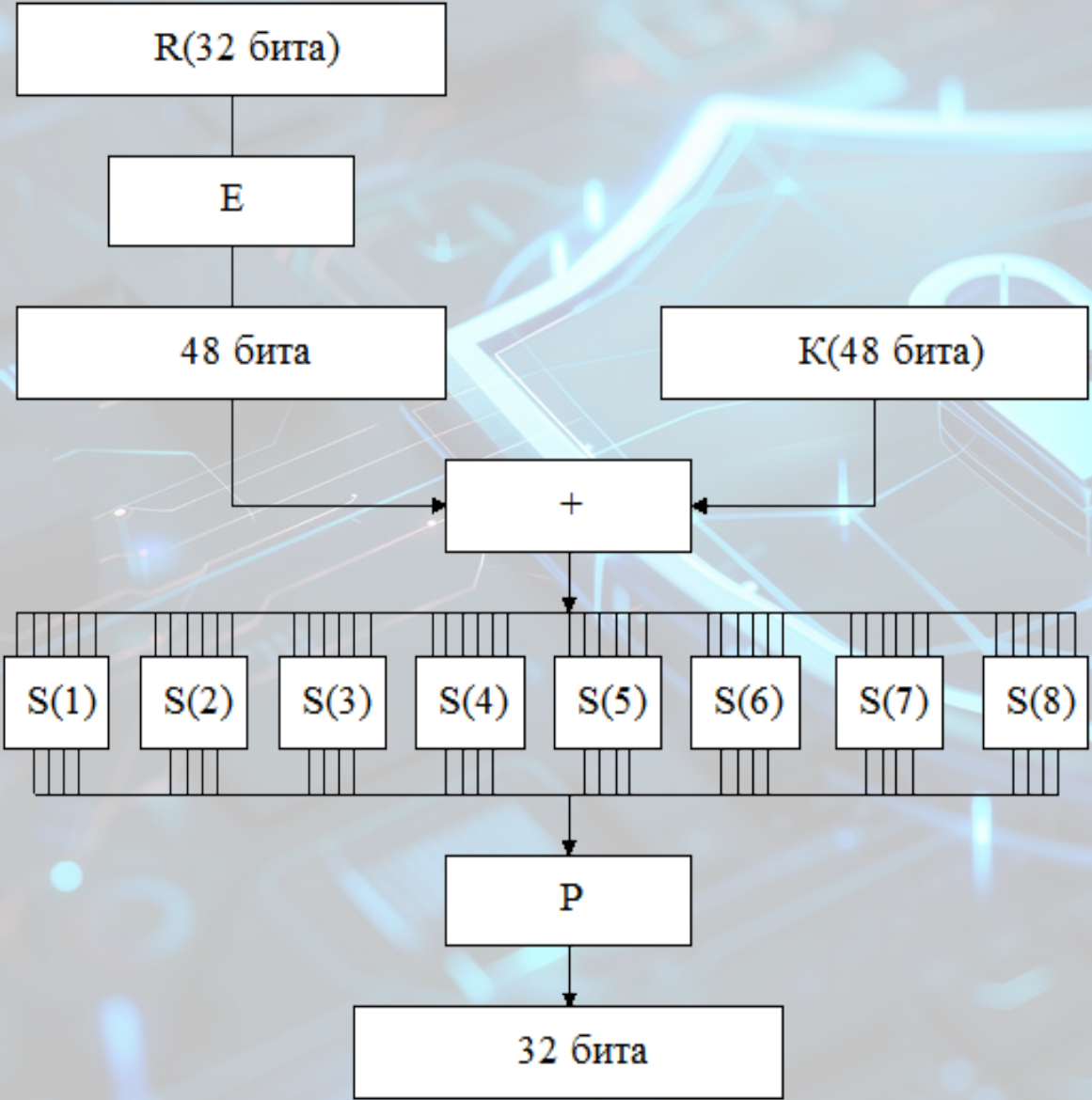
$$R(i) = L(i-1) + f(R(i-1), K(i)), i = 1, 2, \dots, 16.$$

остаточна перестановка

40	8	48	16	56	24	64	32
39	7	47	15	55	23	63	31
38	6	46	14	54	22	62	30
37	5	45	13	53	21	61	29
36	4	44	12	52	20	60	28
35	3	43	11	51	19	59	27
34	2	42	10	50	18	58	26
33	1	41	9	49	17	57	25

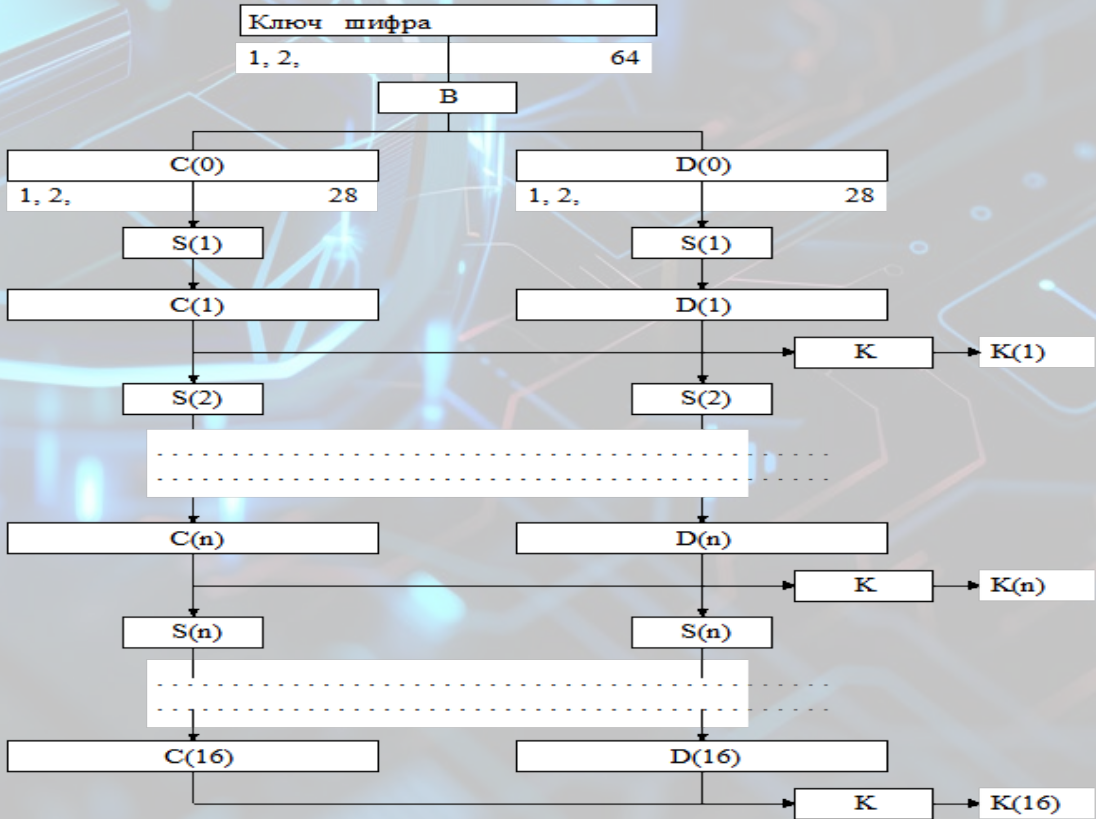
Функція шифрування $f(R,K)$

Функція розширення E

32	1	2	3	4	5
4	5	6	7	8	9
8	9	10	11	12	13
12	13	14	15	16	17
16	17	18	19	20	21
20	21	22	23	24	25
24	25	26	27	28	29
28	29	30	31	32	1

алгоритм отримання ключів $K(i)$,

Потрійний DES

Формула потрійного DES

- $EK_1(DK_2(EK_1(Data_8)))$,
- EK_1 - DES Encryption операція по ключу K_1 ,
- DK_2 - операція розшифровки DES по ключу K_2 ,
- $Data_8$ - дані довжиною 8 байт.

Види потрійного шифрування DES:

- DES-EEE3: Зашифровано 3 рази за допомогою 3 різних ключів.
- DES-EDE3: 3 операції шифрування-дешифрування-шифрування DES з 3 різними ключами.
- DES-EEE2 і DES-EDE2: Як і попередні, за винятком того, що перша і третя операції використовують один і той же ключ

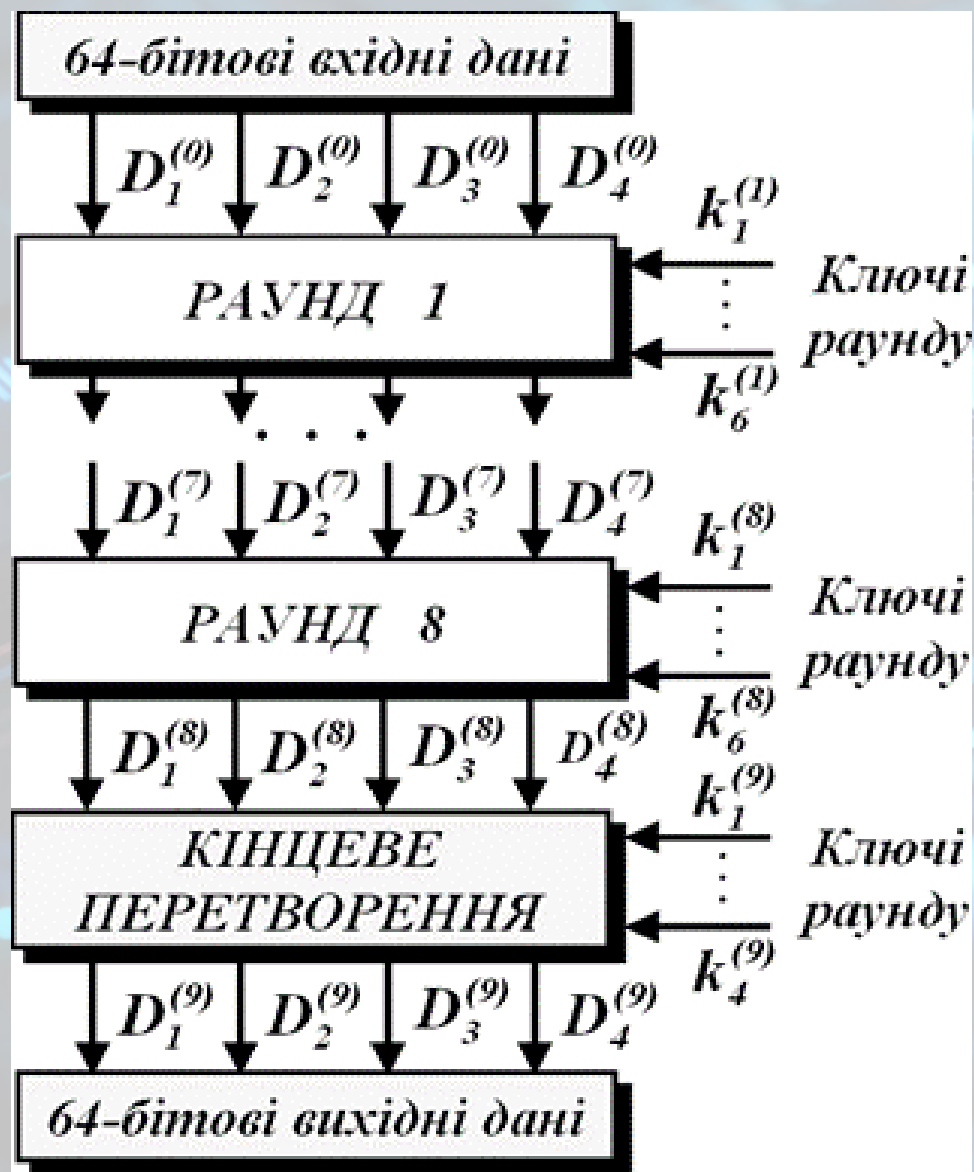
Шифрування	Ключі	Обчислення	Зберігання	Тип атаки
Одного	1	2^{56}	-	відомий відкритий текст
Одного	1	2^{38}	2^{38}	Вибраний відкритий текст
Одного	1	-	2^{56}	Вибраний відкритий текст
Подвійний	2	2^{112}	-	відомий відкритий текст
Подвійний	2	2^{56}	2^{56}	відомий відкритий текст
Подвійний	2	-	2^{112}	Вибраний відкритий текст
Тримісний	2	2^{112}	-	відомий відкритий текст
Тримісний	2	2^{56}	2^{56}	2^{56} Вибраний відкритий текст
Тримісний	2	$2^{(120-t)}$	-	2^t відомий відкритий текст
Тримісний	2	-	2^{56}	Вибраний відкритий текст
Тримісний	3	2^{112}	2^{56}	відомий відкритий текст
Тримісний	3	2^{56}	2^{112}	Вибраний відкритий текст

International data encryption algorithm (IDEA)

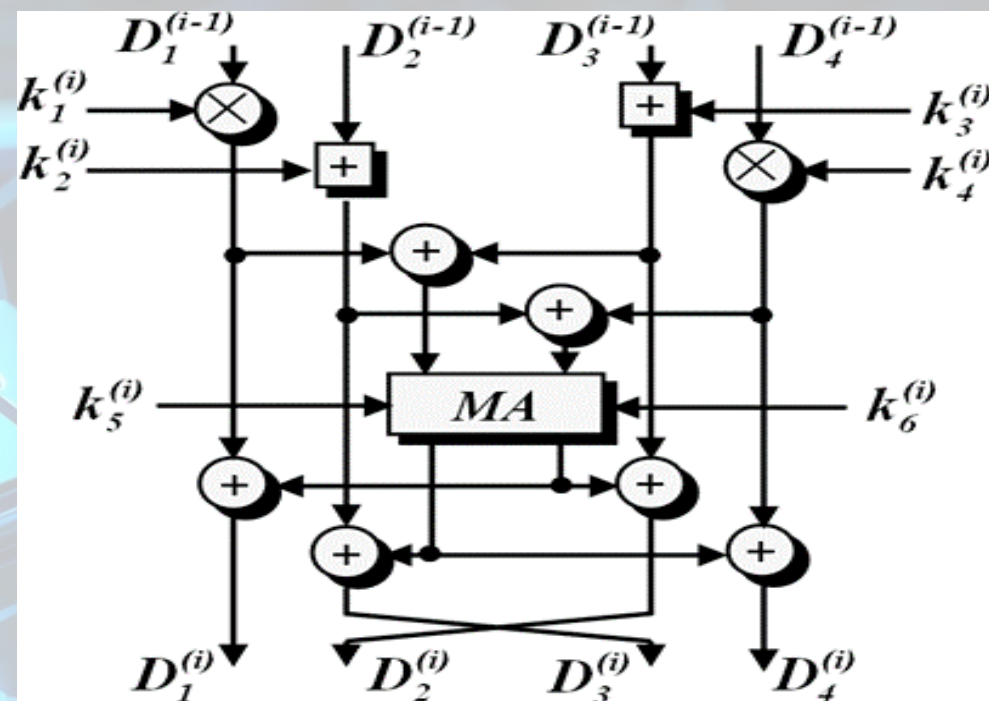
Характеристики IDEA, що характеризують криптографічну стійкість алгоритму:

- довжина блока повинна бути достатньою, щоб приховати всі статистичні характеристики початкового повідомлення. З іншого боку, складність реалізації криптографічної функції зростає експоненціально відповідно до розміру блока. Використання блока розміром у 64 біти в 90-ті рр. XX ст. означало достатню силу. Більше того, використання режиму шифрування CBC говорить про подальше посилення цього аспекту алгоритму;
- довжина ключа повинна бути досить великою для того, щоб запобігти можливості простого перебору ключа. За довжини ключа 128 бітів IDEA вважається досить безпечним;
- зашифровані дані повинні залежати від ключа складним і заплутаним способом;
- кожний біт початкових даних повинен впливати на кожний біт зашифрованих даних. Поширення одного незашифрованого біта на велику кількість зашифрованих бітів приховує статистичну структуру початкових даних. Визначити, як статистичні характеристики зашифрованих даних залежать від статистичних характеристик початкових даних, повинно бути непросто. IDEA з цього погляду є дуже ефективним алгоритмом.

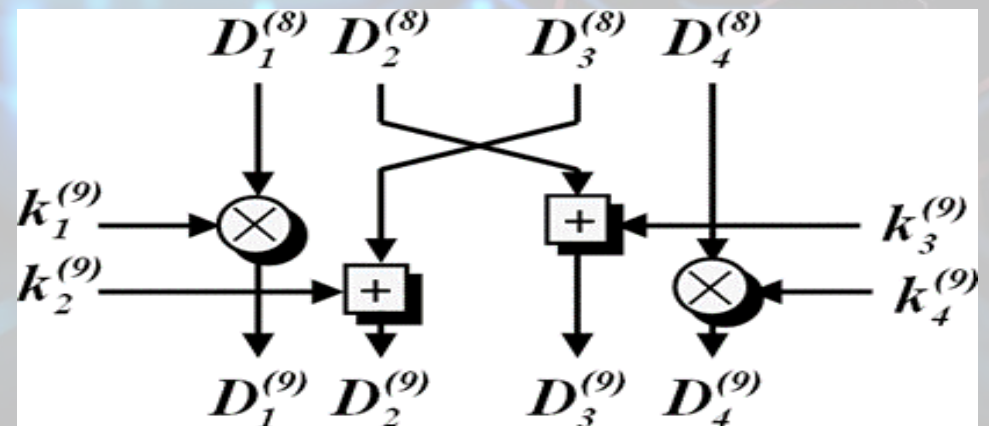
Структура алгоритму IDEA

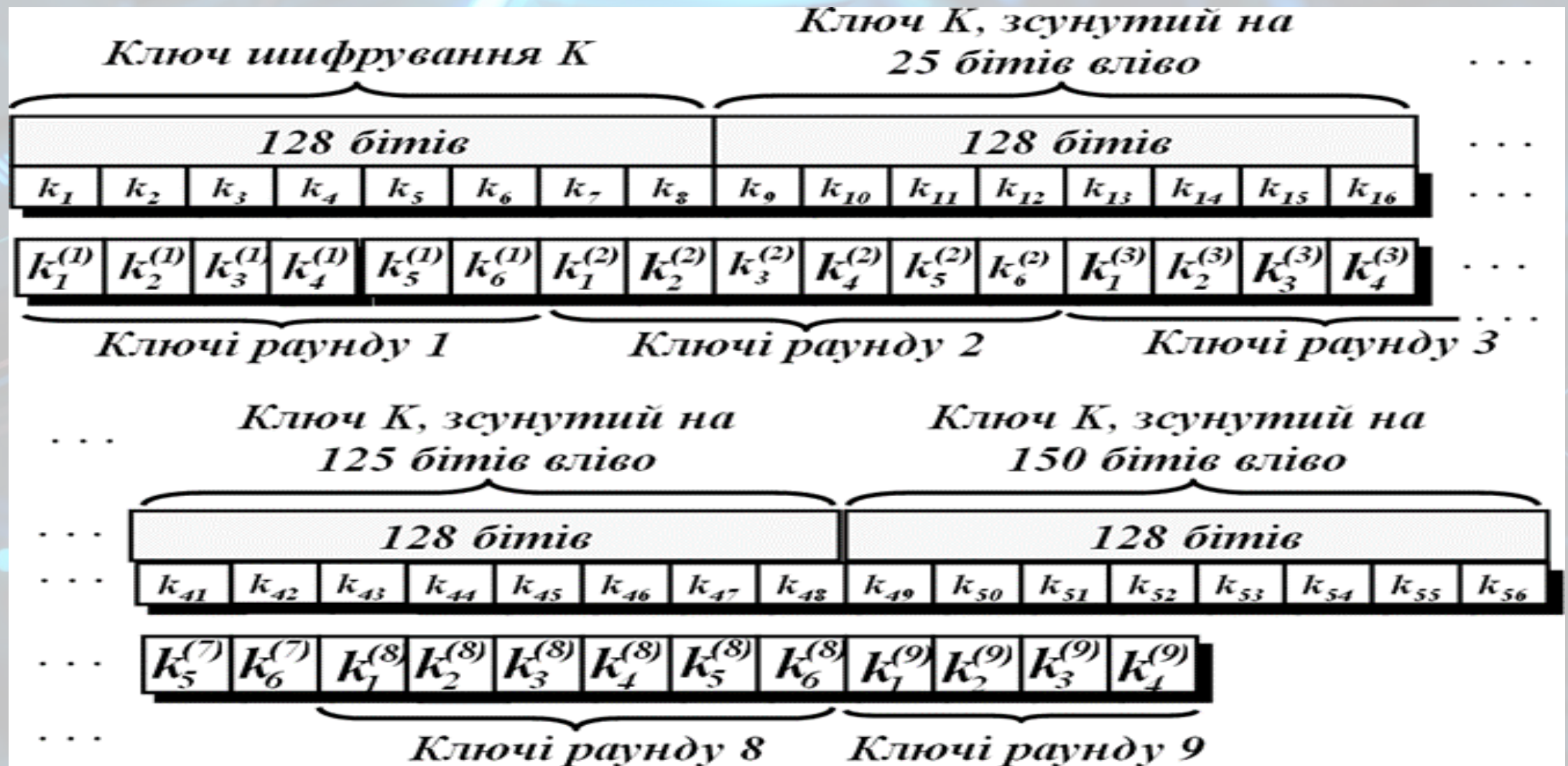
Один раунд перетворення даних в IDEA

Кінцеве перетворення (раунд 9) в IDEA

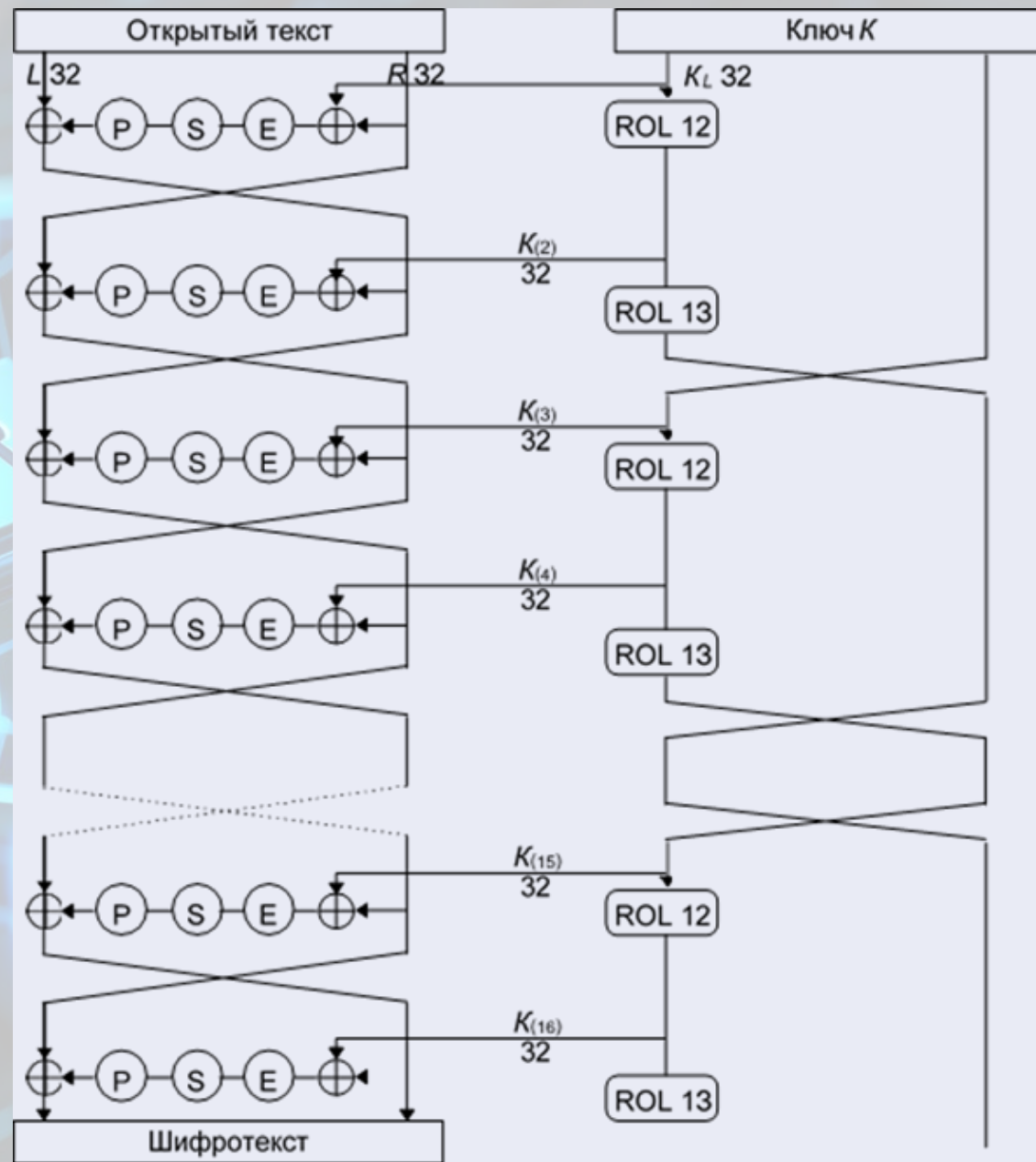

Процес отримання раундових ключів зашифрування

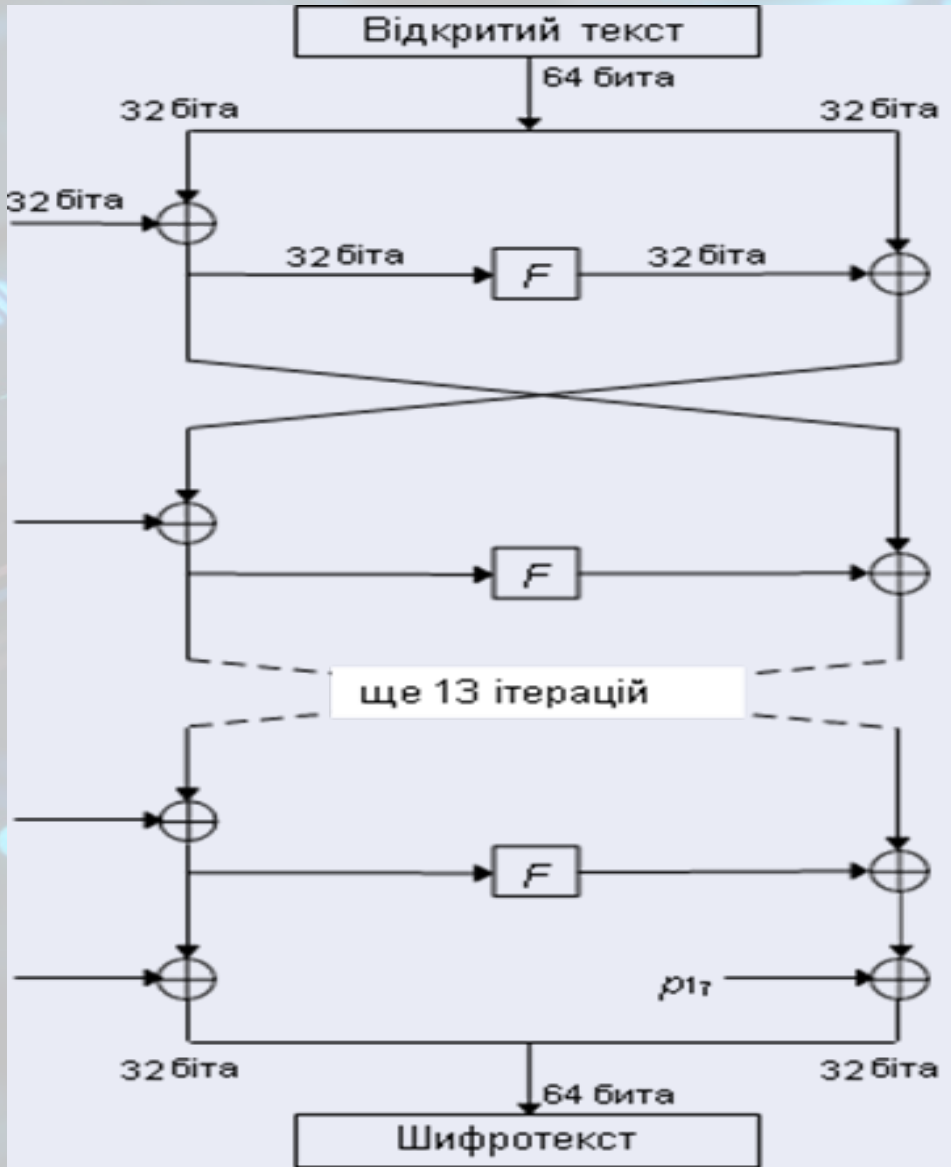

LOKI

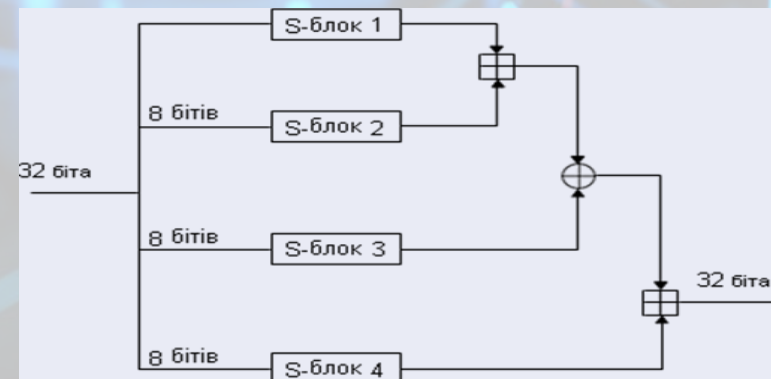
- Алгоритм генерації підз'єднань був змінений таким чином, що половинки переставляються після кожного другого кроку, а не кожного кроку.
- Алгоритм генерації підз'єднань змінено таким чином, що кількість позицій циклічного зсуву 1-з'єднання становить або 12, або 13 біт.
- Початкові та кінцеві операції NOR блоку та ключа були усунені.
- Функція S-блоку була змінена для того, щоб згладити профілі CHOR S-блоків (щоб зробити їх більш чутливими до диференціального криптоаналізу) і запобігти використанню $f(x) = 0$ для значення, де f є комбінацією E-, S- і P-блоків.

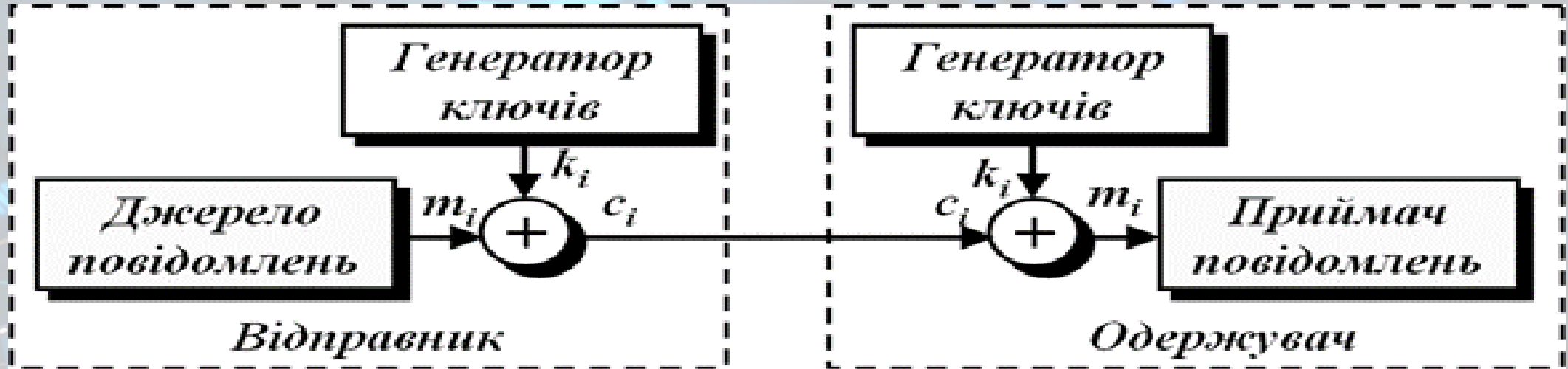
Blowfish

- **Скорость.** Blowfish шифрует данные на 32-битовых микропроцессорах со скоростью 26 тактов на байт.
- **Компактность.** Blowfish может работать менее, чем в 5 Кбайт памяти.
- **Простота.** Blowfish использует только простые операции: сложение, XOR и выборка из таблицы по 32- битовому операнду. Анализ его схемы несложен, что делает при реализации алгоритма уменьшает количество ошибок [1391].
- **Настраиваемая безопасность.** Длина ключа Blowfish переменна и может достигать 448 битов

Потокові шифри

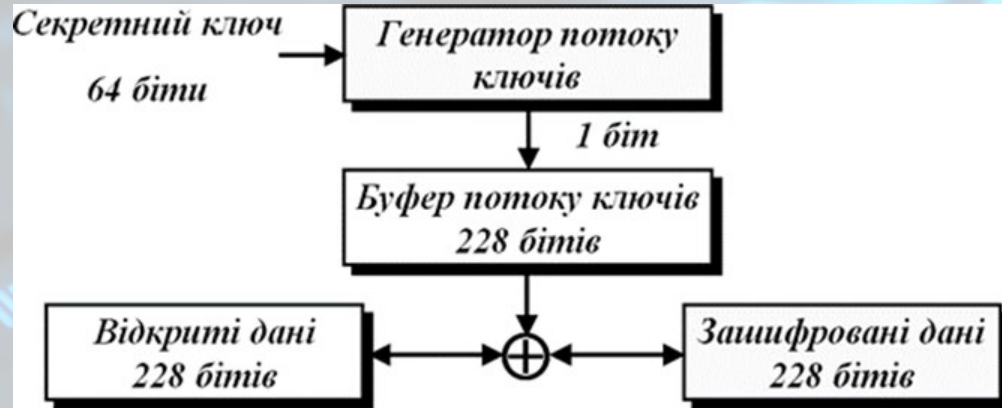

Для використання з криптографічною метою ГПВЧ повинен мати такі властивості:

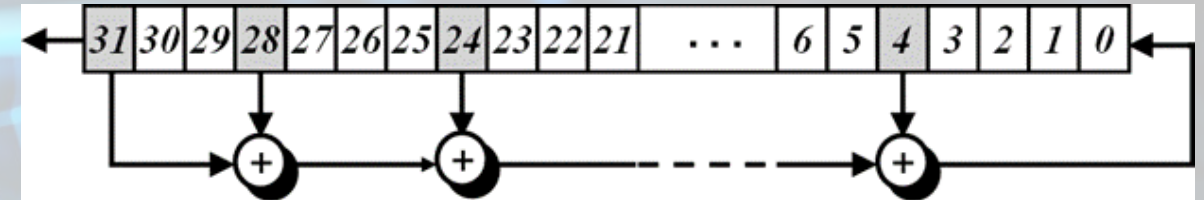
- період послідовності повинен бути дуже великим;
- породжувана послідовність не повинна відрізнятися від дійсно випадкової;
- ймовірності появи (породження) різних значень повинні бути точно рівні;
- для того, щоб тільки законний одержувач міг розшифрувати повідомлення, слід під час отримання потоку ключових бітів k_i використовувати та враховувати певний секретний ключ, причому обчислення числа k_{i+1} за відомими попередніми елементами послідовності k_i без знання ключа повинно бути важким завданням

Потоковий шифр A5

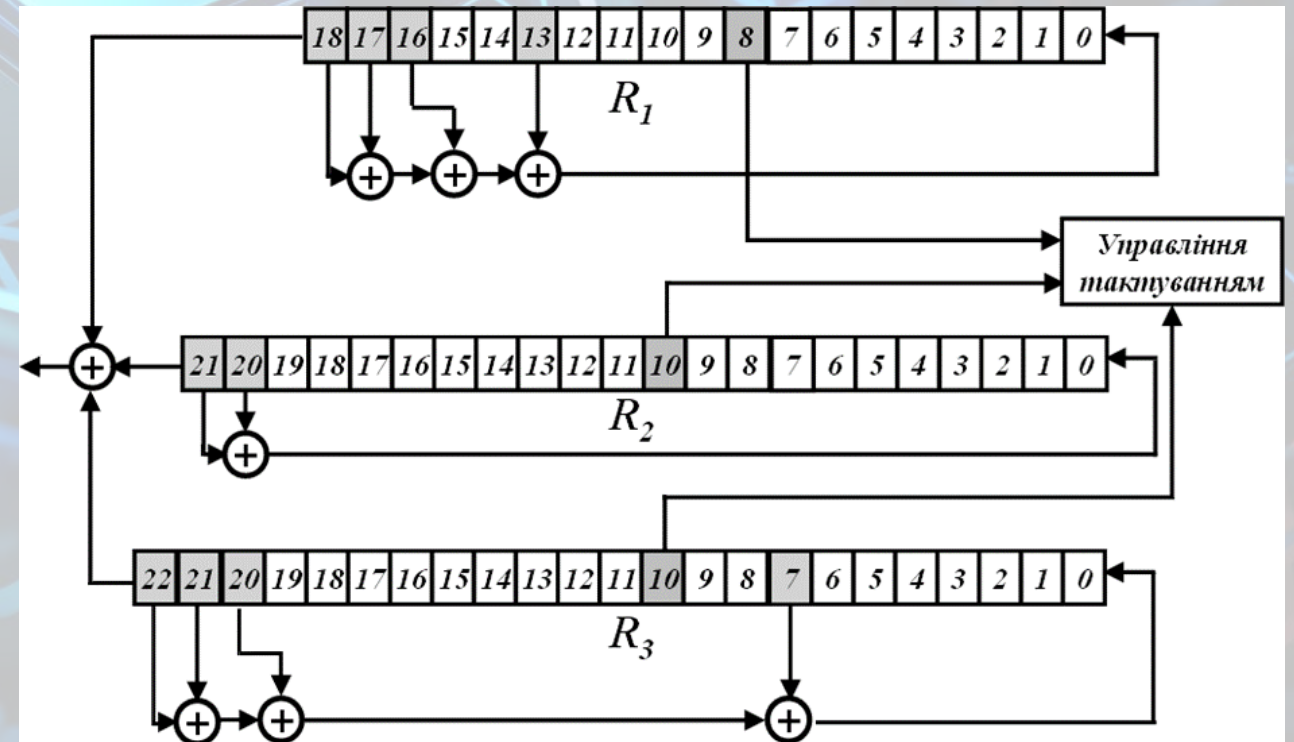
LFSR із багаточленом
зворотного зв'язку

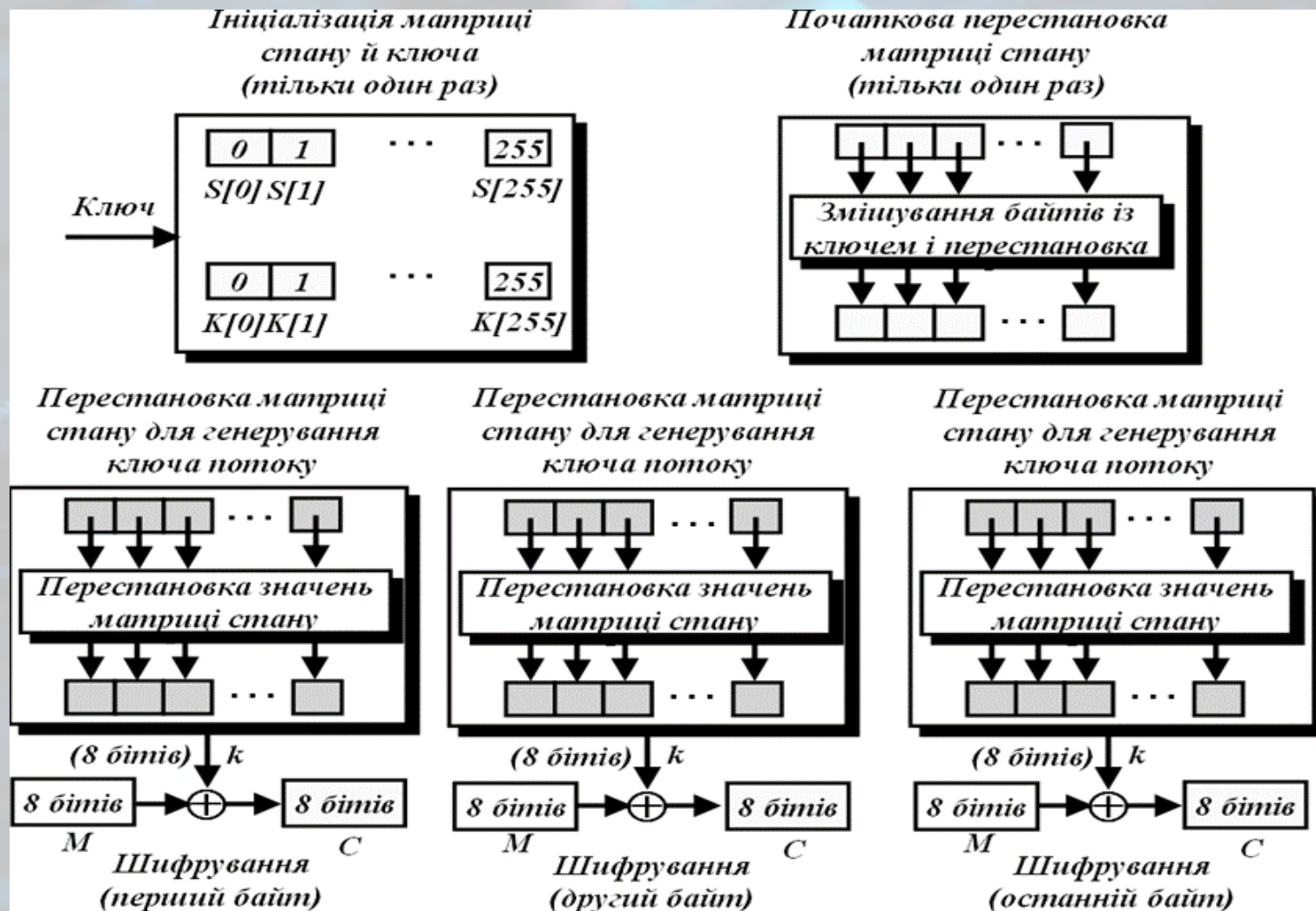
Принцип побудови
алгоритму
потокowego
зашифрування
(розшифрування)
даних A5

Структура система LFSR в алгоритмі A5

Потоковий шифр RC4

Принцип побудови шифру потоку RC4

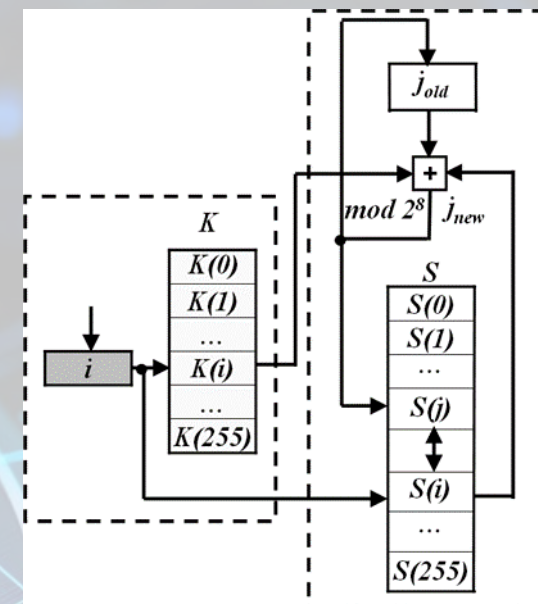
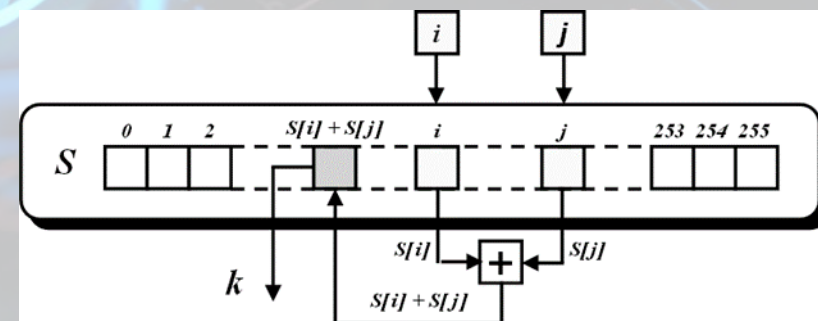

Схема ініціалізації таблиці замін S і масиву ключа K

Ядро алгоритму RC4

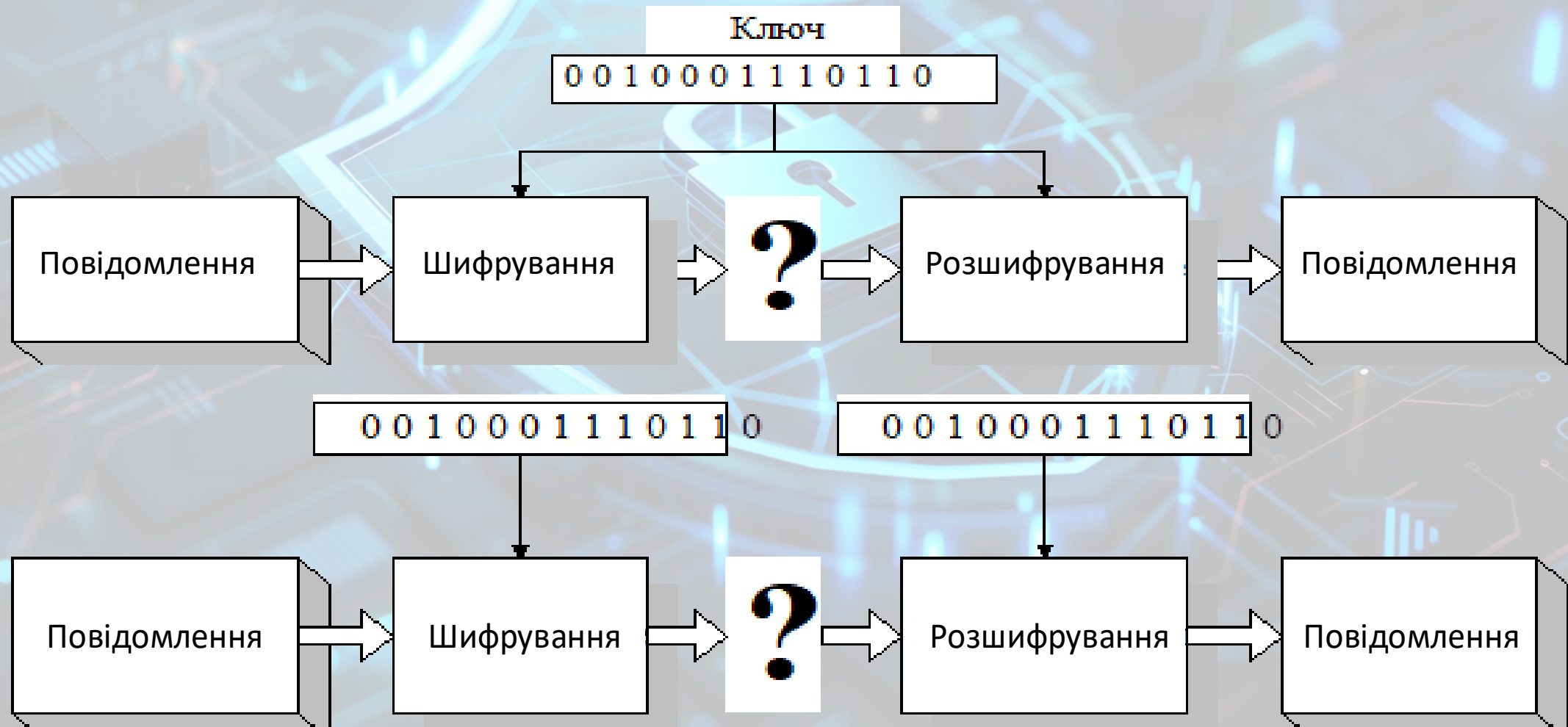

Криптографія

Частина 3

Системи з відкритими ключима

Симетричне та асиметричне шифрування

Основні положення

Шифрування-розшифровка інформації здійснюється за допомогою двох ключів:

- секретний ключ, який використовується для розшифровки отриманої інформації та здійснення електронного підпису при відправці інформації, секретний ключ зберігається на одній машині і закритий для використання сторонніми особами;
- відкритий ключ, який використовується для шифрування інформації, що відправляється і управління електронним підписом, відкритий ключ може вільно поширюватися по відкритих каналах.

Тому, щоб гарантувати надійний захист інформації, до систем з відкритим ключем (SOC) пред'являються дві важливі і очевидні вимоги:

- Перетворення вихідного тексту повинно бути незворотнім і виключати його відновлення на основі відкритого ключа.
- Визначення закритого ключа на основі відкритого ключа також має бути неможливим на сучасному технологічному рівні. При цьому бажана точна менша оцінка складності (кількості операцій) розкриття шифру.

Задіювання СВК

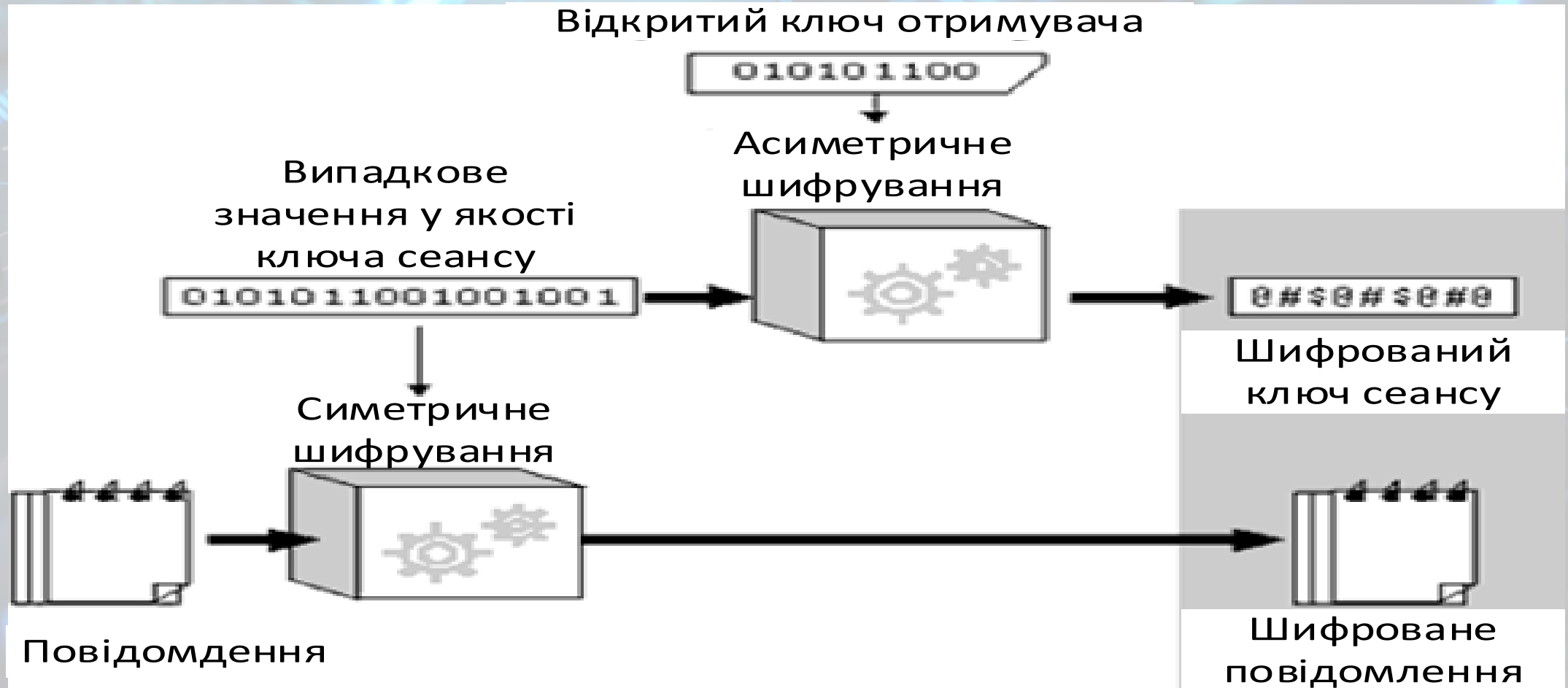
Криптосистеми з відкритим ключем, запропоновані сьогодні, покладаються на один з наступних типів незворотних перетворень:

- Розкладання великих чисел на простих множниках.
- Обчислення логарифма в кінцевому полі.
- Обчислення коренів алгебраїчних рівнянь

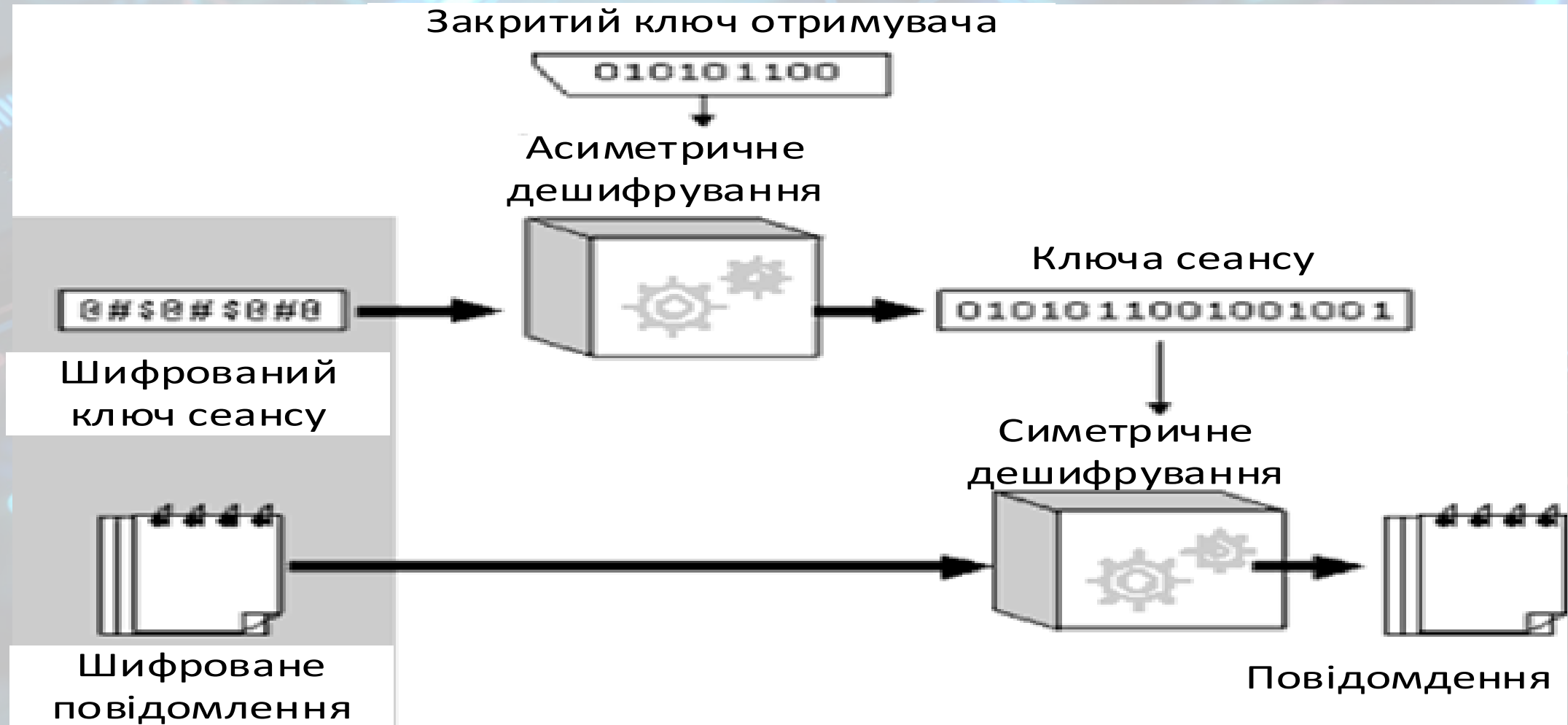
Алгоритми криптосистеми з відкритим ключем (СВК) можуть використовуватися для трьох цілей.

- Як самостійний засіб захисту переданих і збережених даних.
- Як засіб розподілу ключів. Алгоритми SOC більш трудомісткі, ніж традиційні криптосистеми. Тому часто на практиці раціонально розподіляти ключі за допомогою SOC, кількість яких в якості інформації незначно. А потім за допомогою звичайних алгоритмів обмінюються великими інформаційними потоками.
- Засоби аутентифікації користувачів. Електронний підпис.

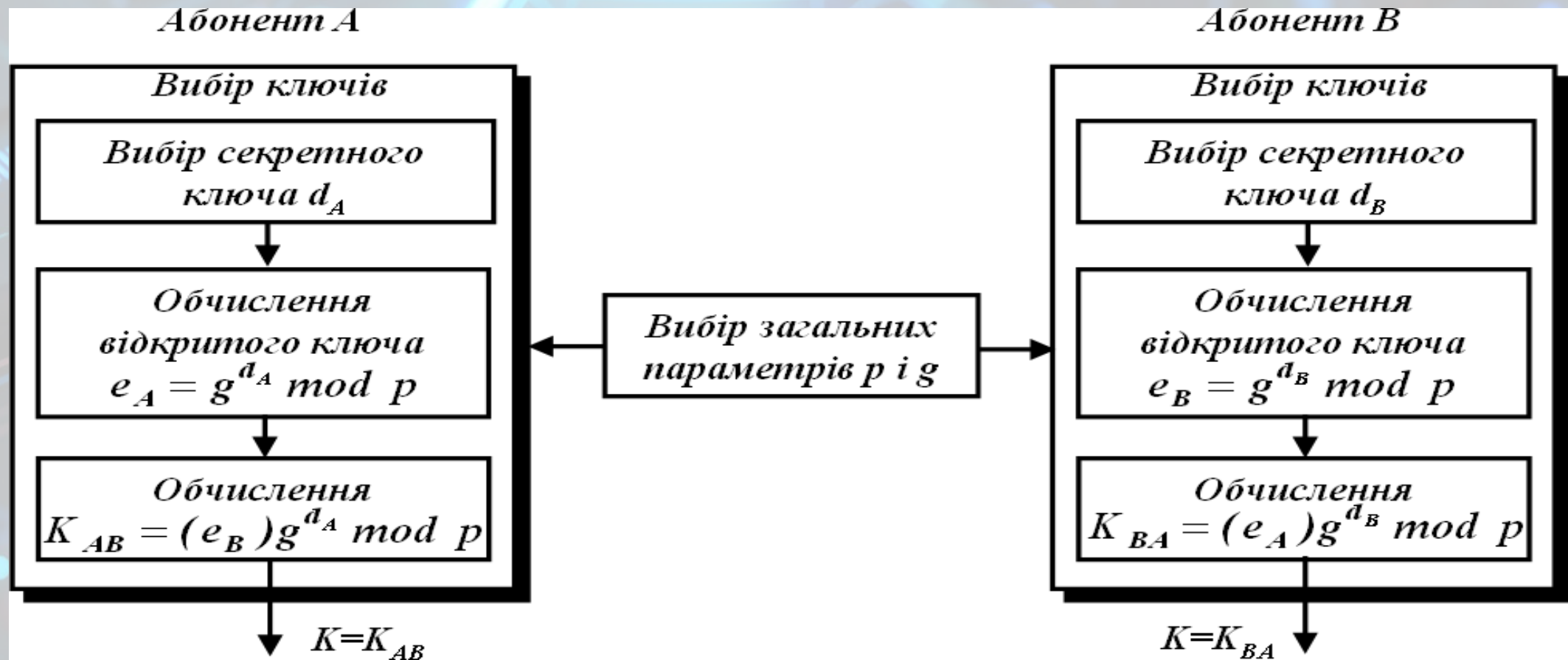
Використання СВК для симетричного шифрування

Використання СВК для симетричного дешифрування

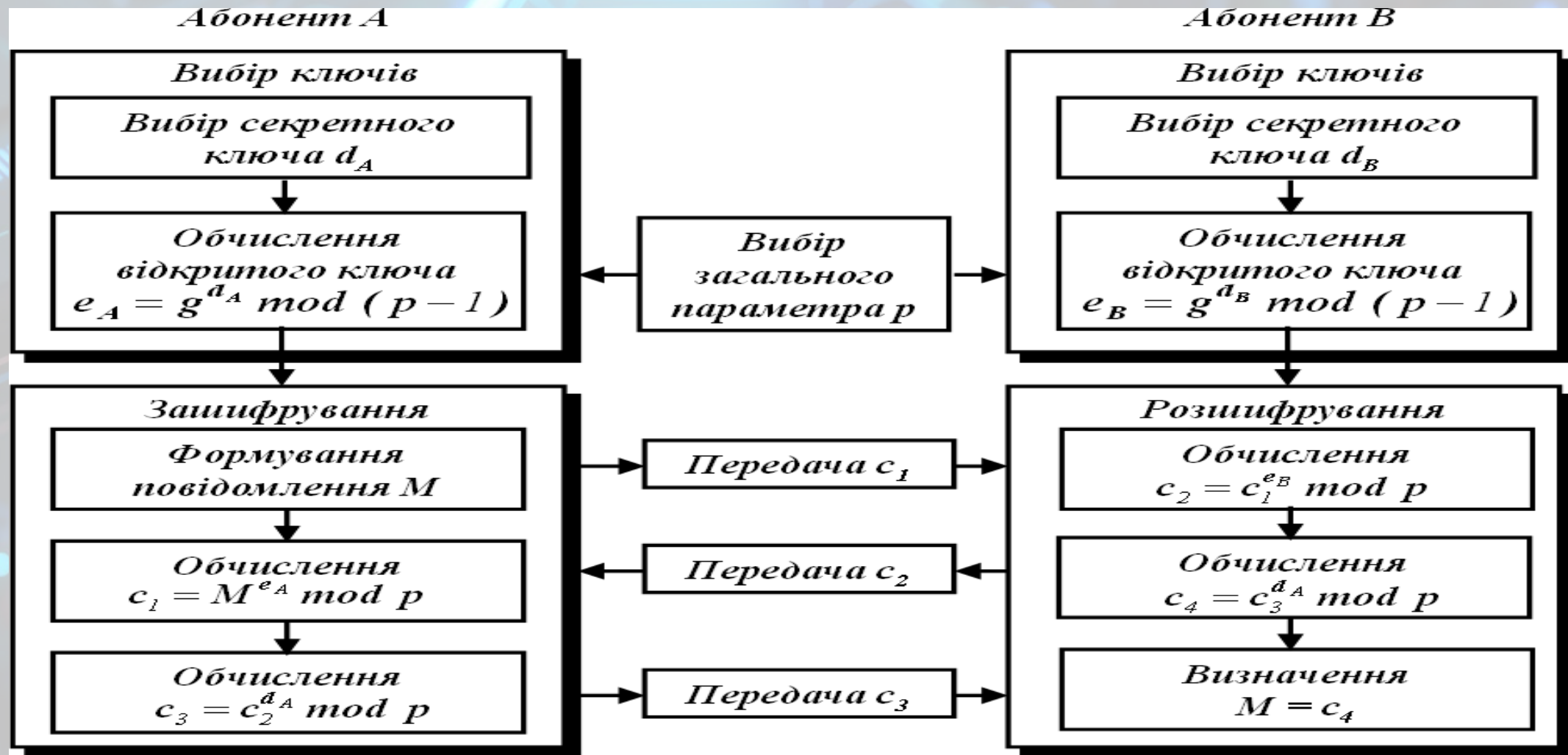
Алгоритм Діффі-Хеллмана

$$Z_{AB} = (y_B)^A \bmod p.$$

$$Z_{BA} = (y_A)^B \bmod p.$$

Криптографічна система шаміра

Алгоритм RSA

1. Виберіть два дуже великих простих числа p і q .
2. Визначимо n як результат множення p на q ($n = p * q$).
3. Вибірємо велике випадкове число, яке називаємо d . Це число має бути взаємно простим з результатом множення $(p-1) * (q-1)$.
4. Визначимо таке число e , для якого вірно наступне співвідношення $(e * d) \bmod ((p - 1) * (q - 1)) = 1$.
5. Назвемо цифри e і n відкритим ключем, а цифри d і n секретним ключем.

Абонент А

Зашифрування

Прийом ключів
абонента В: n_B і e_B

Формування
повідомлення M

Обчислення
 $C = M^{e_B} \bmod n_B$

Передача C

Абонент В

Генерація ключів

Генерація простих
чисел p_B і q_B

Обчислення $n_B = p_B \cdot q_B$
і $\varphi(n_B) = (p_B - 1) \cdot (q_B - 1)$

Генерація ПВЧ e_B

Обчислення d_B
 $(e_B \cdot d_B) \bmod \varphi(n_B)$

Розшифрування

Обчислення
 $M = C^{d_B} \bmod n_B$

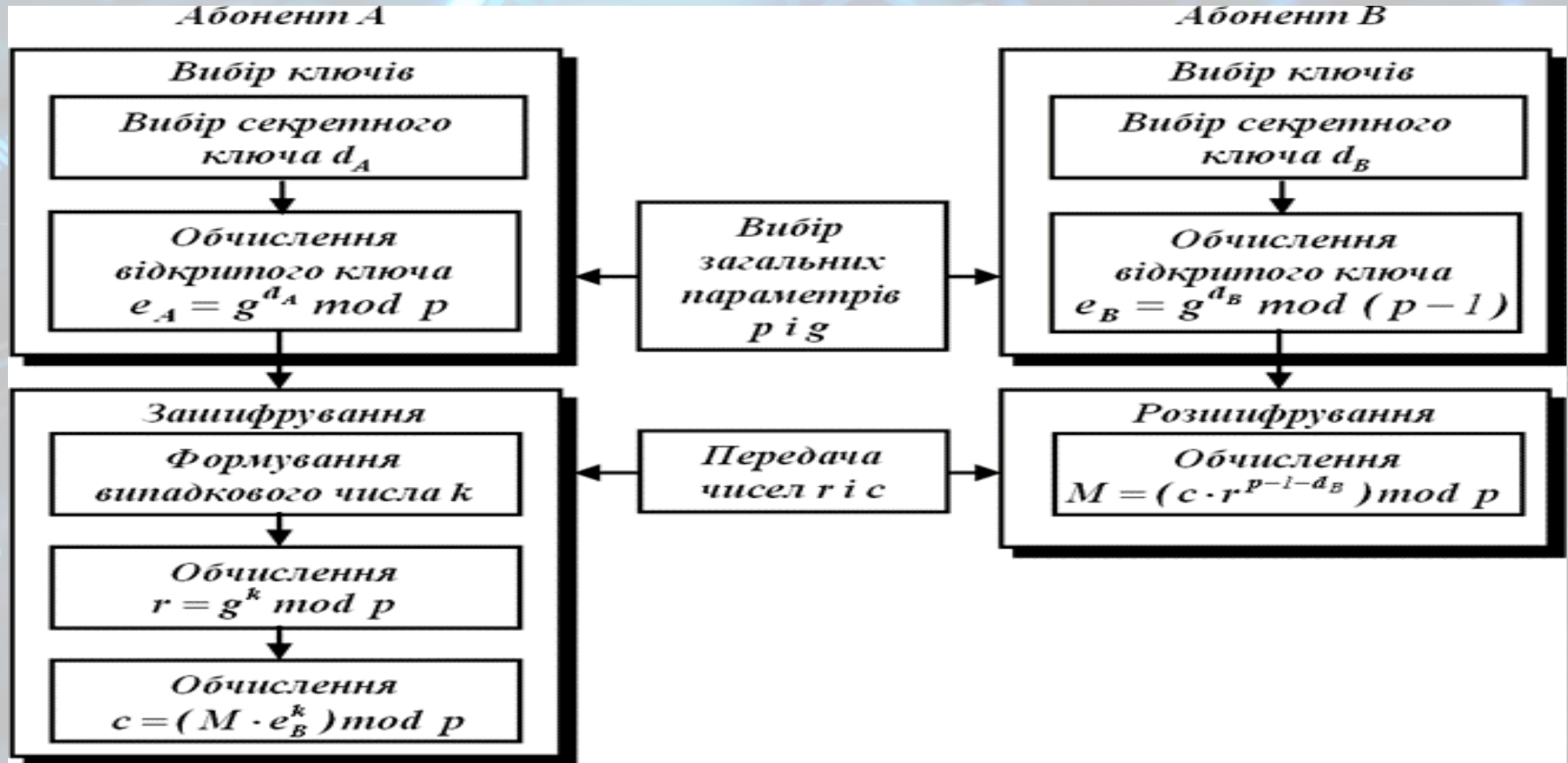
Приклад RSA

- 1. Виберіть $p = 3$ і $q = 11$.
- 2. Визначте $n = 3 * 11 = 33$.
- 3. Знайти $(p-1) * (q-1) = 20$. Тому в якості d вибираємо будь-яке число, взаємно просте з 20, наприклад, $d = 3$.
- 4. Виберемо число e . В якості такого числа можна взяти будь-яке число, для якого задовольняється співвідношення $(e * 3) \bmod 20 = 1$, наприклад 7.

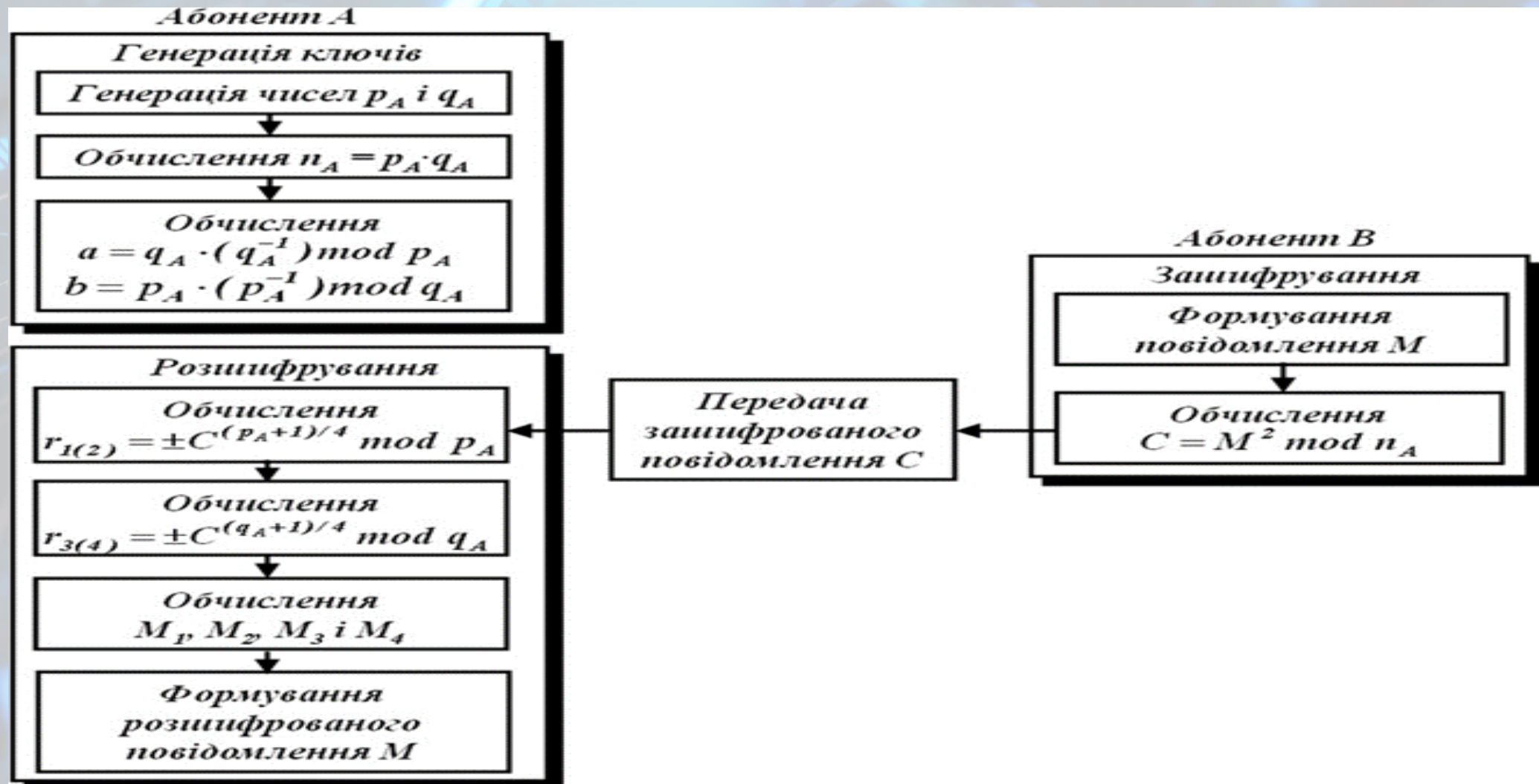
Уявімо зашифроване повідомлення у вигляді послідовності цілих чисел в діапазоні $0 \dots 32$. Нехай буква А представлена цифрою 1, буква В - цифрою 2, а буква С - цифрою 3. Тоді повідомлення можна представити у вигляді послідовності цифр 3, 1, 2. Зашифрувати повідомлення за допомогою ключа $\{7, 33\}$:

- $C1 = (37) \bmod 33 = 2187 \bmod 33 = 9$,
- $C2 = (17) \bmod 33 = 1 \bmod 33 = 1$,
- $C3 = (27) \bmod 33 = 128 \bmod 33 = 29$.
- 6. Спробуємо розшифрувати повідомлення $\{9, 1, 29\}$, отримане в результаті шифрування відомим ключем, на основі секретного ключа $\{3, 33\}$:
- $M1 = (97) \bmod 33 = 729 \bmod 33 = 3$,
- $M2 = (17) \bmod 33 = 1 \bmod 33 = 1$,
- $M3 = (297) \bmod 33 = 24389 \bmod 33 = 2$.

Криптосистема Ель-Гамаль

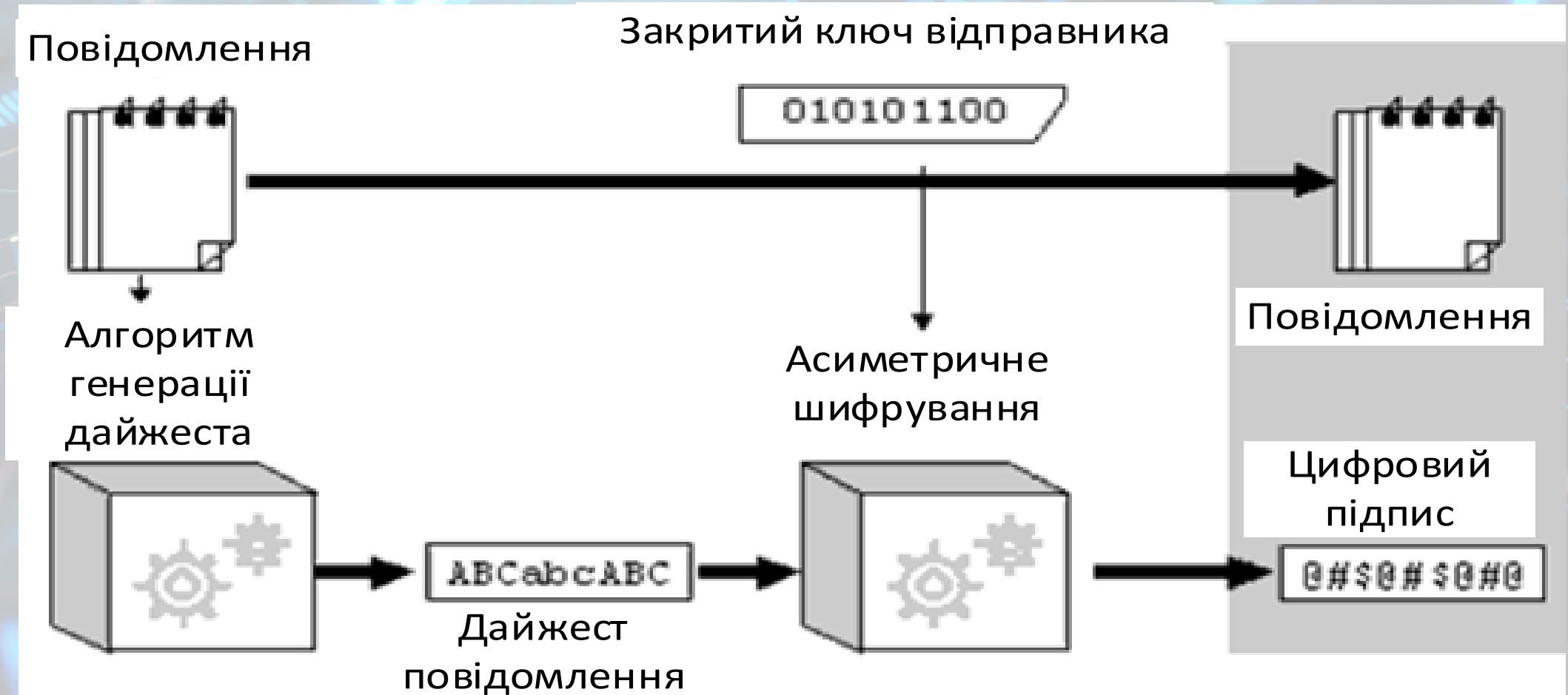
Криптографічна система РАБІНА

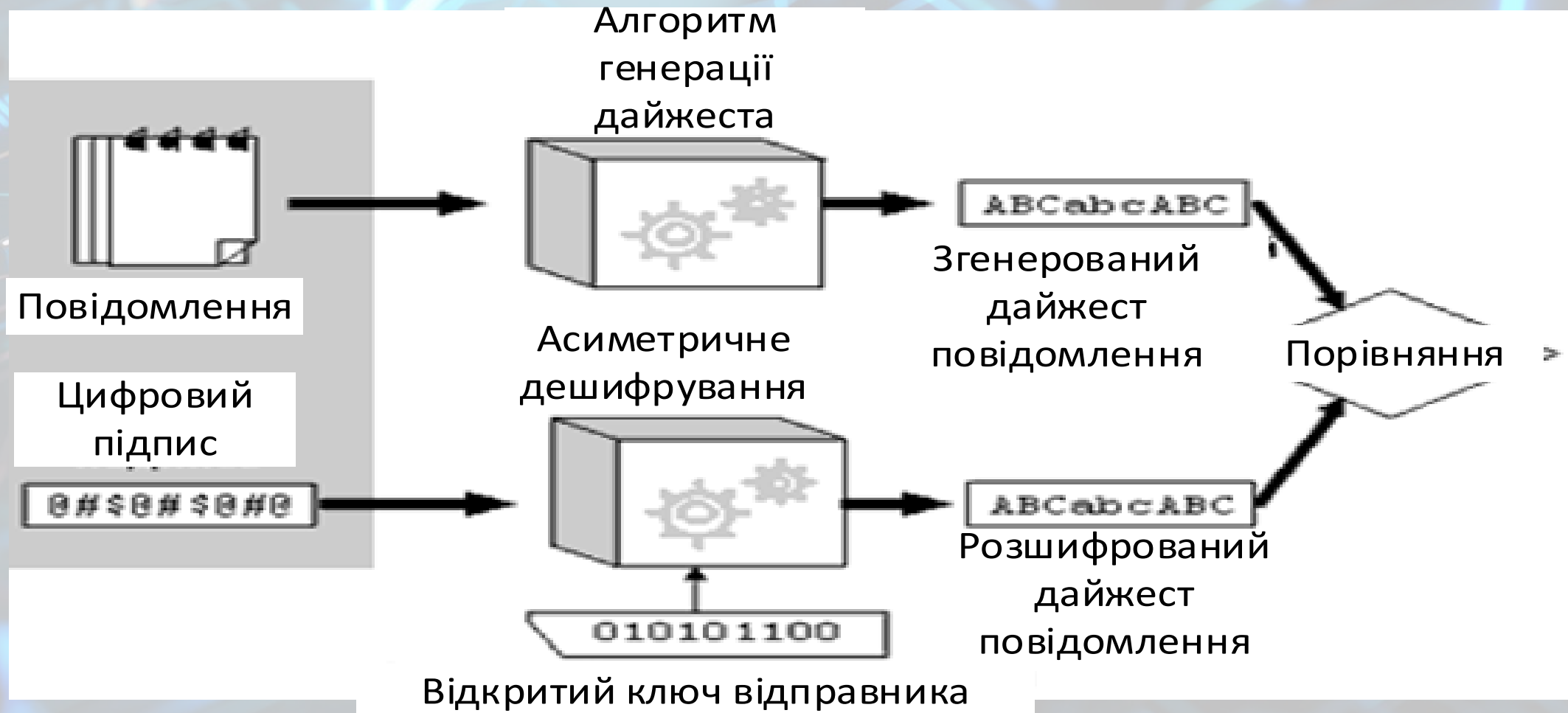
Які порушення і дії зловмисника повинна захищати система аутентифікації

- Відмова (ренегат).
- Модифікація (переробка).
- Підробки.
- Активне перехоплення.
- Маскування (імітація).
- Повторення.

Формування повідомлення з цифровим підписом

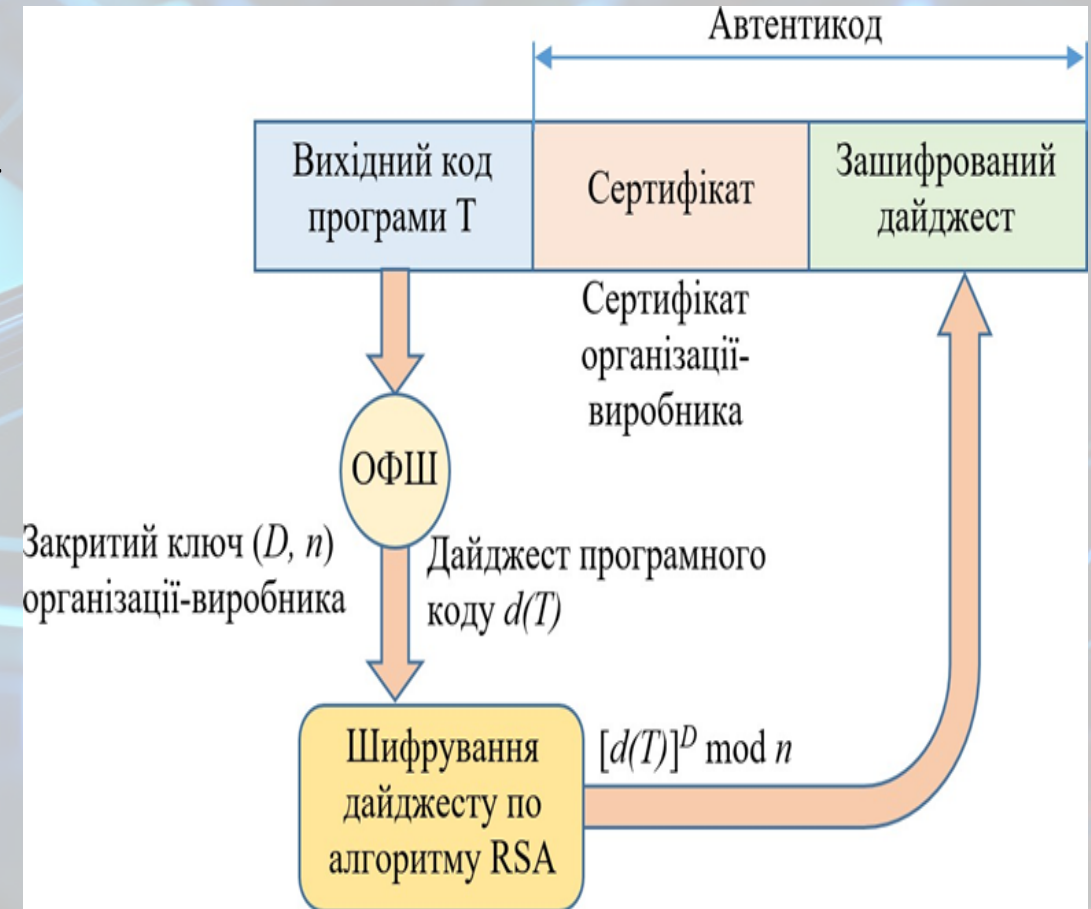
Перевірка цифрового підпису

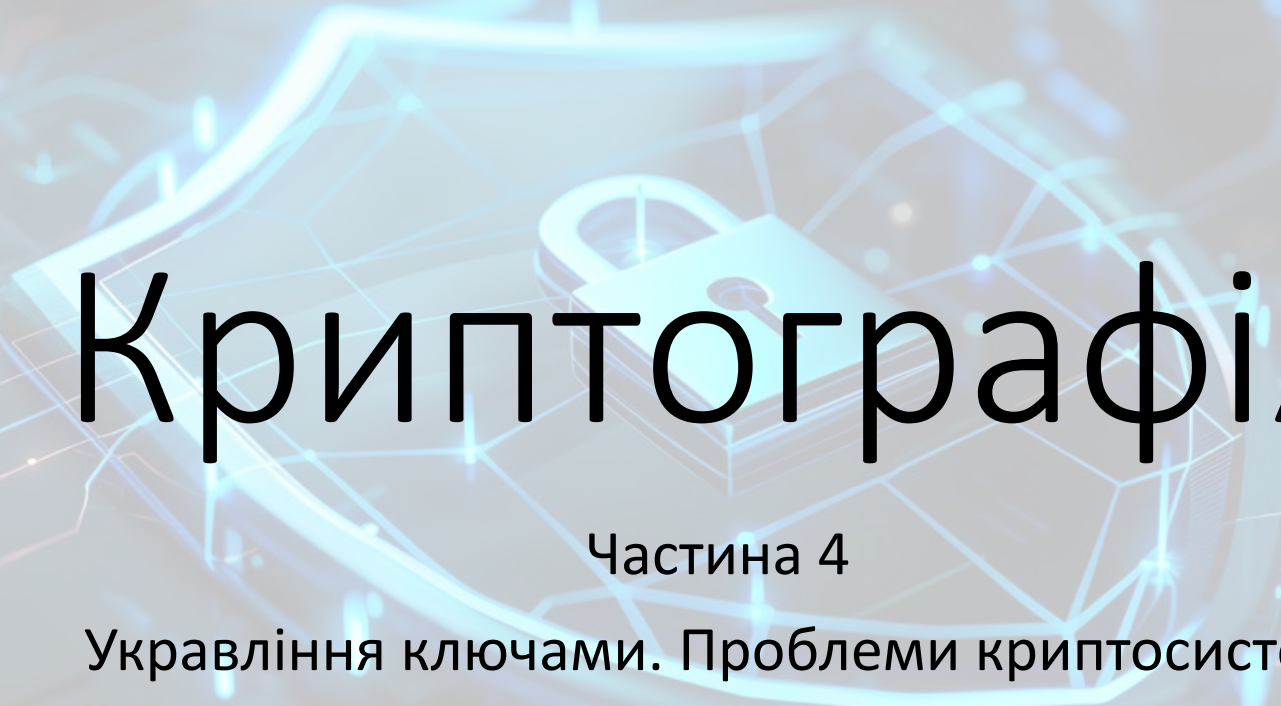

Автентифікація програмних кодів

Цифровий підпис і сертифікати можуть застосовуватися для доказу автентичності (достовірності) програм. Користувачу важливо бути впевненим, що програма, яку він завантажив з будь-якого сервера Інтернету, дійсно містить коди, розроблені певною компанією. Компанія Microsoft запропонувала для цих цілей технологію автентикоду (Authenticode).

Організація, яка бажає підтвердити своє авторство на програму, повинна вбудувати в розповсюджуваний код так званий підписуючий блок – автентикод (рис. 4.7). Цей блок складається з двох частин. Перша частина – це сертифікат організації-розробника даної програми, отриманий звичайним чином від будь-якого центру сертифікації. Другу частину утворює зашифрований дайджест, отриманий в результаті застосування хеш-функції до розповсюджуваного коду. Шифрування дайджесту виконується за допомогою закритого ключа організації.

The background features a stylized, glowing blue shield with a padlock in the center. The shield is surrounded by a complex network of glowing blue lines and dots, resembling a digital circuit or a secure communication network. The overall color palette is light blue and white, giving it a high-tech, digital feel.

Криптографія

Частина 4

Управління ключами. Проблеми криптосистем

Управління ключами

- генерація ключів;
- розподіл ключів;
- зберігання ключів;
- заміна ключів;
- депонування ключів;
- Знищення ключів.

Розрядність ключа

- складність атаки грубою силою;
- необхідна продуктивність криптографічного алгоритму в тих випадках, коли збільшення розміру ключа збільшує час виконання операцій шифрування;
- термін служби інформації, що захищається, та її цінність;
- можливості противника.

Довжина ключа, біти

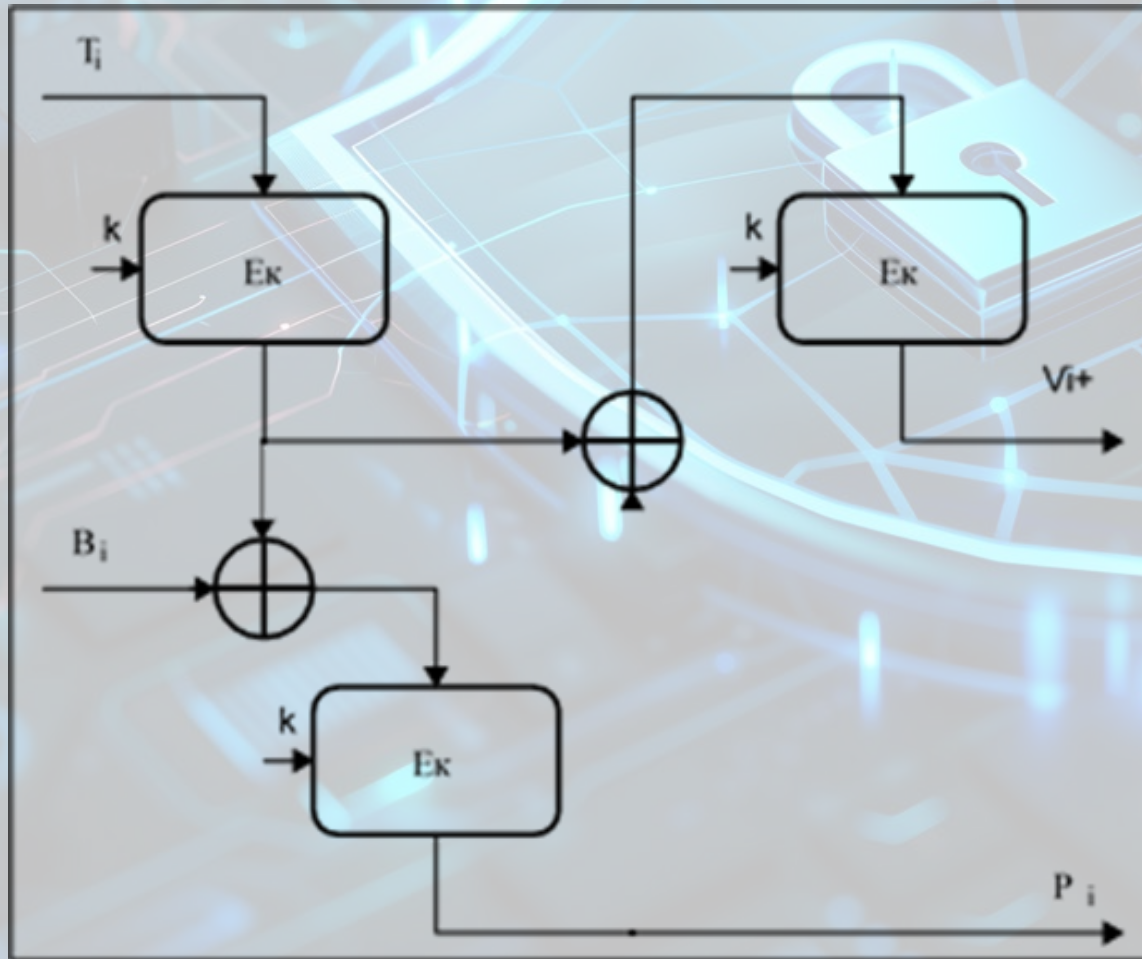
Крипосистем а з закритим ключем	Крипосистем а з відкритим ключем
56	384
64	512
80	768
112	1792
128	2304

Генерація ключів

Для генерації ключової інформації для використання в симетричній криптосистемі використовуються наступні методи (в порядку підвищення якості):

- генерація програмного забезпечення, яка передбачає обчислення чергового псевдовипадкового числа як функції поточного часу, послідовності символів, що вводяться користувачем, особливостей його клавіатурного почерку і т.д;
- генерація програмного забезпечення на основі моделювання якісного генератора PSP з єдиним законом розподілу;
- генерація обладнання за допомогою якісного генератора PSP;
- генерація обладнання з використанням генераторів випадкових послідовностей, побудованих на основі фізичних генераторів шуму та високоякісних генераторів PSP.

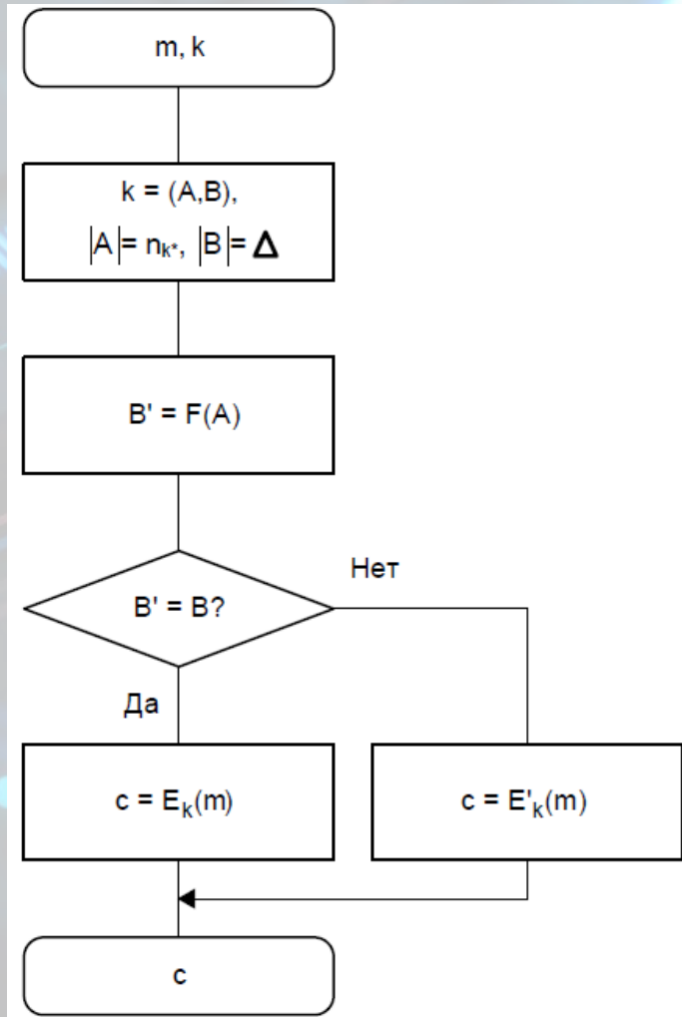
Схема генерації ключів ANSI X9.17

$$R_i = E_k(E_k(T_i) \oplus V_i).$$

$$V_{i+1} = E_k(E_k(T_i) \oplus R_i)$$

Неоднорідний ключовий простір

- Розкриття інформації за допомогою надійного криптографічного алгоритму. Ек відбувається тільки при використанні ключів спеціального типу;

- «Правильна» (стійка) клавіша k Розрядність складається з двох

$$n_k \left(|k| = n_k \right)$$

- Частини: ключ k^* ширини та деякого коду фіксований довжини

$$n_{k^*} \left(|k^*| = n_{k^*} \right)$$

$$\Delta = n_k - n_{k^*}$$

отриманого k^* за допомогою деякої криптографічної функції F, тобто

$$k = (k^*, F(k^*)) \mid |F(k^*)| = \Delta;$$

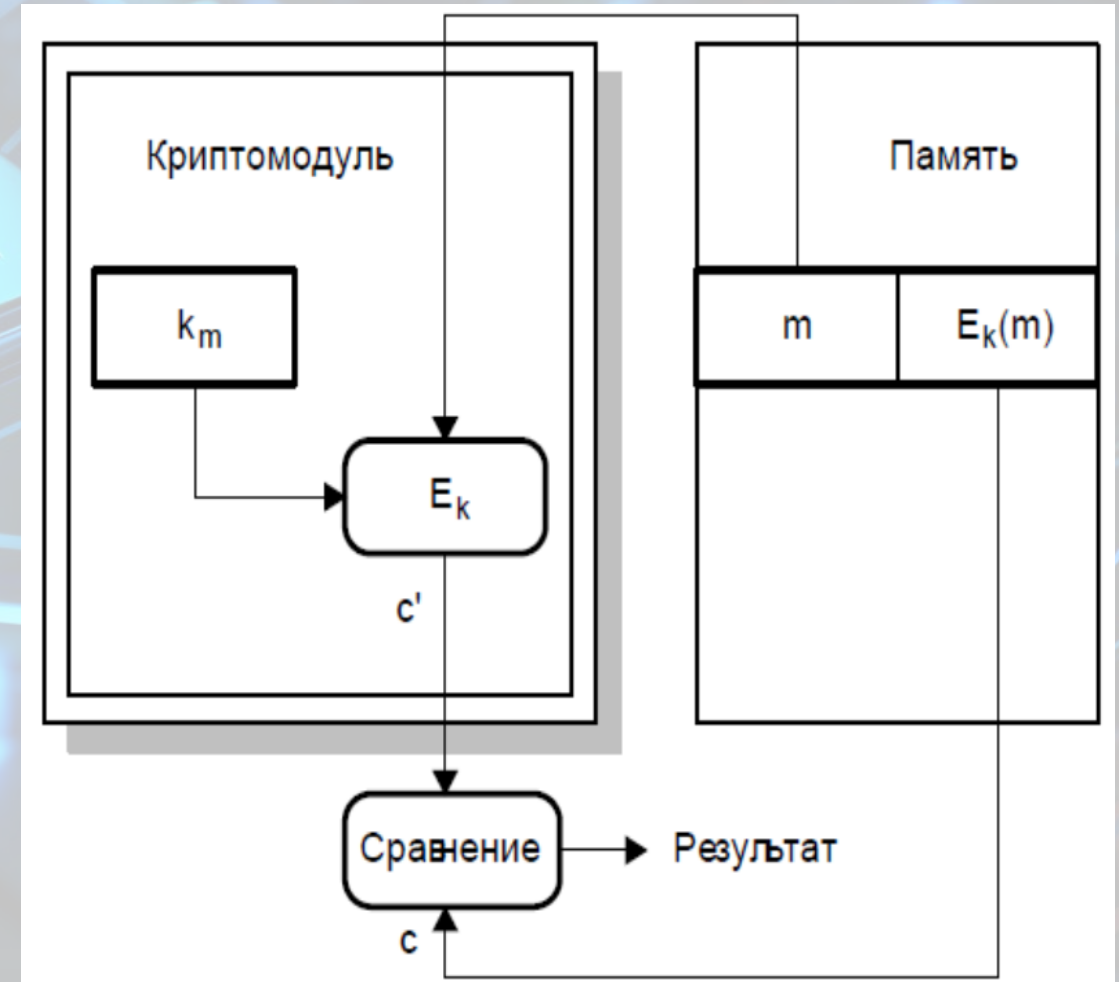
- Імовірність випадково отримати стабільний ключ мізерно мала і дорівнює 2Δ ;
- Якщо ключ, отриманий на вході криптомодуля, не відповідає заданим умовам, для шифрування інформації використовується набагато менш стійкий алгоритмічний ритм E'_k .

Накопичення ключів

Секретні ключі ніколи не повинні бути написані явно на носіях, які можна прочитати або скопіювати.

- ключ зберігається в захищеному від читання, запису і руйнівних впливів модуля захисту;
- ключ розповсюджується неелектронним способом, що виключає її перевірку;
- У системі обов'язково повинен бути спосіб перевірки справжності ключа.

Схема автентифікації майстер-ключа

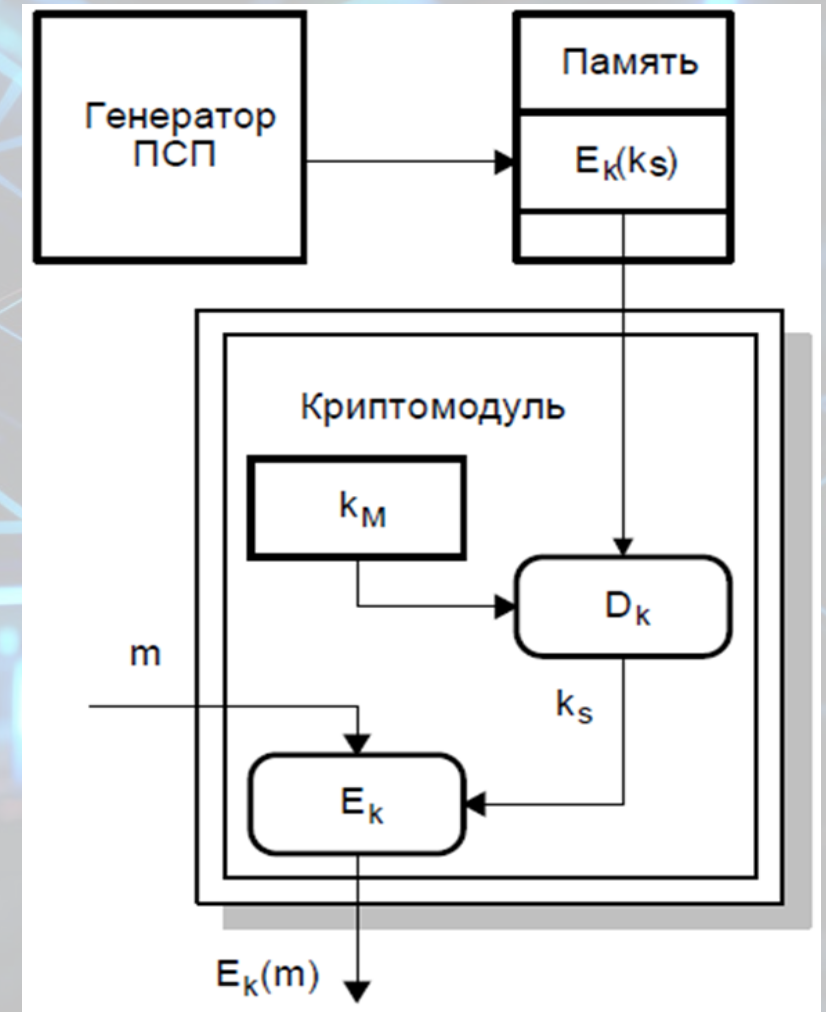

Зберігання сеансового ключа

- Запам'ятовування пароля pw і при необхідності автоматичне вилучення з нього ключа k за допомогою хеш-функції $h(x)$ за формулою $k = h(pw)$;
- запам'ятовування початкової начинки якісного генератора PSP, що формує ключ;
- використання пластикового ключа з розміщенням на ньому ПЗУ (ROM-ключем) або інтелектуальною картою.

Ключові символи	Кількість символів	Кількість можливих клавіш	Час перебору
Великі літери	32	$1,1 \cdot 10^{12}$	13 днів
Великі літери та цифри	42	$9,7 \cdot 10^{12}$	112 днів
Всі восьмибітні коди	256	$1,9 \cdot 10^{19}$	600 000 років

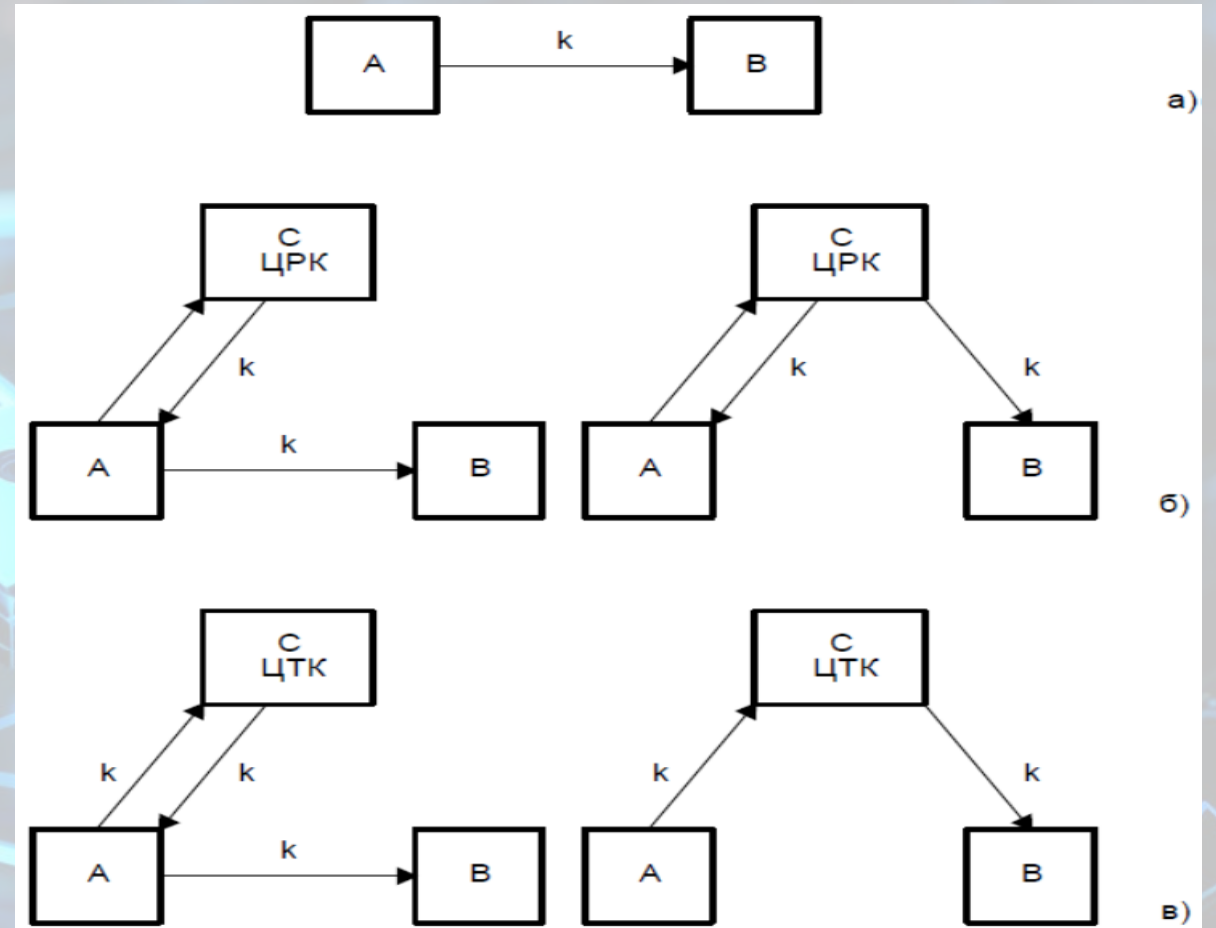
Схема захисту ключів сеансу

Розподіл ключів

1. Ву створення одного або декількох ключових розподільчих центрів. Недоліком такого підходу є те, що розподільчий центр знає, кому і які ключі призначені, а це дозволяє читати всі повідомлення, що циркулюють в ІР. Можливі зловживання мають значний вплив на захист.

2. Прямий обмін ключами між користувачами інформаційної системи.

варіанти побудови схеми розподілу ключів: а – прямий обмін між користувачами в мережі (схема «точка-точка»); б – схеми Центру розподілу ключів (РКК); в – схеми Центру перекладу ключів (КК). а, в, с – учасники обміну інформацією, к – ключ

Функціями центру довіри можуть бути

- генерація, зберігання, розподіл та контроль терміну служби ключа;
- сертифікація ключів;
- аутентифікація учасників обміну інформацією;
- аудит;
- одночасова служба;
- послуги нотаріуса;
- Послуга умовного депонування ключів.

Завдання управління ключами - знайти протокол розподілу ключів, який забезпечував би:

- можливість відмови від ключового розподільного центру;
- взаємне підтвердження автентичності учасників сесії;
- підтвердження валідності сесії механізмом запит-відповідь, використання для цього програмного або апаратного забезпечення;
- використання мінімальної кількості повідомлень при обміні ключами.

Термін служби ключа

- частота використання ключів (ключі екранування ключів, наприклад, використовуються набагато рідше, ніж ключі шифрування даних);
- величина шкоди, заподіяної компрометацією ключа, яка залежить, зокрема, від цінності інформації, що захищається;
- обсяг і характер інформації, що захищається (наприклад, при шифруванні випадково згенерованих ключів, інформація про вміст яких противнику заздалегідь нічого не відома, підлягає закриттю).

При визначенні терміну служби ключа враховуються такі міркування:

- Чим довше використовується ключ, тим більша ймовірність його компрометації.
- Чим довше використовується ключ, тим більше потенційної шкоди він може завдати в разі компрометації.
- Чим більше інформації, зашифрованої на одному ключі, перехоплює противник, тим простіше його атакувати;
- При тривалому використанні ключа у противника з'являється додатковий стимул витратити значні ресурси на його відкриття, оскільки вигода в разі успіху виправдає всі витрати.

Криптографічні системи

- У потоковому шифруванні кожен символ у тексті шифру є функцією значення та положення відповідного відкритого текстового символу. Символи - це біти, байти і рідко більші одиниці тексту. Потокове шифрування - це шифрування заміщення символів.
- При блочному шифруванні вихідний текст спочатку розбивається на блоки бітів однакової довжини. До блоків застосовується залежна від ключа функція шифрування для перетворення їх у блоки шифрування однакової довжини. Зазвичай блоки шифруються за допомогою збивання.
- Основна відмінність систем з відкритим ключем полягає в тому, що знання ключа шифрування недостатньо для розшифровки і навпаки. Системи з відкритим ключем завжди блок-ключові.
- Якщо в потоковому і блочному шифрі функція шифрування залежить тільки від ключа, то в автошифрах вона залежить як від ключа, так і від одного або декількох попередніх символів або блоків шифрувального тексту.

види систем	Блокованість	Надточність	Транзитивність	Симетрія
Потокове	-	-	-	+
Блокувати	+	-	+	-
З відкритим ключем	+	-	+	+
Комбіновані	+	+	+	+

види систем	поширення помилок	Автентифікація	Алгоритм	Швидкість
Потокове	Ні	Ні	Типових немає	Великий
Блокувати	так	Ні	DES і аналоги	Великий
З відкритим ключем	так	так	RSA, ЕльГамаль	Дуже низький
Комбіновані	так	так	Вони виготовляються на основі блоку	Великий

Кодування, специфічне для пам'яті

Алгоритми стиснення даних дуже добре підходять для використання в поєднанні з криптографічними алгоритмами. На це є дві причини:

- При відкритті шифру криптоаналітик найбільше покладається на надмірність, властиву будь-якому відкритому тексту. Позбутися від цієї надмірності допомагає стиснення.
- Шифрування даних - дуже трудомістка операція. Стиснення зменшує довжину відкритого тексту, тим самим зменшуючи час, який він буде витратити на його шифрування.

Причини

- Природні мови мають багато надмірності.
- Видалення повторюваних символів
- Посимвольне кодування.
- Використовуйте коди змінної довжини.

Шифрування в каналах зв'язку комп'ютерної мережі

- Шифрування каналів (1-фізичний)
- Шифрування на рівні контролю лінії даних (2)
- Шифрування транспортного рівня (4)
- Наскрізне шифрування (6)
- Шифрування рівня додатків (7)

Шифрування файлів

- Часто після шифрування файлу його незашифрована копія надійно забувається на іншому магнітному диску, на іншому комп'ютері або у вигляді роздруківки, зробленої на принтері;
- розмір блоку в алгоритмі блочного шифрування може значно перевищувати розмір окремого фрагмента даних в структурованому файлі, в результаті чого кінцева довжина зашифрованого файлу буде набагато більше, ніж довжина вихідного файлу;
- швидкість шифрування файлів за допомогою обраного для цієї мети криптографічного алгоритму повинна відповідати швидкості, з якою працюють пристрої вводу-виводу сучасних комп'ютерів;
- Працювати з ключами досить складно, так як різним користувачам зазвичай необхідно мати доступ не тільки до різних файлів, але і до окремих частин одного і того ж файлу.

Апаратне та програмне шифрування

- апаратне шифрування працює швидше
- обладнання легше фізично захистити від проникнення ззовні
- апаратне забезпечення шифрування простіше встановлювати
- бути реалізований у вигляді відповідної програми
- операційні системи мають вбудоване шифрування файлі

Проблеми шифрування

- Прозоре шифрування
- Шифрування великих повідомлень і потоків даних
- Використання блукаючих ключів
- Шифрування, кодування та стиснення інформації
- Приховування одного тексту у іншому
- Реалізації методів захисту інформації

Причини ненадійності криптографічних систем

- Неможливість використання сильних криптографічних алгоритмів (не стіки алгоритми);
 - Низька швидкість роботи сильних криптографічних алгоритмів.
 - Експортні обмеження
 - Використання власних криптографічних алгоритмів

Стійки алгоритми

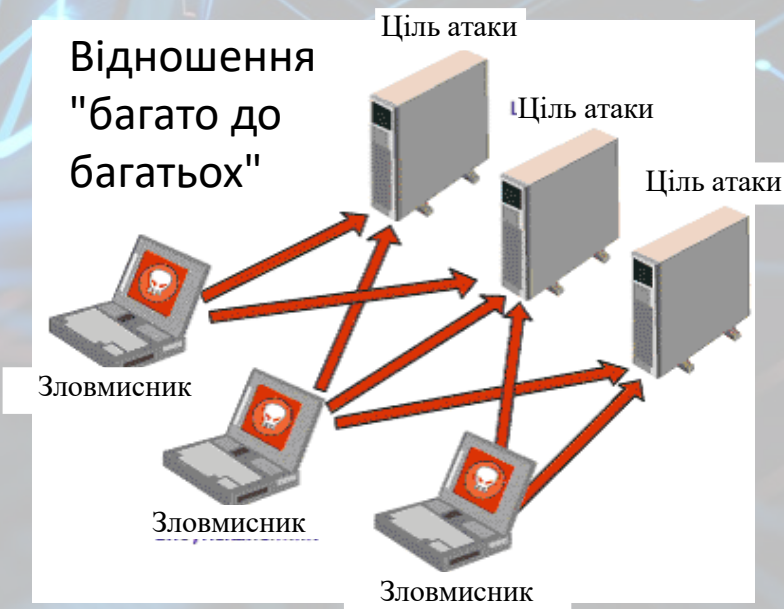
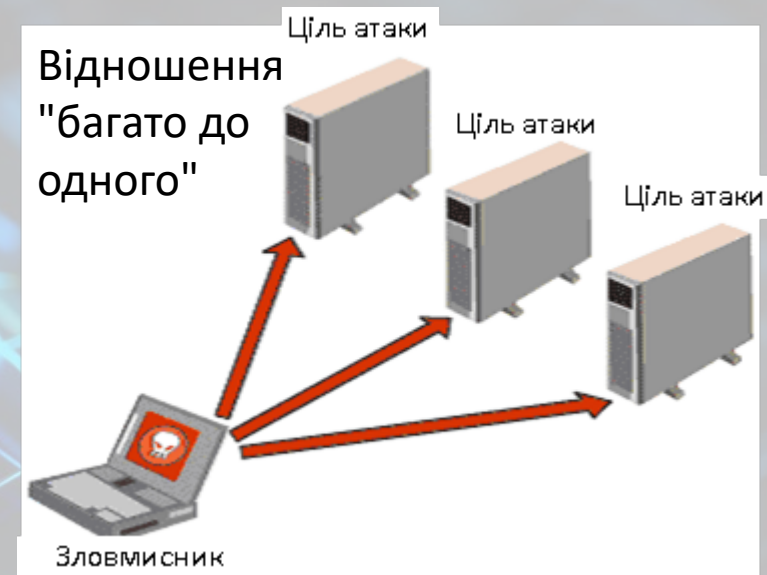
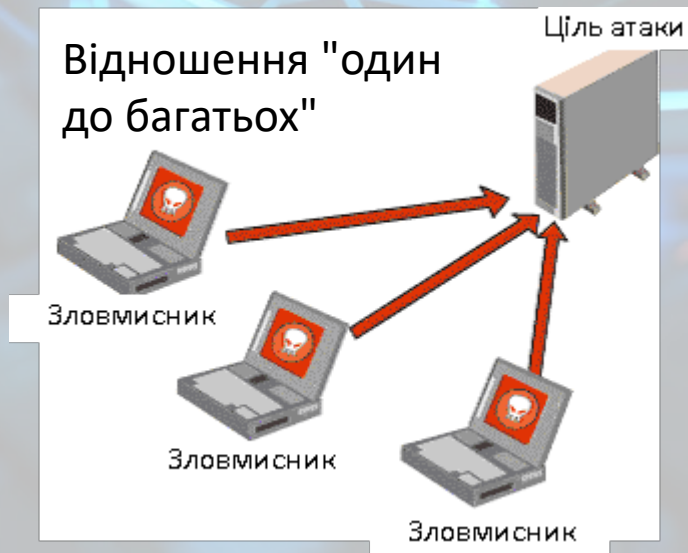
- Неправильне використання криптографічних алгоритмів;
 - Коротка довжина ключа
 - Повторне накладення шифру гами
 - Зберігання ключа разом з даними
- Помилки при реалізації криптографічних алгоритмів;
 - Зниження криптографічної стійкості при генерації ключа
 - Відсутність перевірки на наявність слабких клавів
 - Наявність залежності в часі обробки ключа
 - Наявність люків.
 - Недоліки датчика випадкових чисел (ПВЧ).
 - Недостатній захист від РПС
- Людський фактор.

КОМП'ЮТЕРНІ АТАКИ Й ТЕХНОЛОГІЇ ЇХ ВИЯВЛЕННЯ

Моделі атак

Атакою на інформаційну систему називаються навмисні дії зломисника, що використовують уразливості інформаційної системи й приводять до порушення доступності, цілісності й конфіденційності оброблюваної інформації.

Етапи реалізації атак

Можна виділити наступні етапи реалізації атаки:

- попередні дії перед атакою або "збір інформації";
- власно "реалізація атаки";
- завершення атаки.

Збір інформації – це основний етап реалізації атаки. Саме на даному етапі ефективність роботи зломисника є запорукою "успішності" атаки. Спочатку вибирається ціль атаки й збирається інформація про неї (тип і версія операційної системи, відкриті порти й запущені мережні сервіси, установлене системне й прикладне програмне забезпечення і його конфігурація й т.д.). Потім ідентифікуються найбільш уразливі місця системи, яка атакується, вплив на які приводить до потрібного зломисника результату. Зломисник намагається виявити всі канали взаємодії (цілі) атаки з іншими вузлами.

Залежно від бажаного результату порушник концентрується на тім або іншому етапі реалізації атаки. Наприклад:

- для відмови в обслуговуванні докладно аналізується мережа, яка атакується, у ній вишукуються слабкі місця;
- для розкрадання інформації основна увага приділяється непомітному проникненню на вузли, які атакуються, за допомогою виявлених раніше уразливостей.

Збір інформації

Перший етап реалізації атак – це збір інформації про систему, яка атакується, або вузол. Він включає такі дії як визначення мережної топології, типу й версії операційної системи вузла, що атакується, а також доступних мережних і інших сервісів і т.п. Ці дії реалізуються різними методами

- Вивчення оточення
- Ідентифікація топології мережі
- Ідентифікація вузлів
- Ідентифікація сервісів або сканування портів
- Ідентифікація операційної системи
- Визначення ролі вузла
- Визначення уразливостей вузла

Реалізація атаки

- Проникнення. Проникнення має на увазі під собою подолання засобів захисту периметра (наприклад, міжмережного екрана).
- Встановлення контролю. Встановлення контролю над вузлом, який атакується.
- Цілі реалізації атак. По-перше, одержання несанкціонованого доступу до самого вузла й інформації, що втримується на ньому. По-друге, одержання несанкціонованого доступу до вузла для здійснення подальших атак на інші вузли.

Завершення атаки

- Етапом завершення атаки є "замітання слідів" з боку зловмисника.

Класифікація атак

- Віддалене проникнення (remote penetration). Атаки, які дозволяють реалізувати віддалене керування комп'ютером через мережу. Наприклад, NetBus або BackOrifice.
- Локальне проникнення (local penetration). Атака, що приводить до одержання несанкціонованого доступу до вузла, на якому вона запущена. Наприклад, GetAdmin.
- Віддалена відмова в обслуговуванні (remote denial of service). Атаки, які дозволяють порушити функціонування або перевантажити комп'ютер через Internet. Наприклад, Teardrop або trin00.
- Локальна відмова в обслуговуванні (local denial of service). Атаки, які дозволяють порушити функціонування або перевантажити комп'ютер, на якому вони реалізуються. Прикладом такої атаки є "ворожий" аплет, що завантажує центральний процесор нескінченним циклом, що приводить до неможливості обробки запитів інших застосунків.
- Мережні сканери (network scanners). Програми, які аналізують топологію мережі й виявляють сервіси, доступні для атаки. Наприклад, система nmap.
- Сканери уразливостей (vulnerability scanners). Програми, які шукають уразливості на вузлах мережі і які можуть бути використані для реалізації атак. Наприклад, система SATAN або ShadowSecurityScanner.
- Зломщики паролів (password crackers). Програми, які "підбирають" паролі користувачів. Наприклад, L0phtCrack для Windows або Crack для Unix.
- Аналізатори протоколів (sniffers). Програми, які "прослуховують" мережний трафік. За допомогою цих програм можна автоматично шукати таку інформацію, як ідентифікатори й паролі користувачів, інформацію про кредитні карти й т.д.

Типи і приклади атак. Пасивні і активні атаки

- Активні атаки включають явні впливи на систему, що змінюють її стан. Це можуть бути шкідливий програмний код-вірус, впроваджений в виконувану системою програму, спотворення даних на сторінках зламаного веб-сайту, блокування мережевого сервісу шляхом бомбардування його помилковими запитами або запроваджене в комунікаційний протокол неправдиве повідомлення. Головною відмінною рисою активних атак є те, що після свого завершення вони, як правило, залишають сліди.
- Пасивні атаки не порушують нормальну роботу ІС, вони пов'язані зі збором інформації про систему, наприклад прослуховуванням внутрішньомережевого трафіку або перехопленням повідомлень, що передаються по лініях зв'язку. У багатьох випадках пасивні атаки не залишають слідів, тому їх дуже складно виявити, часто вони так і проходять непоміченими.

Відмова в обслуговуванні - DoS

Відмова в обслуговуванні (Denial of Service, DoS) або DoS-атака – це атака на обчислювальну систему з метою виводу її з ладу, тобто створення таких умов, при яких легітимні користувачі системи не можуть дістати доступ до ресурсів, що надаються системою, або цей доступ ускладнений.

Існують різні причини, по яких може виникнути DoS-атака:

- Помилка в програмному коді, що призводить до звернення до невикористовуваного фрагменту адресного простору, виконання неприпустимої інструкції або іншої необроблюваної виняткової ситуації, коли відбувається аварійне завершення серверного додатку.
- Недостатня перевірка даних користувача, що призводить до нескінченного або тривалого циклу або підвищеного тривалого споживання процесорних ресурсів або використання великого об'єму оперативної пам'яті.
- Флуд (Flood) – атака, пов'язана з великою кількістю, зазвичай безглузвих або сформованих в неправильному форматі запитів до комп'ютерної системи або мережевого обладнання, яка має на меті відмову в роботі системи через вичерпання ресурсів системи – процесора, пам'яті або каналів зв'язку (полоси пропускання).
- Атака другого роду – атака, яка прагне викликати помилкове спрацьовування системи захисту і таким чином привести до недоступності ресурсу.

Розподілена атака відмови в обслуговуванні - DDoS

Якщо атака виконується одночасно з великого числа комп'ютерів, говорять про розподілену атаку відмови в обслуговуванні (Distributed Denial of Service, DDoS).

В деяких випадках до DDoS-атаки приводить легітимна дія, наприклад, слешдот-ефект.

- Слешдот-ефект (Slashdot) полягає в недоступності певного сайту (зазвичай, маловідомого) внаслідок розміщення посилання на нього на популярному сайті і, як наслідок, різкого збільшення кількості відвідувань даного сайту, що призводить до перевищення допустимого навантаження на сервер і відмови в обслуговуванні частини користувачів.

Поняття «DDoS-атака» практично рівносильно поняттю «флуд», і у вжитку те і інше часто взаємозамінно.

Для створення флуда можуть застосовуватися як звичайні мережеві утиліти, наприклад, ping, так і спеціальні програми. Є декілька варіантів організації DDoS атак:

- Ботнет – зараження певного числа комп'ютерів програмами, які в певний момент починають здійснювати запити до атакованого сервера.
- Флешмоб – домовленість великого числа користувачів інтернету почати здійснювати певні типи запитів до атакованого сервера.

Захист від DDoS-атак

Захист від розподілених DDoS-атак ґрунтується на аналізі трафіку, що надходить на вузлом, який захищається.

Ефективність захисту від DDoS-атак звичайно описується трьома основними параметрами:

- потужність атаки (Мбіт/с), що здатна витримати система;
- точність дій системи при виявленні й відбитті атаки;
- імовірність і кількість помилкових спрацьовувань (False Positive).

При виборі системи захисту від DDoS атак потрібно враховувати важливі фактори:

- потужність атаки (Мбіт/с), що здатна витримати система;
- точність дій системи при виявленні й відбитті атаки;
- імовірність і кількість помилкових спрацьовувань (False Positive);
- оперативна можливість перенаправлення трафіку (Зміна IP основного сервера);
- захист на вимогу – можливість включити захист від DDoS тільки на час атаки;
- пороги обмежень по трафіку/продуктивності системи.

Впровадження шкідливих програм

Численна група активних атак пов'язана з впровадженням в комп'ютери шкідливих програм (malware – скорочення від malicious software). До цього типу програм відносяться

- Троянська програма (Trojan Horses, Trojans) – різновид шкідливої програми, яка проникає в комп'ютер під виглядом легального програмного забезпечення, на відміну від вірусів і черв'яків, які поширюються самовільно.
- Руткіт (Root Kit – набір root-a) – програма або набір програм для приховування слідів присутності зловмисника або шкідливої програми в системі.
- Мережевий черв'як – шкідлива програма, яка самостійно розповсюджується через локальні і глобальні комп'ютерні мережі.
- Комп'ютерний вірус (Computer Virus) – шкідлива програма, яка має здатність до прихованого самопоширення.
- Спам (Spam) — масова розсилка кореспонденції рекламного чи іншого характеру людям, які не висловили бажання її одержувати.

Соціальний інжиніринг

- Соціальний інжиніринг – це отримання несанкціонованого доступу до інформації або до системи без застосування технічних засобів.
- Фішинг (phishing спотворене fishing – рибалка) – один з різновидів соціального інжинірингу, метою якого є виманювання у довірливих або неуважних користувачів мережі персональних даних клієнтів онлайн-аукціонів, сервісів з переказування або обміну валюти, інтернет-магазинів.
- Більшість методів фішингу зводиться до того, щоб замаскувати підроблені посилання на фішингові сайти під посилання справжніх організацій. Адреси з помилками або субдомени часто використовуються злоумисниками.
- Соціальні мережі також представляють великий інтерес для фішерів, дозволяючи збирати особисті дані користувачів. За оцінками фахівців, понад 70% фішингових атак в соціальних мережах – успішні

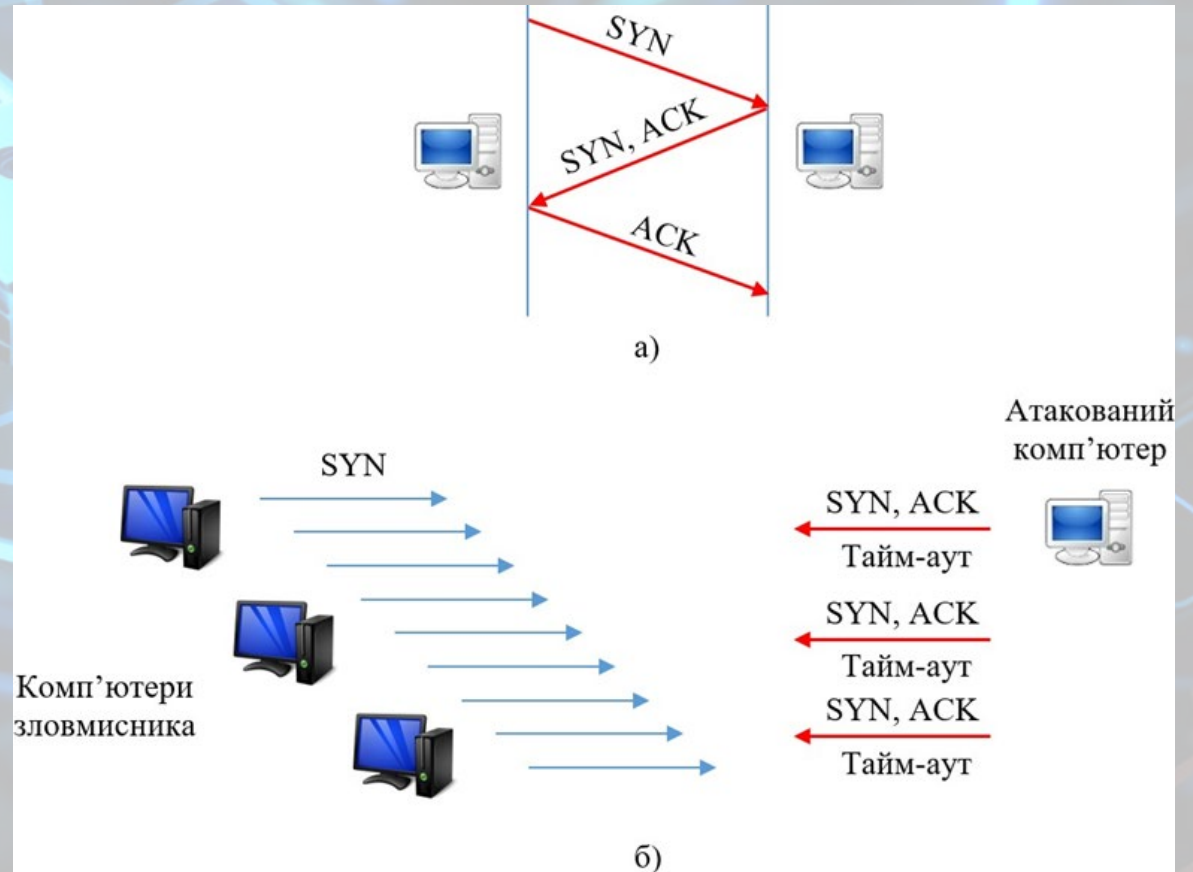
Варіанти реакцій на виявлену атаку

- Повідомлення на консоль (включаючи резервну) системи виявлення атак або на консоль інтегрованої системи (наприклад, міжмережного екрана).
- Звукове оповіщення про атаку.
- Додаткові повідомлення на мобільний пристрій або факс.
- Обов'язкова реєстрація подій, що виявляються.
- Трасування подій (event trace), тобто запис їх у тій послідовності й з тією швидкістю, з якими їх реалізовував зловмисник.
- Переривання дій атакуючого, тобто завершення з'єднання.
- Реконфігурація мережного встаткування або міжмережевих екранів.
- Блокування мережевого трафіку так, як це реалізовано в міжмережевих екранах.

АТАКИ НА ТРАНСПОРТНУ ІНФРАСТРУКТУРУ МЕРЕЖІ.

TCP-атаки. Затоплення SYN-пакетами (1)

- Атака затопленням SYN-пакетами (SYN Flood) використовує вразливість процедури встановлення логічного з'єднання протоколу TCP. Ця процедура базується на використанні прапорів SYN і ACK, які переносяться в заголовок кожного TCP-сегмента (рис.а). Для реалізації атаки зломисник організовує передачу на сервер масованого потоку пакетів з прапором SYN, кожен з яких ініціює створення нового TCP-з'єднання (рис. б)
- Головним засобом боротьби з атакою затопленням SYN-пакетами є фільтрування трафіку, що надходить від джерела атаки. Для цього потрібно визначити адресу атакуючого вузла.

TCP-атаки. Затоплення SYN-пакетами (2)

- У деяких випадках атакуючий може поміщати SYN-сегменти в IP-пакети з «підробленою» адресою відправника. У цьому випадку говорять, що він використовує спуфінг.
- Спуфінг (Spoofing – підміна) – ситуація, в якій одна людина або програма успішно маскується під іншу шляхом фальсифікації даних і дозволяє отримати незаконні переваги.
- Подолання атаки шляхом фільтрації також ускладнюється, коли потік SYN-сегментів надходить на атакований сервер відразу від сотень заражених комп'ютерів з деякої мережі, тобто коли має місце розподілена атака затопленням SYN-пакетами (DDoS SYN Flood).
- Різновидом TCP-атаки затопленням SYN-пакетами є TCP-атака затопленням ACK-пакетами, що виконується шляхом відображення.

ТСР-атаки. Підробка ТСР-сегмента

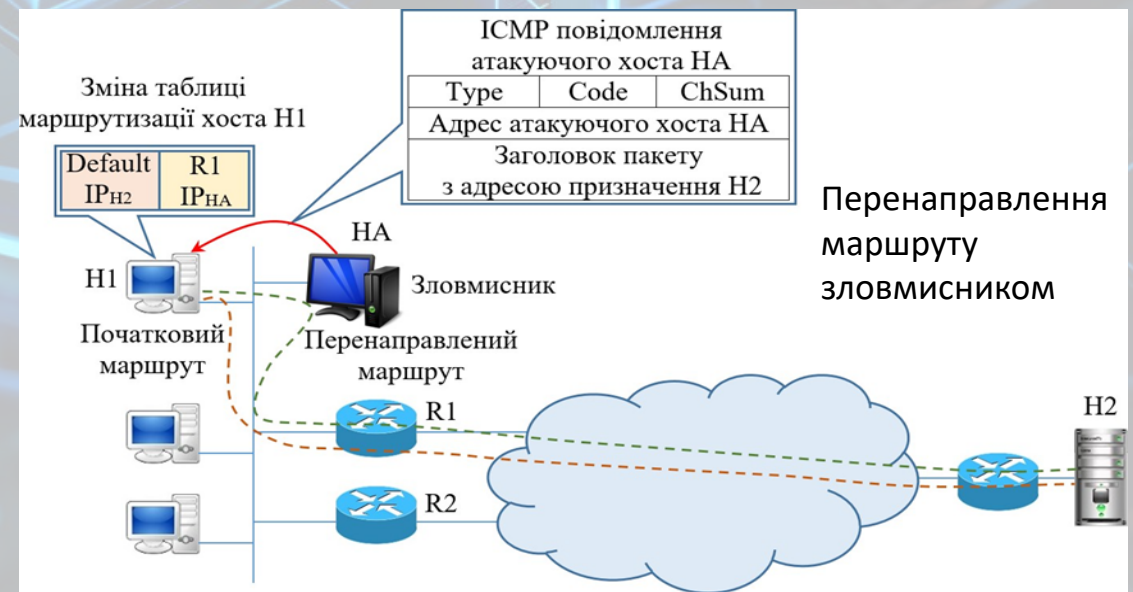
- Атака підробкою ТСР-сегмента полягає в генерації ТСР-сегментів, всі атрибути яких мають значення, що легітимні для деякого існуючого ТСР-сеансу атакованого комп'ютера, тобто ІР-адреси, номери ТСР-портів відправника і отримувача, а також порядкові номери з поточного діапазону вікна прийому.
- Різновидом підробки ТСР-сегментів є їх повторне використання. Якщо зловмисник зміг якимось чином перехопити трафік між двома учасниками ТСР-сеансу, то згодом він може просто надсилати учасникам сеансу дублікати перехоплених сегментів.

ТСР-атаки. Скидання ТСР-з'єднання

- Атака скиданням ТСР-з'єднання використовується для розриву ТСР-з'єднань легальних користувачів. Для проведення атаки зломисник повинен підробити заголовок ТСР- сегменту.
- Прийом скидання з'єднання використовується не лише зломисниками, а й розробниками засобів захисту: наприклад, деякі фаєрволи застосовують його для припинення атаки.
- Боротьба а з атаками підробки ТСР-сегмента і скиданням ТСР-з'єднання може вестися по двох напрямках. Перший напрям пов'язаний із запобіганням прослуховування трафіку, другий базується на зміні поведінки самого протоколу ТСР, наприклад шляхом включення додаткової процедури автентифікації кожного ТСР-сегмента з використанням цифрового підпису. Цифровий підпис не забезпечує конфіденційності, тому що вміст полів не шифрується, але він гарантує, що ТСР-сегмент не був змінений третьою стороною.

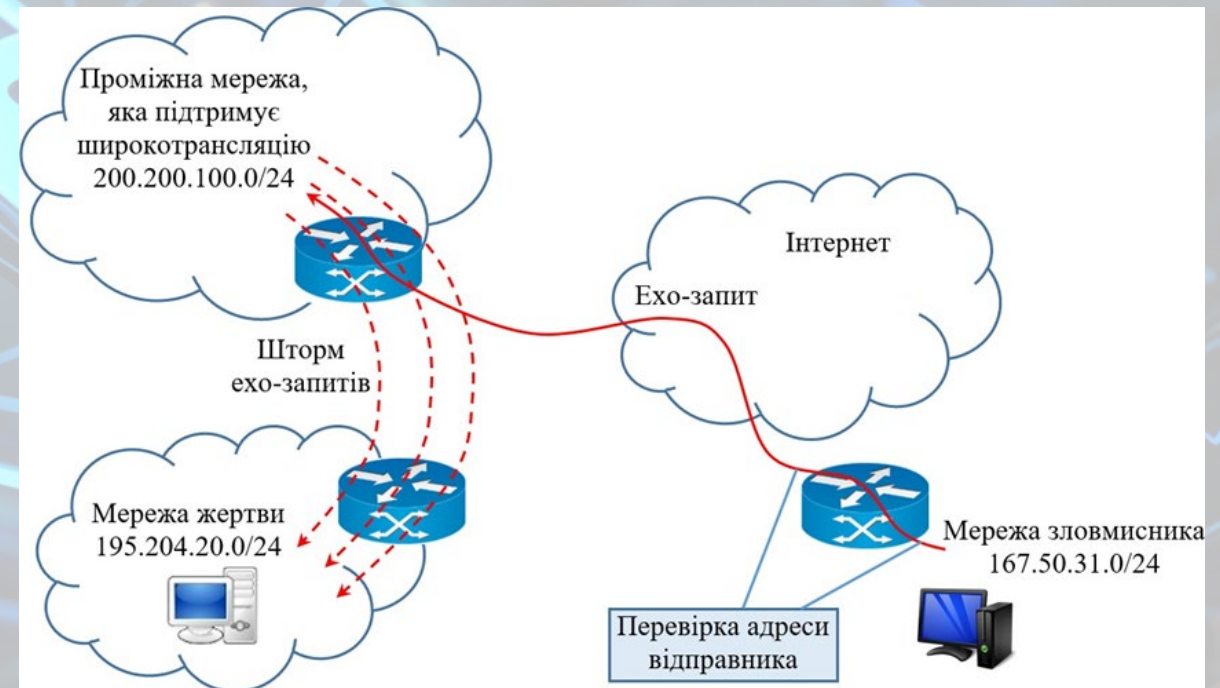
ICMP-атаки. Перенаправлення трафіку

- Згідно протоколу ICMP маршрутизатор надсилає хосту безпосередньо приєднаної локальної мережі ICMP-повідомлення про перенаправлення маршруту у разі відмови цього маршруту або в тих випадках, коли виявляє, що для деякої адреси призначення хост використовує нераціональний маршрут.

ICMP-атаки. ICMP-атака Smurf

- ICMP-атака Smurf – це DDoS-атака, яка використовує функцію ехо-запиту протоколу ICMP.
- В атаці Smurf використовується той факт, що ехо-запит може бути надісланий не тільки по індивідуальній, а й по широкотрансляційній (broadcast) адресі деякої мережі.
- У ICMP-атаці Smurf використовується характерний прийом – посилення атаки за рахунок відображення надісланого пакета великою кількістю комп'ютерів.

Компоненти ICMP-атаки Smurf

ICMP-атаки. Пінг смерті і Ping-затоплення

- Атака Пінг смерті (Ping of Death) полягає у відправці на атакований комп'ютер ехо-запиту з довжиною IP-пакета, що перевищує його максимально можливий розмір, який відповідно до стандарту становить 65535 байт. Оскільки відповідний буфер ядра ОС не розрахований на такий розмір, ОС зазнає краху, звідси і така назва атаки. Так як дана атака заснована на перевищенні розміру буфера при складанні фрагментованого IP-пакету, то вона є окремим випадком атак, що використовують IP-фрагментацію.
- Інша атака, яка називається Ping-затопленням, також є досить простою: зломисник використовує утиліту ping своєї операційної системи для відправки ехо-запитів на атакований комп'ютер з максимально можливою частотою. Якщо швидкодія мережевого інтерфейсу його комп'ютера вища, ніж у атакованого комп'ютера, то атака вдається, так як вся вхідна пропускна спроможність інтерфейсу атакованого комп'ютера виявляється вичерпаною.

UDP-атаки

- UDP-затоплення відноситься до DoS-атак і має на меті вичерпання пропускної спроможності інтерфейсу атакованого комп'ютера. Вона подібна до розглянутої атаки Ping-затоплення, коли зломисник просто направляє інтенсивний потік датаграм на атакований комп'ютер.
- В атаці ICMP/UDP-затопленням використовується два протоколи. Зломисник направляє інтенсивний потік UDP-пакетів, в яких в якості адреси відправника вказана адреса комп'ютера-жертви, на програмні порти комп'ютерів, що знаходяться в пасивному стані (тобто в даний момент з цими портами не пов'язані додатки, що прослуховують мережу).
- Атака UDP/echo/chargen-затопленням схожа на попередню, в ній також має місце відображення UDP-пакетів, але при цьому пакети відправляються з номером порту 7 або 19. Ці порти зазвичай активні, вони підтримують сервіси echo (порт 7) і Chargen (порт 19), використовуючи протокол UDP. Сервіс Chargen у відповідь на запит генерує рядок випадкових символів довільної довжини від 0 до 512 і надсилає його хосту, що звернувся.

IP-атаки. Атака на IP-опції

- Атака на IP-опції являє собою DoS-атаку на маршрутизатори, в якій використовується поле додаткових опцій протоколу IP.
- Атака заснована на тому факті, що у більшості IP-пакетів поле опцій відсутнє, тому для просування таких пакетів маршрутизатор задіює спеціалізовані процесори портів, які дуже швидко і економно виконують цю операцію.
- Звичайна практика боротьби з цією атакою – фільтрація (відкидання) всіх пакетів, в заголовку яких є опції. Можливо також ігнорування всіх або деяких опцій.

IP-атаки. IP-атака на фрагментацію

Атака на фрагментацію спрямована на кінцеві вузли IP-мереж, в обов'язок яких входить збірка фрагментованого IP-пакету в єдине ціле. Операція складання має декілька вразливостей, які можуть бути використані зломисником:

- Перевищення максимальної довжини пакету (переповнення буфера збірки).
- Перекриття сегментів за рахунок спеціального підбору зсувів і довжин фрагментів.
- Заміщення фрагментів.
- Незавершені фрагменти.

Атаки на фрагментацію протоколу IPv6 в принципі аналогічні атакам на фрагментацію IPv4, але так як в новій версії протоколу IP був врахований досвід попередньої боротьби, у зломисника залишається менше варіантів.

Мережева розвідка

- Будь-якій атаці передуює мережева розвідка, при якій зломисник намагається зібрати необхідні для атаки дані. Конкретний набір даних залежить від типу атаки, але частіше за все мережева розвідка включає збір таких даних: IP-адреси активних (тобто відповідають на мережевий трафік) хостів; номери активних TCP-портів; номери активних і пасивних UDP-портів хостів; тип і версії ОС і додатків.
- Виявлення IP-адрес активних хостів мережі називають скануванням мережі (Network Scanning), а активних і пасивних портів – скануванням портів (Port Scanning).
- Найбільш поширеними прийомами сканування мережі є: Пінг TCP SYN, Пінг TCP ACK, Пінг UDP, Пінг ICMP, Пінг IP.
- Схожі методи застосовуються і для сканування портів, тут перевага віддається SYN-скануванню протоколу TCP.
- Щоб уникнути розкриття, зломисники часто використовують спуфінг IP-адреси при атаках.

Атаки на DNS. DNS-спуфінг

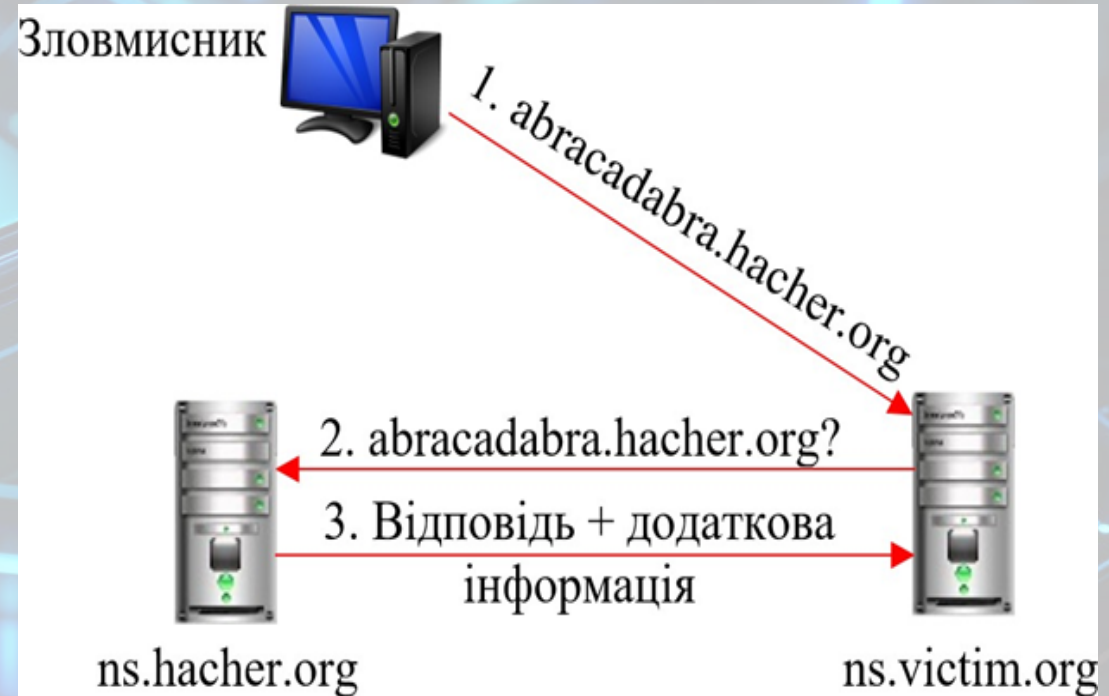
- Він вирішує перенаправити потік даних, які легальний корпоративний клієнт надсилає корпоративному серверу, на свій комп'ютер. Для цього потрібно випередити відповідь DNS-сервера клієнту і нав'язати йому свій варіант відповіді, в якому замість IP-адреси корпоративного сервера (в прикладі - 193.25.34.125) зломисник вказує IP-адреса атакуючого хоста (203.13.1.123).

Схема перенаправлення трафіку з використанням неправдивих DNS-відповідей

Атаки на DNS. Отруєння кешу DNS

- Атака отруєнням кешу DNS спрямована на заміну коректного запису, що зберігається в кеші деякого DNS-сервера, підробленим записом, який направляє DNS-клієнта на неправдивий вузол.
- Першим кроком зломисника є напрямлення на атакований DNS-сервер ns.victim.org запиту на неіснуюче ім'я, яке відноситься до домену зломисника. Отримавши такий запит і не маючи на нього відповіді в кеші (так як даного імені не існує), DNS-сервер ns.victim.org пересилає запит серверу ns.hacker.org, який веде зону hacker.org (знайшовши цей сервер через звичайну процедуру пошуку, що починається з запиту до кореневого сервера).

Загальна схема отруєння кешу DNS

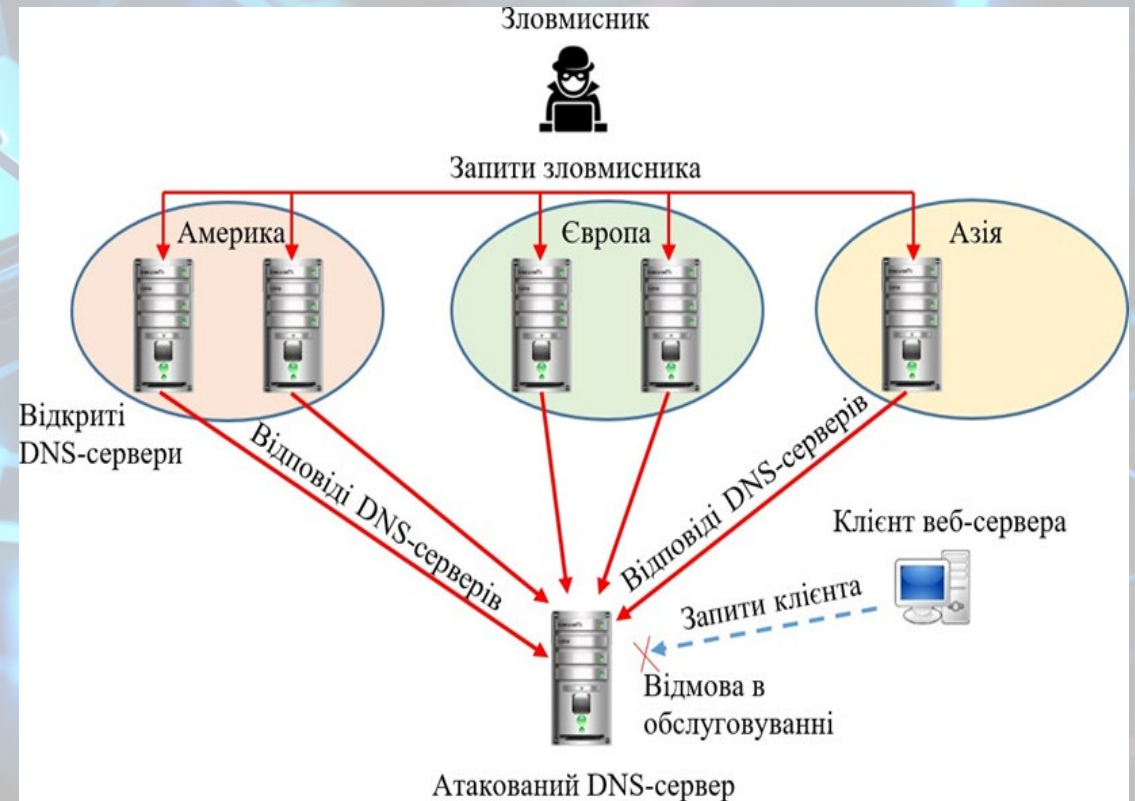
Атаки на DNS. Атаки на кореневі DNS-сервери

Найбільш потужними і відчутними за своїми наслідками була DDoS-атака 21 жовтня 2002 на кореневі сервери :

- Атака тривала трохи більше години і була спрямована на всі 13 адрес корневих серверів.
- Атака була комбінованою, використовувалися ICMP-атака ping-затопленням, TCP- атака затопленням SYN-пакетами, атака фрагментованими IP-пакетами та атака UDP-затопленням.
- Інтенсивність атаки на сервер – 50-100 Мбіт/с; сумарна інтенсивність – 900 Мбіт/с.
- В атаці використовувався спуфінг Ір-адрес, визначити реальні джерела атаки не вдалось.

Атаки на DNS. DDoS-атаки відбиття від DNS-серверів

- Основна ідея атаки відбиття в тому, що в Інтернеті працюють мільйони DNS-серверів, основним обов'язком яких є відправка відповідей на запити клієнтів. При цьому відповідь може за обсягом набагато перевищувати запит.
- Загальна схема атаки зображена на рис. Для організації цієї тривалої атаки було використано близько 30000 DNS-серверів, що працювали у відкритому рекурсивному режимі, тобто відповідали на запити будь-яких користувачів і при цьому давали повні (рекурсивні) відповіді.

Атака відбиття від DNS-серверів

Атаки на DNS. Методи захисту служби DNS

Існує ряд запобіжних заходів, які підвищують захищеність DNS-серверів від атак або використання їх як інструмент атаки.

- Захист ОС хоста. Оскільки, DNS – це додаток ОС, то сама ОС повинна бути надійно захищена всіма можливими способами.
- Поділ користувачів на внутрішніх і зовнішніх. Рекурсивні неповноважні відповіді повинні надаватися лише внутрішнім користувачам, які викликають більшу довіру.
- Передача файлу зони з первинного сервера тільки вторинним серверів цієї зони з використанням для передачі захищених протоколів, наприклад SFTP або SCP.
- Використання DNSSEC. DNSSEC є набором стандартів, що забезпечують автентифікацію відповідей DNS-серверів за допомогою цифрового підпису та системи публічних ключів. DNSSEC-клієнт може перевірити, що отримана відповідь дійсно прийшла від уповноваженого сервера зони. DNSSEC ускладнює зломисникам спуфінг-атаки і отруєння кешу, так як для цього потрібно підробляти цифровий підпис сервера. З 2010 року всі кореневі сервери, а також багато серверів верхнього рівня і великих провайдерів підтримують DNSSEC.

ВІЯВЛЕННЯ ВТОРГНЕНЬ ТА ПРОТИДІЯ ВТОРГЕННЯМ

СИСТЕМИ ВИЯВЛЕННЯ АТАК

Системи виявлення атак (СВА) – це програмні або програмно-апаратні системи, які автоматизують процес аналізу подій в інформаційно-комунікаційній системі з міркувань безпеки – англ. – Intrusion Detection Systems (IDS).

Технологія виявлення атак базується на трьох складових:

- ознаках, що описують порушення політики безпеки;
- джерелах, у яких шукають ознаки порушень політики безпеки;
- методах аналізу інформації, яку одержують з різних джерел.

Архітектура СВА:

- сенсорна підсистема - збір подій, пов'язаних з безпекою системи, що захищається;
- підсистема аналізу - виявлення атак і підозрілих дій на основі даних сенсорів;
- сховище – забезпечує накопичення первинних подій і результатів аналізу;
- консоль управління - конфігурація СВА, спостереження за станом системи, що захищається, і СВА, переглядання виявлених підсистемою аналізу інцидентів.

СИСТЕМИ ВИЯВЛЕННЯ АТАК

Для успішного функціонування СВА в мережі повинні бути створені такі канали зв'язку:

- канали, за допомогою яких СВА здійснює моніторинг хостів і мереж;
- канали між сенсорами і керуючим сервером, по яких передаються дані про виниклі події;
- канали, за якими виконуються відповідні дії СВА. Можливі способи управління СВА:
 - централізоване управління і прийняття рішення керування усім моніторингом, виявленням й звітністю здійснюється безпосередньо з єдиного «поста»);
 - частково розподілене управління (моніторинг і визначення керуються з локального вузла, а ієрархічна звітність спрямовується в одне або більше центральних розташувань);
 - повністю розподілене управління (моніторинг і визначення виконуються з використанням підходу, заснованому на агентах, коли рішення про відповідь приймаються в точках аналізу).

Можливості СВА

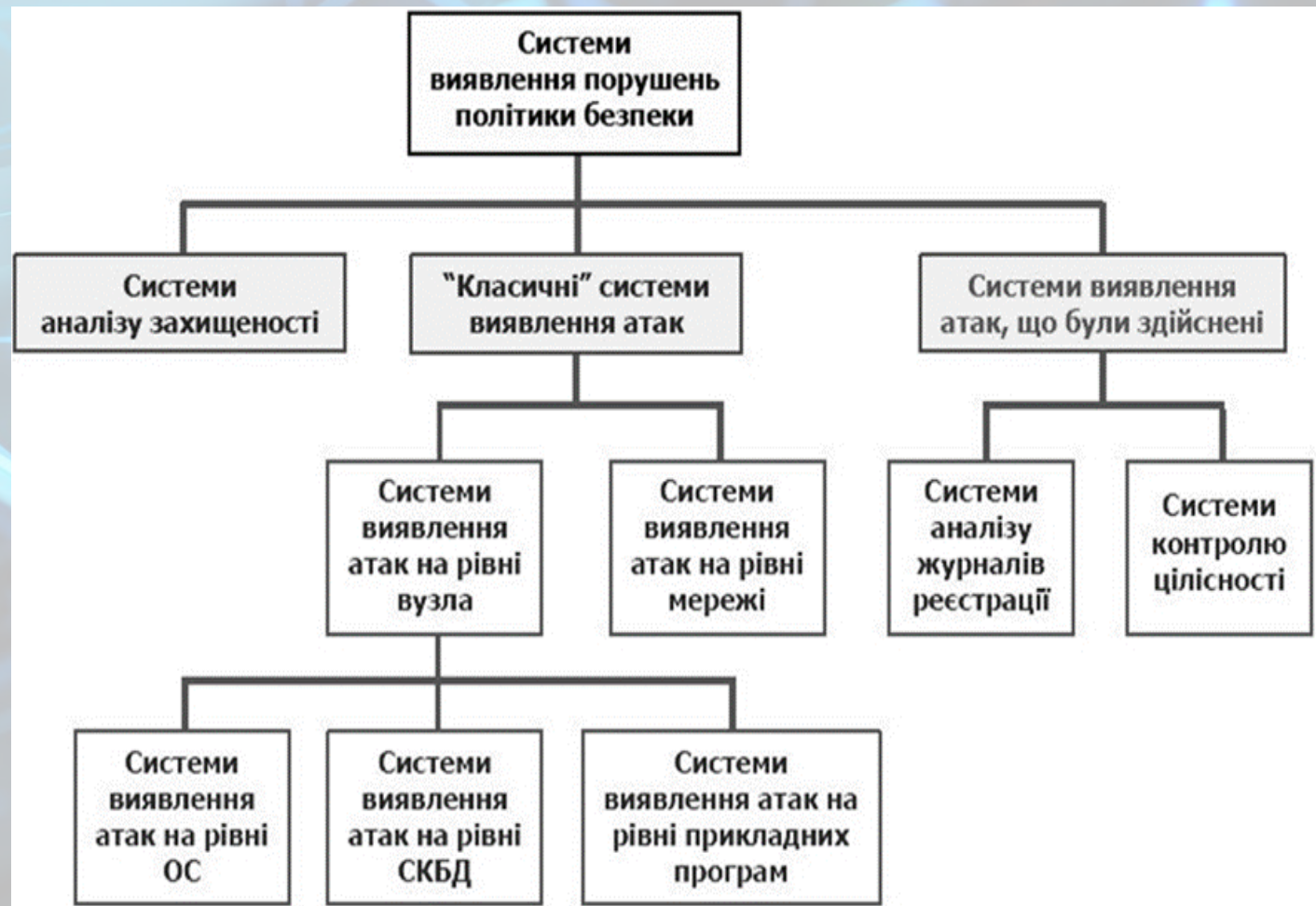
Найбільш ефективним є блокування атак у випадках, коли у системі є вже відомі, але ще не виправлені вразливості. Причини такої ситуації:

- у деяких системах не можуть бути виконані всі необхідні відновлення й модифікації;
- адміністратори іноді не мають досить часу або ресурсів для відстеження й встановлення всіх необхідних відновлень;
- користувачам можуть бути необхідні функціональність мережних сервісів і протоколів, які мають відомі уразливості;
- як користувачі, так і адміністратори роблять помилки при конфігуруванні й використанні систем.

Класифікації СВА за різними характеристиками

Відповідно етапу фіксації здійснення атаки:

- Типовим для СВА є виявлення атак у реальному часі, тобто в момент їх здійснення. Такі СВА є класичними.
- Існують системи, які здійснюють аналіз журналів реєстрації, і таким чином виявляють атаки, які були здійснені раніше.
- Іноді до СВА відносять засоби, які здійснюють аналіз системи і попереджають про потенційну можливість здійснення атаки. До таких засобів відносяться сканери вразливостей

Класифікації СВА за різними характеристиками

Відповідно до інформаційних джерел:

- СВА рівня мережі (network-based IDS);
- СВА рівня вузлів (host-based IDS) - СВА рівня ОС, СВА рівня СКБД, СВА рівня прикладних програм

Відповідно до методу аналізу:

- виявлення зловживань (misuse detection);
- виявлення аномалій (anomaly detection).

Відповідно до швидкості реакції (затримка в часі між одержанням інформації із джерела та її аналізом і реакцією на неї):

- СВА пакетного режиму (interval-based IDS). Багато ранніх СВА рівня вузлів використовували таку схему роботи, тому що вони цілком залежали від накопичення записів аудита в ОС. СВА пакетного режиму не виконують ніяких активних дій у відповідь на виявлені атаки.
- СВА реального часу (real-time IDS). СВА реального часу обробляють безперервний потік інформації від джерел. Це є переважною схемою роботи СВА рівня мережі, які одержують інформацію з потоку мережного трафіку. Виявлення проникнення, що здійснюється СВА реального часу, приводить до результатів досить швидко, і це дозволяє СВА виконувати певні дії у відповідь в автоматичному режимі.

Відповідно до характеру відповіді (набір дій, які система виконує після виявлення проникнень):

- Активні заходи. Автоматичне втручання в деяку іншу систему (наприклад, керування комутатором або мережним екраном)
- Пасивні заходи. Звіт СВА, зроблений для людей, які потім виконують деякі дії на основі даного звіту

СВА рівня мережі

СВА рівня мережі визначають атаки, захоплюючи й аналізуючи мережні пакети.

Переваги СВА рівня мережі:

- декілька оптимально розташованих СВА можуть переглядати велику мережу;
- розгортання СВА рівня мережі не впливає сильно на продуктивність мережі. Сенсори, як правило, є пасивними пристроями, які прослуховують мережний канал без впливу на нормальне функціонування мережі;
- СВА рівня мережі можуть бути зроблені практично невразливими до атак або навіть абсолютно невидимими для атакуючих.

Недоліки СВА рівня мережі:

- СВА рівня мережі, захоплюючи трафік, не гальмує роботу самої мережі, але може не встигати обробляти всі пакети у великій або зайнятій мережі.
- При підвищеному навантаженні в мережі СВА може пропустити атаку, не виявивши її.
- Необхідність швидко аналізувати пакети може призвести до того, що розробники СВА будуть обмежувати її можливості визначенням невеликої кількості атак або ж використовувати як можна менші обчислювальні ресурси, що знижує ефективність виявлення.
- У сучасних мережних технологіях намагаються уникати спільного середовища передачі даних, що ускладнює підключення сенсорів СВА рівня мережі.
- • СВА рівня мережі не можуть аналізувати зашифровану інформацію.
- • Більшість СВА рівня мережі не здатні зробити висновок про те, чи була атака успішною, вони можуть тільки визначити, що атака була розпочата. Після того як СВА виявить атаку, адміністратор повинен вручну досліджувати кожний атакований хост для визначення, чи відбулося реальне проникнення.

СВА рівня вузла

СВА рівня вузла мають справу з інформацією, зібраною усередині єдиного комп'ютера. Вони зазвичай використовують в якості інформаційних джерел журнали реєстрації подій, що створюються ОС та прикладними програмами.

Переваги СВА рівня вузла:

- СВА рівня вузла, з їхньою можливістю стежити за подіями локально по відношенню до хосту, можуть визначити атаки, які не можуть виявити СВА рівня мережі.
- На відміну від СВА рівня мережі, СВА рівня вузла можуть «бачити» наслідки початої атаки, тому що вони можуть мати безпосередній доступ до системної інформації, файлів даних і системних процесів, які є ціллю атаки
- СВА рівня вузла здатні аналізувати діяльність із великою вірогідністю й точністю, визначаючи тільки ті процеси й користувачів, які мають відношення до конкретної атаки.
- СВА рівня вузла часто можуть функціонувати в оточенні, у якому мережевий трафік зашифрований, коли джерела інформації рівня вузла створюються до того, як дані шифруються, і/або після того, як дані розшифровуються на хості призначення.
- На функціонування СВА рівня вузла не впливає топологія мережі.
- Коли СВА рівня вузла працюють із результатами аудита ОС, вони можуть надати допомогу у виявленні «троянських коней» або інших атак, які порушують цілісність ПЗ.

Недоліки СВА рівня вузла

- СВА рівня вузла більш складні у керуванні, тому що інформація повинна бути сконфігурована й повинна управлятися для кожного хоста, що переглядається.
- Джерела інформації (а іноді й частина засобів аналізу) для СВА рівня вузла розташовані на тому ж хості, що є метою атаки, тому, як складова частина атаки, СВА може бути атакована й відключена.
- СВА рівня вузла не завжди можуть визначити сканування мережі, або інші впливи, метою яких є вся мережа, тому що СВА спостерігає тільки за мережними пакетами, одержуваними конкретним хостом.
- СВА рівня вузла можуть бути блоковані деякими DoS-атаками.
- Коли СВА рівня вузла використовують результати аудита ОС як джерело інформації, об'єм інформації може бути величезним, що потребує додаткових ресурсів для зберігання в системі.
- СВА рівня вузла використовують обчислювальні ресурси хостів, за якими вони спостерігають, що впливає на продуктивність спостережуваної системи.

СВА рівня прикладних програм

СВА рівня прикладних програм (application-based IDS) є специфічною підмножиною СВА рівня вузла, які аналізують події, пов'язані з конкретним прикладним ПЗ.

Переваги СВА рівня прикладних програм:

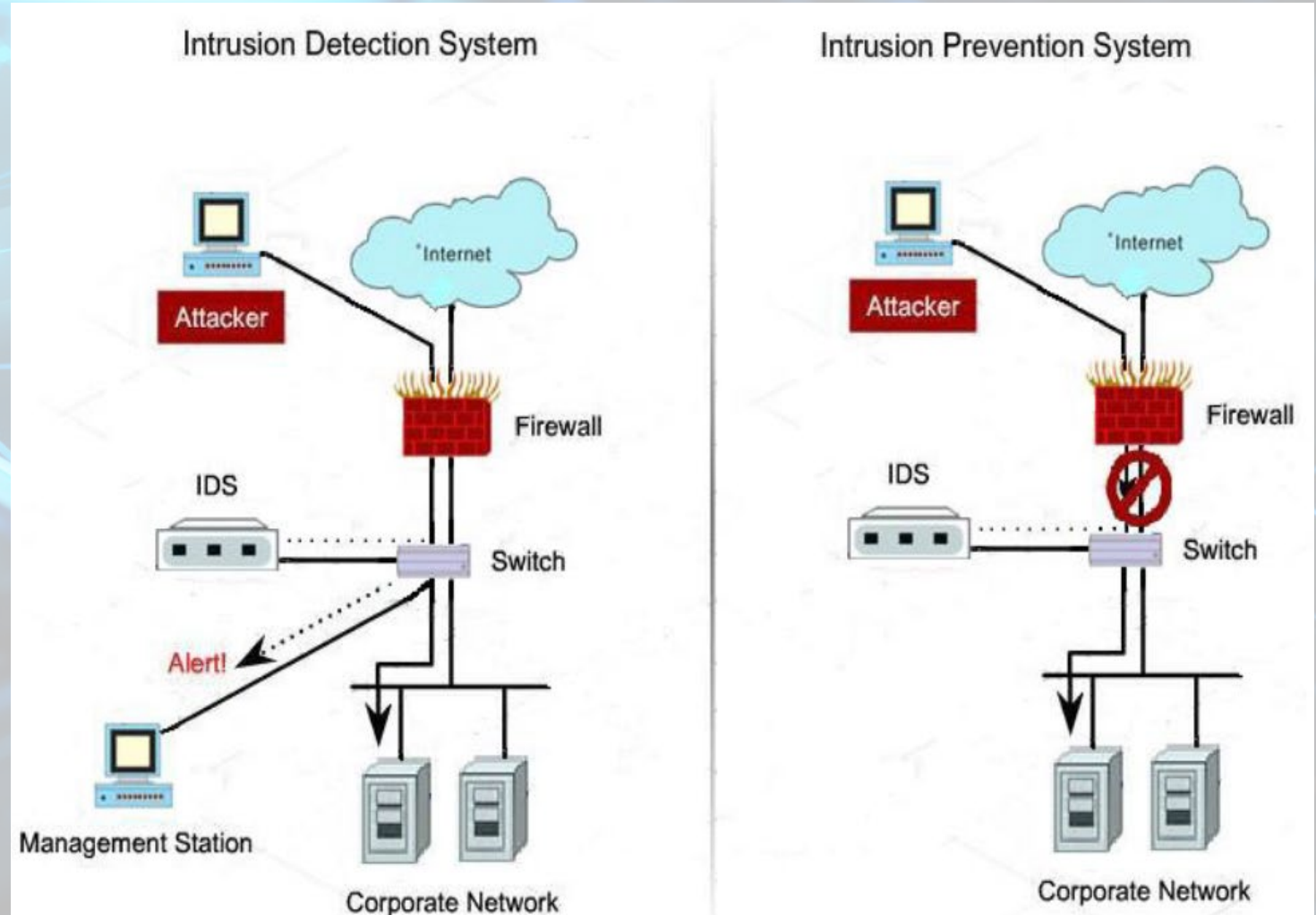
- СВА рівня прикладних програм можуть аналізувати взаємодію між користувачем і програмою, що часто дозволяє відстежити неавторизовану діяльність конкретного користувача.
- СВА рівня прикладних програм, як правило, можуть працювати в зашифрованих оточеннях, тому що вони отримують інформацію у кінцевій точці інформаційного обміну, де інформація представлена вже в незашифрованому вигляді.

Недоліки СВА рівня прикладних програм:

- СВА рівня прикладних програм можуть бути більш уразливі, ніж СВА рівня ОС, до атак на записи реєстрації подій. Тому що журнали реєстрації прикладного ПЗ можуть бути захищені менш надійно, ніж результати аудита ОС.
- СВА рівня прикладних програм часто переглядають події на користувальницькому рівні абстракції, на якому у більшості випадків неможливо визначити «троянських коней» або інші подібні атаки, пов'язані з порушенням цілісності ПЗ.
- Для компенсації зазначених недоліків СВА рівня прикладних програм доцільно використовувати у комбінації з СВА рівня ОС та/або рівня мережі.

Пасивні та активні СВА

- Пасивна СВА (Система виявлення вторгнень, IDS – Intrusion Detection System) при виявленні порушень безпеки записує інформацію про це порушення в додаток, а також надсилає інформацію про порушення на консоль та/або адміністратору системи за певним каналом зв'язку.
- Активна СВА (Система Запобігання Вторгнень, IPS – Intrusion Prevention System) веде відповідні дії на порушення, скидаючи з'єднання або перенастроюючи міжмережевий екран для блокування трафіку від зловмисника. Відповідні дії можуть проводитися автоматично або по команді оператора.

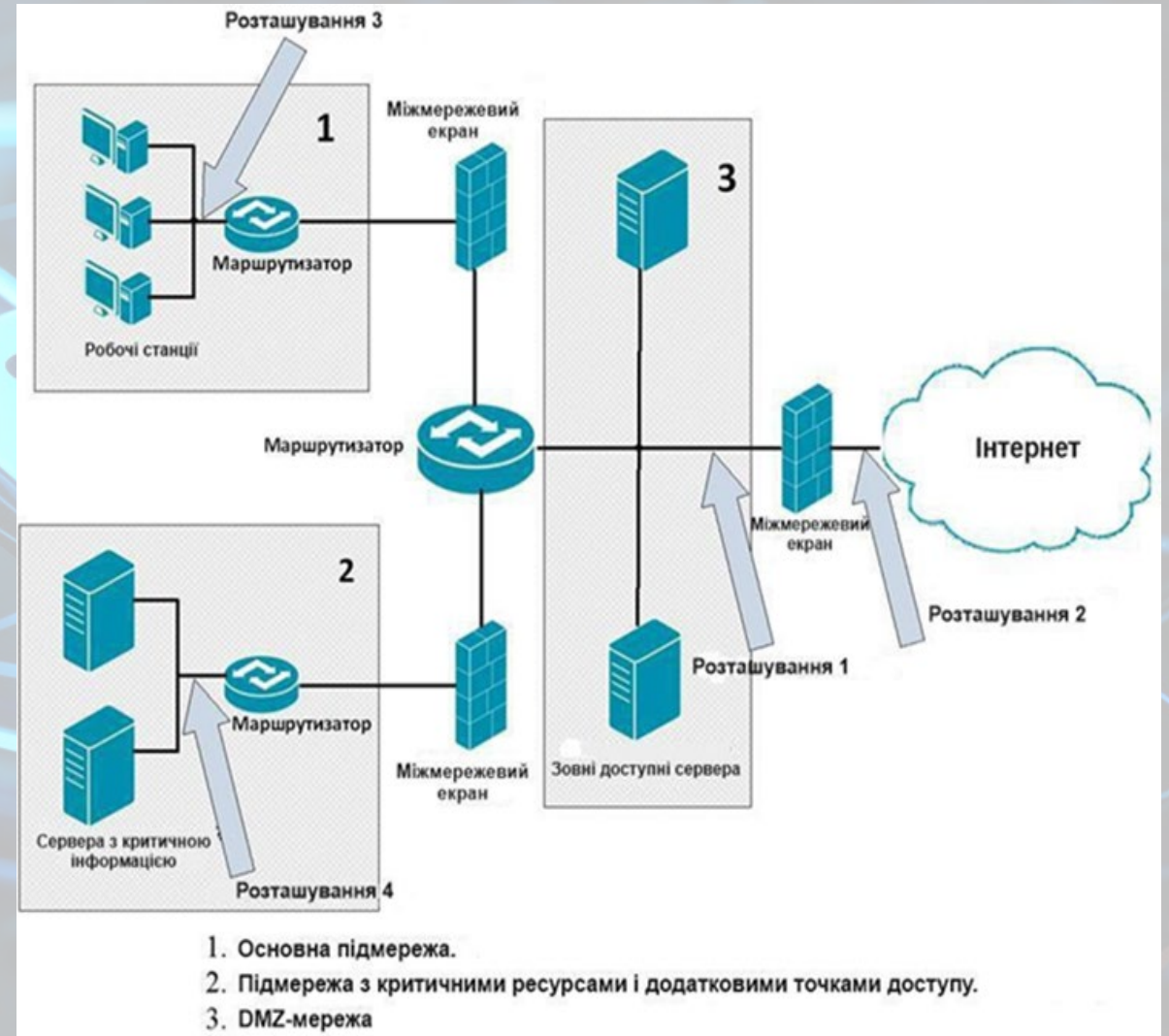
Дія пасивної (IDS) та активної (IPS) СВА

СВА і Брандмауер

Міжмережевий екран відрізняється від СВА тим, що обмежує надходження на хост або у підмережу певних видів трафіку для запобігання вторгнень і не відстежує вторгнення, що відбуваються всередині мережі.

Можливі варіанти розташування сенсорів СВА рівня мережі (рис.).

- Позаду зовнішнього брандмауера в DMZ-мережі (розташування 1).
- Перед зовнішнім фаєрволом (розташування 2).
- На основній магістральній мережі (розташування 3).
- У критичних підмережах (розташування 4).

Можливі варіанти розташування сенсорів СВА рівня мережі

Системи виявлення вторгнень (IDS-системи)

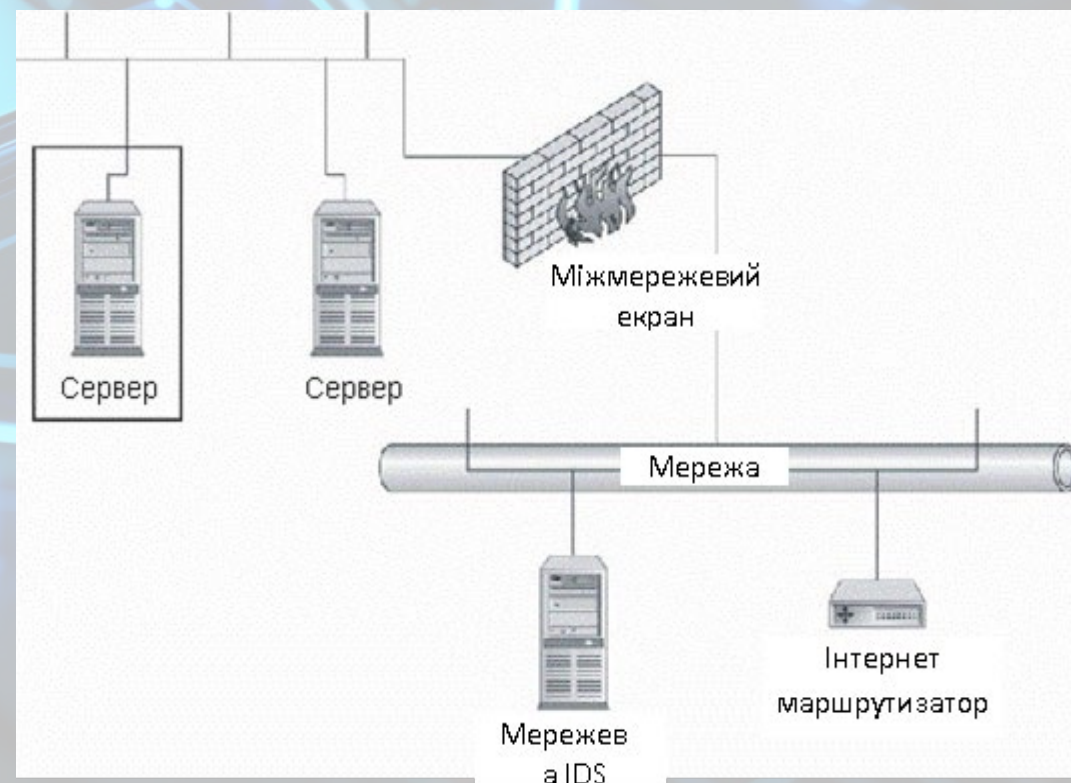
Система виявлення вторгнень (IDS) призначена для розмежування авторизованого входу й несанкціонованого проникнення, що реалізується набагато складніше.

Існують два основних типи IDS:

- вузлові (HIDS);
- мережеві (NIDS).

Система HIDS розташовується на окремому вузлі й відслідковує ознаки атак на даний вузол.

Система NIDS перебуває на окремій системі, що відслідковує мережевий трафік на наявність ознак атак, проведених у підконтрольному сегменті мережі.

Вузлові IDS (1)

Вузлові IDS (HIDS) являють собою систему датчиків, що завантажуються на різні сервера організації й керуються центральним диспетчером. Датчики відслідковують різні типи подій і вживають визначені дії на сервері або передають повідомлення. Датчики HIDS відслідковують події, пов'язані із сервером, на якому вони завантажені.

Сенсор HIDS дозволяє визначити, чи була атака успішною, якщо атака мала місце на тій же платформі, на якій встановлено датчик.

Існує п'ять основних типів датчиків HIDS:

- Аналізатори журналів.
- Датчики ознак.
- Аналізатори системних викликів.
- Аналізатори поведінки застосунків.
- Контролери цілісності файлів.

Вузлові IDS (2)

- Аналізатор журналу являє собою саме те, що відбиває саму назву датчика. Процес виконується на сервері й відслідковує відповідні файли журналів у системі. Якщо зустрічається запис журналу, що відповідає деякому критерію в процесі датчика HIDS, застосовується встановлена дія.
- Датчики ознак являють собою набори визначених ознак подій безпеки, що зіставляються із вхідним трафіком або записами журналу. Розбіжність між датчиками ознак і аналізаторами журналів полягає в можливості аналізу вхідного трафіку.
- Аналізатори системних викликів здійснюють аналіз викликів між додатками й операційною системою для ідентифікації подій, пов'язаних з безпекою.
- В аналізаторах поведження датчик перевіряє виклик на предмет того, чи дозволено застосунку виконувати дану дію, замість визначення відповідності виклику ознакам атак.
- Контролери цілісності файлів відслідковують зміни у файлах. Це здійснюється за допомогою використання криптографічної контрольної суми або цифрового підпису файлу.

Мережеві IDS

NIDS являє собою програмний процес, що працює на спеціально виділеній системі.

Переваги використання NIDS:

- NIDS можна повністю сховати в мережі таким чином, що зломисник не буде знати про те, що за ним ведеться спостереження.
- Одна система NIDS може використовуватися для моніторингу трафіку з більшим числом потенційних систем-цілей.
- NIDS може здійснювати перехоплення вмісту всіх пакетів, що направляються на систему-ціль.

Недолік системи необхідно:

- Система NIDS може тільки видавати сигнал тривоги, якщо трафік відповідає встановленим правилам або ознакам.
- NIDS може упустити потрібний трафік, який цікавить, через використання широкої смуги пропускання або альтернативних маршрутів.
- Система NIDS не може визначити, чи була атака успішною.
- Система NIDS не може переглядати зашифрований трафік.
- У мережах, які комутуються, (на відміну від мереж із загальними носіями) потрібні спеціальні конфігурації, без яких NIDS буде перевіряти не весь трафік.

Конфігурація NIDS із двома мережними картами

Установка IDS

При створенні політики IDS необхідно виконати наступні кроки:

- Цілі використання IDS визначають вимоги для політики IDS.
- Розпізнавання атак є однією з головних цілей використання IDS. Система IDS запрограмована на пошук визначених типів подій, які служать ознаками атак.
- Моніторинг політики – це менш помітний аспект діяльності по виявленню атак. Метою системи IDS, налаштованої на відстеження політики, є відстеження виконання або невиконання політики організації.
- Застосування системи IDS як засіб примусового використання політики виводить конфігурацію моніторингу політики на більш високий рівень.
- Система IDS може виявитися корисною після виявлення інциденту. У цьому випадку за допомогою IDS можна зібрати докази.

Вибір об'єкта моніторингу (1)

- Вибір об'єкта моніторингу залежить від цілей, поставлених перед системою IDS, і від середовища, у якій IDS буде функціонувати. У таблиці приводяться приклади об'єктів моніторингу при використанні конкретних політик
- Вибір об'єкта моніторингу визначає розташування датчиків. Датчики можуть бути розташовані поза міжмережевого екраном, усередині мережі, на системах із секретною інформацією або на системах, використовуваних спеціально для збору й обробки даних журналу.

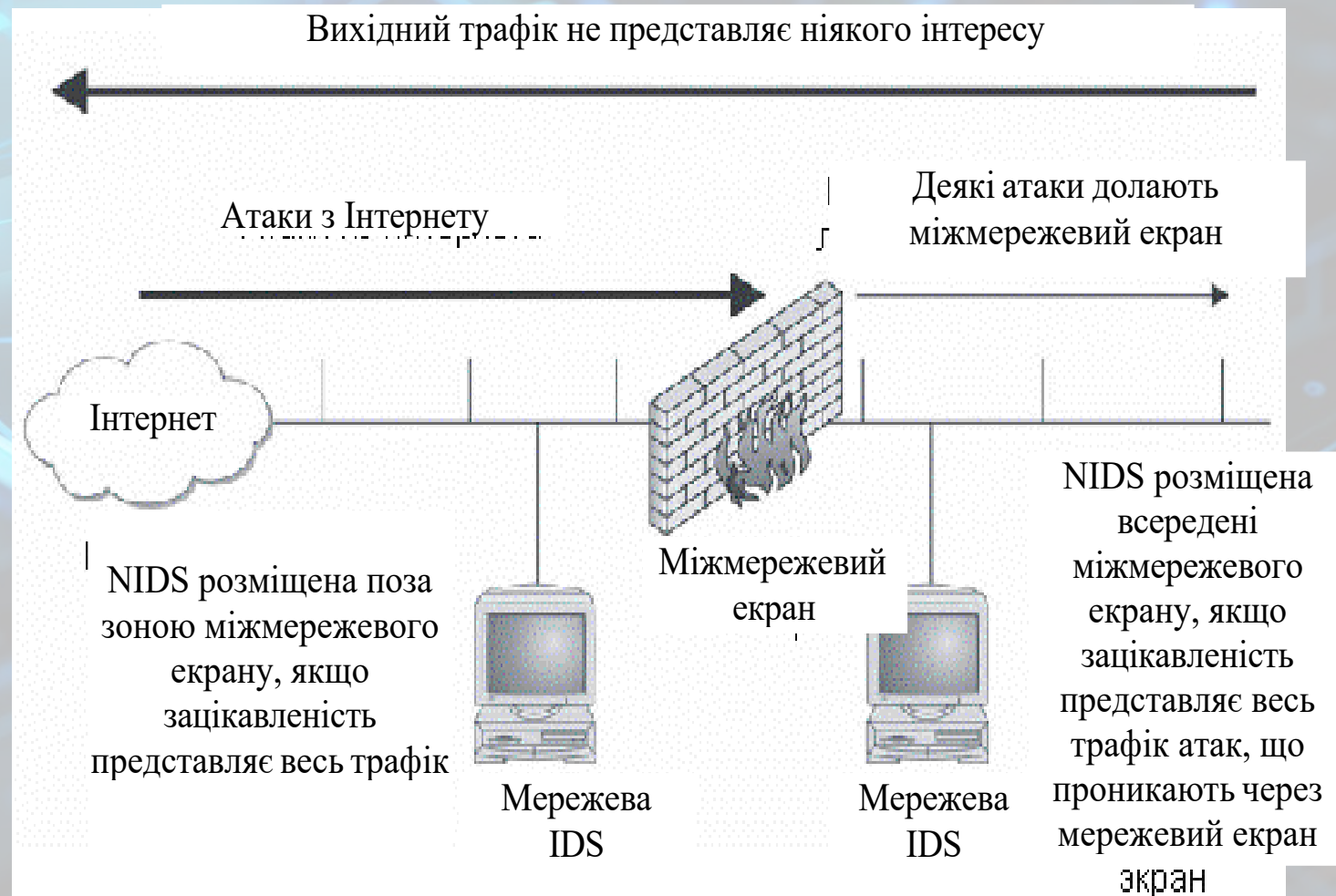
Політика	NIDS	HIDS
Виявлення атак	Весь трафік, що надходить на системи, що атакуються потенційно (мережні екрани, веб-сервери, сервери застосунків і т.д.)	Невдалі спроби входу. Спроби з'єднання. Вдалих вхід з віддалених систем.
Запобігання атак	Те ж, що й для виявлення атак	Те ж, що й для виявлення атак.
Виявлення порушень політики	Весь трафік HTTP, формований на системах клієнтів. Весь трафік FTP, формований на системах клієнтів	Успішні HTTP- з'єднання. Успішні FTP з'єднання. Файли, що завантажуються.
Примус до використання політик	Те ж, що й для виявлення порушень політики	Те ж, що й для виявлення порушення політики.
Примус до відповідності політикам з'єднань	Весь трафік, що порушує примусово використовувану політику з'єднання	Успішні з'єднання із заборонених адрес або по заборонених портах.
Збір доказів	Вміст усього трафіку, формованого на системі-цілі або атакуючій системі	Всі успішні підключення, що виходять із атакуючої системи. Всі невдалі з'єднання з атакуючих систем. Всі натискання клавіш із інтерактивних сеансів на атакуючих системах.

Вибір об'єкта моніторингу (2)

Приклад вибору об'єкта моніторингу на рис.

Якщо в мережі використовуються комутатори замість концентраторів, датчик NIDS не буде правильно працювати, якщо він просто підключений до порту комутатора.

Ключовим моментом, про який необхідно пам'ятати при винесенні рішення з приводу розміщення датчика IDS, є те, що датчик повинен мати можливість перегляду подій, які цікавлять, будь то мережний трафік або запис журналу.

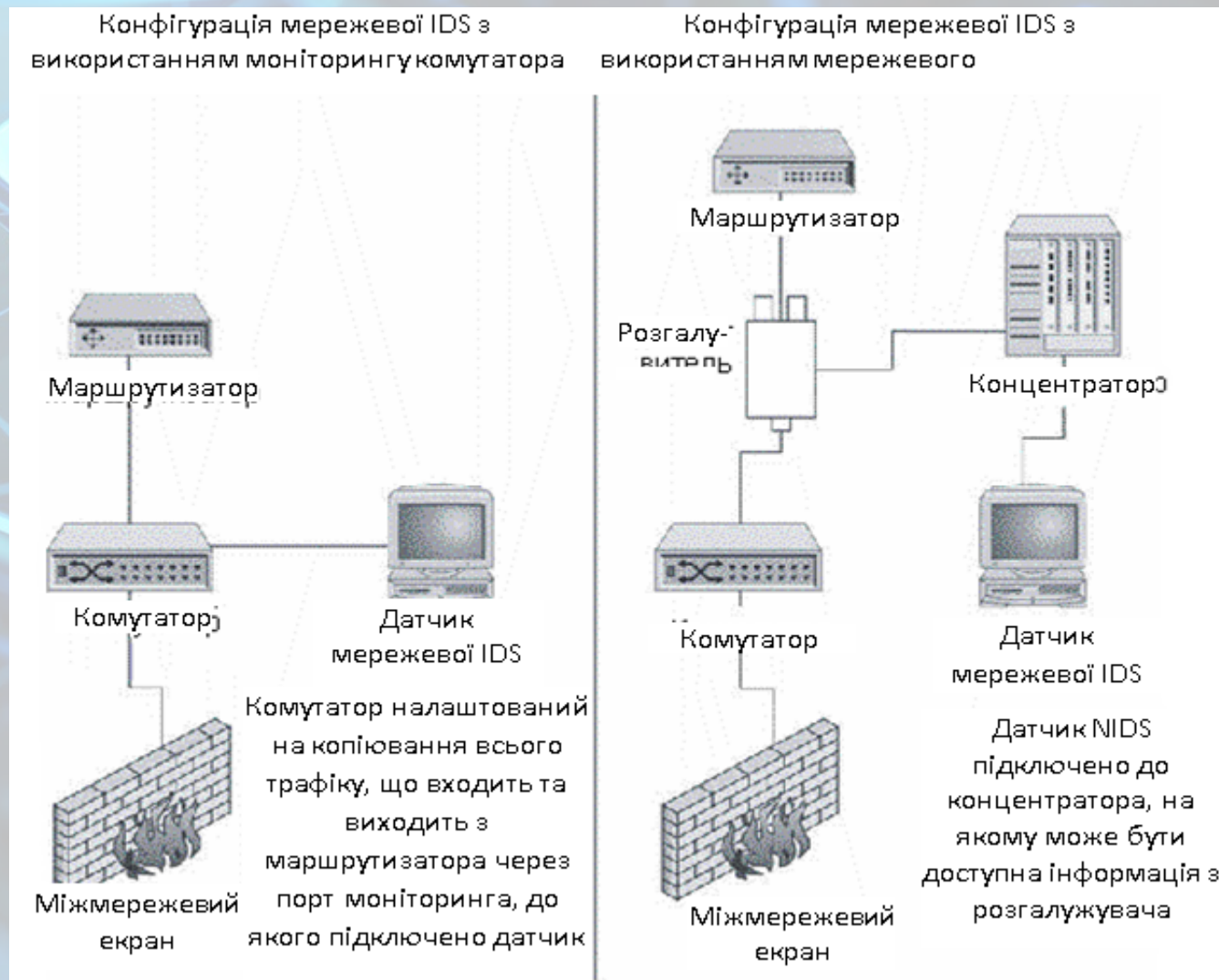
Вибір об'єкта моніторингу (3)

У випадку з мережею, яка комутується, існують два варіанти використання датчиків NIDS:

- застосування порту, що відслідковує комутатор
- застосування мережевого розгалужувача.

На рисунку показані конфігурації обох типів.

Розгалужувачі – це пасивні провідні з'єднання між двома пристроями (наприклад, між маршрутизатором і комутатором). Як правило, розгалужувач підключається до концентратора, до якого також приєднаний датчик NIDS. Це дозволяє датчику відслідковувати трафік.

Вибір об'єкта моніторингу (4)

- Аналогічно вибору об'єкта моніторингу, вибір відповідних дій залежить від цілей, для яких використовується система IDS.
- Пасивна обробка – це найпоширеніший тип дій, що вживаються при виявленні вторгнення. Причина цьому проста – пасивні відповідні дії забезпечують меншу ймовірність ушкодження легітимного трафіку, будучи, у той же час, найбільш простими для автоматичного застосування та вткористовують наступні заходи:
 - Запобігання
 - Ведення журналів
 - Ведення додаткових журналів.
 - Використання виділеного сервера журналів.
 - Повідомлення
- Активна обробка події дозволяє швидко вжити можливих заходів для зниження рівня шкідливої дії події.
 - Переривання з'єднань, сеансів або процесів.
 - Переналаштування мережі.
 - Обманні дії.
 - Обманна дія "горщик з медом".

Автоматична й автоматизована відповідь

- Автоматична відповідь – це набір встановлених операцій, які виконуються при виникненні визначених подій.
- У таблиці наведені приклади відповідних пасивних і активних відповідних дій з використанням набору політик, що був визначений вище.

Політика	Пасивні відповідні дії	Активні відповідні дії
Виявлення атак	Ведення журналів Ведення додаткових журналів Повідомлення	Немає відповідної активної дії.
Запобігання атак	Ведення журналів Повідомлення	Закриття з'єднання. Завершення процесу. Можливе переналаштування маршрутизатора або міжмережевого екрана.
Виявлення порушень політики	Ведення журналів Повідомлення	Немає відповідної активної дії.
Примусове використання політик	Ведення журналів Повідомлення	Закриття з'єднання. Можливо переналаштування проксі.
Примусове використання політик з'єднання	Ведення журналів Повідомлення	Закриття з'єднання. Можливо переналаштування маршрутизатора або міжмережевого екрана.
Збір доказів	Ведення журналів Ведення додаткових журналів Повідомлення	Обманні дії. Можливе закриття з'єднання.

Визначення порогів

Граничні значення забезпечують захист від помилкових спрацьовувань, що підвищує ефективність політики IDS.

Параметри, які необхідно взяти до уваги при налаштуванні граничних значень

- Досвід користувача.
- Швидкісні характеристики мережі.
- Очікувані мережні з'єднання.
- Навантаження на співробітника з адміністрування або безпеки.
- Чутливість датчика.
- Ефективність програми безпеки.
- Наявні уразливості.
- Рівень таємності систем і інформації.
- Наслідки помилкових спрацьовувань.
- Наслідки неспрацьовування.

Застосування системи IDS (1)

Перед прийняттям в організації рішення про використання IDS (будь то комерційна система або некомерційна) керівництво організації повинно чітко визначити цілі застосування програми.

Система виявлення вторгнень може тільки видавати звіти про ті події, на виявлення яких вона налаштована. Конфігурація IDS складається із двох компонентів. Першою з них є ознаки атак, запрограмовані в системі. Другий компонент – будь-яким додаткові, визначені адміністратором, події, що також представляють інтерес.

З умовою правильної конфігурації IDS можна привести чотири типи подій, про які буде повідомляти система IDS:

- Події дослідження.
- Атаки.
- Порухення політики.
- Підозрілі або непояснені події.

Застосування системи IDS (2)

- Події дослідження являють собою спроби атакуючого зібрати дані про систему перед безпосереднім проведенням атаки. Ці події можна розділити на п'ять категорій:
 - "Сховане" сканування.
 - Сканування портів.
 - Сканування "троянських коней".
 - Сканування уразливостей.
 - Відстеження файлів.
- Події атак вимагають найшвидшої відповідної реакції. В ідеальному випадку IDS повинна бути налаштована тільки на ідентифікацію подій високого пріоритету у випадку використання відомої внутрішньої уразливості.
- Більша частина систем IDS поставляється з ознаками наступних подій політики безпеки:
 - Загальний доступ до файлів (Gnutella, Kazaa і т.д.);
 - обмін миттєвими повідомленнями;
 - сеанси Telnet;
 - команди "r" (rlogin, rsh, rexec).
- Події, що не відповідають повністю ні одній з інших категорій, заносяться в категорію підозрілих подій. Підозрілою подією називається подія, що не вдалося розпізнати.

Дослідження підозрілих подій (1)

При виникненні підозрілих дій варто виконати процедуру, що складається з наступних кроків, щоб визначити, чи є дана дія вдалим вторгненням або спробою проникнення, або вона носить нешкідливий характер. Отже, потрібно виконати наступні кроки:

- ідентифікувати систему. Ця процедура може полягати в перетворенні IP-адрес в іменах вузлів;
- записувати в журнал відомості про додатковий трафік між джерелом і пунктом призначення. Одна-єдина окрема подія може не представляти повну інформацію про трафік між двома системами. ;
- записувати в журнал весь трафік, що виходить із джерела. Мається на увазі, що даних, фіксуємих за допомогою запису всього трафіку між двома системами, недостатньо для визначення того, чи є активність легітимною, можна почати збір іншого трафіку, що надходить із джерела.;
- записувати в журнал вміст пакетів із джерела. За допомогою занесення в журнал вмісту пакетів можна скласти повний запис сеансу, а також зафіксувати команди, призначення, що відправляються безпосередньо в пункт.

Дослідження підозрілих подій (2)

Приклад конфігурації IDS із записом у журнал усього трафіку між двома системами

Ім'я події	Дія	IP-адреса джерела	IP-адреса пункту призначення	Протокол	Порт джерела	Кінцевий порт
SUS_ACT	Повідомлення, занесення в журнал	Джерело підозрілої активності	Пункт призначення підозрілої активності	TCP,UDP і/або ICMP, залежно від типу виявленої активності	Будь-який	Будь-який

Приклад конфігурації IDS, призначеної для занесення в журнал усього трафіку, що виходить із визначеної адреси джерела

Ім'я події	Дія	IP-адреса джерела	IP-адреса пункту призначення	Протокол	Порт джерела	Кінцевий порт
SUS_SRC	Повідомлення, запис у журнал	Джерело підозрілих дій	Будь-який	TCP,UDP і/або ICMP, залежно від типу виявленої активності	Будь-який	Будь-який

Приклад конфігурації IDS, що здійснює перехоплення вмісту пакетів

Ім'я події	Дія	IP-адреса джерела	IP-адреса пункту призначення	Протокол	Порт джерела	Кінцевий порт
SUS_ACT	Повідомлення, запис у журнал вмісту пакета	Джерело підозрілої активності	Пункт призначення підозрілої активності	TCP або UDP	Будь-який	Порт, на який спрямований підозрілий трафік
SUS_ACT	Повідомлення, запис у журнал вмісту пакета	Пункт призначення з підозрілої активності	Джерело підозрілої активності	TCP або UDP	Порт, на який спрямований підозрілий трафік	Будь-який

Розгортання мережної IDS

1. Визначте, які дії ви намагаєтеся здійснити за допомогою розгортання датчика IDS. Це допоможе чітко обрисувати цілі застосування IDS.
2. На основі цілей застосування IDS визначите, який мережний трафік потрібно відслідковувати.
3. Тепер вирішіть, яким чином будуть оброблятися різні події, що виявляються IDS. Спробуйте визначити, що буде розумніше – доручити виконання деякої дії системі IDS або операторові, що буде виконувати потрібну процедуру.
4. При відсутності досвіду роботи з датчиком IDS вам доведеться нелегко при першій установці граничних значень. Якщо у вашому огляді є вже функціонуюча система IDS, можете подивитися, які граничні значення встановлені на цій системі для різних ознак атак.
5. Складіть план розгортання IDS. Визначте, кого в організації потрібно задіяти для виконання цього завдання.
6. Якщо ви хочете спробувати здійснити розгортання датчика NIDS, виділіть для цього комп'ютер і встановіть на нього Linux, FreeBSD або іншу версію операційної системи сімейства Unix.
7. Завантажте останню версію програми Snort (безкоштовна IDS) із сайту <http://www.snort.org/>.
8. Додержуйтеся інструкцій по установці й виконаєте інсталяцію програми Snort. Можна також установити ряд додаткових програмних пакетів для спрощення процесу керування й конфігурації.
9. Підключіть датчик до мережі. Найкраще зробити це за допомогою концентратора. Проте, можна також використовувати порт розгалужувача на комутаторі.
10. Розмістивши датчик на потрібному місці, перегляньте файли журналів, щоб з'ясувати, які події в них фіксуються. Також можна використовувати програму Acid для перегляду файлів журналу через веб-інтерфейс. Acid – це веб-інтерфейс, використовуваний для аналізу даних програми Snort.

Системи запобігання вторгненням (IPS-системи)

Система запобігання вторгнень (англ. Intrusion Prevention System) – програмна або апаратна система мережевої й комп'ютерної безпеки, що виявляє вторгнення або порушення безпеки й автоматично захищає від них.

IDS/IPS-системи використовуються для виявлення аномальних дій у мережі, які можуть порушити безпеку й конфіденційність даних, наприклад: спроби використання уразливостей програмного забезпечення; спроби підвищення привілеїв; несанкціонований доступ до конфіденційних даних; активність шкідливих програм і т.д.

Використання IPS-систем переслідує кілька цілей:

- виявити вторгнення або мережну атаку й запобігти їм;
- спрогнозувати можливі майбутні атаки й виявити уразливості для запобігання їхнього подальшого розвитку;
- виконати документування існуючих погроз;
- забезпечити контроль якості адміністрування з погляду безпеки, особливо великих і складних мереж;
- одержати корисну інформацію про проникнення, які мали місце, для відновлення й коректування факторів, що викликали проникнення;
- визначити розташування джерела атаки стосовно локальної мережі (зовнішні або внутрішні атаки), що важливо при прийнятті рішень про розташування ресурсів у мережі.

IPS-системи (2)

У цілому, IPS аналогічні IDS. Головна ж відмінність полягає в тому, що вони функціонують у реальному часі й можуть в автоматичному режимі блокувати мережні атаки. Кожна IPS містить у собі модуль IDS.

IDS, у свою чергу, звичайно складається з:

- системи збору подій;
- системи аналізу зібраних подій;
- сховища, у якому накопичуються зібрані події й результати їхнього аналізу;
- бази даних про уразливості (цей параметр є ключовим, так як чим більше база у виробника, тим більше погроз здатна виявляти система);
- консолі керування, що дозволяє будувати всі системи, здійснювати моніторинг стану мережі, яка захищається, переглядати виявлені порушення й підозрілі дії.

IPS-системи (3)

Класифікація:

- Мережні IPS (Network-Based Intrusion Prevention, NIPS): відслідковують трафік у комп'ютерній мережі й блокують підозрілі потоки даних.
- IPS для бездротових мереж (Wireless Intrusion Prevention Systems, WIPS): перевіряє активність у бездротових мережах. Зокрема, виявляє невірно сконфігуровані точки бездротового доступу до мережі, атаки людина посередині, спуфінг mac-адрес.
- Поведінковий аналіз мережі (Network Behavior Analysis, NBA): аналізує мережний трафік, ідентифікує нетипові потоки, наприклад DoS і DDoS-атаки.
- Система запобігання вторгнень для окремих комп'ютерів (Host- Based Intrusion Prevention, HIPS): резидентні програми, що виявляють підозрілу активність на комп'ютері.

За способами моніторингу IPS-системи можна розділити на дві великі групи: NIPS (Network Intrusion Prevention System) і HIPS (Host Intrusion Prevention System). Перша група орієнтована на мережевий рівень і корпоративний сектор, у той час як представники другої мають справу з інформацією, що зібрана всередині єдиного комп'ютера, а отже можуть використовуватися на персональних комп'ютерах.

Серед NIPS і HIPS також виділяють:

- Protocol-Based IPS, PIPS. Являє собою систему (або агент), що відслідковує й аналізує комунікаційні протоколи зі зв'язаними системами або користувачами.
- Application Protocol-Based IPS, APIPS. Являє собою систему (або агент), що веде спостереження й аналіз даних, переданих з використанням специфічних для визначених застосунків протоколів. Наприклад, відстеження вмісту SQL-команд.

HIPS (1)

HIPS (Host-Based Intrusion Prevention System, англ. система запобігання вторгнень) – проактивна технологія захисту, побудована на аналізі поведінки. HIPS-продукти здійснюють аналіз активності програмного забезпечення й всіх модулів системи й блокування потенційно небезпечних дій у системі користувача. Аналіз активності здійснюється за рахунок використання перехоплювачів системних функцій або установці так званих міні-фільтрів.

Види HIPS:

- Класичні HIPS. Класичні HIPS-продукти надають користувачеві інформацію про активність того або іншого застосунку, однак рішення про дозвіл/заборону тої або іншої операції повинен приймати користувач, таким чином класичні HIPS-продукти дозволяють користувачеві тонко налаштувати ті або інші правила контролю, але створення правил вимагає високої кваліфікації користувача.
- Експертні HIPS. На відміну від класичних HIPS-продуктів, експертні HIPS можуть самостійно ухвалювати рішення щодо блокування тієї або іншої активності, виходячи з правил і алгоритмів, закладених розроблювачем продукту. Для використання експертних HIPS-продуктів користувачеві не обов'язково мати визначену кваліфікацію, однак експертні HIPS-продукти в ряді випадків можуть блокувати легітимну активність користувальницького програмного забезпечення, або можуть не визнати дану активність програми за шкідливу.

HIPS (2)

Механізми ухвалення рішення IPS

- По-перше, наскільки повні вихідні дані, з яких джерел вони зібрані?
- По-друге, скільки підходів використовуються при ухваленні рішення і які вони?
- По-третє, наскільки обмежений у ресурсах (часових, обчислювальних, пам'яті, базі даних) хост, відповідальний за прийняття рішення про вторгнення?
- По-четверте, чи передбачена можливість втручання оператора в процес ухвалення рішення?
- І, нарешті, чи існують недетерміновані ситуації, у яких системі потрібне втручання оператора?

Механізми видаленого керування IPS:

- Наскільки надійні використовувані в IPS механізми віддаленого керування й наскільки вони розвинені?
- Чи будуть канали керування успішно функціонувати у випадку проведення DDoS-атаки на мережу?
- Чи може внутрішній зломисник одержати керування системою IPS і модифікувати логіку її роботи?

Механізми централізованого керування IPS:

- Чи передбачені в IPS механізми централізованого завдання нових правил реакції IPS з їх наступним вибірним впровадженням на окремі модулі IPS?
- Чи можливо об'єднання окремих IPS у групи й формування групових політик?

Запобігання вторгненням за допомогою системи IDS

Для запобігання за допомогою NIDS успішного проведення атак на систему рішення по пакету повинно прийматися до того, як пакет досягне системи-цілі. Це означає, що архітектуру системи NIDS потрібно змінити таким чином, щоб датчик NIDS був розташований на одному каналу зв'язку із трафіком (як міжмережевий екран), а не просто стежив за минаючим трафіком (рисунок).

Проблеми, пов'язані з виявленням вторгнень

Заміна реактивної природи IDS на превентивну створює деякі проблеми. Дійсно, після цієї зміни виникають два серйозних питання:

- Відмова в обслуговуванні
- Доступність
- Відповідальність
- Повнота контролю трафіку
- Гнучкість підходу: можливість модифікації списку погроз

Повнота бачення/структура IPS

- Рівень 1 – мережа
При роботі в реальній мережі нерідко виникають ситуації, коли трафік, що направляється через кілька пристроїв мережних IPS паралельно, не задовольняє критеріям вторгнення, а при розгляді його в сукупності, є вторгненням.
- Рівень 2 – існуюча інфраструктура
Можливість збору інформації не тільки від мережевих модулів IPS, але й від хостових модулів IPS, дозволяє визначати взаємозв'язки між трафіком, реєструємими мережевими модулями, і станом хостів, реєструємими хостовими модулями
- Рівень 3 – розвиток інфраструктури
Паралельно з розвитком механізмів IPS інформаційна інфраструктура компаній також еволюціонує. Все більший розвиток мобільних інструментів мережевої взаємодії не може залишатися непоміченим виробниками IPS.

Ключові тенденції розвитку систем виявлення вторгнень

- На рівні виявлення вторгнень
 - розширення спектра підтримуваних прикладних протоколів, особливо з урахуванням розвитку індустрії IP-телефонії, технології VoIP і росту популярності сервісу Video-On-demand, практично скрізь використання систем миттєвого обміну повідомленнями й т.п.
 - додавання підтримки мобільних пристроїв і механізмів аналізу взаємодії з мобільними пристроями.
 - більш глибоке пророблення алгоритмів функціонування вже підтримуваних прикладних протоколів, включаючи механізми контролю стану сеансу; як наслідок; підвищення гнучкості визначення факту вторгнення.
 - використання систем запобігання вторгнень для запобігання витоку конфіденційної інформації з організації по різних каналах.
- На функціональному рівні.
 - Це, по-перше, додавання функцій профілювання трафіку й введення механізмів якості обслуговування на рівні систем запобігання вторгнень.
 - По-друге, розширення можливостей централізованого керування системами запобігання вторгнень.
 - По-третє, розвиток засобів перетворення елементарних подій безпеки в "макро"-події, зручні для оператора.
- На рівні інфраструктури IPS.
 - По-перше, розширення інтеграції хостових і мережевих систем запобігання вторгнень для поліпшення точності виявлення вторгнень.
 - І, по-друге, розширення можливостей для інтеграції продуктів різних виробників, уніфікація форматів передачі даних і керуючих впливів.
 - структура системи запобігання вторгнень буде прагнути до розподіленої системи з модулями різних типів (і, можливо, що є розробками різних виробників) і єдиним центром прийняття рішень, що одержують інформацію про події й передає керуючу інформацію з використанням стандартизованих протоколів обміну інформацією.

The background is a complex, abstract digital illustration. It features a dense network of glowing blue and orange lines that resemble circuit traces or data paths. In the center, there is a prominent shield-shaped icon with a padlock in the middle, symbolizing security and protection. The overall color palette is dominated by cool blues and teals, with some warmer orange and yellow highlights from the glowing lines.

Протоколи захищених каналів

Модель взаємодії ISO/OSI та стек протоколів TCP/IP

Стек TCP/IP отримав широке поширення завдяки наступним властивостям:

- найповніший стандартний і водночас популярний стек мережевих протоколів з багаторічною історією;
- практично всі великі мережі передають основну частину свого трафіку за допомогою TCP/IP.
- всі сучасні операційні системи підтримують стек TCP/IP;
- спосіб отримання доступу до мережі Інтернет;
- гнучка технологія підключення різномірних систем на рівні як транспортних підсистем, так і прикладних сервісів;
- основа для створення корпоративної інтранету з використанням транспортних послуг Інтернет і розробленої в мережі Інтернет технології гіпертексту WWW;
- Стабільне, масштабоване, кросплатформне середовище для клієнт-серверних додатків

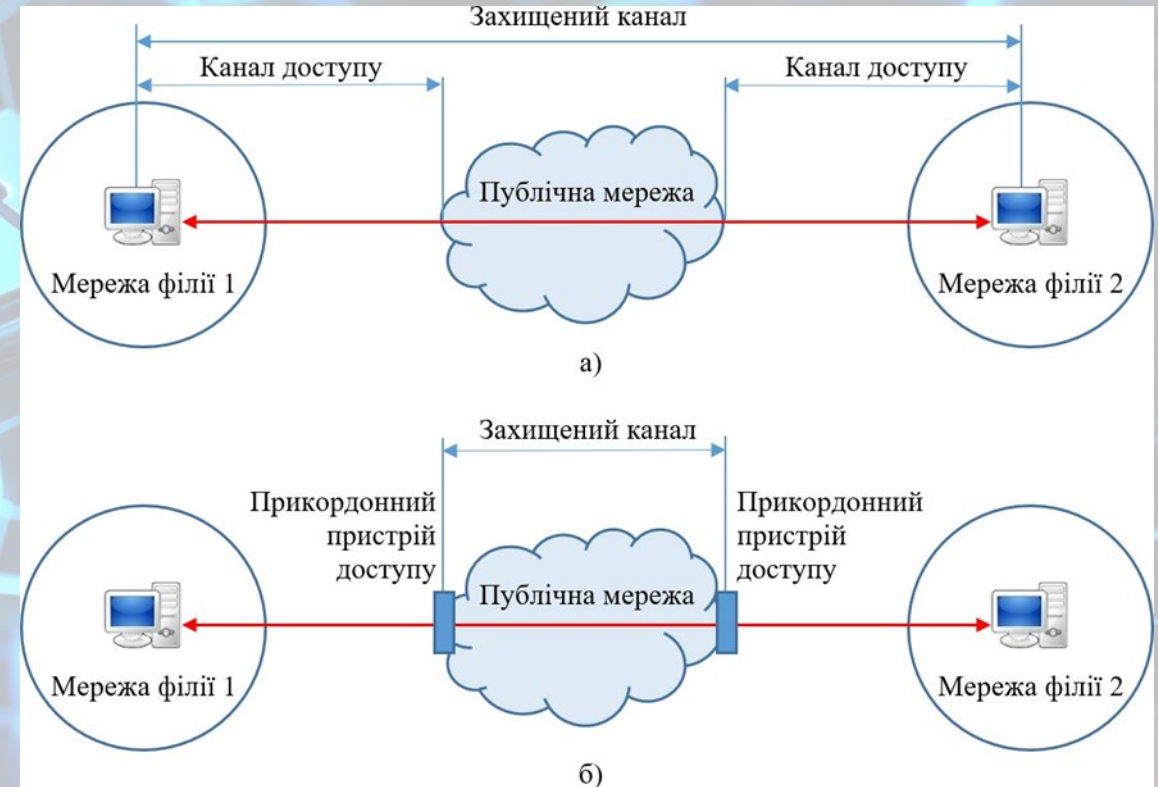
Способи утворення захищеного каналу

Технологія захищеного каналу забезпечує захист трафіку між двома точками в відкритій транспортній мережі, наприклад в Інтернеті. Захищений канал має на увазі виконання трьох основних функцій:

- взаємна автентифікація абонентів при встановленні з'єднання, яка може бути виконана, наприклад, шляхом обміну паролями;
- захист переданих по каналу повідомлень від несанкціонованого доступу, наприклад шляхом шифрування;
- підтвердження цілісності вступників по каналу повідомлень, наприклад шляхом передачі одночасно з повідомленням його дайджесту.

Залежно від місця розташування програмного забезпечення захищеного каналу розрізняють дві схеми його утворення:

- схема з кінцевими вузлами, взаємодіючими через публічну мережу (рис. а);
- схема з обладнанням постачальника послуг публічної мережі, розташованим на межі між приватною і публічною мережами (рис. б).

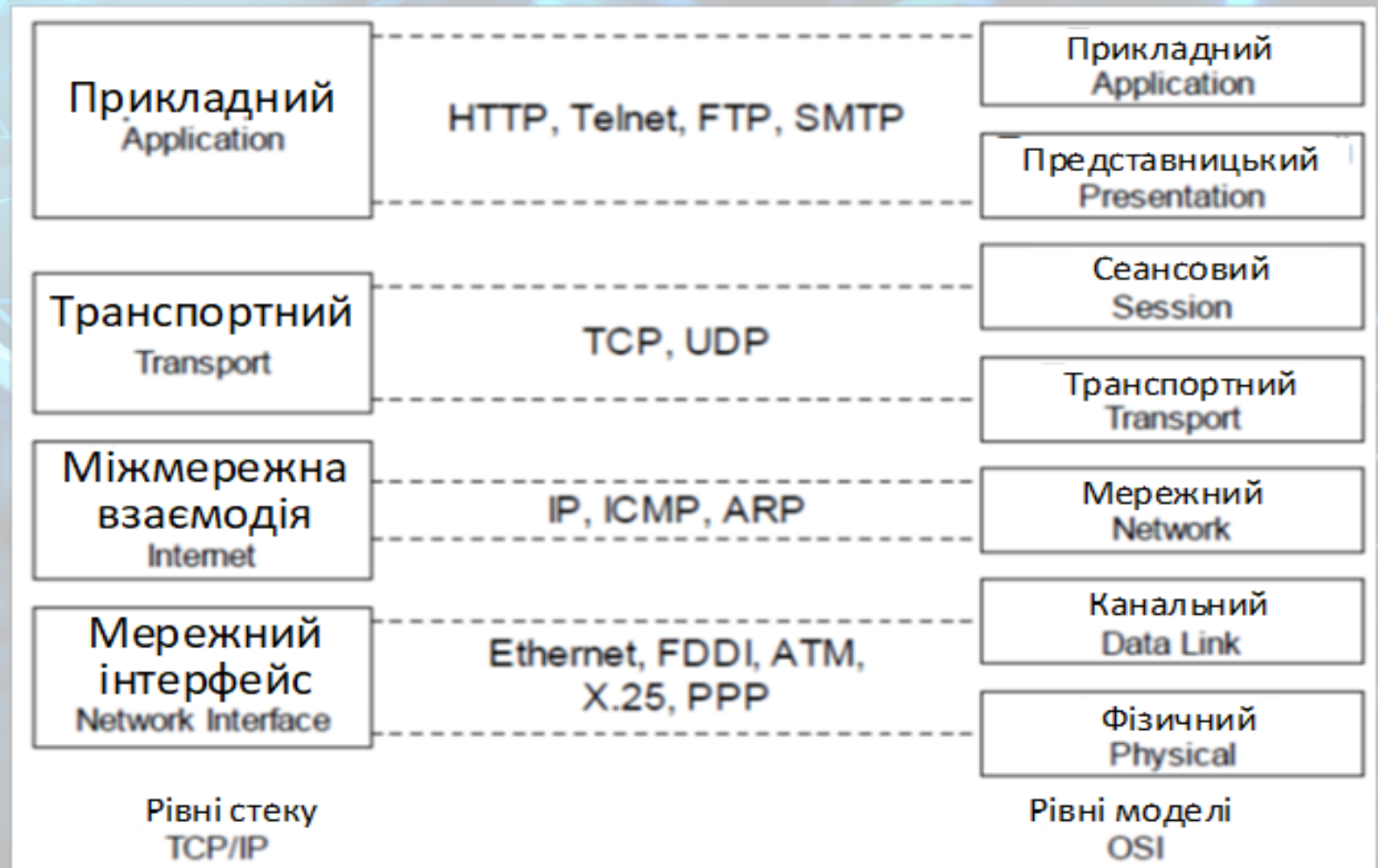
Ієрархія технологій захищеного каналу

- Захищений канал можна побудувати за допомогою системних засобів, реалізованих на різних рівнях моделі OSI (табл.)
- Якщо захист даних здійснюється засобами верхніх рівнів (прикладного, відображення або сеансового), то такий спосіб захисту не залежить від технологій транспортування даних (IP або IPX, Ethernet Або ATM), що можна вважати перевагою.
- Захищений канал, реалізований на найвищому (прикладному) рівні, захищає тільки певну мережеву службу, наприклад файлову, гіпертекстову або поштову. Так, протокол S/MIME захищає виключно повідомлення електронної пошти.
- Засоби захищеного каналу стають прозорими для додатків в тих випадках, коли безпека забезпечується на мережевому і каналному рівнях. Однак тут виникає інша проблема – залежність сервісу захищеного каналу від протоколу нижнього рівня. Наприклад, протокол PPTP, не будучи протоколом каналного рівня захищає кадри протоколу PPP каналного рівня, упаковуючи їх в IP-пакети
- Протокол IPSec, який працює на мережевому рівні є компромісним варіантом. З одного боку, він прозорий для додатків, з іншого – може працювати практично у всіх мережах, так як базується на широко поширеному протоколі IP і використовує будь-яку технологію каналного рівня (PPP, Ethernet, ATM і т. д.).

Рівні моделі OSI	Протоколи захищеного каналу	Властивості протоколів захищеного каналу
Прикладний рівень	S/MIME	Непрозорість для додатків, незалежність від транспортної інфраструктури
Рівень відображення	SSL, TLS	
Сеансовий рівень		
Транспортний рівень		
Мережевий рівень	IPSec	Прозорість для додатків, залежність від транспортної інфраструктури
Канальний рівень	PPTP	
Фізичний рівень		

Структура та функціональність стека протоколів TCP/IP

- Стек протоколів TCP/IP складається з чотирьох рівнів: додаток, транспорт, Інтернет і мережа. Для порівняння на рис. На малюнку також показані сім шарів моделі OSI.

Логічні та фізичні зв'язки між рівнями стека TCP/IP

Багаторівневі протоколи стека TCP/IP розроблені таким чином, що певний рівень хоста призначення отримує точно такий самий об'єкт, який був надісланий еквівалентним рівнем вихідного хоста. Кожен шар стека одного хоста утворює логічний зв'язок з рівнем стека з такою ж назвою іншого хоста. Коли фізичне з'єднання реалізується, шар передає свої дані інтерфейсу рівня, який знаходиться вище або нижче в тому ж хості. Рис. показано, як здійснюється фізичний і логічний зв'язок рівнів. Вертикальні стрілки показують фізичне з'єднання в межах одного хоста, а горизонтальні стрілки показують логічний зв'язок між тими ж шарами в різних хостах.

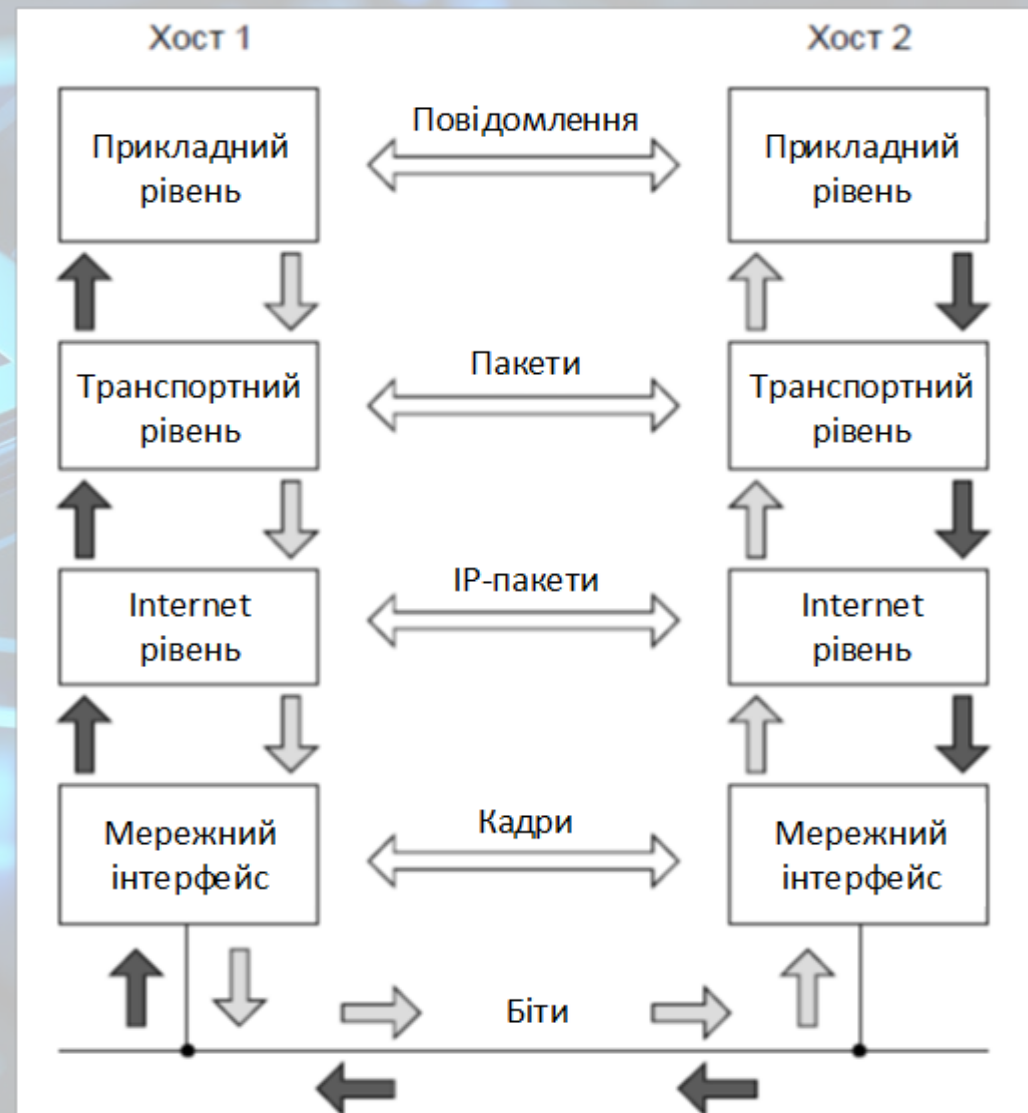
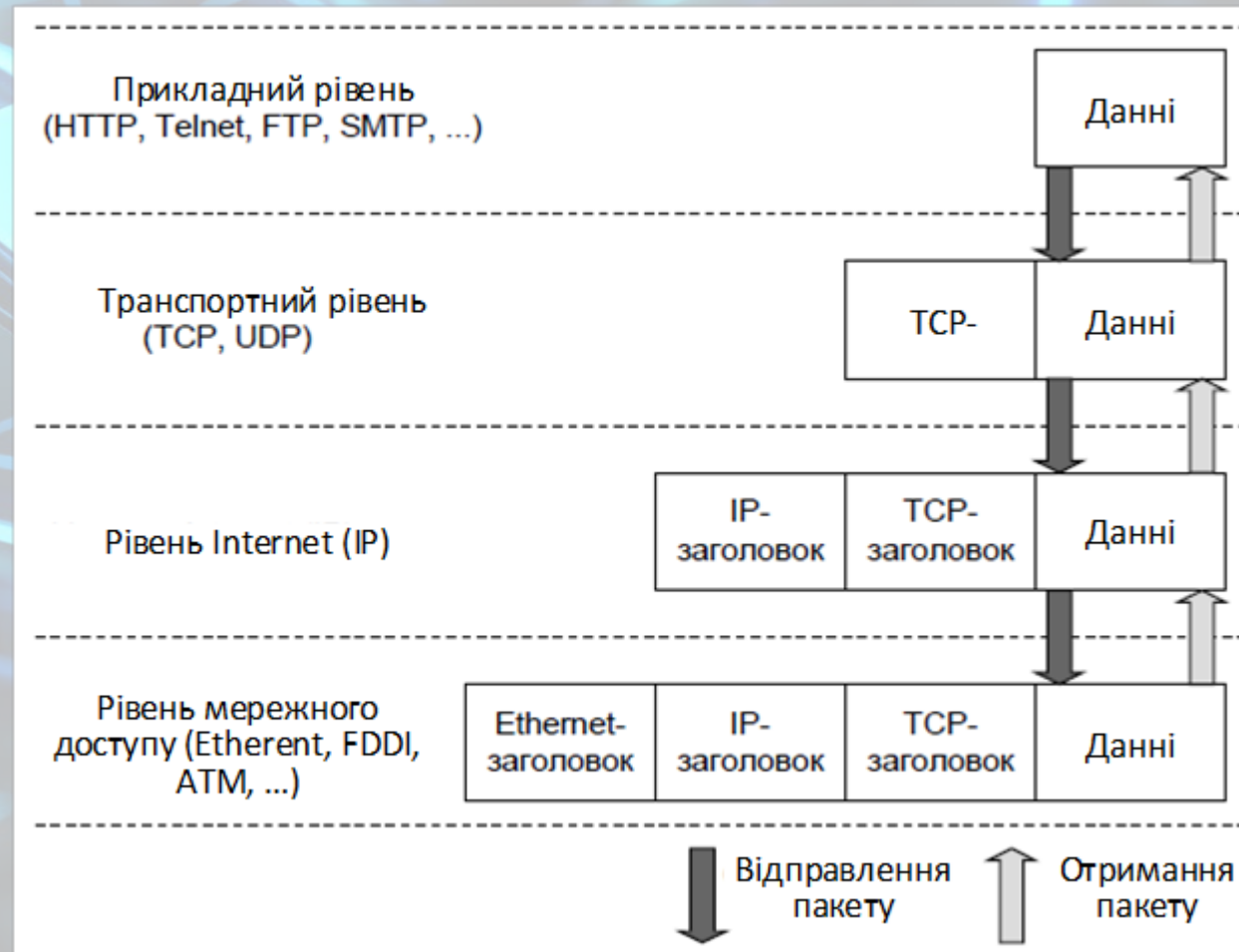

Схема інкапсуляції даних стека TCP/IP

- На рис. показана схема процесу інкапсуляції переданих даних і генерації пакетних заголовків в стеку TCP/IP.
- У системі, яка отримує цей потік інформації, заголовки послідовно видаляються в міру обробки даних і передачі їх вгору по стеку. Такий підхід забезпечує необхідну гнучкість в обробці переданих даних, так як до верхніх шарів не потрібно торкатися технології, що використовується на нижніх рівнях.

Протокол GRE

Протокол GRE (Generic Routing Encapsulation) дозволяє інкапсулювати будь-який протокол. Це може бути використане для будь-яких цілей, наприклад:

- Використовується в поєднанні з PPTP для створення віртуальних приватних мереж (VPN);
- застосовується в технології WDS для координації дій точок доступу і контролера WDS.
- використовується в технологіях мобільного IP.

Формат GRE-пакета

Заголовок протоколу доставки
Заголовок GRE
Вміст пакету GRE

8	0.000000	192.168.20.20	213.136.41.187	ICMP	60	Echo (ping) request	id=0x0007, s
9	0.860000	192.168.12.30	172.17.100.130	ICMP	98	Echo (ping) request	id=0x0001, s
10	0.860000	172.17.100.130	192.168.12.30	ICMP	98	Echo (ping) reply	id=0x0001, s
11	1.860000	192.168.12.30	172.17.100.130	ICMP	98	Echo (ping) request	id=0x0001, s
12	1.860000	172.17.100.130	192.168.12.30	ICMP	98	Echo (ping) reply	id=0x0001, s

Frame 9: 98 bytes on wire (784 bits), 98 bytes captured (784 bits)	
Ethernet II, Src: D-Link_49:dc:ff (5c:d9:98:49:dc:ff), Dst: D-Link_49:dd:03 (5c:d9:98:49:dd:03)	
Internet Protocol Version 4, Src: 192.168.20.10 (192.168.20.10), Dst: 192.168.20.20 (192.168.20.20)	
Generic Routing Encapsulation (IP)	
Flags and Version: 0x0000	
0...	Checksum Bit: No
.0..	Routing Bit: No
..0.	Key Bit: No
...0	Sequence Number Bit: No
....0...	Strict Source Route Bit: No
....000	Recursion control: 0
....0000 0...	Flags (Reserved): 0
....000	Version: GRE (0)
Protocol Type: IP (0x0800)	
Internet Protocol Version 4, Src: 192.168.12.30 (192.168.12.30), Dst: 172.17.100.130 (172.17.100.130)	
Internet Control Message Protocol	

Віртуальні приватні мережі

VPN використовуються у двох основних сценаріях:

- Для з'єднання двох віддалених локальних мереж, використовуючи як транспорт мережу з іншими параметрами безпеки.
- Для входу віддаленого користувача в локальну мережу, використовуючи як транспорт мережу з іншими параметрами безпеки.

Основні протоколи створення VPN та їхні характеристики з погляду безпеки створюваних з'єднань, можливостей масштабування й наявності яких-небудь додаткових можливостей (табл.).

Назва протоколу	Конфіденційність з'днання	Цілісність з'днання	Способи автентифікації учасників	Захист від можливості на майбутнє підлаштуватися під одну зі сторін
PPP	Є	Немає	CHAP	Немає
PPPoE	Є	Немає	CHAP	Немає
PPTP	Є	Немає	CHAP	Немає
L2TP	Є	Немає	CHAP	Немає
IPSec	Є	Є	Загальний секрет, сертифікат	Є
L2TP/IPSec	Є	Є	CHAP, загальний секрет, сертифікат	Є
GRE/IPSec	Є	Є	Загальний секрет, сертифікат	Є
SSL	Є	Є	Сертифікат	Є

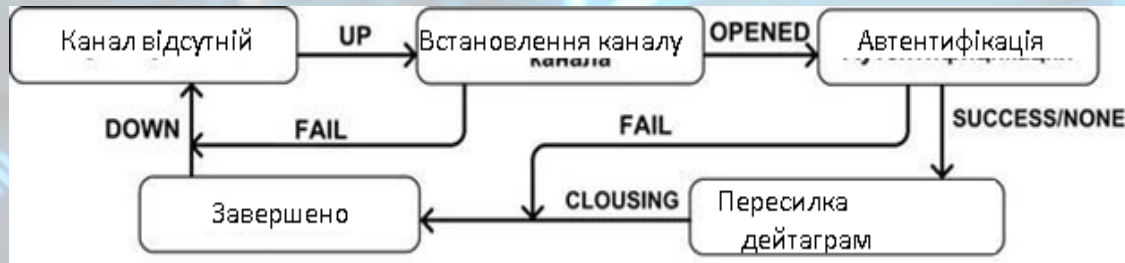
Протоколи канального рівня PPP (1)

Протокол Point-to-Point Protocol (PPP) – двоточковий протокол канального рівня (Data Link) мережевої моделі OSI. Зазвичай використовується для встановлення прямого зв'язку між двома вузлами мережі, причому він може забезпечити автентифікацію з'єднання, шифрування (з використанням ECP, RFC 1968) і стиснення даних. Використовується на багатьох типах фізичних мереж: нуль-модемний кабель, телефонна лінія, стільниковий зв'язок і т. д.

L2TP концентратор доступу (L2TP Access Concentrator – LAC)	Вузол, що є однією з кінцевих точок L2TP-тунелю. LAC є протилежною стороною L2TP мережного серверу (LNS). LAC розташований між LNS і віддаленою системою й перенаправляє пакети до кожної з них. Пакети, що посилаються від LAC до LNS, тунелюються за протоколом L2TP. З'єднання між LAC і віддаленою системою є або локальним, або виконується за протоколом PPP. Якщо замість L2TP використовується протокол PPTP, то аналогічний вузол називається PPTP концентратор доступу – PAC.
L2TP мережний сервер (L2TP Network Server – LNS)	Вузол, що є однією з кінцевих точок L2TP-тунелю. LNS є протилежною стороною LAC. LNS є логічною кінцевою точкою PPP-сесії, що тунелюється від віддаленої системи за допомогою LAC. LNS також є кінцевою точкою тунелю між LNS і LAC. Якщо замість L2TP використовується протокол PPTP, то аналогічний вузол називається PPTP мережний сервер – PNS.
Сервер мережного доступу (NAS)	Пристрій, що надає користувачам мережний доступ на вимогу. Цей доступ є доступом типу точка-точка, що використовує PSTN або ISDN канали. Функції NAS може виконувати й LAC, і LNS.
L2TP/ PPTP-тунель	Тунель між LAC і LNS. Тунель складається з керуючого з'єднання й нуля або більше L2TP-сесій. L2TP/ PPTP- тунель передає інкапсульовані дейтаграми PPP і керуючі повідомлення між LAC і LNS.
L2TP/ PPTP-сесія	У протоколах PPTP і L2TP визначене поняття сесії. LNS і LAC підтримують стан для кожного виклику, що ініційований LAC або на який відповів LAC. L2TP-сесія створюється між LAC і LNS, коли PPP-з'єднання встановлене між віддаленою системою й LNS. Дейтаграми, що відносяться до PPP-з'єднання, посилають по тунелі між LAC і LNS. Між установленими сесіями й відповідними викликами існує взаємоднозначна відповідність.
Керуюче з'єднання L2TP/PPTP	Керуюче з'єднання використовується для встановлення й підтримки як для сесій, так і самого L2TP/ PPTP- тунелю й створюється для кожної пари LAC, LNS. Керуюче з'єднання визначає всі характеристики тунелю й пов'язаних з ним сесій.

Протоколи канального рівня PPP (2)

Діаграма станів

Приклад LCP-запиту

Приклад запиту на автентифікацію

CHAP-автентифікація в протоколі PPP

16	13.430000	192.168.20.10	192.168.20.20	PPP LCP	68 Configuration Request
17	13.430000	192.168.20.20	192.168.20.10	L2TP	60 Control Message - ZLB (tunnel id
18	13.430000	192.168.20.20	192.168.20.10	PPP LCP	73 Configuration Request
19	13.430000	192.168.20.10	192.168.20.20	PPP LCP	73 Configuration Ack

```
1
Frame 16: 68 bytes on wire (544 bits), 68 bytes captured (544 bits) on interface 0
Ethernet II, Src: D-Link_49:dc:ff (5c:d9:98:49:dc:ff), Dst: D-Link_49:dd:03 (5c:d9:98:49:dd:03)
Internet Protocol Version 4, Src: 192.168.20.10 (192.168.20.10), Dst: 192.168.20.20 (192.168.20.20)
User Datagram Protocol, Src Port: 12f (1701), Dst Port: 12f (1701)
Layer 2 Tunneling Protocol
Point-to-Point Protocol
Address: 0xff
Control: 0x03
Protocol: Link Control Protocol (0xc021)
PPP Link Control Protocol
Code: Configuration Request (0x01)
Identifier: 0x00
Length: 14
Options: (10 bytes)
Maximum Receive Unit: 1456
Magic number: 0x9c933d03
```

17	13.430000	192.168.20.20	192.168.20.10	L2TP	60 Control Message - ZLB (tunnel id
18	13.430000	192.168.20.20	192.168.20.10	PPP LCP	73 Configuration Request
19	13.430000	192.168.20.10	192.168.20.20	PPP LCP	73 Configuration Ack

```
1
Frame 18: 73 bytes on wire (584 bits), 73 bytes captured (584 bits) on interface 0
Ethernet II, Src: D-Link_49:dd:03 (5c:d9:98:49:dd:03), Dst: D-Link_49:dc:ff (5c:d9:98:49:dc:ff)
Internet Protocol Version 4, Src: 192.168.20.20 (192.168.20.20), Dst: 192.168.20.10 (192.168.20.10)
User Datagram Protocol, Src Port: 12f (1701), Dst Port: 12f (1701)
Layer 2 Tunneling Protocol
Point-to-Point Protocol
Address: 0xff
Control: 0x03
Protocol: Link Control Protocol (0xc021)
PPP Link Control Protocol
Code: Configuration Request (0x01)
Identifier: 0x00
Length: 19
Options: (15 bytes)
Maximum Receive Unit: 1456
Authentication protocol: 5 bytes
Authentication protocol: Challenge Handshake Authentication Protocol (0xc223)
Algorithm: MS-CHAP-2 (0x81)
Magic number: 0xb146249a
```

20	13.430000	192.168.20.20	192.168.20.10	PPP LCP	68 Configuration Ack
21	13.430000	192.168.20.20	192.168.20.10	PPP CHAP	75 Challenge (NAME='', VALUE=0x1ae39f3:
22	13.430000	192.168.20.10	192.168.20.20	PPP CHAP	112 Response (NAME='olga', VALUE=0xfa29:
23	13.430000	192.168.20.20	192.168.20.10	PPP CHAP	100 Success (MESSAGE='S=4AD4E6F6B4226ABF
24	13.430000	192.168.20.10	192.168.20.20	PPP CCP	64 Configuration Request
25	13.430000	192.168.20.10	192.168.20.20	PPP IPCP	88 Configuration Request

```
1
Frame 21: 75 bytes on wire (600 bits), 75 bytes captured (600 bits) on interface 0
Ethernet II, Src: D-Link_49:dd:03 (5c:d9:98:49:dd:03), Dst: D-Link_49:dc:ff (5c:d9:98:49:dc:ff)
Internet Protocol Version 4, Src: 192.168.20.20 (192.168.20.20), Dst: 192.168.20.10 (192.168.20.10)
User Datagram Protocol, Src Port: 12f (1701), Dst Port: 12f (1701)
Layer 2 Tunneling Protocol
Point-to-Point Protocol
Address: 0xff
Control: 0x03
Protocol: Challenge Handshake Authentication Protocol (0xc223)
PPP Challenge Handshake Authentication Protocol
Code: Challenge (1)
Identifier: 147
Length: 21
Data
value Size: 16
value: 1ae39f3a13f606e057299a39e5451224
```


Захист каналного рівня – протокол PPTP

PPTP (Point-to-Point Tunneling Protocol) і L2TP (Layer-2 Tunneling Protocol) є протоколами тунелювання каналного рівня моделі OSI. Спільною особливістю цих протоколів є те, що вони використовуються для забезпечення безпечного, багатопротокольного віддаленого доступу до ресурсів корпоративної мережі через відкриту мережу, наприклад Інтернет.

Архітектура протоколу PPTP

Структура пакетів пересилання тунелю PPTP

Заголовок рамки трансмісії	ІП Заголовок	ГРЕ Заголовок	ДПП Заголовок	Зашифровані дані дпп	Кінець рами трансмісії

Схема тунелювання для прямого підключення віддаленого комп'ютера користувача до мережі Інтернет

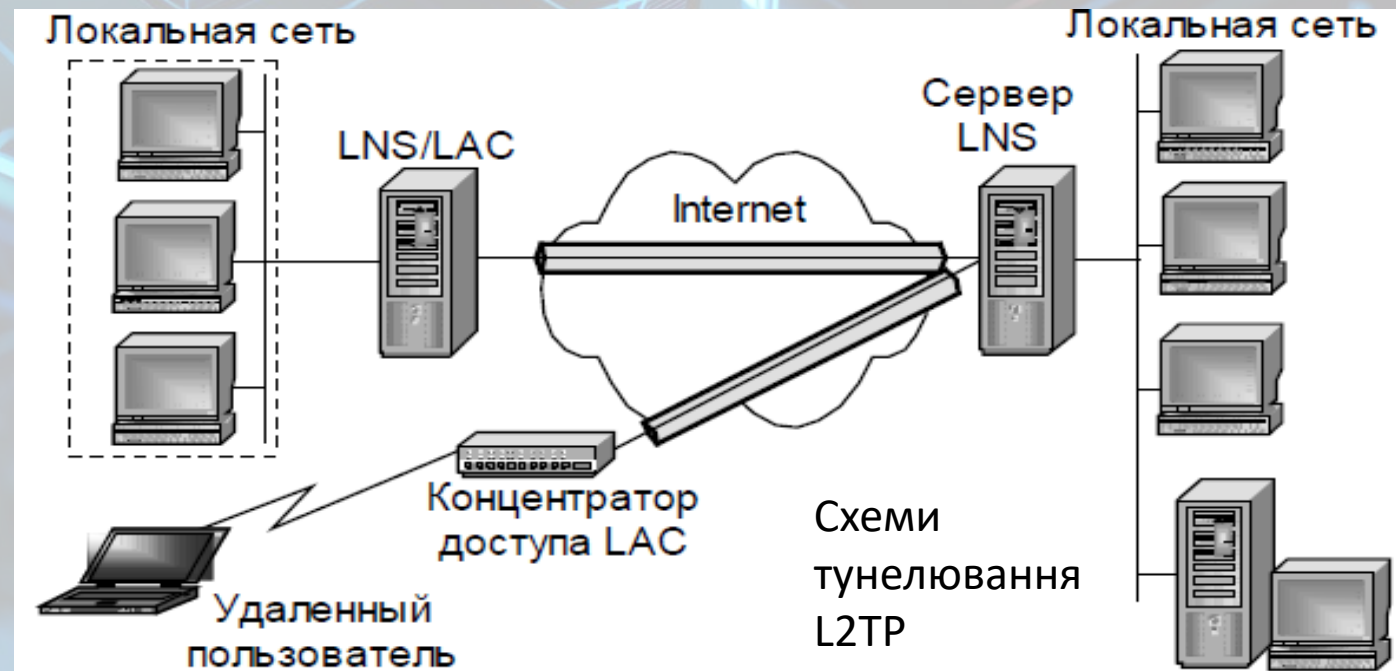
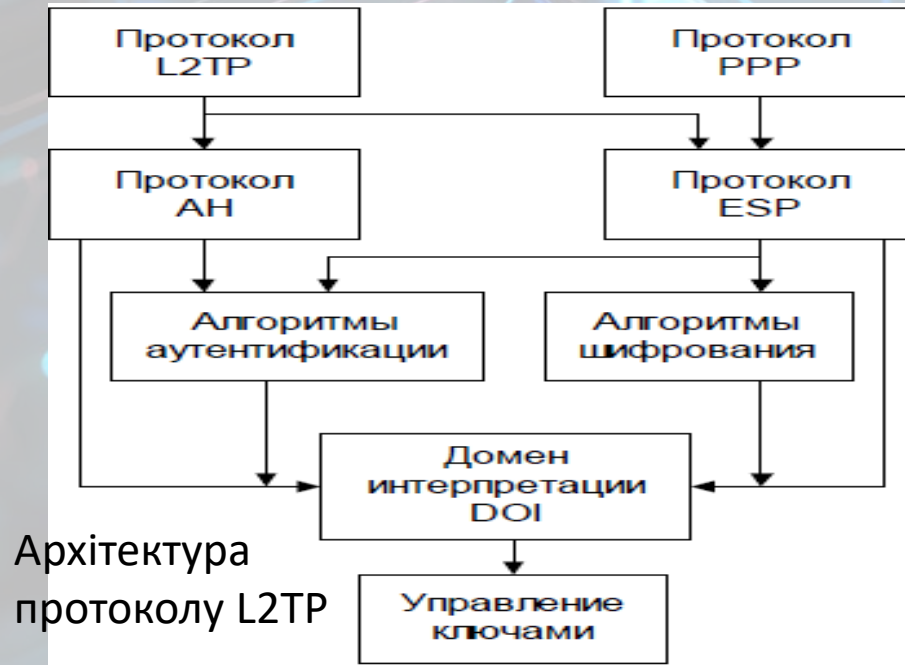
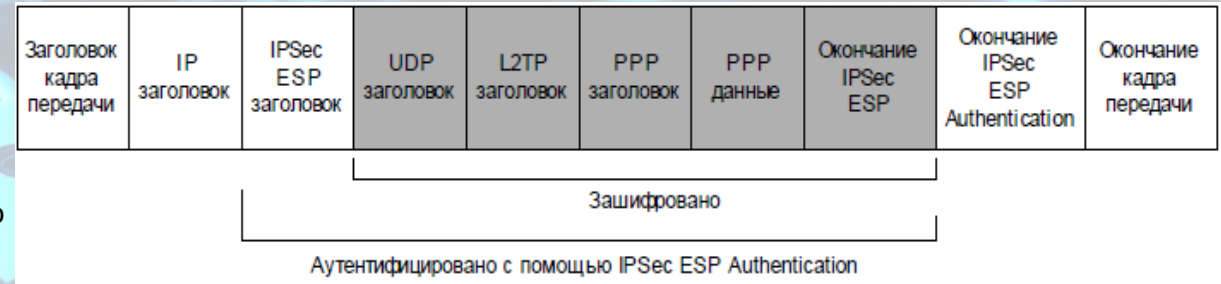
Захист каналного рівня – протокол L2TP

Протокол L2TP був розроблений як протокол для безпечного тунелювання PPP-трафіку через мережі загального призначення з довільним середовищем.

На відміну від PPTP, L2TP не прив'язаний до IP, тому може використовуватися в мережах з комутацією пакетів, таких як ATM (Asynchronous Transfer Mode) або мережі Frame Relay. Крім того, в протокол L2TP додана важлива функція управління потоками даних.

Протокол L2TP також додає ряд функцій безпеки, які не входять в специфікацію протоколу PPTP, зокрема, можливість роботи з протоколами AH і ESP стека протоколів IPsec. Архітектура протоколу L2TP показана на рис. праворуч

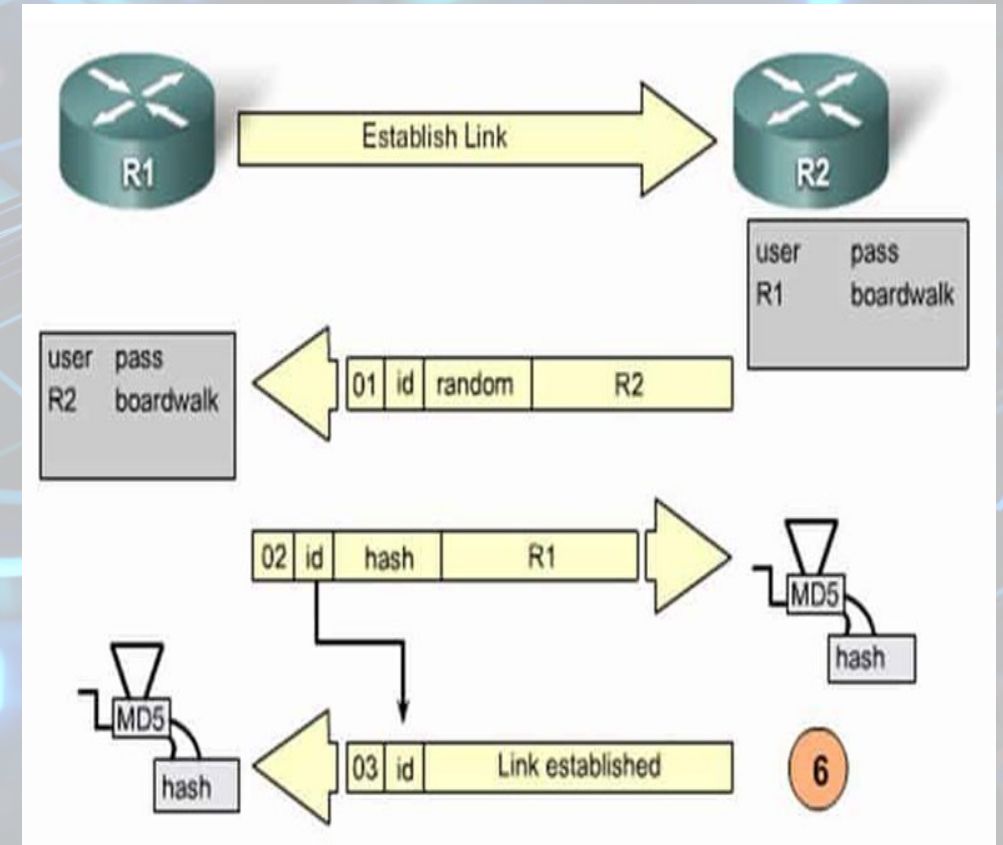
Структура пакетів для пересилання тунелів L2TP

Протокол автентифікації Challenge-Handshake (CHAP)

Протокол CHAP використовується для періодичної перевірки автентифікації протилежної сторони за допомогою трикрокового рукостискання. Протокол виконується при початковому встановленні каналу й може повторюватися в будь-який час після того, як канал установлений.

1. Після завершення фази встановлення каналу та сторона, що запитує автентифікацію протилежної сторони, посилає їй повідомлення "challenge".
2. Протилежна сторона відповідає значенням, обчисленим за допомогою однієї геш-функції.
3. Сторона, що запросила автентифікацію, порівнює відповідь із власним обчисленим значенням. Якщо значення збіглися, автентифікація вважається виконаною, у противному випадку з'єднання скидається.
4. Через довільні інтервали часу сторона, що запросила автентифікацію, надсилає новий запит протилежній стороні, і повторюються кроки 1 – 3.

Розширення Microsoft PPP CHAP версії 1

Microsoft розробив протокол MS-CHAP для автентифікації віддалених робочих станцій, що з однієї сторони мав би звичну для локальних користувачів функціональність, а з іншої сторони використовував би алгоритми шифрування й хешування.

MS-CHAP заснований на протоколі CHAP. Розходження між цими протоколами наступні:

- Пакет Response у протоколі MS-CHAP має формат, сумісний з Windows NT 3.5, 3.51 і 4.0. Формат MS-CHAP не вимагає, щоб автентифікатор зберігався в явному виді або у вигляді результату одностороннього перетворення.
- MS-CHAP надає механізми запиту автентифікуючою стороною повторної автентифікації й зміни пароля.
- MS-CHAP визначена множина значень кодів, які вертаються клієнтові при невдалій автентифікації.

Розширення Microsoft PPP CHAP версії 2

Протокол MS-CHAP-V2 максимально відповідає як протоколу MS-CHAP-V1, так і стандартному протоколу CHAP. Розходження між протоколами MS-CHAP-V1 і MS-CHAP-V2 наступні:

- Протокол MS-CHAP-V2 надає можливість вести перемовини про алгоритм при автентифікації в протоколі LCP.
- Протокол MS-CHAP-V2 забезпечує можливість взаємної автентифікації учасників, додаючи виклик у пакет Response, на який протилежна сторона відповідає в пакеті Success.
- Обчислення поля "Windows NT compatible challenge response" змінено в пакеті Response включенням виклику протилежної сторони й ім'ям користувача.
- В MS-CHAP-V1 поле "LAN Manager compatible challenge response" завжди посиляло в пакеті Response. В MS-CHAP-V2 дане поле замінено на поле Peer-Challenge.
- Змінено формат поля Message у пакеті Failure.
- Пакети Change Password версій 1 і 2 більше не підтримуються. Вони замінені єдиним пакетом Change-Password.

Протокол шифрування MPPE Microsoft

Протокол призначений для шифрування PPP-пакетів. У протоколі використовується потоковий алгоритм шифрування RC4. Продовжину ключа ведуться перемовини. MPPE (Microsoft Point-to-Point Encryption) підтримує 40-бітні, 56-бітні й 128-бітні ключі. Ключі сесії міняються часто, частота зміни ключів залежить від установлених опцій.

26	13.430000	192.168.20.20	192.168.20.10	PPP CCP	64 Configuration Request
27	13.430000	192.168.20.10	192.168.20.20	PPP CCP	64 Configuration Nak
28	13.430000	192.168.20.20	192.168.20.10	PPP IPCP	64 Configuration Request
29	13.430000	192.168.20.10	192.168.20.20	PPP IPCP	64 Configuration Ack
30	13.430000	192.168.20.20	192.168.20.10	PPP CCP	64 Configuration Nak

Frame 27: 64 bytes on wire (512 bits), 64 bytes captured (512 bits)					
Ethernet II, Src: D-Link_49:dc:ff (5c:d9:98:49:dc:ff), Dst: D-Link_49:dd:03 (5c:d9:98:49:dd:03)					
Internet Protocol Version 4, Src: 192.168.20.10 (192.168.20.10), Dst: 192.168.20.20 (192.168.20.20)					
User Datagram Protocol, Src Port: 12f (1701), Dst Port: 12f (1701)					
Layer 2 Tunneling Protocol					
Point-to-Point Protocol					
Address: 0xff					
Control: 0x03					
Protocol: Compression Control Protocol (0x80fd)					
PPP Compression Control Protocol					
Code: Configuration Nak (0x03)					
Identifier: 0x00					
Length: 10					
Options: (6 bytes)					
Microsoft PPC: Supported Bits: 0x01000040					
.....0 = NO Desire to negotiate MPPC					
.....0 = Obsolete (should ALWAYS be 0)					
.....0 = 40-bit encryption OFF					
.....1 = 128-bit encryption ON					
.....0 = 56-bit encryption OFF					
.....1 = Stateless mode ON					

Перемовини про використовувану довжину ключа

25	13.430000	192.168.20.10	192.168.20.20	PPP IPCP	64 Configuration Request
26	13.430000	192.168.20.20	192.168.20.10	PPP CCP	64 Configuration Request
27	13.430000	192.168.20.10	192.168.20.20	PPP CCP	64 Configuration Nak
28	13.430000	192.168.20.20	192.168.20.10	PPP IPCP	64 Configuration Request
29	13.430000	192.168.20.10	192.168.20.20	PPP IPCP	64 Configuration Ack
30	13.430000	192.168.20.20	192.168.20.10	PPP CCP	64 Configuration Nak

Frame 26: 64 bytes on wire (512 bits), 64 bytes captured (512 bits)	
Ethernet II, Src: D-Link_49:dd:03 (5c:d9:98:49:dd:03), Dst: D-Link_49:dc:ff (5c:d9:98:49:dc:ff)	
Internet Protocol Version 4, Src: 192.168.20.20 (192.168.20.20), Dst: 192.168.20.10 (192.168.20.10)	
User Datagram Protocol, Src Port: 12f (1701), Dst Port: 12f (1701)	
Layer 2 Tunneling Protocol	
Point-to-Point Protocol	
Address: 0xff	
Control: 0x03	
Protocol: Compression Control Protocol (0x80fd)	
PPP Compression Control Protocol	
Code: Configuration Request (0x01)	
Identifier: 0x00	
Length: 10	
Options: (6 bytes)	
Microsoft PPC: Supported Bits: 0x010000E0	
.....0 = NO Desire to negotiate MPPC	
.....0 = Obsolete (should ALWAYS be 0)	
.....1 = 40-bit encryption ON	
.....1 = 128-bit encryption ON	
.....1 = 56-bit encryption ON	
.....1 = Stateless mode ON	

Завершення переговорів про використовувану довжину ключа

39	13.430000	192.168.20.20	192.168.20.10	PPP IPCP	64 Configuration Ack
40	13.620000	192.168.20.10	192.168.20.20	PPP Comp	118 Compressed data
41	17.310000	D-Link_49:dc:ff	Broadcast	ARP	60 Gratuitous ARP for 192.168.20.10 (Request)
42	17.310000	D-Link_49:dc:ff	Broadcast	ARP	60 Gratuitous ARP for 192.168.20.10 (Request)

Frame 40: 118 bytes on wire (944 bits), 118 bytes captured (944 bits)	
Ethernet II, Src: D-Link_49:dc:ff (5c:d9:98:49:dc:ff), Dst: D-Link_49:dd:03 (5c:d9:98:49:dd:03)	
Internet Protocol Version 4, Src: 192.168.20.10 (192.168.20.10), Dst: 192.168.20.20 (192.168.20.20)	
User Datagram Protocol, Src Port: 12f (1701), Dst Port: 12f (1701)	
Layer 2 Tunneling Protocol	
Point-to-Point Protocol	
Address: 0xff	
Control: 0x03	
Protocol: compressed packet (0x00fd)	
PPP compressed datagram	

Обмін зашифрованими дейтаграмами в протоколі PPP

Захист мережевого рівня – протокол конфігурування IPSec

Стек протоколів IPSec (Internet Protocol Security) використовується для аутентифікації учасників обміну, тунельного трафіку та шифрування IP-пакетів. Основним призначенням протоколу IPSec є забезпечення безпечної передачі даних по IP-мережах. Оскільки IPSec сумісний з IPv4, достатньо підтримувати його на обох кінцях з'єднання; Вузли мережі середнього рівня можуть взагалі нічого не «знати» про IPSec. Протокол IPsec може захищати трафік як від поточної версії протоколу IPv4, що використовується сьогодні в Інтернеті, так і від версії IPv6, яка поступово впроваджується в Інтернет.

Ядро IPSec складають три протоколи:

- AH (Authentication Header – заголовок автентифікації) гарантує цілісність і автентичність даних;
- ESP (Encapsulating Security Payload – інкапсуляція зашифрованих даних) шифрує дані, що передаються, забезпечуючи конфіденційність, може також підтримувати автентифікацію і цілісність даних;
- IKE (Internet Key Exchange – обмін ключами Інтернету) вирішує допоміжну задачу автоматичного надання кінцевим точкам захищеного каналу секретних ключів, необхідних для роботи протоколів автентифікації і шифрування даних.

Розподіл функцій між протоколами IPSec

Виконувані функції	Протокол	
Забезпечення цілісності	AH	ESP
Забезпечення автентичності		
Забезпечення конфіденційності		
Розподіл секретних ключів	IKE	

Протокол IPSec

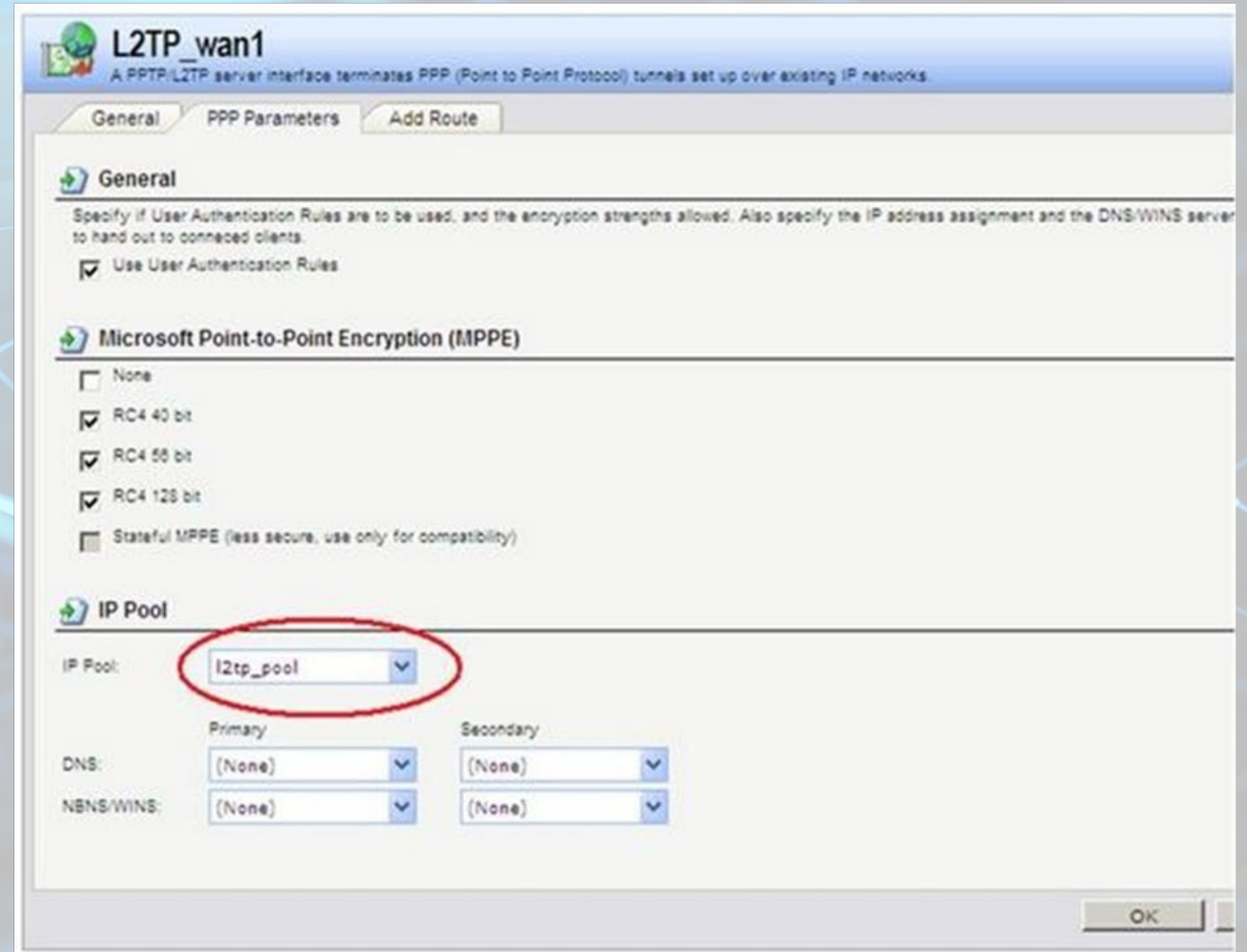
Поле протоколу даних канального рівня. Єдиний пакет інкапсульований в інформаційне поле PPP-даних канального рівня.

Поле кодів. Використовуються наступні коди:

- Configure-Request – запит конфігурації.
- Configure-Ack – підтвердження на запит конфігурації.
- Configure-Nak – негативне підтвердження.
- Configure-Reject – відхилення конфігурацію.
- Terminate-Request – завершення запиту.
- Terminate-Ack – підтвердження завершення.
- Code-Reject – код відхилення.

Конфігураційні опції IPCP дозволяють вести перемовини про необхідні параметри IP. IPCP використовує той же самий формат конфігураційних опцій, що й LCP.

- Протокол стискування IP. Даний параметр дозволяє домовитися про використання конкретного протоколу стискування. За замовчуванням стискування не потрібне.
- IP-адреса. Даний параметр надає спосіб ведення переговорів про IP-адресу, що буде призначена локальній стороні каналу. Він дозволяє відправникові Configure-Request вказати бажану IP-адресу або запросити протилежну сторону видати йому IP-адресу

Архітектура безпеки IPSec (1)

Основним призначенням протоколів IPSec є забезпечення безпечної передачі даних по IP-мережах. Використання IPSec гарантує:

- цілісність даних, що передаються, тобто дані при передачі не спотворюються, не втрачаються і не дублюються;
- автентичність відправника, тобто дані були передані відправником, який довів, що він є тим, за кого себе видає;
- конфіденційність переданих даних, тобто дані передаються у формі, що запобігає їх несанкціонованому перегляду.

Перелічимо основні завдання протоколів IPSec:

- Забезпечення криптографічного захисту на рівні IP для протоколів IPv4 і IPv6, а саме забезпечення конфіденційності й цілісності даних і цілісності деякої послідовності даних.
- Забезпечення прозорості для IP-трафіку, для якого не потрібне використання протоколів IPSec.
- Забезпечення розширюваності, тобто можливості додавати нові набори алгоритмів без зміни самого протоколу.

З метою забезпечення аутентифікації, конфіденційності та цілісності даних, що передаються, стек протоколів IPSec побудований на основі ряду стандартизованих криптографічних технологій:

- обмін ключами за алгоритмом Діффі-Хеллмана для розподілу секретних ключів серед користувачів у відкритій мережі;
- криптографія з відкритим ключем для підписання обмінів Діффі-Хеллмана для забезпечення автентичності двох сторін та уникнення атак типу "людина посередині";
- цифрові сертифікати для підтвердження автентичності відкритих ключів;
- блочні симетричні алгоритми шифрування даних;
- Алгоритми аутентифікації повідомлень на основі хешування.

Архітектура безпеки IPSec (2)

Основні завдання по створенню і підтримці захищеного каналу зв'язку полягають в наступному:

- аутентифікувати користувачів або комп'ютери під час ініціації захищеного каналу;
- шифрування та аутентифікація даних, що передаються між кінцевими точками захищеного каналу;
- Надання кінцевим точкам каналу секретних ключів, необхідних для роботи протоколів автентифікації та шифрування даних.

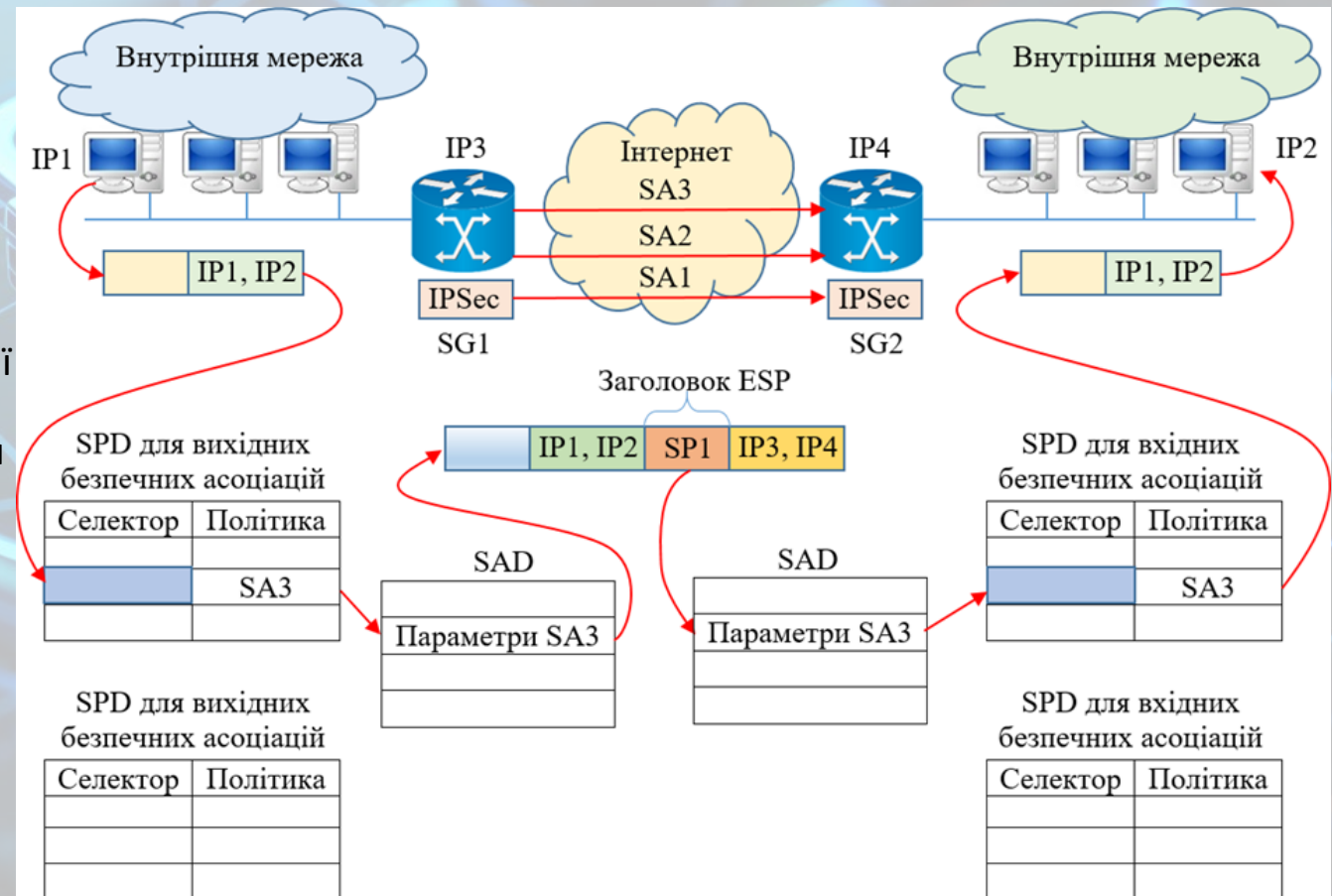
Більшість реалізацій IPSec мають такі компоненти:

- основний протокол IPSec. Цей компонент реалізує ESP і AH. Він обробляє заголовки, взаємодіє з базами даних SPD і SAD для визначення політики безпеки, що застосовується до пакета;
- Протокол управління обміном ключовою інформацією IKE (Internet Key Exchange). IKE зазвичай розглядається як процес на рівні користувача, за винятком реалізацій, вбудованих в операційну систему;
- База даних політик безпеки (SPD). Це один з найважливіших компонентів, оскільки він визначає політику безпеки, яка застосовується до пакета. SPD використовується основним протоколом IPSec при обробці вхідних і вихідних пакетів;
- База даних Асоціації безпеки (SAD). У базі даних SAD зберігається список захищених асоціацій SA (Security Association) для обробки вхідної та вихідної інформації. Вихідні SA використовуються для захисту вихідних пакетів, а вхідні SA використовуються для обробки пакетів із заголовками IPSec. База даних SA заповнюється SA вручну або за допомогою протоколу керування ключами IKE;
- управління політикою безпеки та безпечними асоціаціями СА. Це програми, які керують політикою безпеки і СА.

Архітектура безпеки IPSec (3)

Протокол IPSec, що працює на хості або на шлюзі, визначає метод захисту, який він повинен застосувати до трафіку, на основі двох типів баз даних, які підтримує IPSec в кожному вузлі:

- безпечних асоціацій (Security Associations Database, SAD);
- політики безпеки (Security Policy Database, SPD). Селектор в SPD включає наступний набір ознак, на підставі яких можна з великим ступенем деталізації виділити захищений потік:
- IP-адреси відправника і отримувача можуть бути представлені як у вигляді окремих адрес (індивідуальних, групових або широкотрансляційних), так і діапазонами адрес, заданими за допомогою верхньої і нижньої меж або за допомогою маски;
- порти відправника і отримувача (тобто TCP- або UDP-порти);
- тип протоколу транспортного рівня (TCP, UDP);
- ім'я користувача в форматі DNS або X.500;
- ім'я системи (хоста, шлюзу безпеки і т. п.) в форматі DNS або X.500.

Використання баз даних SAD і SPD

Архітектура безпеки IPSec (4)

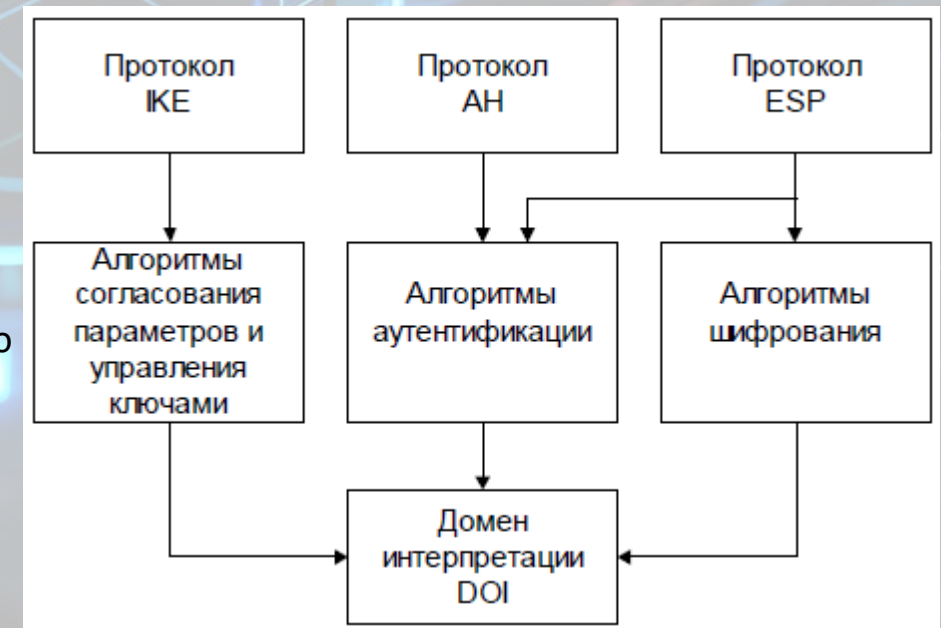
Всі протоколи, що входять в IPSec, можна розділити на дві групи:

- протоколи, які безпосередньо обробляють дані, що передаються (для забезпечення їх захисту);
- Протоколи, що дозволяють автоматично узгоджувати параметри безпечного з'єднання, необхідні для першої групи протоколів.

Ядро IPSec складається з трьох протоколів: протоколу Authentication Header (AH), протоколу Encapsulating Security Payload (ESP) і протоколу обміну ключами Інтернету (IKE) для узгодження параметрів віртуального каналу та керування ключами.

Архітектура засобів захисту IP представлена на рис.. На верхньому рівні розташовані такі протоколи:

- Протокол координації віртуальних каналів і керування ключами IKE, який визначає, як ініціалізується захищений канал, включаючи узгодження використовуваних алгоритмів шифрування, а також процедури обміну секретними ключами та керування ними в межах захищеного з'єднання.
- протокол аутентифікуючого заголовка AH, що забезпечує аутентифікацію джерела даних, перевірку їх цілісності та автентичності після прийому, а також захист від накладення повторних повідомлень;
- протокол інкапсуляційного захисту вмісту ЕСП, що забезпечує криптографічне закриття, аутентифікацію та цілісність даних, що передаються, а також захист від накладення повторних повідомлень.

Можливі способи реалізації IPSec

Існує кілька способів реалізації IPSec на хості або разом з маршрутизатором або міжмережним екраном (для створення шлюзу безпеки).

- Інтеграція IPSec у конкретну реалізацію протоколу IP. Це вимагає доступу до вихідного коду IP і робиться як на хостах, так і на шлюзах безпеки.
- "in-the-stack" (BITS) реалізації, коли IPSec реалізований "знизу" існуючої реалізації стека IP-протоколів, вбудовуючи свою реалізацію між стандартною реалізацією IP-протоколів і локальних мережних драйверів. Доступу до вихідного коду стека IP у цьому випадку не потрібно. Даний підхід звичайно реалізується на хостах, коли IPSec реалізований у вигляді бібліотеки, яка підключається.
- Використання зовнішнього криптопроцесору. Це називається "in- the-wire" (BITW) реалізацією. Такі реалізації можуть використовуватися як на хостах, так і на шлюзах. Звичайно BITW-пристрої є IP-адресуємими.

Протокол керування криптографічними ключами IKE

Для того, щоб протоколи AH і ESP могли виконувати свою роботу із захисту даних, що передаються, протокол IKE встановлює між двома кінцевими точками логічне з'єднання (рис.), яке в стандартах IPSec носить назву безпечної асоціації (Security Association, SA).

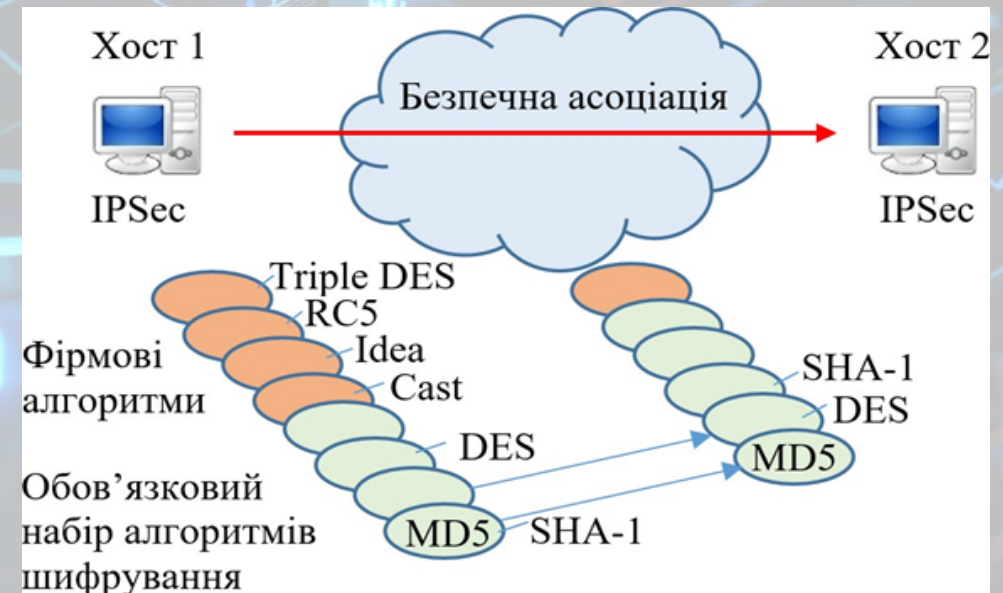
Протокол IPSec допускає як автоматичне, так і ручне встановлення безпечної асоціації. При ручному способі адміністратор конфігурує кінцеві вузли так, щоб вони підтримували узгоджені параметри асоціації, включаючи секретні ключі. При автоматичній процедурі встановлення SA протоколи IKE, що працюють по різні боки каналу, вибирають параметри в ході переговорного процесу. Для кожного завдання, що вирішуються протоколами AH і ESP, пропонується кілька схем автентифікації і шифрування (рис.)

Протоколи IKE виконують три функції:

- провести аутентифікацію взаємодіючих сторін, узгодити алгоритми шифрування та ключові характеристики для використання в захищеному сеансі обміну інформацією;
- забезпечувати створення та управління ключовою інформацією про з'єднання, безпосередній обмін ключами (включаючи можливість їх частоті заміни);
- керувати параметрами з'єднання та захистом від певних типів атак, а також стежити за виконанням усіх досягнутих домовленостей.

. Безпечна асоціація

Узгодження параметрів в протоколі ESP

Протокол керування криптографічними ключами IKE

Політика безпеки передбачає три можливі варіанти обробки IP-пакета:

- Скидання пакетів
- Передача пакету без модифікації
- обробка за допомогою IPSec.

Криптографічні ключі, що використовуються в VPN, можна розділити на такі типи за тривалістю використання:

- базові ключі, які застосовуються протягом відносно тривалого періоду часу (від тижня до декількох місяців);
- тимчасові ключі, кожен з яких генерується для шифрування інформації в межах одного захищеного каналу.

Існує два основних способи побудови безпечного віртуального тунелю між двома вузлами в комп'ютерній мережі:

- Формування захищеного каналу для кожного з'єднання, встановленого програмним додатком;
- формування загального захищеного каналу між вузлами мережі і створення окремих захищених з'єднань в рамках цього каналу.

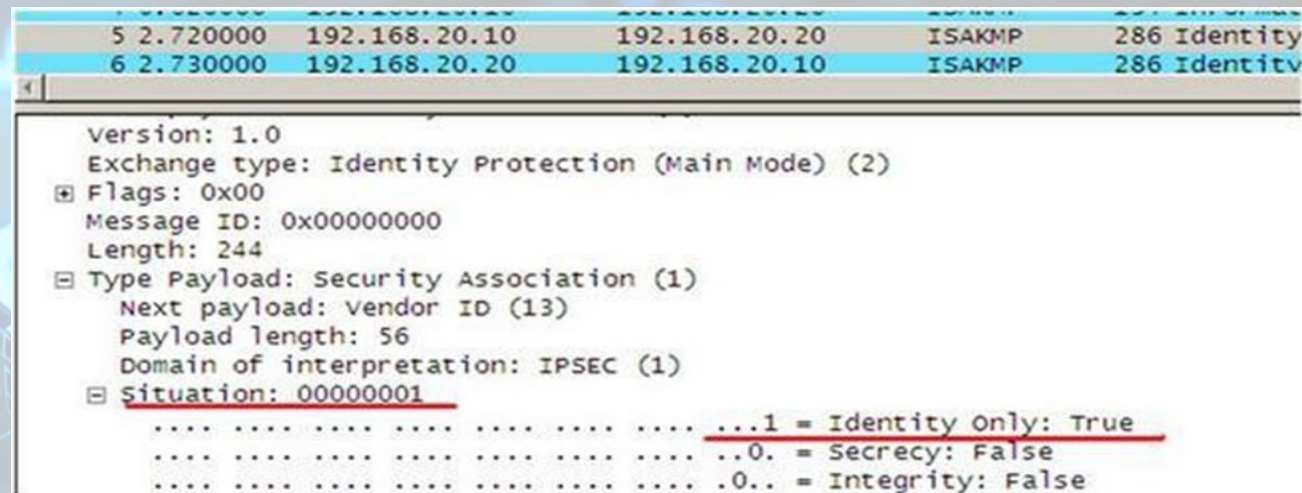
Формування захищеного віртуального каналу для кожного з'єднання включає в себе наступні етапи:

- видача запиту одній зі сторін і досягнення домовленості про створення захищеного віртуального каналу;
- Аутентифікація сторін за допомогою раніше розподілених майстер-ключів шифрування або призначених паролів.
- Розподіл тимчасових ключів і узгодження параметрів захищеного каналу.

Домен IPSec

При описі домену визначаються наступні поняття:

- Схема іменування ідентифікаторів протоколів.
- Можливість визначення умови виконання протоколів і загальні вимоги до політики безпеки на кінцевих точках.
- Синтаксис атрибутів SA.
- Синтаксис умісту повідомлень.
- Можливі типи обміну ключа.
- Можливі типи повідомлень (Notification).

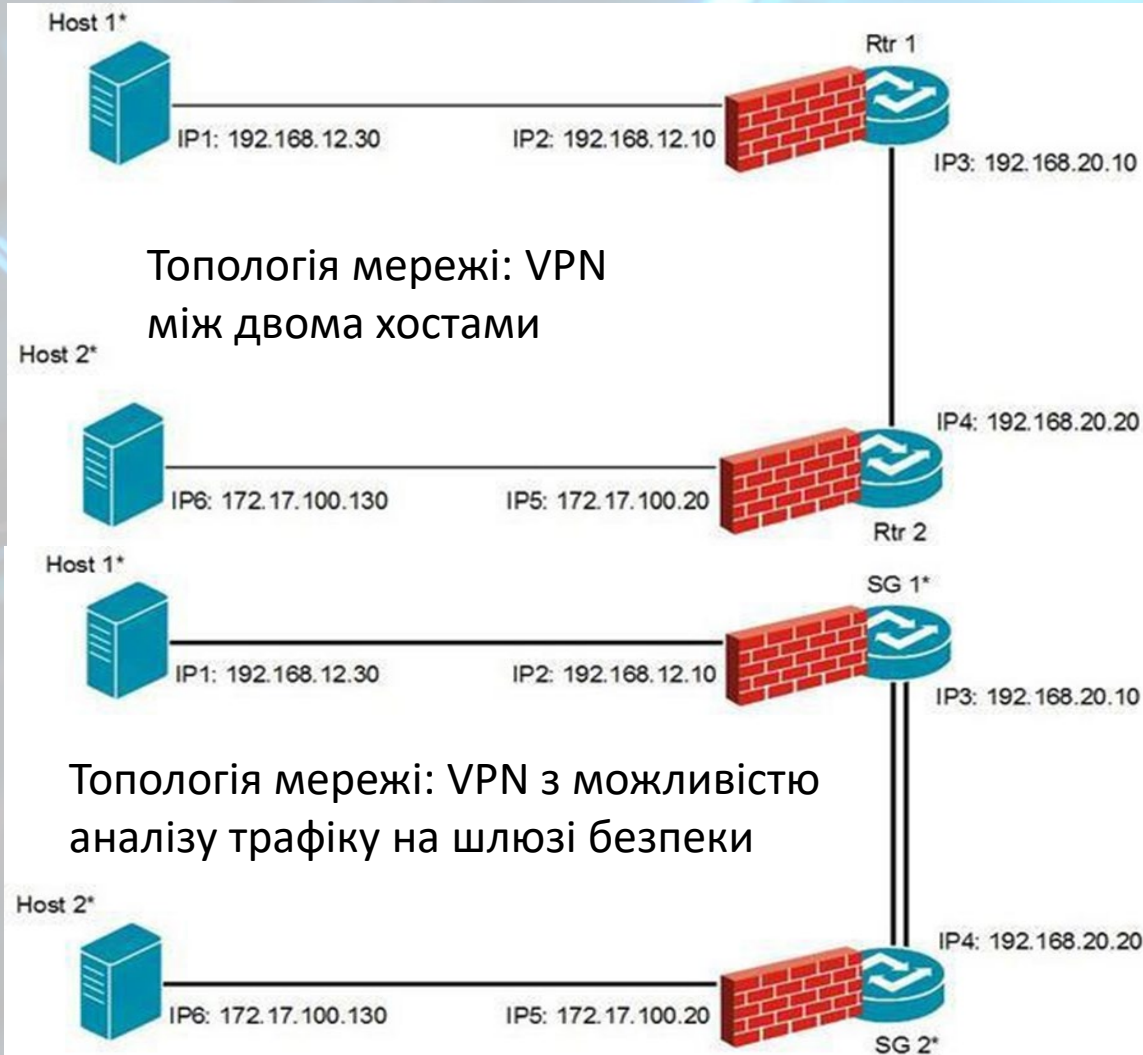

У заголовку повідомлень існує поле Situation, у якому втримується інформація, на основі якої Одержувач може зробити вивід про вимоги політики по обробки вхідного трафіку SA. Для IPSec-домену DOI визначені наступні значення:

Умова	Значення
SIT_IDENTITY_ONLY	0x01
SIT_SECRECY	0x02
SIT_INTEGRETY	0x04

- Умова SIT_IDENTITY_ONLY вказує, що безпечна асоціація визначається ідентифікаційною інформацією джерела, що перебуває у вмісті SA.
- Умова SIT_SECRECY вказує, що SA встановлюється в оточенні, в якому потрібний захист.
- Умова SIT_INTEGRETY вказує, що SA встановлюється в оточенні, у якому потрібне забезпечення цілісності.

Можливі топології IPSec

Специфіка впровадження інструментів IPSec

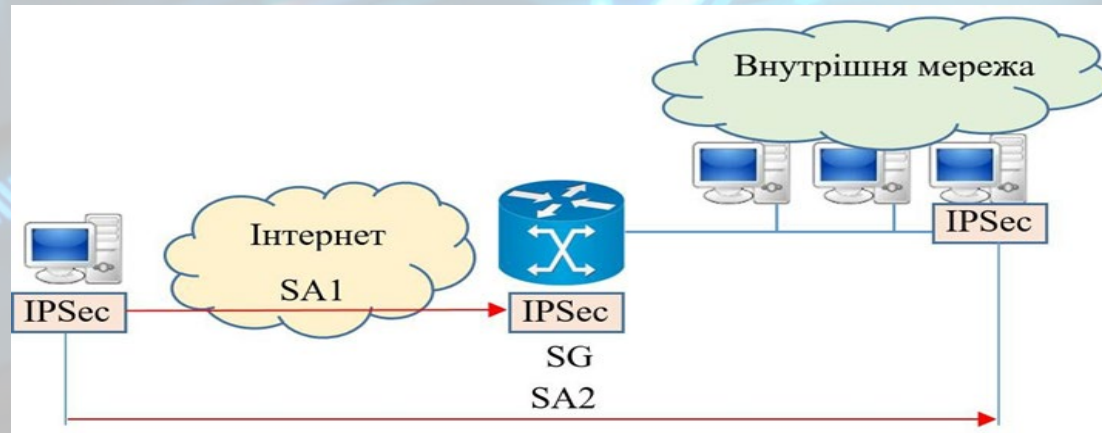

Схема захищеного каналу хост-шлюз

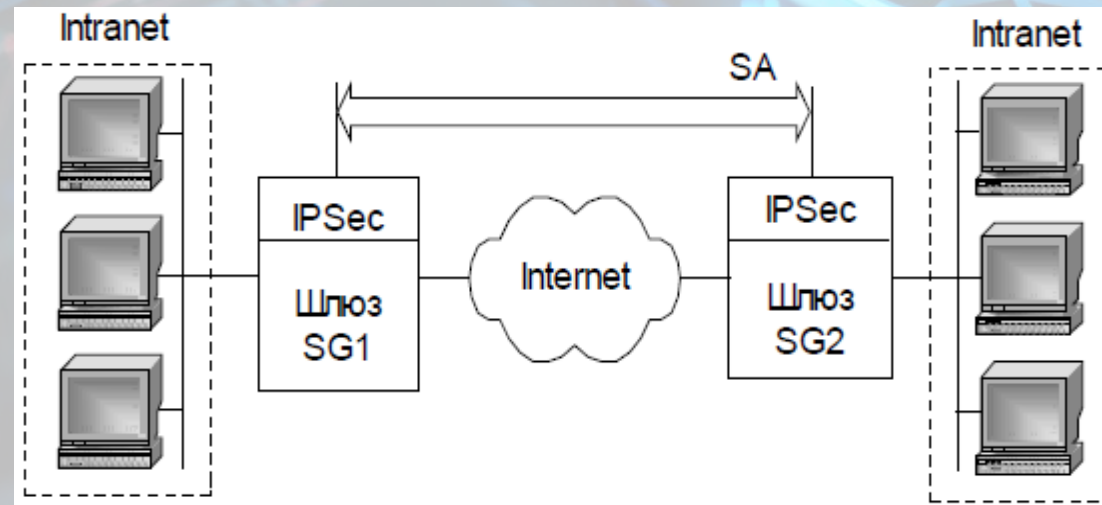
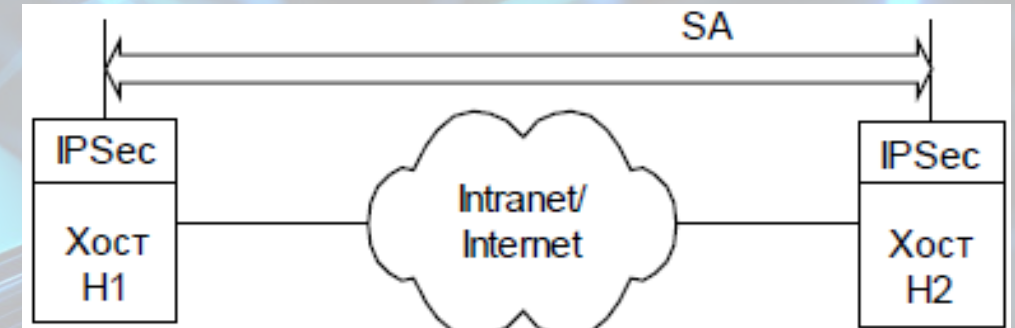
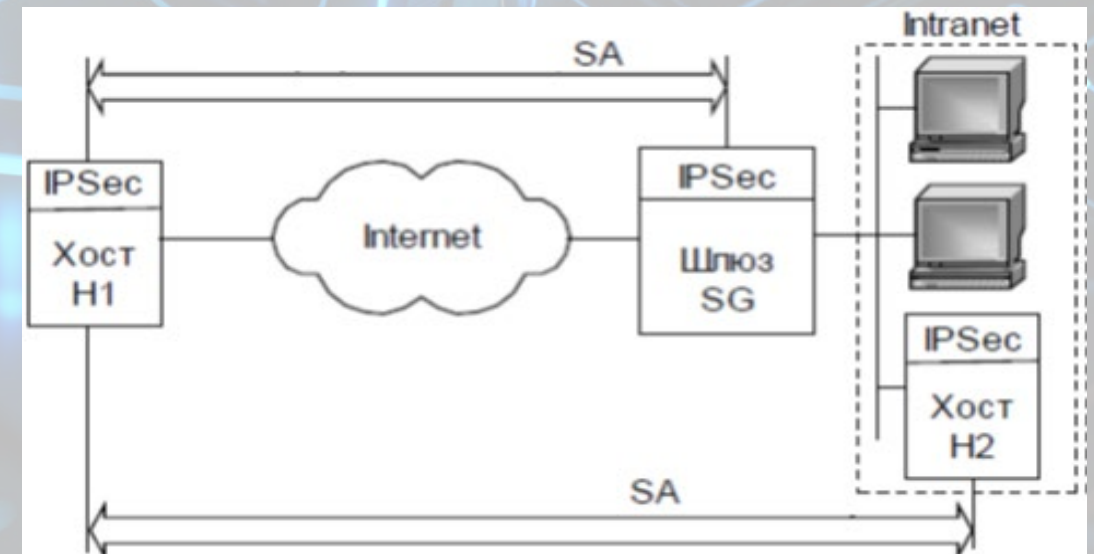

Схема шлюз-шлюз

Діаграма хост-хост

Діаграма хост-шлюз, доповнена каналом хост-хост

Протокол заголовка аутентифікації АН

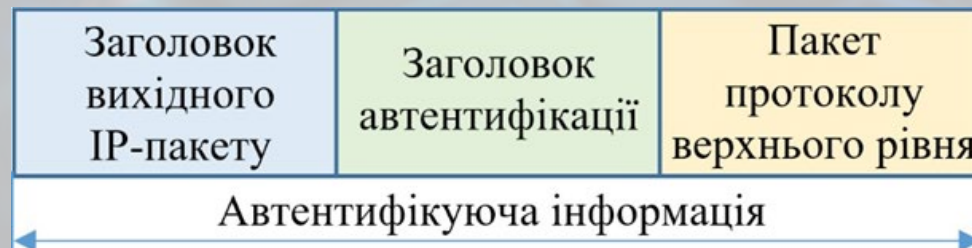
Протокол аутентифікуючого заголовка АН і протокол захисту інкапсуляційного контенту ESP можуть працювати в режимі тунелю або транспортування. Для виконання своїх завдань щодо забезпечення безпечної передачі даних протоколи АН і ESP включають в оброблювані ними пакети додаткову службову інформацію, форматуючи її у вигляді заголовків. Нижче ми детально розглянемо вміст заголовків АН та ESP та пов'язаний з ними функціонал.

Протокол АН дозволяє приймаючій стороні переконатися, що:

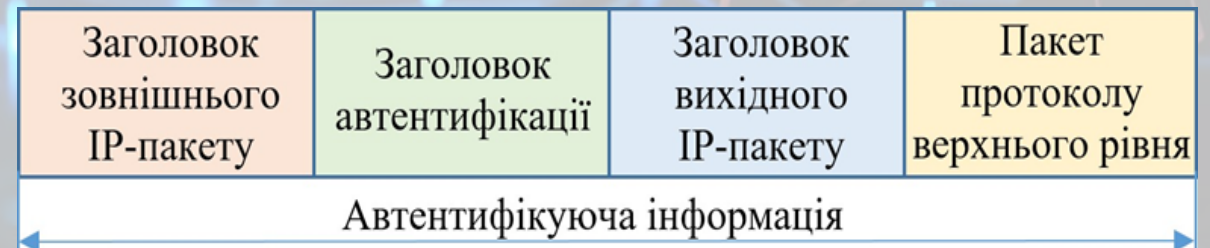
- пакет був відправлений стороною, з якою встановлена безпечна асоціація;
- вміст пакета не було спотворено в процесі його передачі по мережі;
- пакет не є дублікатом вже отриманого пакета.

0	8	16	31
Наступний заголовок	Корисне навантаження	Резерв	
Індекс параметрів безпеки (SPI)			
Порядковий номер (SN)			
Дані автентифікації			

Структура заголовку протоколу АН

Структура IP-пакету, обробленого протоколом АН в транспортному режимі

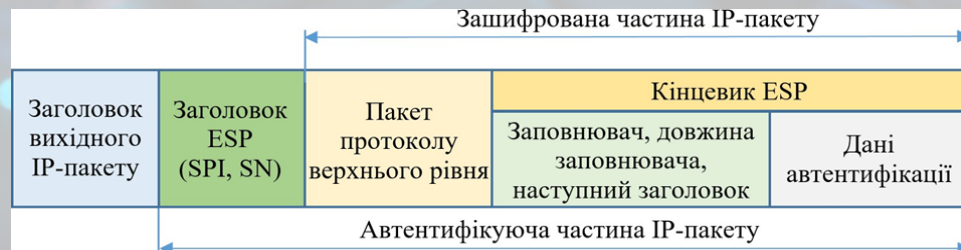

Структура IP-пакету, обробленого протоколом АН в тунельному режимі

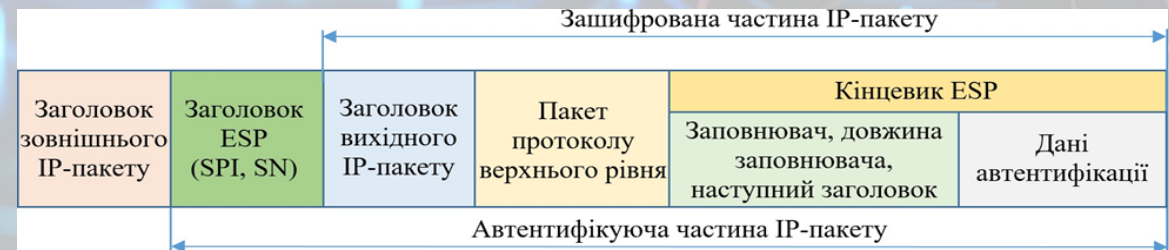
Протокол захисту від інкапсуляції ESP

Заголовок ESP містить наступні поля:

- Індекс параметрів безпеки (SPI) — використовується разом з адресою одержувача та протоколом безпеки (AH або ESP). Вказує відповідну SA. Одержувач використовує це значення для визначення угоди про захист, з якою ідентифікується посилка;
- Порядковий номер SN (порядковий номер) — забезпечує захист від повторення для SA. Це 32-розрядне число, спочатку рівне 1 і збільшується з кроком в 1. Він не повторюється циклічно і вказує номер пакета, що відправляється за цим договором. Одержувач перевіряє це поле, щоб переконатися, що пакет з цим номером ще не прийнятий. Якщо такий пакет вже існував, він не приймається;
- дані про корисне навантаження;
- Placeholder (Padding) – додається від 0 до 255 байт для 32-бітного вирівнювання з розміром блоку шифру;
- Довжина доповнення: визначає довжину поля заповнювача в байтах.
- Next Header – вказує на характер даних, що передаються (наприклад, TCP або UDP);
- Дані автентифікації – містять код цілісності ICV та код автентифікації повідомлення, які використовуються для перевірки автентичності відправника та цілісності повідомлення. Значення ICV обчислюється для заголовка ESP, даних, що передаються, і кінцевої мітки ESP. Поле Authentication Data розміщується в заголовку ESP тільки при включеній автентифікації.

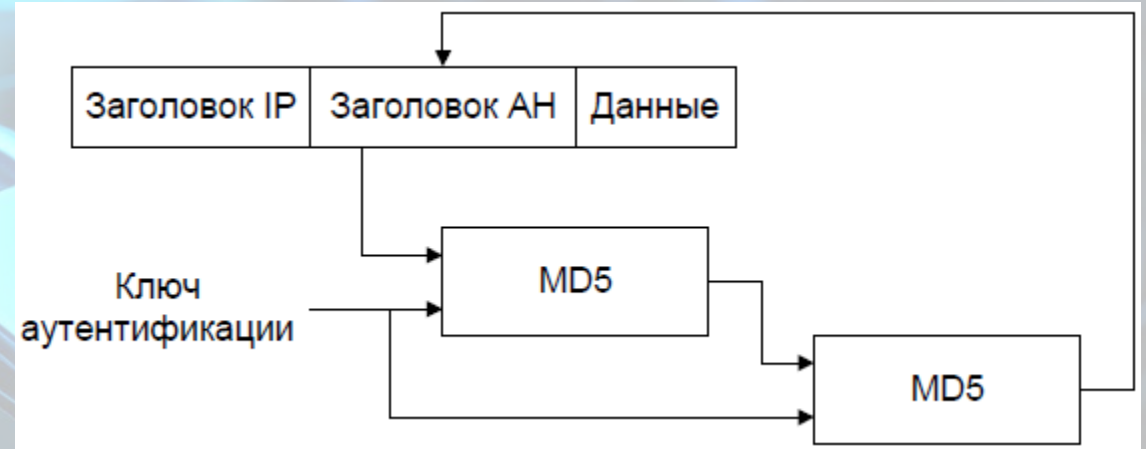
Структура IP-пакету, обробленого протоколом ESP в транспортному режимі

Структура IP-пакету, обробленого протоколом ESP в тунельному режимі

Алгоритми аутентифікації та шифрування в IPSec

Принцип роботи алгоритму HMAC полягає в подвійній обробці пакета хеш-функцією, керованою ключем аутентифікації (наприклад, хеш-функцією MD5).

Алгоритми шифрування визначаються при створенні SA і застосовуються для шифрування даних, переданих по SA. У протоколі ESP використовуються симетричні алгоритми шифрування.

Алгоритм автентифікації, використовуваний для обчислення Integrity Check Value (ICV), визначається при створенні SA. Для обчислень точка-точка відповідні алгоритми автентифікації використовують MAC із ключем, заснованим на симетричних алгоритмах шифрування (наприклад, DES) або на одnobічних геш-функціях (наприклад, MD5 або SHA-1).

Обробка вихідного пакета IPSec

1. Пошук підходящої SA. ESP застосовується до вихідного пакета після того, як визначено, який SA належить пакет

2. Шифрування пакета. Відправник виконує наступні дії:

- Інкапсуляція в поле ESP Payload:
- Для транспортного режиму – тільки вихідна інформація протоколу верхнього рівня.
- Для тунельного режиму – вся вихідна IP-дейтаграма.
- Додавання необхідного доповнення (поле Padding).
- Шифрування отриманих даних (Payload Data, Padding, Pad Length, Next Header), використовуючи ключ, алгоритм шифрування, режим алгоритму, зазначені в SA.

3. Обчислення Sequence Number. Перший пакет, що посилається по заново створеної SA, має Sequence Number, рівний 1.

4. Обчислення значення перевірки цілісності

- 5. Фрагментація. Після описаних вище ESP-перетворень при необхідності може виконуватися фрагментація пакета

Протокол SSL/TLS (1)

SSL (англ. Secure Sockets Layer – рівень захищених сокетів) – криптографічний протокол, що має на увазі більш безпечний зв'язок, який забезпечує встановлення безпечного з'єднання між клієнтом і сервером.

Протокол широко використовувався для обміну миттєвими повідомленнями й передачі голосу через IP (англ. Voice over IP – VoIP), у таких додатках, як електронна пошта, Інтернет-Факс та інше. У цей час відомо, що протокол не є безпечним. На підставі протоколу SSL 3.0 був розроблений і прийнятий стандарт RFC, що одержав ім'я TLS. SSL повинен бути виключений з роботи на користь TLS.

TLS (англ. Transport Layer Security) – безпека транспортного рівня, як і його попередник SSL (англ. Secure Sockets Layer – рівень захищених сокетів) – криптографічні протоколи, що забезпечують захищену передачу даних між вузлами в мережі Інтернет. TLS і SSL використовують:

- асиметричну криптографію для автентифікації;
- симетричне шифрування для конфіденційності;
- коди автентичності повідомлень для збереження цілісності повідомлень.

Протокол SSL/TLS (2)

SSL включає три основні фази:

1. Діалог між сторонами, метою якого є вибір алгоритму шифрування.
2. Обмін ключами на основі криптосистем з відкритим ключем або автентифікація на основі сертифікатів.
3. Передача даних, зашифрованих за допомогою симетричних алгоритмів шифрування.

Перелічимо завдання протоколу SSL/TLS у порядку їхнього пріоритету:

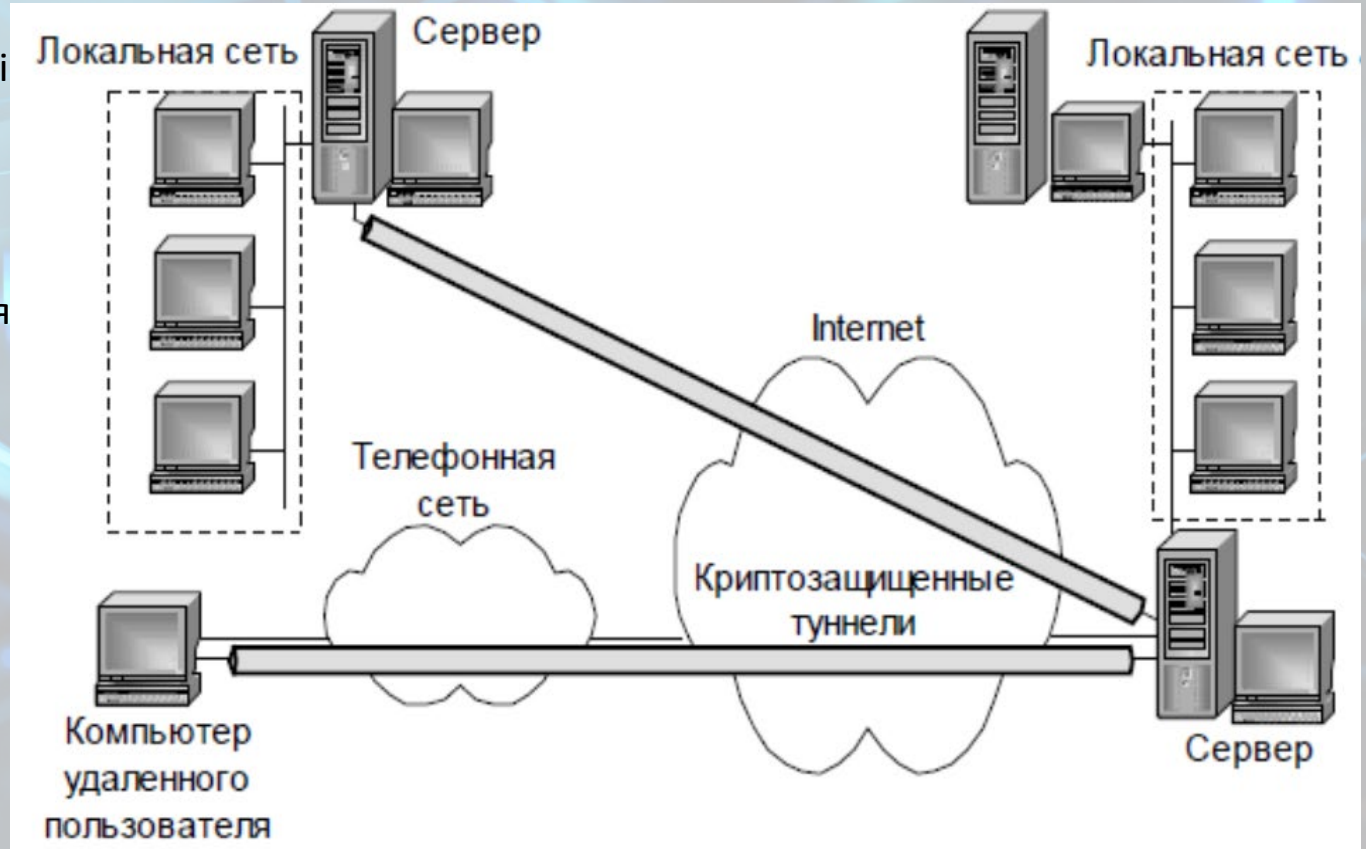
1. Криптографічна безпека: SSL/TLS повинен використовуватися для встановлення криптографічно безпечного з'єднання між двома учасниками.
2. Інтероперабельність: незалежні розроблювачі повинні мати можливість створювати додатки, які будуть взаємодіяти за протоколом SSL/TLS, що дозволить установлювати безпечні з'єднання.
3. Розширюваність: SSL/TLS визначає загальний каркас, у який можуть бути вбудовані нові алгоритми відкритого ключа й симетричного шифрування.
4. Відносна ефективність: криптографічні операції інтенсивно використовують ЦП, особливо операції з відкритим ключем.
 - Конфіденційність з'єднання.
 - Цілісність з'єднання.

Протокол SSL/TLS (3)

- Протокол SSL передбачає наступні етапи взаємодії клієнта і сервера при формуванні і підтримці захищеного з'єднання:
- встановлення SSL-сесії;
- Безпечний зв'язок.

У процесі налагодження SSL-сесії вирішуються такі задачі:

- автентичність сторін;
- узгодження криптографічних алгоритмів та алгоритмів стиснення, які будуть використовуватися у захищеному обміні інформацією;
- формування загальної секретної відмічки;
- генерація загальних секретних сеансових ключів на основі згенерованого майстер-ключа для шифрування обміну інформацією.

Криптографічно захищені тунелі,
сформовані на основі протоколу SSL

Автентифікація сторін

Цифрові сертифікати в основному служать двом цілям:

- встановити особу власника;
- зробити доступним первинний ключ власника.

Є три способи отримати SSL-сертифікат:

1. Використовувати сертифікат від Центру сертифікації;
2. Використовувати самопідписаний сертифікат;
3. Використовувати «порожній» сертифікат

Центри сертифікації (CA) – це організації, яким довіряє уся галузь і які займаються видачою Інтернет-сертифікатів.

Самопідписаний сертифікат – це сертифікат, створений самим користувачем.

В загальному, «порожні» сертифікати містять фіктивну інформацію, яку використовують як тимчасове рішення для налаштування SSL і перевірки його функціонування в конкретному середовищі.

Процедура рукостискання

Під час рукостискання клієнт і сервер домовляються про різні параметри, які будуть використані, щоб забезпечити безпеку з'єднання.

- 1. Рукостискання починається тоді, коли клієнт підключається до SSL сервера. Клієнт надсилає серверу номер версії SSL клієнта, підтримувані ним алгоритми шифрування і хеш-функції, специфічні дані для сеансу і іншу інформацію, яка потрібна серверу, щоб спілкуватися з клієнтом, використовуючи SSL.
- 2. Сервер надсилає клієнту номер версії SSL сервера, алгоритми стиснення і шифрування, хеш-функцію (вибрані з надісланих раніше клієнтом), специфічні дані для сеансу і іншу інформацію, яка потрібна серверу, щоб спілкуватися з клієнтом по протоколу SSL. Сервер також надсилає свій сертифікат, який вимагає перевірки автентичності клієнта. Після ідентифікації сервер запитує сертифікат клієнта.
- 3. Клієнт використовує інформацію, передану сервером для перевірки автентичності. Якщо сервер не може бути перевірений, користувач отримує попередження про проблему і про те, що шифрування і автентифікація з'єднання не може бути встановлена. Якщо сервер успішно пройшов перевірку, то клієнт переходить до наступного кроку.
- 4. Використовуючи всі дані, отримані до сих пір від процедури рукостискання, клієнт (у співпраці з сервером) створює попередній секрет сесії, в залежності від використовуваного шифру від сервера, шифрує його з допомогою відкритого ключа сервера (отриманого з сертифіката сервера, відправленого на 2-му кроці), а потім відправляє його на сервер.
- 5. Якщо сервер запросив автентифікацію клієнта (необов'язковий крок рукостискання), клієнт також підписує ще один фрагмент даних, який є унікальним для цього рукостискання і відомий як для клієнта, так і сервера. У цьому випадку, клієнт відправляє всі підписані дані і власний сертифікат клієнта на сервер разом з попередньо зашифрованим секретом.
- 6. Сервер намагається автентифікувати клієнта. Якщо клієнт не може пройти перевірку автентичності, сеанс закінчується. Якщо клієнт може бути успішно автентифікований, сервер використовує свій закритий ключ для розшифровки попереднього секрету, а потім виконує ряд кроків (які клієнт також виконує), щоб створити головний секрет.
- 7. І клієнт, і сервер використовують секрет для генерації ключів сеансів, які є симетричними ключами, що використовуються для шифрування і розшифрування інформації, якою обмінюються під час SSL сесії. Відбувається перевірка цілісності (тобто, для виявлення будь-яких змін в даних між часом коли він був надісланий, і часом його отримання на SSL-з'єднанні).
- 8. Клієнт надсилає повідомлення серверу, інформуючи його, що майбутні повідомлення від клієнта будуть зашифровані за допомогою ключа сеансу. Потім він відправляє окреме, зашифроване повідомлення про те, що частина рукостискання закінчена.
- 9. І на закінчення, сервер надсилає повідомлення клієнту, інформуючи його, що майбутні повідомлення від сервера будуть зашифровані за допомогою ключа сеансу. Потім він відправляє окреме, зашифроване повідомлення про те, що частина рукостискання закінчена.

Встановлення SSL-сесії

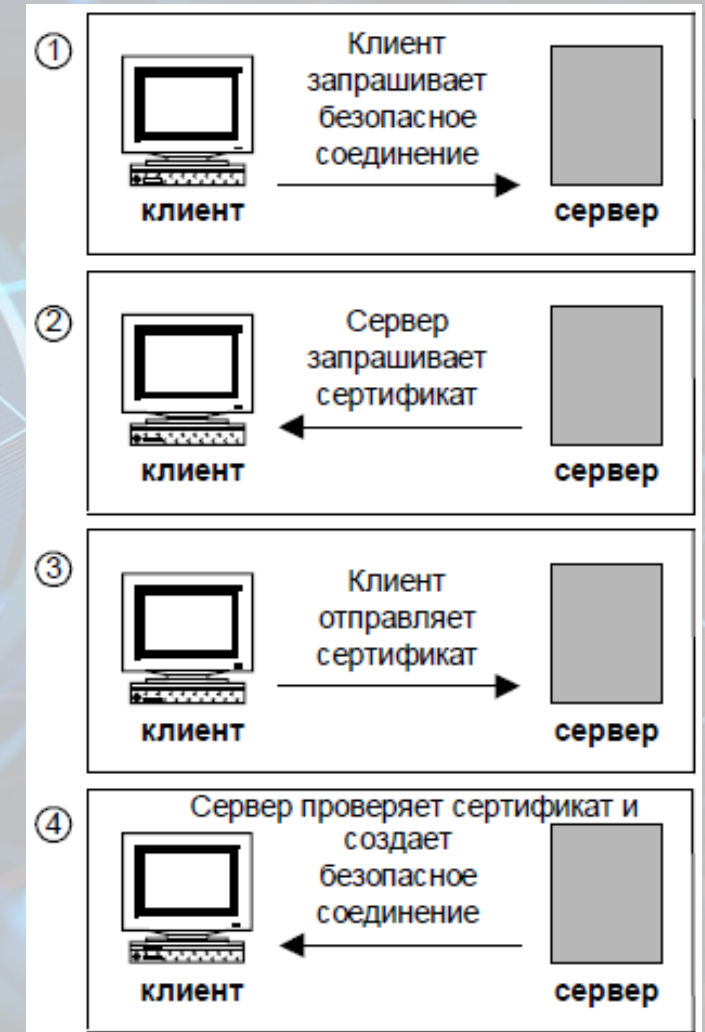
В процесі встановлення SSL-сесії вирішуються наступні завдання:

- автентифікація сторін;
- формування загального секретного майстер-ключа;
- генерація на основі сформованого майстер-ключа загальних секретних сеансових ключів для криптозахисту інформаційного обміну.

SSL забезпечує два типи автентифікації:

- автентифікація сервера клієнтом;
- Автентифікація клієнта сервером.

Автентифікація клієнта SSL дозволяє серверу підтвердити особистість користувача. Використовуючи ті самі методи, що й автентифікація сервера, програмне забезпечення сервера з підтримкою SSL може перевіряти, що сертифікат клієнта та відкритий ключ дійсні та видані джерелом сертифіката, який входить до списку надійних джерел сервера. Це підтвердження може бути важливим, якщо, наприклад, сервером є банк, який надсилає клієнту конфіденційну фінансову інформацію, і він хоче перевірити особу одержувача. Процес автентифікації клієнта сервером ілюструється на рис.

Алгоритм процедури встановлення з'єднання по протоколу рукостискання

Послідовність дій при встановленні TLS –з'єднання:

1. Клієнт підключається до сервера, що підтримує TLS і запрошує захищене з'єднання.
2. Клієнт надає список підтримуваних алгоритмів шифрування і хеш- функцій.
3. Сервер вибирає із списку, наданого клієнтом, найбільш стійкі алгоритми, які також підтримуються сервером, і повідомляє про свій вибір клієнтові.
4. Сервер відправляє клієнтові цифровий сертифікат для власної автентифікації. Зазвичай, цифровий сертифікат містить ім'я сервера, ім'я довіреного Центру Сертифікації і відкритий ключ сервера.
5. Клієнт може зв'язатися з сервером довіреного Центру Сертифікації і підтвердити автентичність переданого сертифікату до початку передачі даних.
6. Для того, щоб згенерувати сеансовий ключ для захищеного з'єднання, клієнт шифрує випадково згенеровану цифрову послідовність відкритим ключем сервера і надсилає результат на сервер. Зважаючи на специфіку алгоритму асиметричного шифрування, що використовується для встановлення з'єднання, тільки сервер може розшифрувати отриману послідовність, використовуючи свій закритий ключ.

Протокол Запису

Вище протоколу Запису можуть розташовуватися наступні протоколи:

- протокол Рукостискання;
- Alert-протокол;
- протокол зміни шифрування;
- прикладний протокол, безпека якого забезпечується.

У протоколі вводиться поняття стану з'єднання, що визначає параметри виконання протоколу Запису. Такими параметрами є:

- алгоритм стиску;
- алгоритм шифрування;
- MAC-алгоритм;
- параметри цих алгоритмів, тобто секрети MAC, ключі алгоритму шифрування й ініціалізаційні вектора.

Для кожного напрямку (відповідно читання або запис) параметри з'єднання можуть розрізнятися.

Існує чотири стани з'єднання:

- поточні стани читання й запису;
- очікувані стани читання й запису.

Стан з'єднання

Параметри безпеки для очікуваних станів встановлюються протоколом Рукоштовування, а протокол зміни шифрування робить очікуваний стан поточним, у результаті чого відповідні параметри поточного стану скидаються й замінюються параметрами очікуваного стану. Параметри очікуваного стану ініціалізуються порожніми значеннями. Початковий поточний стан завжди визначається без використання шифрування, стиску й MAC.

Кінець з'єднання	Кожний учасник є або "клієнтом", або "сервером"
Алгоритм симетричного шифрування	Алгоритм, що використовується для симетричного шифрування, і його параметри – довжина ключа алгоритму, довжина блоку алгоритму, ключ шифрування, ініціалізаційний вектор (IV) і ін.
MAC алгоритм	Алгоритм, що використовується для перевірки цілісності повідомлення, секрет MAC.
Алгоритм стискування	Алгоритм, що використовується для стискання даних.
Майстер-Секрет	48-байтний секрет, поділюваний обома учасниками з'єднання.
Випадкове число клієнта SecurityParameters.client_random	32-байтне значення, створюване клієнтом у протоколі Рукоштовування.
Випадкове число сервера SecurityParameters.server_random	32-байтне значення, створюване сервером у протоколі Рукоштовування.
Послідовний номер	Кожний стан з'єднання містить послідовний номер, що обчислюється незалежно для станів читання й запису. Послідовний номер повинен встановлюватися в нуль при ініціалізації стану. Послідовні номери не можуть бути більше $2^{64} - 1$. Послідовний номер зростає після створення чергового запису.

Методи обміну ключами

- Анонімний обмін ключами
Повністю анонімна сесія може бути встановлена при використанні алгоритму RSA або Діффі-Хеллмана для створення ключів обміну. У разі використання RSA клієнт шифрує секрет (pre-master secret) за допомогою відкритого ключа несертифікованого сервера.
- Обмін ключами при використанні RSA
У цьому випадку обмін ключами та автентифікація сервера може бути комбінована. Відкритий ключ також може міститися в сертифікаті сервера або може бути використаний тимчасовий ключ RSA, який надсилається в повідомленні обміну ключами від сервера.
- Обмін ключами при використанні алгоритму Діффі-Хеллмана
У цьому випадку сервер може також підтримувати алгоритм Діффі-Хеллмана або може використовувати повідомлення обміну ключами від сервера для посилки набору часових параметрів підписаних сертифікатами DSS або RSA.

Протокол Рукописання (1)

- Протокол Рукописання складається із трьох підпротоколів, використання яких дозволяє учасникам погодити криптографічні алгоритми, автентифікувати один одного, і повідомити один одному про виникнення тих або інших помилок.
- У результаті виконання протоколу Рукописання будуть створені наступні елементи сесії:

Ідентифікатор сесії	Довільна послідовність байтів, обирає сервером для ідентифікації активного або поновлюваного стану сесії.
Сертифікат учасника	X.509 v3 сертифікат учасника. Цей елемент може бути нульовим.
Метод стиску	Алгоритм, використовуваний для стиску даних перед шифруванням.
Набір алгоритмів	Алгоритм симетричного шифрування даних (наприклад, NULL, DES, AES і т.д.), MAC-алгоритм (такий як MD5 або SHA-1) і параметри цих алгоритмів.
Майстер-Секрет	48-байтний секрет, поділюваний клієнтом і сервером.
Поновлювано	Прапор, що визначає, чи може дана сесія використовуватися для створення нового TCP-з'єднання.

Протокол Рукописання (2)

- Протокол зміни шифрування
Протокол складається з єдиного повідомлення, що зашифроване й стисле, як визначено в поточному стані з'єднання.
- Alert-протокол
Одним із протоколів, що виконуються вище протоколу Запису, є протокол Alert.
- Протокол Рукописання
Криптографічні параметри сесії створюються протоколом Рукописання, що виконується вище протоколу Запису.

Протокол Рукописання складається з наступних кроків:

1. Обмін повідомленнями Hello для узгодження алгоритмів, обміну випадковими значеннями й перевірки поновлюємості сесії.
2. Обмін необхідними криптографічними параметрами, які дозволяють клієнтові й серверу погодити премаїстер-секрет.
3. Обмін сертифікатами й криптографічною інформацією, що дозволяє клієнтові й серверу автентифікувати один одного.
4. Надання параметрів безпеки на рівень Запису.
5. Можливість клієнтові й серверу перевірити, що вони обчислили ті самі параметри безпеки й що Рукописання відбулося без втручання зломисника.

Протокол Рукоостискання (3)

Послідовність повідомлень при повному Рукоостисканні

Послідовність повідомлень при скороченому Рукоостисканні

- Повідомлення Certificate (сервера). Сервер повинен посилати сертифікат, якщо метод обміну ключів не є анонімним. Дане повідомлення завжди іде відразу за повідомленням Server Hello.
- Повідомлення Certificate Request. Неанонімний сервер може додатково запросити сертифікат клієнта, якщо це потрібно для політики безпеки сервера.
- Повідомлення Server Hello Done. Повідомлення Server Hello Done посилається сервером як ознака закінчення фази Server Hello.
- Повідомлення Certificate (клієнта). Це перше повідомлення, що клієнт посилає після одержання повідомлення Server Hello Done. Воно посилається тільки в тому випадку, якщо сервер запросив автентифікацію клієнта.
- Повідомлення Client Key Exchange. Дане повідомлення посилається клієнтом завжди. Воно іде відразу за повідомленням Client Certificate, якщо воно посылалося.
- Перевірка цілісності за допомогою сертифіката клієнта. Дане повідомлення використовується для виконання перевірки цілісності переданих і отриманих повідомлень Рукоостискання й автентифікації клієнта.
- Повідомлення Finished завжди посилається безпосередньо після повідомлення Change Cipher Spec для перевірки успішного виконання обміну ключа й процесів автентифікації.
- Обчислення майстер-секрету. Незалежно від методів обміну ключа використовується наступний алгоритм для перетворення премайстер-секрету в майстра-секрет

Додавання додаткових можливостей до протоколу

- Дозволити клієнтам надавати серверу ім'я сервера, з яким вони встановлюють з'єднання. Дана функціональність забезпечує можливість встановлення безпечних з'єднань із хостами, що мають кілька віртуальних серверів на одній мережевій адресі.
- Вести перемовини про максимальну довжину переданих фрагментів. Дана функціональність необхідна через обмеження пам'яті в деяких клієнтів і обмеження смуги пропускання в деяких типах мереж.
- Вести перемовини про використання URL для вказівки сертифікатів клієнта. Дана функціональність потрібна для економії пам'яті клієнта.
- Дозволити клієнтам вказати серверам сертифікати які вони мають в кореневих СА. Дана функціональність необхідна, щоб клієнти з обмеженою пам'яттю могли зберігати тільки невелике число сертифікатів кореневих СА.
- Дозволити клієнтам і серверам вести перемовини про використання урізаних MAC. Дана функціональність дає можливість зменшити трафік, що може бути необхідним в певних типах мереж.
- Дозволити клієнтам і серверам вести перемовини про те, щоб сервер при Рукостисканні посилав клієнтові інформацію про статус сертифіката (наприклад, відповідь OCSP). Дана функціональність дозволяє уникнути посилки CRL і тим самим скоротити трафік і обчислювальне навантаження на клієнта.

URL сертифікат клієнта

- SSL/TLS вимагає, щоб при виконанні автентифікації клієнта сертифікати клієнта посилали серверу в протоколі Рукостискання. Для клієнтів, що мають обмеження пам'яті, існує можливість посилати URL сертифікат замість самих сертифікатів, щоб вони могли не зберігати свої сертифікати й тим самим не займати пам'ять.
- Вказівка довіреного СА. Клієнти, які мають обмежену пам'ять, можуть зберігати тільки невелику кількість сертифікатів кореневих СА. У цьому випадку вони можуть вказати серверу, якими кореневими сертифікатами вони володіють.
- Урізаний НМАС. У даний момент набір шифрування використовує в якості МАС НМАС або з MD5, або з SHA-1 для автентифікації з'єднань рівня запису. Результат обчислення геш-функції використовується як значення МАС.

Атаки проти протоколу SSL

Основні види атак, які можуть бути здійснені проти протоколу SSL наступні:

- розкриття шифрів; , якщо здійснити успішну атаку на асиметричні криптоалгоритми, то SSL не може вже вважатися безпечним.
- атака «зловмисник посередині»; зловмисник може перехоплювати всі повідомлення, які йдуть в обох напрямках, і підміняти їх. Зловмисник представляється сервером для клієнта і клієнтом для сервера. У разі обміну ключами по алгоритму Діффі-Хеллмана дана атака є ефективною, оскільки цілісність прийнятої інформації і її джерело перевірити неможливо.
- атака відбиттям; Зловмисник записує комунікаційну сесію між сервером і клієнтом. Пізніше, він намагається встановити з'єднання з сервером, відтворюючи записані повідомлення клієнта.
- атака проти протоколу рукоостискання. Зловмисник може спробувати вплинути на обмін рукоостисканнями для того, щоб сторони обрали різні алгоритми шифрування, а не ті, що вони обирають зазвичай.

Протокол SOCKS (1)

Протокол SOCKS організовує процедуру обміну даними між клієнтом і сервером додатків на рівні сеансу моделі OSI через сервер посередництва, або проксі-сервер.

В цілому програми посередництва, які традиційно використовуються в брандмауерах, можуть виконувати такі функції:

- ідентифікація та аутентифікація користувачів;
- шифрування даних, що передаються;
- розмежування доступу до внутрішніх мережевих ресурсів;
- розмежування доступу до зовнішніх мережевих ресурсів;
- фільтрація та перетворення потоку повідомлень, наприклад, сканування на віруси та прозоре шифрування інформації;
- переклад внутрішніх мережевих адрес для вихідних потоків повідомлень.

Протокол SOCKS (2)

Загальну схему встановлення з'єднання за допомогою протоколу SOCKS версії 5 можна описати так:

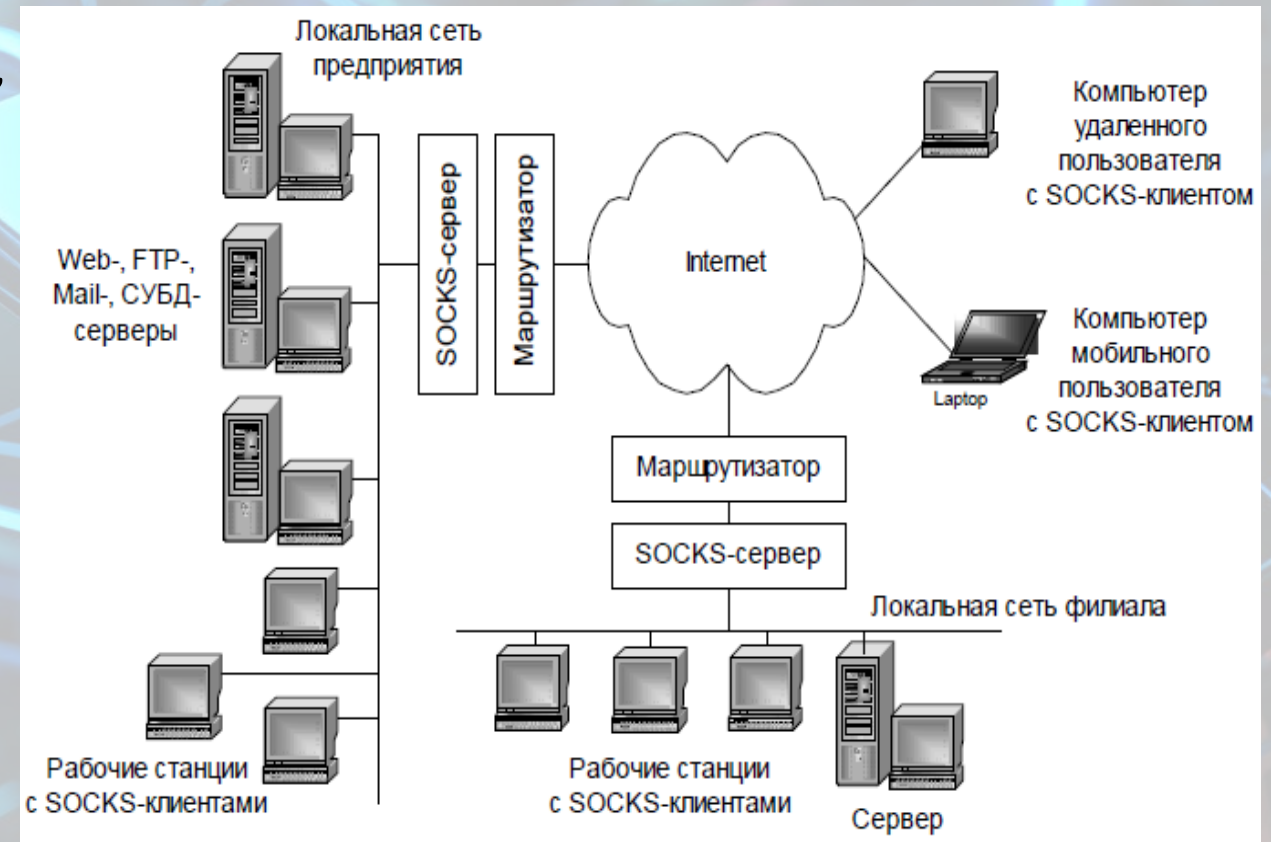
- Запит від клієнта програми, який бажає встановити з'єднання з сервером додатків в мережі, перехоплює клієнт SOCKS, встановлений на тому ж комп'ютері.
- при підключенні до сервера SOCKS клієнт SOCKS надає йому ідентифікатори всіх методів аутентифікації, які він підтримує;
- сервер SOCKS вирішує, який метод аутентифікації використовувати (якщо сервер SOCKS не підтримує жоден із методів аутентифікації, запропонованих клієнтом SOCKS, з'єднання розривається).
- якщо підтримується будь-який із запропонованих методів аутентифікації, сервер SOCKS проводить аутентифікацію користувача, від імені якого клієнт SOCKS діє відповідно до обраного методу; у разі невдалої аутентифікації сервер SOCKS розриває з'єднання;
- після успішної аутентифікації клієнт SOCKS передає на сервер SOCKS DNS-ім'я або IP-адресу запитуваного сервера додатків в мережі, після чого сервер SOCKS приймає рішення про встановлення з'єднання з цим сервером додатків на основі існуючих правил контролю доступу;

Протокол SOCKS (3)

Крім аутентифікації користувача, трансляції IP-адрес і шифрування трафіку, сервер SOCKS може виконувати такі функції, як:

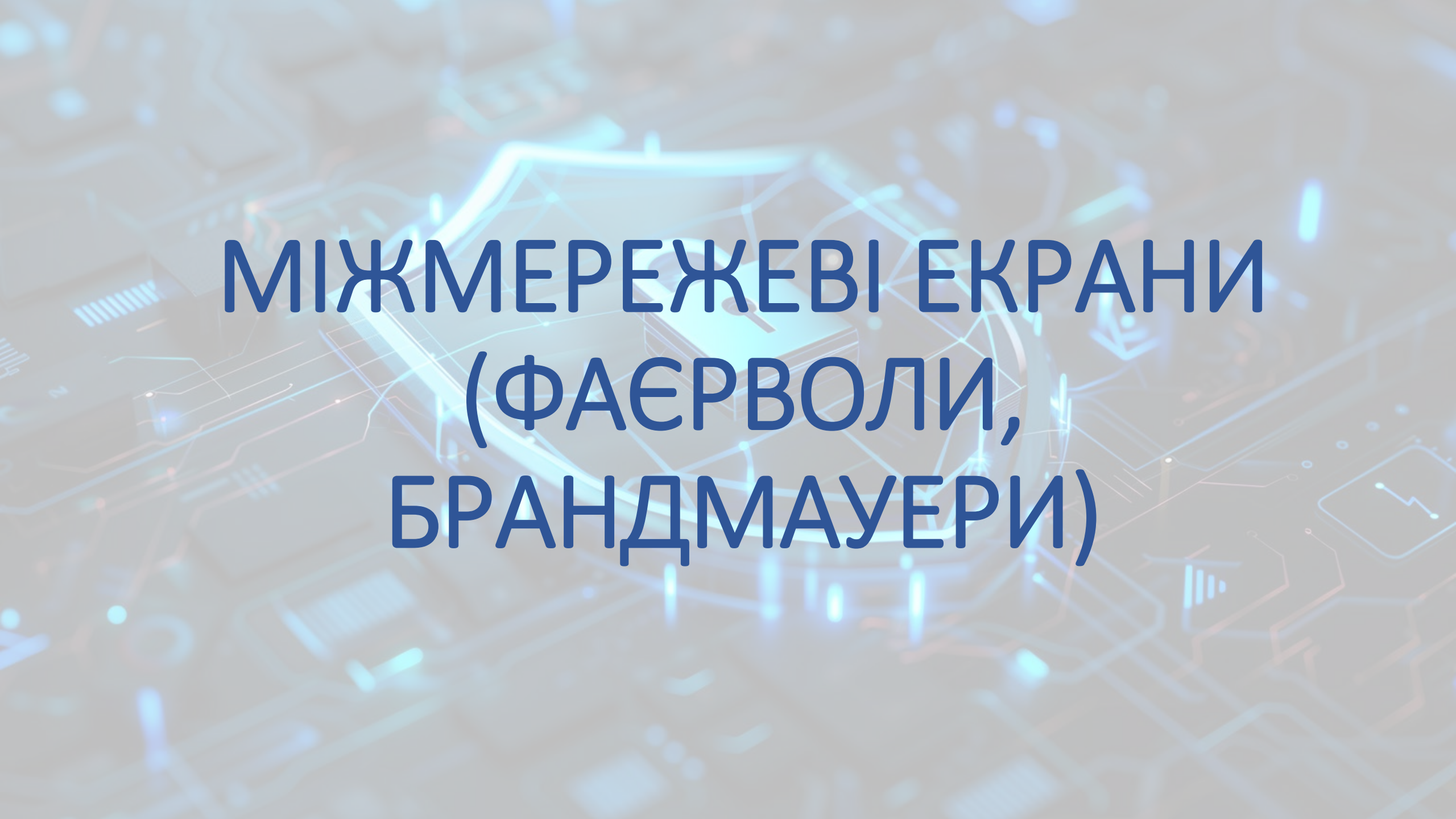
- розмежування доступу до внутрішніх мережеских ресурсів;
- розмежування доступу до зовнішніх мережеских ресурсів;
- Фільтрація потоку повідомлень, наприклад, динамічне сканування на віруси.
- Реєстрація на захід та реагування на зазначені події
- кешування даних, що запитуються із зовнішньої мережі.

Схема взаємодії SOCKS

Питання для самоконтролю

1. Для чого потрібен і особливості протоколу PPTD?
2. Опишіть архітектуру протоколу L2TP.
3. У чому полягають особливості та особливості протоколу L2TP?
4. Як формується захищений віртуальний канал за допомогою протоколу L2TP?
5. Яке призначення та основні компоненти стека протоколів IPSec?
6. Опишіть архітектуру безпеки IP.
7. Як забезпечується захист переданих даних за допомогою протоколів AH і ESP в IPSec?
8. Опишіть алгоритми автентифікації та шифрування, які використовуються в IPSec.
9. Вкажіть призначення та функціональні можливості протоколу IKE в IPSec.
10. Які функції безпеки надає SSL? Які переваги та недоліки протоколу SSL?
11. Для чого потрібен і особливості протоколу SOCKS?

МІЖМЕРЕЖЕВІ ЕКРАНИ (ФАЄРВОЛИ, БРАНДМАУЕРИ)

Основні положення (1)

В основу забезпечення безпеки локальних мереж і розміщених у них інформаційних систем повинні бути покладені наступні основні принципи:

- Забезпечення інформаційної безпеки вимагає комплексного й цілісного підходу. Інформаційна безпека повинна бути невід'ємною частиною систем керування в організації. Велике значення для забезпечення безпеки інформаційної системи мають соціальні фактори, а також міри адміністративної, організаційної й фізичної безпеки.
- Інформаційна безпека повинна бути економічно виправданою.
- Відповідальність за забезпечення безпеки повинна бути чітко визначена.
- Безпека інформаційної системи повинна періодично аналізуватися й переоцінюватися.

Фаєрвол (міжмережевий екран, або брандмауер) – це комплекс програмно-апаратних засобів, що здійснює інформаційний захист однієї частини комп'ютерної мережі від іншої шляхом аналізу і фільтрації трафіку, що проходить між ними.

Основні положення (2)

Атакуючий, бажаючи одержати доступ у локальну мережу або до інформаційних систем, може переслідувати наступні цілі:

- одержати доступ до інформації з метою читання або модифікації даних, що зберігаються в системі;
- здійснити атаки на сервіси, щоб перешкодити використовувати їх або змінити їхнє функціонування.

Розглянемо технології запобігання небажаного доступу в локальну мережу й до інформаційних систем.

Сервіси безпеки, які запобігають небажаний доступ, можна розбити на дві категорії:

- Перша категорія складається із процедур входу, заснованих на використанні різного роду автентифікаторів (паролів, апаратних ключів, сертифікатів і т.п.). Це дозволяє здійснити доступ тільки законним користувачам. До цієї категорії відносяться також різні міжмережеві екрани (firewall), які запобігають атакам, що засновані на використанні уразливостей на різних рівнях стека протоколів TCP/IP.
- Друга категорія складається з різних моніторів, що аналізують доступ і діяльність користувачів.

Основні положення (3)

Для забезпечення максимально ефективної роботи міжмережевих екранів варто дотримуватися наступних принципів:

- Визначити всі вимоги, які накладає зовнішнє оточення на функціонування міжмережевого екрана. Необхідно визначити топологію мережі, яка захищається, використовувані транспортні протоколи (IPv4 або IPv6) і специфіку сервісів, що захищаються, й типи технологій міжмережевих екранів, які найбільш ефективні в цьому випадку. Також варто пам'ятати про продуктивність і про інтеграцію міжмережевого екрана в існуючу мережеву інфраструктуру й інфраструктуру безпеки. Необхідно враховувати вимоги до фізичного оточення й до кваліфікації персоналу, а також вимоги, які можуть виникнути надалі, такі як перехід на технології IPv6 або впровадження VPN.
- Створити політику міжмережевого екрана, у якій визначено, як варто обробляти вхідний і вихідний трафік. Необхідно виконати аналіз ризиків і визначити при яких умовах якому типу трафіку дозволено проходити через міжмережевий екран. Звичайно весь вхідний і вихідний трафік, що явно не дозволений політикою міжмережевого екрана, повинен бути заборонений. Це знижує ризик атак і може зменшити обсяг трафіку в мережі. У політиці повинно бути визначено, як міжмережевий екран обробляє вхідний і вихідний трафік для конкретних IP-адрес, діапазонів адрес, протоколів, застосунків і типів умісту.
- Розробити набір правил міжмережевого екрана, які реалізують політику безпеки в організації й забезпечують максимальну продуктивність міжмережевого екрана. Проаналізувати продуктивність міжмережевого екрана. Набір політик безпек повинен максимально ефективно обробляти трафік. При створенні набору правил варто визначити типи дозволеного трафіку, включаючи протоколи, які необхідні для керування самим міжмережевим екраном. Деталі створення набору правил залежать від типу міжмережевого екрана й конкретного виробника, але часто продуктивність міжмережевого екрана залежить від оптимізації набору правил. Наприклад, більшість міжмережевих екранів послідовно порівнюють трафік із правилами доти, поки не буде знайдена відповідність. Для таких міжмережевих екранів правила, які найчастіше будуть відповідати шаблонам трафіку, повинні бути розміщені вгорі списку.
- Управляти архітектурою, політиками, ПЗ й іншими компонентами міжмережевого екрана треба протягом усього часу його функціонування. Існує багато аспектів, що стосується керування міжмережевим екраном. Наприклад, вибір одного або декількох типів міжмережевих екранів і їхнє розташування в мережі може істотно впливати на політику безпеки, що зможуть реалізовувати ці міжмережеві екрани. При зміні вимог в організації може знадобитися змінити набір правил, щоб у мережі могли функціонувати нові додатки або хости. Необхідно також стежити за продуктивністю компонентів міжмережевого екрана, щоб потенційні проблеми з ресурсами були вчасно визначені. Також повинні постійно проглядатися логи й оповіщення для визначення загроз, як здійснених, так і не здійснених.

Параметри брандмауера

Існує дві основні версії брандмауерів – програмна та апаратна. У свою чергу, програмно-апаратна версія брандмауерів має два різновиди - у вигляді спеціалізованого пристрою і у вигляді модуля в роутері або комутаторі.

У програмно-апаратних комплексах використовуються спеціалізовані або звичайні операційні системи (як правило, на базі FreeBSD, Linux або Microsoft Windows), зведені до виконання заданих функцій і відповідають ряду вимог:

- володіти засобами розмежування доступу до ресурсів системи;
- заблокувати доступ до ресурсів комп'ютера в обхід наданого інтерфейсу програми;
- заборонити привілейований доступ до ваших ресурсів з локальної мережі.
- містять інструменти для моніторингу/аудиту будь-яких адміністративних дій.

Спеціалізовані програмно-апаратні рішення мають такі переваги:

- простота впровадження в технологію обробки інформації. Такі інструменти поставляються з попередньо встановленою та налаштованою операційною системою та механізмами безпеки, тому вам потрібно лише підключити їх до мережі, що робиться протягом кількох хвилин;
- простота в експлуатації. Цими інструментами можна керувати з будь-якої робочої станції Windows або UNIX. Взаємодія консолі управління з пристроєм здійснюється або за допомогою стандартних протоколів, наприклад, Telnet або SNMP, або за допомогою спеціалізованих або захищених протоколів, наприклад, SSH або SSL;
- відмовостійкість і висока доступність. Конструкція брандмауера у вигляді спеціалізованого програмно-апаратного комплексу дозволяє реалізувати механізми забезпечення не тільки програмної, але і апаратної відмовостійкості і високої доступності;
- висока продуктивність і надійність. За рахунок виключення з операційної системи всіх зайвих служб і підсистем, програмно-апаратний комплекс працює більш ефективно з точки зору продуктивності і надійності;
- спеціалізація з оборони. Вирішення тільки завдань мережевої безпеки не призводить до витрат ресурсів на виконання інших функцій, таких як маршрутизація і т.д.

Загрози та політики безпеки

Уніфіковане управління загрозами

- Міжмережеві екрани для веб-додатків
- Міжмережеві екрани для віртуальних інфраструктур
- Міжмережеві екрани для окремих хостів і домашніх мереж

Політика міжмережевого екрану

- політики, засновані на IP-адресації і протоколах (IP-адреси та інші характеристики IP, IPv6, протоколи TCP і UDP, протокол ICMP);
- політики, засновані на додатках;
- політики, засновані на ідентифікації користувача;
- політики, засновані на мережевій активності.

Функції брандмауера

Брандмауер, що захищає відразу багато вузлів внутрішньої мережі, покликаний вирішити дві основні проблеми:

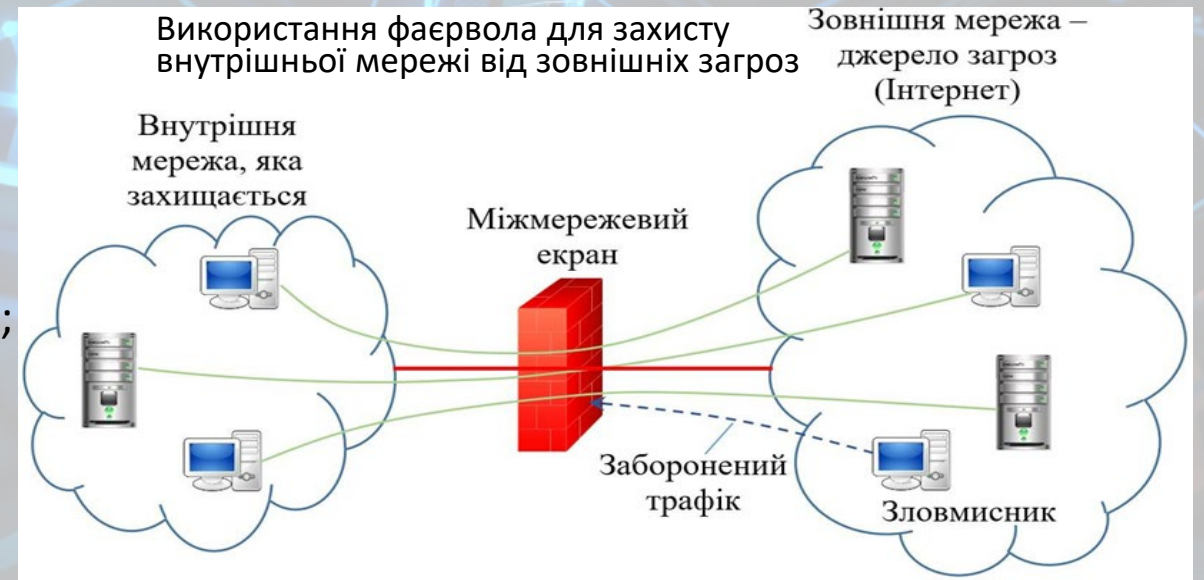
- обмеження доступу зовнішніх користувачів до внутрішніх ресурсів корпоративної мережі.
- розмежування доступу користувачів захищеної мережі до зовнішніх ресурсів.

Основними функціями фаєрвола є:

- фільтрація трафіку з метою захисту внутрішніх ресурсів мережі;
- аудит – фаєрвол повинен фіксувати всі події, пов'язані з виявленням і блокуванням підозрілих пакетів.

Поряд з цими двома базовими функціями на фаєрвол можуть бути покладені і інші допоміжні функції захисту, зокрема:

- антивірусний захист;
- шифрування трафіку;
- логічне посередництво між внутрішніми клієнтами та зовнішніми серверами (функція проксі-сервера);
- фільтрація повідомлень по вмісту, включаючи типи файлів, що передаються, імена DNS і ключові слова;
- попередження і виявлення вторгнень і мережевих атак;
- функції VPN;
- трансляція мережевих адрес (NAT).

Посередництво (1)

Брандмауер виконує посередницькі функції за допомогою спеціальних програм, які називаються посередницькими програмами або екрануючими агентами. Ці програми є резидентними і забороняють пряму передачу пакетів повідомлень між зовнішньою і внутрішньою мережею.

В цілому посередницькі програми, блокуючи прозору передачу потоку повідомлень, можуть виконувати такі функції:

- перевірка достовірності переданих даних;
- фільтрація та перетворення потоку повідомлень, таке як динамічне сканування на віруси та прозоре шифрування інформації;
- розмежування доступу до внутрішніх мережевих ресурсів;
- розмежування доступу до зовнішніх мережевих ресурсів;
- кешування даних, що запитуються із зовнішньої мережі.
- ідентифікація та аутентифікація користувачів;
- переклад внутрішніх мережевих адрес для пакетів вихідних повідомлень;
- реєстрація заходу, реагування на зазначені події, а також аналіз зареєстрованої інформації та формування звітів.

Посередництво (2)

Методи розмежування доступу до ресурсів внутрішньої мережі практично не відрізняються від методів диференціації, що підтримуються на рівні операційної системи.

При розмежуванні доступу до зовнішніх мережевих ресурсів найчастіше використовується один з наступних підходів:

- дозвіл доступу тільки до вказаних адрес у зовнішній мережі;
- фільтрація запитів на основі оновлених списків невірних адрес та блокування пошуку інформаційних ресурсів за небажаними ключовими словами;
- накопичення та оновлення адміністратором авторизованих інформаційних ресурсів зовнішньої мережі в дисковій пам'яті брандмауера та повна заборона доступу до зовнішньої мережі.

Фільтрація та перетворення потоку повідомлень виконується брокером на основі заданого зводу правил. Тут слід розрізняти два типи програм медіації:

- агенти екранування, орієнтовані на аналіз потоку повідомлень для певних видів послуг, наприклад, FTP, NTTR, Telnet;
- Універсальні захисні агенти, які обробляють весь потік повідомлень, такі як агенти, орієнтовані на виявлення та нейтралізацію комп'ютерних вірусів або прозоре шифрування даних.

Технології міжмережевих екранів

- Канальний рівень (також називаний Data Link рівень) забезпечує взаємодію компонентів фізичної мережі. Міжмережеві екрани рідко мають справу з даними на цьому рівні. Блок даних, переданий на канальному рівні, називають кадром.
- Мережний рівень (також називаний IP-рівнем) маршрутизує пакети між локальними мережами. Блок даних, переданих по мережному рівню, називають дейтаграмою.
- Транспортний рівень надає сервіси, орієнтовані на з'єднання, які використовуються для передачі даних між мережами. На транспортному рівні виникає поняття сесії як потоку даних між двома додатками.
- Прикладний рівень посиляє й одержує дані конкретних застосунків, таких як DNS, HTTP, SMTP. Прикладний рівень сам може складатися з декількох підрівнів. Наприклад, SMTP або HTTP можуть інкапсулювати інші формати, такі як HTML.
- Міжмережеві екрани аналізують дані одного або декількох рівнів. Вважається, що чим більше рівнів аналізує міжмережевий екран, тим більше розвиненим і ефективним він є.
- Незалежно від архітектури, міжмережевий екран може надавати додаткові сервіси. Ці сервіси включають трансляцію мережних адрес (NAT), підтримку протоколу динамічної конфігурації хосту (DHCP), функції шифрування, тим самим будучи кінцевою точкою VPN-шлюзу.

Стани TCP-з'єднання

Установлення TCP-з'єднання відбувається з використанням так званого "потрійного рукостискання". З'єднання ініціює клієнт, посылаючи пакет із установленим бітом SYN. Сервер відповідає клієнтові пакетом із установленими бітами SYN і ACK. Сервер також передає початковий порядковий номер у поле Sequence Number. Нарешті, клієнт посилає серверу повідомлення із установленим бітом ACK, у поле Sequence Number вказує свій початковий номер, у поле Acknowledgement Number вказує отриманий від сервера початковий порядковий номер, збільшений на одиницю.

Протягом свого життєвого циклу з'єднання проходить через кілька станів.

Стани на стороні клієнта:

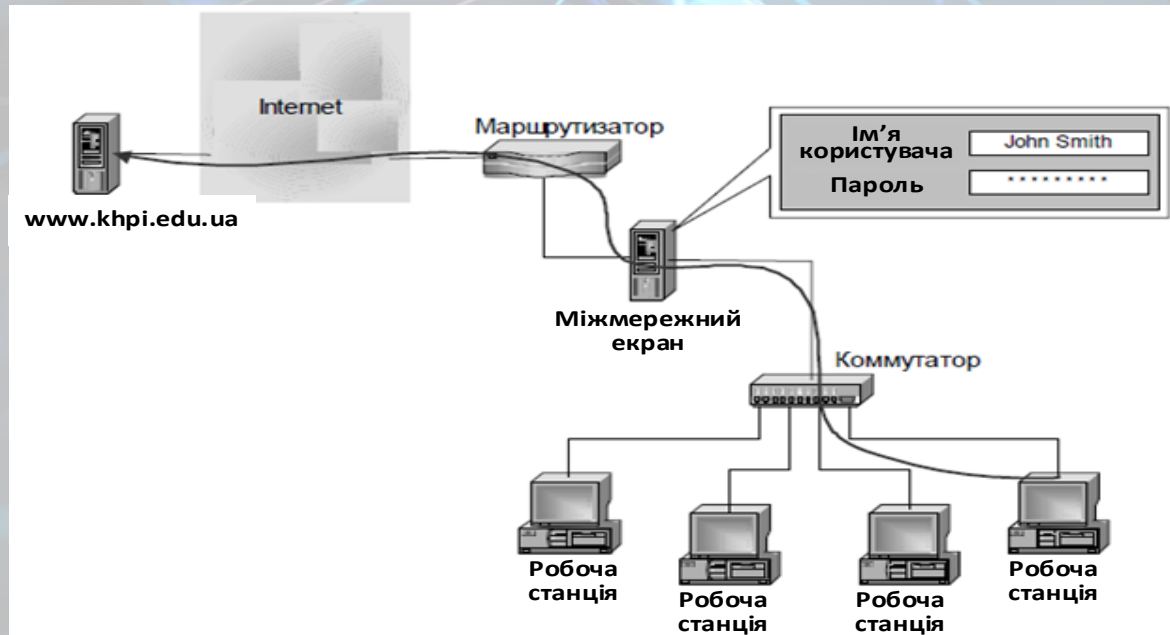
- CLOSED;
- SYN-SENT;
- ESTABLISHED;
- FIN-WAIT-1;
- CLOSE-WAIT;
- FIN-WAIT-2;
- CLOSING;
- LAST-ACK;
- CLOSED;

Стани на стороні сервера:

- CLOSED;
- LISTEN;
- SYN-RESEIVED;
- ESTABLISHED;
- FIN-WAIT-1;
- CLOSE-WAIT;
- FIN-WAIT-2;
- CLOSING;
- TIME-WAIT;
- CLOSED.

Додаткові можливості брандмауера

Ідентифікація та аутентифікація користувача іноді проводяться при пред'явленні звичайного ідентифікатора (імені) і пароля. Однак ця схема вразлива з точки зору безпеки – пароль може бути перехоплений і використаний іншою людиною. Багато інцидентів в Інтернеті сталися частково через вразливість традиційних паролів для повторного використання. Зловмисники можуть стежити за каналами в інтернеті і перехоплювати паролі, передані у відкритому тексті, тому така схема аутентифікації вважається неефективною. Пароль повинен передаватися по публічних комунікаціях в зашифрованому вигляді (рис.ліворуч). Трансляція мережевих адрес. Для здійснення безлічі атак зловмиснику необхідно знати адресу своєї жертви. Щоб приховати ці адреси, а також топологію всієї мережі, брандмауери виконують дуже важливу функцію – Network Address Translation. (рис.праворуч).

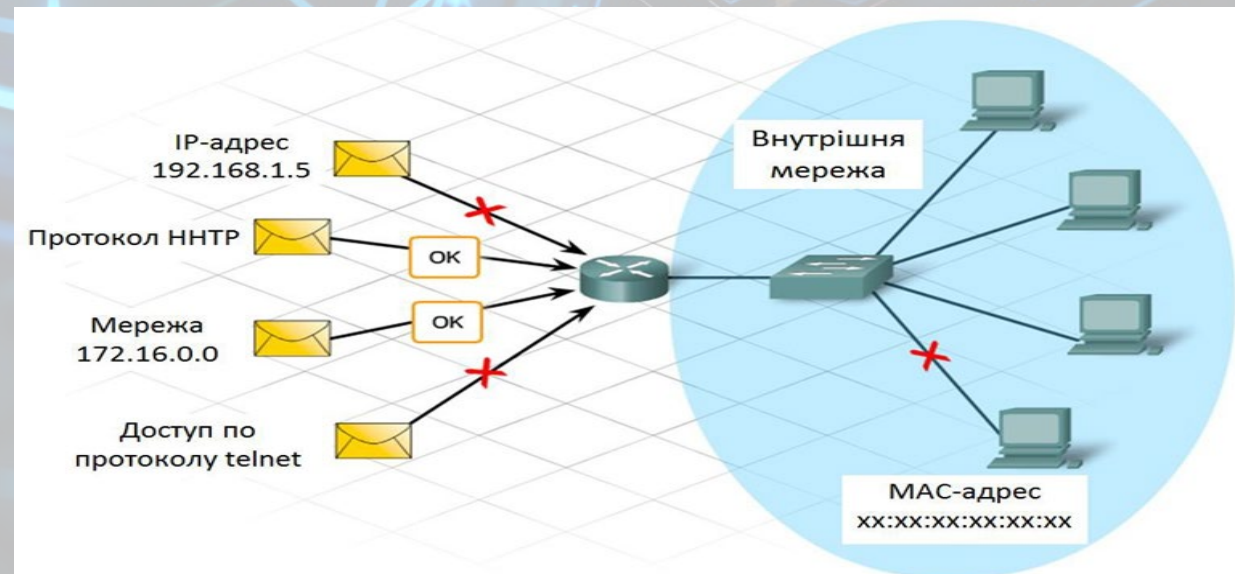
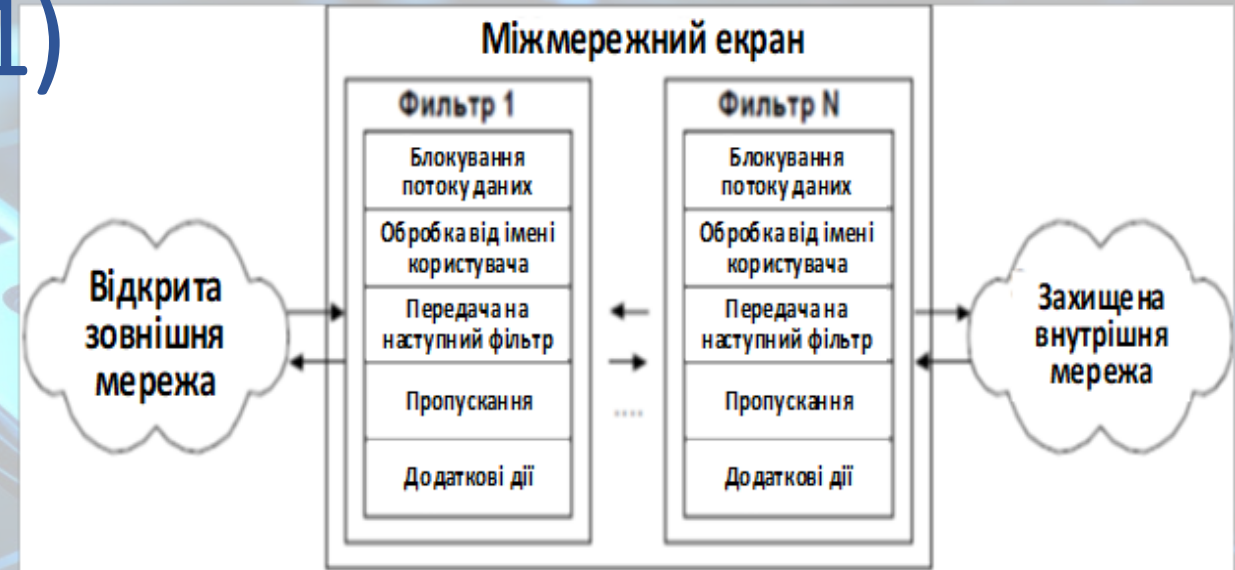

Технології безпеки на основі фільтрування і моніторингу трафіка (1)

Фільтрація інформаційних потоків полягає в їх вибіркового проходженні через екран, можливо, з виконанням деяких перетворень (рис.зверху)

Фільтрація пакетів може бути простою і складною і може забороняти або дозволяти трафік за наступними критеріями (рис. знизу):

- вихідна IP-адреса;
- кінцева IP-адреса;
- MAC-адреси;
- протоколи;
- тип програми.

Технології безпеки на основі фільтрування і моніторингу трафіка (2)

Кожен фільтр призначений для інтерпретації окремих правил фільтрації шляхом виконання наступних дій:

- Аналіз інформації за критеріями, зазначеними в інтерпретованих правилах, наприклад, за адресами одержувача і відправника або за типом заявки, для якої ця інформація призначена.
- Прийняття одного з наступних рішень на основі тлумачених правил:
 - не пропустити дані;
 - обробити дані від імені одержувача та повернути результат відправнику;
 - Передайте дані в наступний фільтр, щоб продовжити аналіз.
 - Пропустіть дані, ігноруючи наступні фільтри.

У число пристроїв, що найчастіше використовуються для фільтрації трафіку, входять наступні:

- міжмережеві екрани, вбудовані в інтегровані маршрутизатори;
- виділені пристрої забезпечення безпеки;
- сервери.

У правилах фільтрації також можуть бути вказані додаткові дії, які пов'язані з функціями посередництва, наприклад, трансформація даних, реєстрація подій тощо.

- дозвіл або заборона подальшої передачі даних;
- виконання додаткових захисних функцій.
- В якості критеріїв аналізу інформаційного потоку можуть бути використані такі параметри:
- службові поля пакетів повідомлень, що містять мережеві адреси, ідентифікатори, адреси інтерфейсів, номери портів та інші значущі дані;
- Безпосередній вміст пакетів повідомлень, просканований, на наявність комп'ютерних вірусів.
- Зовнішні характеристики інформаційного потоку, такі як час, частотні характеристики, обсяг даних і т.д.

Класифікація брандмауерів (1)

За функціонуванням на рівнях моделі OSI:

- пакетний фільтр (екрануючий маршрутизатор);
- Шлюз на рівні сеансу (екрануючий транспорт)
- Шлюз додатків;
- Шлюз експертного рівня (брандмауер Stateful Inspection).

За технологією використовують:

- Державна інспекція;
- на основі проксі-модулів.

За виконанням:

- апаратні та програмні засоби;
- програма.

За схемою підключення:

- єдина схема захисту мережі;
- Схема із захищеними закритими та незахищеними відкритими сегментами мережі.
- схема з роздільним захистом замкнутих і відкритих сегментів мережі.

Класифікація брандмауерів (2)

У найзагальнішому вигляді за способом реалізації розрізняють програмний, апаратний і програмно-апаратний фаєрволи:

- програмний фаєрвол реалізований як програмна система, що працює під управлінням універсальної ОС, такої як Microsoft Windows, Linux або Mac OS;
- апаратний фаєрвол реалізований як набір додаткових функцій маршрутизатора, що стосуються фільтрації (рідше - Ethernet-комутатора);
- програмно-апаратний фаєрвол включає як програмну систему, так і спеціалізований сервер, операційна система якого і апаратура мають конфігурацію і налаштування, оптимізовані для роботи фаєрвола

Залежно від способу фільтрації розрізняються фаєрволи без запам'ятовування стану і фаєрволи із запам'ятовуванням стану:

- фаєрволи без запам'ятовування стану (stateless) виконують фільтрацію на основі статичних правил, при цьому не відслідковуються стани з'єднань (сеансів);
- фаєрволи з запам'ятовуванням стану (stateful) приймають рішення динамічно з врахуванням поточного стану сеансу і його передісторії.

Класифікація брандмауерів (3)

За рахунок додаткових модулів фаєрволи прикладного рівня можуть підтримувати різні функції захисту програмного забезпечення, наприклад:

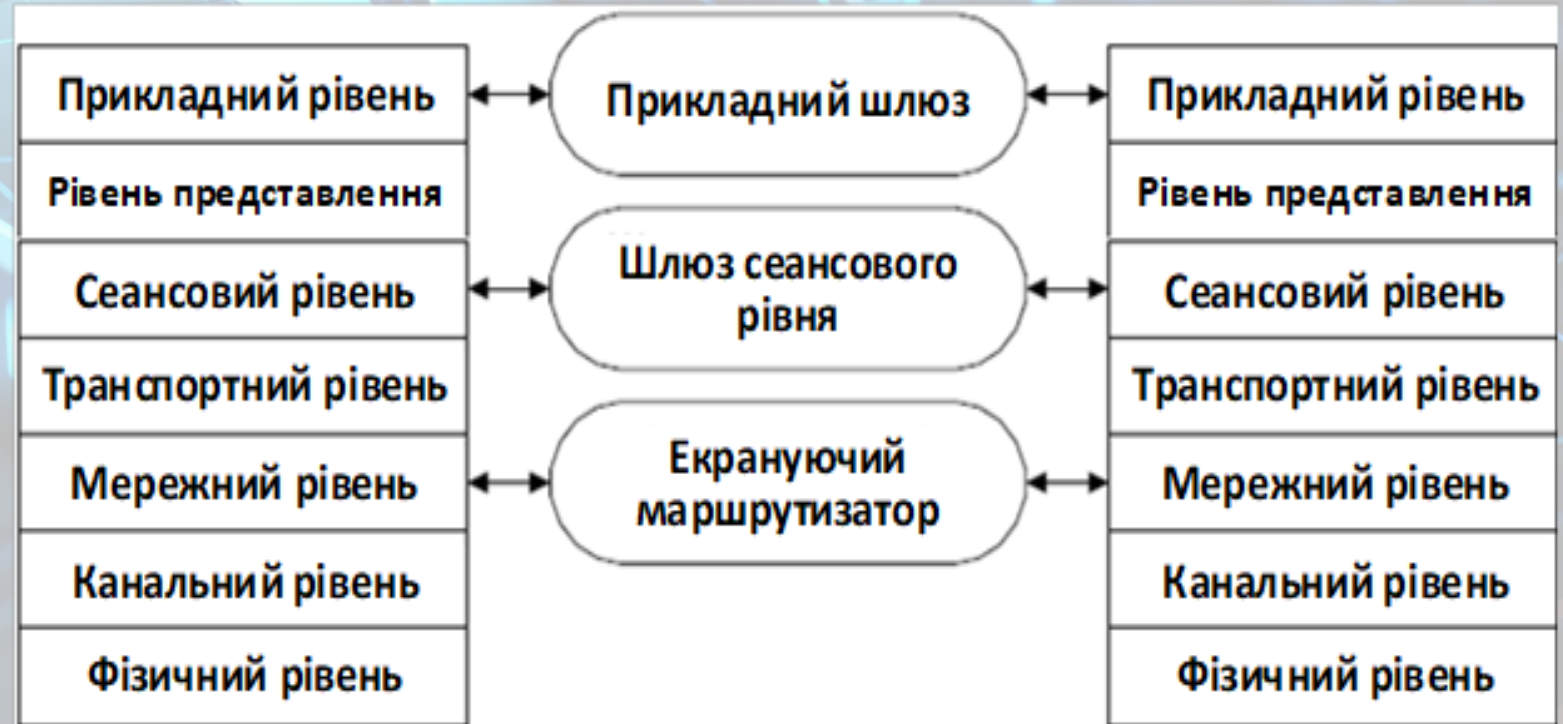
- антивірусний контроль в реальному часі завантажуваних користувачем файлів і одержуваних листів;
- контроль контенту, що полягає, наприклад, в обмеженні доступу користувачів до зовнішніх веб-сайтів, сторінки яких містять задані ключові слова; такий же контроль може застосовуватися до електронних листів, що відправляються зовні;
- транзитна автентифікація користувачів, що звертаються до деякого додатку на внутрішньому сервері, – ця функція корисна для тих додатків, які або не виконують автентифікацію користувачів зовсім, або роблять це незахищеним способом, як, наприклад, FTP-сервер, який приймає паролі користувачів в відкритому вигляді: фаєрвол перехоплює звернення користувача до FTP-сервера і організовує сеанс логічного входу користувача, наприклад, з сервером автентифікації Kerberos, якщо саме такий спосіб автентифікації застосовується в корпоративній мережі;
- централізоване шифрування електронних листів користувачів, що позбавляє користувачів від необхідності конфігурувати таку функцію на своїх клієнтських комп'ютерах (для цього фаєрвол повинен зберігати цифрові сертифікати користувачів);
- функції шлюзу VPN з віддаленими підрозділами підприємства і віддаленими користувачами;
- трансляція внутрішніх IP-адрес користувачів на основі стандарту NAT.

Особливості функціонування брандмауерів на різних рівнях моделі OSI

Найчастіше інтегрований екран функціонує на мережевому, сеансовому та прикладному рівнях еталонної моделі. Відповідно розрізняють такі неподільні МЕ (рис.), як:

- екрануючий фрезер;
- шлюз на рівні сеансу
- шлюз прикладного рівня (shielding gateway)

Шлюз сеансового рівня охоплює транспортний і мережний рівні моделі OSI. При аналізі пакетів повідомлень екрануючий роутер перевіряє їх заголовки не тільки на мережевому рівні, але і на транспортному рівні.

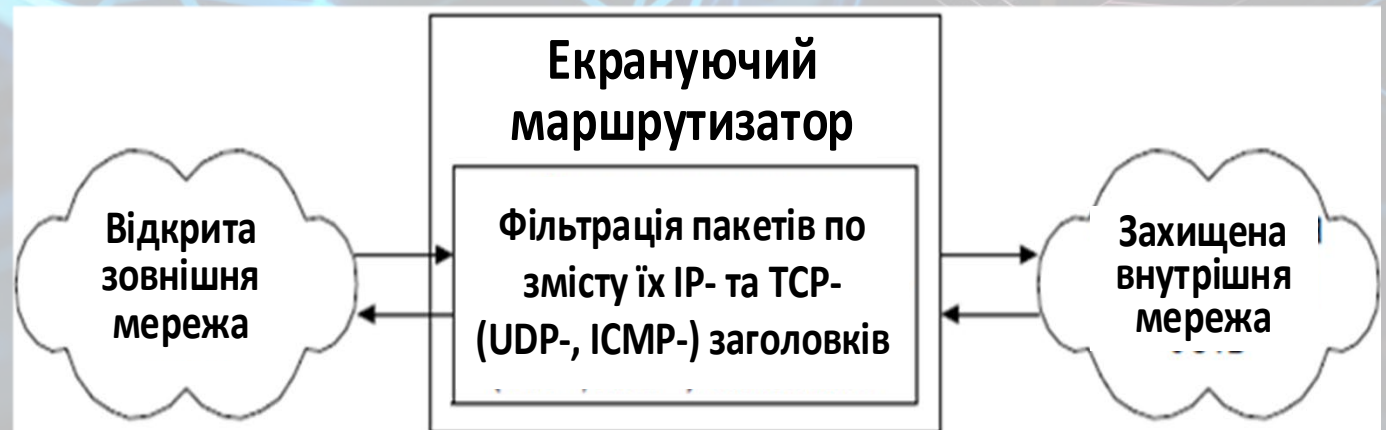
Екрануючий фільтр

Маршрутизатор екранування, також відомий як фільтр фільтра, призначений для фільтрації пакетів повідомлень і забезпечення прозорого зв'язку між внутрішніми та зовнішніми мережами. Він функціонує на мережевому рівні еталонної моделі OSI, але також може охоплювати транспортний рівень еталонної моделі для виконання її окремих функцій.

Рішення про пропуск або відхилення даних приймається на основі кожного пакета на основі вказаних вами правил фільтрації. Для прийняття рішення аналізують заголовки пакетів мережевого і транспортного рівнів (рис. 9.6).

Для аналізу полів заголовків IP і TCP (UDP) кожного пакета можна використовувати наступне:

- Адреса відправника
- адреса отримувача;
- Тип упаковки
- Прапорець фрагментації пакетів
- Номер порту джерела
- Номер порту одержувача.

Шлюз на рівні сеансу

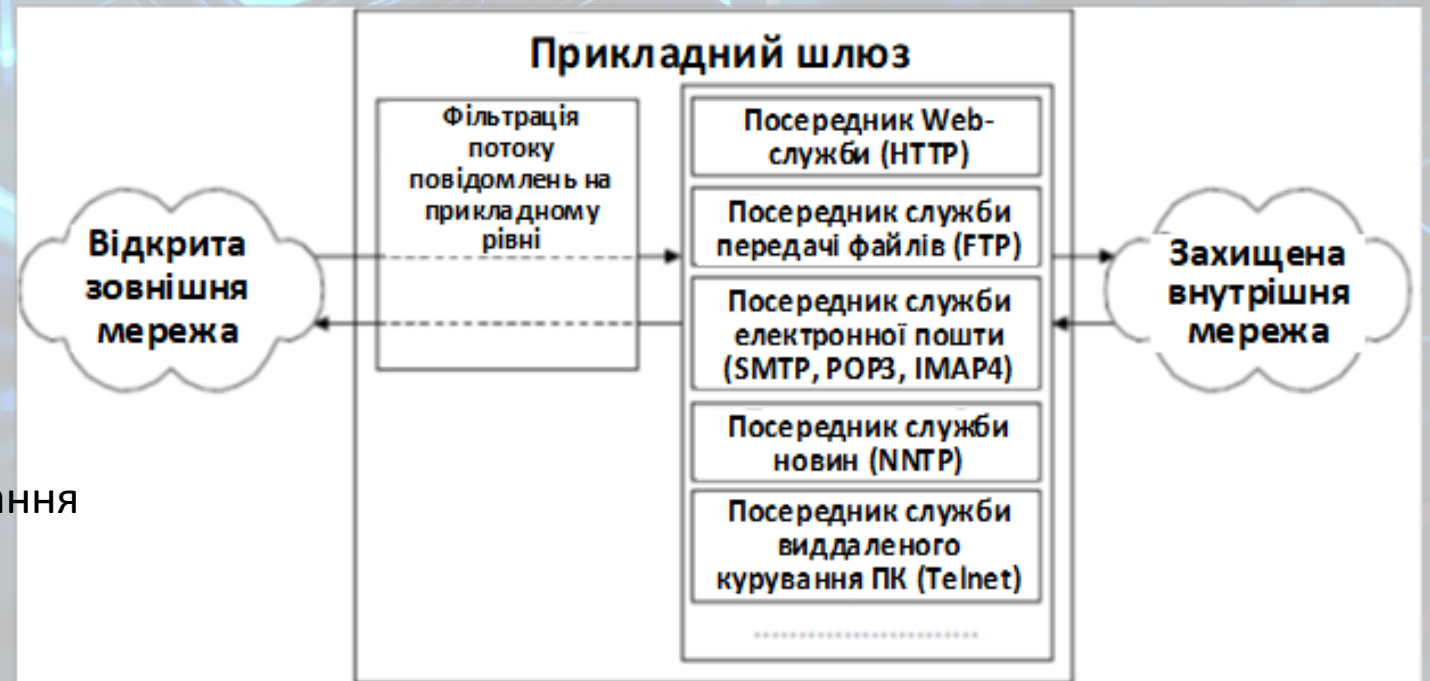
- Шлюз на рівні сеансу, який також називають екрануючим транспортом, призначений для керування віртуальними з'єднаннями та трансляцією IP-адрес під час зв'язку із зовнішньою мережею. Вона функціонує на рівні сеансу моделі CI, охоплюючи також транспортний і мережевий рівні еталонної моделі. Функції безпеки шлюзу на рівні сеансу називаються функціями посередництва.
- Для управління віртуальними з'єднаннями в шлюзах на рівні сеансів використовуються спеціальні програми, які називаються посередниками каналів (Peer Proxies). Ці посередники встановлюють віртуальні канали між внутрішньою і зовнішньою мережами, а потім контролюють передачу по цих каналах пакетів, що генеруються TCP/IP додатками (рис.)

Шлюз додатків

Шлюз додатків, званий також екрануючим шлюзом, функціонує на прикладному рівні моделі OSI, також охоплюючи презентаційний рівень, і забезпечує надійний захист міжмережових взаємодій. Функції безпеки шлюзу додатків, як і шлюзу на рівні сеансу, називаються функціями посередництва. Однак шлюз додатків, на відміну від шлюзу на рівні сеансу, може виконувати значно більшу кількість функцій безпеки, до яких можна віднести наступне:

- ідентифікація та аутентифікація користувачів при спробі встановлення з'єднань через брандмауери;
- перевірка достовірності інформації, що передається через шлюз;
- розмежування доступу до внутрішніх і зовнішніх мережових ресурсів;
- Фільтрація та перетворення потоку повідомлень, наприклад, динамічне сканування на віруси та прозоре шифрування інформації.
- реєстрація заходу, реагування на зазначені події, а також аналіз зареєстрованої інформації та формування звітів;
- кешування даних, що запитуються із зовнішньої мережі.

Шлюз експертного рівня

Для усунення такого істотного недоліку шлюзів додатків, як відсутність прозорості для користувачів і зниження пропускної здатності при реалізації взаємоз'єднань, компанії Checkpoint Point і ON Technology розробили технологію пакетної фільтрації, яку іноді називають фільтрацією Stateful Inspection або фільтрацією на рівні експерта. Така фільтрація проводиться на основі спеціальних методів багаторівневого аналізу стану SMLT (Stateful Multi-Layer Technique).

Ця гібридна технологія дозволяє контролювати стан мережевого з'єднання шляхом перехоплення пакетів на мережевому рівні і вилучення з них інформації прикладного рівня, яка використовується для контролю з'єднання. Швидке порівняння переданих пакетів з відомим станом (State) «дружніх» пакетів може значно скоротити час обробки в порівнянні з брандмауерами прикладного рівня.

Брандмауери на основі описаної технології фільтрації називаються брандмауерами експертного рівня.

Таким чином, брандмауери експертного рівня дають можливість контролювати:

- кожен переданий пакет базується на існуючій таблиці правил;
- кожна сесія – на основі таблиці станів;
- кожен додаток базується на розроблених посередниках.

Схеми захисту мережі на основі брандмауера

При підключенні корпоративної або локальної мережі до глобальних мереж потрібно вирішити такі завдання:

- захист корпоративної або локальної мережі від несанкціонованого віддаленого доступу з глобальної мережі;
- приховування інформації про структуру мережі та її компоненти від користувачів глобальної мережі;
- Розмежування доступу до захищеної мережі з глобальної мережі і з захищеної мережі до мережі WAN.

Для ефективного захисту взаємоз'єднання система брандмауера повинна бути правильно встановлена та налаштована. Цей процес складається з наступних етапів:

- формування політики міжмережевої взаємодії;
- Підбір схеми підключення та налаштування параметрів брандмауера.

Формування політики взаємоз'єднання

Крос-мережева політика є невід'ємною частиною загальної політики безпеки в організації. Політика взаємозв'язку визначає вимоги до безпеки обміну інформацією організації з навколишнім світом. Ця політика повинна відображати два аспекти:

- політика доступу до мережевих сервісів;
- політика роботи брандмауера.

Політика роботи брандмауера задає основний принцип управління взаємоз'єднаннями, який є основою для функціонування брандмауерів. Можна вибрати один з двох таких принципів:

- все, що явно не дозволено, заборонено;
- дозволено все, що прямо не заборонено.

Брандмауер не симетричний. У ньому є окремі правила, які обмежують доступ з внутрішньої мережі до зовнішньої мережі і навпаки. У загальному випадку робота брандмауера заснована на динамічному виконанні двох груп функцій:

- фільтрація інформаційних потоків, що проходять через нього;
- посередництво при здійсненні міжмережевих взаємодій.

Основні схеми підключення брандмауера

Організації часто необхідно мати в корпоративній мережі кілька сегментів з різним рівнем безпеки:

- сегменти у вільному доступі (наприклад, рекламний WWW-сервер);
- Сегмент з обмеженим доступом (наприклад, для доступу до співробітників в організації з віддалених сайтів).
- Приватні сегменти (наприклад, фінансова локальна підмережа організації).

Для підключення брандмауерів можуть використовуватися різні схеми, які залежать від умов експлуатації захищеної мережі, а також від кількості мережевих інтерфейсів та інших характеристик використовуваних брандмауерів. Широко використовуються такі схеми підключення брандмауера:

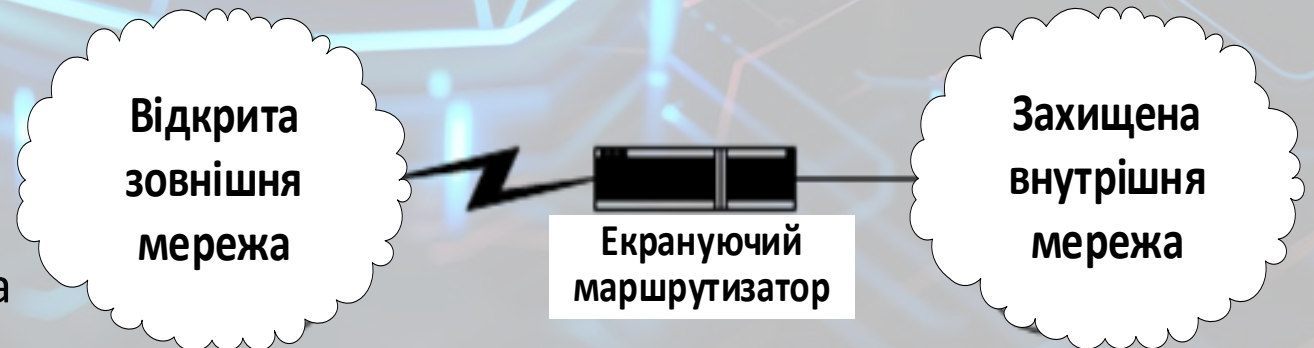
- схеми захисту мережі з використанням екрануючого маршрутизатора;
- схеми єдиного захисту локальної мережі;
- схеми з захищеними закритими і незахищеними відкритими підмережами;
- схеми з роздільним захистом замкнутої і відкритої підмереж.

Схема захисту за допомогою екрануючого екрану

Пакетний брандмауер є найбільш поширеним і простим у реалізації. Він складається з екрануючого маршрутизатора, розташованого між захищеною мережею і потенційно ворожою відкритою зовнішньою мережею (рис.). Екрануючий маршрутизатор (пакетний фільтр) налаштований на блокування або фільтрацію вхідних і вихідних пакетів на основі аналізу їх адрес і портів.

Брандмауери на основі фільтрації пакетів мають ті ж недоліки, що і екрануючі маршрутизатори, і ці недоліки стають більш вираженими в міру того, як вимоги до безпеки захищеної мережі стають більш жорсткими. Відзначимо деякі з них:

- складність правил фільтрації, в деяких випадках комбінація цих правил може стати некерованою;
- неможливість повноцінно протестувати правила фільтрації, що призводить до того, що мережа стає вразливою до неперевіраних атак.
- практично немає можливості реєстрації подій, що ускладнює для адміністратора визначення того, чи був маршрутизатор атакований і скомпрометований.

Схеми підключення брандмауерів з безліччю мережевих інтерфейсів

Схеми захисту з брандмауерами з єдиним мережевим інтерфейсом (рис.) недостатньо ефективні як з точки зору безпеки, так і з точки зору зручності налаштування. Вони фізично не розрізняють внутрішні та зовнішні мережі, і, відповідно, не можуть забезпечити надійний захист міжмережових взаємодій.

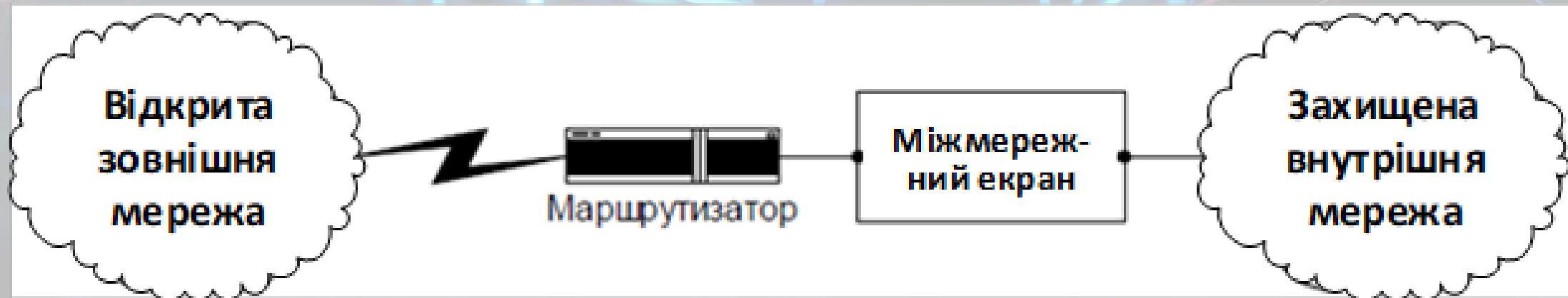
Серед безлічі можливих схем підключення КП можна виділити наступні:

- схема єдиного захисту локальної мережі;
- діаграма з захищеними закритими і незахищеними відкритими підмережами;
- схема з роздільним захистом закритої і відкритої підмереж.

Єдина схема захисту локальної мережі.

- Дана схема є найпростішим рішенням (рис.), при якому брандмауер повністю екранує локальну мережу від потенційно ворожої зовнішньої мережі. Між роутером і брандмауером є тільки один шлях, по якому йде весь трафік. У цій редакції Мінекономіки реалізує політику безпеки, засновану на принципі «все, що явно не дозволено, заборонено»; При цьому користувач має доступ не до всіх сервісів, крім тих, для яких визначені відповідні дозволи.
- Відкриті сервери, що входять до складу локальної мережі, також будуть захищені брандмауером. Однак об'єднання серверів, доступних із зовнішньої мережі, разом з іншими ресурсами захищеної локальної мережі значно знижує безпеку міжмережєвих взаємодій.

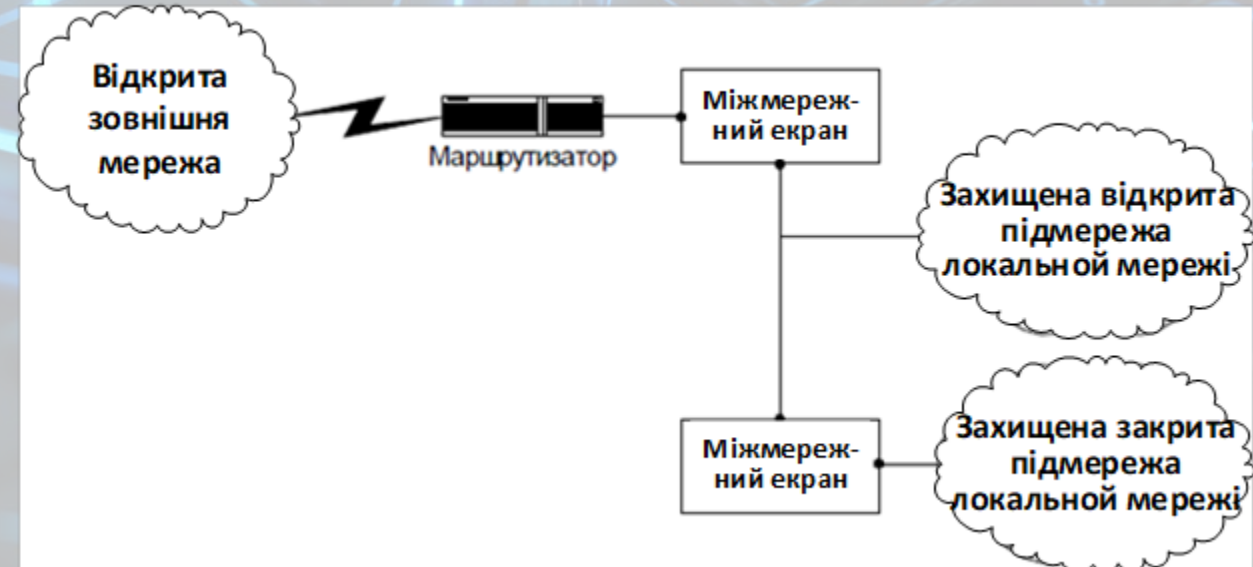
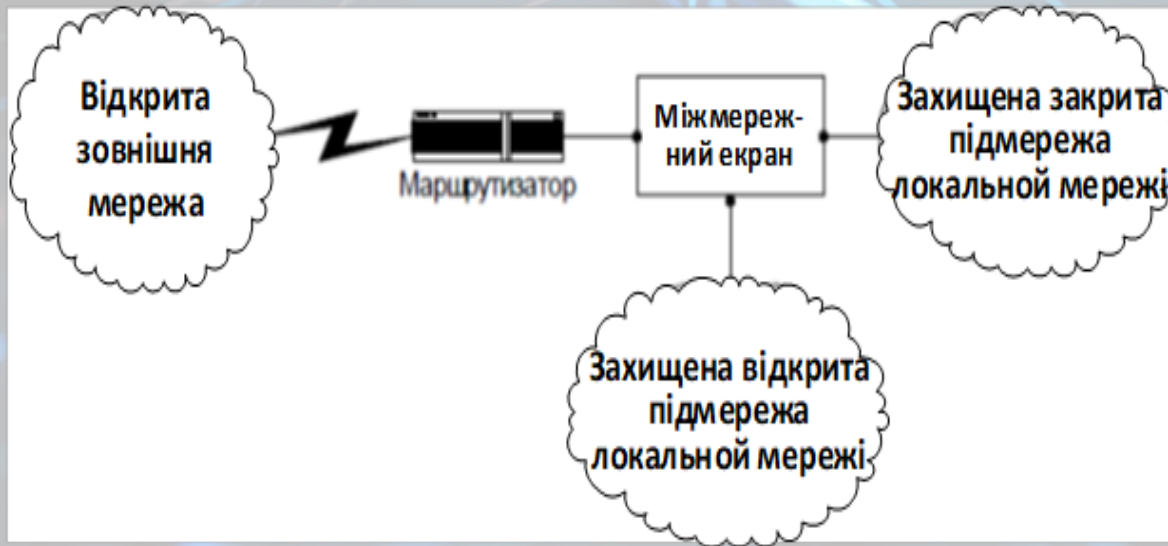
Діаграма із захищеними закритими та незахищеними відкритими підмережами

- Якщо в локальній мережі є відкриті сервери загального користування, то їх доцільно перенести як відкриту підмережу перед брандмауером (рис.). Цей метод має більш високу безпеку закритої частини локальної мережі, але забезпечує знижену безпеку для відкритих серверів, розташованих перед брандмауером.
- Схему підключення брандмауера з захищеними закритими і незахищеними відкритими підмережами доцільно використовувати тільки в тому випадку, якщо вимоги до безпеки відкритої підмережі не високі.

Схеми з роздільним захистом закритої і відкритої підмереж

- Така схема може бути побудована на базі одного брандмауера з трьома мережевими інтерфейсами (рис. лівопуч) або на базі двох міжмережових екранів з двома мережевими інтерфейсами (рис. праворуч). В обох випадках доступ до відкритої і закритої підмереж локальної мережі можливий тільки через брандмауер. Однак доступ до загальнодоступної підмережі не дозволяє отримати доступ до приватної підмережі.
- З цих двох схем більший ступінь безпеки міжмережових взаємодій забезпечує схема з двома брандмауерами, кожен з яких утворює окремий ешелон захисту для закритої підмережі. Захищена загальнодоступна підмережа тут виступає в ролі екрануючої підмережі.

Персональні та розподілені брандмауери

- Для індивідуальних користувачів представляє інтерес технологія персонального брандмауера. В цьому випадку брандмауер встановлюється на захищений персональний комп'ютер. Такий брандмауер, званий персональним брандмауером або системою брандмауерів, відстежує весь вхідний і вихідний трафік незалежно від усіх інших систем захисту. За рахунок екранування окремо взятого комп'ютера забезпечується доступність мережевих служб, але при цьому знижується навантаження, викликане зовнішньою активністю. В результаті знижується вразливість внутрішніх служб захищеного таким чином комп'ютера, так як сторонній зломисник повинен спочатку проникнути на екран, де особливо ретельно і жорстко налаштовані засоби захисту. Для захисту робочого місця користувача необхідно мати, крім персонального брандмауера, антивірусне програмне забезпечення з актуальними сигнатурами, захист доступу до корпоративної мережі через VPN.
- Розподілений брандмауер – це централізовано керований набір міні-брандмауерів, які захищають окремі комп'ютери в мережі. При побудові розподілених брандмауерів системи їх функціональні компоненти розподіляються між вузлами мережі і можуть мати різне призначення. При виявленні підозрілих ознак, схожих на атаку, керуючі модулі розподіленого брандмауера можуть адаптивно змінювати конфігурацію, склад і розташування компонентів.

Архітектура міжмережевих екранів

Особливості міжмережевих екранів:

- Трафік ззовні всередину і навпаки повинен проходити через брандмауер.
- Трафік дозволений (або ні) на основі політики, що застосовується на брандмауері.
- Очікується, що МЕ не застрахований від проникнення. Брандмауери повинні бути висококваліфікованими пристроями із захищеними операційними системами.

Політики МЕ щодо трафіку визначається на основі:

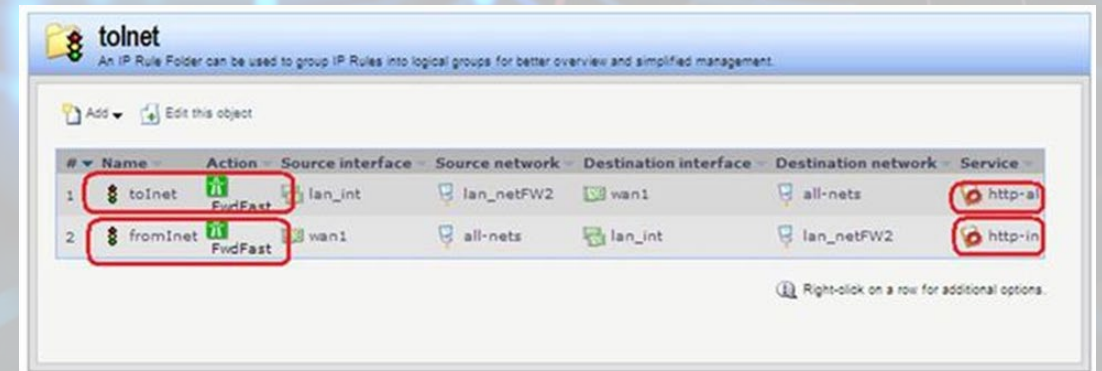
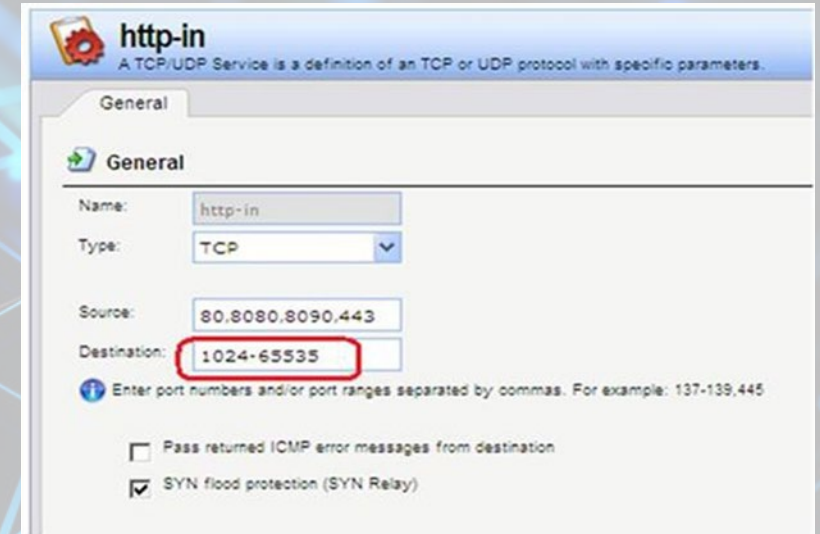
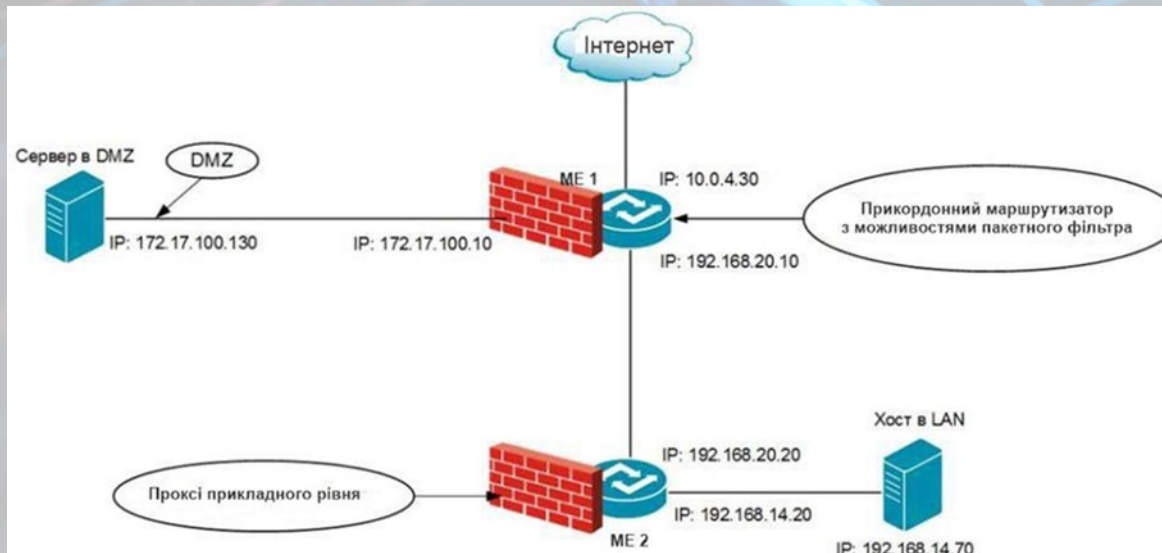
- Діапазону IP-адрес (явно дозволяти або забороняти);
- Мережевих протоколів;
- Програм що діють в мережі;
- Типу вмісту трафіку;
- Спрямованості трафіку (вхідний чи вихідний)

Особливості, які використовують МЕ для фільтрації трафіку:

- IP адреса й значення полів протоколів - цей тип фільтрації використовується пакетним фільтром та брандмауерами, що перевіряють стан. Зазвичай використовується для обмеження доступу до певних послуг.
- Прикладний протокол - цей тип фільтрації використовується шлюзом на рівні додатків, який ретранслює та контролює обмін інформацією для конкретних прикладних протоколів.
- Ідентифікатор користувача - зазвичай для внутрішніх користувачів, які ідентифікують себе за допомогою певної форми технології безпечної автентифікації.
- Мережева активність - керує доступом на основі таких міркувань, як час або запит, швидкість запитів або інші схеми діяльності.

Схема розташування пакетного фільтра в комп'ютерній мережі

На рисунку показана топологія мережі, в якій прикордонний маршрутизатор з можливостями пакетного фільтра використовується як перша лінія оборони. Маршрутизатор приймає пакети від сумнівної мережі, наприклад, Інтернет, виконує контроль доступу у відповідності зі своєю політикою, наприклад, блокує SNMP, дозволяє HTTP і т.п. Потім він передає пакети могутнішому міжмережевому екрану для подальшого керування доступом і фільтрування даних на більш високих рівнях стека протоколів. На рисунку також показана проміжна мережа між прикордонним маршрутизатором і внутрішнім міжмережевим екраном, що називається DMZ-мережею

Пакетні фільтри з аналізом стану

Аналіз стану додає можливість відстеження стану з'єднання й блокування пакетів, які не відповідають очікуваному стану. Для цього виконується аналіз даних транспортного рівня. У TCP-протоколі існують три основні стани – з'єднання: встановлюється, використовується й завершується.

Переваги міжмережових екранів з аналізом стану:

- дозволяють проходження пакетів тільки для встановлених з'єднань;
- прозорі для клієнтів і серверів, так як не розривають TCP- з'єднання.

Недоліки міжмережових екранів з аналізом стану:

- Реально використовуються тільки в мережевій інфраструктурі TCP/IP. Хоча треба відзначити, що міжмережові екрани з аналізом стану можна реалізувати в інших мережових протоколах так як й пакетні фільтри.

Connections

Filter state table display

Source: IP Address: Interface: Any IP Protocol: TCP Port: Apply

Destination: IP Address: Interface: Any

State	Proto	Source	Destination	Timeout
TCP_OPEN	TCP	lan:192.168.12.30:52913	wan2:111.221.74.30:80	262110
TCP_OPEN	TCP	lan:192.168.12.30:59720	wan2:70.141.179.13:80	261421
TCP_OPEN	TCP	lan:192.168.12.30:65143	wan2:157.56.192.80:443	262039
TCP_OPEN	TCP	lan:192.168.12.30:56810	wan2:213.221.39.118:80	262111
TCP_OPEN	TCP	lan:192.168.12.30:56811	wan2:213.221.39.118:80	262133
TCP_OPEN	TCP	lan:192.168.12.30:56802	wan2:213.221.39.118:80	262110
FIN_RCVD	TCP	lan:192.168.12.30:56800	core:192.168.12.10:443	44
TCP_OPEN	TCP	lan:192.168.12.30:56833	wan2:213.221.39.118:80	262140
FIN_RCVD	TCP	lan:192.168.12.30:56726	wan2:217.73.200.220:80	9
FIN_RCVD	TCP	lan:192.168.12.30:56727	wan2:213.221.39.118:80	2
FIN_RCVD	TCP	lan:192.168.12.30:56730	wan2:217.27.250.109:80	25
FIN_RCVD	TCP	lan:192.168.12.30:56731	wan2:23.60.69.105:80	18
FIN_RCVD	TCP	lan:192.168.12.30:56758	wan2:217.73.200.222:80	23

Connections

Filter state table display

Source: IP Address: Interface: Any IP Protocol: UDP Port: Apply

Destination: IP Address: Interface: Any

State	Proto	Source	Destination	Timeout
UDP	UDP	lan:192.168.12.30:57910	wan2:192.168.12.10:53	20
UDP	UDP	lan:192.168.12.30:58511	wan2:192.168.12.10:53	99
UDP	UDP	lan:192.168.12.30:55895	wan2:192.168.12.10:53	109

tolnet

An IP Rule Folder can be used to group IP Rules into logical groups for better overview and simplified management.

Add Edit this object

#	Name	Action	Source interface	Source network	Destination interface	Destination network	Service
1	toInet	Allow	lan_int	lan_netFW2	wan1	all-nets	http-all

Right-click on a row for additional options.

Міжмережеві екрани та Проксі-шлюзи прикладного рівня

Міжмережеві екрани прикладного рівня доступні для багатьох протоколів, включаючи HTTP, БД (SQL), поштові (SMTP, POP, IMAP), VoIP і XML.

Переваги:

- має можливість виконувати аутентифікацію користувача;
- менш уразливий для атак підробки адреси;
- мають більше можливостей аналізувати весь мережевий пакет, а не тільки мережеві адреси і номери портів;
- створюють більш докладні логи;

Недоліки:

- витрачається багато часу на аналіз кожного пакета;
- обробляють обмежену кількість мережевих додатків і протоколів і не можуть автоматично підтримувати нові мережеві додатки та протоколи.

Комбінують управління доступом на нижньому рівні з функціональністю верхнього рівня. Вони мають проксі-агента, що діє як посередник між двома хостами, які хочуть взаємодіяти один з одним, і ніколи не допускає прямої взаємодії між ними. Результатом успішної спроби встановлення з'єднання є створення двох окремих з'єднань - одне між клієнтом і проксі-агентом, інше - між проксі-агентом і реальним сервером.

Переваги:

- проксі має можливість запросити аутентифікацію користувача;
- є менш уразливими для атак підробки адреси;
- більше можливостей аналізувати весь мережевий пакет, а не тільки мережеві адреси і номери портів;
- створюють більш докладні логи;

Недоліки:

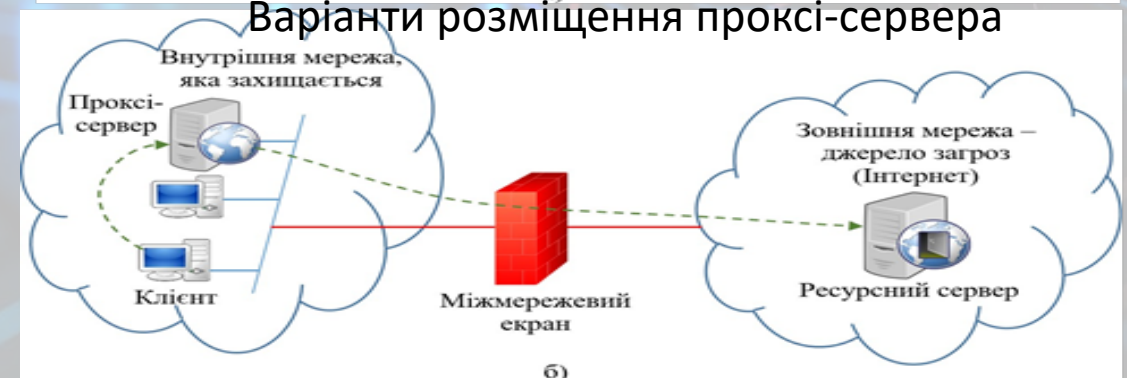
- витрачає багато часу на аналіз кожного пакета;
- обробляють обмежену кількість мережевих додатків і протоколів і не можуть автоматично підтримувати нові мережеві додатки та протоколи.

Виділені проксі-сервера

Проксі-сервер (Proxy Server) – це особливий тип додатку, який виконує функції посередника між клієнтськими і серверними частинами розподілених мережових додатків, причому передбачається, що клієнти належать до внутрішньої (що захищається) мережі, а сервери – до зовнішньої (потенційно небезпечної) мережі.

Варіанти розміщення проксі-сервера

Функції проксі-серверів

Найчастіше проксі-сервери застосовуються для наступних цілей:

- Забезпечення доступу з комп'ютерів локальної мережі в Інтернет.
- Кешування даних: якщо часто відбуваються звернення до одних і тих ж зовнішніх ресурсів, то можна тримати їх копію на проксі-сервері і видавати по запиту, знижуючи тим самим навантаження на канал у зовнішню мережу і прискорюючи отримання клієнтом запитаної інформації.
- Стиснення даних: проксі-сервер завантажує інформацію з Інтернету і передає інформацію кінцевому користувачеві в стислому вигляді. Такі проксі-сервери використовуються в основному з метою економії зовнішнього трафіку.
- Захист локальної мережі від зовнішнього доступу: наприклад, можна налаштувати проксі-сервер так, що локальні комп'ютери будуть звертатися до зовнішніх ресурсів тільки через нього, а зовнішні комп'ютери не зможуть звертатися до локальних взагалі (вони побачать тільки проксі-сервер).
- Обмеження доступу з локальної мережі до зовнішньої: наприклад, можна заборонити доступ до певних веб-сайтів, обмежити використання Інтернету якимось локальним користувачем, встановлювати квоти на трафік або смугу пропускання, фільтрувати рекламу і віруси.
- Анонімізація доступу до різних ресурсів. Проксі-сервер може приховувати відомості про джерело запиту або користувача. У такому випадку цільовий сервер бачить лише інформацію про проксі-сервер, наприклад, IP-адресу, але не має можливості визначити дійсне джерело запиту. Існують також проксі-сервери, які передають цільовому серверу помилкову інформацію про справжнього користувача.
- Багато проксі-серверів використовуються для кількох цілей одночасно. Деякі проксі-сервери обмежують роботу декількома портами: 80 (HTTP), 443 (шифровані з'єднання HTTPS), 20,21 (FTP).

Типи проксі-серверів (1)

Проксі-сервер може працювати в наступних трьох основних режимах:

- Прозорий режим
- Аутентифікуючий режим
- Зворотній проксі-сервер

Типи проксі-серверів (2)

Крім зазначених типів міжмережевих екранів також виділяють наступні:

- Кінцеві точки VPN. Для шифрування певного трафіку між захищеними мережами. Двома найбільш часто використовуваними архітектурами VPN є шлюз-шлюз і хост-шлюз.
- Гібридні технології міжмережевих екранів. Багато міжмережевих екранів поєднують функціональності кількох різних типів міжмережевих екранів. Наприклад, багато виробників прикладних проксі реалізують базову функціональність пакетних фільтрів.
- Додаткові можливості керування доступом в мережу. Необхідність вирішення вхідних з'єднань не тільки після виконання аутентифікації віддаленого користувача, але і перевірки параметрів безпеки для користувача комп'ютера.

Фаєрволи з функцією NAT

NAT (Network Address Translation – перетворення мережевих адрес) є методом, за допомогою якого виконується перетворення IP-адрес при пересиланні пакета з однієї області адрес в іншу, забезпечуючи прозору маршрутизацію між кінцевими хостами.

Існує 3 базових концепції трансляції адрес: статична (Static Network Address Translation), динамічна (Dynamic Network Address Translation), маскарад (NAPT, NAT Overload, PAT).

- Статичний NAT - Відображає незареєстровану IP-адресу на зареєстровану IP-адресу на підставі один до одного. Особливо корисно, коли пристрій повинен бути доступним ззовні мережі.
- Динамічний NAT - Відображає незареєстровану IP-адресу на зареєстровану адресу з групи зареєстрованих IP-адрес. Динамічний NAT також встановлює безпосереднє відображення між незареєстрованою та зареєстрованою адресами, але відображення може змінюватися в залежності від зареєстрованої адреси, доступної в пулі адрес, під час комунікації.
- Перевантажений NAT (NAPT, NAT Overload, PAT, маскарадінг) - форма динамічного NAT, який відображає кілька незареєстрованих адрес в єдиний зареєстрований IP-адреса, скориставшись різними портами. Відомий також як PAT (Port Address Translation). При перевантаженні кожен комп'ютер в приватній мережі транслюється в ту ж саму адресу, але з різним номером порту.

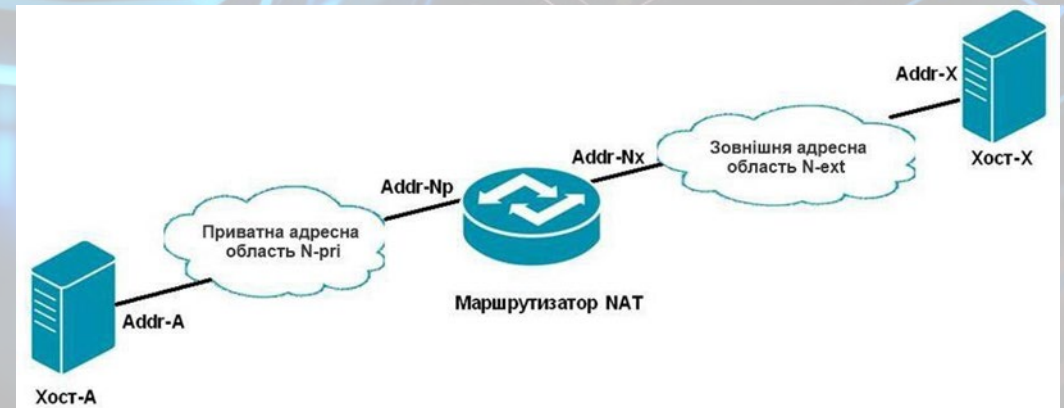

Схема розташування міжмережевого екрану з можливостями NAT

Традиційна технологія NAT

Технологія трансляції мережевих адрес має кілька різновидів, найбільш популярна з яких – традиційна технологія трансляції мережевих адрес – дозволяє вузлам з приватної мережі, прозорим для користувачів чином, отримувати доступ до вузлів зовнішніх мереж. В даному варіанті NAT вирішується проблема організації тільки тих сеансів зв'язку, які виходять з приватної мережі. Напрямок сеансу в даному випадку визначається положенням ініціатора: якщо обмін даними ініціюється додатком, що працює на вузлі внутрішньої мережі, то сеанс називається вихідним, незважаючи на те що в його рамках в мережу можуть надходити дані ззовні.

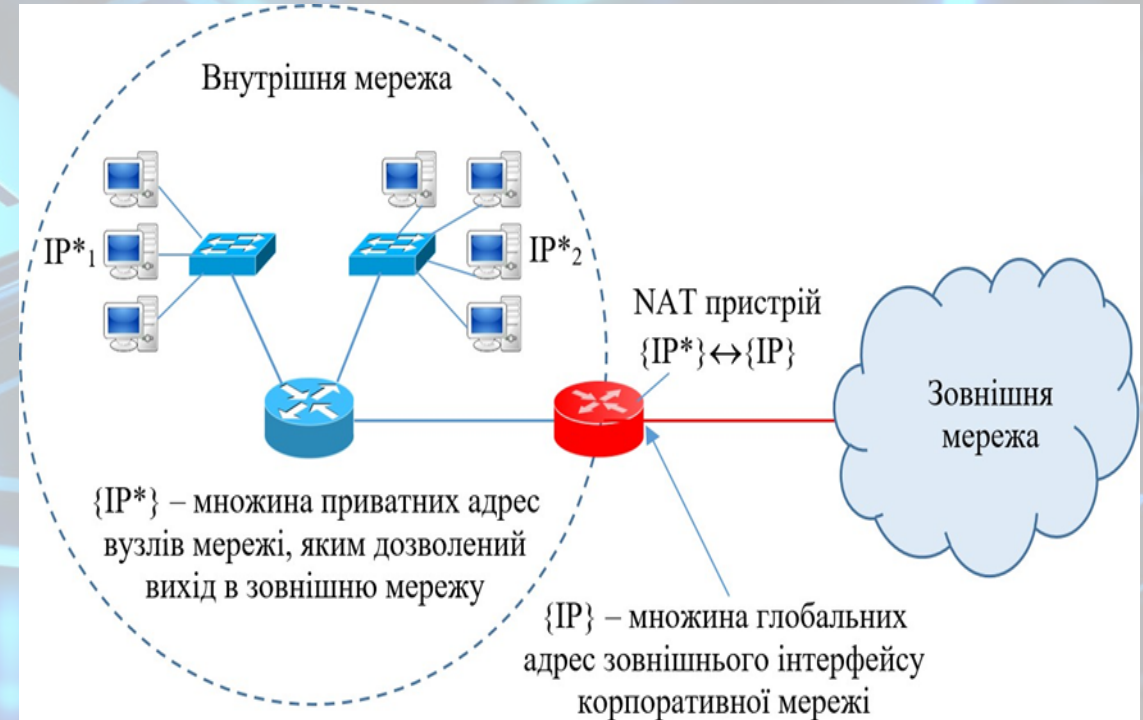
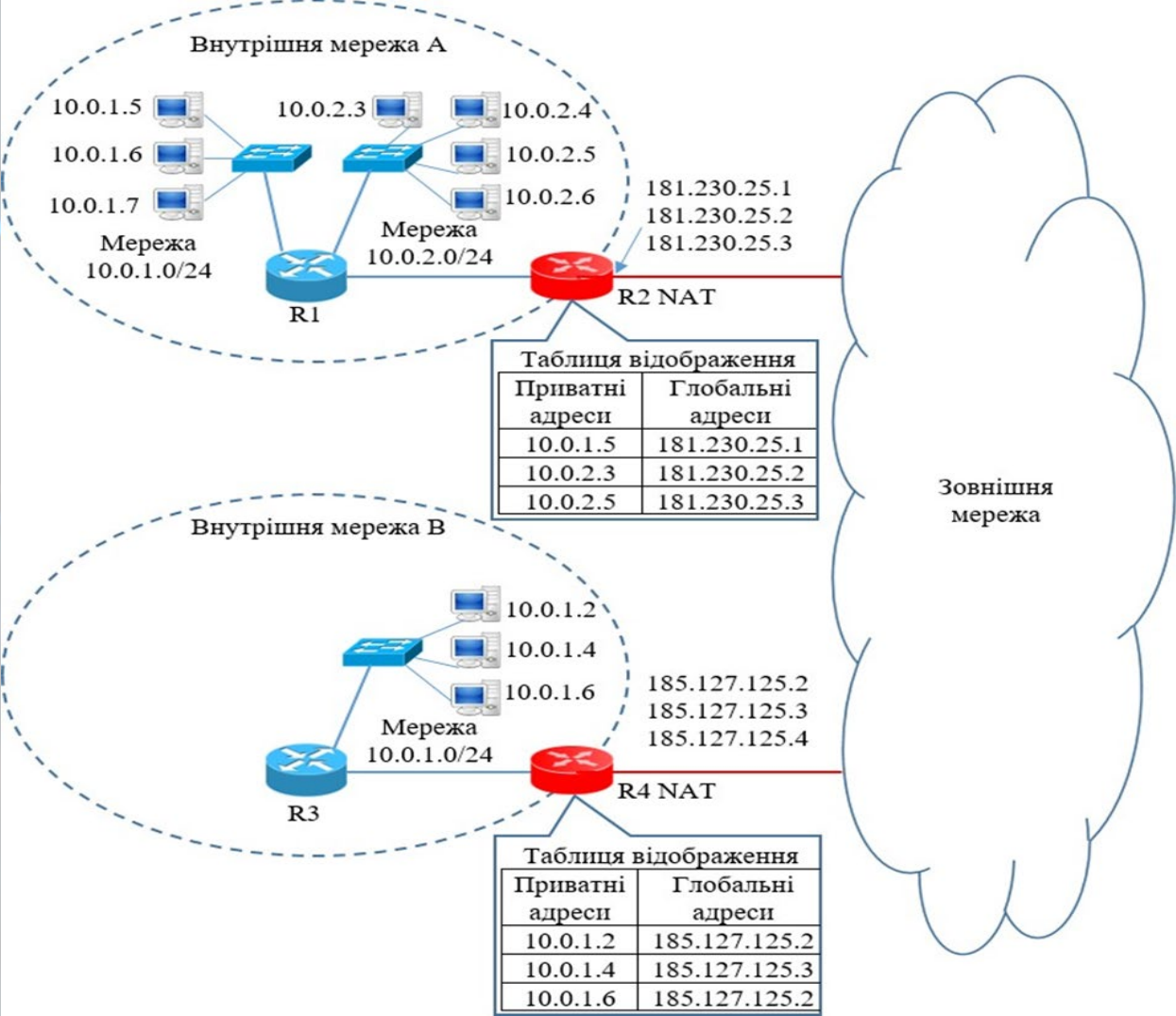

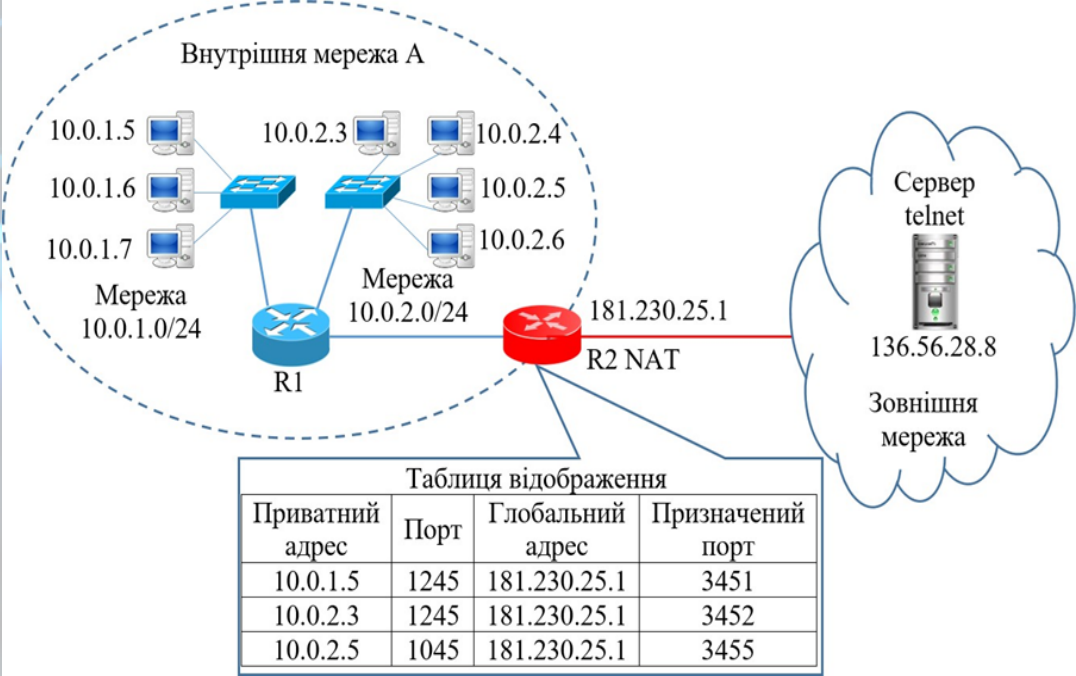
Схема дії традиційної технології NAT

Трансляція мережевих адрес і портів

Базова трансляція
мережевих адрес

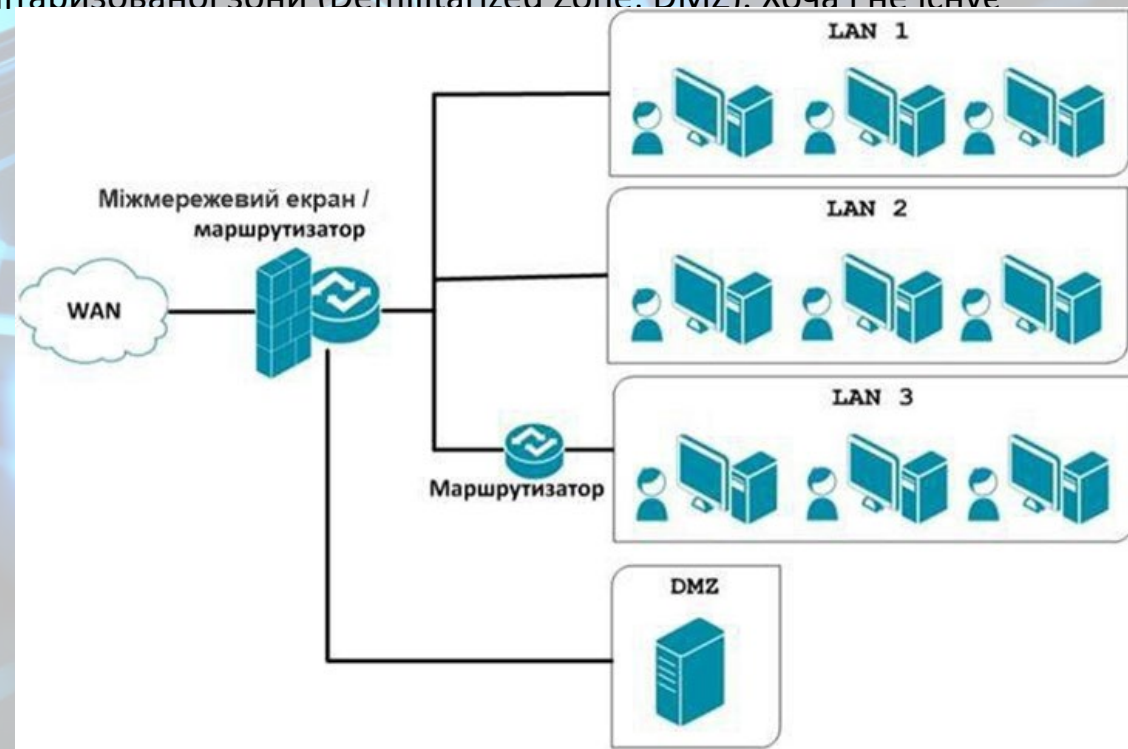
Трансляція мережевих
адрес і портів

Топологія мережі при використанні міжмережевих екранів

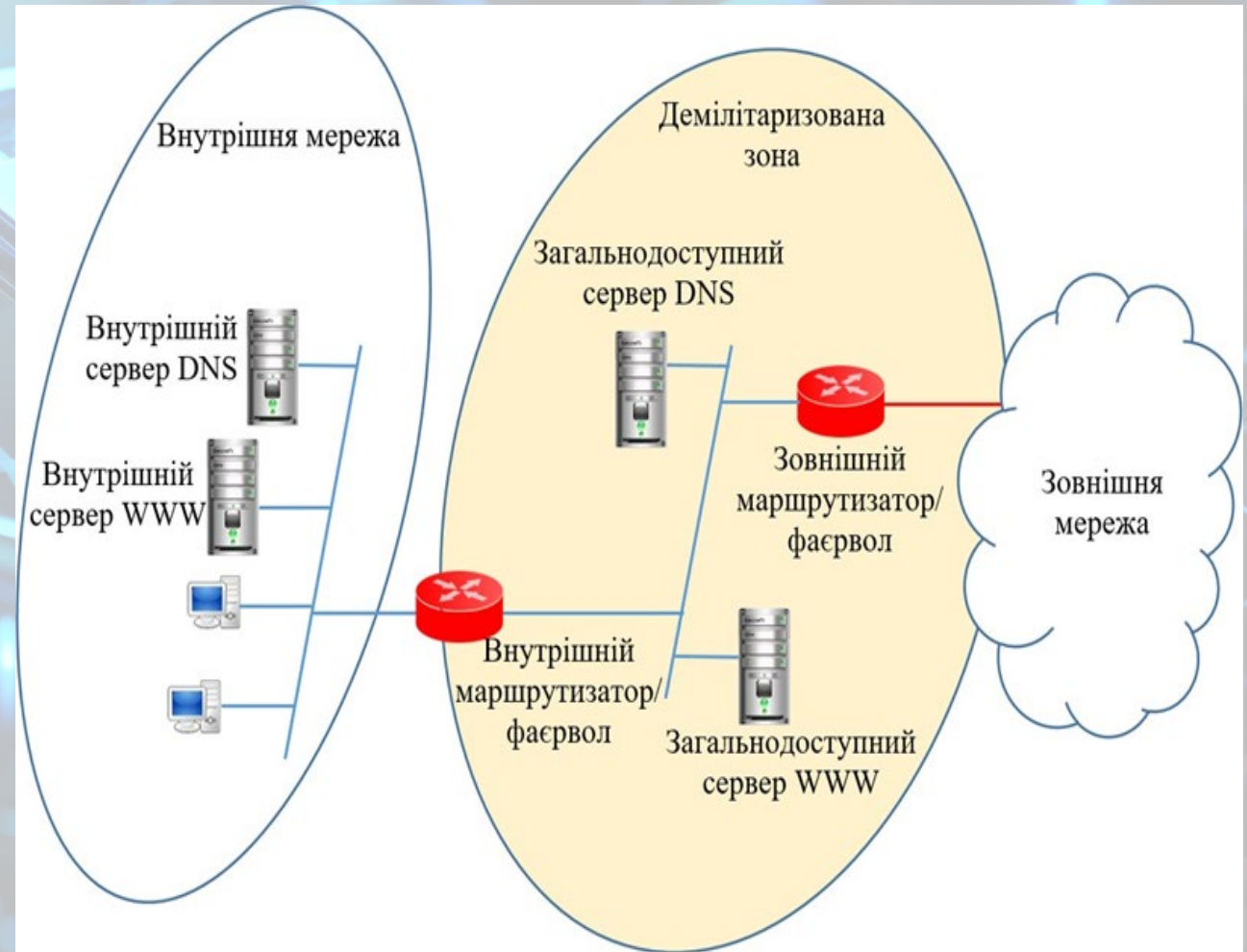
Так як початковою функцією брандмауера є запобігання небажаного вхідного трафіку в мережу (і в деяких випадках вихідного), міжмережеві екрани повинні бути розташовані в точках входу на логічних межах мережі. Зазвичай це означає, що міжмережевий екран є вузлом, в якому мережевий трафік розділяється на кілька потоків, або збирається разом в єдиний потік (рис.ліворуч).

Ресурси корпоративної мережі, до яких звертаються зовнішні користувачі, безумовно, становлять відносно заходів безпеки окрему групу. Це такі ресурси, як поштовий сервер, веб-сервер, DNS- сервер. Звичайною практикою є виділення таких ресурсів в окрему групу і розміщення їх в підмережі, яка отримала назву демілітаризованої зони (Demilitarized Zone, DMZ). Хоча і не існує єдиного визначення для DMZ, зазвичай вони є інтерфейсами в міжмережевому екрані, для яких можливо задавати правила маршрутизації, і аналогічні інтерфейсам, що розташовані на захищеній стороні брандмауера (рис.праворуч).

Використання демілітаризованої зони

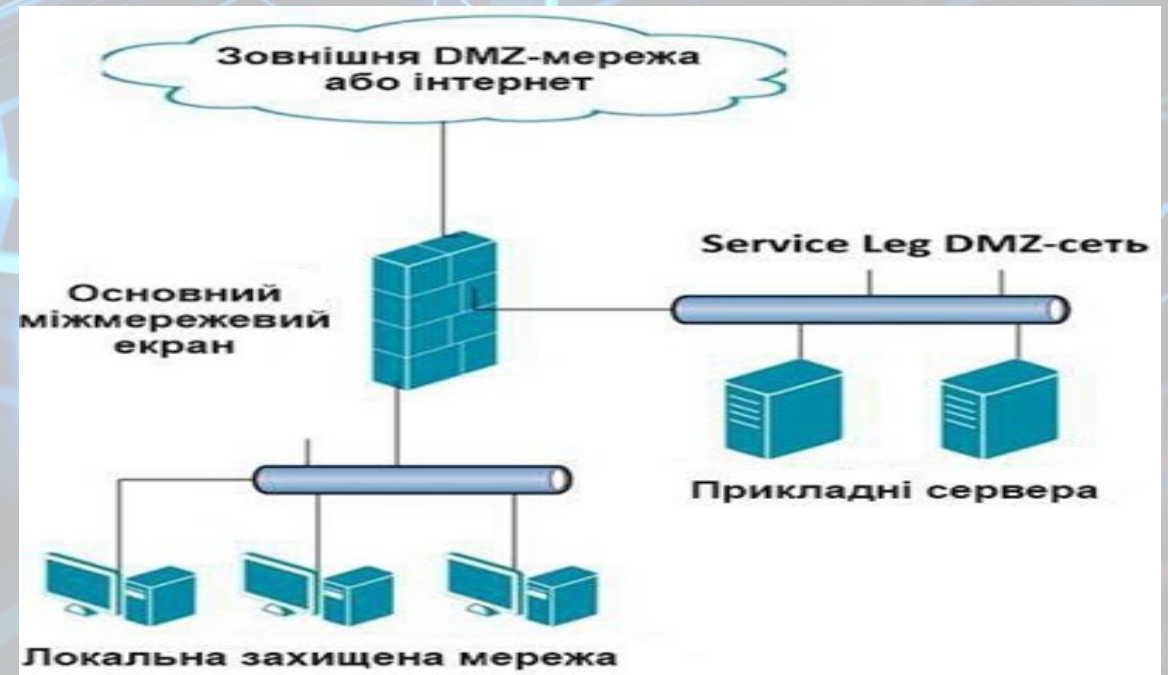
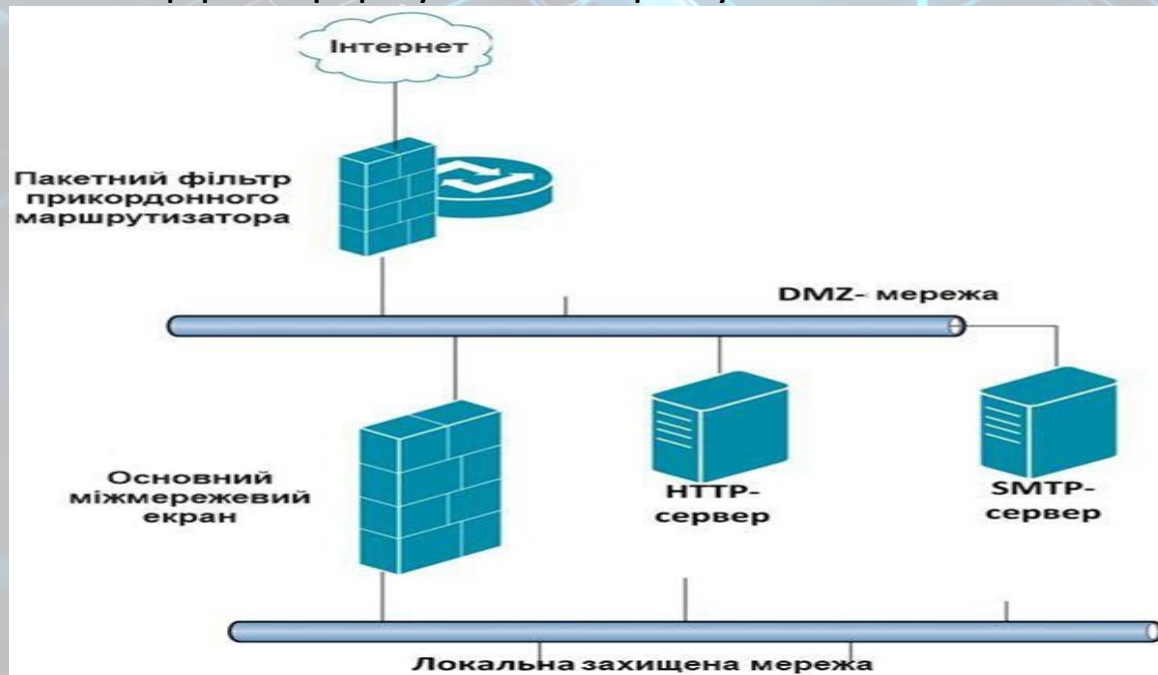
- У цій мережі на межі захисту встановлено два маршрутизатора, між якими розташовується демілітаризована зона. Маршрутизатор тут відіграють роль фаєрволів мережевого рівня. В даному випадку мережа DMZ є також мережею периметра, так як тільки вона з'єднує внутрішню мережу підприємства з зовнішніми мережами.
- В мережі DMZ розташовані два загальнодоступних сервера – зовнішній DNS-сервер і зовнішній веб-сервер підприємства. У цій зоні можуть бути розміщені також проксі-сервери.

DMZ-мережі (1)

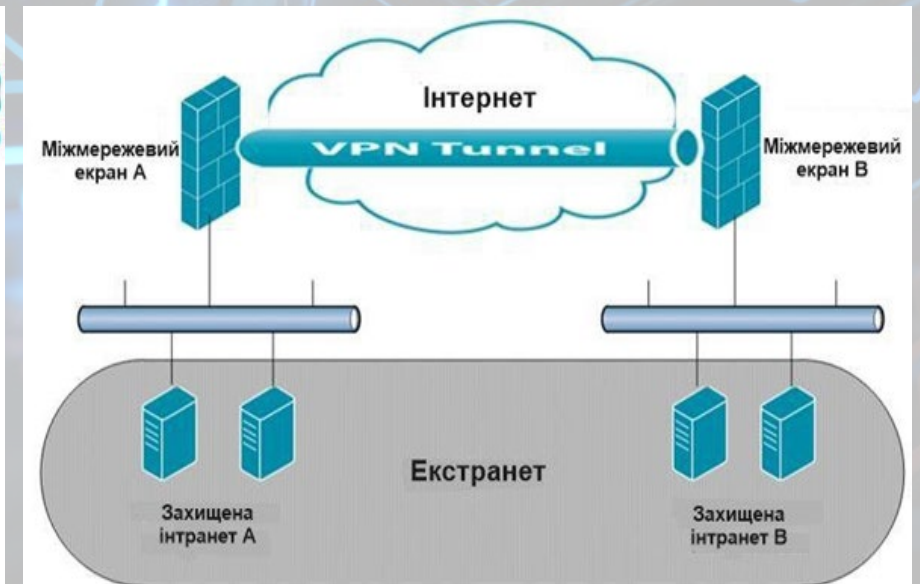
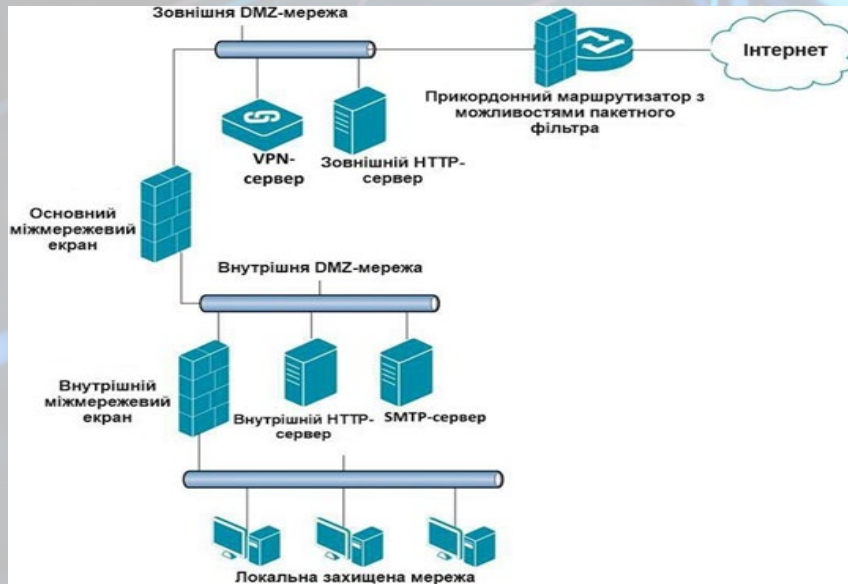
DMZ-мережі призначені для розташування систем і ресурсів, які не повинні бути розміщені у внутрішніх захищених мережах, але до яких необхідно отримати доступ або тільки ззовні, або тільки зсередини, або і ззовні, і зсередини (рис. ліворуч). Причина в тому, що ніколи не можна гарантувати, що ці системи і ресурси не можуть бути зламані.

Однією з конфігурацій DMZ-мережі є так звана «service leg» конфігурація брандмауера (рис.праворуч). У цій конфігурації міжмережевий екран має як мінімум три мережевих інтерфейсу. Один мережевий інтерфейс з'єднується з інтернетом, інший з'єднується з внутрішньою мережею, третій мережевий інтерфейс формує DMZ-мережу.

DMZ-мережі (2)

- У випадку оточення міжмережевого екрану двома DMZ-мережами (рис. ліворуч), прикордонний маршрутизатор буде фільтрувати пакети і забезпечувати захист серверів, перший міжмережевий екран буде забезпечувати управління доступом і захист серверів внутрішньої DMZ в разі, якщо зовнішні сервера атаковані.
- VPN застосовується для забезпечення безпечних мережевих з'єднань з використанням мереж, які не є довіреними системами. Наприклад, технологія VPN все частіше створюється для надання віддаленого доступу користувача до мереж організації через Інтернет (рис. посередині).
- Метою інтранет є представлення доступу до потенційно чутливої інформації віддаленим користувачам або організаціям, але при цьому забороняючи доступ всім іншим зовнішнім користувачам і системам (рис. праворуч).

Типи і використання списків контролю доступу (1)

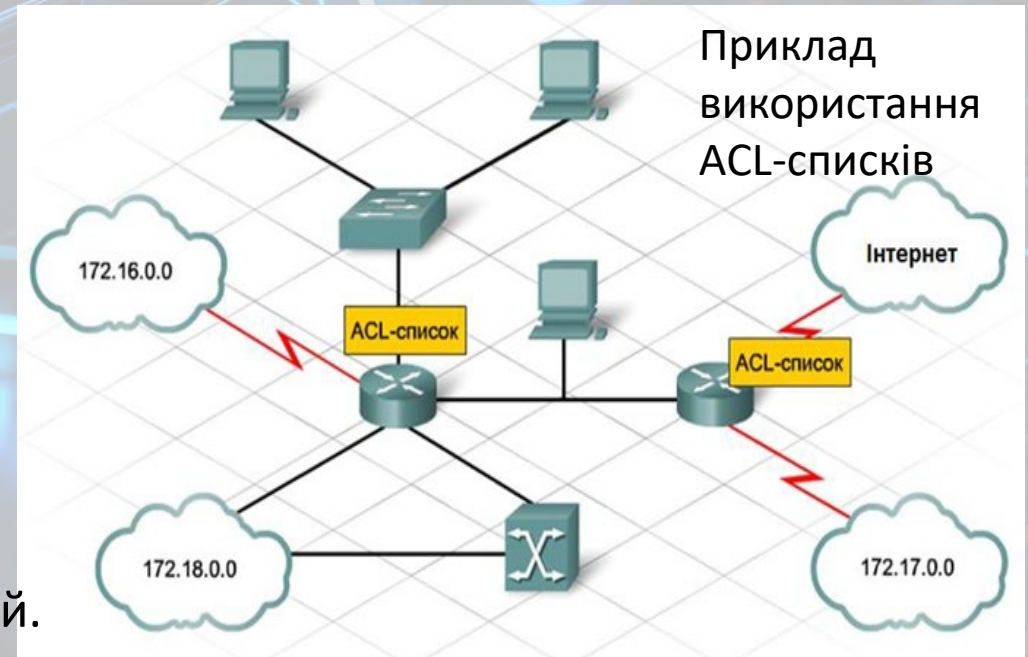
Одним з найбільш поширених способів фільтрації трафіку є використання списків контролю доступу (Access Control List, ACL). ACL-списки являють собою потужний інструмент для керування доступом як до сегмента мережі так і до зовнішніх стосовно сегмента ресурсів, з середини цього сегмента.

Основні функції ACL-списків включають в себе:

- фільтрування внутрішніх пакетів;
- захист внутрішньої мережі від несанкціонованого доступу;
- контроль доступу до портів віртуальних терміналів.

Використання ACL-списків може бути пов'язане з наступними потенційними проблемами:

- додаткове навантаження на маршрутизатор для перевірки всіх пакетів означає менший час на фактичну пересилку пакетів;
- погано організовані ACL-списки створюють більше навантаження на маршрутизатор і можуть порушити працездатність мережі;
- неправильно розміщені ACL-списки можуть блокувати допустимий трафік і дозволяти заборонений.

Типи і використання списків контролю доступу (2)

Правила порівняння пакета зі списком доступу:

- Пакет завжди порівнюється з кожним рядком списку контролю доступу в порядку проходження рядків – спочатку виконується порівняння з рядком 1, потім з рядком 2 і т. д.
- Порівняння виконується доти, поки не буде виявлена відповідність пакета шаблону, що міститься в певному рядку. Після цього порівняння закінчується і пакет обробляється.
- Наприкінці кожного списку контролю доступу міститься неявна інструкція заборони всього трафіку – це означає, що, якщо пакет не задовольняє жодному із шаблонів ACL-списку, він відхиляється. Ця інструкція автоматично вставляється в кінець кожного ACL-списку, хоча і не присутня в ньому фізично.

При отриманні пакету на інтерфейс маршрутизатор перевіряє наступні параметри:

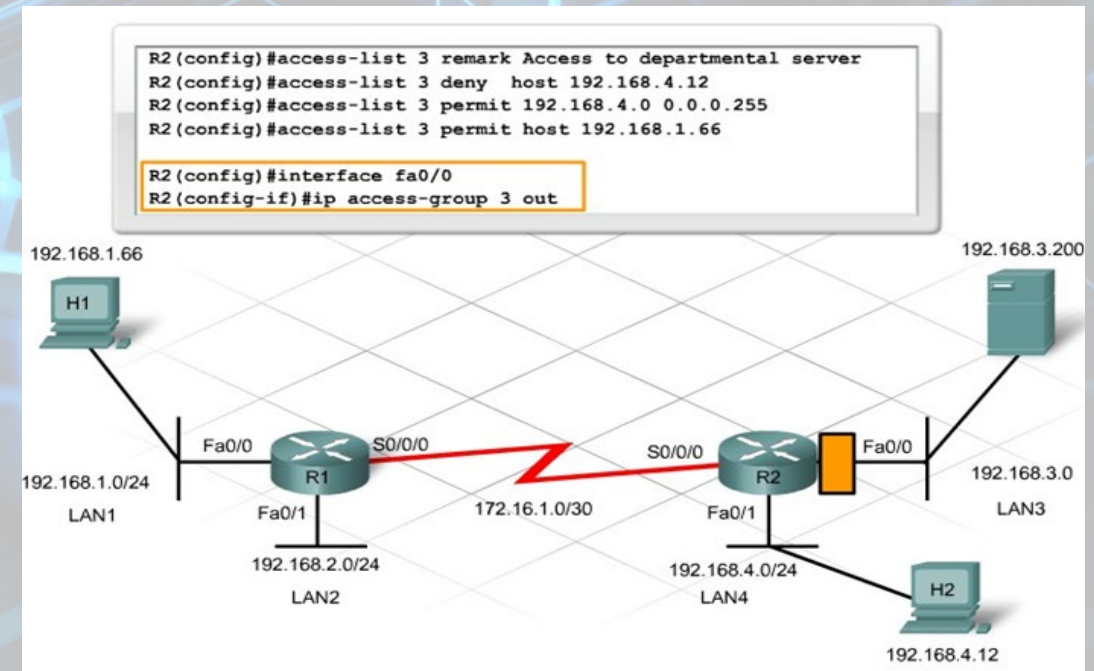
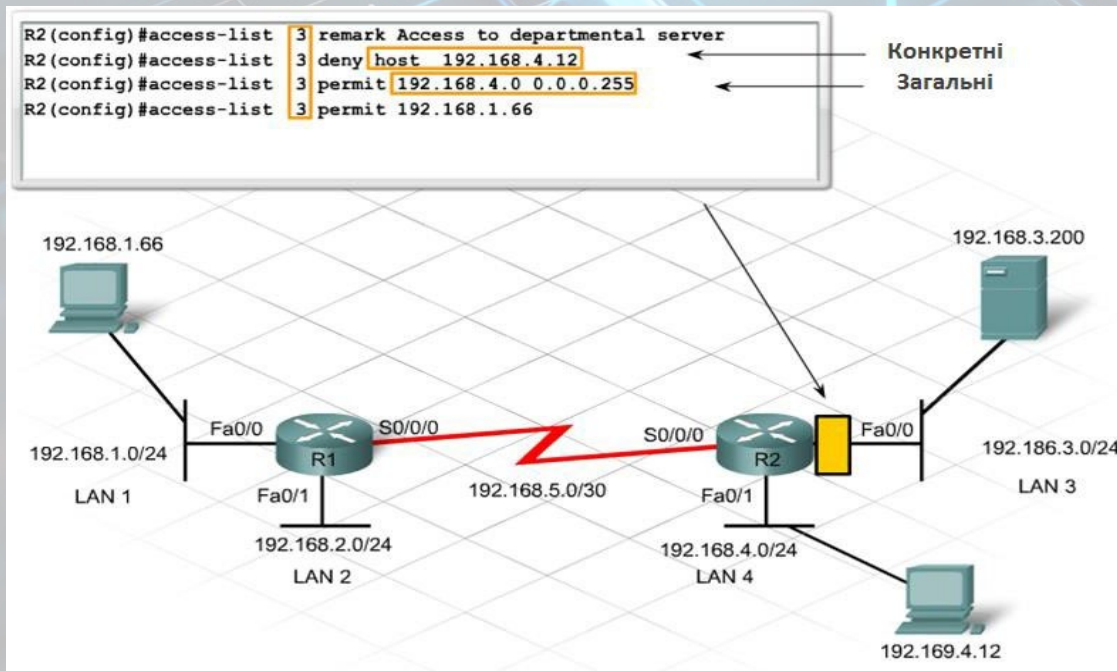
- наявність ACL-списку, пов'язаного з інтерфейсом;
- визначення типу ACL-списку (вхідний/вихідний);
- визначення відповідності трафіку дозволяючим або забороняючим умовам.

Існує три типи ACL-списків.

- Стандартні ACL-списки
- Розширені ACL-списки
- Іменовані ACL-списки

Стандартні списки контролю доступу

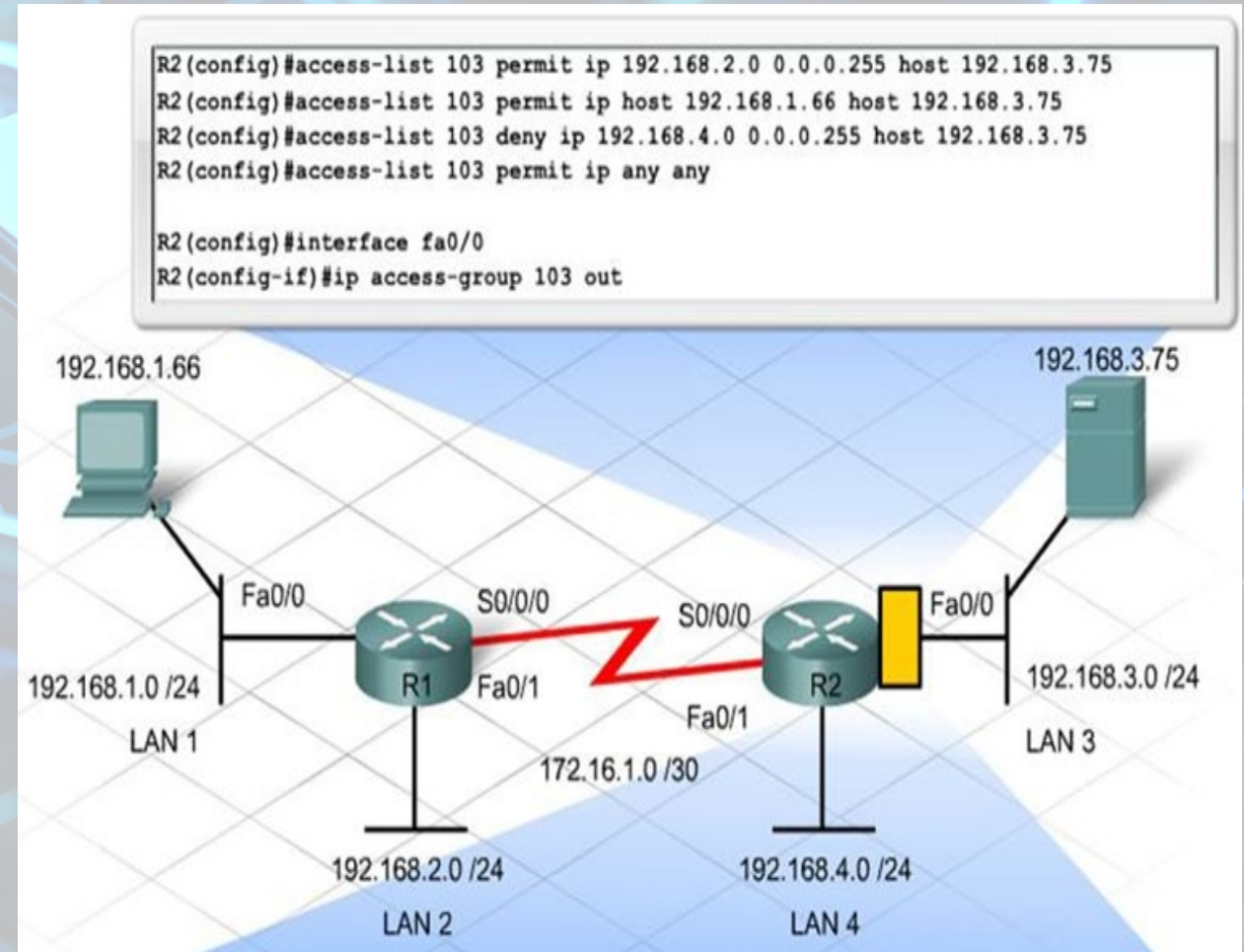
- На рис. ліворуч показано приклад використання стандартного ACL-списку. В даному прикладі дозволено доступ в мережу LAN 3 всім хостам з мережі LAN 4, окрім хоста 192.168.4.12, а також дозволено доступ хоста 192.168.1.66 з мережі LAN 1.
- Наступні команди дозволяють помістити список контролю доступу access- list 3 для інтерфейсу FastEthernet0/0 маршрутизатора R2 з фільтрацією вхідного трафіку (рис. праворуч)

Розширені списки контролю доступу

Функція розширених списків контролю доступу та ж, що й у стандартних списків, розходження полягає лише в критеріях фільтрації. Стандартні списки доступу дозволяють фільтрувати пакети тільки на основі їх вихідної адреси, у той час як розширені ACL-списки дозволяють застосовувати наступні критерії фільтрації:

- вихідна адреса;
- адреса призначення;
- протокол (tcp, udp, icmp і т.д.)
- порт (www, dns, ftp і т.д.)

Розміщення стандартних і розширених списків контролю доступу

Вибір стандартного ACL-списку чи розширеного ACL-списку обумовлений поточними вимогами до фільтрації. Вибір типу ACL-списку може вплинути на гнучкість фільтрації, а також на продуктивність маршрутизатора і пропускну здатність мережі.

Вимоги:

Необхідно заборонити трафік з мережі 192.168.1.0 в мережу 192.168.4.0. Дозволити трафіку з мережі 192.168.1.0 досягнення інших мереж.

Неправильне розміщення:

Відповідає деяким вимогам. Забороняє трафіку з мережі 192.168.1.0 досягнення мереж 192.168.2.0 та 192.168.3.0

Правильне розміщення:
Відповідає усім вимогам.

```
ACL
access-list 9 deny 192.168.1.0 0.0.0.255
access-list 9 permit any
```

Вимоги:

Необхідно заборонити трафік з мережі 192.168.1.0 в мережу 192.168.4.0. Дозволити трафіку з мережі 192.168.1.0 досягнення інших мереж.

Правильне розміщення:

Розширений ACL-список розміщений найближче до вихідної адреси. Він забороняє трафіку з мережі 192.168.1.0 досягнення мережі 192.168.4.0, але дозволяє йому вхід у інші мережі

```
ACL
access-list 109 deny ip 192.168.1.0 0.0.0.255 192.168.4.0 0.0.0.255
access-list 109 permit ip any any
```

Моніторинг трафіку. Аналізатори протоколів

Моніторинг мережевого трафіку – це безперервний процес інструментального автоматизованого спостереження за окремими параметрами трафіку з метою перевірки дотримання SLA, планування мережі, а також запобігання негативних подій, таких як технічні аварії, загрози і атаки злоумисників.

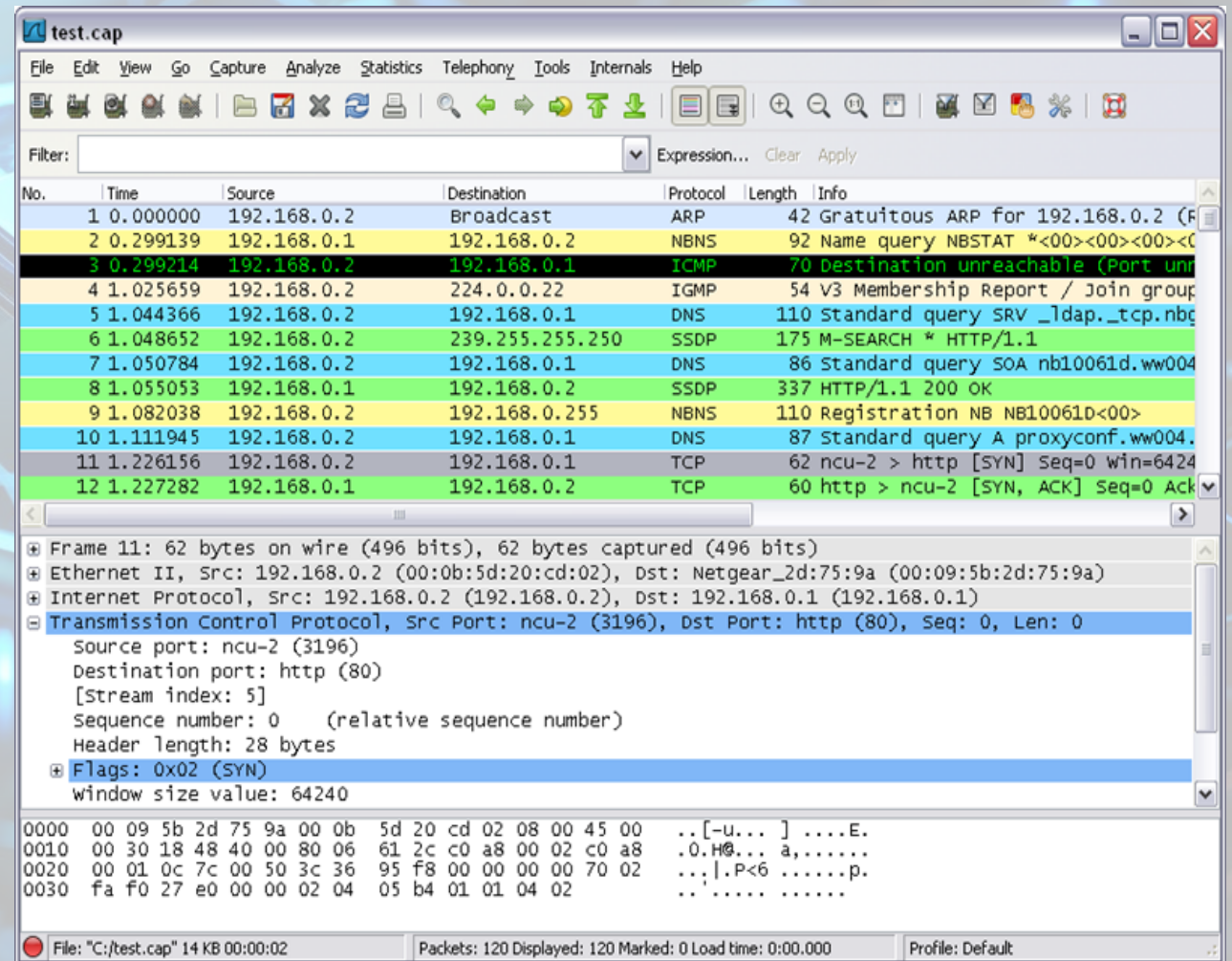
Основні засоби моніторингу мережевого трафіку наступні:

- аналізатори протоколів, або мережеві сніфери, дозволяють захоплювати трафік локальних мереж, представляти його в зручному для аналізу вигляді, але власне аналіз даних залишають адміністратору;
- маршрутизатори, що підтримують протокол NetFlow, збирають узагальнені дані про трафік глобальних мереж, передаючи його для аналізу програмним системам NetFlow, які автоматизують пошук атак і загроз;
- системи виявлення вторгнень (Intrusion Detection Systems, IDS) спеціалізуються на автоматичному розпізнаванні вторгнень і загроз в прослуховуючому трафіку локальних мереж.

Аналізатори протоколів

Аналізатори протоколів здатні на основі деяких заданих оператором логічних умов захоплювати окремі пакети і декодувати їх, тобто показувати в зручній для фахівця формі вкладеність пакетів протоколів різних рівнів один в одного з розшифровкою змісту полів кожного пакета. Аналізатори протоколів дозволяють користувачу виводити результати аналізу інтенсивності трафіку; отримувати миттєву і усереднену статистичну оцінку продуктивності мережі; задавати певні події і критичні ситуації для відстеження їх виникнення.

Аналізатор протоколів являє собою або самостійний спеціалізований пристрій, або персональний комп'ютер, зазвичай ноутбук, оснащений спеціальною мережевою картою і відповідним програмним забезпеченням.

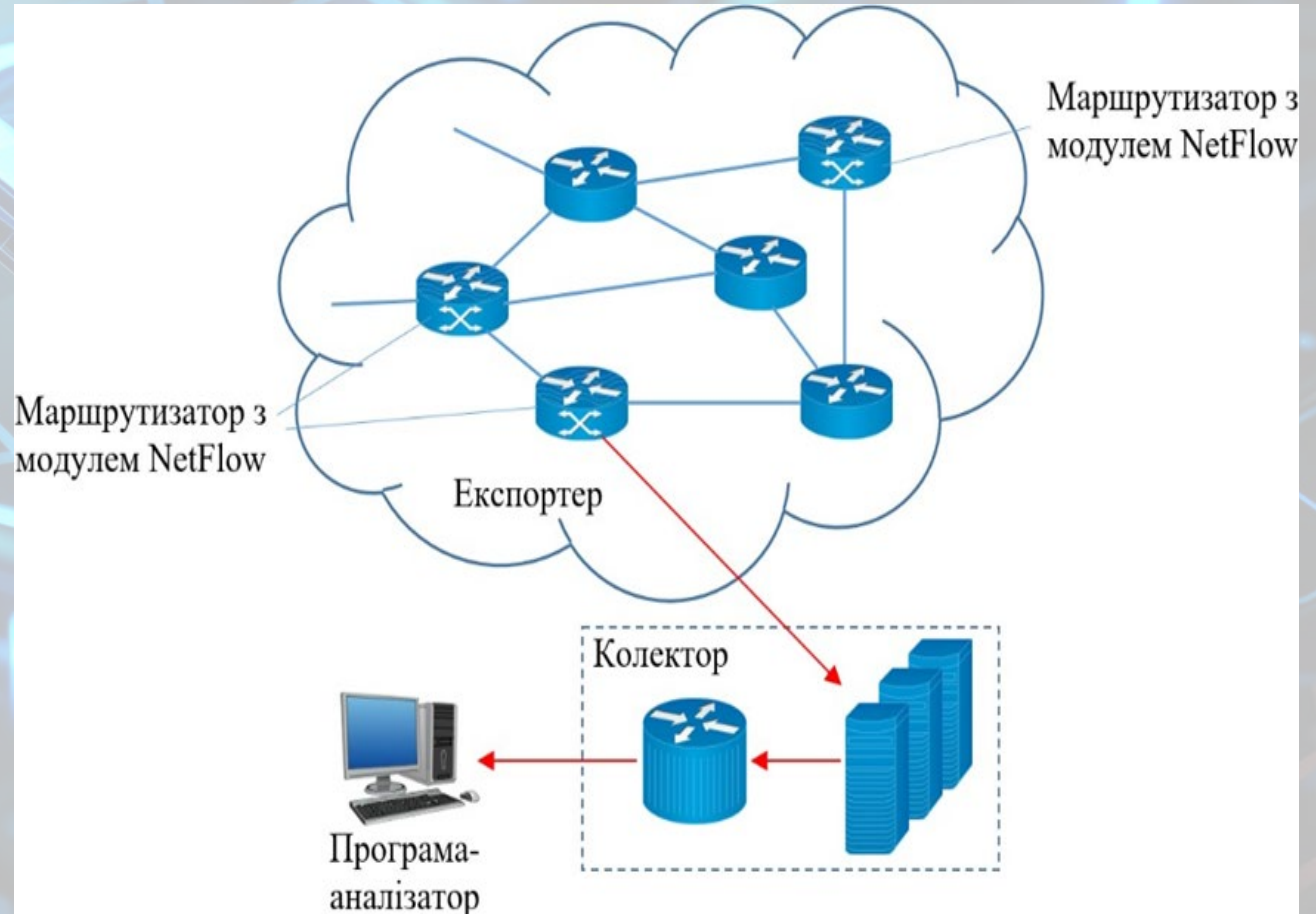

Система моніторингу NetFlow

Система моніторингу NetFlow сьогодні є основним засобом обліку та аналізу трафіку, який проходить через маршрутизатори та комутатори мережі. Мережеві вузли, які підтримують протокол NetFlow, не тільки виконують свою основну роботу – передачу пакетів відповідно до адреси призначення, а й збирають статистику про потоки даних, що проходять через них і періодично відправляють їх в колектори для зберігання і обробки такої інформації.

Типова система моніторингу на базі NetFlow включає наступні функціональні компоненти (рис.):

- Експортер потоку або сенсор
- Колектор
- Програма-аналізатор

Системи виявлення вторгнень

Система виявлення вторгнень (Intrusion Detection System, IDS) – це програмний або апаратний засіб, який виконує безперервне спостереження за мережевим трафіком і діяльністю суб'єктів системи з метою попередження, виявлення та протоколювання атак. На відміну від фаєрволів і проксі-серверів, які будують захист мережі виключно на основі аналізу мережевого трафіку, системи виявлення вторгнень враховують у своїй роботі різні підозрілі події, що відбуваються в системі.

Типова система IDS включає наступні функціональні елементи:

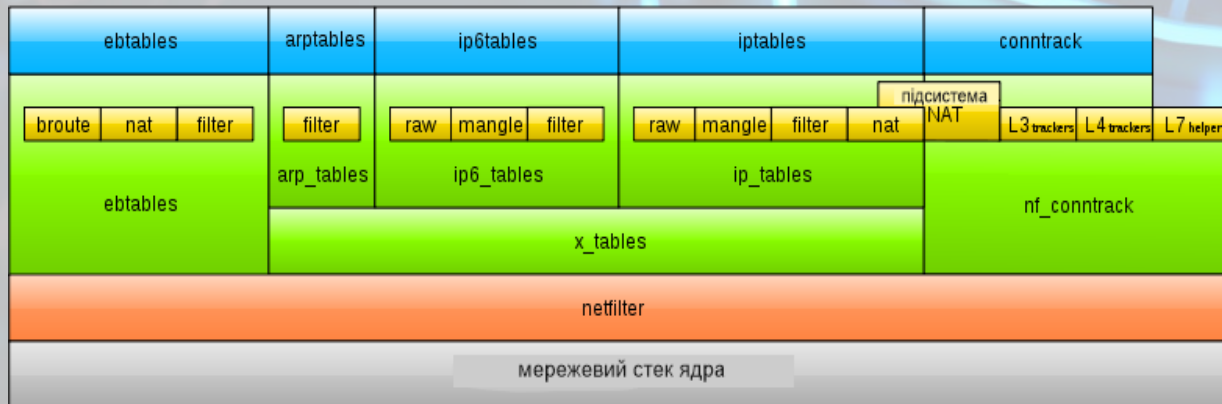
- джерела даних;
- датчики;
- аналізатор;
- адміністратор;
- оператор;
- менеджер.

Міжмережевий екран ОС Linux iptables

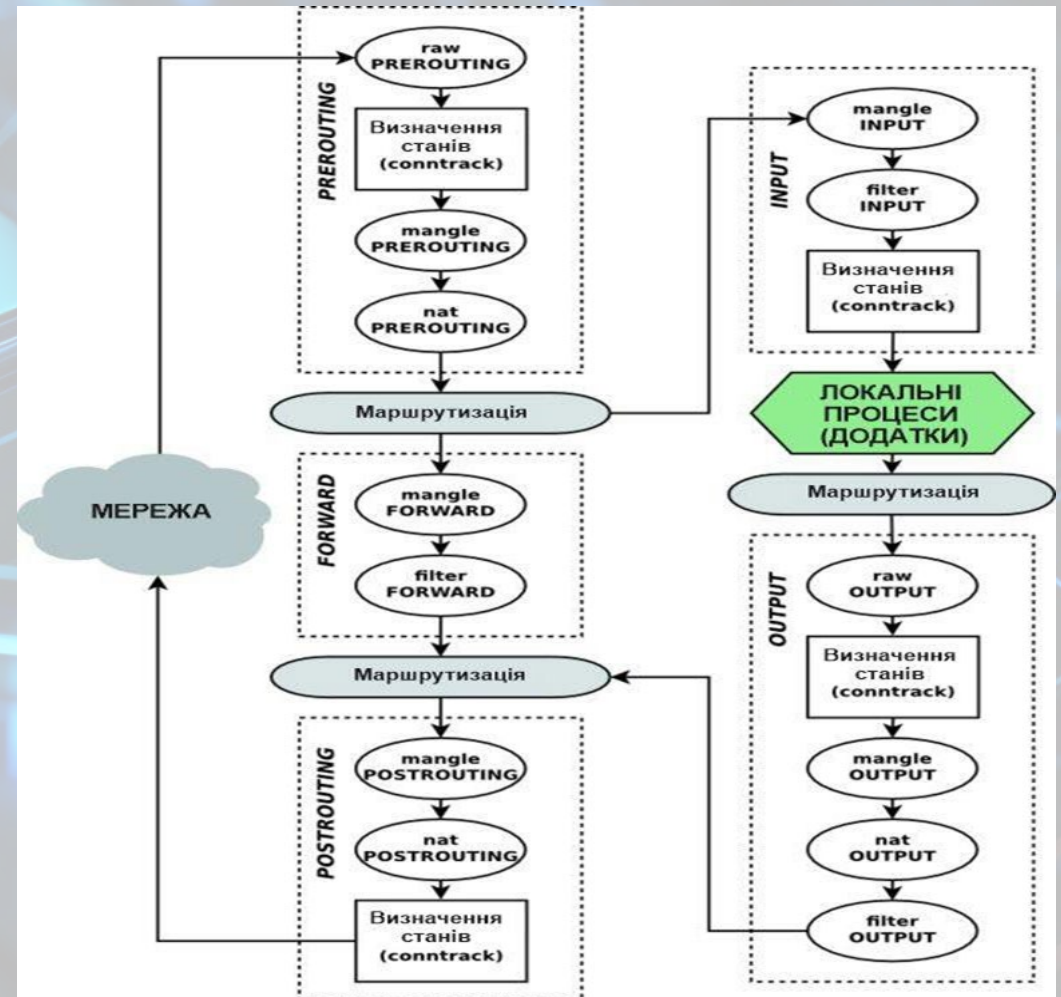
Фреймворк netfilter, до складу якої входять iptables, дозволяє системному адміністратору визначити правила роботи з мережевими пакетами. Правила згруповані у ланцюги, кожен ланцюг - це упорядкований список правил. Ланцюги згруповані в таблиці - кожна таблиця пов'язана з різним видом обробки пакетів.

Взагалі netfilter – це компонент ядра Linux, що забезпечує фільтрацію і модифікацію трафіку. Власне, саме він і є фаєрволом (рис.)

На рис.праворуч представлено схему проходження пакетів в ланцюжках iptables.

■ Userspace-утиліти
■ Компоненти ядра

Проксі-сервер Squid

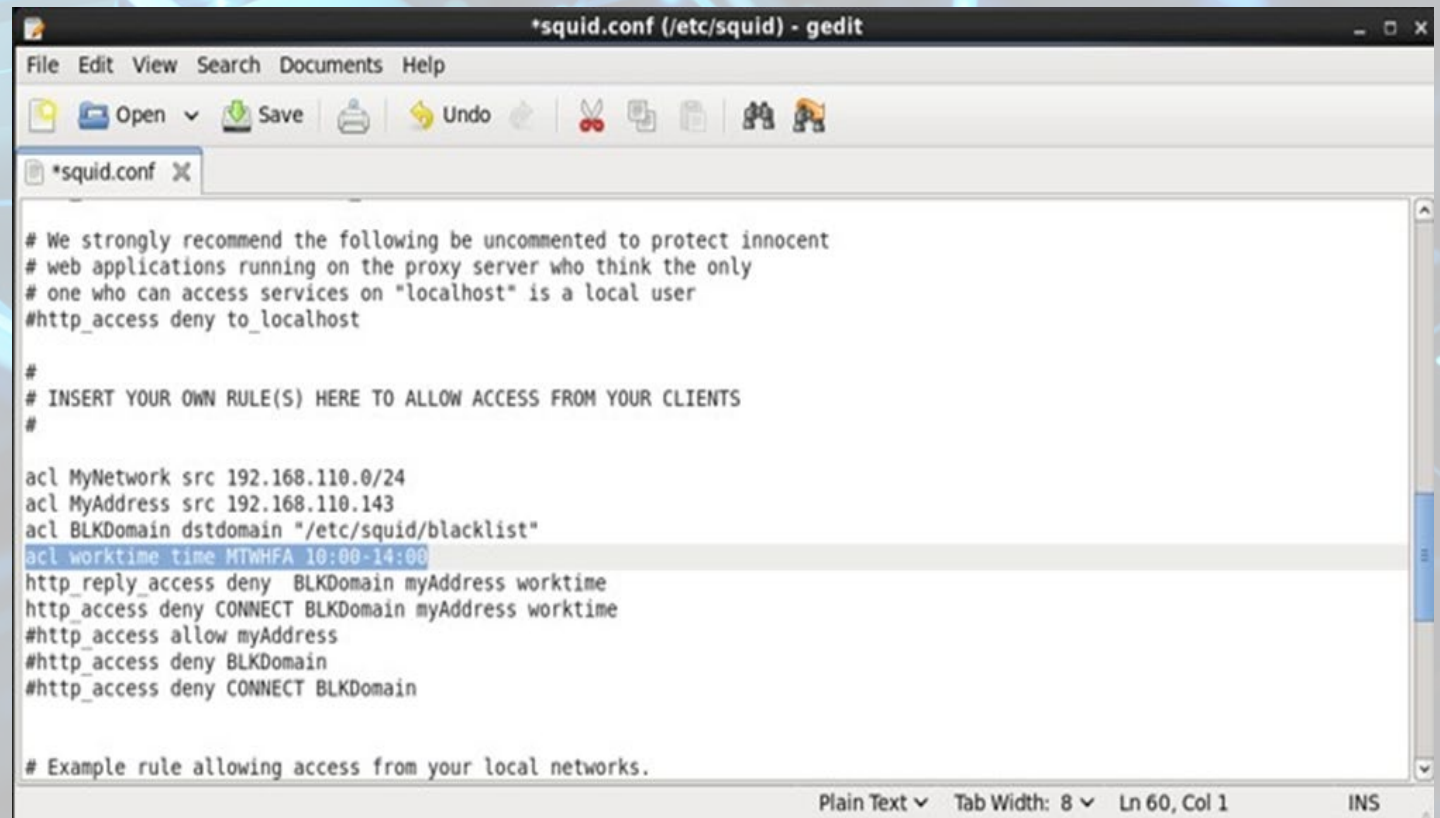
Squid (кальмар) - кешуючий проксі - сервер для протоколів HTTP, FTP, HTTPS (при відповідних налаштуваннях). Squid підтримує роботу в режимі

«прозорого проксі».

В режимі прозорості не проксіруються FTP і HTTPS - запитів.

Структура файлу є дуже простою і складається з таких параметрів:

- http_port,
- http_access,
- acl (списки контролю доступу).


```
*squid.conf (/etc/squid) - gedit
File Edit View Search Documents Help
Open Save Undo
*squid.conf
# We strongly recommend the following be uncommented to protect innocent
# web applications running on the proxy server who think the only
# one who can access services on "localhost" is a local user
#http_access deny to_localhost

#
# INSERT YOUR OWN RULE(S) HERE TO ALLOW ACCESS FROM YOUR CLIENTS
#

acl MyNetwork src 192.168.110.0/24
acl MyAddress src 192.168.110.143
acl BLKDomain dstdomain "/etc/squid/blacklist"
acl worktime time MTHWFA 10:00-14:00
http_reply_access deny BLKDomain myAddress worktime
http_access deny CONNECT BLKDomain myAddress worktime
#http_access allow myAddress
#http_access deny BLKDomain
#http_access deny CONNECT BLKDomain

# Example rule allowing access from your local networks.
```

Методи автентифікації в Squid

Squid щодо автентифікації подібний Web-серверу Apache і підтримує ті ж способи автентифікації, що і Apache . На сьогоднішній час існують чотири основні типи автентифікації в HTTP протоколі:

1. Basic - найперша схема, найбільш часто використовувана
2. NTLM - це перша спроба Microsoft до SSO (Single-Sign-On) єдиного входу для ресурсів локальної мережі
3. Digest - вона ж дайджет аутентифікація. Трохи краща з боку захищеності ніж базова
4. Negotiate (інша назва SPNEGO) - вона ж покління Kerberos SPN - друга спроба Microsoft реалізації SSO

До кожної схеми автентифікації можуть використовуватися скільки завгодно різних зовнішніх модулів, аж до використання і самописних скриптів bash. Зазвичай при установці Squid встановлюються всі необхідні модулі згідно підтримуваних схем автентифікації.

Приклади сучасних брандмауерів

- Программно-апаратний межсетевої екран CISCO PIX FIREWALL
Брандмауер Cisco PIX забезпечує багаторівневий захист з багатим набором інтегрованих можливостей безпеки, включаючи адаптивний алгоритм безпеки та глибокий аналіз мережевих і прикладних протоколів за допомогою глибокої перевірки пакетів.
- Программний межсетевої екран CISCO IOS FIREWALL
Програмне забезпечення Cisco IOS Firewall – це державний брандмауер, інтегрований в операційну систему Cisco IOS і підтримується на широкому спектрі моделей маршрутизаторів Cisco: 800, 1600, 1700, 1800, 2500, 2600, 2800, 3600, 3700, 3800, 7100, 7200, 7400, 7500, 7600.

Тенденції розвитку брандмауерів

Сучасні брандмауери істотно відрізняються від класичних прототипів початку 1990-х років. Якщо раніше брандмауер призначався тільки для розмежування доступу між інтернетом і внутрішньою мережею, то сьогодні з'явилися нові сфери його застосування:

- сегментація мережі з різними вимогами до безпеки;
- захист дата-центру;
- захист серверів додатків і т.д.

Тенденції:

- Використання технології Deep Packet Inspection
- брандмауери додатків – вузькоспеціалізовані рішення, які орієнтувалися на захист окремих додатків або сервісів на прикладному рівні еталонної моделі OSI
- виконувати глибокий аналіз вмісту трафіку, підключаючи ряд додаткових підсистем запобігання IPS (Intrusion Prevention), антивірусного захисту, контролю контенту і т.д.
- централізоване управління, перевірка різних мережесих і прикладних протоколів, підтримка NAT, інтеграція з різними серверами аутентифікації, фільтрація URL і т.д.
- брандмауери для захисту широко поширених веб-додатків електронної комерції
- тісна інтеграція з іншими рішеннями інформаційної безпеки

Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте поняття «брандмауер»
2. Поясніть суть фільтрації інформаційного потоку брандмауером.
3. Які параметри можна використовувати в якості критеріїв для аналізу інформаційного потоку?
4. Які рішення приймаються при тлумаченні правил фільтрації інформаційного потоку?
5. Які існують функції медіації та програми медіації Міністерства енергетики США? Перелічіть функції, які може виконувати програмне забезпечення для посередництва.
6. Які додаткові можливості має брандмауер? Поясніть трансляцію внутрішньої мережевої адреси для пакетів вихідних повідомлень.
7. Опишіть особливості роботи екрануючого маршрутизатора (пакетного фільтра).
8. Охарактеризуйте особливості функціонування міжмережевих екранів експертного рівня. Як відбувається фільтрація пакетів зі збереженням стану?
9. Вкажіть переваги апаратної та програмної версії брандмауерів.
10. Сформулюйте принципи формування політики міжмережевої взаємодії, що реалізується системою брандмауер.
11. Які основні схеми підключення брандмауера? Опишіть, як схема працює із захищеними приватними та незахищеними відкритими підмережами.
12. Розкажіть про тенденції подальшого розвитку брандмауерів.

The background is a light blue and white abstract pattern. It features a central shield-like shape with a padlock icon inside. Surrounding this are various circuit-like lines, dots, and geometric shapes, giving it a technological or digital feel.

БЕЗПЕКА МОБІЛЬНИХ ТА БЕЗДРОТОВИХ МЕРЕЖ

Особливості забезпечення безпеки інформації в системах мобільного зв'язку стандарту GSM

У стандарті GSM термін «безпека» розуміють як виключення несанкціонованого використання системи і забезпечення конфіденційності переговорів мобільних абонентів. Визначено такі механізми безпеки в стандарті GSM:

- автентифікація;
- конфіденційність передачі даних;
- конфіденційність абонента;
- конфіденційність напрямів з'єднання абонентів.

Рекомендації щодо забезпечення інформаційної безпеки в мережах GSM

Стандарт	Режим безпеки	Механізм безпеки
GSM 02.09	Аспекти конфіденційності	Визначає характеристики безпеки, вживані в мережах. Регламентується їх застосування в мобільних станціях і мережах
GSM 03.20	Конфіденційність, пов'язана з функціями мережі	Визначає функції, необхідні для забезпечення характеристик безпеки, що розглядаються в Рекомендаціях GSM 02.09
GSM 03.21	Алгоритми забезпечення конфіденційності	Визначає криптографічні алгоритми в системі зв'язку
GSM 02.17	Модулі достовірності абонентів (SIM)	Визначає основні характеристики модуля SIM

Механізми автентифікації

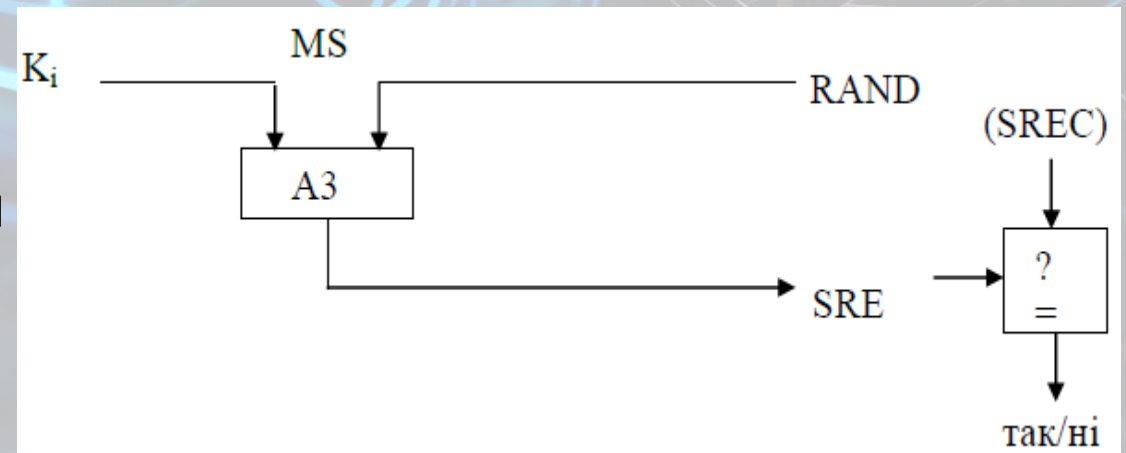
Для виключення несанкціонованого використання ресурсів системи в стандарті GSM реалізуються механізми автентифікації – перевірки достовірності абонента.

Кожен мобільний абонент на час користування системою зв'язку одержує стандартний модуль достовірності абонента (SIM-карту), який містить:

- міжнародний ідентифікаційний номер мобільного абонента (IMSI);
- свій індивідуальний ключ автентифікації (K_i);
- алгоритм автентифікації (A).

Мережа передає випадковий номер (RAND) на мобільну станцію.

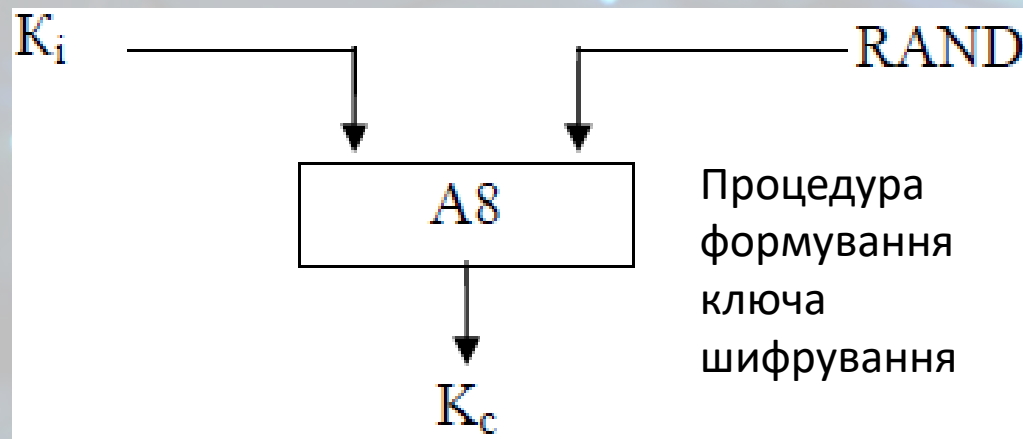
Мобільна станція визначає значення відгуку (SRES), використовуючи RAND, K_i і алгоритм A3 :

$$SRES = K_i[RAND].$$

Конфіденційність передачі мовної інформації

Після прийому випадкового номера RAND мобільна станція обчислює, окрім відгуку SRES, також і ключ шифрування (K_c), використовуючи RAND, K_i і алгоритм A8 (рис.): $K_c = K_i [RAND]$.

Ключ шифрування K_c не передається радіоканалом. Як мобільна станція, так і мережа обчислюють ключ шифрування, який використовується іншими мобільними абонентами. На користь забезпечення безпеки обчислення K_c відбувається в SIM.

Принципи виконання алгоритмів сімейства A5/x (1)

Сімейство алгоритмів A5 є поточковими шифрами, побудованими на регістрах зсуву з лінійним зворотним зв'язком.

Алгоритм A5/1 має таку структуру:

- три регістри (R1, R2, R3) мають довжини 19, 22 і 23 біт;
- багаточлени зворотних зв'язків обчислюються за формулами для регістрів R1, R2 і R3 відповідно:

$$x^{18} + x^{17} + x^{16} + x^{13} + 1$$

$$x^{21} + x^{20} + 1$$

$$x^{22} + x^{21} + x^{20} + x^7 + 1$$

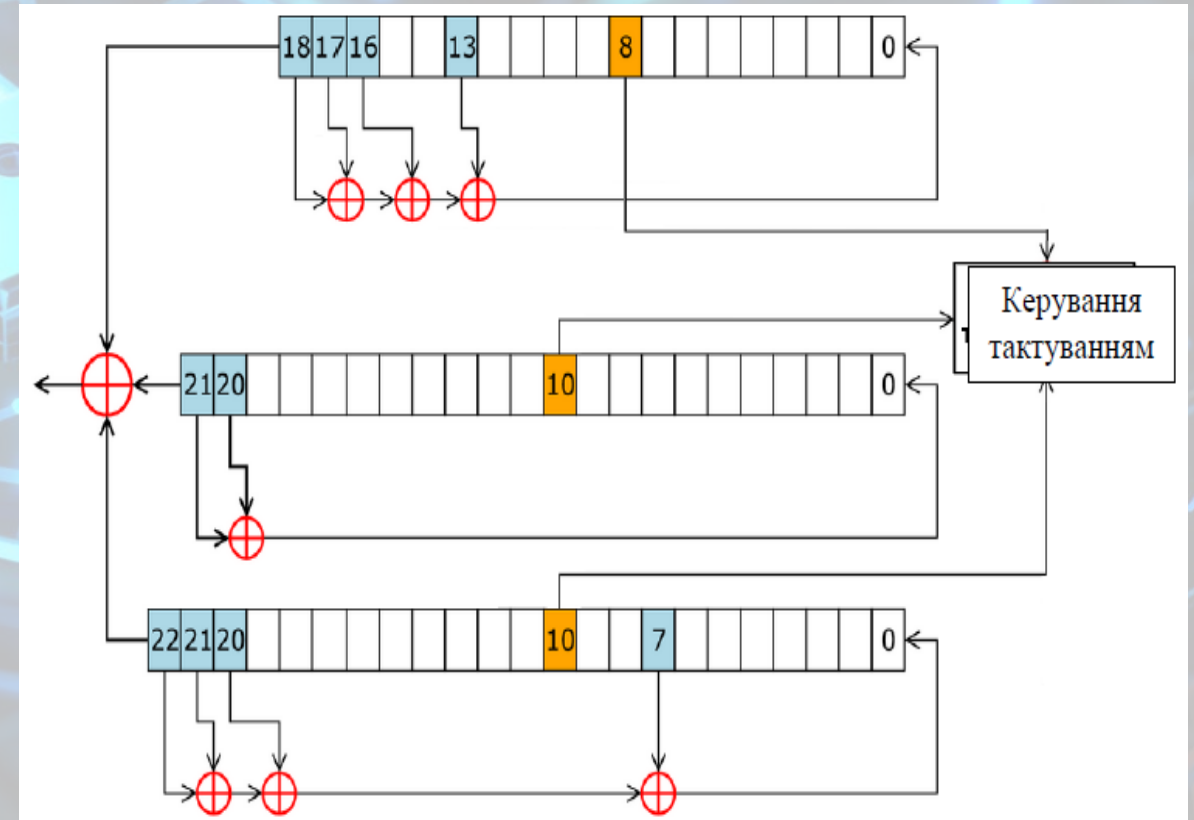
- блок керування тактуванням. Керування тактуванням здійснюється таким чином: у кожному регістрі є біти синхронізації –: 8 (R1), 10 (R2), 10 (R3). Обчислюється функція за формулою

$$F = x \& y \mid x \& z \mid y \& z$$

де & – булево AND, | – булево OR, x, y та z – біти синхронізації R1, R2 і R3 відповідно.

Зсуваються тільки ті регістри, у яких біт синхронізації рівний F. Тобто, фактично, здійснюється зсув регістрів, синхробіт яких належить більшості.

Вихідний біт системи – результат операції XOR над вихідними бітами регістрів. Структурна схема алгоритму A5/1 зображена на рис.

Структурна схема алгоритму A5/1

Принципи виконання алгоритмів сімейства A5/x (2)

Передача даних здійснюється в структурованому вигляді – з розбиттям на кадри (114 біт). При ініціалізації алгоритму, на його вхід надходять сесійний ключ (64 біта), сформований A8, і номер кадру (22 біта). Далі послідовно виконуються наступні дії:

1. Ініціалізація:

- 64 такти без керування зсувами регістрів, при яких молодші біти складаються з відповідним бітом сесійного ключа;
- аналогічні 22 такти, тільки підсумовування проводиться з номером кадру;
- 100 тактів з керуванням зсувами регістрів, але без генерації послідовності.

2. 228 (114 + 114) тактів робочі, відбувається шифрування переданого кадру (перші 114 біт) і розшифрування (останні 114 біт) того, що приймається.

3. Далі ініціалізація проводиться наново, використовується новий номер кадру.

Передача даних здійснюється в структурованому вигляді – з розбиттям на кадри (114 біт). При ініціалізації алгоритму, на його вхід надходять сесійний ключ (64 біта), сформований A8, і номер кадру (22 біта). Далі послідовно виконуються наступні дії:

1. Ініціалізація:

- 64 такти без керування зсувами регістрів, при яких молодші біти складаються з відповідним бітом сесійного ключа;
- аналогічні 22 такти, тільки підсумовування проводиться з номером кадру;
- 100 тактів з керуванням зсувами регістрів, але без генерації послідовності.

2. 228 (114 + 114) тактів робочі, відбувається шифрування переданого кадру (перші 114 біт) і розшифрування (останні 114 біт) того, що приймається.

3. Далі ініціалізація проводиться наново, використовується новий номер кадру.

Принципи виконання алгоритмів сімейства A5/x (3)

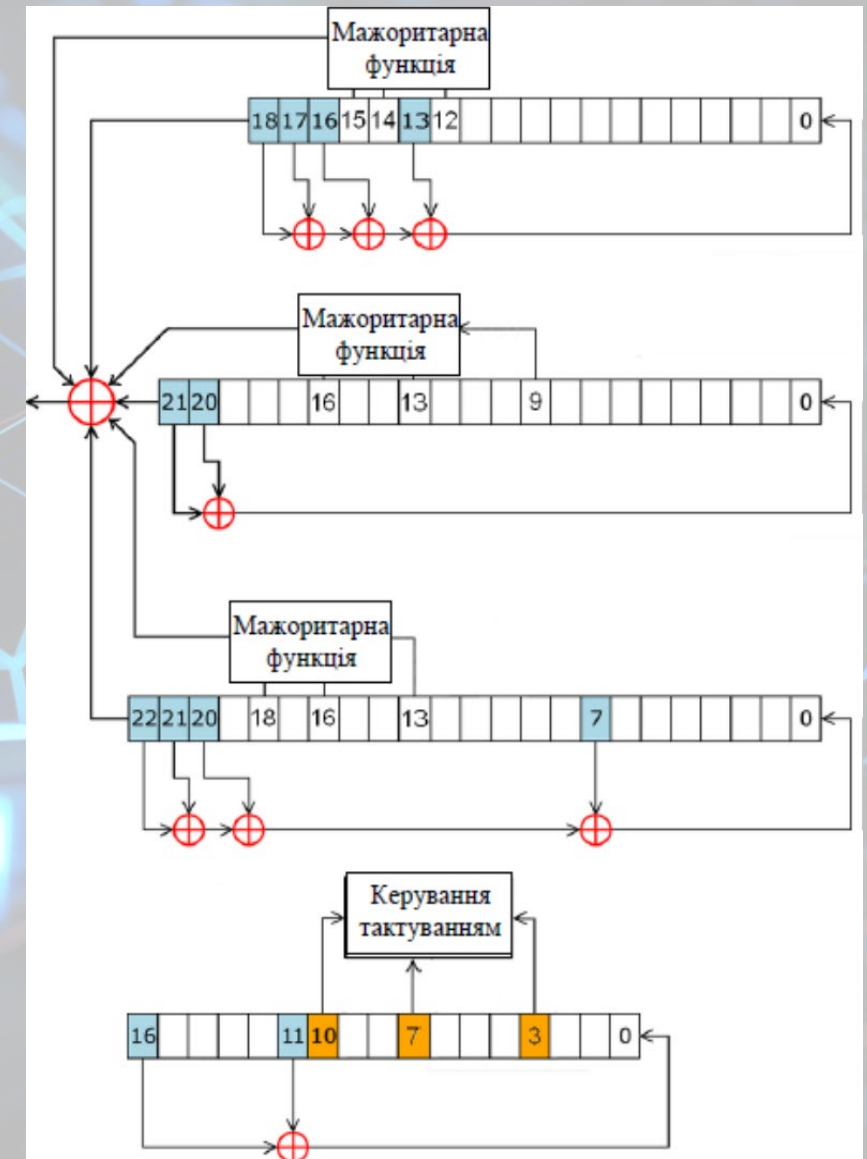
В алгоритм A5/2 доданий ще один регістр на 17 біт (R4), що керує рухом інших. Структурна схема алгоритму A5/2 зображена на рис.

Зміни структури такі:

- додано регістр R4 завдовжки 17 біт;
- багаточлен зворотного зв'язку для R4 обчислюється за формулою $x^{16} + x^{11} + 1$,
- керування тактуванням здійснюється з допомогою R4 таким чином:
 1. У R4 біти 3, 7, 10 є бітами синхронізації.
 2. Обчислюється мажоритарна функція за формулою 4.4, де x, y і z – біти синхронізації R4(3), R4(7) і R4(10) відповідно.
 3. R1 здійснює зсув, якщо R4(10) = F.
 4. R2 здійснює зсув, якщо R4(3) = F.
 5. R3 здійснює зсув, якщо R4(7) = F;
- вихідний біт системи – результат операції XOR над старшими бітами регістрів і мажоритарних функцій від певних бітів регістрів:
 - 1) для R1 – 12, 14, 15;
 - 2) для R2 – 9, 13, 16;
 - 3) для R3 – 13, 16, 18.

Зміни у функціонуванні не такі істотні і стосуються тільки ініціалізації:

- 64 + 22 такти заповнюються сесійним ключем і номером кадру також R4;
- 1 такт R4(3), R4(7) і R4(10) заповнюються 1;
- 99 тактів з керуванням зрушеннями регістрів, але без генерації послідовності.

Порівняльний аналіз криптостійкості алгоритмів A5/1 і A5/2

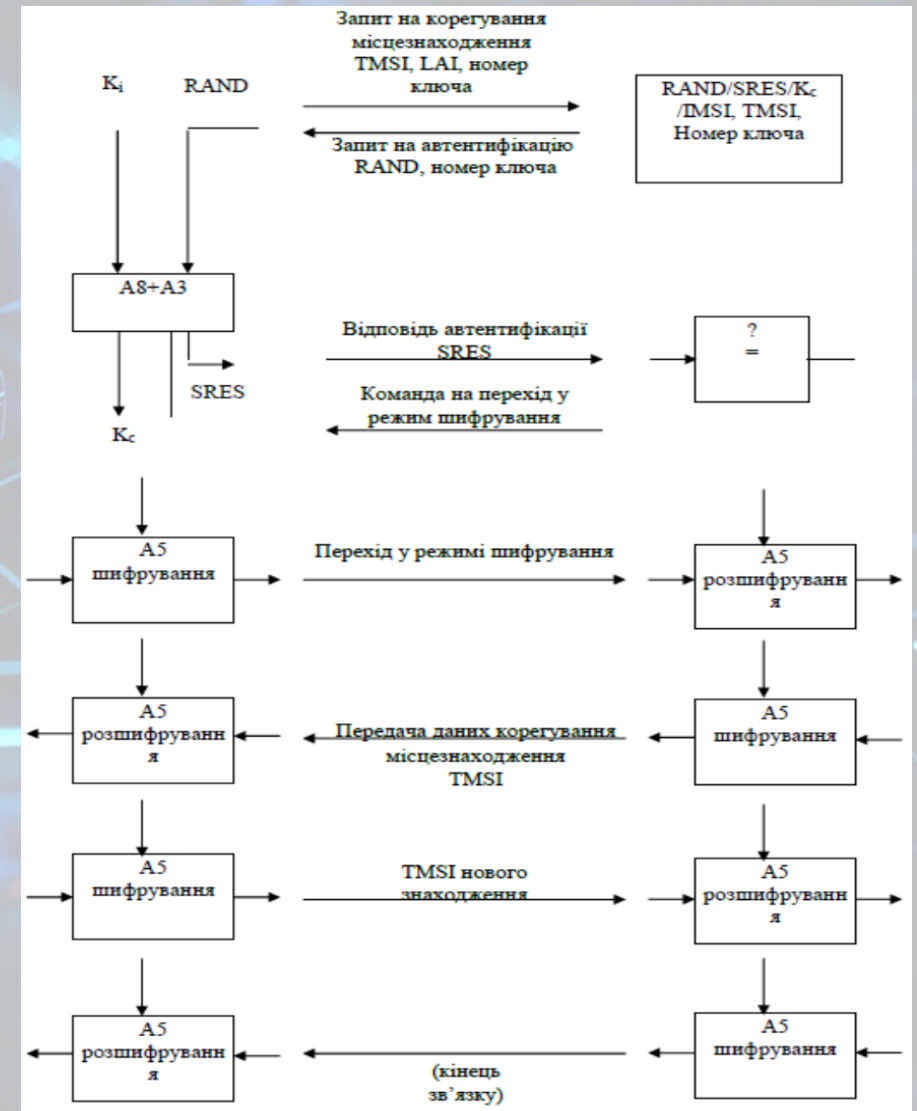
- порівнюючи криптостійкість алгоритмів A5/1 і A5/2, можна зробити висновок, що алгоритм A5/1 є стійкішим, оскільки для його злому у будь-якому випадку необхідно мінімум дві хвилини, а для злому A5/2 – декілька секунд.
- алгоритми забезпечення конфіденційності акустичної інформації, автентифікації, генерації сеансового ключа в стандарті GSM на сьогодні є уразливими до багатьох видів атак.
- Оскільки переговори між двома мобільними станціями ведуться через базову станцію і центр комутації, у обслуговуючого персоналу є можливість доступу до ключової інформації. Таким чином, GSM-зв'язок у край не рекомендується використовувати в сферах, де циркулює таємна інформація.

Забезпечення конфіденційності абонента

Для виключення визначення (ідентифікації) абонента шляхом перехоплення повідомлень, переданих радіоканалом, кожному абоненту системи зв'язку присвоюється «тимчасове посвідчення особи» – тимчасовий міжнародний ідентифікаційний номер користувача (TMSI), який дійсний тільки в межах зони розташування (LA). В іншій зоні розташування йому присвоюється інший TMSI. Якщо абоненту ще не присвоєний тимчасовий номер (наприклад, при першому включенні мобільної станції), ідентифікація проводиться через міжнародний ідентифікаційний номер (IMSI).

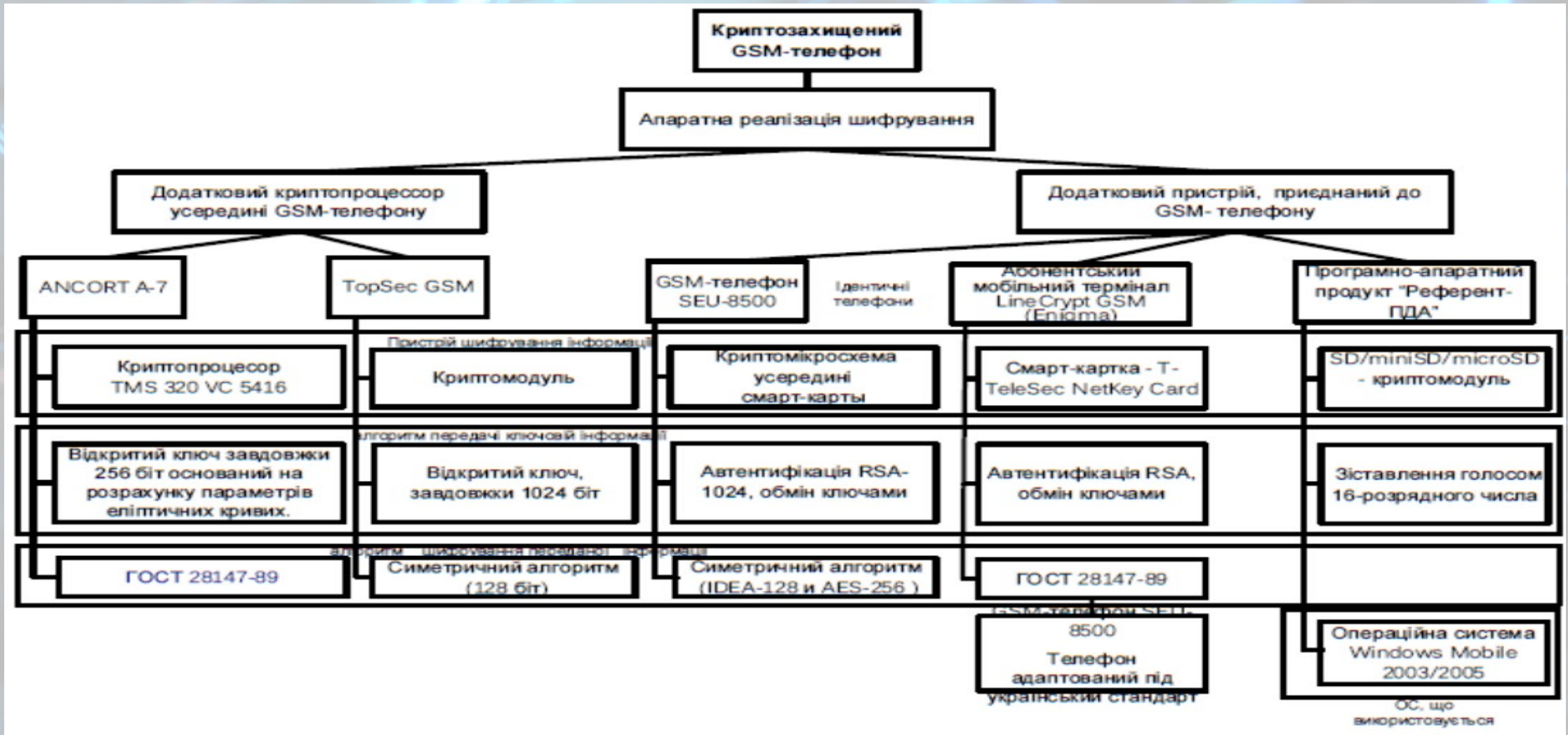
Після закінчення процедури автентифікації і початку режиму шифрування тимчасовий ідентифікаційний номер – TMSI передається на мобільну станцію тільки в зашифрованому вигляді. Цей TMSI використовуватиметься при всіх подальших доступах до системи. Якщо мобільна станція переходить у нову область розташування, то її TMSI повинен передаватися разом з ідентифікаційним номером зони (LAI), в якій TMSI був присвоєний абоненту.

При виконанні процедури корегування місцезнаходження каналами керування здійснюється двосторонній обмін між MS і BTS-службовими повідомленнями, що містять тимчасові номери абонентів TMSI. В цьому випадку в радіоканалі необхідно забезпечити захист інформації про перейменування TMSI і їх належності конкретному абоненту.

Процедура корегування місцезнаходження

Класифікація сучасних програмно-апаратних засобів захисту інформації стандарту GSM

Криптофони з додатковим криптопроцесором усередині GSM-телефону

В теперішній час найбільш поширеним криптофоном з додатковим криптопроцесором усередині GSM-телефону є криптосмартфон ANCORT A-7.

Особливості ANCORT A-7:

- Шифрування SMS і E-mail.
- Виключення можливості атаки «людина посередині».
- Захист від вірусів, які дозволяють прослуховувати телефон абонента, за допомогою будь-якого іншого телефону або спеціалізованого комп'ютера.
- Захист від незаявлених можливостей.
- ANCORT A-7 захищений від пристроїв, що дозволяють прослуховувати стандартні GSM-телефони.
- Захист від прослуховування інформації в результаті втрати, розкрадання, отримання тимчасового доступу.
- Низький час затримки в крипторежимі.

Криптофони з додатковим чипом усередині GSM-телефону

- TopSecGSM – мобільний телефон із захистом від перехоплення телефонних переговорів.
- Шифрована мова передається прозорим каналом передачі даних мережі GSM. Висока безпека досягається комбінацією двох алгоритмів: асиметричного алгоритму з довжиною ключа 1024 біт для ключової угоди і симетричного алгоритму з довжиною ключа 128 біт для шифрування голосу. Режим криптозахисту має опціональне включення. При включеному режимі криптозахисту ініціалізується цифровий виклик і в межах 15 с відбувається обмін ключами.
- Спеціальне програмне забезпечення TopSec GSM дозволяє створювати закриті групи користувачів.
- При конфіденційному зв'язку відбувається стиснення мовного сигналу за допомогою Half-Rate GSM кодера.
- TopSec GSM забезпечує шифрування голосу на ділянці абонент-абонент у мережах стільникового зв'язку GSM, працюючих у діапазонах частот 900 МГц і 1800 МГц.

GSM-телефон SEU-8500

- Шифрування здійснюється в режимі реального часу за допомогою алгоритмів IDEA з довжиною ключа 128 біт і AES з довжиною ключа 256 біт. Передача ключів шифрування здійснюється протягом сеансу установки з'єднання, як частина процедури автентифікації передавальної сторони.
- Генерація ключів шифрування здійснюється за допомогою сертифікованого генератора випадкових чисел у мікросхемі смарт-карти.
- Секретний ключ знаходиться в смарт-карті, і прорахувати його неможливо.

LineCrypt GSM (Enigma)

- Enigma дозволяє встановити захищений голосовий виклик у мережі стільникового зв'язку загального користування із здійсненням безпосереднього шифрування між двома абонентами, що ведуть переговори.
- У терміналі використовується європейський криптографічний алгоритм IDEA, при якому ключ є індивідуальним для кожної розмови і генерується під час процесу обміну на початку кожного захищеного виклику.
- В кінці виклику ці ключі знищуються, і при наступному виклику цей процес виконується наново. Крім того, для забезпечення додаткового захисту інформації, кожен термінал Enigma має індивідуальний цифровий сертифікат.

Додатковий пристрій, що виконує функцію шифрування, та приєднується до звичайного GSM-телефону

- Програмно-апаратний продукт “Референт-PDA” розроблений для пристроїв типу смартфон, що працюють під керуванням операційної системи Windows Mobile 2003/2005.
- Основною відмінністю виробу від аналогів є використання низькошвидкісного каналу передачі даних (до 1600 бод), що дозволяє працювати при слабкому GSM-сигналі (у місцях поганого прийому), в роумінгу, при використанні різних операторів і т. ін.
- У процесі встановлення з'єднання проводиться обмін спеціальною інформацією для взаємної автентифікації пристроїв і формування сеансового ключа.

Особливості захисту інформації в системах мобільного зв'язку стандарту IS-95

- Стандарт IS-95 забезпечує високий ступінь безпеки переданих повідомлень і даних про абонентів.
- Безпека зв'язку забезпечується також застосуванням процедур автентифікації і шифрування повідомлень.
- У стандарті IS-95 реалізовано процедуру автентифікації, відповідну стандарту IS-54B. Шифрування повідомлень, переданих каналами зв'язку, здійснюється також з використанням процедур стандарту IS-54B.
- У стандарті IS-95 реалізовано режим «приватний характер зв'язку», що забезпечується використанням секретної маски у вигляді довгого коду. Цей процес також аналогічний процесу формування маски у вигляді довгого коду, описаного в стандарті IS-54B.

Особливості захисту інформації в прямому каналі зв'язку

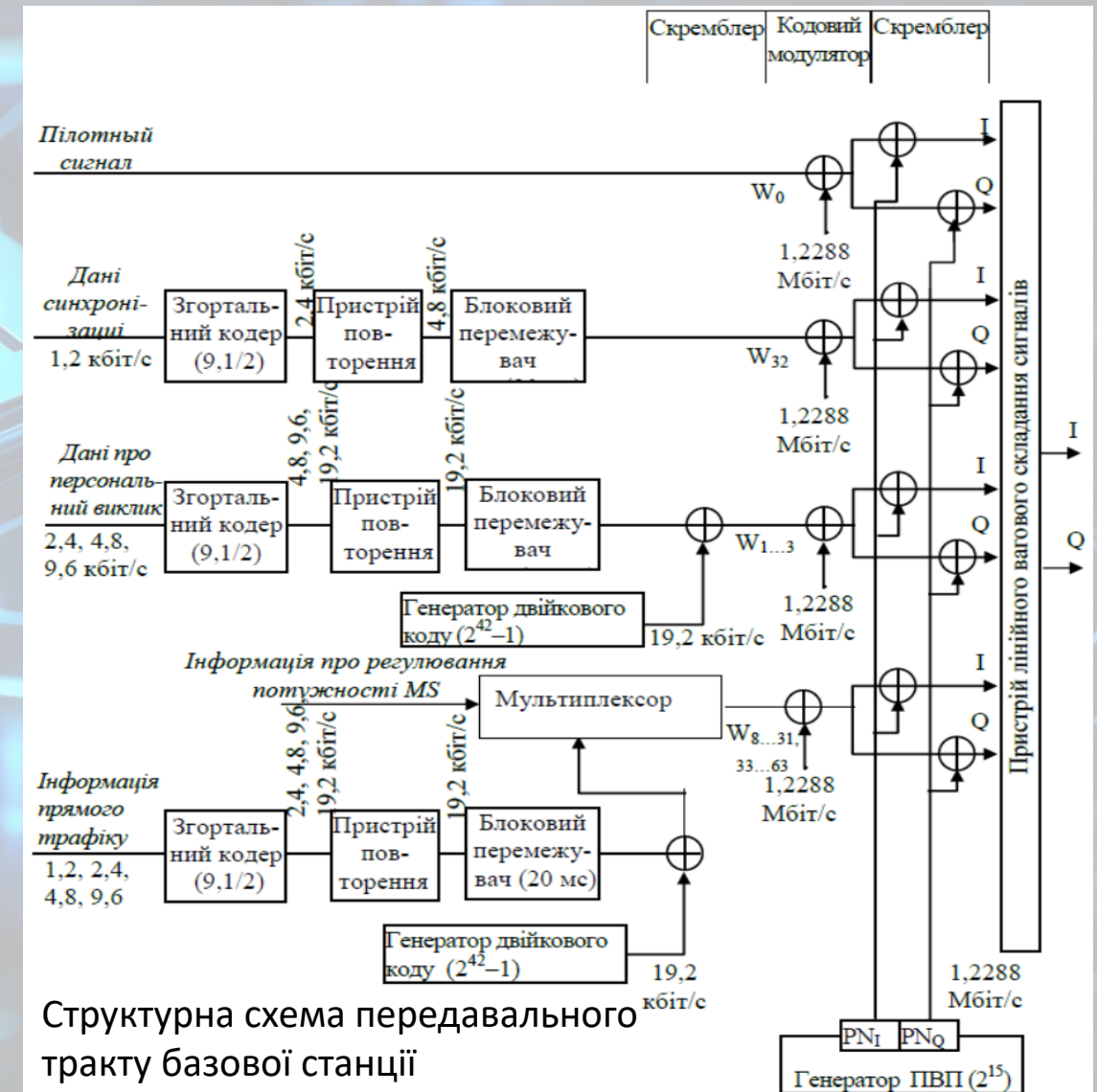

Структура маски довгого коду каналу прямого трафіку

Преамбула	Серійний номер		
1100011000	Кодовий номер 8 біт	Резервні біти 6 біт	Порядковий номер 18 біт

Структура маски довгого коду каналу персонального виклику

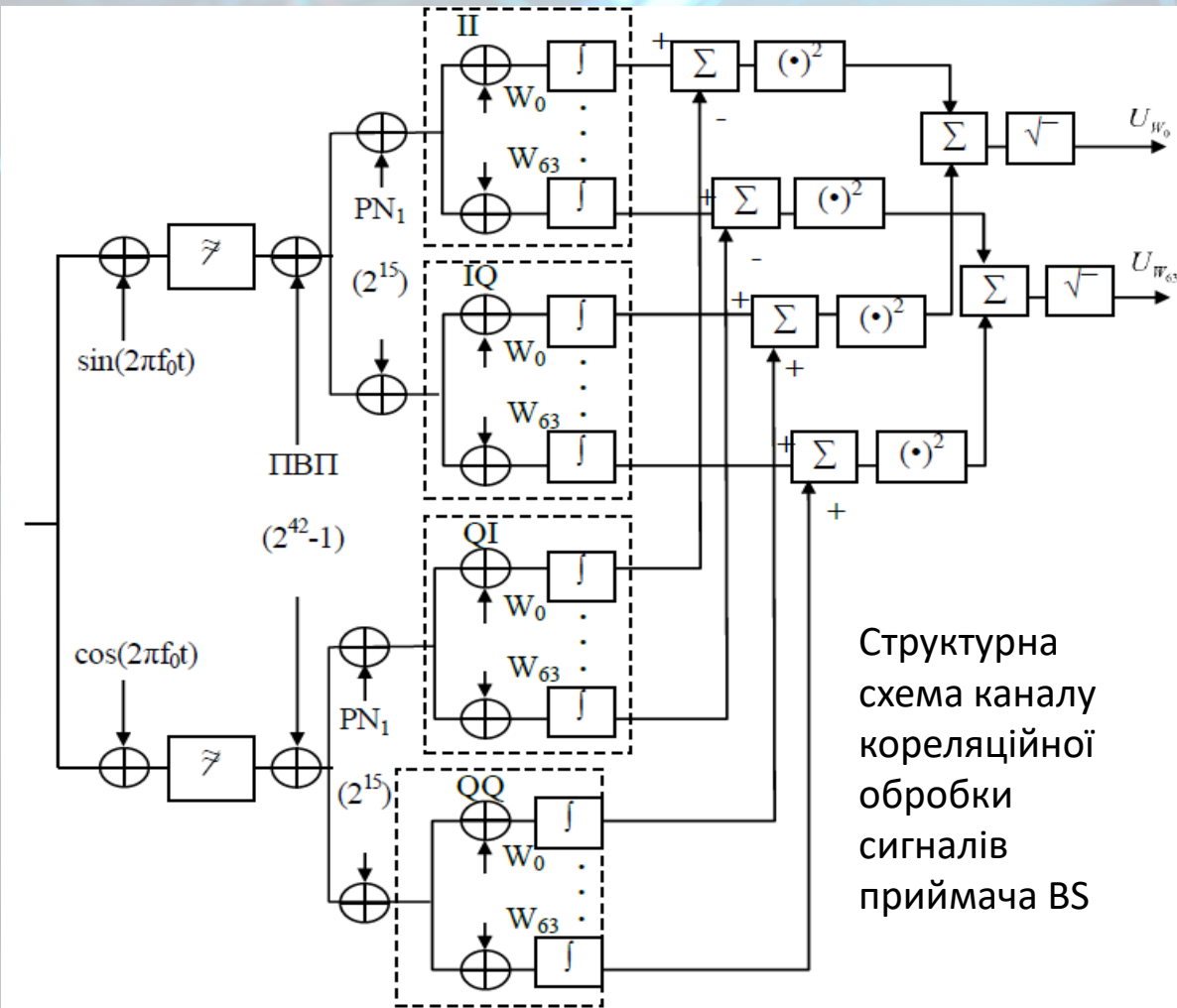
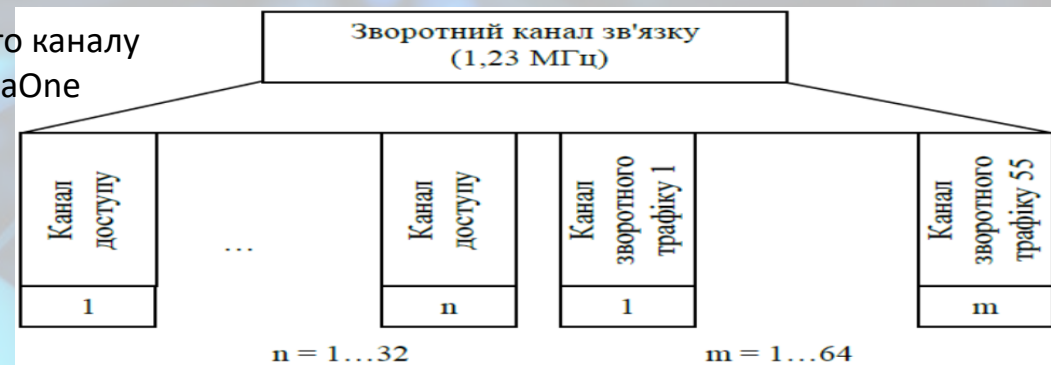
Преамбула	Резервні біти	Номер каналу персонального виклику	Резервні біти	Індекс часового зсуву ПВП пілот-сигналу
1100011000	00000	XXX	000000000000	XXXXXXXXXX

Структурна схема передавального тракту базової станції

Особливості захисту інформації в зворотному каналі зв'язку

Структура зворотного каналу зв'язку системи cdmaOne

Структурна
схема каналу
кореляційної
обробки
сигналів
приймача BS

Структурна схема передавального тракту мобільної

Безпека бездротових з'єднань (WLAN)

У бездротових локальних мережах головним чином використовується група стандартів технології 802.11x (a, b, g і т.д.). Ці стандарти дозволяють з'єднувати робочі станції, або мобільні пристрої каналами із пропускнуою здатністю до декількох Гбіт/с із використанням бездротової точки доступу, що підключається до кабельної мережі або прямо до іншої робочої станції.

Стандарти передбачають обмін автентифікаційними даними, а також шифрування інформації.

Стандарт 802.11x визначає протокол WPA і WPA2 для захисту інформації при її передачі через WLAN. WPA і WPA2 передбачає забезпечення трьох основних аспектів:

- Автентифікація.
- Конфіденційність.
- Цілісність.

WPA і WPA2 (1)

WPA і WPA2 (Wi-Fi Protected Access) – являє собою оновлену програму сертифікації пристроїв бездротового зв'язку. Технологія WPA прийшла на заміну технології захисту бездротової Wi-Fi мережі WEP. Плюсами WPA є посилена безпека даних і більш жорсткий контроль доступу до бездротових мереж. Вагомою характеристикою є сумісність між безліччю бездротових пристроїв як на апаратному рівні, так і на програмному. На даний момент WPA і WPA2 розробляються й просуваються організацією Wi-Fi Alliance.

В WPA забезпечена підтримка стандартів 802.1X, а також протоколу EAP (Extensible Authentication Protocol, розширюваний протокол автентифікації). Варто помітити, що в WPA2 підтримується шифрування у відповідності зі стандартом AES (Advanced Encryption Standard, удосконалений стандарт шифрування), що має ряд переваг над використовуваним в WEP RC4, наприклад набагато більше стійкий криптоалгоритм.

Більш вагомим аспектом при впровадженні WPA є можливість роботи технології на існуючому апаратному забезпеченні Wi-Fi.

Деякі відмінні риси WPA:

- удосконалена схема шифрування RC4;
- обов'язкова автентифікація з використанням EAP;
- Система централізованого керування безпекою, можливість використання в діючих корпоративних політиках безпеки.

WPA і WPA2 (2)

Автентифікація користувачів

- Wi-Fi Alliance дає наступну формулу для визначення суті WPA: WPA = 802.1X + EAP + TKIP + MIC
- Видно, що WPA, по суті, є сумою декількох технологій
- WPA використовується Розширюваний протокол автентифікації (EAP) як основа для механізму автентифікації користувачів.
- Неодмінною умовою автентифікації є пред'явлення користувачем свідчення (або інакше мандат), що підтверджує його право на доступ у мережу. Для цього права користувач проходить перевірку за спеціальною базою зареєстрованих користувачів.
- Слід зазначити, що WPA має спрощений режим. Він одержав назву Pre-Shared Key (WPA-PSK).

WPA і WPA2 (3)

Шифрування

- Ключова проблема WEP полягає у використанні занадто схожих ключів для різних пакетів даних.
- TKIP, MIC і 802.1X (частини рівняння WPA) внесли свою лепту в посилення шифрування даних мереж, що використовують WPA.
- Протокол TKIP (Temporal Key Integrity Protocol) – це метод шифрування. Протокол TKIP забезпечує по пакетному шифрування, що включає перевірку цілісності повідомлень і механізм повторного шифрування.
- Іншим важливим механізмом є перевірка цілісності повідомлень (Message Integrity Check, MIC)
- механізми шифрування, які використовуються для WPA і WPA-PSK, є ідентичними. Єдина відмінність WPA-PSK полягає в тому, що автентифікація виробляється з використанням пароля, а не по сертифікату користувача.

WPA2

- WPA2 визначається стандартом IEEE 802.11i, прийнятим у червні 2004 року, і покликаний замінити WPA. У ньому реалізоване CCMP і шифрування AES, за рахунок чого WPA2 став більше захищеним, чим свій попередник. З 13 березня 2006 року підтримка WPA2 є обов'язковою умовою для всіх сертифікованих Wi-Fi пристроїв.
- У режимі WPA-PSK/WPA 2-PSK і TKIP або AES використовується загальний ключ (PSK) довжиною 8 – 63 символу.

Автентифікація в WLAN

- Автентифікація є ключовим компонентом системи безпеки WLAN.
- Ідентифікатор набору служб (SSID) – це 32-бітний рядок, використовуваний як мережеве ім'я. Щоб зв'язати робочу станцію із точкою доступу, обидві системи повинні мати той самий SSID. Якщо робоча станція не має потрібного SSID, то вона не зможе зв'язатися із точкою доступу й з'єднатися з мережею. На жаль, SSID поширюється багатьма точками доступу. Це означає, що будь-яка робоча станція, що перебуває в режимі очікування, може одержати SSID і додати саму себе у відповідну мережу. Деякі точки доступу можна налаштувати на заборону поширення SSID. Однак, якщо дана конфігурація не буде супроводжуватися відповідними мірами безпеки передачі даних, SSID як і раніше можна буде визначити за допомогою прослуховування трафіку.
- Деякі точки доступу дозволяють використовувати MAC-адреси авторизованих робочих станцій для автентифікації (це можливість, передбачена постачальником, тому вона не включена в специфікацію). MAC-адреса повідомляється точці доступу адміністратором, що додає MAC-адресу в список дозволених пристроїв. На жаль, MAC-адреси повинні передаватися у відкритому виді; у протилежному випадку мережа функціонувати не буде. Якщо зломисник прослуховує трафік, він може визначати авторизовані MAC-адреси й налаштувати свою власну систему на використання однієї із цих MAC-адрес для установки з'єднання з AP.

Протокол 802.1X: контроль доступу в мережу по портах

Протокол 802.1X розроблений як надбудова для всіх протоколів контролю доступу 2 рівнів, включаючи Ethernet і WLAN. Протокол призначений для забезпечення узагальненого механізму автентифікації при доступі в мережу й передбачає наступний набір елементів:

- Автентифікатор. Мережний пристрій, що здійснює пошук інших об'єктів для автентифікації; для WLAN це може бути AP.
- Здобувач. Об'єкт, якому потрібен доступ. У випадку з WLAN це може бути робоча станція.
- Сервер автентифікації. Джерело служб автентифікації. 802.1X дозволяє централізацію цієї функції, тому даний сервер є, наприклад, сервером RADIUS.
- Мережева точка доступу. Точка приєднання робочої станції до мережі. По суті, це порт на комутаторі або концентраторі. У бездротовій технології вона є зв'язком між робочою станцією й точкою доступу.
- Процес доступу через порт (PAE). PAE – це процес, що виконує протоколи автентифікації. PAE є як в автентифікатора, так і в здобувача.
- Розширюваний протокол автентифікації (EAP). Протокол EAP (визначений у стандарті RFC 2284) являє собою протокол, використовуваний при обміні автентифікаційними даними. Поверх EAP можуть працювати й інші протоколи автентифікації більш високого рівня.

Питання безпеки бездротових з'єднань

- **Виявлення WLAN**
Виявити WLAN дуже легко. Дійсно, саме для цієї мети був розроблений ряд засобів. Однієї з таких утиліт є NetStumber (<http://www.netstumber.com/>); вона працює в операційних системах сімейства Windows і може використовуватися спільно із супутниковим навігатором (ресивером глобальної системи позиціонування, GPS) для виявлення бездротових мереж WLAN. Дана утиліта ідентифікує SSID мережі WLAN, а також визначає, чи використовується в ній WPA/WPA2.
- **Прослуховування**
Найбільш очевидним ризиком, що представляється для організації, що використовує бездротову мережу, є можливість проникнення зломисника у внутрішню мережу компанії. Навіть ті організації, у яких використовується WPA/WPA2, є уразливими до даного типу прослуховування. Такі засоби, як WPA/WPA2Crack, вимагають обробки декількох мільйонів пакетів, перш ніж зможуть бути визначені ключі шифрування.
- **Активні атаки**
Основний ризик, пов'язаний з бездротовими мережами: зломисник може успішно перебороти периметр мережного захисту організації. В більшості організацій використовується деякий метод автентифікації перед наданням доступу до серверів і файлів. Однак якщо на системах не встановлені потрібні відновлення, у зломисника з'являється можливість виявити ці уразливості, якими він зможе скористатися для виконання несанкціонованих дій.
 - Замість проведення внутрішніх атак зломисник може використовувати мережеве з'єднання для атаки ззовні. Таким чином, організація стає джерелом атакуючого трафіку, націленого на іншу комп'ютерну систему.
- **Юридичні питання**

Реалізація безпеки бездротових мереж

- Безпека точки доступу. В ідеальному випадку точка доступу дозволяє вказати ключ WPA/WPA2. По можливості використовуйте HTTPS для керування точкою доступу й запобігайте доступу зломисника за допомогою використання високонадійних паролів. Останнє, що необхідно взяти до уваги при розгляді точок доступу, – їхнє розташування.
- Безпека передачі даних. Незважаючи на серйозні уразливості, що є присутнім в WPA/WPA2, необхідно використовувати цей протокол. Більша частина VPN-продуктів передбачає надійні алгоритми шифрування, у яких відсутні недоліки, властиві WPA/WPA2.
- Безпека робочої станції. Захист робочих станцій у мережі WLAN не відрізняється від захисту переносних комп'ютерів, розташованих в іншому місці. Необхідно встановити відповідне антивірусне ПЗ. Якщо ризик великий, на робочих станціях варто застосувати персональні міжмережеві екрани.
- Безпека сайту. WLAN необхідно розгортати в окремих сегментах мережі й встановити міжмережевий екран між мережею WLAN і внутрішньою мережею організації. Варто встановити в WLAN систему виявлення вторгнень для виявлення несанкціонованих відвідувачів. Стандарт 802.1X передбачає більш надійну автентифікацію, ніж SSID або MAC-адреса, однак він не захищений від перехоплення сеансу з'єднання. Нелегальні й несанкціоновані точки доступу також являють собою проблему, що організації повинні дозволяти з метою запобігання неприємностей.

Приклад реалізації бездротової локальної мережі

- Почніть із того, що розпишіть на папері суть проблеми. Визначте, які служби повинні бути доступні співробітникам на території організації, а також тих, хто може працювати в мережі, перебуваючи в їдальні або в приміщенні для відпочинку.
- Визначте ризики, що представляються для організації через використання WLAN. Чи буде сигнал бездротової мережі доступний поза територією організації? Як розв'язати питання підключення до мережі відвідувачів і позаштатних співробітників?
- Після визначення погроз варто почати визначення контрзаходів, які можуть знизити ризики до контрольованого рівня. Не слід розглядати лише технологічні рішення. Візьміть до уваги також питання, пов'язані з керуванням і виконанням різних операцій.
- Якщо у вас є доступ до точки доступу й бездротовий мережний адаптер, спробуйте застосувати розроблені рішення.

Контрольні запитання

1. Назвіть основні механізми безпеки в стандарті GSM.
2. Що входить до складу стандартного модуля достовірності абонента (SIM-карти)?
3. Що використовується для забезпечення конфіденційності переданої радіоканалом інформації?
4. У чому суть алгоритму шифрування A5/1?
5. Порівняльний аналіз криптостійкості алгоритмів A5/1 і A5/2.
6. Що таке тимчасовий міжнародний ідентифікаційний номер користувача (TMSI)?
7. Що входить до складу криптофонів з додатковим криптопроцесором усередині GSM-телефону?
8. Які особливості захисту інформації в системах мобільного зв'язку стандарту IS-95?
9. Назвіть особливості захисту інформації в прямому каналі зв'язку.
10. Які додаткові пристрої, що виконують функцію шифрування, та приєднуються до звичайного GSM-телефону, ви знаєте?
11. Які стандарти та протоколи використовуються для захисту безпроводових мереж?

ВІРТУАЛЬНІ БЕЗПЕЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ VPN

Концепція побудови

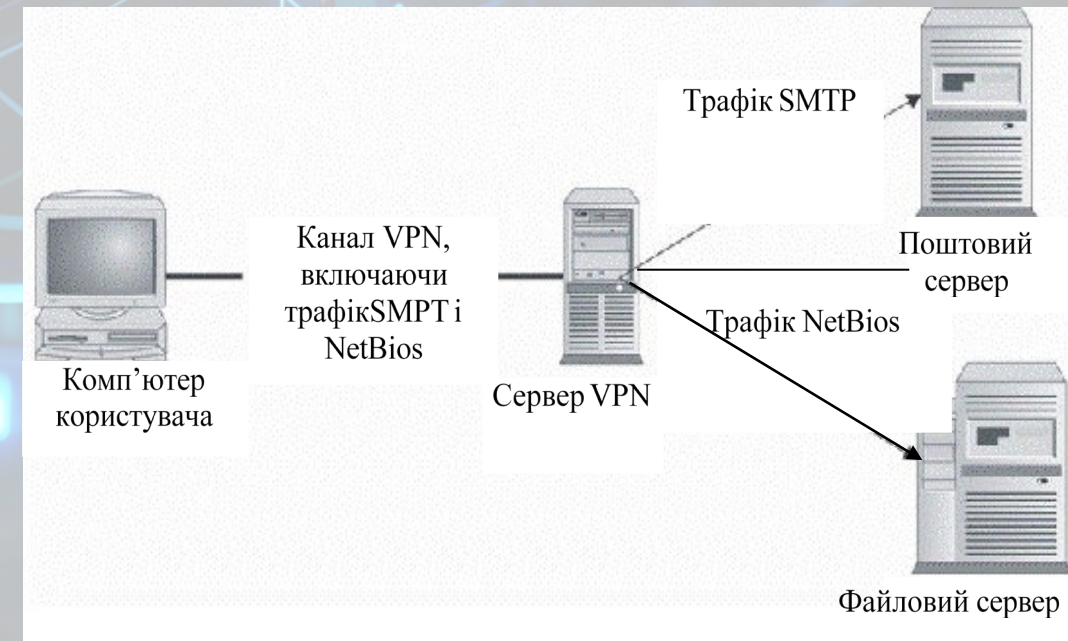
Приватні мережі використовуються організаціями для з'єднання з віддаленими сайтами й з іншими організаціями. Приватні мережі складаються з каналів зв'язку, орендованих у різних телефонних компаній і постачальників послуг Інтернету.

Приватні мережі мають безліч переваг:

- інформація зберігається в секреті;
- віддалені сайти можуть здійснювати обмін інформацією негайно;
- віддалені користувачі не відчують себе ізольованими від системи, до якої вони здійснюють доступ.

Віртуальні приватні мережі володіють декількома характеристиками:

- трафік шифрується для забезпечення захисту від прослуховування;
- здійснюється автентифікація віддаленого сайту;
- віртуальні приватні мережі забезпечують підтримку безлічі протоколів;
- з'єднання забезпечує зв'язок тільки між двома конкретними абонентами.

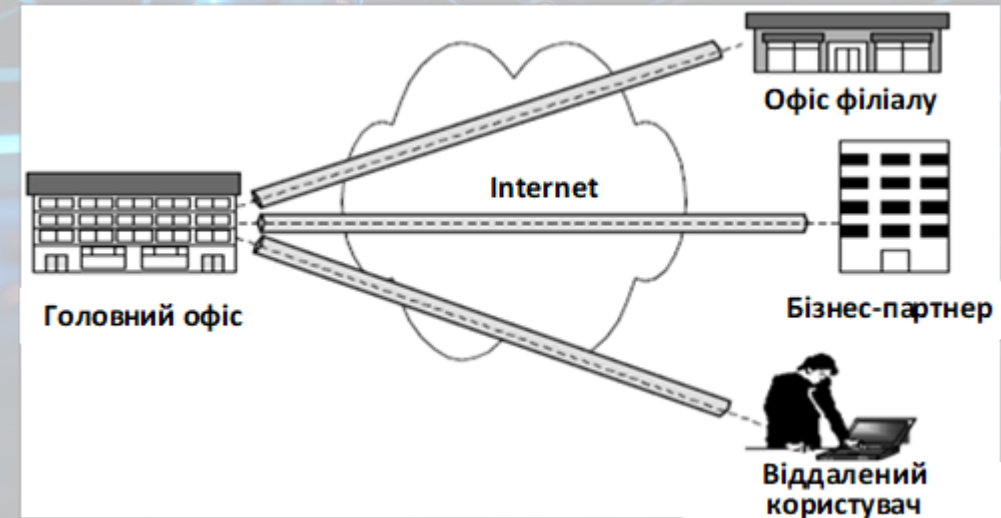
Основні поняття та функції (1)

При підключенні корпоративної локальної мережі до відкритої мережі виділяють два основних типи загроз безпеці:

- несанкціонований доступ до внутрішніх ресурсів корпоративної локальної мережі, отриманий зловмисником в результаті несанкціонованого доступу до цієї мережі;
- Несанкціонований доступ до корпоративних даних при передачі по відкритій мережі.

Забезпечення безпеки інформаційної взаємодії між локальними мережами та окремими комп'ютерами за допомогою відкритих мереж, зокрема через мережу Інтернет, можливе шляхом ефективного вирішення таких завдань:

- захист локальних мереж і окремих комп'ютерів, підключених до відкритих каналів зв'язку, від несанкціонованих дій із зовнішнього середовища;
- захист інформації в процесі її передачі по відкритих каналах зв'язку.

Основні поняття та функції (2)

VPN-тунель – це з'єднання, що здійснюється через відкриту мережу, по якій передаються криптографічно захищені пакети віртуальних мережових повідомлень. Захист інформації при передачі через VPN-тунель базується на наступних функціях:

- аутентифікація взаємодіючих сторін;
- криптографічне замикання (шифрування) даних, що передаються;
- перевірка достовірності та цілісності переданої інформації.

VPN-клієнт – це програмний або апаратно-апаратний комплекс, який зазвичай виконується на базі персонального комп'ютера.

VPN-сервер – це встановлений на комп'ютері програмний або апаратно-апаратний комплекс, який виконує функції сервера.

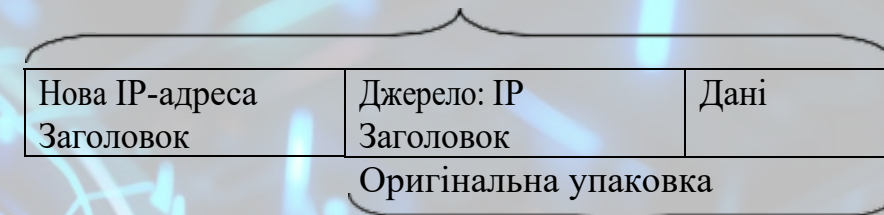
Шлюз безпеки — це мережовий пристрій, який підключається до двох мереж, який виконує функції шифрування та автентифікації для кількох хостів, розташованих за ним.

Основні поняття та функції (3)

Суть тунелювання полягає в інкапсуляції, тобто «упаковці» переданої частини даних разом з сервісними полями в нову «оболонку». У цьому випадку пакет протоколу нижчого рівня розміщується в полі даних пакета протоколу вищого рівня або еквівалента.

Особливістю тунелювання є те, що ця технологія дозволяє шифрувати вихідний пакет повністю разом із заголовком, а не лише його полем даних. Оригінальний пакет із зашифрованим заголовком не може бути використаний для передачі по мережі. Тому для захисту вихідного пакета використовується інкапсуляція та тунелювання. Вихідний пакет шифрується повністю разом із заголовком, а потім цей зашифрований пакет поміщається в інший зовнішній пакет з відкритим заголовком. Для передачі даних по відкритій мережі використовуються відкриті поля заголовка зовнішнього пакета.

Після прибуття в кінцеву точку захищеного каналу внутрішній пакет джерела витягується із зовнішнього пакета, розшифровується, а його відновлений заголовок використовується для подальшої передачі по внутрішній мережі

Приклад пакета, підготовленого до тунелювання

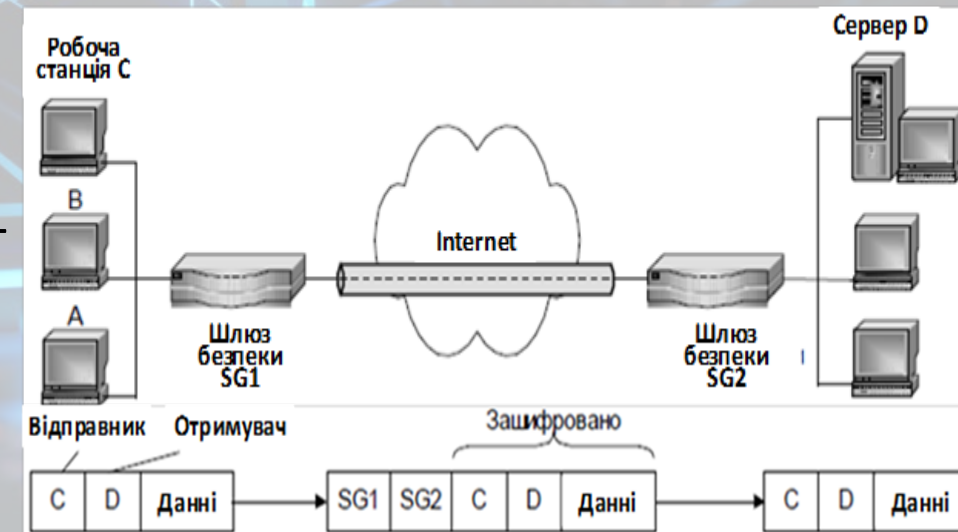

Схема віртуального захищеного тунелю

Основні поняття та функції (4)

VPN-тунелі можуть бути створені для різних типів кінцевих користувачів – як локальна локальна мережа (Local Area Network) зі шлюзом безпеки, так і окремі комп'ютери віддалених і мобільних користувачів. Щоб створити віртуальну приватну мережу для великого підприємства, вам потрібні VPN-шлюзи, VPN-сервери та VPN-клієнти. VPN-шлюзи доцільно використовувати для захисту локальних мереж підприємства, VPN-сервери і VPN-клієнти використовуються для організації безпечних з'єднань віддалених і мобільних користувачів з корпоративною мережею через мережу Інтернет.

Стандартна технологія функціонування VPN складається з чотирьох ключових компонентів:

- Сервер VPN.
- Алгоритми шифрування.
- Система автентифікації.
- Протокол VPN.

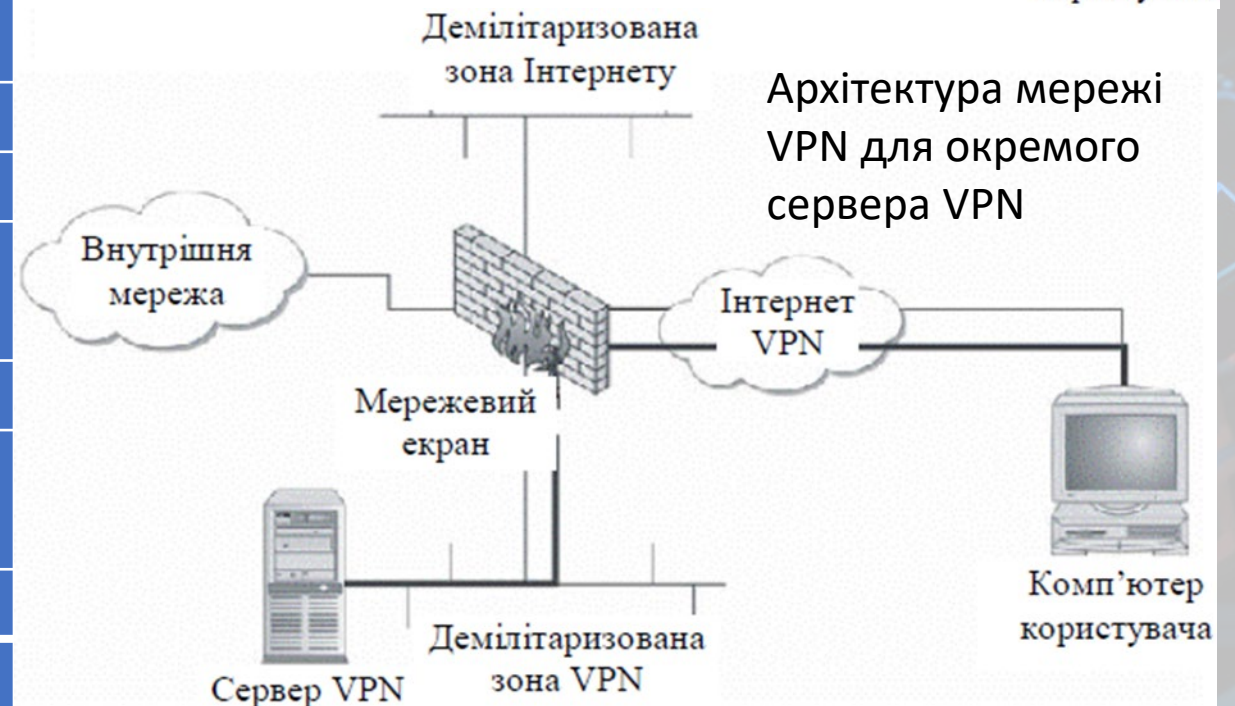
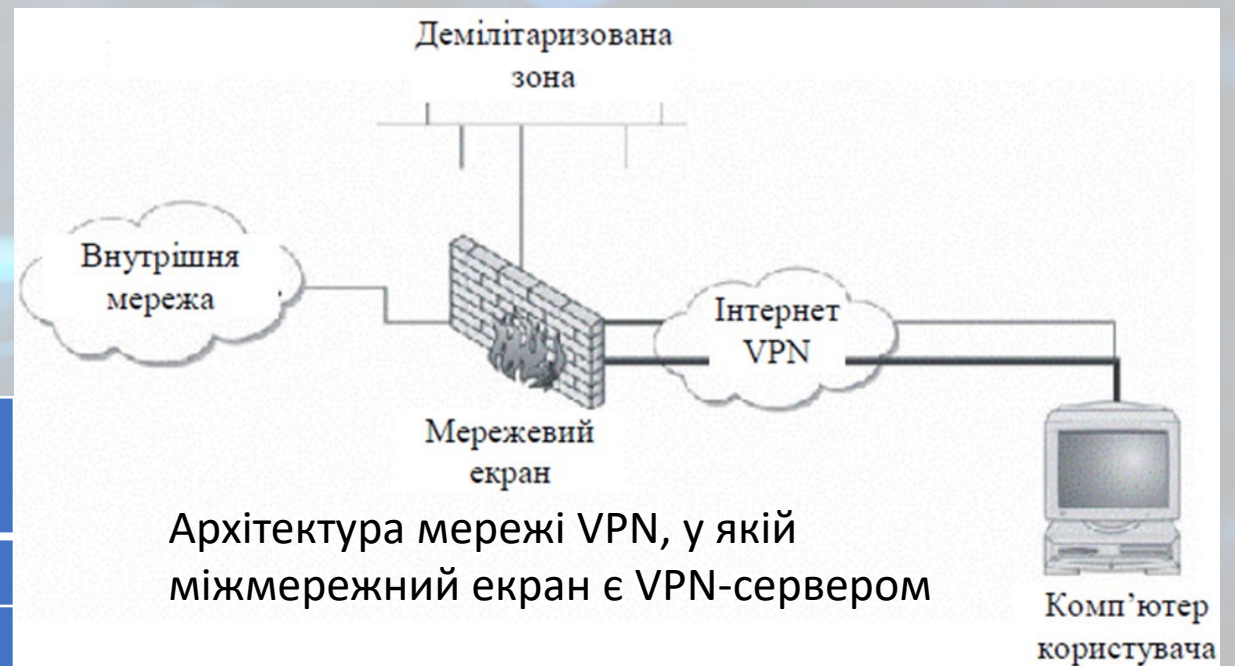
Ці компоненти реалізують відповідність вимогам по безпеці, продуктивності й здатності до взаємодії.

- Кількість часу, протягом якого необхідно забезпечувати захист інформації.
- Число одночасних з'єднань користувачів.
- Очікувані типи з'єднань користувачів (співробітники, що працюють віддалено або перебувають у поїзді).
- Число з'єднань із віддаленим сервером.
- Типи мереж VPN, яким знадобиться з'єднання.
- Очікуваний обсяг вхідного й вихідного трафіку на віддалених вузлах.
- Політика безпеки, що визначає налаштування безпеки.

Сервер VPN

Правила політики міжмережевого екрана, що включають демілітаризовану зону VPN

Номер правила	Вихідний IP	Кінцевий IP	Служба	Дія
1	Будь-який	VPN-сервер	Служба VPN	Прийняття.
2	VPN-сервер	Внутрішня мережа	Будь-який	Прийняття
3	Будь-який	VPN-сервер	Будь-який	Відхилення
4	Будь-який	Веб-сервер	HTTP	Прийняття
5	Будь-який	Поштовий сервер	SMTP	Прийняття
6	Поштовий сервер	Будь-який	SMTP	Прийняття
7	Внутрішня мережа	Будь-який	HTTP, HTTPS, FTP, telnet, SSH	Прийняття
8	Внутрішня DNS	Будь-який	DNS	Прийняття
9	Будь-який	Будь-який	Будь-який	Скидання

Компоненти VPN

Алгоритми шифрування

- Алгоритм шифрування, використовуваний в VPN, повинен бути стандартним потужним алгоритмом. Виникає питання: яка ж система шифрування найкраща? Взагалі, всі стандартні й потужні алгоритми можуть ефективно використовуватися при побудові VPN.

Система автентифікації

- Користувачі можуть проходити автентифікацію з використанням того, що вони знають, того, що в них є або за допомогою даних про те, ким вони є. Гарною комбінацією засобів автентифікації є смарт-карти в парі з персональним ідентифікаційним номером або паролем.

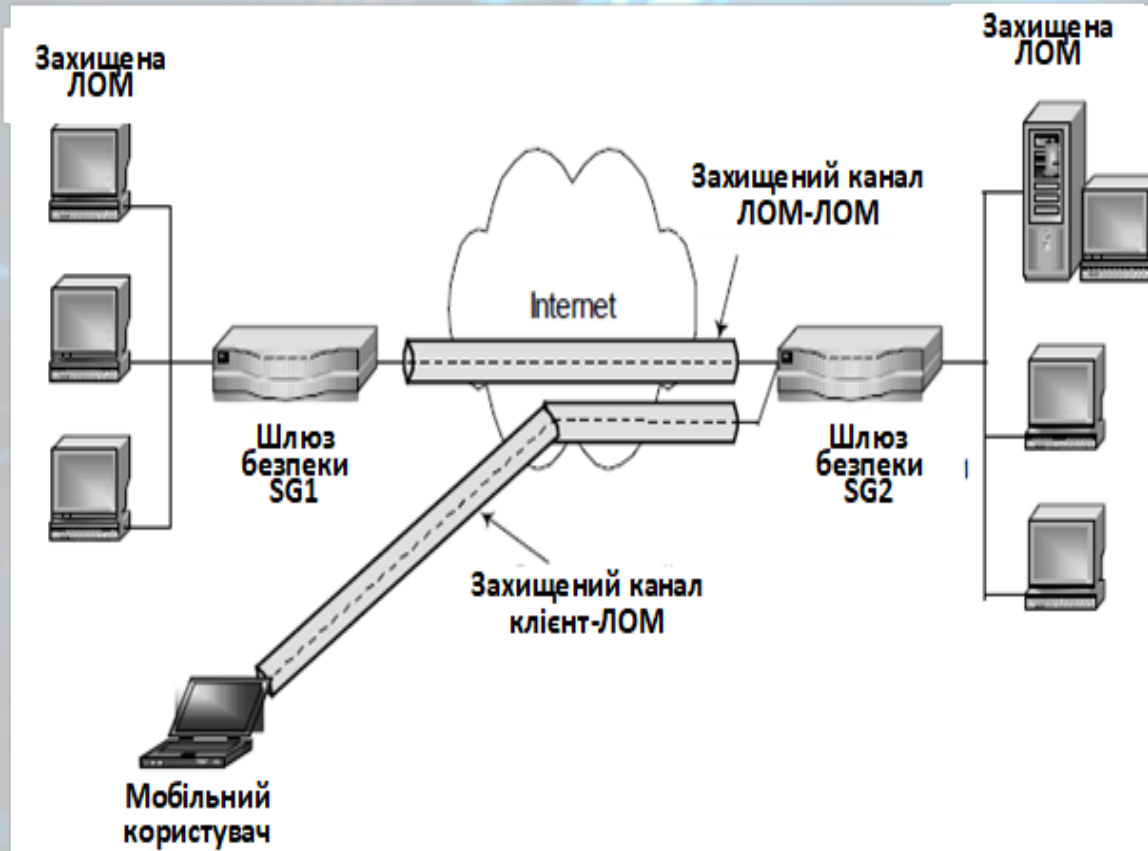
Протокол VPN

- Протокол VPN визначає, яким чином система VPN взаємодіє з іншими системами в Інтернеті, а також рівень захищеності трафіку.

Варіанти побудови віртуальних захищених каналів

При проектуванні VPN зазвичай розглядають дві основні схеми (рис.):

- віртуальний захищений канал між локальними мережами (канал LAN-LAN);
- віртуальний захищений канал між хостом і локальною мережею (канал клієнт-LAN).

Перша схема підключення дозволяє замінити дорогі виділені лінії між окремими офісами і створити завжди доступні захищені канали між ними. У цьому випадку шлюз безпеки служить інтерфейсом між тунелем і локальною мережею, при цьому користувачі локальної мережі використовують тунель для зв'язку один з одним. Багато компаній використовують цей тип VPN як заміну або доповнення до існуючих WAN-з'єднань, таких як Frame Relay.

Друга схема захищеного VPN-каналу призначена для встановлення з'єднань з віддаленими або мобільними користувачами. Створення тунелю ініціює клієнт (віддалений користувач). Для зв'язку зі шлюзом, який захищає віддалену мережу, він запускає на своєму комп'ютері спеціальне клієнтське програмне забезпечення. Цей тип VPN замінює комутоване з'єднання та може використовуватися разом із традиційними методами віддаленого доступу.

Інструменти безпеки VPN

У контексті завдань VPN критерії безпеки даних можна визначити таким чином:

- Конфіденційність – гарантія того, що в процесі передачі даних по захищених каналах VPN ці дані можуть бути відомі тільки законному відправнику і одержувачу;
- Цілісність – це запорука збереження даних, що передаються під час проходження захищеним каналом VPN. Будь-які спроби змінити, знищити або створити нові дані будуть виявлені і стануть відомими легальним користувачам;
- Доступність є гарантією того, що засоби, які виконують функції VPN, постійно доступні законним користувачам. Доступність VPN-інструментів – це комплексний показник, який залежить від низки факторів: надійності впровадження, якості сервісу та ступеня захисту самого інструменту від зовнішніх атак.

Для забезпечення безпеки даних, що передаються у віртуальних захищених мережах, повинні бути вирішені такі основні завдання мережевої безпеки:

- взаємна аутентифікація абонентів при встановленні з'єднання;
- забезпечення конфіденційності, цілісності та достовірності інформації, що передається;
- авторизація та управління доступом;
- охорона периметра мережі та виявлення вторгнень;
- Управління мережевою безпекою.

Завдання мережевої безпеки

Процедура аутентифікації дозволяє законним користувачам увійти в систему та запобігає доступу небажаних осіб до мережі. Сучасні засоби ідентифікації та аутентифікації повинні відповідати двом умовам:

- Дотримуйтесь єдиного входу
- бути стійким до мережевих загроз (пасивне і активне прослуховування мережі).

Завданням забезпечення конфіденційності інформації є захист переданих даних від несанкціонованого зчитування і копіювання. Основним засобом забезпечення конфіденційності інформації є шифрування.

Система авторизації надає легальним користувачам не тільки певні права доступу до каталогів, файлів і принтерів, а й регулює доступ користувача до шифрування пакетів, цифрового підпису та певних VPN-пристроїв.

Використання інструментів безпеки, таких як брандмауери, системи виявлення вторгнень, системи аудиту безпеки та антивірусні пакети, забезпечує систематичний захист даних, що переміщуються по мережі.

VPN дозволяють компаніям визначати, який рівень управління мережею вони повинні зберегти і які функції слід передати постачальникам послуг. Багато компаній вважають за краще здійснювати повний контроль над розгортанням і роботою своїх VPN і, відповідно, хочуть мати комплексну систему управління мережею, засновану на політиці безпеки компанії.

Розгортання користувальницьких віртуальних приватних мереж

Користувальницькі VPN володіють двома основними перевагами:

- Співробітники, що перебувають у відрядженні, можуть здійснювати доступ до електронної пошти, файлів і внутрішніх систем у будь-який час.
- Співробітники, що працюють дома, можуть здійснювати доступ до служб мережі, як і співробітники, що працюють в організації, без оренди дорогих виділених каналів.

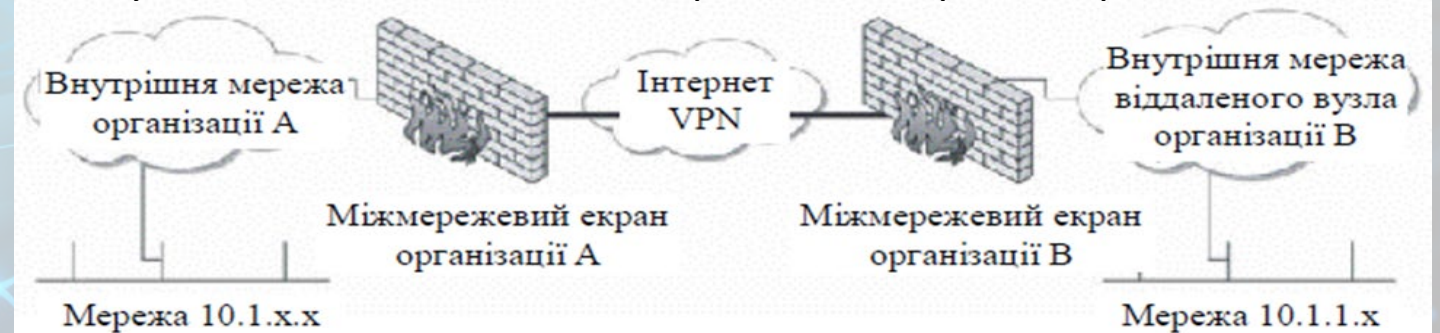
Використання "троянського коня" для проникнення у внутрішню мережу організації

Розгортання вузлових мереж VPN

Вузлові віртуальні приватні мережі використовуються організаціями для підключення до віддалених вузлів без застосування дорогих виділених каналів або для з'єднання двох різних організацій, між якими потрібен зв'язок для здійснення інформаційного обміну, пов'язаного з діяльністю цих організацій. Як правило, VPN з'єднує один міжмережевий екран або прикордонний маршрутизатор з іншим аналогічним пристроєм (рис.)

Міжвузлове з'єднання VPN, що проходить через Інтернет

Вузлова VPN може викликати конфлікти, пов'язані з адресацією

Вузлова VPN використовує NAT для запобігання конфліктам адресації

Класифікація VPN (1)

Існують різні варіанти класифікації VPN. Найчастіше використовуються такі три класифікаційні ознаки:

- операційний рівень моделі OSI;
- архітектура технічного рішення VPN;
- спосіб технічної реалізації VPN.

Класифікація VPN за операційним рівнем моделі OSI. Виходячи з операційного рівня моделі OSI, виділяють такі групи VPN:

- VPN на рівні каналу;
- VPN на мережевому рівні;
- VPN на рівні сеансу.

БЕЗПЕЧНІ ПРОТОКОЛИ ДОСТУПУ	ЗАСТОСОВУННЯ	Як впливати на додатки
	УЯВЛЕННЯ	
	СЕАНСОВИЙ	Прозорий для додатків
	ТРАНСПОРТНИЙ	
	МЕРЕЖНИЙ	
	КАНАЛЬНИЙ	
	ФІЗИЧНИЙ	

Класифікація VPN (2)

Класифікація VPN за архітектурою технічних рішень. За архітектурою технічного рішення прийнято виділяти три основні типи віртуальних приватних мереж:

- Внутрішні VPN
- VPN з віддаленим доступом;
- VPN для бізнесу.

Класифікація VPN за технічною реалізацією. Конфігурація та характеристики віртуальної приватної мережі багато в чому визначаються типом використовуваних VPN-пристроїв. За способом технічної реалізації виділяють наступні групи VPN:

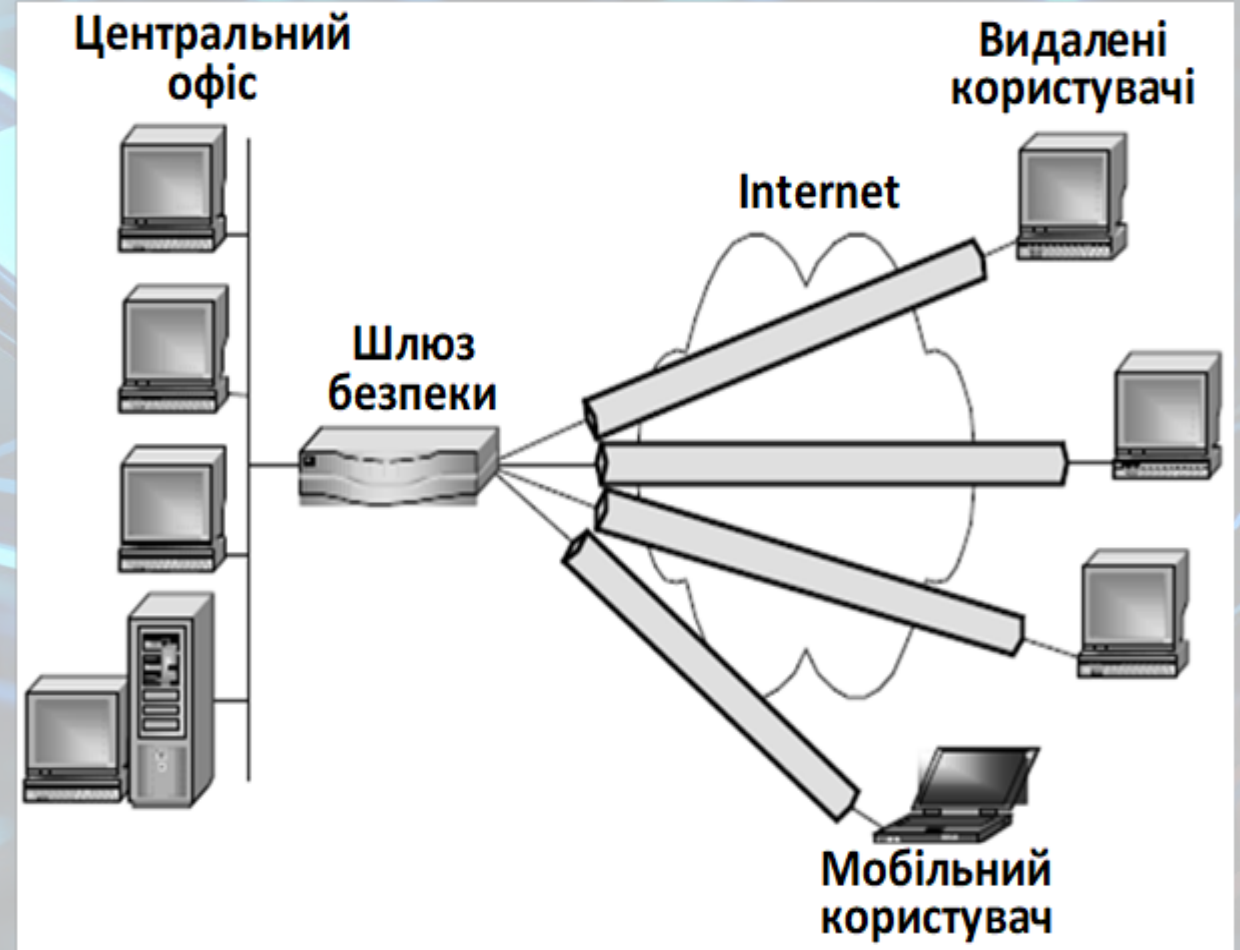
- VPN на базі маршрутизатора;
- VPN на базі брандмауера;
- Програмні VPN
- VPN на базі спеціалізованого обладнання з вбудованими процесорами шифрування.

VPN для віддаленого доступу

VPN з віддаленим доступом (рис.) отримали широке визнання завдяки значному зниженню щомісячних витрат на комутовані та виділені лінії. Принцип їх роботи простий: користувачі встановлюють з'єднання з місцевою точкою доступу WAN, а потім тунелюють свої дзвінки через Інтернет, уникаючи міжміських і міжнародних зборів або виставляючи рахунки за безкоштовні міжміські номери. Потім всі дзвінки концентруються на відповідних вузлах і передаються в корпоративні мережі.

Перехід на VPN з віддаленим доступом має ряд переваг, зокрема:

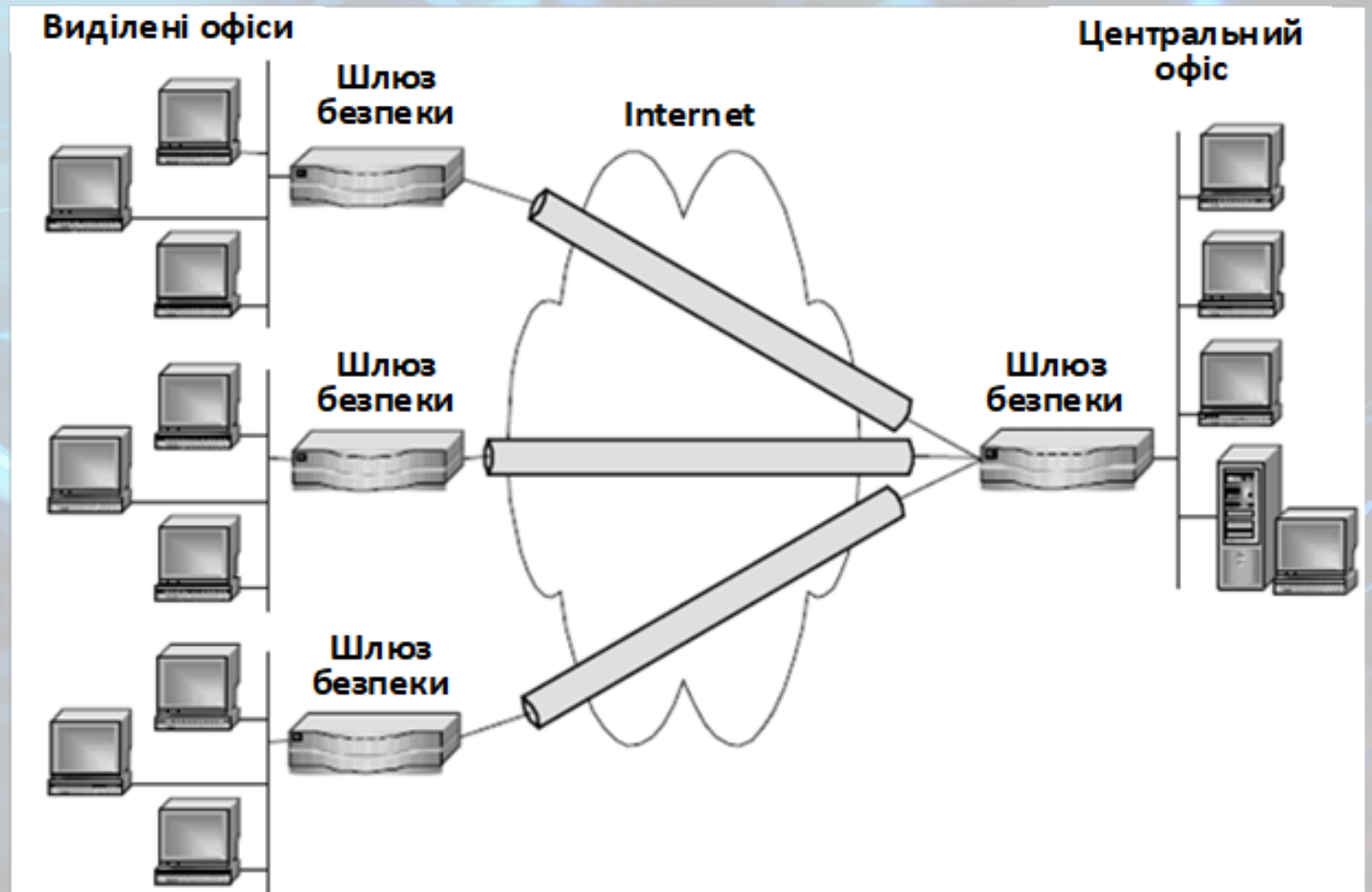
- Ефективна система аутентифікації для віддалених та мобільних користувачів, яка забезпечується надійною процедурою аутентифікації;
- Висока масштабованість і простота розгортання для нових користувачів, доданих до мережі.
- Зосередження уваги компанії на основних корпоративних бізнес-цілях замість того, щоб зосереджуватися на мережевих операціях.

Внутрішньокорпоративний VPN

Внутрішні корпоративні VPN використовуються для організації безпечного зв'язку між відділами всередині підприємства або між групою підприємств, об'єднаних корпоративними мережами зв'язку. Переваги:

- Використовуйте потужні протоколи криптографічного шифрування даних для захисту конфіденційної інформації.
- Надійність критично важливих додатків, таких як автоматизовані системи продажів і системи управління базами даних
- Гнучкість управління для більш ефективного пристосування до швидко зростаючої кількості нових користувачів, нових офісів і нових програмних додатків.

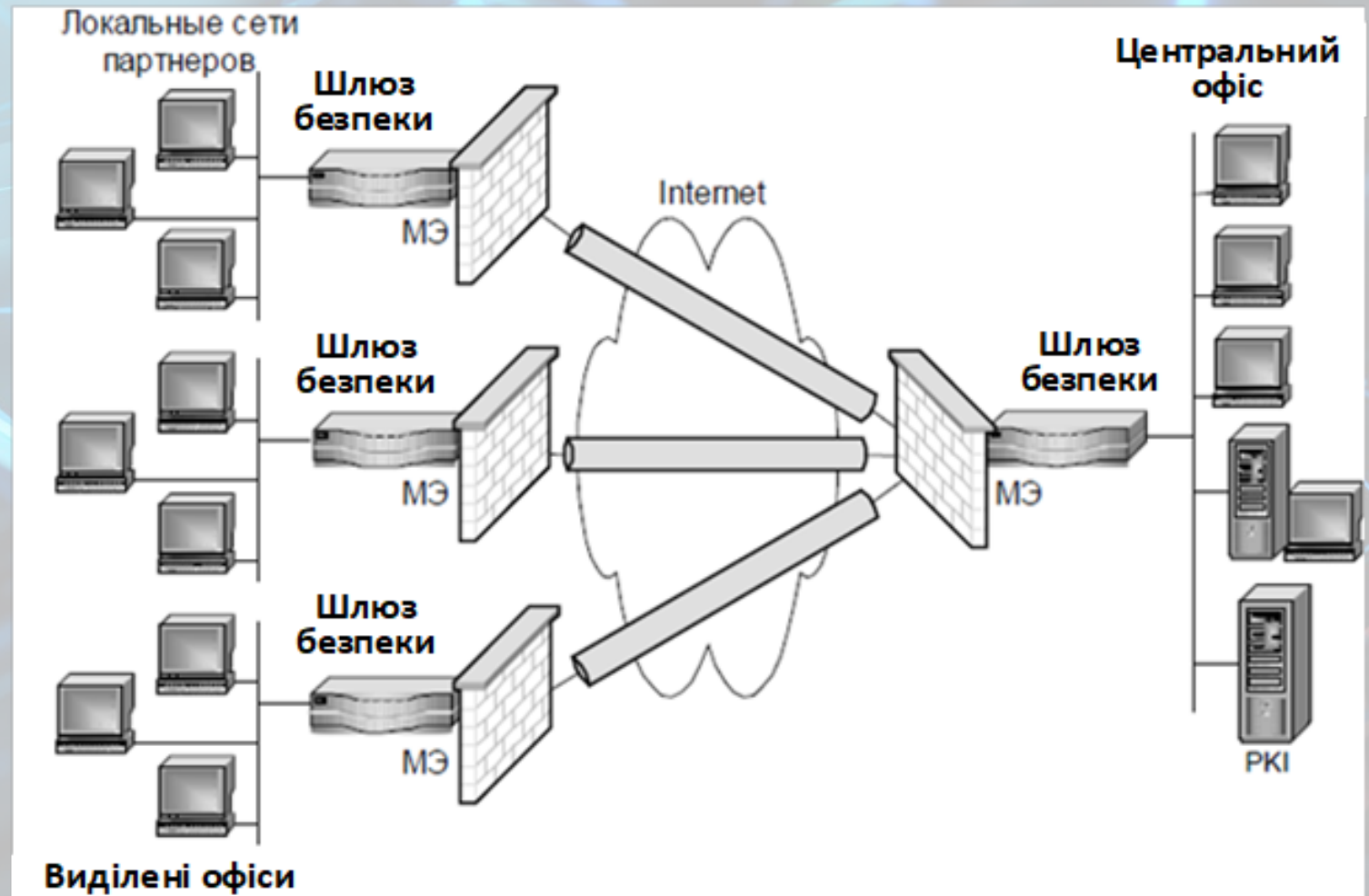

Міжкорпоративні VPN

Міжкорпоративні VPN використовуються для організації ефективної взаємодії та безпечного обміну інформацією зі стратегічними бізнес-партнерами, включаючи іноземних, великих постачальників, великих замовників, змовників тощо .

Екстранет - це мережева технологія, яка забезпечує прямий доступ з мережі однієї компанії в мережу іншої, тим самим підвищуючи надійність зв'язку, що підтримується в ході ділових відносин.

З'єднання Extranet-VPN розгортаються з використанням тієї ж архітектури та протоколів, що використовуються в реалізаціях intranet-VPN та VPN віддаленого доступу. Основна відмінність полягає в тому, що дозвіл на доступ, який надається користувачам VPN в екстранет, прив'язаний до мережі їхнього партнера

Основні типи технічної реалізації VPN

Для побудови VPN можуть використовуватися інструменти мережевого захисту наступних категорій:

- Сервери віддаленого доступу, які дозволяють створювати безпечні тунелі на канальному рівні еталонної моделі взаємодії з мережею OSI.
- Маршрутизатори з вбудованими функціями VPN, які підтримують протоколи VPN з'єднання OSI та мережевого рівня.
- брандмауери, можливо, включають сервери віддаленого доступу та дозволяють створювати VPN на рівнях зв'язку, мережі та сеансу моделі OSI;
- автономне програмне забезпечення, що дозволяє створювати VPN переважно на рівні мережі та сеансу моделі OSI;
- спеціалізоване обладнання, орієнтоване на формування захищених тунелів на канальному та мережевому рівнях моделі OSI.

За способом технічної реалізації виділяють такі групи VPN:

- VPN на базі маршрутизатора;
- VPN на базі брандмауера;
- Програмні VPN
- VPN на базі спеціалізованого обладнання
- веб-системи.

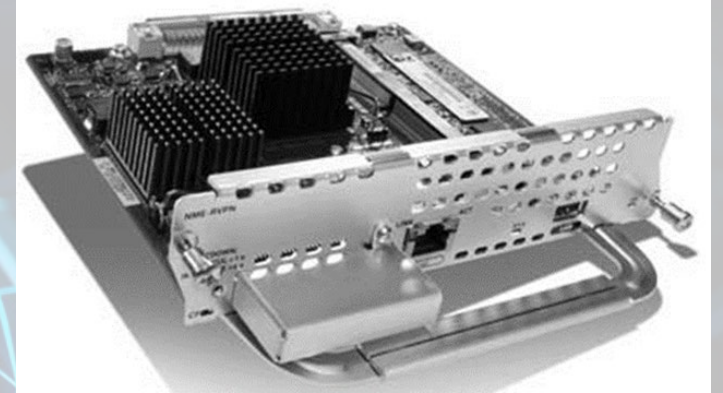
Сучасні VPN-продукти. S-Terra CSP

Повний набір функцій мережевої безпеки CSP VPN забезпечує:

- захист окремих користувачів;
- захист сервера;
- захист окремих мереж;
- захист спеціалізованих пристроїв

Продукти CSP VPN надають базовий функціонал сучасного VPN-пристрою:

- шифрування (конфіденційність) та EDS (цілісність, аутентичність) IP-пакетів, цілісність потоку пакетів;
- Маскування топології мережі шляхом інкапсуляції трафіку в захищений тунель
- прозорість для NAT (підтримка інкапсуляції ESP-пакета в UDP);
- аутентифікація хоста і користувача, контроль доступу на рівні комп'ютерів, користувачів і додатків, інтегрований брандмауер 4-го класу (CSP VPN Gate відповідає вимогам, що пред'являються до брандмауера по 4-му класу безпеки);
- Забезпечте надійність за допомогою балансування навантаження в схемі резервування
- N + 1 (протокол виявлення мертвих пірів);
- уніфікація політики безпеки для мобільних та внутрішніх користувачів (динамічна настройка корпоративних IP-адрес для віддалених користувачів всередині VPN);
- збереження класифікації трафіку для захищених пакетів, пріоритетна обробка голосового та відео трафіку (підтримка QoS), відсутність втрати пакетів при регенерації сесійного ключа (Smooth IKE Re-keying);
- Гнучке, централізоване та засноване на подіях ведення журналу з вторинною обробкою на основі протоколу Syslog.

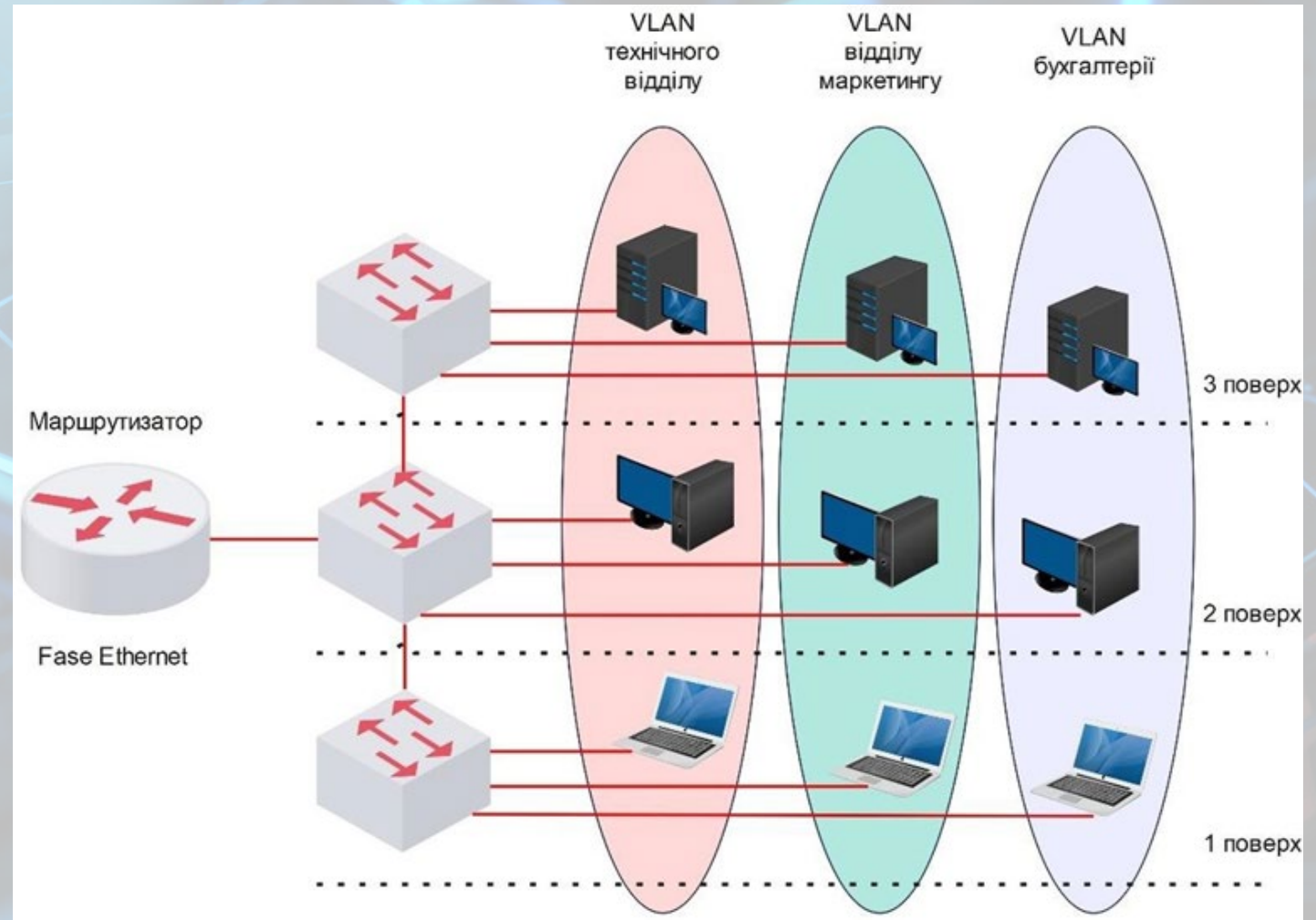
Питання для самоконтролю

1. Що таке віртуальні безпечні VPN?
2. Сформулюйте концепцію побудови віртуальних безпечних VPN-мереж.
3. Поясніть такі поняття: віртуальний захищений тунель, тунелювання та інкапсуляція.
4. Надайте детальні визначення пристроїв, таких як VPN-клієнт, VPN-сервер і шлюз безпеки VPN.
5. Поясніть особливості будови та функціонування двох основних схем віртуальних захищених каналів.
6. Які функції виконує ініціатор тунелю та термінатор тунелю?
7. Які методи використовуються для захисту VPN?
8. Класифікуйте VPN за моделлю сумісності відкритих систем OSI.
9. Які основні архітектури VPN? Надайте пояснення до кожного з трьох основних варіантів.
10. Вкажіть основні типи технічних реалізацій VPN та надайте пояснення до кожного з них.
11. Які російські компанії зараз випускають VPN-продукти?
12. Порівняйте можливості та основні характеристики VPN-продуктів сімейства CSP VPN 3.0 від російської компанії S-Terra CSP та сімейства пристроїв мережевої безпеки ASA 5500 Series від Cisco Systems.

Призначення віртуальних локальних мереж

Технологія віртуальних локальних мереж дозволяє подолати вказане обмеження. Віртуальної локальної мережею (Virtual Local Area Network, VLAN) називається група пристроїв, що мають можливість взаємодіяти між собою безпосередньо на канальному рівні, хоча фізично при цьому вони можуть бути під'єднані до різних мережевих комутаторів (рис.)

Основне призначення технології VLAN полягає в полегшенні процесу створення ізольованих мереж, які потім, зазвичай, зв'язуються між собою за допомогою маршрутизаторів. Така побудова мережі створює потужні бар'єри на шляху небажаного трафіку з однієї мережі в іншу. Будь-яка велика мережа повинна включати маршрутизатори, інакше потоки помилкових кадрів, наприклад широкотрансляційних, будуть періодично «затоплювати» всю мережу через прозорі для них комутатори, приводячи її в неробочий стан.

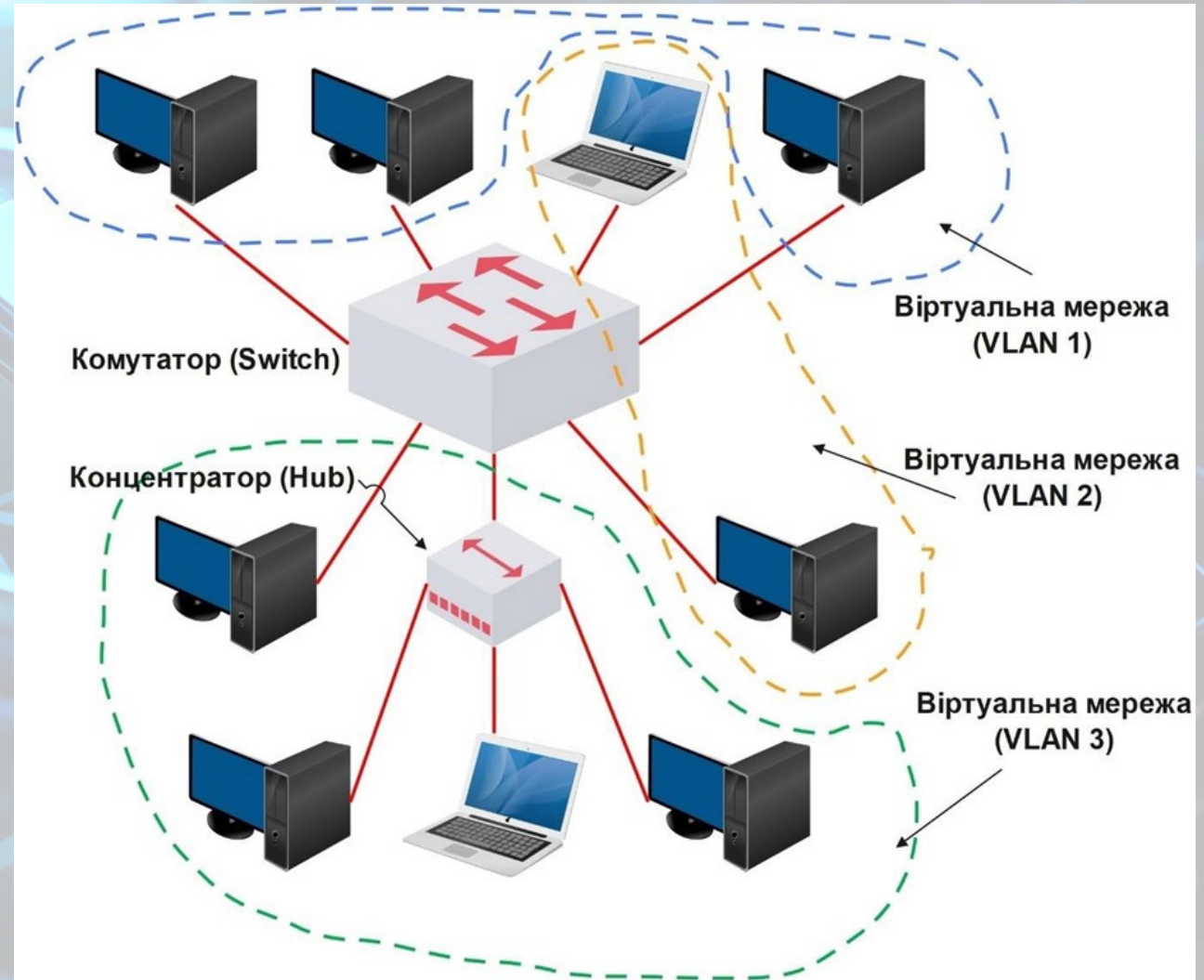

Методи побудови віртуальних мереж (1)

Існує декілька методів побудови віртуальних мереж:

- port-based VLAN – базується на приналежності портів до віртуальних мереж;
- MAC-based VLAN – базується на приналежності вузлів до різних VLAN на основі MAC-адреси;
- tag-based VLAN – базується на ідентифікаторах IEEE 802.1Q (тегах), що додаються в заголовок канального рівня.

При створенні віртуальних мереж на основі одного комутатора, зазвичай використовується механізм групування портів комутатора – port-based VLAN (рис.)

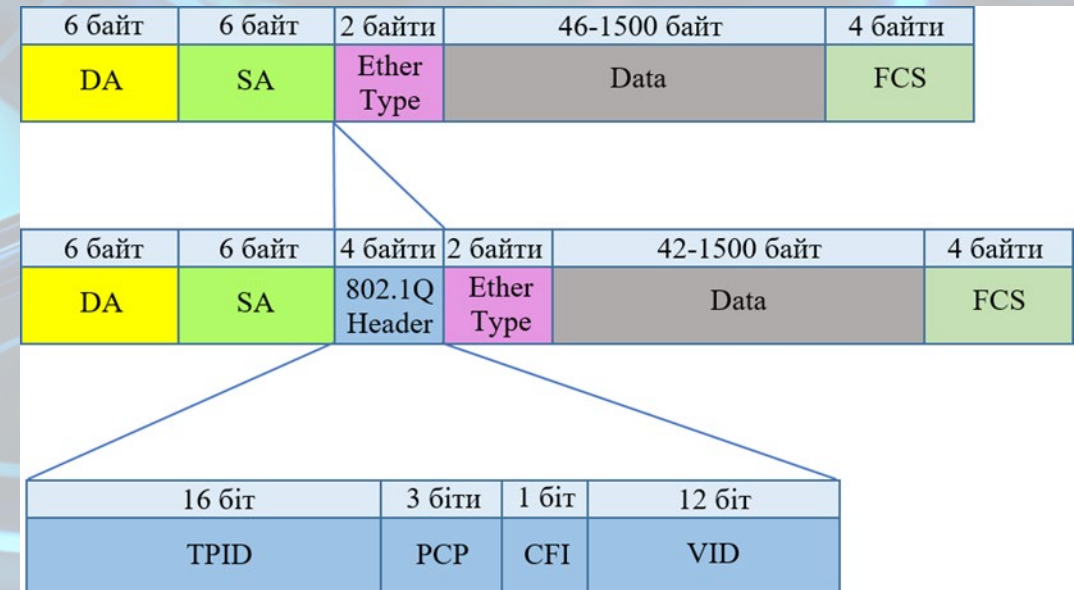
Віртуальні мережі, побудовані на одному комутаторі

Методи побудови віртуальних мереж (2)

Віртуальні мережі, побудовані на двох комутаторах за методом port-based VLAN

Додавання заголовку 802.1Q в кадр Ethernet
Поле TCI містить в собі поля PCP, CFI та VID.

При створенні віртуальних мереж на основі одного комутатора, зазвичай використовується механізм групування портів комутатора – port-based VLAN (рис. ліворуч).

На рис.(праворуч) показану структуру тегованого кадру Ethernet. Тег віртуальної локальної мережі (32 біти) додається між MAC-адресою відправника (SA) й полем типу кадру (Ether Type). Два байти використовуються як ідентифікатор протоколу тегування (Tag Protocol Identifier, TPID), інші два байти – управляюча інформація (Tag Control Information, TCI).

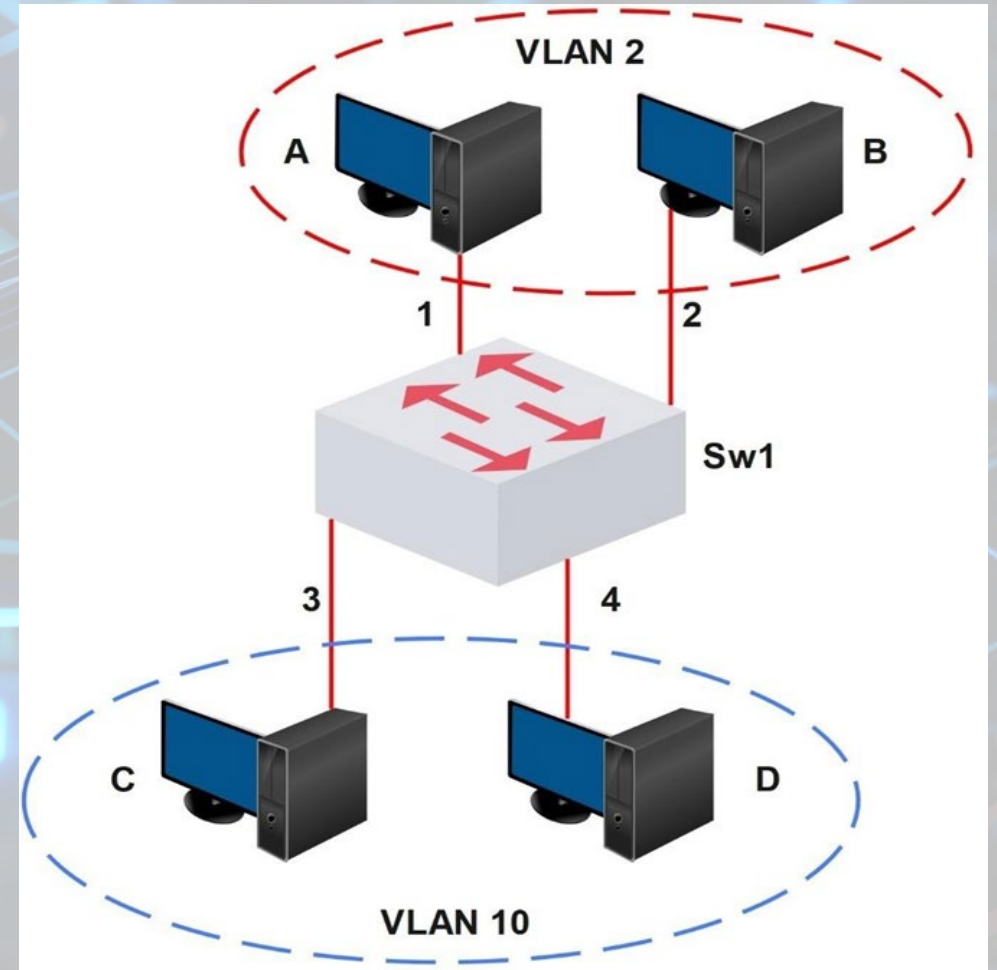
Хости в різних VLAN на одному комутаторі

Усі порти комутатора вважаються нетегованими членами VLAN1. В процесі налаштування або роботи комутатора вони можуть переміщатися в інші VLAN. На комутаторі, який зображений на рис. налагоджено дві VLAN, усі порти налагоджені як нетеговані (access-порти в термінології Cisco) у відповідних VLAN.

Таблиця комутації Sw1
для VLAN2:

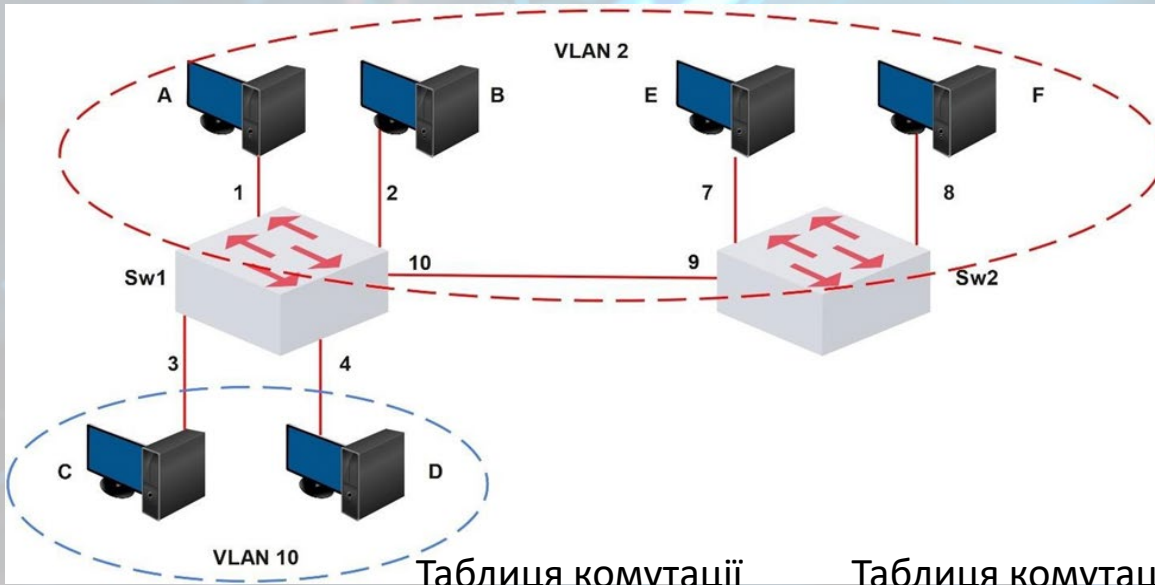
Порт комутатора	MAC-адрес хоста	Порт комутатора	MAC-адрес хоста
1	A	3	C
2	B	4	D

Таблиця комутації Sw1
для VLAN10:

Хости в різних VLAN на різних комутаторах

Хости в різних VLAN на різних комутаторах

Таблиця комутації Sw2

Порт комутатора	MAC-адрес хоста
7	E
8	F

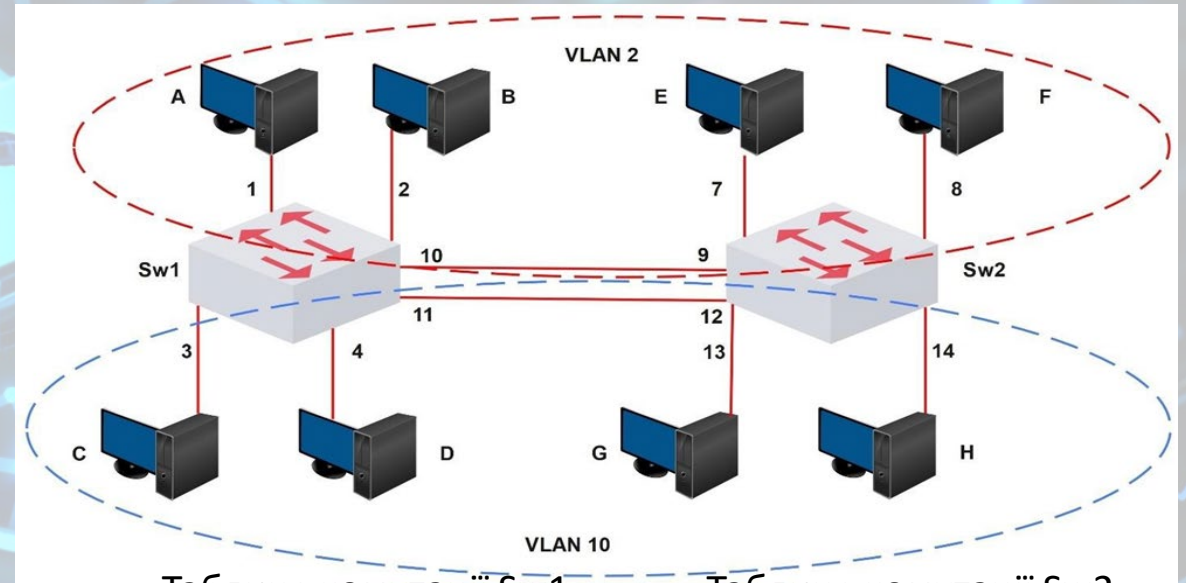
Таблиця комутації Sw1 для VLAN2

Порт комутатора	MAC-адрес хоста
1	A
2	B
10	E
10	F

Таблиця комутації Sw2 для VLAN2:

Порт комутатора	MAC-адрес хоста
7	E
8	F
9	A
9	B

До комутатора Sw2 додано два хоста G і H

Таблиця комутації Sw1 для VLAN10

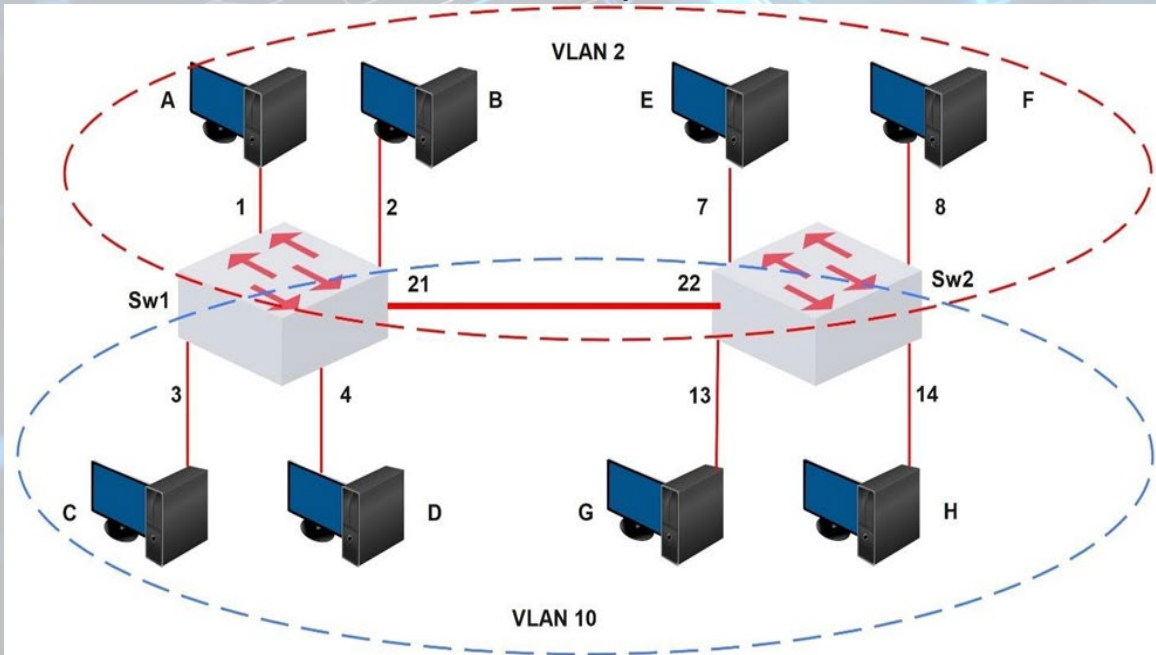
Порт комутатора	MAC-адрес хоста
3	C
4	D
11	G
11	H

Таблиця комутації Sw2 для VLAN10

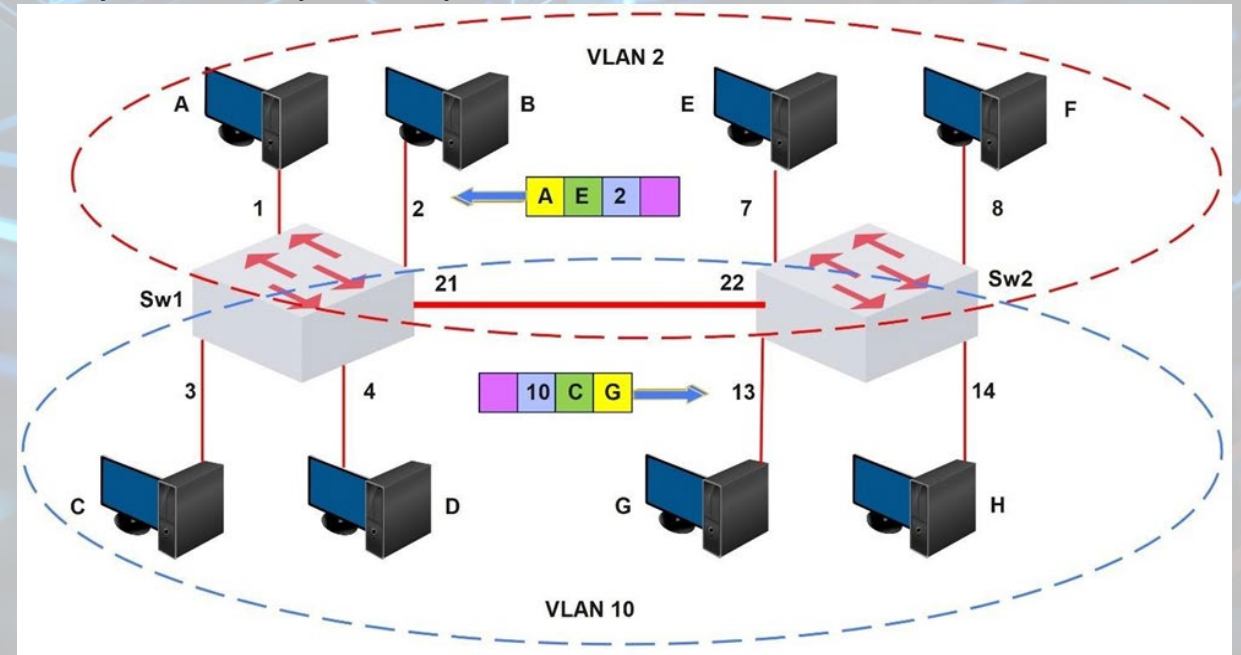
Порт комутатора	MAC-адрес хоста
13	G
14	H
12	C
12	D

Створення тегованого порту між комутаторами

- Коли кількість VLAN зростає, то розглянутий вище метод побудови віртуальних мереж стає незручним, оскільки для кожної VLAN необхідно буде додавати окремий лінк між комутаторами для того, щоб об'єднати хости в один широкотрансляційний сегмент. Для вирішення цієї проблеми використовують теговані порти (рис.ліворуч)
- Наприклад (рис. праворуч), якщо хост E передає фрейм хосту A, то комутатор Sw2 перевіряє свою таблицю комутації і бачить, що хост A доступний через порт 22.

Використання тегованих портів

Передавання тегованих фреймів

Типи VLAN

Віртуальні локальні мережі можна класифікувати за способом їх використання. Розрізняються наступні типи:

- мережа даних (Data VLAN) – використовуються для під'єднання вузлів, що генерують користувацький трафік.
- мережа, в якій знаходяться порти по замовчуванню (Default VLAN) – мережа для портів, які не визначені ні в одній VLAN. По замовчуванню – VLAN1.
- мережа для нетегованого трафіку (Native VLAN) – призначена для роботи з комутаторами, що не підтримують VLAN. По замовчуванню такою мережею є VLAN1. З міркувань безпеки рекомендується перепризначити Native VLAN на інший номер, наприклад 99.
- мережа для управління комутаторами (Management VLAN) – виділяється в цілях підвищення безпеки віддаленого управління комутаторами.
- мережа для голосових даних (Voice VLAN) – використовуються для передавання трафіку VoIP.

Налаштування VLAN на комутаторах Cisco

Якщо є необхідність створити відразу декілька віртуальних мереж, то параметром команди `vlan` можна їх перерахувати через кому, або вказати діапазон через дефіс – наприклад `vlan 100,102,105-107`.

```
Sw1#conf t
Sw1(config)#vlan 100
Sw1(config-vlan)#name test
```

Для призначення портів комутатора у віртуальні локальні мережі використовується команда режиму конфігурації порту `switchport access vlan vlan-id`, яка виконується після команди, що визначає режим роботи порту – `switchport mode access`. Приклад:

```
Sw1#conf t
Sw1(config)#in f0/1
Sw1(config-if)#switchport mode access
Sw1(config-if)#switchport access vlan 100
Sw1(config-if)#
```

Для перевірки створених віртуальних мереж, можна використати команду `show vlan brief`.

Приклад:

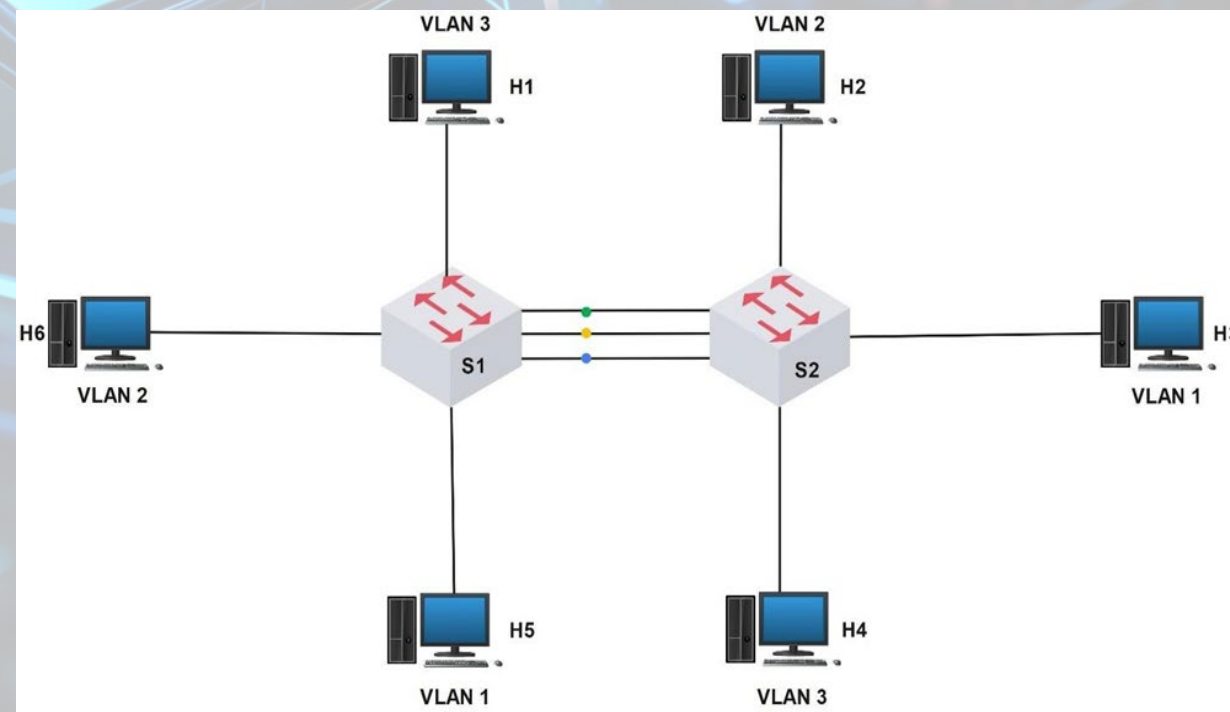
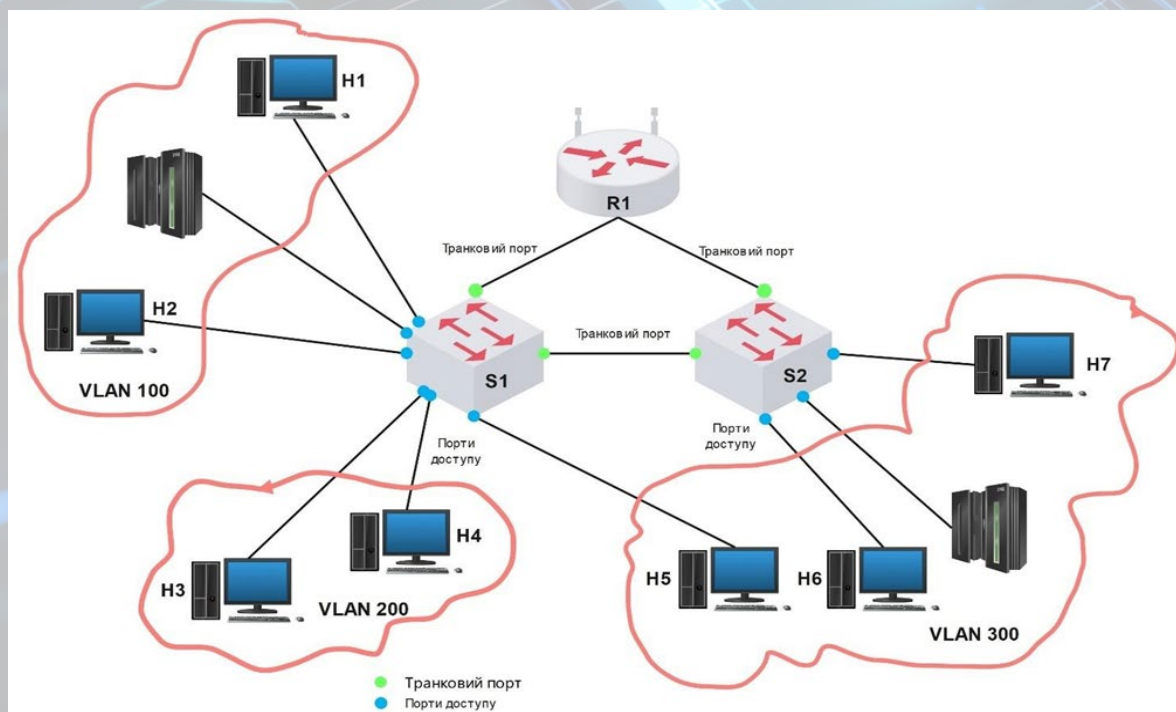
```
Sw1#sh vlan bri
```

VLAN Name	Status	Ports
1 default	active	Fa0/2, Fa0/3, Fa0/4, Fa0/5, Fa0/6, Fa0/7, Fa0/8, Fa0/9, Fa0/10, Fa0/11, Fa0/12, Fa0/13, Fa0/14, Fa0/15, Fa0/16, Fa0/17, Fa0/18, Fa0/19, Fa0/20, Fa0/21, Fa0/22, Fa0/23, Fa0/24, Gi0/1, Gi0/2
100 test	active	Fa0/1
1002 fddi-default	act/unsup	
1003 token-ring-default	act/unsup	
1004 fddinet-default	act/unsup	
1005 trnet-default	act/unsup	

Транки VLAN (1)

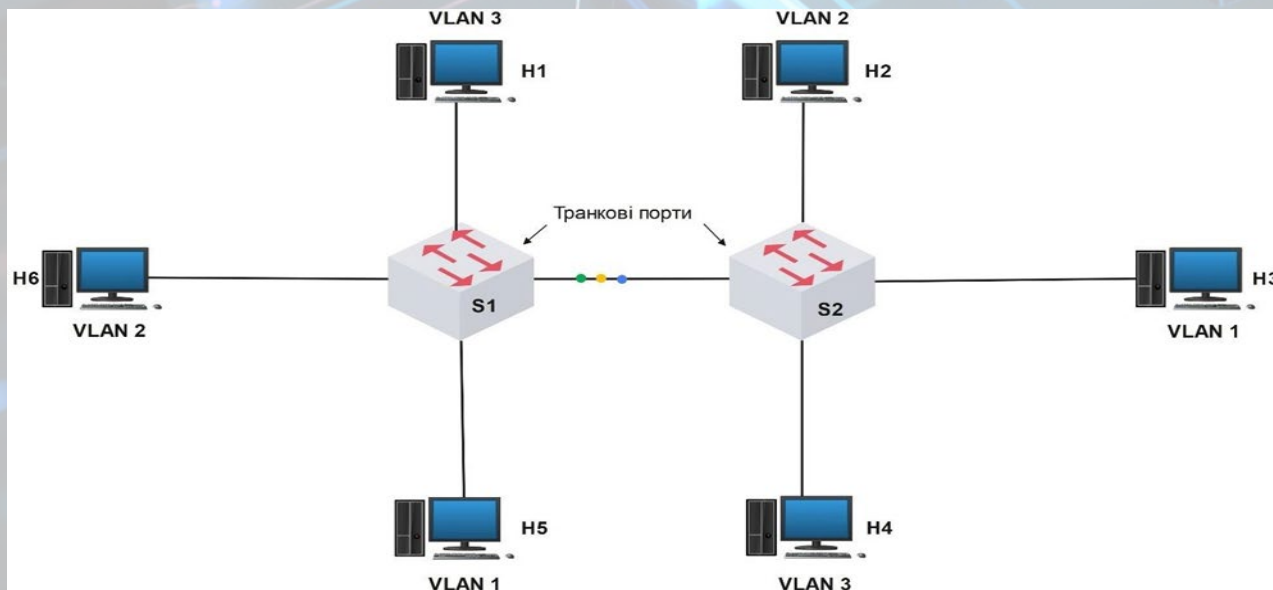
Для портів комутатора можна задати дві різні ролі. Порт може бути визначений як порт доступу або як транковий порт (рис. ліворуч).

Без транкових портів для кожної VLAN потрібно було б окреме з'єднання між комутаторами. Наприклад, корпоративній мережі з трьох VLAN потрібно три канали зв'язку між комутаторами (рис. праворуч).

Транки VLAN (2)

При такій організації мережа не масштабується належним чином і дуже дорога. Транкові канали дозволяють вирішити цю проблему за рахунок передачі трафіку декількох VLAN через один канал (рис.).

По замовчуванню, порти комутатора працюють в режимі доступу. Щоб налаштувати порт комутатора в якості транкового порту, потрібно виконати наступні команди:

```
Switch(config)#interface fa0/1
```

```
Switch(config-if)#switchport mode trunk
```

```
Switch(config-if)#switchport trunk encapsulation {dot1q | isl | negotiate}
```

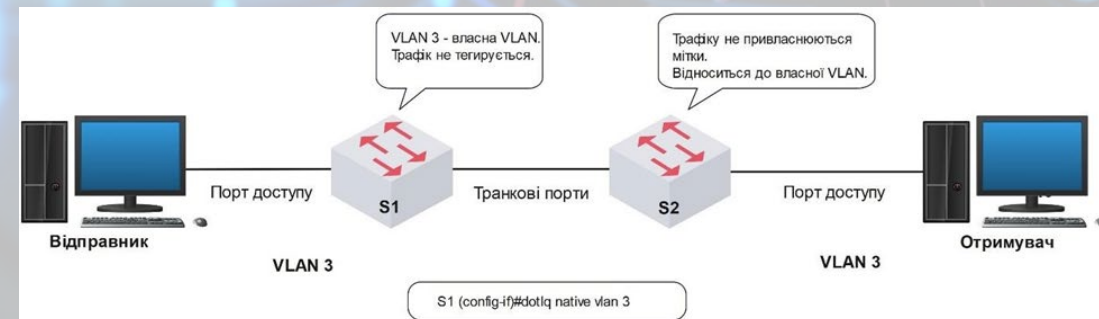
Щоб повернути транковий порт в режим доступу використовуються наступні команди:

```
Switch(config)#interface fa0/1
```

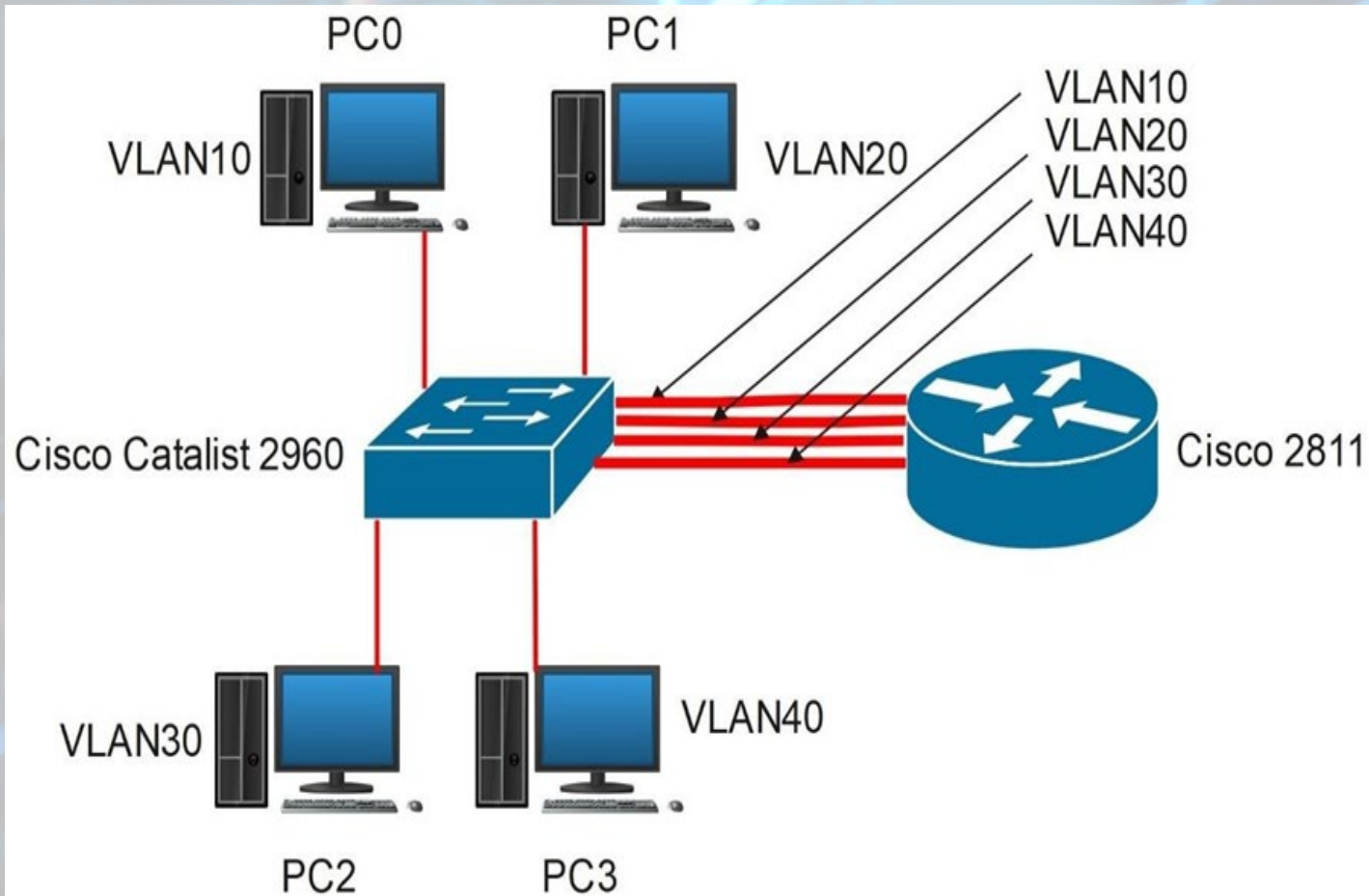
```
Switch(config-if)#no switchport mode trunk або
```

```
Switch(config-if)#switchport mode access
```

Для підтримки нетегованого трафіку використовується спеціальна VLAN, яка називається власною VLAN (native VLAN) (рис.)

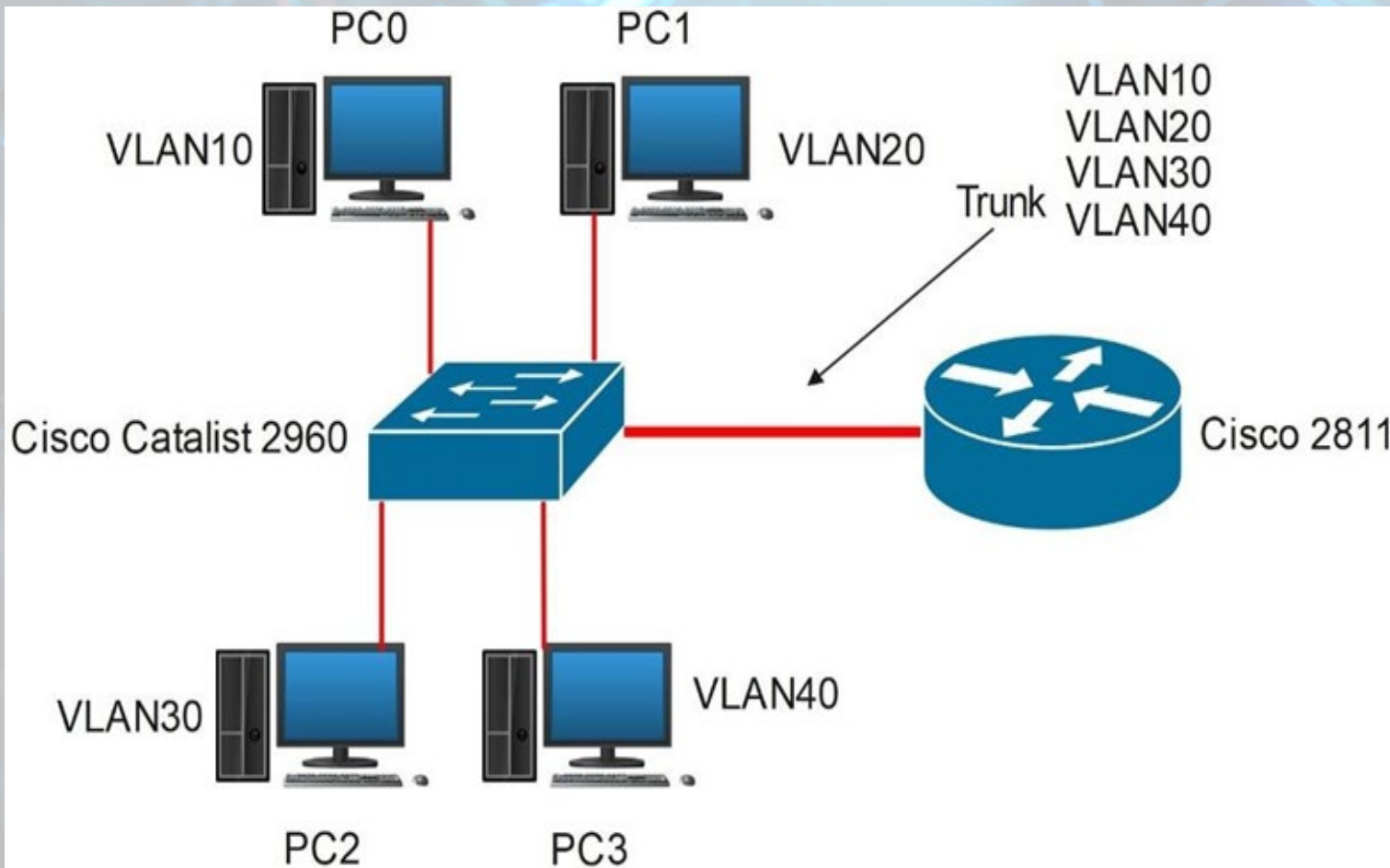
Класичний метод маршрутизації між VLAN

Далі налаштовуємо інтерфейси маршрутизатора:

```
Router#conf t
Router(config)#int fa0/0
Router(config-if)#ip addr 10.1.1.1 255.255.255.0
Router(config-if)#no sh
Router(config-if)#int fa0/1
Router(config-if)#ip addr 10.1.2.1 255.255.255.0
Router(config-if)#no sh
Router(config-if)#int fa1/0
Router(config-if)#ip addr 10.1.3.1 255.255.255.0
Router(config-if)#no sh
Router(config-if)#int fa1/1
Router(config-if)#ip addr 10.1.4.1 255.255.255.0
Router(config-if)#no sh
Router(config-if)#^Z
Router#
```

Транковий метод маршрутизації між VLAN

Комп'ютери в даному прикладі під'єднані до портів fa0/2, fa0/3, fa0/4, fa0/5:

```
Switch#conf t
Switch(config)#vlan 10
Switch(config-vlan)#vlan 20
Switch(config-vlan)#vlan 30
Switch(config-vlan)#vlan 40
Switch(config-vlan)#exit
Switch(config)#int fa 0/2
Switch(config-if)# switchport mode access
Switch(config-if)#switchport access vlan 10
Switch(config-if)#int fa 0/3
Switch(config-if)# switchport mode access
Switch(config-if)#switchport access vlan 20
Switch(config-if)#int fa 0/4
Switch(config-if)# switchport mode access
Switch(config-if)#switchport access vlan 30
Switch(config-if)#int fa 0/5
Switch(config-if)# switchport mode access
Switch(config-if)#switchport access vlan 40
Switch(config-if)#
```


Пошук несправностей в конфігурації маршрутизації між VLAN

Типові помилки, що пов'язані з налаштуванням комутаторів:

- У конфігурації з окремими під'єднаннями до маршрутизатора для кожної VLAN – призначення інтерфейсу, до якого підключений маршрутизатор, у віртуальну мережу, що не відповідає налаштуванням маршрутизатора.
- У транковій конфігурації можлива ситуація, коли інтерфейс, до якого під'єднаний маршрутизатор працює в режимі доступу, а не як транк. Відповідно трафік віртуальних мереж не поступатиме до підінтерфейсів маршрутизатора.

Типові помилки, що пов'язані з налаштуванням маршрутизаторів:

- В конфігурації з окремими під'єднаннями до маршрутизатора для кожної VLAN – підключення порту маршрутизатора до порту комутатора, який не знаходиться в тій же віртуальній мережі, до складу якої повинен входити порт маршрутизатора.
- У транковій конфігурації типовою помилкою є неправильне задання номера VLAN на підінтерфейсі при його конфігуруванні.

Протокол VTP

Протокол VTP застосовується для створення, видалення, іменування VLAN і поширення інформації про віртуальні мережі усім комутаторам мережі. VTP працює тільки із звичайними (normal) VLAN – від 1 по 1005. Розширені (extended) номери VLAN не підтримуються цим протоколом.

Основні компоненти VTP:

- Домен VTP (Domain VTP) – група з'єднаних між собою комутаторів, що використовує загальне ім'я домена і конфігурацію VLAN.
- Оголошення VTP (VTP Advertisements) – кадри, за допомогою яких комутатори одного домена обмінюються інформацією між собою.
- Режими VTP – комутатори можуть бути сконфігуровані в одному з 3-х режимів участі в VTP: сервер, клієнт і прозорий (transparent).
- VTP сервер – комутатор, що має право змінювати список VLAN для свого домена. Такий комутатор зберігає інформацію про VLAN в NVRAM.
- VTP клієнт – комутатор, що відрізняється від сервера, тим, що не може вносити зміни в список VLAN. Інформація про VLAN зберігається в оперативній пам'яті, і видаляється при перезавантаженні.
- прозорий VTP – цей комутатор не бере участі в роботі домена VTP, але передає кадри VTP через свої транкові порти. Він працює тільки зі своєю локальною базою VLAN.
- Відсікання VTP (VTP Pruning) – механізм, що дозволяє зменшити область поширення інформації певних VLAN, тільки на ті комутатори, яким вона дійсно потрібна. Це дозволяє економніше використати пропускну спроможність транків.

Операції VTP. Налаштування VTP за умовчанням

Налаштування VTP, що задані по замовчуванню, дозволяють швидко та з мінімальним втручанням в конфігурацію, налаштувати комутатор для роботи в домені VTP. Побачити конфігурацію VTP можна командою `show vtp status`. На неналаштованому комутаторі це виглядатиме так:

```
Switch>en Switch#sh vtp status
```

```
VTP Version      2
Configuration Revision      0
Maximum VLANs supported locally    255
Number of existing VLANs    5
VTP Operating Mode      : Server
VTP Domain Name        :
VTP Pruning Mode        : Disabled
VTP V2 Mode            : Disabled
VTP Traps Generation     : Disabled
MD5 digest              : 0x7D 0x5A 0xA6 0x0E 0x9A 0x72 0xA0 0x3A
Configuration last modified by 0.0.0.0 at 0-0-00 00:00:00 Local updater ID is 0.0.0.0 (no valid interface found)
```

Основні параметри:

- VTP Version – версія протоколу VTP, усього існує 3 версії. Комутатори Catalyst 2960 підтримують 2-у версію, але по замовчуванню налаштовані на використання 1-ої версії.
- VTP V2 Mode – показує, чи використовується 2-а версія.
- Configuration Revision – 32-х бітне число, яке показує номер версії конфігурації VTP, збільшується на 1 при кожній зміні конфігурації. По замовчуванню рівне 0.
- Maximum VLANs supported locally – кількість VLAN, які підтримуються комутатором.
- Number of existing VLANs – кількість існуючих VLAN.
- VTP Operating Mode – режим участі комутатора в домені VTP.
- VTP Domain Name – ім'я домена VTP, по замовчуванню порожньо. Налаштування імені на номер версії конфігурації не впливає.

Операції VTP. Домени VTP

- Домен VTP є групою з'єднаних між собою комутаторів, що використовують загальне доменне ім'я. Комутатор може входити до складу тільки одного домена. Комутатори, які налагоджені з різними іменами домена, обмінюватися інформацією про VLAN не можуть. Також, комутатори у яких ім'я домена є порожнім, теж не можуть поширювати свою інформацію про наявні VLAN.
- Ім'я домена не обов'язково налагоджувати на усіх комутаторах вручну, протокол VTP поширює інформацію про ім'я у своїх оголошеннях. Комутатори, що не мають налагодженого імені, приймають його з оголошень одного налаштованого сервера

Операції VTP. Оголошення VTP

Оголошення VTP призначені для поширення інформації про конфігурацію VLAN і імені домена на комутатори, що сконфігуровані для використання VTP. Кадр VTP складається з двох частин – заголовок (VTP header) і тіла повідомлення (VTP message). Інкапсулюється він всередину кадру IEEE 802.1Q або ISL. Адреса призначення канального рівня є груповою – 01-00-0C-CC-CC-CC. Заголовок LLC SNAP вказує на протокол верхнього рівня VTP – поле PID дорівнює 2003.

Вміст заголовка VTP залежить від типу повідомлення. При цьому незалежно від типу, в заголовку містяться такі відомості:

- Ім'я домена.
- Довжина імені домена.
- Версія протоколу.
- Версія конфігурації.

У протоколі VTP є 3 типи повідомлень:

- Оголошення загальної інформації (Summary Advertisements) – таке повідомлення містить загальну інформацію VTP, наприклад ім'я домена, версію протоколу, версію конфігурації. Розсилається кожні 5 хвилин, або відразу після внесення змін до конфігурації.
- Оголошення мереж (Subset Advertisements) – ці повідомлення містять інформацію про віртуальні мережі і включають в себе інформацію про видалення, створення, зміну імені, активації, деактивації віртуальної мережі.
- Запит оголошення (Request Advertisements) – повідомлення, призначене для запиту інформації новопід'єднаним комутатором про конфігурацію VLAN. Посилається таке повідомлення, як правило, серверу VTP, який повинен відповісти попередніми двома повідомленнями. Приводом для відправки такого повідомлення служить або зміна імені домена, неспівпадання номера версії конфігурації, втрата повідомлення оголошення

Операції VTP. Режими роботи VTP

Комутатори Cisco можуть працювати в одному з трьох режимів VTP – клієнт, сервер або прозорий.

- Режим сервера – в цьому режимі комутатор може створювати, іменувати, змінювати і видаляти віртуальні мережі для свого домена. Режим сервера є режимом по замовчуванню для комутаторів Cisco. Сервер поширює свою інформацію через транкові з'єднання іншим комутаторам. Інші комутатори, отримуючи оголошення сервера, звіряють номер конфігурації зі своєю і визначають по ньому необхідність оновлення своєї конфігурації. Сервер зберігає інформацію про віртуальні мережі у своїй базі даних.
- Режим клієнта – в цьому режимі комутатор не може виконувати ніяких дій, пов'язаних зі змінами бази віртуальних мереж. Клієнт приймає інформацію про віртуальні мережі в оголошеннях від сервера і зберігає її у своїй оперативній пам'яті. Коли комутатор, що працює в режимі клієнта, вимикається або перезавантажується, уся інформація про віртуальні мережі втрачається. Після завантаження, такий комутатор просить інформацію у сервера за допомогою запиту оголошення.
- Прозорий режим – комутатор в такому режимі просто пересилає оголошення VTP через свої транкові порти, але участі в домені не бере. Прозорий комутатор має свою власну базу віртуальних мереж і оголошень про VLAN не розсилає.

Операції VTP. Відсікання VTP

- В кожній мережі присутній трафік, що розсилається усім комутаторам – це широкотрансляційні передачі і кадри з невідомим одержувачем. При використанні протоколу VTP інформація про відомі віртуальні мережі поширюється усім комутаторам домена, незалежно від логічної конфігурації мережі. Таким чином, широкотрансляційний трафік мереж, що підтримуються окремою групою комутаторів передається на усі інші, навіть якщо вузли цих мереж до них не під'єднані. Відсікання (pruning) дозволяє звільнити частину пропускну здатності транкових з'єднань за рахунок обмеження області поширення інформації про певні віртуальні мережі тільки тими комутаторами, яким ці мережі дійсно потрібні.
- По замовчуванню, відсікання вимкнене, для його включення досить на одному з серверів домена VTP виконати команду режиму глобальної конфігурації – `vtp pruning`. Після включення, інформація про VLAN передаватиметься в транках тільки для тих комутаторів, у яких є порти в них. Відсікатися можуть тільки віртуальні мережі з номерами від 2 до 1001. Список мереж, що відсікаються, будується автоматично, але є можливість керувати цим списком вручну. Виконується управління цим списком в інтерфейсі конфігурації транкового порту командою `switchport trunk pruning vlan`

Конфігурування VTP (1)

Дії, які необхідно виконати для налаштування комутаторів, які виступатимуть в ролі серверів:

1. Спочатку необхідно переконається, що комутатори мають налаштування по замовчуванню. Зробити це можна командою `show vtp status`.
2. Обов'язково необхідно скинути номер конфігурації VTP. Якщо цього не зробити, може виникнути ситуація, коли наново підключений комутатор матиме версію конфігурації вищу, ніж існуюча в домені, і як результат існуюча конфігурація може бути зіпсована.
3. Для забезпечення відмовостійкості, на роль сервера VTP необхідно виділити хоча б два комутатори.
4. На одному з серверів задається ім'я домена, при цьому транкові порти мають бути сконфігуровані так, щоб через них почали поширюватися оголошення. Виконується це командою режиму глобальної конфігурації `vtp domain domain-name`.
5. Якщо комутатор додається до вже існуючого домена, то ім'я домена потрібно або очистити або задати вручну. При ручному налаштуванні імені слід враховувати реєстр.
6. При використанні пароля VTP необхідно уважно відстежити його налаштування на усіх комутаторах. Пароль задається командою `vtp password password`.
7. Версія протоколу VTP також повинна співпадати на усіх комутаторах. Версія встановлюється командою `vtp version number`.
8. Віртуальні мережі необхідно створювати після включення VTP на сервері. Всі VLAN, що створені до цього, будуть видалені.

Приклад конфігурації:

```
Switch> en
Switch#conf t
Switch(config)#vtp domain class
Switch(config)#vtp password cisco
Switch(config)#vtp version 1
Switch(config)#
```


Конфігурування VTP (2)

Дії, які необхідно виконати для налаштування комутаторів, які виступатимуть в ролі клієнтів:

1. Як і для сервера, переконається в тому, що є присутніми налаштування по замовчуванню.
2. Налаштувати режим VTP клієнта. Виконується командою `vtp mode client`. Приклад виконання:
`Switch(config)#vtp mode client`
3. Налаштувати транки.
4. Через деякий час після налаштування, перевірити стан VTP командою `show vtp status`. Переконатися, що прийнято доменне ім'я від сервера і змінився номер версії конфігурації.

Приклад:

```
Switch#sh vtp status
VTP Version                2
Configuration Revision      4
Maximum VLANs supported locally 255
Number of existing VLANs    7
VTP Operating Mode          : Client
VTP Domain Name              : class
VTP Pruning Mode             : Disabled
VTP V2 Mode                  : Disabled
VTP Traps Generation         : Disabled
MD5 digest :                0x5B 0xC0 0x3D 0x43 0xD7 0xFE 0x94 0xBE
Configuration last modified by 0.0.0.0 at 3 1-03 00:02:12
```

5. Налаштувати порти режиму доступу, вказавши в їх конфігурації номери віртуальних мереж, яким вони належать. Налаштовувати сам список VLAN немає необхідності, оскільки він має бути прийнятий від сервера.

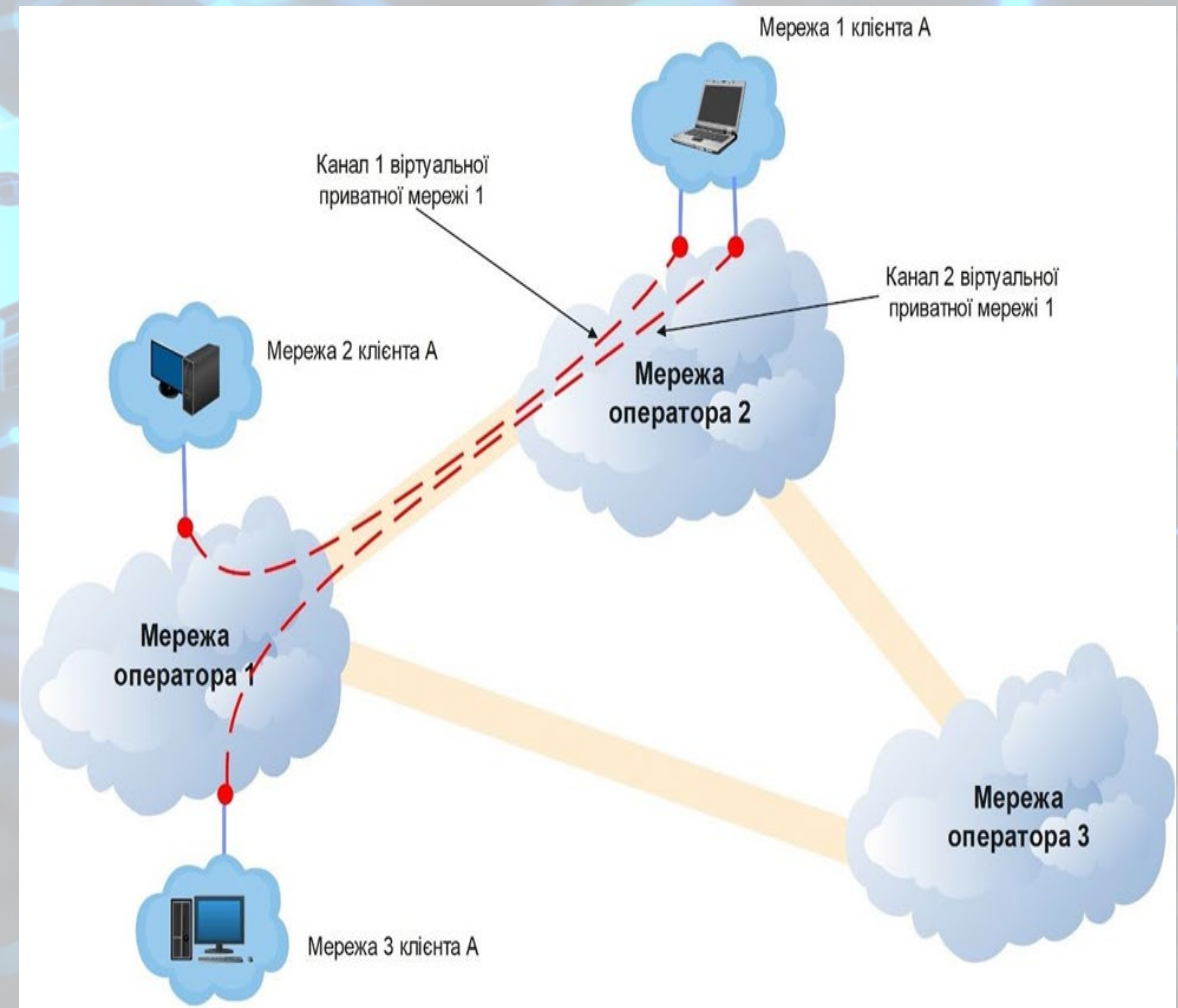
Пошук несправностей в роботі протоколу VTP

- У випадку з неспівпаданням версій протоколу VTP, комутатори не зможуть обмінюватися оголошеннями, оскільки версії 1 і 2 не сумісні. Усі комутатори в мережі повинні використати однакову версію протоколу.
- Комутатори також не зможуть обмінюватися оголошеннями у разі неспівпадання пароля VTP. По замовчуванню, комутатори не використовують пароль VTP і він не настроюється автоматично. Пароль, при необхідності, потрібно настроювати на кожному комутаторі локально.
- При помилці в імені домена комутатори не зможуть робити синхронізацію списку віртуальних мереж. Ім'я чутливе до регістру. Для того, щоб унеможливити виникнення такої помилки, призначають ім'я домена VTP тільки на одному сервері, інші клієнти і сервера повинні прийняти призначене ім'я через оголошення.
- Ще можлива ситуація – якщо усі комутатори налаштувати як клієнтів VTP, то інформація про існуючі віртуальні мережі може бути втрачена при перезавантаженні, оскільки вона зберігається в оперативній пам'яті. Для збереження інформації про віртуальні мережі потрібно хоча б один комутатор налаштувати як сервер.
- У разі, коли усі комутатори мережі налагоджені правильно, можна зіткнутися з ситуацією, яка може зіпсувати налаштування віртуальних мереж усього домена. Це ситуація з неправильними номерами версій конфігурації VTP.

Послуги віртуальних приватних мереж (1)

Найбільш цінними для власників приватних мереж є наступні їх властивості:

- Обмеження доступу до мережі на рівні транспорту: лише вузли мережі мають технічну можливість передавати свої пакети один одному. Для технології VPN забезпечити цю властивість дуже важко, оскільки пакети користувачів VPN проходять через ті ж комунікаційні пристрої і канали, що і пакети зовнішніх користувачів.
- Незалежна система адресації. У приватних мережах немає обмежень на вибір адрес – вони можуть бути будь-якими. Щоб зберегти цю властивість, мережа VPN повинна допускати адресацію вузлів з усього діапазону IP-адрес, включаючи приватні IP-адреси (рекомендовані лише для автономного використання).
- Передбачувана продуктивність. Власні лінії зв'язку гарантують заздалегідь відому пропускну спроможність між комунікаційними пристроями. Забезпечення передбачуваної пропускну спроможності в публічній мережі з комутацією пакетів може стати проблемою для сервісу VPN.
- Максимально можлива безпека. Відсутність зв'язків із зовнішнім світом захищає приватну мережу від атак ззовні і істотно знижує ймовірність «прослуховування» по трафіку шляху проходження пакетів. VPN обмежує доступ зовнішніх користувачів, тим самим виключає можливість атак ззовні, а для захисту від прослуховування застосовується шифрування.

Послуги віртуальних приватних мереж (2)

Залежно від того, адресна інформація якого рівня приймається до уваги при об'єднанні мереж клієнтів, розрізняються:

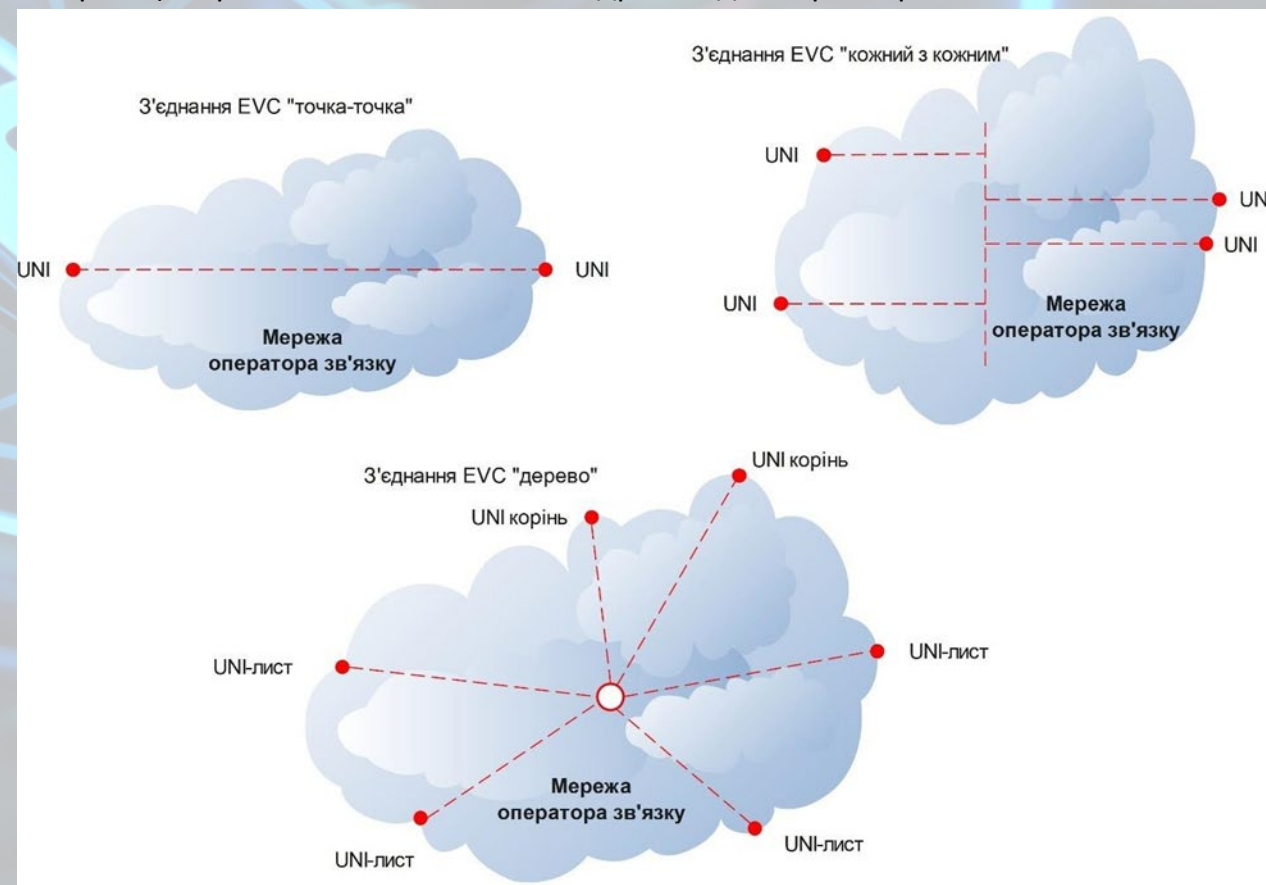
- VPN другого рівня: враховується адресна інформація другого (канального рівня) мереж клієнтів, тобто MAC-адреси і ідентифікатори VLAN;
- VPN третього рівня: враховуються IP-адреси мереж клієнтів.

Відповідно є три типи з'єднань EVC (рис.):

- «точка-точка» (двоточкова топологія);
- «кожен з кожним» (повнозв'язна топологія);
- «дерево» (деревовидна топологія).

Залежно від типу використовуваного з'єднання розрізняються і типи послуг:

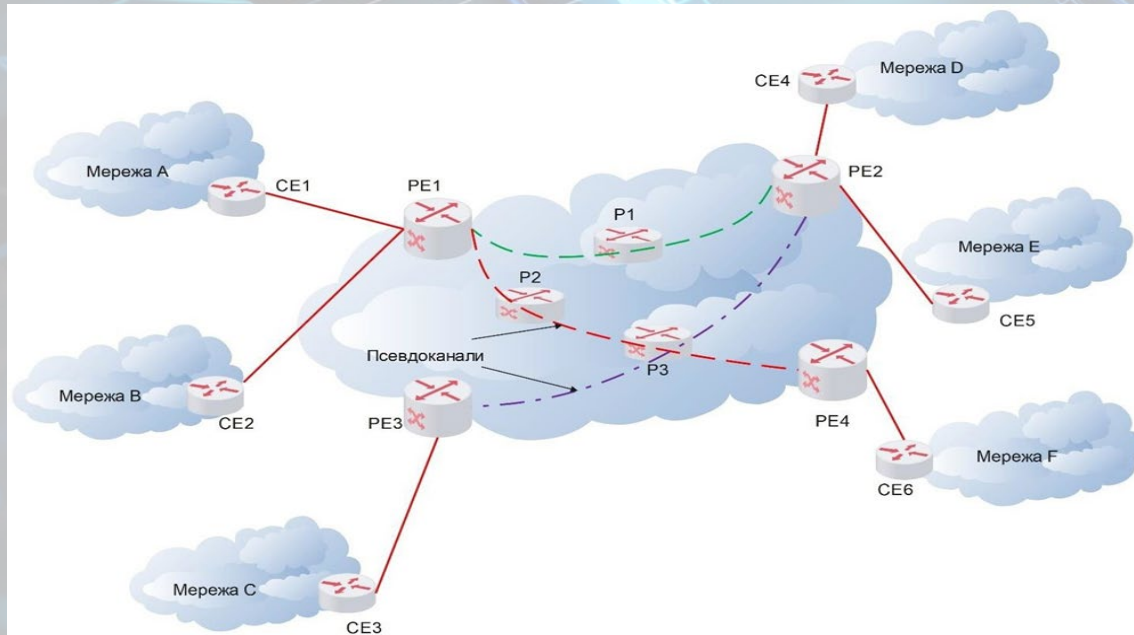
- E-LINE. Ця послуга з'єднує лише два користувацьких сайти через двоточкове EVC- з'єднання. Послуга E-LINE відповідає послугі виділеної лінії.
- E-LAN. Ця послуга аналогічна послугі локальної мережі, так як вона дозволяє з'єднати необмежене число користувацьких сайтів таким чином, що кожен сайт може взаємодіяти з кожним. При цьому дотримується логіка роботи локальної мережі Ethernet – кадри з невивченими і широкотрансляційними MAC-адресами передаються всім сайтам, а кадри з вивченими унікальними MAC-адресами – тільки тому сайту, в якому знаходиться кінцевий вузол з даною адресою.
- E-TREE. Специфікація цієї послуги з'явилася пізніше інших; в локальних мережах їй немає аналога. Користувацькі сайти діляться на кореневі і листові. Листові сайти можуть взаємодіяти тільки з кореневими, але не між собою. Кореневі сайти можуть взаємодіяти з листовими сайтами і один з одним.

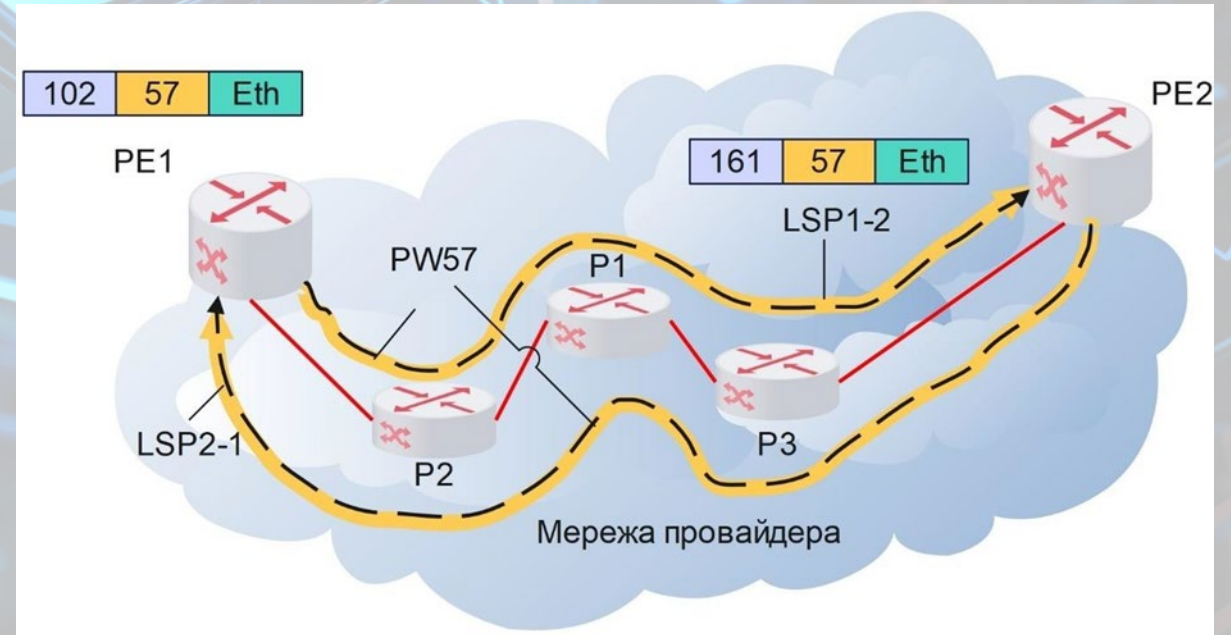
Технологія MPLS VPN рівня другого.

Псевдоканали

- Для використання MPLS як внутрішньої технології провайдера при наданні послуг Ethernet VPN маршрутизатори MPLS повинні бути налаштовані спеціальним чином, а прикордонні маршрутизатори повинні, крім того, надавати користувачам інтерфейси Ethernet

Псевдоканали в мережі провайдера

Створення псевдоканалу всередині тунелів MPLS

Технологія MPLS VPN рівня другого.

Послуги VPWS

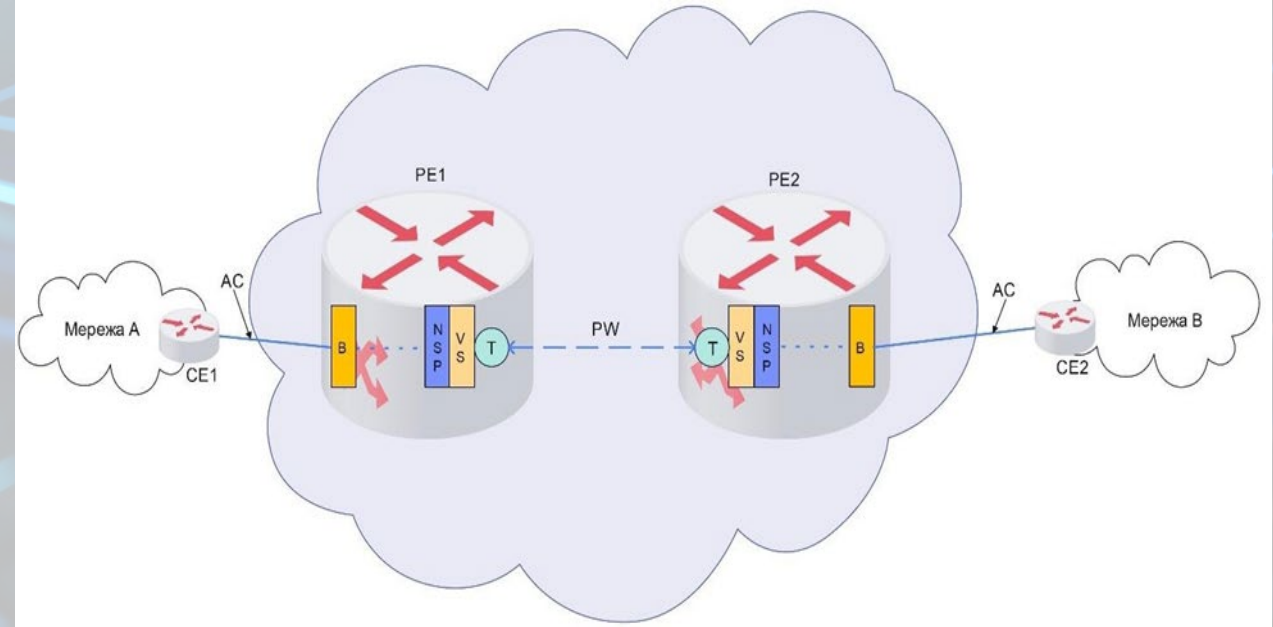
Послуги віртуальних приватних каналів (Virtual Private Wire Service, VPWS) виконують роль «глобального кабелю», прозоро поєднуючи дві локальні користувацькі мережі Ethernet через мережу оператора зв'язку. Розглянемо організацію такої послуги за допомогою псевдоканалів MPLS на прикладі (рис.).

На рисунку показані внутрішні функціональні елементи прикордонних маршрутизаторів PE1 і PE2, які емулюють послуги VPWS разом з псевдоканалом PW. Модуль B (Bridge – міст) працює за стандартним алгоритмом IEEE 802.1D.

Після обробки вхідного кадру модулями NCP і VS він передається псевдоканалу.

Кінцеві точки T псевдоканалу PW виконують дві операції:

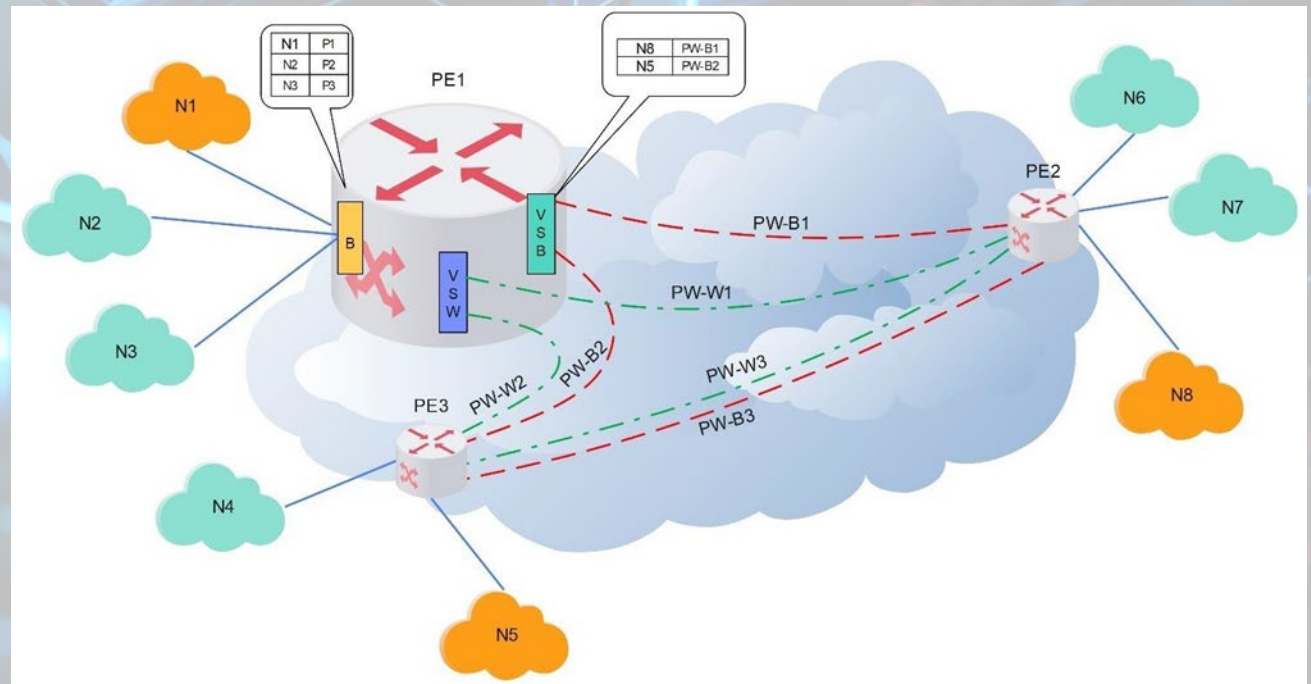
- інкапсуляцію та деінкапсуляцію користувацьких кадрів в кадри MPLS;
- мультиплексування і демультимплексування псевдоканалів в тунелі MPLS.

Технологія MPLS VPN рівня другого.

Послуги VPLS

- Послуги віртуальної приватної локальної мережі (Virtual LAN Service Private, VPLS) відповідають визначенню послуг E-LAN MEF, причому як варіанту з урахуванням ідентифікаторів VLAN користувачів EVPLAN, так і варіанту без їх урахування EPLAN.
- На рис. 3.6 показаний приклад мережі провайдера, що емулює два сервіси VPLS. Користувацькі мережі N1, N5 і N8 відносяться до VPLS сервісу «А», а мережі N2, N3, N4, N6 і N7 – до сервісу «В». Відповідно набір псевдоканалів PW- B1, PW-B2 і PW-B3 об'єднує прикордонні маршрутизатори, до яких під'єднані мережі сервісу «А» VPLS, а набір псевдоканалів PW-W1, PW-W2 і PW-W3 - маршрутизатори, до яких під'єднані мережі сервісу «В» VPLS (в прикладі це одні і ті ж прикордонні маршрутизатори PE1, PE2 і PE3, але якби мережі N4 не існувало, то псевдоканали PW-W2 і PW-W3 були б не потрібні).

Технологія MPLS VPN третього рівня

У цьому типі VPN користувацькі мережі (звані також сайтами) об'єднуються на основі адресної інформації третього рівня, тобто IP-адрес (а не MAC-адрес і ідентифікаторів VLAN, як в MPLS VPN другого рівня). При цьому IP-адреси можуть бути як публічними, так і приватними, в останньому випадку вони повинні бути унікальними в межах однієї віртуальної мережі.

У той же час між MPLS VPN третього рівня і другого рівня є багато спільного:

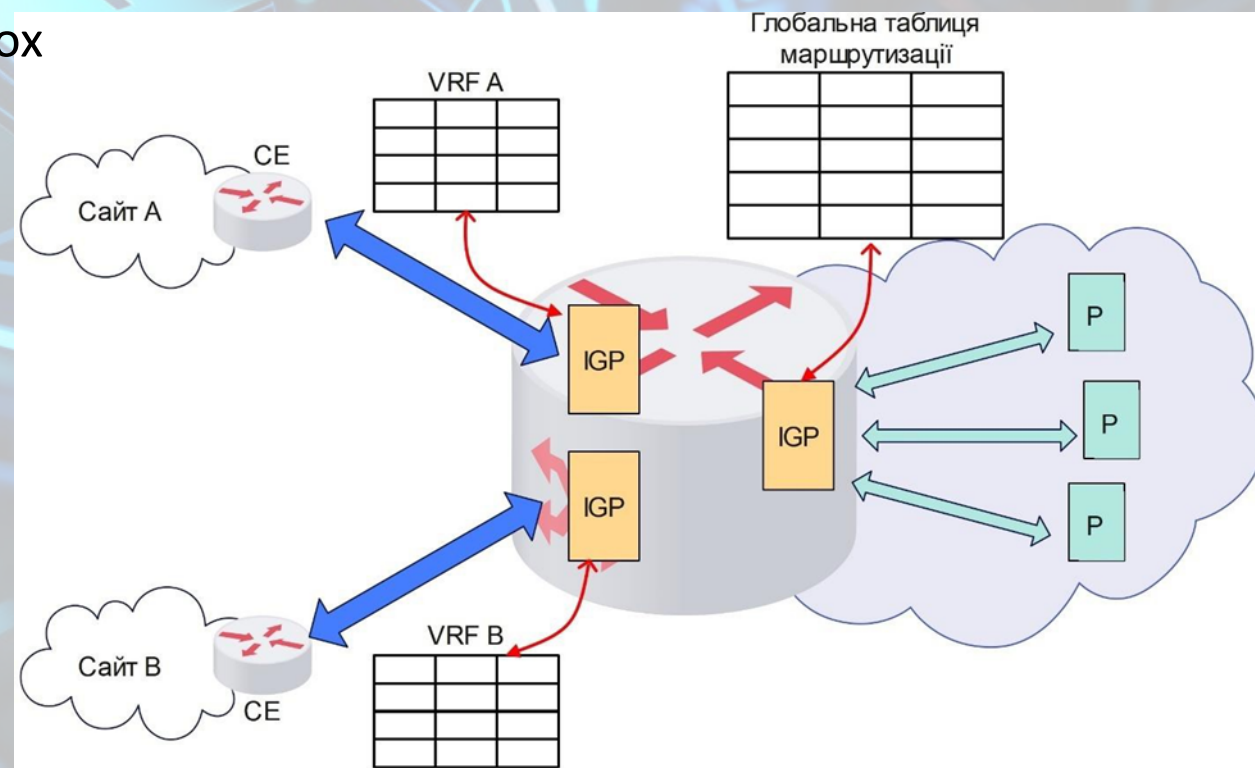
- послуги надаються провайдером за допомогою мережі IP/MPLS;
- прикордонні маршрутизатори PE виконують всю роботу з підтримки VPN;
- внутрішні маршрутизатори провайдера P потрібні лише для передачі MPLS пакетів між прикордонними маршрутизаторами PE; вони не знають про існування VPN;
- для передачі інформації про належність пакета до певної мережі VPN використовується мітка MPLS другого рівня.

Технологія MPLS VPN третього рівня (1). Розмежування маршрутної інформації

Протоколи маршрутизації повинні бути сповіщені про те, з яких інтерфейсів і від кого вони мають право приймати оголошення і на які інтерфейси і кому їх поширювати.

На рис. показаний маршрутизатор PE, на якому встановлені кілька протоколів класу IGP. Один з них налаштований для прийому і поширення маршрутних оголошень лише з трьох внутрішніх інтерфейсів, які пов'язують цей маршрутизатор PE з маршрутизаторами P. Два інших протоколу IGP обробляють маршрутну інформацію від сайтів клієнтів.

Розмежування маршрутів різних клієнтів забезпечує установка на маршрутизаторах PE окремої копії протоколу маршрутизації на кожен інтерфейс, до якого під'єднаний сайт клієнта. Цей протокол приймає і передає клієнтські маршрутні оголошення тільки з одного визначеного для нього інтерфейсу, не пересилаючи їх ні на внутрішні інтерфейси, через які PE пов'язаний з маршрутизаторами P, ні на інтерфейси, до яких під'єднані сайти інших клієнтів.

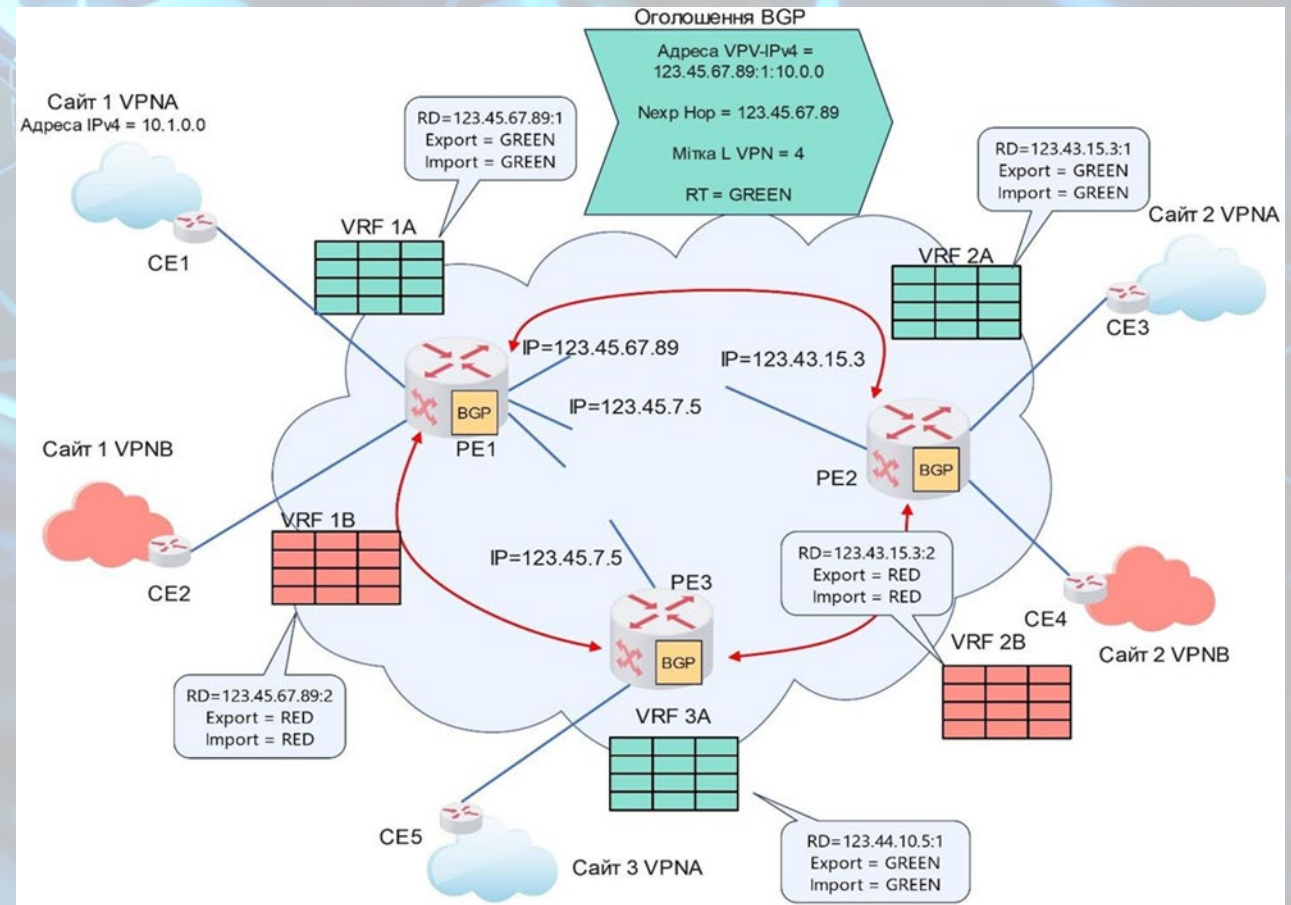
Технологія MPLS VPN третього рівня (2)

Обмін маршрутною інформацією

- Механізмом, за допомогою якого сайти однієї мережі VPN обмінюються маршрутною інформацією, є багатопрокольне розширення для BGP (Multiprotocol extensions for BGP, MP-BGP). За допомогою цього протоколу прикордонні маршрутизатори PE організовують взаємні сеанси і в рамках цих сеансів обмінюються маршрутною інформацією зі своїх таблиць VRF.

Незалежність адресних просторів сайтів

- Використання в різних мережах VPN одного і того ж адресного простору створює проблему для маршрутизаторів PE. Протокол BGP спочатку був розроблений в припущенні, що всі адреси, якими він маніпулює, по-перше, відносяться до сімейства адрес IPv4, по-друге, однозначно ідентифікують вузли мережі, тобто є глобально унікальними в межах всієї мережі.
- На рис. показано, як вхідний маршрутизатор PE1 додає розрізнявач маршрутів 123.45.67.89:1 (123.45.67.89 – це глобальна адреса інтерфейсу маршрутизатора PE, а 1 – призначений адміністратором номер) до всіх адрес з префіксом 10.1/16, які він отримує від маршрутизатора CE сайту 1 в VPN A, і пересилає ці на два маршрути на два інших вихідних маршрутизатора PE. Аналогічно, маршрутизатор PE1 додає розрізнявач маршрутів 123.45.67.89:2 до адрес з префіксом 10.1/16 в маршрутах, які він отримує від маршрутизатора CE сайту 1 в VPN B, і передає сформовані маршрути на інші два маршрутизатора PE.

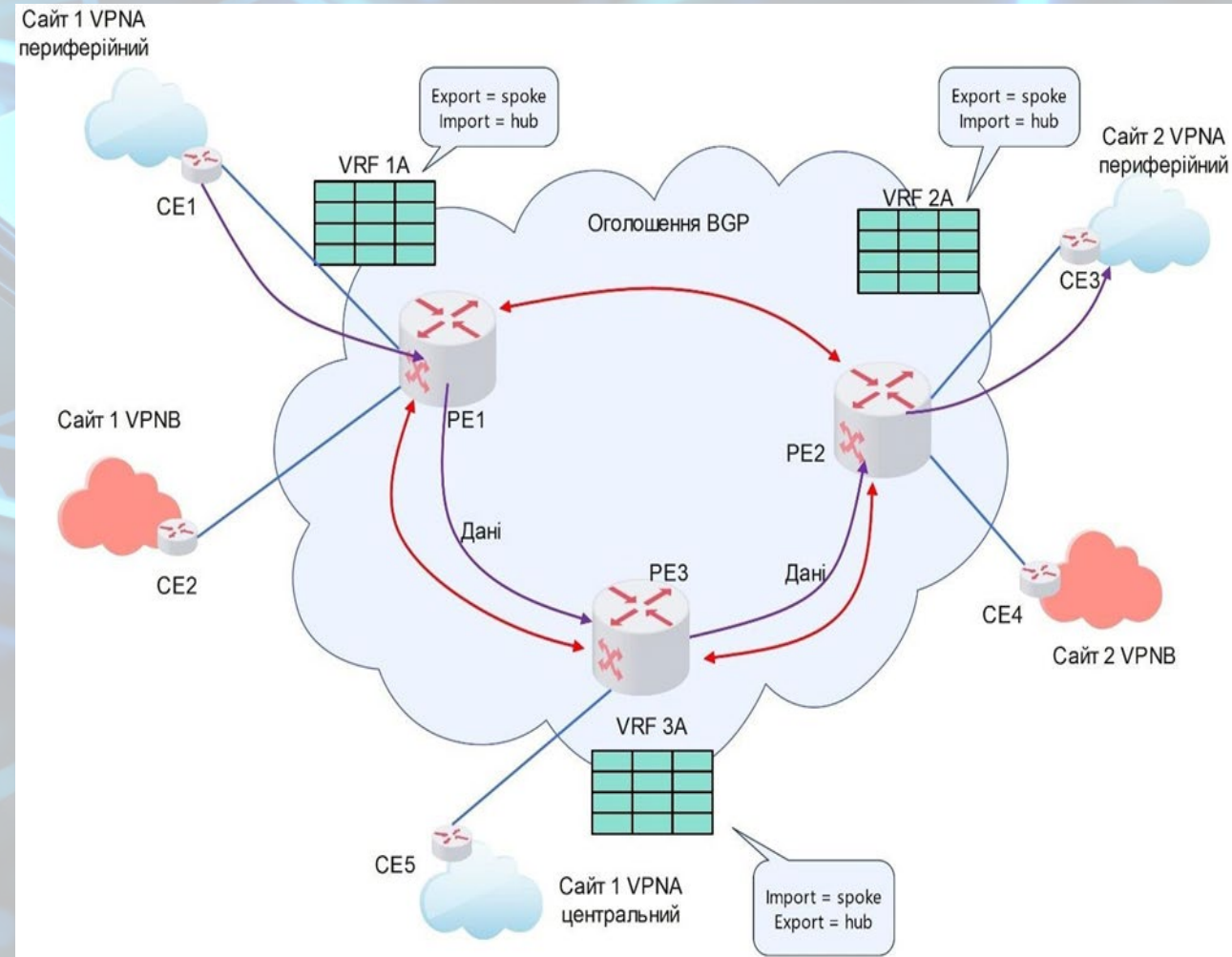

Конфігурування VPN топології

MPLS VPN третього рівня дозволяють створювати різні топології зв'язків між сайтами однієї і тієї ж мережі VPN. Цією властивістю мережі VPN даного типу відрізняються від мереж MPLS VPN другого рівня, в яких сайти однієї і тієї ж мережі VPN завжди досяжні один для одного.

При отриманні оголошень MP-BGP вступає в дію політика імпорту маршрутів; як і політика експорту, вона задається при конфігуруванні кожної таблиці VRE.

Задання одного і того ж значення для політики експорту та імпорту для всіх таблиць VRF певної мережі VPN призводить до повнозв'язної топології – кожен сайт пересилає пакети безпосередньо того сайту, в якому знаходиться мережа призначення. Саме цей випадок для VPN A і VPN B показаний на рис., так як таблиці VRF сайтів цих мереж VPN сконфігуровані з однаковими значеннями політики експорту та імпорту: значенням GREEN для VPN A і значенням RED для VPN B.

VPN на основі шифрування

Залежно від використовуваних технологій безпеки даних мережі віртуальні приватні мережі діляться на два класи:

- мережі VPN на основі розмежування трафіку (розглядали в попередніх розділах);
- мережі VPN на основі шифрування (працюють на основі техніки захищених каналів).

Технології VPN на основі шифрування включають шифрування, автентифікацію і тунелювання.

- Шифрування гарантує конфіденційність корпоративних даних при передачі через відкриту мережу.
- Автентифікація відповідає за те, щоб взаємодіючі системи (користувачі) на обох кінцях VPN були впевнені в ідентичності один одного.
- Тунелювання надає можливість передавати зашифровані пакети по відкритій публічній мережі.

На рис. показаний приклад організації віртуальної приватної мережі на основі шифрування, що використовується працівниками підприємства, які працюють віддалено

